LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 հատը 12 փր.

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 2 ՄԱՅԻՍ • LUNDI 2 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7662 31e ANNEE
խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3073

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՏՕՆԸ

*

Անցեալ դարուն, ճարտարարուեստի զարգացումը Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ՝ մեծ յեղաշրջում առաջ բերաւ մարդկային ընկերութեան մէջ :

1879ի Ֆրանսական Մեծ Յեղափոխու - թիւնը գործն էր քաղքենի դասակարգին, որ հետզհետէ զօրանալով՝ տապալեց ազնուապետական եւ կղերատիրական կար - գուսարքը :

Այդ օրերուն հրապարակ նետուած նշանաբանները, Ազատութիւն, Եղբայրու - թիւն եւ Հաւասարութիւն, սկիզբը դրած էին նոր դարաշրջանի մը :

Այդ նշանաբանները արձագանգ գտան Ֆրանսայի սահմաններէն անդին՝ մինչեւ հեռաւոր Արեւելք ուր կ՚ապրէին ազա - տութենէ զրկուած բազմաթիւ ազգեր :

Քաղքենի դասակարգին աստիճանական զարգացումով, ստեղծուեցաւ դրամատի - րութիւնը (կապիտալիզմ), որ իր ձեռքն առաւ արտադրութեան բոլոր միջոցները :

Ճարտարարուեստի աշխատաւորները դարձան շահագործումի առարկայ դրա - մատէրներու ձեռքը :

Հրապարակ եկան երկու դասակարգեր, մէկը շահագործող, միւսը շահագոր - ծուող : Պայքարը այս երկու դասակար - գերուն միջեւ ծնունդ տուաւ ընկերվարա - կան շարժումին, որուն հիմնական նպա - տակն էր՝ ընչազուրկ բանուորները ազա - տագրել եւ արտադրութեան միջոցներուն տէր դարձնել զանոնք :

Ուրեմն քաղքենի դասակարգը, որ յե - ղափոխութեան ռահվիրան եղած էր, այ - ժըմ իր դէմ կը գտնէր նոր ուժ մը, բան - ուորութիւնը, որուն քրտինքին ու տա - ժանքին արդիւնքը կը վայելէր :

Ընկերվարութեան տեսաբանները՝ գի - տական ուսումնասիրութիւններով հրա - պարակ նետեցին նոր գաղափարաբանու - թիւն մը, որ մեծ համեմատութիւններ ա - ռաւ, ԺԹ. դարու կէսէն սկսեալ :

Արիւնալի կռիւներ ալ անպակաս եղան երկու հակամարտ ճակատներու միջեւ :

Քանի զարգացաւ ճարտարարուեստը, այնքան զօրացաւ բանուոր դասակարգը :

Ամերիկայի մէջ էր, որ առաջին անգամ բանուորները «Աշխատանքի տօն» հռչա - կեցին Մայիս Մէկը :

Ամէն տարի այդ օրը, բանուորները՝ դադրեցնելով աշխատանքը՝ ցոյցեր կը կատարէին, օրուան իշխանութիւններէն պահանջելով բարուոքել իրենց վիճակը :

Շարժումը տարածուեցաւ Եւրոպայի մէջ : Եւ Մայիս Մէկը դարձաւ բանուորա - կան պահանջներու օր :

Շատ համեստ էին այդ պահանջները : Ցիշենք միայն 3 Ութերը,— 8 ժամ աշ - խատանք, 8 ժամ քուն, 8 ժամ հանգիստ ու զբօսանք :

Տարիներով պայքար մղուեցաւ՝ ընդու - նիլ տալու համար այս սկզբունքը եւ ու - րիշ տարրական պահանջներ :

Հարիւր տարի անցած է արդէն՝ ընկեր - վարական առաջին շարժումէն ի վեր : Բանուոր դասակարգը տիրացած է բազ - մաթիւ իրաւունքներու :

Մեքենայի դարէն վերջ, մտած ենք հիւլէական դարը :

Ընկերվարական կուսակցութիւնները բազմաթիւ երկիրներու մէջ ձեռք առած են իշխանութիւնը :

Այդ երկիրներուն մէջ բանուորները կը վայելեն ամէն ապահովութիւն ;

Մայիս Մէկը խորհրդային դրախտի աշխատաւորներուն համար կը մնայ դեռ «պահանջի օր», տարրական իրաւունքներ ձեռք բերելու համար :

Ողջունելով «Աշխատանքի Տօն»ը, կը մաղթենք որ անիկա ըլլայ մարդոց եղ - բայրութեան եւ աշխարհի տեւական խա - ղաղութեան խորհրդանշանը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ԴԷՊՔԵՐԸ

*

Մէկուկէս օր կռիւներէ ետք, որոնք խլեցին 300էն աւելի սպանեալ եւ հազարէ աւելի վիրաւորներ, կը թուի թէ կառա - վարական ուժերը տէր դարձած են կա - ցութեան : Անխնայ ռմբակոծուեցան ըմ - բոստ աղանդաւորներու դիրքերը, որոնք մի - առ մի հրդեհուեցան կամ գրաւուեցան կառավարականներու կողմէ : Կը կարծուի որ ըմբոստներու ձեռք կը մնան հազիւ մէկ քանի կէտեր, որոնք տեւական կը ռմբակոծուին : Վարչապետը Տիէմ, յայտնեց լուրը՝ «ջախջախիչ յաղթանակ մը տարինք» նախադասութեամբ : Զօր. Էլի, Ֆրանսական ներկայացուցիչը, ինչպէս նաեւ ամերիկեան գործավարը Սայկոնի մէջ, ի զուր փորձած էին հաշտարարի դեր խաղալ եւ համոզել վարչապետը որ ետ կենայ ընդհ. յարձակողական մը շըղ - թայազերծելու ծրագրէն, որ պէտք է ջախջախէր ըմբոստները : Թէեւ յաղթա - նակէն ետք, գոնէ առժամաբար զօրացած է վարչապետին դիրքը Հնդկաչինի մէջ, բայց չի կարծուիր որ տագնապը վերջ - նական լուծում մը գտած է : Արդարեւ Հնդկաչինի վարչապետը մերժեց ընդա - ռաջ երթալ Պաօ Տաի կայսրին հրահանգին՝ Քանի մէջ տեսակցութեան մը համար : Նախարարական խորհուրդը միաձայնու - թեամբ որոշեց թէ «վարչապետին ներկա - յութիւնը անհրաժեշտ է Սայկոնի մէջ եւ իրմէ զուրս ոչ ոք պէտք եղած հեղինա - կութիւնը ունի, ներկայ կացութեան համար» : Միւս կողմէ վարչապետը մերժեց հրաժարիլ իր « բանակի հրամանատար»ի հանգամանքէն : Ինչպէս գիտէք կայսրը հրահանգած էր որ Տիէմ փոխանցէր զին - ուորական իր իրաւասութիւնները սպա - ,ակոյտի պետին, որ այժմ կը գտնուի Սայկոն, նոր հասնելով Ֆրանսայէն : Ֆրանսական իշխանութիւնները արդէն ճանչցան այս վերջինը իբրեւ հնդկաչին - եան ուժերու ընդհ. հրամանատար : Կա - ցութիւնը բարդ է, որովհետեւ չի գիտ - ցուիր դեռ կայսրին հակազդեցութիւնը : Մանաւանդ որ, որոշ համակրանք մը ու - նէր ըմբոստ աղանդաւորներուն հանդէպ :

× Ուաշինկթըն, որուն պաշտպանեալն է վարչապետ Տիէմ, յայտնեց թէ Ամերի - կայի քաղաքականութիւնը Հնդկաչինի մէջ, ոչ մէկ փոփոխութեան ենթարկուած է :

× Լրագրական ասուլիսի մը ընթաց - քին վարչապետ Էտ. Ֆոռ յայտարարեց թէ Հարաւային Հնդկաչինի վարչապետը իրեն վստահուած պաշտօնին բոլորովին համապատասխան անձնաւորութիւնը չի ներկայանար :

× Լոնտոնի դիւանագիտական շրջա - նակները հետզհետէ աւելի մեծ վերապա - հութիւն ցոյց կուտան վարչապետ Տիէմի հանդէպ : Կը կարծուի թէ Անգլիա այլեւս մեծ վստահութիւն չունի անոր վրայ :

× Սայկոնէն հասած վերջին լուրերուն համաձայն, վարչապետը նպատակ ունի Հնդկաչինի վարչակարգը փոխելու՝ հռ - չակելով հանրապետութիւն : Վերջին ժա - մերուն շատ ճղտուած էին Պաօ Տաի կայսրին եւ իր միջեւ յարաբերութիւն - ները : Կայսրին նշանակած ընդհ. հրամա - նատարը կը ճգնի բանակը հեռացնել վար - չապետին ազդեցութենէն :

×

ՉԻԼԻԻ կրթական նախարարը յայտա - րարեց թէ Չիլիի կառավարութիւնը պիտի ուսումնական թոշակներ յատկացնէ Ֆր - րանսացի ուսանողներու :

ԴԱՆԻԱԿԱՆ Ֆէրէօ կղզիին ըմբոստները կը կարծուի թէ զղջացած են Դանիայէն բաժնուելով անկախ դառնալու նպատա - կէն :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ԱՐԴԱՐ ՎԱՍՏԱԿ

Այս ժողովուրդին զաւակներէն հարիւ - րին քանի՞ն գաղափար ունէր Մայիս Մէկի մասին, երբ կայան մը կը փնտռէր երկիրէ երկիր :

Ամէնէն անճարակն ալ բնազդաբար կ՚ըմբռնէր թէ միայն Աշխատանքը կրնայ փրկել զինք :

Եւ յանձն կ՚առնէր ամէն յոգնութիւն, որպէսզի կարօտ չմնայ ուրիշին :

Այսպէս, հարիւր հազարաւորներ իրենց բարօրութեան ճամբան հարթեցին ճակտի քրտինքով : Տքնեցան եւ դիրքեր գրաւեցին ամայի կամ անծանօթ վայրերու մէջ, զարմանք պատճառելով բնիկներուն :

Վերջին արտագաղթէն քանի մը տարի ետք, հայաջինջ սպանդանոցներու ճամ - բաները դարձեր էին ծաղկաստան :

Իսկ այդին, Եւրոպայի մէջ կամ աւելի հեռուն, Ամերիկայի մէկ ծայրէն միւսը, հայկական միտքն ու բազուկը ասպարէզ կը կարդային մարդկային գործունէու - թեան բոլոր ճակատներուն վրայ :

Որ եւ է պտոյտ՝ գաղութէ գաղութ, ձեր առջեւ կը պարզէ կազդուրիչ պատկեր մը արդար վաստակի :

Երբեմնի գիւղացին եւ արհեստաւորը ճակատաբաց կը փայլին բանուկ հրապա - րակներու վրայ, շնորհիւ իրենց տքնաջան աշխատանքին եւ հնարամտութեան :

Հրաշքով փրկուած որբը, որ դիակոյ - տերու մէջէն քալած է 12 տարեկանին, մինչեւ Տէր Զօրի ճանապարհ, որբանոցէ դպրոց, Պոլիսէն Միլան քշուելով, յաջո - ղեր է ինքնուրոյն ճարտարարուեստ մը հաստատել :

Ոչ միայն իրենները հոգալով, այլ եւ գործ ճարելով հարիւրաւոր տեղացինե - րու :

Ուրիշ մը, զաւակ Սեւնեաց աշխարհի, տարիներէ ի վեր կը վարէ գործագործու - թեան նիւղ մը, արդիական սառնարանով, ինչ որ այլապէս շահեկան նորութիւն մը կը կազմէ :

Երկու երիտասարդ եղբայրներ՝ Արէն - քի հիւղակներէն, գունաւոր նկարներու արհեստանոցներ կը բանեցնեն, գիշերը ցերեկին խառնելով :

Եւ դեռ ազատ ասպարէզի հետեւող - ները :

Պատահաբար կը յիշեմ այս օրինակնե - րը, իբրեւ յատկանշական պարագաներ :

Ամէնքդ ալ կրնաք նոյնքան պերճախօս իրողութիւններ արձանագրել, ձեր բնա - կած վայրերուն մէջ :

Ի՞նչ,— ջարդարարներուն զաւակներն ու թոռները կ՚երթան կը գտնեն երբեմնի «վաթանտաշ»ներուն այս բեկորները, գնումներ կատարելու եւ զրոյց անելու համար »…

Մենք պիտի յաղթենք :

Արդէն իսկ արդար վաստակի լեռներ կը բարձրանան հայրենիքին մէջ եւ հայրենի - քէն դուրս, օտարութեան բոլոր ճամբա - ներուն եւ ճակատներուն վրայ :

Եւ այսօր, երբ միլիոնաւոր աշխատա - ւորներ կը պանծացնեն Մայիս Մէկը, ապահովաբար լուր չունին թէ՝ իրենց շուրջը կը յածի արմատախիլ եւ շինարար ժողովուրդ մը — որ սրբազան երգի մը վերածած էր Աշխատանքը եւ Ազատու - թիւնը :

Եւ նիշդ ատոր համար ալ կ՚ապրուե - ցաւ :

ՎԱՀԷ

ԻՏԱԼԻՈՅ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԸՆՏՐՈՒԵՑԱՒ

658 ՔՈՒԷ 833Ի ՎՐԱՅ

•

Իտալիոյ խորհրդարանը ընտրեց առջի օր Պ. Կրոնչի, Հանրապետութեան նախա - գահ : Նոր նախագահը որ կը պատկանի քրիստոնեայ — դեմոկրատներու ձախ թեւին, եւ համոզուած հակաֆաշական մը եղած է միշտ, ծնած է 1887ին :

Ստացած քուէներուն ջախջախիչ թիւը (658՝ 833ի վրայ) կ՚արտայայտէ ընդհա - նուր համակրանքը եւ վստահութիւնը՝ իր մասին : Քրիստոնեայ – դեմոկրատները հրահանգ ստացած էին քուէարկելու ի նպաստ Մերզակորայի, նոյն կուսակցու - թեան աջ թեւէն. բայց բազմաթիւ երես - փոխաններ նախընտրեցին Կրոնչին, եւ երրորդ քուէարկութենէն ետք կուսակ - ցութեան պաշտօնական թեկնածուն ըս - տիպուեցաւ ետ քաշել իր թեկնածու - թիւնը :

Իտալական ներքին խնդիրներուն իրա - զեկները այս արդիւնքը կը բացատրեն այն իրողութեամբ թէ քրիստոնեայ – դեմոկ - րատները եթէ նախապէս չնշանակեցին Կրոնչին իբրեւ իրենց պաշտօնական թեկ - նածուն, պատճառը այն է թէ ձախս - կողմեան էր : Իբրեւ խորհրդարանի մեծամասնութեան կուսակցութիւնը, կը յուսային իրենց երեսփոխաններուն կուռ կարգապահութեան շնորհիւ ընտրել տալ առաջին թեկնածուն՝ Մերզակորան : Բայց քրիստոնեայ - դեմոկրատներուն մէկ եր - րորդէն աւելին, օգտուելով գաղտնի քուէարկութենէն չհնազանդեցաւ : Կ՚ու - զէին «Ազգային Միութեան » աւելի հա - մապատասխան անձնաւորութիւն մը ընտ - րել, այսինքն թեթեւօրէն ձախակողմեան, նկատի ունենալով երկրին քաղաքական ներքին կացութիւնը.— Համայնավարնե - րը՝ բաւական զօրաւոր : Նոյնպէս՝ ընկեր - վարականները եւ նէննիականները : Արդ՝ Կրոնչի որոշ համակրանք մը ունէր այս վերջիններուն հանդէպ :

× Նոր նախագահը, որ նախապէս ե - րեսփոխանական ժողովին նախագահն էր եւ իր պաշտօնին մէջ ապացոյցը տուած՝ խիկական ղեկավարի մը ամէն կարո - ղութիւններուն, յայտարարեց թէ իր բոլոր ուժերը պիտի տրամադրէ երկրին բարօ - րութեան :

ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Վերջին պահուն խորին ցաւով կ՚իմա - նանք մահը վաստակաւոր ուսուցիչ ընկեր Մկրտիչ Փափազեանի, որ հիւանդանոցի մը մէջ կը դարմանուէր ամիսներէ ի վեր :

Ողբացեալ ընկերը 71 տարեկան էր, ծը - նած Սիլիվրի : Տարիներով պաշտօնավա - րած է Պոլսոյ մէջ, իբրեւ ուսուցիչ եւ տնօրէն : Հայաստան կը գտնուէր 1920ին, եւ կարեւոր պաշտօններ վարեց :

Վերադարձին նշանակուեցաւ Եաի Գու - լէի որբանոցին տնօրէն : Եղած է նաեւ պաշտօնեայ Ամերիկեան Նպաստամատոյ - ցին մէջ, որբերը Յունաստան փոխադրե - լով 1922ին :

Քսան տարի ուսուցչական պաշտօններ վարած է Յունաստանի դպրոցներուն մէջ : Գործօն դեր կատարած է նաեւ իբրեւ ան - դամ Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէի : Երկրորդ աշխարհամարտի ընթացքին կը գտնուէր Վիէննա : Ազատագրութենէն ետք փոխա - դրուեցաւ Տէսին, որուն դպրոցին տես - չութիւնը կը վարէր ընկերուհի Գ. Փա - փազեանի հետ, 1945էն 1954 : Անցեալ տա - րի ստիպուեցաւ հրաժարիլ առողջական պատճառներով եւ կը յուսար հանգստա - նալ ,երբ անողոք հիւանդութիւն մը ան - կողին գամեց զինքը :

Մեր խորին ցաւակցութիւնները այրի Տիկին Փափազեանի, ընկերներ Արլէնի եւ Սուրէնի եւ ընտանեկան պարագաներուն :

ՄԱՅԻՍ ՄԷԿԻ աշխատանքի տօնին առ - թիւ ոչ մէկ թերթ լոյս պիտի տեսնէ կի - րակի օր : Շաբաթ իրիկուն լոյս տեսած թերթերը պիտի կրեն Բշ. օրուան թուա - կանը, Տեղեկատուութեան Նախարարու - թեան որոշումին համաձայն :

ՍՐԲԱԶԱՆ ՍԿԻՀԸ

*

(Բ. եւ վերջին մաս)

Սրբազան Սկիհը, զոր նկարագրեցի, պայմանաւորուած է իր ասպետներով: Ոչ մէկ խօսք Հայկազանց Սկիհին կենարար եւ սրբարար զօրութեանց մասին, — դարե՛րը կը պատմեն անոր փառքը: Այդ Սկիհը մեզմէ կը պահանջէ, սակայն, արժանաւոր ասպետներ:

Մեր պատմութեան մէջ, նման ասպետներ պատրաստելու համար, կատարուած են բազմաթիւ փորձեր, բայց ես պիտի յիշատակեմ միայն վերջին փորձերը:

ԺԸ. դարուն, Նալեան պատրիարք կը ստեղծէր շարժում մը, զոր կրնանք անուանել «դպրոց» համայնագիտական առաքելութեամբ: Իր շրջանին է որ ծաղկեցան երիտասարդ մտաւորականներ, որոնք կը կոչուէին, այն ատեն, «դպիր» (ինչպէս Արուէն դպիրը, Պաղտասար դպիրը եւ ուրիշներ), — որոնց մասնագիտութիւնն էր խորապէս ուսումնասիրել հայ լեզուին կազմութիւնը, ինչպէս եւ «բանին» փիլիսոփայութիւնը: Ահա այդ շրջանին էր, որ մեծ յարգ կը վայելէին քերականութեան եւ տրամաբանութեան վարպետները: Նալեան, տարբեր մտահոգութեամբ մը, որ անծանօթ չէ շրջանին պատմութեամբ հետաքրքրուողներուն, աշխատեցաւ ընդարձակել դպրութեան սահմանները՝ համայնագիտական տեղեկութիւններով, վկայ իր Գանձարան ծանուցմանցը:

Գրեթէ նոյն շրջանին, նոյն մտահոգութիւններով, փորձ մը կը կատարուէր անդին, Էջմիածին, շարժման մէջ դնելով տպագրական մեքենան:

Անշուշտ, տկար են աշխատանքները, որ կը կատարուէին այդ օրերուն, — էականը ոգին է, սակայն: Յաջորդ դարը աւելի որոշ կը դնէր պահանջը, աւելի ծանր եւ աւելի շեշտուած: Վարժապետեան պատրիարք, հիմնելով Կեդրոնականը, իբրեւ բարձրագոյն կրթութեան վառարան, կ՚աշխատէր պատրաստել արժանաւոր ասպետներ: Արեւմտեան այդ շարժումին համընթաց, Էջմիածին եւս կը բարձրացնէր Սրբազան Սկիհը:

Այժմ, մեր օրերը կը դնեն նոր պահանջներ:

Ստեղծել, արտասահմանի մէջ, բարձրագոյն եւ կեդրոնական վարժարան մը, տեսակ մը հայագիտական համալսարան, որ հասցնէ մագիստրոսներ:

Ուշադրութիւն, — մեր լեզուին, մեր պատմութեան, մեր ամէնէն թանկագին արժէքներուն ծանօթութեամբ հռչակեալ անունները կը պակսին հետզհետէ: Տասը տարի ետքը՝ այդ անուններն ալ կ՚երթան եւ այլեւս կը փրթի կապը: Այնուհետեւ ծիծաղելի պիտի դառնայ պարծենալ բժիշկներով, փաստաբաններով, ճարտարագէտներով, որոնք կոչուած չեն բարձրացնելու Սրբազան Սկիհը:

Այսօր, ձուլումի վտանգէն չափ մեծ ուրիշ վտանգ մը եւս կայ, որ կը սպառնայ մեր ժողովուրդին, մեր պատմութեան: Սխալ չէ յայտարարել թէ մեր ծագման, մեր արժէքներուն ճանաչման գաղտնիքը տակաւին կը մնայ մեր հին ձեռագիրներուն մէջ, մագաղաթեայ յիշատակարաններու ծոցը: Անոնք որ կը պեղեն այսօր, կը փակեն իրենց աշխատանքը եւ կը մեկնին շուտով, — ո՞վ պիտի շարունակէ անոնց գործը: Ահա թէ ինչո՛ւ այժմէական եւ ստիպողական հարց է հիմնել հայագիտական բարձրագոյն կեդրոնական վարժարան մը:

Այդ նպատակն է որ կը հետապնդէ Պէյրութի Հայկական Ճեմարանը:

Բազմաթիւ վարժարաններ ունինք Արեւելքի մէջ, — նախակրթարաններ՝ երբեմն մինչեւ երկու հազար աշակերտութեամբ, ինչպէս Թեհրանի մէջ, միջնակարգ վարժարաններ առաւել կամ նուազ չափով համազօր օտար լիսէներու կամ գոլէժներու: Մեր նպատակը չէ բանալ նոր վարժարան մը, — վարժարան մը աւելի, վարժարան մը պակաս՝ երբեք փոփոխութիւն չի պատճառեր մեր մտահոգութիւններուն մէջ: Սքանչելի վարժարաններ ունինք Աղեքսանդրիոյ, Գահիրէի, Հելիոպոլսոյ, Երուսաղէմի, Պէյրութի, Հալէպի, Թեհրանի, նոյնիսկ Պոլսոյ մէջ: Բայց մեր նպատակը չէ, կը կրկնեմ, պատրաստել «ոսկի պիլէզիկով» երիտասարդներ՝ ինչպէս կ՚ըսէին հիները, «հաքիմ ու հէքիմ»՝ ինչպէս կ՚ըսէին մեր մամիկները, — օտար վարժարաններն ալ կու տան այդ ծաղիկները: Մեր նպատակն է պատրաստել նոր ուժեր, զորս կրնայ տալ միա՛յն հայկական բարձրագոյն վարժարան մը՝ հայագիտական ծրագիրով: Անշուշտ այդ վարժարանը պիտի ունենայ շրջանաւարտներ եւս, որոնք պիտի կարենան հետեւիլ ամէն ազատ ասպարէզի, բայց վարժարանին փառքը պիտի կայանայ այն ճիգին մէջ, որով պիտի յաջողի նոր եւ մեծ «հայկաբաններ» պարգեւել ազգին:

Այդ ուղղութեամբ, Պէյրութի Ճեմարանը քայլ առած է արդէն: Կը մնայ զօրացնել, արագացնել, մեծցնել այդ քայլերը: Կը պատմեն թէ Լեւոն Շանթ, պատասխանելով անոր որ կը հարցնէր թէ «Ձեր ճեմարանը կը նմանի՞ ամերիկեան քոլէճներու», ըսեր է. «Տակաւին չի նմանիր, բայց վաղը պիտի նմանի, ու թերեւս ետ ձգէ ամերիկեան քոլէճն ալ»: Մեր ճիգը պիտի ըլլայ Պէյրութի Ճեմարանը դարձնել այն մեծ եւ բարձրագոյն վարժարանը, որու չկարենան նմանիլ ուրիշ վարժարաններ: Ամէնքէն բարձր: Ուր վազեն հայ երիտասարդները արեւելքէն եւ արեւմուտքէն՝ ստանալու համար մագիստրոսութեան պսակը:

Հայը ընդունակ է աճելու, զարգանալու, ծաղկելու: Արուեստներու մէջ, գիտութեանց մէջ, վաճառականութեան մէջ՝ եթէ կը փայլի Հայը, պատճառն այն է որ անսպառ տաղանդ ունի ցեղը: Դարձեալ Լեւոն Շանթն է որ կը պատգամէ. — Երիտասարդ, եթէ ուշիմութիւնդ քեզ բարձրացուց արուեստներու, գիտութեանց կամ վաճառականութեան ասպարէզին մէջ, այդ ուշիմութիւնդ կը պարտիս քու ցեղիդ, փոխ առած ես քու ցեղէդ, — ուրեմն վերադարձուր փոխ առածդ, տո՛ւր ժողովուրդիդ ինչ որ կը նպաստէ յաջորդներ պատրաստելու, շղթան երկարելու դարէ դար:

Նմանօրէն, յոբելենական այս օրերուն՝ ա՛յս է մեր խօսքը.

— Տո՛ւ ճեմարանին, որ պատրաստէ նոր ասպետներ, պահպանելու համար Սրբազան Սկիհը, Հայուն յաւիտենականութեան խորհուրդը:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԹԱՏԵՐԱԳԻՐ ՄՈՆԹԵՐԼԱՆ

(«Փոռ Ռուայեալ»ի առիթով)

*

«Փոռ Ռուայեալ»ը վերջին թատերական գործն է Անրի Տը Մոնթերլանի եւ քանի մը ամիսէ ի վեր կը ներկայացուի ֆրանսական Ազգային թատրոնին մէջ՝ Լիւքսէմպուրի սրահը (նախկին Օտէոն): Վերջին գործ՝ երեք տեսակէտով: Նախ թուականով: Երկրորդ՝ այս գործը վերջինն է երեք թատերախաղերէ կազմուած շարքի մը (թրիլոժի) եւ վերջապէս վերջինը՝ իբրեւ հեղինակին թատերական հուսկ գործը, քանի որ Մոնթերլան յայտարարեց այս ներկայացման առթիւ թէ այլեւս պիտի չգրէ բեմին համար:

Անվիճելի է Մոնթերլանի տաղանդը իբրեւ թատերագիր: Ընդհակառակն իբրեւ վիպասան՝ իր գործերը ունին վիճելի կողմեր, իւրայատուկ եւ քիչ մը շնական (սինիք) տեսակէտներ, ապաբարոյ էջեր: Բոլորովին ուրիշ հեղինակ մըն է թատերական գրականութեան մէջ: Անտարակոյս հակասական երեւոյթ մը: Արդէն Մոնթերլան ինք փառատոքս մըն է եւ հաւանաբար այս ամբարտաւան տաղանդը որոշ հպարտութեամբ ալ կը խոստովանի իր այդ փառատօքսալ կողմը: Արհամարհած է միշտ կինը իր վէպերուն մէջ: Նշանաւոր է, այս տեսակէտով, իր «Երիտասարդ աղջիկներու» շարքը որ կը բաղկանայ չորս գիրքերէ, Լէ Ժէօն Ֆիյ, Գթութիւն կիներու համար, Լը Տէմոն տիւ պիէն, Լէ Լէփրէօզ: Իսկ իր թատրոնին մէջ բացառիկ տիպարներ ստեղծած է կիներու, որոնք բնաւ կապ չունին իր վիպական հերոսուհիներուն հետ:

Այս վերջիններուն մէջ Մոնթերլան երեւակայած է կիներ, տկար, լալկան, յոգնեցուցիչ, առանց արժանապատուութեան եւ խելքի, որոնց միակ նպատակն է ամուսնութիւնը: Կամ իմաստակ, առնական, մտաւորական տիպարներ, նոյնքան հակակրելի, մինչ հերոսը, Քոսթալս, այսինքն ինքը՝ Մոնթերլան, սրամիտ դիտող, տաղանդաւոր հոգեբան, խելացի գրագէտ, բնական հետեւութեամբ մը, միայն արհամարհանք եւ գթութիւն կըրնայ զգալ այդ կիներուն հանդէպ: Այստեղ գրագէտը անիրաւ է, որովհետեւ մինչ իր հերոսը բացառիկ տիպար մըն է իբրեւ այր մարդ՝ համակրելի, ուժով եւ խելացի, դէմ յանդիման կը դնէ կիներ, որ շատ սովորական տիպարներ են: Պարզ է որ, այս ձեւով ներկայացուած, շատ իրաւացի են հեղինակին կարծիքները տկար սեռին հանդէպ:

Ճիշդ է ըսել թէ Մոնթերլան թատրոնին մէջ երեւակայած է եւ ստեղծած այն բացառիկ կիները, զորս չէ գտած կեանքի մէջ: Յիշենք Մեռած թագուհիին «Ինֆանթը», խելացի, ուժով, հպարտ, արհամարհող, որ կը մտածէ այր մարդոց մասին ինչ որ Քոսթալս Մոնթերլանի վէպերուն մէջ կը մտածէ կիներուն մասին: Կամ նոյն թատերախաղին մէջ Ինիէսը, լեցուն միայն բարութեամբ եւ սէրով: Երբ առաջինը (Ինֆանթը) կ՚ըսէ. — «Երկու փառք կայ միայն, աստուածային փառքը, ուր պէտք է Աստուած ձեզմէ գոհ ըլլայ, եւ մարդկային փառքը, ուր մարդ պէտք է ինքնիրմէ գոհ ըլլայ», Ինիէս կը մտածէ. — «Ես չեմ եղած պայքարելու համար, այլ սիրելու, եւ եթէ կուրծքս բանային՝ սէր պիտի հոսէր: Սիրել, ես ուրիշ բան չեմ գիտեր ընել»: Դարձեալ ուժեղ տիպար մը ստեղծած է Մէթր տը Սանթիակոյի մէջ: Եւ վերջապէս այսօր Փոռ Ռուայեալով, Մոնթերլան կը հասնի իր թատերական գործերուն ամէնէն բարձրին եւ կը ներկայացնէ քոյր Անժելիք տը Սէն Ժան մը, ամբողջական տիպար մը բացառիկ կնոջ մը:

Այս «Հուսկ բանք»ին առաջին երկու մասերն են Մէթր տը Սանթիակօն եւ Քաղաքը որուն թագաւորը մանուկ մըն էր: Առաջինը ներկայացուած 1947 էպէութոյի թատրոնը, իսկ երկրորդը գրուած է չներկայացուելու համար: Գիրքին նախաբանին մէջ, հեղինակը կը բացատրէ որ եթէ բոլորովին չարգիլէր ներկայացումը, աւելորդ եւ անյարմար կը գտնէ զայն: Այս երեք գործերուն հիմնական նիւթն է քրիստոնէութիւնը, աւելի՝ կաթողիկէ կրօնը: Առաջինին մէջ հայր մը կ՚աշխատի իր աղջիկը հեռացնել կրօնական շրջանակներէ: Երկրորդը կ՚անցնի կրօնական գիշերօթիկ դպրոցի մը մէջ: Իսկ երրորդը՝ Փոռ Ռուայեալ աւելի պատմական նկարագրութիւնն է Քոյրերու՝ Փոռ Ռուայեալ անունը կրող մայրանոցին, երբ 1664 Օգոստոս մերժեցին ստորագրել պապական օրէնք մը եւ իրենց ըմբոստ ընթացքով, ընդդէմ նոյնիսկ Փարիզի Արքեպիսկոպոսին, պատճառ դարձան հաստատութեան փակումին:

Երեք թատերախաղերով Մոնթերլան կու տայ կաթողիկէ «Եռախաղ» մը բացառիկ ոճով, գեղեցիկ եւ տպաւորիչ լեզուով: Մեծ թատերագիր մըն է, Մոն–

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (126)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Արտ. Յովսէփեան հաղորդեց, որ շատ հեռուն չէր, եթէ ուզէինք, կրնայինք այցելութեան երթալ: Նա զբաղուեց մեր խումբը Սալմաստ ղրկելու գործերով, իսկ մենք Փայլակի եւ ինր ընկերների հետ, ուրախ զուարթ մեկնեցինք Աւարայրի դաշտը:

Մուրատը կը պատմէր Վարդան զօրավարի մղած ճակատամարտի մասին: Իսկ Մոկացին մտիկ անելով կ՚ասէր բարձրաձայն.

— Խա, վալլահ, Վարդան զօրավարն էլ Դաշնակցական եղած է: Մեր Անդրանիկը վաթսուն քաջեր ունէր, Վարդանը խազախազար (հազար – հազար) քաջեր:

Հասանք պատմական Տղմուտ գետի եզերքը: Իրապէս ջուրը «տղմուտ» էր, վճիտ չէր:

Մի քիչ հեռուն կային աղահանքեր: Գ՚երեւար, որ այնտեղի ջուրերը կը թափուէին գետի մէջ: Մի քիչ հեռուից նկատեցինք Վարդան Մամիկոնեանի մատուռը: Տեղացիք այդ անունը կուտային նրա գերեզմանին:

Խոյեցի մի երիտասարդ, որ ընկերացած էր մեզ, ասաց թէ այդ մատուռի գմբէթին տակ «հանգչում է Հայոց սպարապետի մարմինը»: Աւարայրի սուրբ անունը մեր վրայ մի խորհրդաւոր խոր տպաւորութիւն կը թողնէր: Զգուշութեամբ կը փոխէինք մեր քայլերը: Կը յիշէինք մեր սիրելի «Ղարիբ»ի այն խօսքը թէ՝ «Զգոյշ ճամբորդ, քո ամէն մի քայլի տակ, հայ նահատակի նշխարներ կան, որոնք տուչմանից զարկուած են»:

Երկիւղածութեամբ մատուռին մօտեցանք: Ծունկի եկանք համբուրեցինք նրա սրբատաշ քարերը: Ոչ մի արձանագրութիւն կար վրան:

— Ահա գերեզմանը այն մեծ մարդու, ասաց Մուրատ, որ Տարօն աշխարհից իր քաջերով եկել ու ճակատել է թշնամիին դէմ: Տարօն եւ Աւարայր որքան հեռու են: Բայց այդ քաջ սպարապետը հարիւրաւոր վերստեր կտրել եկել է՝ պաշտպանելու համար Հայի եկեղեցին եւ Հայի կրօնը, ինչպէս որ մեր ընկերները հարիւրաւոր վերստեր կտրեցին Կարսից դէպի Սասուն:

Այդ պատմական սուրբ գերեզմանի մեր այցելութիւնից յետոյ, վերադարձանք խումբով Սէյտավար հայ գիւղը:

Սէյտավարի գիւղացիները մէկ օր առաջ Խոյ էին եկել: Մեզ հետ ծանօթացան եւ սոխպեցին, որ իրենց գիւղը մնանք: Մեզ հիւրասիրեցին: Կ՚ուզէինք վերադառնալ գիշերը, բայց նրանք չթողուցին եւ մի ձիաւոր ղրկեցին Արտ. Յովսէփեանին տեղեկութիւն տալու, որ չսպասէ մեզ:

Գիշերը մնացինք Սէյտավար գիւղի մէջ: Բնակիչները, ջահիլ ճիւան, կին աղջիկ, հաւաքուեցին մի մեծ նահապետական տան մէջ: Խնդրեցին Մուրատից եւ Կայծակից պատմել կռիւների մասին:

Մուրատ պատմեց Սասունի կեանքից, Տարօնի ժողովուրդի զոհաբերող ոգիի մասին: Եւ աւելցուց.

— Միայն Ձխաւու գիւղացի հարուստ եւ նշանաւոր ռէս Ցարութը 25 հրացաններ եւ բաւականաչափ փամփուշտներ տուեց՝ գրելով Սասնոյ պատասխանատու մարմնին. «Իմ ցորենի ամբարները եւ իւղի ու պանիրի մառանները բաց են ձեր առջեւ: Միայն միջոցներ ստեղծեցէք եւ փոխադրեցէք զանոնք քաջերի աշխարհը՝ Սասուն»:

Ունկնդիրները մագնիսացած էին:

Առաքելը պատմում էր սասունցի կիների կատարած քաջութիւններն ու անձնուիրութիւնները, թէ ի՞նչպէս նրանք Թրքական գնդակների տակ հաց ու ջուր եւ ռազմամթերք կը հասցնէին դիրքերի մէջ գտնուող ֆետայիներին:

Մի հետաքրքիր գիւղացի հարց տուեց.

— Պարոն Մուրատ, երբ կը խօսէիք Սասնոյ անպարտելիութեան մասին, կը մտածէի, որ դրանք անառիկ վայրեր են: Ուրեմն, այժմ ինչո՞ւ հոս էք:

— Այո, սիրելիս, որովհետեւ մեր ռազմամթերքն ու պաշարը սպառեցան: Եւ բացի այդ՝ ամբողջ միսսիլման աշխարհը քալեց Սասնոյ վրայ: Լեռը անառիկ էր այնքան ատեն, որ ֆետային ունէր ռազմամթերք եւ սնունդի պաշար: Երբ այդ վերջացաւ, կը մնար քաշել դաշոյնը, պատռել թշնամու շղթան եւ զոհ չդառնալ, ապրելով մի լաւ օր կրկին չափուէինք նրա հետ:

Կէս գիշերը անց էր արդէն: Նահապետի տունը լեցուած էր բոլոր բարիքներով: Սէյտավարցիների հիւրասիրութիւնը յայտնի էր: Մեզմէ շատերը այդ օրը գինի խմեցին, տարիներ չխմելէ յետոյ:

Առաւօտեան խումբով մտանք Խոյ, որ հեռու չէր արդէն: Արտ. Յովսէփեանը մեզ ընդունեց սիրալիր կերպով:

Խոյից Սալմաստ պիտի երթայինք:

Խոյ–Սալմաստ ճամբան կ՚անցնէր «Ղանլը–Կէտիկ» կոչուած կիրճէն: Դա կը նշանակէ «Արիւնոտ Կիրճ»: Այդտեղ սպանութիւնները միշտ անպակաս կը լինէին: Քիւրտ ու Թուրք աւազակներ կը կտրէին ճամբորդների առաջը, կը կողոպտէին ու կը թալանէին եւ շատ անգամներ էլ կը սպաննէին:

Որպէսզի ապահով անցնէինք այդ ճամբէն, որոշեցինք գնալ գիշերը:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԴԷՄՔ ՄԸ

ԺԵՐԱՐ ՏԸ ՆԵՐՎԱԼ

*

1914 Յուլիսին դրագէտ Արիսթիտ Մառի կը հրատարակէ ընդարձակ գիրք մը, մեծ բանաստեղծ Ժերար տը Ներվալի կեանքի եւ գործի մասին։

Բանաստեղծին մահուան հարիւրամեակին առթիւ այս գիրքը վերահրատարակուած է աւելի ճոխ ու գեղեցիկ տպագրութեամբ։ Մանրամասնօրէն տրուած է տարաբախտ բանաստեղծին կեանքին ու գրականութեան պատկերը, սկիզբէն մինչեւ իր խորհրդաւոր մահը։

Իր տղայ տարիքէն Ժերար տը Ներվալ խորասուզուած է կախարդական շրջապատի մը մէջ։ Վալուայի երկիրը, իր անտառները, միջնադարեան աւատապետական դղեակները, Վալուայի աղջիկներու շուրջպարերը եւ անոնց մէջ՝ Սիլվին եւ Ատրիէնը, երեւակայական երկու տիպարներ որոնք շարունակ չարչրկած են բանաստեղծին միտքը։

Իր բնաւաւառէն Փարիզ գալով Ժերար տը Ներվալ կը վարէ վիպական կեանք մը։ Իր գիշերները կ'անցընէ շրջագայելով Փարիզի մէկ ծայրէն միւսը, կը յաճախէ գիշերային հարուստ սրճարաններէն մինչեւ Հալերու խոնարհ գինետները։

Փարիզի մէջ կը ծանօթանայ դերասանուհի Ժէննի Քոլոնին որուն հանդէպ կը սնուցանէ անդուսպ սէր մը ուր երազը աւելի տեղ կը բռնէ քան իրականութիւնը։ Այս սէրը գինքը կը մղէ դէպի ցաւագին կացութիւն մը եւ իր կեանքը կը դառնայ դժնդակ ու վրդովիչ։

Այս տաժանելի կացութենէն խուսափելու համար կը ձեռնարկէ ճամբորդութեան մը դէպի Արեւելք։ Վերադարձին սակայն իր հոգեկան վիճակը աւելի կը վատթարանայ։ Ժէննի Քոլոնի սէրը շարունակ կը հալածէ զինքը եւ հետզհետէ կը սկսի իր երիտասարդ տարիքին երեւակայած Սիլվին տեսնել դերասանուհիին մէջ։

Մոռնալու համար այս բոլորը շատ մը բաներու կը ձեռնարկէ։ Կը զբաղի ոգեհարցութեամբ, կ'ուզէ ստեղծել իրեն համար կախարդական աշխարհ մը։ Սակայն ի զո՜ւր, իր միտքը հետզհետէ կը շրջապատուի մռայլ խոհերով եւ օր մըն ալ, 1855 Յունուար 26ին, զինքը կը գտնեն կախուած իր բնակարանին մէջ, խեղճուկ անկիւն մը ուր այսօր կը կանգնի Սառա Պերնարի Թատրոնը։

Ոճի՞ր թէ արկած։

Շատ խօսուած է այս հարցին մասին։ Արիսթիտ Մարի իր գրքին մէջ կը հաւատայ երկրորդ ենթադրութեան եւ իր փաստերը համոզիչ են այս մասին։

Ներվալ յատկանշական բանաստեղծ մըն է եղած։ Մռայլ հանճար մը չէ Պոտըլէռի նման, պղտոր Վերլէնի պէս, ոչ ալ ըմբոստ՝ Ռէմպոյի նման։

Ան կառչած մնաց ժողովրդական առողջ եւ վճիտ հոգեբանութեան մը։ Իր կեանքին ամէնէն մռայլ շրջաններուն իսկ, անքնութեան, թշուառութեան մէջ ալ, միշտ պահեց իր ջինջ ժպիտը, մնաց փայլուն, համեստ եւ անձնուէր, միշտ ալ ականջալուր ըլլալով խորհրդաւոր ձայներուն երազի եւ երեւակայութեան՝ որոնք իրեն համար աւելի իրական են եղած քան իրականութիւնը։

Երբ գրական աշխարհին մէջ ուրիշ աւելի փայլուն անուններ հետզհետէ կը մոռցուին, Ժերար տը Ներվալի անունը օրէ օր, աւելի եւս կը բարձրանայ։ Ուսումնասիրական գիրքերն ու հրատարակութիւնները կը կրկնապատկուին։ Իր մահուան հարիւրամեակին առթիւ Արիսթիտ Մարիի գործին վերհրատարակումը կը հաստատէ այս պարագան։

Քաղեց՝ Ա. Գ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԾԱՂԻԿՆԵՐԻ ԾՆՈՒՆԴԸ

ՀԱՐՍՆԱԾԱՂԻԿԸ

Այս ծաղիկն էլ
Աշխարհ եկել.
Շշնջում է աշխարհին,
Թէ՝ ո՛վ ջահել,
Ջանեսս ահէլ,
Ինձ ահէլն էր առել կին։
Ոսկով առաւ, հայրս խեղճ էր,
Մարդս ծեր, ես գարուն,
Գիշերս անգամ կռուի մէջ էր...
Եւ առեցի ծերունուն.
Սիրում էի ինձ պէս գարուն
Մեր պատանի չոբանին.
Ինձ պէս գարուն, ինձնից սիրուն
Բայց մահն հասաւ կէս ճամբին։
Ինձ սպանեց իմ մարդը ծեր,
Բայց ասացի ես նրան՝
Թէ իմ սէրը մի մեղք ունէր,
Հողից կարին թող դառնամ՝
Ես ինձ խայթեմ...
Էլ ի՛նչ ասեմ,
Հողից ահա կեանք առել,
Կարիճի տեղ,
Տե՛ս, մի անմեղ
Հարսնածաղիկ եմ դառել.
Ո՛վ դու ջահէլ, չառնես ահէլ,
Կին չդառնաս գանձերին.
Գանձը միայն մարդուս զարնան
Սիրոյ հասակն է անգին։

ՅԱՍՄԻԿ

Կար մի աղջիկ,
Անունն Յասմիկ,
Յասմիկից էլ ծաղկաբոյր,
Բայց ամէնից շատ գեղեցիկ
Աչերն էին լուսաղբիւր։
— Միթէ՞ պիտի, — մայր հողն ասաց —
Այս աչերն էլ մոռացուեն,
Չէ՛, թող նորից աշխարհ եկած՝
Ծաղիկ դառած միշտ բացուեն,
Չէ՞ որ կեանքն է գեղեցկանում
Եւ գեղեցիկ աչքերով, —
Ու մահից յետ նոյնքան սիրուն
Աշխարհ բերեց՝ ասելով.
— Թող յասմիկներն իմ աչագեղ
Ծաղիկ դառնան բիւրեղի.
Գեղեցիկը, ով դու անգեղ,
Հողի մէջ էլ չէս թաղի։

ԱՐԵՒԱԾԱՂԻԿՆԵՐԻ ԾՆՈՒՆԴԸ

Մի խեղճ, պառաւ կին եօթն աղջիկ ունէր,
Եօթն էլ գեղեցիկ, մէկ-մէկից սիրուն,
Սակայն ամէնից գեղեցիկն այն էր,
Որ անկեղծ էին խեղճ մօրը սիրում.
Մայրը գնում էր աղբիւրը՝ ջրի,
Նրանք հետն էին իր ստուերի պէս,
Մայրը եղնում էր սարը՝ բանջարի,
Նրանք հետն էին ու կարօտակէզ
Գիշերն էլ խեղճ մօր ծոցն էին մտնում,
Մօր հէքիաթների դրախտը գտնում։
—Մայրի՛կ, քեզ նման էլ տաք արև կա՞յ։
—Իմ ի՞նչն է արեւ այս ցուրտ խրճիթում։
Բայց երբ մեռնում է՝ իր եօթն աղջկայ
Աչքերին նոր է խրճիթը մթնում,
Նոր են ցուրտն զգում ու վշտից մեռնում.
Բայց ամէն մեռնող մի բան է դառնում.
Եւ ահա մօր սէրն հասել է երկինք,
Արեւ է դառել, որդոցն է նայում,
Իսկ աղջիկները նրա գեղեցիկ
Դարձել են մի-մի արեւածաղիկ,
Ահա ինչու են դարձնում անվերջ,
Նրանք երեսներն արեւին անշէջ։

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԻՐԱԶ

Թերլանի եւ իր այս գործերը աւելի կը մօտեցնեն Աստուծոյ եւ Հաւատքին, նոյն իսկ երբ ան կը ներկայացնէ տիպարներ, որոնց մէջ Աստուած իսկ բացակայ է, (ինչպէս Քաղաքը որուն թագաւորը մանուկ մըն էր գործին մէջ), քան ընդունուած քրիստոնեայ գրող մը, որ կը ջանայ ձեզ համոզել։ Այս չներկայացուած թատերգութեան համար հեղինակը կը յիշէ իր մէկ ուրիշ թատերախաղին սա խօսքը, ուր բացատրելով Աստուծոյ բացակայութիւնը, կ'ըսէ «այն աղմուկը, որ կը կազմէ ձեր լռութիւնը»։ Այս գործէն ետք, Մոնթերլան, ընտրելով աւելի կրօնական նիւթ մը, կ'ուզէ, Փոռ Ռուայեալով, ցոյց տալ Քրիստոնէութիւնը պատմութեան ընթացքին ունեցած մասնաւոր ձեւերէն մէկուն մէջ։ Եթէ նիւթը ուղղակի կապ ունի ժանսէնեան սկզբունքներու հետ, իր շեշտով, լեզուով եւ ոճով ունի անուրանալի բարձրութիւն մը, թէեւ բոլորովին ներքին–հոգեկան գործ մըն է։ Ձեւ մը որ շատ սիրելի է հեղինակին։

Իբրեւ թատերագիր, Մոնթերլան ունի նաեւ այս գործէն առաջ «Ոչ ոքի տղան», «Վաղը լոյս պիտի բնէ», «Մալաթեսթա», «Աքսոր» եւայլն։

Ընդհանուր ձեւով իր բոլոր գործերուն մէջ, թատերական կամ վիպական կան անշուշտ հեղինակին կարգ մը բնորոշ գիծերը որոնք չեն փոխուիր։

Մոնթերլան մաս կը կազմէ «ընտրանի» դասուն, ազնուական է ծնունդով եւ խառնուածքով, ամբարտաւան է նկարագրով, կը հաւատայ յաւիտենական Հռոմին ու որուն անցեալ մեծութիւնը զինքը կ'ուռեցնէ հպարտութեամբ, կ'արհամարհէ ներկայ քաղաքական եղելութները որոնցմէ բարձր կը դասէ ցլամարտը, «մարդուն ստեղծած ամէնէն ազնուական մարզախաղը»։

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՆԻՒԹԵՐ ԳՐԱԿԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Երեւանի Գրական Թերթէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (15 ապրիլ).

Վերջերս Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիային Գրականութեան եւ Արուեստի Թանգարանը ստացած է կարգ մը արժէքաւոր նիւթեր Եղիշէ Չարենցի եւ Ակսել Բակունցի ստեղծագործութիւններէն։

Շուշիկ Վանեցեան Թանգարանին նուիրած է Եղիշէ Չարենցի, 15 տարեկանին, Կարսի մէջ առնուած լուսանկարը, խումբ մը ընկերներով, որոնց մէկ մասը Կարսի ռէալական դպրոցին, միւս մասը Թիֆլիսի Ներսէսեան դպրոցին աշակերտներ են։ Լուսանկարը ընծայականով նուիրուած է Բենեամին Վանեցեանի, իր ընկերներէն Ե. Չարենցի եւ Հ.ի կողմէ, ու թուագրուած է 1912 Դեկտ. 1։ Խմբանկարը առնուած է Կարսի «Կզղի» կոչուած զբօսավայրի պարտէզին մէջ։

Գ. Բրբրուտով եւս Թանգարանին նուիրած է Չարենցէն երեք ինքնագիր յիշատակներ, երկուքը նամակ, մէկը ուղղուած Բրբրուտովին միւսը թարգմանիչ բանաստեղծ, Պաստէռնակին։ Նամակները թուական չեն կրեր, սակայն բովանդակութենէն կարելի է հետեւցնել թէ հաւանաբար գրուած են 1935 - 1936 թուականներուն։

Վ. Խեչումեան Թանգարանին նուիրած է Մաքսիմ Կորքիի ծխախոտի տուփը Չարենցի ինքնագիր ձօնով, հաւանաբար իբրեւ յիշատակ տրուած 1934 Օգոստոս 24ին, Մոսկուայի մէջ, Կորքիի ամարանոցում, ուր հայ բանաստեղծը այցելութեան գացած էր ռուս մեծ գրողին։

Չափազանց արժէքաւոր են Ակսէլ Բակունցի յիշատակները։ Թանգարանը Ա. Կարինեանէն ստացած է Բակունցի երկու ինքնագիր աշխատութիւններ, մէկը «Երբոր բացուին դռներն յուսոյ» պատմուածքը, իսկ միւսը՝ անկիզը, թերաւարտ ստեղծագործութիւն մը, զոր հեղինակը ժամանակին յանձներ է «Պայքար» գրական շարաթերթի խմբագրին, որ Ա. Կարինեանն էր։ Թանգարանը հարստացած է նաեւ Բակունցի ձեռքով գրուած համառօտ ինքնակենսագրականով մը, 1932 թուականով։ Ա. Աւագեան իր կարգին Թանգարանին նուիրած է Բակունցի վերաբերեալ քսան նկարներէ բաղկացած փոքրիկ ալպոմ մը։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (31)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ Ժ.

— Կրկին ներողութիւն, օրիորդ, դարձեալ կրկնեց սպասուհին, բայց պարոն մը կայ որ գինով վիճակի մէջ կը գտնուի եւ կը վախնանք թէ տիկիններէն մէկուն խցիկը մտնէ եւ գտնուք վախցնէ։

— Ինչ սոսկալի բան, գոչեցի իբր թէ սարսափած։ Կը կարծէ՞ք թէ հոս կրնայ գալ։

— Օ՛, ոչ, չեմ կարծեր, օրիորդ։ Այդ պարագային դուռը գարկէք։ Գիշեր բարի։

— Բարի գիշեր։

Դուռը բացի եւ գաղտուկ նայեցայ նրբանցքէն ի վար։ Հեռացող սպասուհիէն զատ որեւէ մէկը չէր երեւէր։

Գինով մը։ Այս էր ուրեմն պատահածը։ Տաղանդաւոր երեւակայութիւններս ի դերեւ ելան։

Պահարանը քիչ մը ետ տարի եւ անհաճոյ ձայնով մը.

— Խնդրեմ, շուտ դուրս ելէք, ըսի։

Պատասխան չստացայ։ Ներքեւ նայեցայ որ այցելուս անշարժ պառկեր էր. կարծէք կը քնանար։ Ուսին դպչեցայ, չշարժեցաւ։

— Մահու չափ գինով է, մտածեցի։ Ի՞նչ պիտի ընեմ հիմա։

Բայց նշմարեցի բան մը եւ շունչս բռնեցի, — պզտիկ կարմիր բիծ մը կար տախտակամածին վրայ։

Բոլոր ուժս ի գործ դնելով յաջողեցայ մարդը քաշել խցիկին կեդրոնը։ Մահադոյն դէմքէն յայտնի էր որ նուաղեր էր, որուն պատճառը տեսայ դիւրութեամբ, ձախ ուսին ներքեւէն դաշոյնի բաւական խոր հարուածով մը վիրաւորուած էր։ Զգեստը հանելով սկսայ գործի։ Պաղ ջուր սրսկեցի։ Շարժեցաւ, յետոյ նստաւ։

— Մի՛ շարժիք, ըսի։

Այն մարդիկներէն էր, որոնք շուտով կը վերագտնեն իրենք զիրենք։ Ոտքի ելաւ եւ կեցաւ քիչ մը դեգեւուն։

— Շնորհակալ եմ։ Չեմ ուզեր որեւէ բան ընէք ինծի համար։

Լիրբ ձեւ մը ունէր, եւ շնորհակալական ոչ մէկ արտայայտութիւն։

— Սարսափելի վէրք մըն է սակայն, ձգեցէք որ դարմանեմ, ըսի։

— Նման բան մը պիտի չընէք, պատասխանեց, այդպիսի եղանակով մը, որ կարծէք ողորմութիւն խնդրէի իրմէ։ Արիւնս գլուխս խուժեց։

— Ձեր այդ վարմունքին համար, զձեզ չեմ կրնար շնորհաւորել, ըսի, սառնօրէն։

— Բայց գոնէ իմ ներկայութենէս կ'ազատեմ ձեզ։

Դէպի դուռը երթալ ուղեց, բայց չկրցաւ ու կեցած տեղը երերաց։ Յանկարծական շարժումով մը բազմոցին վրայ նստեցուցի։

— Ապուշ մի ըլլաք, այսպէս արիւնալից վիճակով նաւուն շրջանը պիտի չընէք կարծեմ։

Համոզուեցաւ կարծէք, որովհետեւ հանդարտ նստաւ, թոյլ տալով որ վէրքը կապեմ, որքան որ կրնայի։

— Այսպէս, ըսի, թեթեւ հարուած մը տալով վիրակապին։ Առայժմ կը բաւէ այսքանը։ Աւելի լաւ տրամադրուա՞ծ էք հիմակ, պատմելու համար թէ ինչ է բոլոր այս անցուդարձը։

— Կը ցաւիմ որ պիտի չկրնամ գոհացում տալ ձեր շատ բնական հետաքրքրութեան։

— Եւ ինչո՞ւ, հարցուցի, վշտացած։

— Շնական ժպիտով մը պատասխանեց.

— Եթէ կ'ուզես որ բան մը բերնէ բերան շրջան ընէ, կնոջ մը ըսէ։ Եթէ չես ուզեր՝ գոցէ բերանդ։

— Կը կարծէք որ գաղտնիք չե՞մ կրնար պահել։

— Այո, ... վստահ եմ։

Ոտքի ելաւ։

— Ամէն պարագայի մէջ քիչ մը պիտի տարաձայնեմ այս գիշերուան պատահածին մասին։

— Այդ մասին կասկած չունիմ, յարեց անտարբերութեամբ։

— Ինչպէ՞ս կը համարձակիք ըսել ատիկա, գոչեցի բարկացած։

Կանգնած դէմ դիմաց՝ մեր աչքերը իրարու աչքերու վրայ կը յառէին, կատաղի թշնամիներու նման։ Առաջին անգամն ըլլալով դիտեցի իր կերպարանքին մանրամասնութիւնները. — Կարճ խուզուած սեւ մազ՝ գլխուն, ծնօտը նիհար, սպի մը թուխ այտին վրայ եւ դարմանալիօրէն բաց - գորշագոյն աչքերը, որոնք խմիններուն մէջ կը նայէին անփոյթ ծաղրանքով մը՝ դժուար բացատրելի։

Վտանգաւոր բան մը կար իր շուրջ։

— Ձեր կեանքը փրկելուս համար շնորհակալութիւն չյայտնեցիք ինծի տակաւին, ըսի կեղծ անուշութեամբ։ Հարուածս ճիշդ տեղին դպաւ։ Դիտեցի որ խռովեցաւ։ Բաղդատաբար գիտէի որ կ'ատէր ան իրողութիւնը թէ իր կեանքը կնոջ մը կը պարտէր, մանաւանդ երբ կը վերյիշեցնէին այդ պարագան։ Հոգս չըրի։ Ուզեցի վիրաւորել զինքը, այնքան որքան որ ցարդ չէի ուզած ոչ մէկը վիրաւորել։

— Երանի թէ փրկած չըլլայիք, մեռած վերջացած կ'ըլլայի, գոչեց բարկաճայթ։

— Ուրախ եմ որ ձեր պարտքը կը ճանչնաք։ Խուսափում չունիք։ Ձեր կեանքը ազատեցի եւ կը սպասեմ ձեզմէ որ «շնորհակալ եմ» ըսէք։

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԵԼԵԱՆ

(Շար.)

ԿՐԹԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄ

Ֆրանսայի կրթական նախարարը ներկայացուց Կրթական Բարեփոխման Յանձնախումբին մշակած նոր ծրագիրը, Ֆրանսայի դպրոց. դրութեան մասին: Նախակրթարան եւ երկրորդական վարժարան: Ինչպէս կ'երեւայ, եթէ ծրագիրը ընդունուի Ֆրանսական դպրոցներու ներկայ դրութիւնը պիտի կրէ հիմնական փոփոխութիւններ:

— Պարտադիր ուսման տարիքը պիտի ըլլայ 14ի տեղ մինչեւ 16:

— Պաքալորեայի ներկայ դրութիւնը, որ կառավարական քննութիւններու համազամանքն ունի, պիտի վերցուի եւ փոխարինուի «դպրոցական վկայական»ով:

— 11էն 14 տարեկան աշակերտներուն կարելիութիւնը պիտի տրուի ի յայտ բերելու իրենց բնածին յատկութիւնները նախ «ուղղութեան» ուսումով մը, յետոյ «կազմութեան» ուսումով մը՝ 14էն 16:

— Կարելիութիւն՝ տեւական ուսումի, աշխատողներու համար ալ:

— Արհեստներու մէջ կատարելագործման ի նպաստ միջոցներ:

— Ուսման ծրագիրը պէտք է համապատասխան ըլլայ աշխատանքի յատկացուած ժամերուն, որպէսզի աշակերտութիւնը չատ չծանրաբեռնուի:

— Այս նոր դրութիւնը պիտի կիրարկուի աստիճան առ աստիճան:

× Դեռ պատրաստ չէ համալսարանական ուսման բարելաւման վերջնական ծրագիրը:

ՀԱՐԿԱՅԻՆ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄԸ ԸՆԴՈՒՆՈՒԵՑԱՒ

Երկար վիճաբանութիւններէ ետք Էտ. Ֆօռի կառավարութիւնը հաճայնեցաւ հարկային բարելաւման ծրագրին մասին: Ուղղակի եւ անուղղակի հարկերը պիտի թեթեւնան:

Պաշտօնական ձեւականութիւնները, ինչպէս նաեւ վճարումի գործողութիւններն ու հաշուակալական դրութիւնը պիտի պարզացուին: Այն հարկատուները որոնք կրնան փաստել իրենց պարկեշտութիւնը, բայց դժուարութեան մէջ են հարկային գրասենեակներու առջեւ, պիտի ստանան դիւրութիւններ եւ երաշխիքներ:

ՄԱՐԶՊԱՆՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԷՆ ԱՌԱՋ

Այսօր, երկուշաբթի պիտի բացուի Վիէննայի չորս մարզպաններու ժողովը, Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին մասին: Ինչպէս հաղորդած էինք, Մոսկուա ապացուցանելու համար իր «բարի մտադրութիւնները», ընդունած էր Երեք Մեծերու առաջարկը՝ այս նախապատրաստական ժողովին առթիւ: Իրազեկներու կարծիքով, կ'ուզէ մարզպաններու համագումարին նախօրեակին նոր ապացոյցներ եւս կուտակել, վստահութիւն ներշնչելու համար:

Արդարեւ առջի օր Խ. Միութեան մարզպանը Աւստրիոյ վարչապետին յանձնեց յուշագիր մը որ կ'ամփոփէ Մոսկուայի շարք մը որոշումները դրաման դրութեան մասին:

— Ֆրանսական եւ Արեւմտ. Գերմանիոյ նաւերը կրնան նաւարկել Դանուբի Աւստրիական մասին մէջ:

— Մոսկուա կը վերցնէ Դանուբի նաւարկութեան վրայ իր հակակշիռը, եւ կը հրաժարի իր շրջանը անցնող նաւերը խուզարկելէ:

— Անցագրերու դրութիւնը, արեւելեան եւ արեւմտեան Աւստրիոյ միջեւ ճամբորդելու համար, պիտի վերցուի որոշ պարագաներու:

× Աւստրիոյ խորհրդարանը քուէարկեց երեք որոշումներ:

— Գոհունակութիւն՝ Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի այն յայտարարութեան մասին թէ պէտք չէ միջամուխ ըլլալ օտար պետութեանց ներքին խնդիրներուն:

— Շնորհակալութիւն կառավարութեան՝ Աւստրիոյ թնճուկը կարգադրելու մասին իր թափած ջանքերուն համար:

— Թելադրութիւն կառավարութեան՝ որպէսզի օր առաջ կատարուին դիմումներ Աւստրիոյ ՄԱԿի մէջ մտնելուն համար:

Վիճաբանութեանց ընթացքին, կարգ մը երեսփոխաններ նպաստաւոր կերպով արտայայտուեցան Աւստրիոյ «իրական չէզոքութեան» մասին, բայց քննադատեցին «քաղաքական չէզոքացում»ը մը:

×

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը գնդ. Նասըր նոր Տելհիէն անցաւ Աֆղանիստանի մայրաքաղաքը, ուր պիտի մնայ երկու օր:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Պ. Թ. Պապանեանէ (Թ. Պալիս, Մարսէյլ), հազար ֆրանք:

Նոյնպէս բարեկամէ մը հազար ֆրանք: Թէրզիպաշեան եղբայրներէ 500 ֆր., Պ. Ի. Թոքաթլեանէ 500, Պ. Մկրտիչ Դերձակեանէ Լիոն, 1000 ֆր. (Գէորգ Ոսկանեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի):

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ

VENTE DE CHARITE

— KERMESSE —

ՏՕՆԱՎԱՃԱՌ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Տիկնանց Միութեան կողմէ:

Կիրակի, 8 Մայիս, ժամը 15էն 24

Salle Bonneterre-Rue Bonneterre Villeurbanne

Bar—Jeux—Attractions—Buffet

Կերպաս, հագուստ, կօշիկ, գիրք, ձեռագործ, նպարեղէն, եւն. եւն.:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, սիրայօժար մասնակցութեամբ Փարիզէն՝ Օր. Ալիս Պօյաճեանի եւ Պ. Պերճ Պէրպէրեանի (Հայկ. եւ կովկասեան պարեր):

Լիոնի ռատիոյէն Լէօ Մէլեանի, ինչպէս նաեւ տեղւոյս երիտասարդ լաւագոյն ուժերու:

Մուտքը ազատ է

Վերադարձը ապահովուած է:

Tram. no. 3, Arrêt Cours Tolstoï

— Antoin Perrin —

ԳԷՈՐԳ Զ.Ի ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Յառաջիկայ կիրակի, 8 մայիսը ըլլալով ամենայն Հայոց կաթողիկոս Գէորգ Զ.ի վախճանման տարեդարձը, Լիոնի Ազգ. միութիւնը կը հրաւիրէ բարեպաշտ ժողովուրդը հանդիսաւոր պատարագին եւ հոգեհանգստեան պաշտօնին:

Այս առթիւ պիտի յիշատակուի նաեւ եկեղեցւոյ շինութեան առաջին անձնուէր ճարտարապետ Արման Յակոբեանը, իր մահուան տարեդարձին առթիւ:

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Մարսէյլի Հայ Աւետ. եկեղեցիներու 50 հոգինոց երկսեռ երգչախումբը կուտայ իր համերգ-նուագահանդէսը, մեծ պատրաստութեամբ:

Կիրակի, Մայիս 8, ժամը ճիշդ 5ին:

Քաղաքին ամէնէն չքեղ երաժշտասրահին՝ Թէաթրը տիւ ժիմնազի մէջ (Քանըպիէռի կեդրոնը) որ առաջին անգամ կը տրամադրուի Հայերու:

Կը ղեկավարէ Յակոբ Քիւրքճեան, Պոսթընի երաժշտանոցէն:

Կը մասնակցին ֆրանսական Ռատիոյի եւ Քօնսեռ Քլասիքի սոլիստները (ջութակ, թաւ ջութակ, եւայլն):

Պիտի նուագուին եւ երգուին քանէն աւելի գործեր, տասնեակ մը հեղինակներէ:

Ֆրանսահայ բեմի վրայ առաջին անգամ պիտի լսուին Հէնտէլի գլուխ գործոց օրաթորիոներէն հոյակապ եւ մեծաշուք խմբերգներ, հայերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն:

Տոմսերու թիւը սահմանափակ է. — խոհեմութիւն է կանուխէն ապահովել զանոնք: Գիները՝ ժողովրդական:

Դիմել՝ Պ. Վ. Խայիկեանի, Մոնտիսիօն, 75 Լա Քանըպիէռ: Պ. Կիւլէսէրեանի, Լը Պօսփոր, 2 ռիւ Լուի Ասթուէն: Երգչախումբի անդամներուն, ինչպէս եւ ղեկավարին 52 Պուլվ. տը Վօքուա (Պօմոն): Սէնթ Անթուանի մէջ՝ տեղւոյն Աւետ. եկեղեցւոյն:

Ուշադրութիւն. — Հանդէսին օրը կիշէն տոմսակ չի ծախուիր:

ԽԱՐԲԵՐԴՑԻՆԵՐՈՒՆ

Խարբերդ նահանգի Եփրատ միութեան ժողովը Կիրակի, 8 Մայիս, ժամը 10ին, Հայրենակից Աստուր Քէօսէեանի խանութը (2 ռիւ Պեռնառ տիւ Պուա): Օրակարգ՝ Ընդհ. զեկուցում եւ հաշուետուութիւն, ընթերցում Ամերիկայի կեդրոնէն եկած շրջաբերականին եւ վարչական ընտրութիւն:

ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քատէ սրճարանին վերնայարկը, մեթրօ Քատէի դիմաց:

Նիւթ՝ Իրերօգնութեան գաղափարը ուրիշ ազգերու մէջ:

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ: Մուտքը ազատ է:

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ

Երգչախումբին տարեկան ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 20.30ին Ազգ. Տունը: Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս Չորեքշաբթի երեկոյ, Քատէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ. Թ. ԳԱՌՆԻԿ: Նիւթ՝ (Հայ հերոսամարտները հայկականութենէն առաջ» եւ ընթերցում իր երկերէն: Մուտքը ազատ է:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Սարգիսեան իրենց խնամի Գէորգ Ոսկանեանի մահուան առթիւ կը նուիրեն երկու հազար ֆրանք Ֆ. Կ. Խաչի օգնութեան կայանի նորոգութեան, հազար՝ Ֆ. Կ. Խաչի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին, եւ երկու հազար ալ Աթէնքի Ջաւարեան դպրոցի աղքատ աշակերտներու ճաշագինին: Նոյն առթիւ Պ. Հրանդ Մելքոնեան հազար ֆրանք կը նուիրէ օգնութեան կայանի շէնքին:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

Ղ. ՄԵԼՈՅԵԱՆԻ ԵՐԲ Կ'ԱՊՐԷԻՆՔ

(ՅՈՒՇԵՐ)

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ARMÈNOUCHE

(Drame en cinq actes)

Premier prix à Genève.

Troisième édition complète.

«Dans le terrible, une œuvre de grande beauté» (La Patrie, Suisse)

«...C'est l'Arménie elle-même, qui se dresse devant nous et réclame justice».

Robert de Traz (M. duG.)

Դիմել՝ Գրատուն Պարսամեան:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Ուսանողական «Սեւակ» խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԹՈՔԱՏԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին (Իսիի Խրիմեան դպրոցը):

ՀԱՅ ԲԺՇԿ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ հերթական դասախօսութիւնը՝ այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ: Դասախօս՝ Բժիշկ Հայկ Գալճեան: Նիւթը՝ «Յօդացաւը» (հայերէն): Մուտքը ազատ է:

ԹԱՏՐՈՆ - ԾԻԾԱՂ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ

Cinéma ROXY

65bis, Rue Rochechouart, Paris

24, Մայիս, Երեքշաբթի երեկոյ, ժամը 8.45ին:

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ կը ներկայացնէ

ԳԷՈՐԳ ՏԱՆՏԻՆԵԱՆ

GEORGE DANDIN

Մոլիէռի ծանօթ կատակերգութեան, հայացուածը, երեք արար:

Բեմին վրայ՝ միմիայն ծանօթ դերասաններ՝ ՍԻՐՈՒՀԻ եւ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ, ՔՆԱՐ ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆ, ԻՐՄԱ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ, Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ, Ն. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ եւ Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ:

ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

Տոմսերը՝ Գրատուն Հր. Բալուեան, 43 ռիւ Ռիշէ եւ ճաշարան Գեղ. Անէմեան, 12 ռիւ Քատէ:

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
3
ՄԱՅԻՍ
MARDI
3 MAI
1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7663 31e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3074

ՄԵՆՔ, ՄԵՐ ԴԱՏԸ ԵՒ ՕՏԱՐՆԵՐԸ

*

Դատ մը ունինք, արդար ու արիւնոտ։

Հին է ան, կրնանք ըսել դարերու պատմութիւն ունի, թէեւ նոր է իր վերջնական ու յստակ բանաձեւումով, ազգային ու միջազգային սեղաններու վրայ։

Մեր դատը՝ ամէնէն առաջ՝ հայրենիքի ազատագրութեան դատ մըն է։

Այս նպատակին համար, մանաւանդ վերջին 70ամեակին, հայ ժողովուրդը, յանձին իր ազգային ու կրօնական իշխանութիւններուն, իր քաղաքական կուսակցութիւններուն, իր հանրային ու մտաւորական գործիչներուն, անհուն զոհողութիւններ ըրած է։

Խաղաղ միջոցներուն հետ, որդեգրած է յանդուգն միջոցները, դիւանագիտական դիմումներուն հետ, հարկադրաբար, դիմած է բուռն միջոցներու։

Այս երկար ժամանակաշրջանին, մեր ժողովուրդը խոստումներ, յոյսեր ունեցաւ եւ յուսախաբութիւններ։ Բարձրաձայն, հանդիսաւոր ու հեղինակաւոր հաւաստիքներ տրուեցան անոր, մեր ժողովուրդին՝ թերթերու եւ գիրքերու էջերէն, հանրային բեմերէն ու խորհրդարաններու եւ նոյնիսկ խորհրդաժողովներու ատեաններէն։ Բայց իր դատը, «Հայկական Դատը» մնաց նոյնը, անլոյծ ու արիւնոտ լաթերու մէջ թաթախուն, լքուած մէկ կողմ՝ եղերականօրէն։

Պայթեցաւ հայկական յեղափոխութիւնը, իբրեւ բնական, անխուսափելի, ճակատագրական արտայայտութիւնը ստեղծուած անհանդուրժելի պայմաններուն. Թալանի, հալածանքներու, յուսահատութեան ու համատարած ջարդերու իբրեւ հետեւանք։ Եւ այս բոլորին հետ, պայթեցաւ յեղափոխութիւնը, աւելի լաւ ու մարդկային կեանքի մը հասնելու արդար ձգտումի մը իբրեւ արդիւնք։

Գիտենք արիւնոտ ու ճակատագրական հաշուեկշիռը։

Ունեցանք պահ մը, կարճ ատեն մը, Ազատութիւն եւ Անկախ Հայրենիք։ Ան ալ, սակայն, զոհ գնաց դեւերու եւ չարաշուք ուժերու սադրանքներուն։ Եւ աշխարհ, քաղաքակիրթ աշխարհը, ինչպէս կը կոչուի ան, տարուած իր հոգերէն ու շահերէն, դիտեց կատարուած անմարդկային, դաժանային անարդարութիւնը եւ լռեց։ Աւելին. բարեկամ դարձաւ ազգասպան թշնամիին, ձեռք տուաւ անոր, ողջունեց, գովաբանեց նոյնիսկ ջարդարարը եւ գործակցեցաւ անոր հետ, տալով անոր վերականգնումի ամէն հնարաւորութիւն, նիւթական ու բարոյական։

Միջազգային ժողովներու մէջ, աթոռ առաջարկուեցաւ անոր, եւ ան, մեր թշնամին, ազգասպան Թուրքը, պատուաւոր հրաւիրեալներու նման, եկաւ ու բազմեցաւ, մինչեւ ճառեր ալ արտասանելով յանուն խաղաղութեան, արդարութեան ու ժողովրդավար սկզբունքներու։

Բողոքեց նոյնիսկ անիրաւութիւններու եւ բռնակալութիւններու դէմ, արտայայտուելով ի նպաստ ժողովուրդներու իրաւունքներուն։

Յիշե՞ց հայ ժողովուրդը եւ իր իրաւունքները. ապահովաբար, եւ ճիշդ ատոր համար ալ, աւելի բարձր խօսեցաւ, ուրիշներուն մոռցնել տալու համար խողխողուած ժողովուրդի մը դատը։

Եղաւ այս ամէնը, եւ մեր դատը մնաց հոն, ուր որ էր, աւելի քան երբեք մոռցուած եւ ուրացուած։

Մեր պատմական ու սքանչելի Հայրենիքին կէսը աւերակ է այսօր, իր հայկական թաղերով, հարիւրաւոր վանքերով ու եկեղեցիներով, իր մշակութային հաստատութիւններով, յիշատակարաններով ու գերեզմաններով։ Աւերակ ու ամայի, քառասուն տարի ետքն ալ։

Միւս կէսը, ան՝ որ մեր զոհողութիւններուն, մեր թափած գետերով արիւնին ու դիւցազնական պայքարին գինն էր, մէկ մասնակի հատուցումը, ան իսկ բռնագրաւուած է, բոլշեւիկներու կողմէ։ Մեր ամայի հայրենիքին մէջ շնագայլեր կը շրջին, ազատ ու համարձակ, տուն տեղ եղած, ջանալով մոռցնել համաշխարհային պատմութիւնը, սրբագրել՝ աշխարհի քարտէսը։

Միւս կէսին վրայ, համայնավարները բնկած են, «եղբայրաբար», մեր ժողովուրդին մաքին ու կուրծքին վրայ, լափելով անոր ազգային ուժն ու ստեղծագործութիւնները, խեղաթիւրելով ու խաթարելով ամէն սրբութիւն, — լեզու ու պատմութիւն, զգացում ու մտածողութիւն, անցեալ ու ապագայ։

Կը հաւաստուի թէ բրիտանական մեծ վարչապետ մը, Կլատսթըն ըսեր է օր մը, հին, գաղափարապաշտ ժամանակի մը մէջ, թէ «Հայաստանի ծառայելը՝ քաղաքակրթութեան ծառայել կը նշանակէ»...

Հռետորական խօ՞սք մը, թէ համոզումի մը արտայայտութիւնն է այս արտայայտութիւնը։ Չենք գիտեր։ Որ մէկն ալ ըլլայ սակայն, վկայութիւն մըն է ան մեր դատին ու մեր հայրենիքին նշանակութեան, մեր ժողովուրդին արժէքին նըկատմամբ։

Քաղաքակրթութիւնը լո՞ւր ունի իր անունով եղած այս ու նման արտայայտութիւններէն։ Չենք կարծեր։ Կը կարծենք, կը հաստատենք սակայն, որ քաղաքակրթութիւնը դէպի անգիտութիւն, կրնանք ըսել դէպի բարբարոսութիւն կ'ընթանայ, որովհետեւ թողունք «ծառայելը» Հայաստանի, չի յիշեր իսկ թէ նման երկիր մը կայ, հայ ժողովուրդ մը կայ, որ իր կէսովը կոտորուած է, իսկ միւս կէսովը բռնութեան տակ է, կամ իր դարաւոր հայրենիքէն փտարուած, ցիրուցան աշխարհէ աշխարհ, կը սպասէ արդարութեան։

Մարդկային միտքը կրնա՞յ հաշտուիլ այս ողբերգութեան հետ։ Ողբերգութիւն մը՝ որ կարծր իրականութիւն է, ոչ թէ գրականութիւն ու բեմադրութիւն։

Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՔԵՒԳԵՐՄԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

*

ՌԷՕՇԼԻՆԿԻ ԽՆԴԻՐԸ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԵՑԱՒ

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետ Ատընաուըրի հետ երկու օր շարունակ բանակցելէ ետք Ֆրանսայի արտաքին նախարարը առջի օր Պոնէն վերադարձաւ։ Իր առաջին յայտարարութեան մէջ, յայտնելէ ետք թէ «շատ գոհ» մնացած է իր տեսակցութենէն, աւելցուց.—«Ռէօշլինկի գործարաններուն խնդիրը լաւագոյնս կարգադրուեցաւ»։

Կիրակի կէս գիշերին, վերջին ժողովէ մը ետք, երկու դիւանագէտները դիմեցին լրագրողներու յատկացուած սրահը, եւ խօսք առին։ Իրենց ճառերուն իմաստը գրեթէ նոյնն եղաւ։

«Կնքեցինք Ֆրանքեւգերմանական իրերհասկացողութիւնը. նոր շրջան մըն է, որ կը սկսի, երկու ժողովուրդներուն միջեւ բարեկամութիւնը իրականութիւն մըն է, եւ պիտի տայ իր արդիւնքները»։

Ֆրանքեւգերմանական Պոնի համաձայնութիւնը յաջողութիւն մը կը նկատուի, ապագայի հեռանկարներէն դուրս, մանաւանդ այն տեսակէտէն, թէ թոյլ պիտի տայ Ֆրանսայի Մայիս հինգին Արեւմտ. Գերմանիոյ յանձնել Փարիզի համաձայնութեանց պաշտօնագրերը, ինչպէս արդէն ըրին Մ. Նահանգները։ Ինչ որ կը համապատասխանէ Գերմանիոյ գերիշխանութեան ճանաչումին։

Ժողովներուն արդիւնքին մասին պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակուեցաւ որ կը կրէ երկու երկիրներուն միջեւ գոյացած բարեկամութեան շեշտը.

— Համաձայնութիւն, հարցերու մասին տեսակէտներու նոյնութիւն, գերմանեւֆրանսական համերաշխութիւն, տնտեսական եւ մշակութային համագործակցութիւն։ Զեկոյցը կը պարզէ համաձայնութեան հիմնական կէտերը։

Երկու պետական դէմքերը, «բացարձակ կերպով կը բաժնեն հետեւեալ տեսակէտները»։

— Փարիզի համաձայնութեանց ի զօրու դառնալը, պիտի ամրապնդէ արեւմուտքի պետութեանց յարաբերութիւնները եւ պիտի նպաստէ արեւելքի եւ արեւմուտքի միջեւ արդիւնաւոր ժողովի մը գումարման։

— Եւրոպական Միութեան ուղղութեամբ կարեւոր քայլ մը առնուած է։

— Ռէօշլինկի գործարանները պիտի գնուին, Սարի կառավարութեան հաւանութեամբ, Գերմանիոյ եւ Ֆրանսայի կողմէ։ Կէս առ կէս բաժին պիտի ունենան, եւ միասնաբար գործարաններու տէրոջ պիտի վճարեն 16 միլիառ ֆրանք։ (Տական միլիառ)։

—Ֆրանքեւգերմանական խառն յանձնախումբ մը պիտի ստեղծուի մշակութային հարցերու մասին։

— Ֆրանքեւգերմանական յանձնախումբ մը՝ տնտեսական համագործակցութեան համար։

× Լոնտոնի դիւանագիտական շրջանակները մեծ գոհունակութիւն կը յայտնեն Պոնի վերջին համաձայնութեանց առթիւ։ Իսկ Մոսկուայի անթելը կը քննադատէ Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը եւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, առարկելով թէ բոլորովին մէկդի ձգած են Գերմանիոյ Միութեան խնդիրը, եւ առած են աննպաստ որոշումներ այդ ուղղութեամբ։

ՄԱՅԻՍ ՄԷԿԸ

Աշխատանքի օրը տօնուեցաւ աշխարհի ամէն կողմ, կիրակի։ Ընդհանրապէս խաղաղ ցոյցեր կատարուեցան զանազան քաղաքներու մէջ։ Վատիկանի Սուրբ Պետրոս հրապարակին վրայ հաւաքուած էին 150.000 աշխատաւորներ։ Պապը ճառ մը խօսեցաւ, ուր ժխտեց թէ եկեղեցին միացած է դրամատիրութեան՝ աշխատաւորութեան շահերուն դէմ։ Յետոյ Մայիս 1ը հռչակեց Ս. Յովսէփի, աշխատաւորութեան սուրբին օրը։

Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ մէջ սարքուեցան ժողովրդական հաւաքոյթներ, որ անցան խաղաղ։ Լիլի մէջ միայն խռովութիւններ ծագեցան, որոնց ընթացքին ձերբակալուեցան 70 հոգի։ Կը հաշուեն քան վիրաւոր։ Անգլիոյ «փոխադրութեանց եւ առանց արհեստի աշխատաւորութեան» արհեստականին տիրական դէմքերէն Տէյքըն, որ եռանդուն կերպով աշխատած է աշխատաւորութեան վիճակին բարւոքման համար եւ միշտ պայքարած՝ որ համայնավարութիւնը ոտք չդնէ Անգլիոյ արհեստակցական ընկերութեանց մէջ, յանկարծամահ եղաւ ճառի մը ընթացքին։ Պահպանողական եւ աշխատաւորական կուսակցութիւնները, գովաբանական գիրեր հրատարակեցին իր գործին մասին։ Վարչապետը եւ Սըր Ուինսթըն, նոյն ուղղութեամբ յայտարարութիւններ ըրին։

Իտալիոյ մէջ, համայնավար ղեկավար Թոլլիաթին, իր ճառին ընթացքին անհանդարտութիւն մը զգաց, բայց ինքզինքը վերագտնելէն ետք վերջացուց իր ճառը։

Մոսկուայի մէջ տեղի ունեցաւ զինուորական տողանցքը, կառավարական անձնաւորութիւններու ներկայութեան։ Կը նախագահէր Մար. Ժուկով, Խ. Միութեան պաշտպանութեան նախարարը որ ճառ մը խօսեցաւ, ուր դատապարտելով Փարիզի համաձայնագրերը յայտնեց թէ Խ. Միութիւնը պէտք է ձեռք առնէ համապատասխան միջոցներ։ Յետոյ պարզեց Արեւելքի եւ Արեւմուտքի խաղաղ համակեցութեան անհրաժեշտութիւնն եւ կարելիութիւնը։ Երկու միլիոն աշխատաւորներու տողանցքը տեղի չունեցաւ, անձրեւին պատճառով։

Փէքինի մէջ, հինգ հարիւր հազար հոգի տողանցեցին, հանրապետութեան նախագահ Մաօ Ցէ Թունկի նախագահութեամբ։ Թափօրին կը մասնակցէին բուդդայական կրօնաւորներ ալ, իրենց ծիսական հանդերձաւորումով։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՄԷՋ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԲԱՐԴԱՑԱՒ

Ըմբոստ աղանդաւորներու պարտութիւնը թէեւ զինուորական յաղթանակ մը ապահովեց վարչապետ Տիէմին, բայց միւս կողմէն բարդացուց դիւանագիտական կացութիւնը։ Անակնկալները կը յաջորդեն իրարու։ Յեղափոխական կոմիտէի յայտարարութենէն ետք թէ պաշտօնանկ կը հռչակէ Պաօ Տաի կայսրը, այս վերջինը «երկրորդ եւ վերջին» հրահանգ մը հեռագրեց վարչապետին, որպէսզի անմիջապէս Քան գայ զինք տեսնելու։ Բայց իր նշանակած նոր հրամանատարը, որ առջի շաբաթ աճապարանքով Սայկոն մեկնած էր, ձախողեցաւ իր առաքելութեան մէջ։ Չի կրցաւ սիրաշահիլ բանակը։ Թէեւ նախապէս, ճնշումի մը տակ ինքն ալ յարեցաւ «յեղափոխական կոմիտէին» յայտարարութեան, բայց փորձեց ետքը համոզել բարձրագոյն սպաները, որ տապալեն Տիէմը։ Այս վերջինները, միանալով սպայակոյտի պետին եւ վարչապետին, ձախողեցուցին իր ծրագիրը, եւ Պաօ Տաիի նշանակած ընդհ. հրամանատարը ստիպուեցաւ փախիլ Տալաթ։ Կայսրը ղրկեց երկրորդ հեռագիր մը ուր, աւելի մեղմօրէն, կը շեշտէ այն պարագան թէ ինք ուզած էր նախ վարչապետին կարծիքն առնել, տագնապին լուծում մը գտնելու համար, եւ այս՝ երկու մտահոգութիւններով։

— Քաղաքացիական պատերազմի մը առաջքն առնել։

— Երբ ներկայ կառավարութիւնը, բազմաթիւ հրաժարականներէ ետք քանի մը նախարարներէ կը բաղկանայ, տարազ մը գտնել որպէսզի լայնօրէն կարենայ ներկայացնել Հնդկաչինի ժողովուրդը։

Յետոյ կ'աւելցնէ թէ ինք բնաւ չէ տարակուսած սպայակոյտի պետին (որ Տիէմի կողմն անցած է) արժէքներուն վրայ։

Յամենայն դէպս ընդհանուր կարծիքն այն է թէ բանակն ալ իր կողմն ունենալով, գոնէ Սայկոնի մէջ, վարչապետը կացութեան բացարձակ տէրն է։ Նոյնիսկ ըմբոստ ուժերէն խումբեր կուգան միանալու կառավարական բանակին։

× Զօր. Հինհ, որ օդանաւով Քանէն Սայկոն մեկնեցաւ «խաղաղութիւն հաստատելու» առաքելութեամբ, Ռանկունէն հասնելէ ետք ետ դարձաւ ու հասաւ Կալկաթա, օդերեւութաբանական աննպաստ պայմաններուն պատճառաւ, ինչպէս կը հաղորդեն պաշտօնապէս։

× Ֆրանսայի դէմ թռուցիկներ հրատարակուեցան Սայկոնի մէջ։ Ֆրանս. ուժերու ընդհանուր հրամանատարը, Զօր. Էլի, ապահովութեան միջոցներ ձեռք առաւ, մինչ վարչապետ Տիէմ, յայտարարեց թէ Հնդկաչինի Ֆրանսացիներուն կեանքը այնքան թանկագին է իրեն համար, որքան Հնդկաչինացիներունը։ Իրազեկներու կարծիքով, Տիէմ պիտի ջանայ մեղմել հակաֆրանսական շարժումը։

× Ուաշինկթըն, ըստ լաւատեղեակ շրջանակներու, միշտ նպաստաւոր դիրք մը կը բռնէ վարչապետին նկատմամբ։ Բայց եւ այնպէս, կը կարծուի թէ կարեւոր որոշումներ կրնան առնուիլ Հնդկաչինի մասին, երբ գալ շաբաթ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարար Ֆոսթըր Տըլըս, Փարիզ գայ։

× Ֆրանսական շրջանակները կը յայտ-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԶԱՐՄԱՆԱԼԻ ԹԻՒՐԻՄԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

●

Վերջերս «գզայացնց» լուրի մը արձագանգը եղան արտասահմանի գրեթէ բոլոր թերթերը: Լուրը կուգար երկաթէ վարագոյրի այն կողմէն եւ կը հաղորդէր վարագոյրի այս կողմի մարդոց թէ Ի. Միութիւնը որոշեր է իրաւունք տալ դաշնակից հանրապետութիւններուն արտաքին գործերու նախարարներ ունենալ, դիւանագիտական ներկայացուցիչներ ուղարկել «կապիտալիստական երկիրներ»: Կ'աւելցնէր թէ այդ իրաւունքէն առաջին հերթին պիտի օգտուի Հայաստանը:

Վերոյիշեալ «գզայացնց» լուրը եւ մանաւանդ անոր մեր կողմէ ընդգծուած մասը, ի՛նչ տարակոյս, որ անսահման ուրախութիւն պիտի պատճառէին արտասահմանի Հայերուն: Հայ դեսպան կամ առնուազն հիւպատոս մը պիտի գար արտասահմանեան երկիրները եւ սովետական անկախ Հայաստանի դրօշակը պիտի ծածանէր թերեւս նաեւ Փարիզի շէնքերէն մէկուն վրայէն: Ի՛նչ խանդավառիչ հեռանկար:

Անցաւ սակայն, բաւական ժամանակ եւ լուրը չհաստատուեցաւ: Արտասահման հասան խորհրդային թերթը, որոնց կարգին նաեւ Երեւանի պաշտօնաթերթը եւ անոնց մէջ ոչ մէկ բառ Հայաստանի կառավարութեան կազմի մէջ արտաքին գործերու ՆՈՐ նախարարութիւն մը աւելցնելու մասին: Եւ խանդավառութեան յաջորդեց հիասթափութիւն մը:

Թող անհամեստութիւն չհամարուի եթէ յայտնենք, որ վերոյիշեալ լուրը մեզ ոչ խանդավառութիւն եւ ոչ ալ հիասթափութիւն պատճառեց, որովհետեւ մեզի համար սկիզբէն իսկ պարզ էր, թէ լուրը, իր վերոյիշեալ ձեւին տակ, թիւրիմացութեան արդիւնք է:

Հակառակ ամանց ենթադրութեան՝ մեր կարծիքով այդ լուրի աղբիւրը խորհրդային կառավարութիւնը չէ: Բոլշեւիկները ոչ մէկ շահ ունին այդպիսի լուր մը տարածելու, քանի որ խորհրդային սահմանադրութեան ծանօթ ամէն մէկուն համար բացորոշ էր այդ կարգի լուրի մը անհեթեթութիւնը:

Արտաքին գործերու նոր նախարարութիւն մը դաշնակից հանրապետութիւններու կառավարութեանց կազմի մէ՞ջ: Բայցատոր պէտքը չկայ, որովհետեւ անոնք արդէն ունին, ըստ խորհրդային վերջին սահմանադրութեան, այդպիսի նախարարութիւն մը: Անմիջական յարաբերութիւններու հաստատո՞ւմ օտար պետութեանց հետ եւ դիւանագիտական ու հիւպատոսական ներկայացուցիչներ փոխանակելու իրաւո՞ւնք: Բայց Ի. Միութեան սահմանադրութիւնը շատոնց շնորհած է այդ իրաւունքը ազգային (դաշնակից) հանրապետութիւններուն:

Ահաւասիկ Ի. Միութեան սահմանադրութեան 18րդ յօդուածը,— «Իւրաքանչիւր դաշնակից հանրապետութիւն իրաւունք ունի անմիջական յարաբերութիւններ հաստատելու օտար պետութիւններու հետ, համաձայնութիւններ կնքելու անոնց հետ եւ դիւանագիտական ու հիւպատոսական ներկայացուցիչներ փոխանակելու»:

Նոյն սահմանադրութեան Դ. գլուխին մէջ ճշդուած են Ի. Միութեան մաս կազմող դաշնակից հանրապետութիւններու իրաւասութիւնները: 60րդ յօդուածի Դ. կէտը կ'ըսէ թէ դաշնակից հանրապետութեան Գերագոյն Խորհուրդը «կը հաստատէ, դաշնակից հանրապետութեան ներկայացուցչութիւնը միջազգային յարաբերութիւններու մէջ»:

Խնդրոյ առարկայ հարցը ճշդուած է նաեւ դաշնակից հանրապետութիւններու սահմանադրութեանց մէջ: Ահաւասիկ Հայաստանի սահմանադրութեան համապատասխան յօդուածները:

Յօդուած 15.— «Հայկական Սով. Սոց. Ռեսպուբլիկան իրաւունք ունի անմիջական յարաբերութիւններու մէջ մտնելու օտար պետութիւններու հետ, համաձայնութիւններ կնքելու եւ դիւանագիտական ու հիւպատոսական ներկայացուցիչներ փոխանակելու»:

30րդ յօդուածի Ժ. կէտին համաձայն, Հայկական ՍՍՌի Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութիւնը «կը նշանակէ եւ յետ կը կանչէ Հայկ. ՍՍՌ.ի դիւանագիտական ներկայացուցիչները օտար պետութիւններու մէջ»:

44րդ յօդուածի Է. կէտին համաձայն, «Հայկական ՍՍՌի մինիստրներու խորհուրդը կը կատարէ ղեկավարութիւնը հայկական ՍՍՌի յարաբերութիւններու մէջ՝ պետութիւններու հետ, մեկնելով այն ընդհանուր կարգէն, զոր հաստատեր է Սով. Սոց. Հանրապետութիւններու Միութիւնը դաշնակից հանրապետութիւններու փոխ յարաբերութեանց մէջ՝ օտարերկրեայ պետութիւններու հետ»:

Ղեկավարելու համար օտար պետութիւններու հետ հաստատուած դիւանագիտակ-ն յարաբերութեանց գործը, Հայաստանի կառավարութիւնը, բնականաբար, պէտք է որ ունենար իր կազմին մէջ արտաքին գործերու յատուկ նախարարութիւն մը եւ 47րդ յօդուածը, որու մէջ յիշուած են Հայաստանի նախարարութիւնները, կուգայ մեզ ըսելու, թէ անոնց թիւին մէջ կը գտնուի իրապէս նաեւ արտաքին գործերու նախարարութիւն մը, որ համաձայն 53րդ յօդուածի, միութենական – ռեսպուբլիկական տարողութիւն ունի:

Թէեւ Սփիւռքի տեղեկութիւնները Հայաստանի մասին թերի են, սակայն սկիզբէն իսկ լուր ունեցած ենք, որ արտաքին գործոց նախարար մը կայ Հայաստանի կառավարութեան կազմին մէջ: Պատեհ-բազմէն եաքը այդ պաշտօնը կը վարէր Սահակ Կարապետեան, որ վերջը վարչապետ դարձաւ եւ այժմ շնորհազրկուած է ու հեռացուած կուսակցական եւ պետական պատասխանատու պաշտօններէ: Այնուհետեւ յիշուեցան անունները նաեւ ուրիշ անձնաւորութեանց (Յարութիւնեան, Ա. Կարապետեան), որոնք ստանձներ են արտաքին գործերու նախարարի պաշտօնը, իսկ դեռ վերջերս նորընտիր Գերագոյն Խորհուրդի անդրանիկ նստաշրջանի մէջ արտաքին գործերու նախարարութիւնը յանձնուած է, ինչպէս կը տեղեկանանք «Ս. Հ.»ի ապրիլ ութի թիւէն, վարչապետ Անտոն Քոչինեանին:

Ուրեմն արտաքին գործերու նոր նախարարութիւն կազմելու կամ դաշնակից հանրապետութիւններուն արտաքին յարաբերութիւններ հաստատելու իրաւունքի մասին խօսք չի կրնար ըլլալ: Այդ մասին յայտնուած լուրը հետեւանք է թիւրիմացութեան կամ անիրազեկութեան:

Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

«ԾԻԾԵՌՆԱԿԻՆ ԲՈՅՆԸ»

●

1915ի Համբարձման հինգշաբթին: Հալիւ տասներկու տարեկան պատանի: Աքսոր ու աւեր, անթիւ դիակներ: Ահռելի ջարդը: Բարբարոսութիւններու աննկարագրելին: Ամիսներով անօթի ու ծարաւ լեռներու, ձորերու կամ խոնաւ քարայրներու մէջ: Երբեմն անճանաչելի դարձած սպաննուած դիակներուն տակը պահուելով, հրաշքով թէ դիպուածով, չեմ գիտեր, ազատած եւ հասած էի Շիրակի գիւղերէն մէկը:

Ջարդերու այս թարմ տպաւորութեան տակ՝ գիշերները, երազիս մէջ կը տեսնէի քիւրտ լամուկ մը կամ Թուրք մը, որ մէկ ձեռքով օձիքէս բռնած, միւս ձեռքով դաշոյնը օդին մէջ բարձրացուցած, կը սպառնային՝ երբ սարսափահար անկողնէս դուրս կը ցատկէի արթնցնելով նաեւ մօտս պառկողները:

Այս զուլումէն երեք ամիս ետքը, բարերարի մը միջոցով գիւղի ծխական դպրոցը գացի: Առաջին դասս եղաւ «Ծիծեռնակին բոյնը» բանաստեղծութիւնը, որ գոց պիտի սորվէի յաջորդ դասին արտասանելու համար:

Այդ օրէն մինչեւ այս օր, քառասուն երկար տարիներ է անցեր, բայց ամէն տարի ապրիլեան այս օրերուն՝ այդ դասս կը վերյիշեմ:

Մեծատան շքեղ տանիքի տակին՝
Ծիծեռնակն իրեն մի բոյն է հիւսել,
Շատ ու շատ տարի այդ բնի մէջին՝
Ձագեր է հանել պահել թռցրել:

Հայ ազգն ալ, իր բնաշխարհին մէջ բոյն էր շինած, երկար դարեր ապրած ու չէնցուցած, իր արիւնով եւ քաջութեամբ պաշտպանած, իր մշակոյթով զարգացուցած, այն ատենէն որ հեռաւոր թէ մօտաւոր դրացիներ չար նախանձէն դրդուած, յարձակած են քանդելու համար բոյնը:

Չեմ գիտեր ի՛նչպէս եւ ի՛նչէն դրդուած՝
Ծիծեռնակի բոյնն հարուստը քանդեց,
Նրա ձագերին բնից վար առաւ,
Ոտքի տակ առաւ ու սատակեցրեց:

Պարբերական ջարդերով, մեր թշնամին չկրցաւ կտրել մեր յառաջդիմութեան թափը, որովհետեւ, շնորհիւ մեր ազգային ընդունակութիւններուն կը դարմանէինք կորուստը:

Թշնամին, նկատելով որ հարստահարութիւնները, ահուսարսափը չկրցան խորտակել վերելքի մեր կամքը, 1915ին պատեհ առիթ համարեց յարձակելու, եւ մեզ այն վիճակին բերելու, որպէսզի հաբիւր տարի չկարենանք ոտքի կանգնիլ:

Քանդեց եւ այրեց ամէն ինչ, ինչպէս հարուստը քանդեց ծիծեռնակին բոյնը եւ անոր ձագերն սպաննեց:

Բնաւեր ծիծառ երբ որ այս տեսաւ
Դառն կըսկիծով մեծատան ասաւ.—
Ա՛յ դու անօրէն, քանդեցիր իմ բոյն,
Թող որ Աստուածն էլ քանդի քո շէն
տուն:

Հրաշքով, կամ ինքնապաշտպանութեան կռիւներով ազատուածներս, հայրենիքէն դուրս, հայրենիքին կարօտը մեր սրտին մէջ, օտար տանիքներու տակ նոր նոր բոյներ շինելով, երբ իւրաքանչիւր քարը երբ քարի վրայ կը դնենք, անիծենք բունաւէր ծիծեռնակին նման, մինչեւ որ

Մեծատան արտերն ժանգահար եղան,
Անասուններ ժանդախտից մեռան,
Յարդի ու խոտի դէզերի հետն էլ
Ցորենն ու գարին կրակի զոհ դարձան:

Ոճրագործի երկիրը սոված է: Պետութիւնը ոտքի կանգնելու համար օտար աջակցութեան կարօտ: Հայութեան բնակած վայրերը ամայացած, դաշտերը խոպան, գիւղերը աւերակ, քաղաքները կիսովին պարպուած:

Կրակը լափեց հարուստի տունը,
Խորտակեց նրա գոյութեան սիւնը,
Եկաւ նոր գարուն, ծիծառն ալ եկաւ,
Մի այլ տանիքում նորից բոյն դրաւ:

Քառասուն տարիներէ ի վեր աշխարհի ամէն կողմ ցրուած հայութիւնը նոր բոյներ է շինած եւ անհամբեր կը սպասէ հատուցման եւ հայրենադարձի կոչին:

Պիտի գայ հատուցման օրը, ինչպէս բանաստեղծն է նկարագրեր.—

Իսկ մեծատունը ձեռքերը ծոցին,
Իր տան ու տեղի փլուածքի միջին,
Թափառում է միշտ, անդադար կրկնում.
Բոյն քանդողին տունը Աստուած է քանդում:

ԱՐՄԵՆԱԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ՎԱՐԶԱՊԵՏԸ Խտ. Ֆոռ իր լրագրական ասուլիսին մէջ յայտնեց թէ տակաւ առ տակաւ հաւանական կը դառնայ ԶօրսՄեծերու հանդիպումը:

ՎՈԼՈՑԻ մէջ, ապրիլ 19էն ի վեր ըզգացուեցան 49 երկրաշարժներ, որոնցմէ երեքը՝ շատ զօրաւոր:

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Կէս գիշերին անցանք այդ կիրճէն եւ լուսադէմին մտանք Սալմաստի Սանամէրիկ հայ գիւղը:

Գիւղացիները լսած էին նախապէս, որ Անդրանիկի խումբը հասած էր Խոյ եւ կը սպասէին անհամբեր տեսնելու մեզ, երբ իրենց գիւղէն պիտի անցնէինք:

Դեռ գիւղը չէինք մտած, երբ գիւղի պահապան շները սկսան հաջել: Նրանց հետեւեցին գիւղի բոլոր շները: Մեզ ըսպասող Սանամէրիկցիները ոտքի ելան, եկեղեցիի զանգերը հնչեցուցին: Քահանան գլխաւորած ընդունեց մեզ: Սանամէրիկ գիւղը տօնական երեւոյթ ստացաւ այդ օրը: Ամէն մարդ, իր գործերը թողած, կը դառնար խումբին շուրջը: Զարմանքով կը նայէին հայ հերոսներին, որ տարիներով կարողացել էին ճակատել Թուրք կառավարութեան դէմ:

Կանայք, իրենց տնական գործերը թողած, շրջապատել էին այն տունը, ուր խումբը մտած էր: Մի քանի տուների մէջ կերակուրների պատրաստութիւններ տեսան: Մեծ ·գեւորութիւն յառաջ եկաւ:

Երիտասարդները սկսեցին տավուլ եւ զուռնայով պարել եւ ուրախանալ: Երգերը աւելի քան տասը անգամ կրկնեցին.

Ոսկեզօծ պաշլըխներով,
Լազի շորեր թանկագին,
Գնում էին դէպի Սասուն
Օգնելու Անդրանիկին:

Զարմանալի բան էր: Այդ գիւղի մէջ իսկ լսել էին մեր խումբի քաջերի մասին: Շատերի կենսագրութիւնն անգամ գիտէին: Օրինակ, որ Անդրանիկն էր կտրել Պչարի Խալիլին գլուխը: Գիտէին Կայծակի եւ Աւոյի մասին: Լսել էին Սեբաստացի հերոսի՝ Մուրատի մասին եւ առասպելական բաներ կը պատմէին նրա արաբական ձիի մասին: Թէ ինչպէս Բաւէնի Հէրոֆ լեռան կռիւի միջոցին մի կողմից Մուրատն հնձել էր թշնամին, եւ միւս կողմից նրա արաբական նժոյգը տրորել էր թշնամին իր ոտների տակ, ինչպէս որ Դաւիթ Մհերի Քուռկիկ Ջալալին Մսրամելիքի զօրքերը:

Նրանք լսել էին որ Սասնոյ մէջ մի ձոր թրքական դիակներով էր լեցուել, եւ Սասնոյ հայ կիները, Թուրք սատակների զէնքերը հաւաքած, բարձրացել էին Անտոկ Անթող լեռը:

Սանամէրիկ գիւղը Դաշնակցական էր: Գիւղի Դաշնակցական մարմինը մի սուրհանդակ էր ղրկել Սամսոնին, որ «խումբը վաղը կէս օրին այնտեղ պիտի լինէր»:

Այդ օրը մենք հանգստացանք Սանամէրիկի մէջ եւ նորոգեցինք տրեխները:

Հետեւեալ օրը կէս օրին պիտի հասնէինք Սալմաստ: Երբ Ղալասար կը գնայինք, անցանք Փայաճուկ գիւղի մէջէն: Փայաճուկը անմահ Րաֆֆիի ծննդավայրն էր: Այդ գիւղից մինչեւ Ցալասար, Սալմաստի ժողովուրդը ճանապարհին երկու կողմերին վրայ կարգով շարուած էր: Ամէն կողմից բարեմաղթութիւններով կ'ընդունէին մեզ: »Կեցցէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, կեցցէ Անդրանիկը, կեցցեն Սասնոյ ֆետայիները» կը պոռային եւ զուռն գոչումով կը թնդացնէին օդը: Ոգեւորութիւնը այնքան ծայրայեղութեան տարին, որ սկսան հրացաններ եւ ատրճանակներ պարպել օդին մէջ, կարծես թէ մի արքայ կը մտնէր քաղաք:

Ղալասարը կարելի էր համարել Դաշնակցականների միջնաբերդը: Հոն էր «Դաշնակցական տունը»: Հոն կ'ապրէր մեր ընկեր Սամսոնը, որի անունը արծիւի նման կը սլանար Վասպուրականի եւ Սասնոյ լեռների վրայ: Պատասխանատու ընկերներից մինչեւ հասարակ զինուորը բոլորը գիտէին թէ ո՞վ էր Սամսոնը:

Ահա այդ «առասպելական անձը» դիմաւորեց մեզ: Նա ասաց հայդուկներիս մի քանի խօսք, որոնք խոր տպաւորութիւն ձգեցին բոլորիս վրայ: Նրա հրաբորբ աչքերը կ'ազդէին բոլորի վրայ:

Սամսոնը Գողթնի գաւառի զաւակն է: Շատերի նման թողնելով խաղաղ կեանքը, նա եկել էր Սալմաստ, Երկիր անցնելու համար: Դեռ պատանեկութիւնից նա երազել էր Սասունն ու Վանը, Տարօնն ու Տուրուբերանը, թողել էր Ագուլիսը եւ եկել էր Սալմաստ: Տարիներ շարունակ մնացել էր այստեղ, որպէս Դաշնակցութեան կարգապահ զինուորը: Նա ունէր պողպատէ ջիղեր: Շինել էր Դաշնակցութեան օճախը: Նրա ձեռքից էին անցել բոլոր զէնքերը եւ զրկուել Երկիր: Նա նորոգում էր զէնքերի պակաս մասերը եւ ուղարկում: Նա գտել էր դրա համար բոլոր պէտք եղած միջոցները, հաստատել էր կապեր՝ պարսիկ ջորեպաններին հետ եւ անոնց միջոցով ապահով զէնքերը կը հասցնէր «Մենաւոր» կամ այլ վայրեր:

Սալմաստը իր հիւրասէրի յարկի տակ ընդունել էր հայդուկներ եւ գործիչներ: Երբ Թուրքիան կը հալածէր, յեղափոխականները կ'ապաստանէին Սալմաստ: Երբ Ռուսը վատ աչքով կը նայէր նրանց վրայ, նրանք իրենց շունչը կ'առնէին Սալմաստ: Սալմաստի մէջ հաւաքուած էին Վարդան, Նիկոլ-Դումանը, Սեւ Քարեցի Սագօն, Փոխին, Տուրմանը եւ Ագրէր-ը: Այդ տեղից անցել էր այն մեծ խումբը որ արշաւեց Շէրիֆ Բէկի վրայ: Այդ տեղից անցել էր նաեւ Տիգրան Տէրոյեանի մեծ խումբը, (Վազգէն), որի հետ եղած էր Անդրանիկը:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

★

ՎԻԷՆՆԱ (Յառաջ). — Ապրիլեան Մեծ Եղեռնի քառասնամեակը պատշաճ հանդիսութեամբ տօնուեցաւ փոքրաթիւ գաղութիս մէջ, երէկ, կիրակի, 24 Ապրիլ:

Վիէննայի Հայոց Աղօթատեղին նեղ կուգար յարաճուն բազմութեան: Ժամը 10-ին, սկսաւ պատարագը, մասնակցութեամբ 12 հոգինոց Երկսեռ երգչախումբին, Եկմալեան բազմաձայն երգեհոնը կը նուագէր Պ. Արամ Իւթիւճեան:

Յետոյ տեղի ունեցաւ յուղիչ հոգեհանգստեան պաշտօն մը, մատրան աջ կողմի պատին վրայ զետեղուած մարմարէ յիշատակարանին առջեւ: Մինչ այդ պատուոյ իր տեղը գրաւած էր Մխիթարեան Միաբանութեան ներկայացուցիչը՝ Հ. Եփրեմ վրդ. Պօղոսեան:

Ճիշդ ժամը 11·30ին սկսաւ աշխարհիկ հանդէսը: Բացումը կատարեց Հոգեւոր Հովիւը, Եղիշէ Ծ. վրդ., որ ապա խօսքը տուաւ Հ. Եփրեմ վրդ.ի: Կարճ բայց ազդու բանախօսութեամբ մը, Մխիթարեան Միաբանը անդրադարձաւ Ապրիլեան ողբերգութեան եւ սրտագին կոչով մը հրաւիրեց ներկաները հաւատարիմ հետեւողներ ըլլալ մեր նահատակ եղբայրներուն ու քոյրերուն: Ցաւալի պիտի ըլլար, եթէ ի զուր թափած ըլլար անոնց արիւնը»:

Հանդէսին նախագահը ապա կարդաց, նոյնինքն Հ. Եփրեմ վրդ. Պօղոսեանի «Երեք հարիւր կուժ ջուր» 70ամեայ հայ կնոջ նամակը Կաթողիկոսին, հրատարակուած «Յառաջ»ի 7 Հոկտ. 1954ի թիւին մէջ, որ յուզումով ունկնդրուեցաւ ներկաներու կողմէ:

Հետզհետէ բեմ եկան Պ. Պ. Կարօ Տօնիկեան եւ Վահէ Պալըքճեան, օրուան յատուկ արտասանութիւններով, խորապէս յուզելով ներկաները: Յաջող արտասանութիւն մը կատարեց նաեւ Անահիտ Արսլանեան: Պ. Լորիս Ծղնաւորեան, պարսկահայ ուսանող մը, ջութակի վրայ նուագեց իր հեղինակած մէկ «Սգերգ»ը: Դաշնակով իրեն կ'ընկերանար Պ. Վահէ Պալըքճեան:

Եղիշէ վրդ.ի փակման խօսքերով վերջ կը գտնէր Ապրիլեան Եղեռնի աւելի քան մէկ միլիոն զոհերուն քառասնամեակի այս յարգանքի արտայայտութիւնը: Թաց էին բոլորին աչքերը, միաժամանակ գոհ էին որ կրցան իրենց երախտագիտական զգացումները, միացնել ամբողջ հայութեան, որ մէկ սիրտ, մէկ հոգի կը յարգէր այսօր անխտիր, յիշատակը հայաջինջ սարսափներու զոհերուն: Յարատեւելու ու դիմանալու կամքը զօրացած էր ամէնուն մէջ: Կազդուրուած ու վերանորոգուած էին բոլորը, ըմբռնելով՝ թէ այդ կը պահանջէ իրական, ճշմարիտ երախտիքը, հանդէպ մեր մեծ մեռելներուն:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆ, 28 Ապրիլ. — Մեր գաղութն ալ արժանավայել կերպով իր յարգանքը մատոյց մեր բիւրաւոր նահատակներու անշէջ յիշատակին: Կիրակի կէսօրէ վերջ (24 Ապրիլ) Հ. Յ. Դ. տան սրահը լեցուած էր գաղութին բոլոր ներկայացուցիչներով: Նախորդ տարիներուն պէս հանդէսին նախաձեռնութիւնը ստանձնած էր Ֆրանսական բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութիւնը: Կը մասնակցէին Հ. Յ. Դ. կոմիտէն, Ս. Դ. Հնչակեան մասնաճիւղը, Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութիւնը, Կրօնական Ընկերակցութիւնը, Տարօն-Տուրուբերանի, Վասպուրականի եւ Խարբերդի Հայր. Միութիւնները, Սեբաստիոյ «Մուրատ» Ուսումնասիրացը, Հ. Մ. Ը. Մ.ը, Ֆ. Կապ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղերը եւ դըպրոցին հոգաբարձութիւնը:

Օրուան նախագահը, ընկեր Սարգիս Առաքելեան պատշաճ բառերով ոգեկոչեց 1915ի Մեծ Եղեռնի զոհերուն յիշատակը: Գոհունակութիւն յայտնեց որ գաղութը իր բոլոր կազմակերպութեանց միութեամբ կը կատարէ այս յարգանքի, ուխտի ու բողոքի վսեմ ցոյցը եւ թելադրեց որ արտասահմանի մեր բոլոր թերթերը իրենց Ապրիլ 24ի թիւը ամէն տարի հրատարակեն սեւ շրջանակով:

Նախագահին հրաւէրով դպրոցին աշակերտներէն խումբ մը սրահին մէջէն շարք շարք բեմ բարձրացաւ, ընդհանուր խանդավառութիւն ստեղծելով: Իրօք տպաւորիչ էր տեսարանը: Աղջիկներն ու տղաքը միաձեւ զգեստներով, աչքի կը զարնէին իրենց կարգապահութեամբ եւ լրջութեամբ: Խումբը ներդաշնակօրէն երգեց հին բայց սիրելի երգ մը՝ «Ազատութեան սիրոյն համար»: Յուզումը համակեց հանդիսականները: Համեստ հայրենակից մը, խորապէս զգածուած՝ դպրոցին նուիրեց հինգ հազար ֆրանք: Անշուշտ Հոգաբարձութիւնը յարմար առթիւ պիտի հրատարակէ այս ազնիւ Հայուն անունը:

Զգացումով արտասանեցին դպրոցին աշակերտներէն օրիորդներ Սօնա Փանոսեան՝ (Առկայծ ճրագը) եւ Սիւզան Զաթալեան՝ (Ինչպէս կ'ապրէինք): Իսկ պատանի Հրայր Զաքարեան՝ (Էլի կը տեսնեմ):

Օրուան բանախօսն էր մեր սիրելի Նարդունին, որ հակառակ իր յոգնաբեկ վիճակին սիրով ընդունած էր կազմակերպիչներու հրաւէրը: Յարմարագոյն անձն էր ներկայացնելու հայկական Ապրիլեան ողբերգութիւնը, վերջերս այցելած ըլլալով նահատակներու սպանդանոցը, Տէր Զօր:

Մեր տաղանդաւոր գրագէտը բեմ գալով անգամ մըն ալ ապրեցաւ նոյն հոգեխռով պահերը: Ունկնդիրները արտասուաթոր աչքերով հետեւեցան իրեն: Քառասուն տարուան վէրքերը կը նորոգուէին ու կը կին կ'արիւնէին: Ամէն ոք կը յիշէր անցեալի հոգեկան ու ֆիզիքական տառապանքը իրենց կորսուած սիրելիներուն: Կարելի՞ է մոռնալ այդ զարհուրելի անցեալը, գազանային արարք մը զոր պատմութիւնը երբեք չէ արձանագրած: Սակայն Հայը դարձեալ վերականգնած է: Ջարդարարը չհասաւ իր ծրագրած նպատակներուն: Հայութիւնը դարձեալ ունի իր մտաւորականութիւնը, արուեստագէտներն ու մասնագէտներ՝ ամէն տեսակ ասպարէզներու մէջ: Այն վայրերը ուր երէկ Հայու արիւնով ողողուեցան, այժմ ծաղկած են նոյն ստեղծագործ ժողովուրդին արդար աշխատանքովն ու ջանքերովը:

Յարգելի բանախօսը փառաբանեց Հայուն առաքինութիւնները, անոր ուսման ծարաւը՝ երբ հազիւ պատառ մը հացի տիրացած՝ դպրոց բանալու կը մտնէ:

Արագ ակնարկով, մը յիշեց Պարսկաստանի, Եգիպտոսի, Սուրիոյ թէ Լիբանանի դպրոցներուն ցանցը որ ինքնին ապացոյց մըն է Հայուն ուսումնատենչ կամքին: Ու շեշտեց թէ այսպիսի բարձր առաքինութիւններով օժտուած ժողովուրդ մը չի կորսուիր: Անշուշտ, ըսաւ միշտ ալ կորուստներ պիտի ունենանք, սակայն հայութեան առողջ տարրը պիտի տոկայ բոլոր փորձութեանց: Իր գլխաւոր թելադրանքը եղաւ համերաշխ գործակցութիւն սգատօնին եւ ազգային էական խնդիրներու շուրջ: Որպէսզի թշնամին մեզ տեսնէ միացած ու միակամ ու սարսափի այդ համերաշխութենէն:

Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան կողմէ ընկեր Լեւոն Աստուրեան յարգանքի պատշաճ ուղերձ մը կարդաց: Ապա, աշակերտներու խումբը երգեց «Մենք պէտք է կռուինք»ը:

Յետոյ ներկայացուեցաւ Մեծ Եղեռնէն դրուագ մը, «Առեւանգուած»ը, որ ցնցող թատերախաղի մը առաջին արարն է, հեղինակութիւն՝ ուսուցչուհի Տիկին Ռ. Միլտոնեանի: Այս յուզիչ պատկերն ալ արցունքներ խլեց հանդիսականներէն: Դերակատարներն էին Պ. Պօղոս Տէր Պօղոսեան, Տիկին Աչխէն Պօյաճեան, Պ. Պ. Պետրոս Թութլեան, Պօղոս Թաշճեան, Վազգէն Յովհաննէսեան եւ դպրոցէն՝ օրիորդներ Բրաբիոն Տապաղեան եւ Սոնա Փանոսեան: Բոլորն ալ զգացումով ու լաւ խաղարկութեամբ ստեղծեցին իրական տիպարներ: Մեզի կը մնայ շնորհաւորել զիրենք ինչպէս նաեւ Տիկին Միլտոնեանը՝ իր յաջող գործին ու տքնաջան աշխատանքով ձեռք բերած լաւագոյն արդիւնքին համար:

Գ. Պ.

*

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ ՄԱՐՈՔԻ ՄԷՋ

ՌԱՊԱԹ, 25 Ապրիլ (Յառաջ). — Երէկ Կիրակի, Ապրիլ 24, Քազապլանքայի համայնքին նախաձեռնութեամբ տօնուեցաւ Ապրիլեան Եղեռնի քառասնամեակը:

Տեղին վրայ քահանայ, մատուռ կամ ազգային գործիչ չունենալով երդուեցաւ շարականներ, արտասանուեցան աղօթքներ, կարդացուեցան ընթերցումներ Յունաց եկեղեցւոյ մէջ:

Այս առթիւ կազմուած էր համեստ երգչախումբ մը:

Սգահանդէսը խորհրդաւոր մթնոլորտ մը ստեղծած էր, արծարծելով հայկական շունչը: Երկիւղած պաշտամունքին յաջորդեց՝ սիրալիր զրոյց մը Յունաց սրահին մէջ մեծ ոգեւորութիւն պատճառելով:

ԳՐ. ԽԱԶԵՐԵԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ «ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐՈՒ» ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

*

ՆԻՒ ԵՈՐՔ. — Տարի մըն է արդէն, որ կը խորհուի Ազատութեան Արձանի ստորոտը իւրայատուկ թանգարան մը հիմնել: Այստեղ պիտի ցուցադրուի Ամերիկա գաղթած այլազան ժողովուրդներուն օժանդակութիւնը ամերիկեան իրականութեան, գիտութեան եւ արուեստին:

Ծանօթ է, որ Ազատութեան Արձանը ունի հսկայ պատուանդան մը: Այստեղ է, որ պիտի հաստատուի «Ժողովուրդներու» թանգարանը:

Կազմակերպողները այն համոզումն ունին թէ ամերիկեան ազգը, ազգերու ազգութիւնն է, այսինքն անոր մէջ իրենց ներկայացուցիչները ունին աշխարհի բոլոր ժողովուրդները:

Ծրագիրը իրագործելու համար պիտի հանգանակուի հինգ միլիոն տոլար: Մինչ այդ, խորհրդակցութիւններ տեղի կ'ունենան այն մասին թէ ինչ առարկաներ ու նիւթեր կարելի է ցուցադրել:

Ապրիլ 21ին տեղի ունեցած խորհրդակցութեան մը մասնակցած է, Հայ տեղեկատու դիւանին կողմէ, Պ. Բ. Նաւասարդեան, որ շեշտած է, թէ հայութիւնը շատ մեծ վաստակ ունի այն ընդհանուր մշակոյթին մէջ, որ այսօր կը ճանչցուի որպէս ամերիկեան:

Յատուկ մարմին մը կը կազմուի, որուն պիտի մասնակցի նաեւ հայութիւնը:

Գործի զանազան փուլերու մասին զեկուցումներ պիտի ղրկուին, որոնք թարգմանաբար լոյս պիտի տեսնեն նաեւ Հայ մամուլին մէջ:

ՃԱՓՈՆԻ մէջ իւրաքանչիւր 18 երկվայրկեան, մանուկ մը կը ծնի: Բնակչութեան թիւն է 89 միլիոն: Տարեկան մէկ միլիոն 800·000, ծնունդ՝ 700·000 մահերու դիմաց: Ուրեմն տասը տարիէն Ճափոնի բնակչութիւնը կրնայ ըլլալ հարիւր միլիոն:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ, Ապրիլ ամսուան անձրեւներու պակասը վտանգ մը կը նկատուի գիւղատնտեսութեան համար:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (32)

ԳՈՐԾ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ Ժ.

Մեր ակնարկները դարձեալ իրարու հանդիպեցան կատաղօրէն: Հրեց զիս եւ անցաւ կոպտութեամբ: Դրան առջեւ՝ ետ դառնալով.

— Հիմա կամ ուրիշ որեւէ ատեն շնորհակալութիւն պիտի չյայտնեմ ձեզի: Սակայն պարտքս կը ճանչնամ, օր մը կը հատուցանեմ:

Ու մեկնեցաւ, մինչ սիրտս կը բաբախէր ուժգնօրէն:

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

Այդ գիշեր ուրիշ դէպք չպատահեցաւ: Նախաճաշս անկողնիս մէջ առի եւ առաւօտուն ուշ ելայ: Երբ կամրջակը բարձրացայ, Տիկին Պէյր գոչեց.

— Բարի լոյս, գնչու աղջիկ, մօտս նստեցէք: Գտնուած էք. գիշերը լաւ չքնացա՞ք:

— Ինչո՞ւ զիս այդ անունով կը կոչէք, ըսի խելօք մը նստելով:

— Կը վշտանա՞ք: Կարծէք ձեզի շատ կը յարմարի: Առաջին օրէն իսկ մտքովս ձեզ այդպէս կը կանչէի: Գնչուի տարր մը կայ ձեր մէջ որ միւս բոլորէն այնքան տարբեր կ'ընէ ձեզ: Դուք եւ գնդապետ Րէյսը նաւուն միակ անձերն էք որոնք եթէ ժամերով խօսին, մտիկ կ'ընեմ անձանձրոյթ:

— Զարմանալի է, ըսի, նոյնը ես կը խորհէի ձեր մասին, միայն աւելի հասկնալի պատճառներով: Դուք... ընտիր ապրանք էք:

— Գէշ չինուած չեմ, պատասխանեց Տիկին Պէյր, շարժելով գլուխը: Պատմեցէք նայիմ ձեր կեանքէն, գնչու աղջիկ: Ինչո՞ւ կ'երթաք Հարաւ. Ափրիկէ:

Հայրիկիս կեանքէն դրուագ մը պատմեցի:

— Ուրեմն դուք Ջարլզ Պետինկֆելտին աղջի՞կն էք: Կը խորհէի որ գիւղացի հասարակ օրիորդ մը չէք:

Պրօնքըն Հիլ կ'երթաք ուրիշ զանկե՞ր փնտռելու:

— Կրնայ ըլլալ, ըսի, վերապահութեամբ:

Ուրիշ ծրագիրներ ալ ունիմ:

— Ինչ խորհրդաւոր աղուէս էք, դուք: Սակայն յոգնած կ'երեւիք այս առտու: Լաւ չքնացա՞ք: Ես նաւուն մէջ այնքան չեմ կրնար մնալ: Խնդերը տասը ժամ կը քնանան կ'ըսեն: Ես քսան ժամ ալ կրնամ քնանալ:

Յօրանջեց քնատ փիսիկի մը նման:

— Ցիմար սպասեակին մէկը զիս գիշեր ատեն արթնցուց, ինծի վերադարձնելու համար փիլմերուն ճախարակը որ երէկ վար ձգեր էի: Եւ ինչպէս ըրաւ գիտէ՞ք. հովանոց գործիքին մէջէն ձեռքը ներս խոթեց եւ խցիկս նետեց: Կարծես ռումբ մը պայթեցաւ:

— Ձեր գնդապետը կուգայ, ըսի, երբ նշմարեցի զինուորականի կերպարանքը գնդապետ Րէյսին:

— Մասնաւորաբար իմ գնդապետս չէ ան: Ի դէպ, ձեր վրայ շատ կը հիանայ, գնչու աղջիկ: Հետեւաբար մի փախչիք:

— Գլխուս վրայ բան մը պիտի կապեմ: Գլխարկէս աւելի հանգստաւէտ կ'ըլլայ:

Փութով մէկ կողմ քաշուեցայ: Այս կամ այն պատճառով գնդապետ Րէյսի ներկայութենէն անհանգիստ կը զգայի: Այն սակաւութիւններէն էր, որոնք ամօթխածութեան զգացում մը կը ստեղծէին իմ մէջ:

Վար իջայ, գացի խցիկս եւ բան մը փնտռեցի որպէսզի ամրապնդեմ դրան փականքը: Կոկիկ աղջիկ մըն եմ եւ կ'ուզեմ որ ամէն բան կանոնաւոր ըլլայ: Դարակս հազիւ բացած՝ նկատեցի որ գոյքերս խառնուած էին: Ամէն ինչ տակնուվրայ եղած՝ հոս հոն նետուած էր: Նայեցայ միւս դարակին եւ պահարանին մէջ: Այնտեղ ալ նոյն բանը: Մէկը կարծես աճապարանքով բան մը փնտռած է եւ չէ գտեր:

Բազմոցիս եզերքը նստայ ծանր մտածումներով: Ո՞վ կրնայ մտած ըլլալ խցիկս եւ ինչ փնտռելու համար: Արդեօք թղթի պատառի՞կը: Վրան մէկ քանի թուանշաններով: Գլուխս ցնցեցի՝ դժգոհ: Ոչ, ատիկա անցած պատմութիւն մըն էր այլեւս: Բայց ուրիշ ի՞նչ կրնար ըլլալ:

Ուզեցի դարձեալ մտածել: Երէկ գիշերուան դէպքերը, թէեւ շահեկան՝ չէին օգներ խնդրին լուսաբանման: Ո՞վ էր ան երիտասարդը որ այնքան կուրօրէն խցիկս ներս ինկաւ: Զինքը նախապէս տեսած չէի ոչ կամրջակին եւ ոչ ալ սրահին մէջ: Նաւաստի՞ մըն էր թէ ուղեւոր: Ո՞վ դաշունահարեց զինքը եւ ինչո՞ւ, մանաւանդ ինչո՞ւ համար խցիկ 17 կը ցուցի այդքան կարկառուն կերպով: Ասոնք ամէնքը խորհրդաւոր բաներ էին, բայց պարզ էր թէ եզակի դէպք մը տեղի կ'ունենար «Քիլմորտըն Քէսըլ»ի մէջ:

Մատներուս վրայ համրեցի անունները անոնց, որոնց վրայ մասնաւորապէս պէտք է հսկէի:

Մէկ կողմ թողլով անցեալ գիշերուան այցելուս, բայց միտքս դնելով զինքը անպայման տեսնել, այսօր, ուզեցի մասնաւոր ուշադրութիւն դարձնել հետեւեալ անձերուն վրայ:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

նեն թէ Ֆրանսան հաւատարիմ մնաց եւ պիտի մնայ Հնդկաչինի մասին Ժընեւի մէջ գոյացած համաձայնութեան, եւ միջամուխ պիտի չըլլայ Հնդկաչինի ներքին հարցերուն : Եւ կը յուսայ թէ կայսրը, հակառակ ներկայ բարդութիւններուն, պիտի յաջողի հաշտարարի իր դերը կատարել, անշուշտ եթէ Ամերիկան «աւելի մօտէն հետաքրքրուի այդ հարցով» : Լոնտոնի պաշտօնական շրջանակները կը բաժնեն Ֆրանսական տեսակէտները Հնդկաչինի մասին, եւ կը փափաքին Ֆրանսայի, Ամերիկայի եւ Անգլիոյ միջեւ ժողով մը գումարել, տագնապին լուծում մը գտնելու համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին փոխ նախարարը յայտնեց խորհրդարանին մէջ թէ Անգլիան բոլորովին համաձայն է Ֆրանսայի վարած քաղաքականութեան՝ հիւսիսային Ափրիկէի մէջ : Գոհունակութիւն յայտնեց նաեւ ֆրանքեւթունուզական վերջին համաձայնութեանց մասին : Ցետոյ շեշտեց այն պարագան թէ Անգլիոյ եւ ընդհանրապէս ազատ աշխարհի համար շատ նպաստաւոր էր Ֆրանսայի վարած քաղաքականութիւնը այս երկիրներուն հանդէպ :

ՎԻԷՆՆԱՅԻ մէջ երէկ սկսաւ չորս մարզպաններու ժողովը, Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին մասին : Նիստերը տեղի պիտի ունենան գոնփակ, որպէսզի քարոզչութեանց առիթ չտրուի : Ժողովարահի շէնքին վրայ կը ծածանին հինգ պետութեանց դրօշակները, վարչապետ Ռաապն ալ ժողովներուն հրաւիրուած ըլլալով : Վարչապետը յայտարարեց թէ ժողովը Աւստրիոյ պիտի տայ ազատութիւն եւ անկախութիւն : Ցետոյ աւելցուց թէ Աւստրիոյ խնդրին լուծումը անկիւնադարձ մը կարելի է նկատել պատմութեան մէջ եւ լոյս կրնայ ներշնչել ամբողջ աշխարհի :

ԱԼՊԵՌ ԱՅՆՇԹԱՅՆ կտակած է իր ջութակը Թոռան, իսկ հարստութիւնը, քանի մը տասնեակ հազար տոլար, իր պարագաներուն եւ դրագրուհիին : Այս վերջինը կը ստանայ նաեւ իր անձնական առարկաները :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «հիւլէական ժողովը» որ գումարուած էր Խ. Միութեան, Չինաստանի, Լեհաստանի, Ռումանիոյ, Արեւ. Գերմանիոյ եւ Չեխոսլովաքիոյ հիւլէագէտներուն միջեւ յանգեցաւ համաձայնութեան մը : Խ. Միութիւնը յանձն կ'առնէ կատարել նախապատրաստական աշխատանքները մնացեալ հինգ երկիրներուն մէջ : Փոխանցել հիւլէական գաղտնիքներ եւ ղրկել խորհրդային ճարտարագէտներ : Արտածել հիւլէական նախանիւթեր, պատրաստել հինգ երկիրներու քաղաքացիներէն վարժ հիւլէագէտներ :

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ վերջին պահուն համաձայնութիւն մը գոյացած ըլլալով, երկաթուղիի աշխատաւորութիւնը ետ կեցաւ Մայիս 1ին գործադուլ հռչակելու մտադրութենէն :

ՑԷՐԷՕ կղզիի խնդիրը խաղաղ լուծում մը պիտի գտնէ : Դանիոյ վարչապետը հաւաստեց Ֆէրէօ կղզեխումբը, որ կը գտնուի Իսլանտայի եւ Նորվեկիոյ միջեւ, Ատլանտեանի բացերը :

ՓԱՐԻԶԻ մէջ, Մայիսի կէսերուն շատ տաք պիտի ըլլայ, ինչպէս կը հաղորդէ օդերեւութաբանական ղեկոյցը :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ֆութպոլի կիրակի օրուան հանդիպումները, հակառակ Րէնսի պարտութեան, փոփոխութիւններ չեն բերեր ախոյենական ընդհանուր դասաւորման մէջ : Առաջին է միշտ Ռէնսը 42 կէտով : Անսպասելի էր իր վերջին պարտութիւնը Պորտոյի կողմէ 0ի դէմ հինգ կէտով : Պարտուեցան նաեւ Թուլուզ (երկուքի դէմ մէկ կէտով) Թրուայէն, եւ Սթրազպուր (մէկի դէմ 0ով), Ռուպէէն :

× Միջազգային հանդիպումներ.—Պերնի մէջ Աւստրիան յաղթեց Զուիցերիոյ երկուքի դէմ երեք կէտով : Տըպլինի մէջ, Իրլանտա յաղթեց Հոլանտայի՝ 0ի դէմ մէկով :

× Ալֆորվիլի մէջ Հայ Մարզականը պարտութեան մատնեց Սէն Ա. Վիթրին, 0ի դէմ մէկ կէտով :

× Մարզական ծանօթ խմբագիր Էտկար Լանկլէ մեռաւ անցեալ օր, 66 տարեկանին : Մեծ սէր ունեցած էր միշտ Ֆութպոլի համար : Ասպետ էր Պատուոյ Լէգէոնի :

Այրի Տիկին Գեղան Շինիկճեան — Փափազեան, Սուրէն Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Առլէն Փափազեան եւ զաւակը, Տէր Ն. քհնյ. Փափազեան, երիցուհին եւ զաւակը (Գահիրէ), Պ. Ռեթէոս Դանիէլեան և աղջիկը (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Ա. Պիւլպիւլեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Տօքթ. Նուպար Դանիէլեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Առաքել Պետրոսեան եւ զաւակները (Աթէնք), Պ. Պօղոս Պետրոսեան (Ամերիկա), Այրի Տիկին Ա. Փափազեան (Սելանիկ), Տէր եւ Տիկին Ա. Գարաքուզեան եւ աղջիկը (Մոնպրիզոն), Օր. Սիրաթուհի Շինիկճեան (Մոնպրիզոն), Այրի Տիկին Ա. Սէրայտարեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Փոլ Ժոֆրէ եւ աղջիկը (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Տօքթ. Գիւտեան եւ զաւակները (Աղեքսանդրիա), Վարեան, Մամուրեան (Ամերիկա), Մաթոսեան, Ճէվահիրեան, Պետրոսեան, Մազլըմեան, Պիէլէր, Տօքթ. Աղաճանեան ընտանիքները (Փարիզ) և բազմաթիւ սան - սանուհիները կ'ողբան իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, մօրեղբօր, զարմիկին, ազգականին ու սիրելի եւ բազմավաստակ ուսուցչին՝

ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ 30 Ապրիլ 1955, առտուան ժամը 6ին, Փարիզի Նեքէր հիւանդանոցին մէջ :

Ցուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս Զորեքշաբթի ժամը 14.15ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փանթէնի գերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահազդ դրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Գեղան Փափազեանի, ընկերներ Սուրէնի եւ Առլէնի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ :

×

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տիկին Գ. Փափազեանի, ինչպէս նաեւ ընկերներ Առլէնի եւ Սուրէնի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Մկրտիչ Փափազեանի մահուան առթիւ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նոր Սերունդի Օրուան առթիւ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի : Կիրակի 15 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 16-24, Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ, 2 ռիւ տ'Էթիէն Տօրվ, Պուա Քոլոմպ :

Կը խօսի ընկեր ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին : Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի Իսիի եւ Անիէռի միացեալ երգչախումբին, ղեկավարութեամբ Պ. Կ. Գայէչեանի :

Խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, հայկական պարեր եւ խիստ ծիծաղաշարժ դաւեշտ մը :

Ընտիր նուագախումբ : Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով :

Մուտք 200 ֆրանք :

Հաղորդակց. միջոց.— Կառ Սէն Լազարէն շոգեկառք, իջնել Պուա Քոլոմպ : Սրահը կայարանին ճիշդ քովը :

Հանդէսը կը սկսի որոշեալ ժամուն :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սեր. Մուրատ Ուսումնասիրացը իր երիցագոյն անդամի ողբացեալ Սարգիս Տէօվլէթեանի մահուան առթիւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ իր ընտանեկան պարագաներուն :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն փոխան ծաղկեպսակի, շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Աշոտ Նշանեանէ հազար ֆրանք, ի նպաստ Հայ Մշակութային Տան Ֆոնտին, իրենց ազգականին՝ Մանուկ Կարապետեանի (Ժընեւ) մահուան առթիւ :

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ

VENTE DE CHARITE
— KERMESSE —

ՏՕՆԱՎԱՃԱՌ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Տիկնանց Միութեան կողմէ :

Կիրակի, 8 Մայիս, ժամը 15էն 24
Salle Bonneterre-Rue Bonneterre
Villeurbanne

Bar—Jeux—Attractions—Buffet

Կերպաս, հագուստ, կօշիկ, գիրք, ձեռագործ, նպարեղէն, եւն. եւն. :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, սիրայօժար մասնակցութեամբ Փարիզէն՝ Օր. Ալիս Պօյաճեանի եւ Պ. Պերճ Պէրպէրեանի (Հայկ. եւ կովկասեան պարեր) :

Լիոնի ռատիոյէն Լէօ Մէլեանի, ինչպէս նաեւ տեղւոյս երիտասարդ լաւագոյն ուժերու :

Մուտքը ազատ է

Վերադարձը ապահովուած է :

Tram. no. 3, Arrêt Cours Tolstoï
Antoine Perrin.

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ

Երգչախումբին տարեկան ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 20.30ին Ազգ. Տունը : Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս Զորեքշաբթի երեկոյ, Քատէ սրահին վերնայարկը : Կը խօսի Պ. Թ. ԳԱՌՆԻԿ : Նիւթ՝ Ցայտնութիւն մը եւ ընթերցում իր երկերէն :

Մուտքը ազատ է :

ԽԱՐԲԵՐԴՑԻՆԵՐՈՒՆ

Խարբերդ նահանգի Եփրատ միութեան ժողովը Կիրակի, 8 Մայիս, ժամը 10ին, հայրենակից Ասատուր Քէօսէեանի խանութը (2 ռիւ Պեռնառ տիւ Պուա) : Օրակարգ՝ Ընդհ. զեկուցում եւ հաշուետուութիւն, ընթերցում Ամերիկայի կեդրոնէն եկած շրջաբերականին եւ վարչական ընտրութիւն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Մ. Մ. Կարապետեան, Օր. Ա. Կարապետեան, Պ. Ռ. Կարապետեան (Ժընեւ), Տէր եւ Տիկին Փ. Շիմշիրեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Միհրան Կարապետեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Կարապետեան (Լիոն), Պ. Յ. Գասպարեան (Մաքօն), Տէր եւ Տիկին Օպոզեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Պ. Ասլանկիւլեան (Փարիզ), շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, հեռագրով եւ նամակով իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին՝ իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, մօրեղբօր եւ հօրեղբօր՝ ողբացեալ Մանուկ Կարապետեանի մահուան առթիւ :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՏԱՔՍՈՒԷՆ Թաշճեան եղբարք հինգ հազար ֆրանք կը նուիրեն Լիոնի եկեղեցիի շինութեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Գուրունեան, 1500 նոյն նպատակին, Թաշճեան եղբ. երկու հազար Յունաստանի Ջաւարեան դպրոցի ճաշադին, Պ. Առաքելեան հազար ֆր. Ջաւարեան դպրոցի ճաշադին :

Ստանալ «Ցառաջ»էն :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուսանողական «Սեւակ» խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբը : Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն, բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ՀԱՅ ԲԺՇԿ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ հերթական դասախօսութիւնը՝ այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ : Դասախօս՝ Բժիշկ Հայկ Գալճեան : Նիւթը՝ «Յօղացաւը» (հայերէն) : Մուտքը ազատ է :

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Մարսէյլի Հայ Աւետ. եկեղեցիներու 50 հոգինոց երկսեռ երգչախումբը կուտայ իր համերգ-նուագահանդէսը, մեծ պատրաստութեամբ :

Կիրակի, Մայիս 8, ժամը ճիշդ 5ին : Քաղաքին ամէնէն շքեղ երաժշտասրահին՝ Թէաթրը տիւ ժիմնազի մէջ (Քանըպիէռի կեդրոնը) որ առաջին անգամ կը տրամադրուի Հայերու :

Կը ղեկավարէ Յակոբ Քիւրքճեան, Պոսթընի երաժշտանոցէն :

Կը մասնակցին ֆրանսական Ռատիոյի եւ Քօնսեռ Քլասիքի սոլիստները (ջութակ, թաւ ջութակ, եւայլն) :

Պիտի նուագուին եւ երգուին քսանէն աւելի գործեր, տասնեակ մը հեղինակներէ :

Ֆրանսահայ բեմի վրայ առաջին անգամ պիտի լսուին Հէնտէլի գլուխ գործոց օրաթորիոներէն հռչակաւոր եւ մեծաշուք խմբերգներ, հայերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն :

Տոմսերու թիւը սահմանափակ է.— Խոհեմութիւն է կանուխէն ապահովել զանոնք : Գիները՝ ժողովրդական :

Դիմել՝ Պ. Վ. Խայիկեանի, Մոնթիա Սփօռ, 75 Լա Քանըպիէռ : Պ. Կիւլէսէրեանի, Լը Պոսփոր, 2 ռիւ Լուի Ասթուէն : Երգչախումբի անդամներուն, ինչպէս եւ ղեկավարին 52 Պուլվ. տը Վօֆռւա (Պոմոն) : Սէնթ Անթուանի մէջ՝ տեղւոյն Աւետ. եկեղեցւոյն :

Ուշադրութիւն.— Հանդէսին օրը կիշէն տոմսակ չի ծախուիր :

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ — HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆ ր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 4 ՄԱՅԻՍ
MERCREDI 4 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7664 31e ANNEE — խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3075

ՄԵՆՔ, ՄԵՐ ԴԱՏԸ ԵՒ ՕՏԱՐՆԵՐԸ

Բ.

Ձենք ըսեր եւ չենք պահանջեր, որ աշխարհ մեզմով ու մեր դատովը զբաղի միայն :

Կը պարզենք ու կը հաստատենք դառն իրականութիւնը, հաստատելով միայն թէ՝ երբ քաղաքակրթութիւն մը կը հանդուրժէ իրերու այս վիճակին. կը տեսնէ աղաղակող անիրաւութիւններ եւ կը լռէ ու կը լռէ. երբ կը քաջալերէ յանցապարտները եւ կը լքէ զոհերը, ոտքի տակ առնելով ոչ թէ մէկ, այլ մէկէ աւելի դատեր, կը նշանակէ թէ խաթարուած բան մը կայ իր մէջ :

Ձենք հաւատար խօսքերու, բայց չենք յուսահատիր, որովհետեւ այն պայքարը, որ կը մղուի ազատութեան անունով եւ յանուն ազգերու ինքնորոշման իրաւունքին, մեզի կուտայ այն յոյսը, թէ պիտի գայ զգաստութեան օրը : Պիտի արթննայ ազատատենչ տարրերու խիղճը եւ թափուած արիւնը, ինչպէս նաեւ նոր նախճիրներու ահաւոր ուրուականը, ի վերջոյ, աշխարհի տէրերը պիտի մղեն արդարութիւն ընելու բոլորին, մեծերուն թէ փոքրերուն : Ազատութիւնը պիտի բաշխուի անիրաւուածներուն մասնաւորաբար, որպէսզի վերահաստատուին ազգային իրաւունքները եւ խաղաղութիւնը ապահով խարիսխներու վրայ հաստատուի :

Այս համոզումով, պիտի գիտնանք ժամանակին հետ ընթանալ : Ճանչնալ իրականութիւնը, գործօն ուժերու փոխյարաբերութիւնը եւ ազատ ու ազատ աշխարհին ճանչցնել մեր դատը՝ լայնօրէն : Ներկայացնել զայն, ինչպէս որ է, իբրեւ մէկ կարեւոր ու կենսական օղակը համաշխարհային խաղաղութեան եւ արդարութեան :

Կ՚ապրինք այնպիսի ժամանակի մը մէջ, ուր այլեւս մեծի ու փոքրի, քանակի ու զօրութեան խնդիրները, համեմատաբար, երկրորդական գծի վրայ կուգան : Ինչ որ ալ ըլլանք, չենք կրնար այնքան մեծ ըլլալ, Լեհաստանէ, օրինակի համար. աւելի զօրաւոր ըլլալ, որքան Չեխոսլովաքիան է, եւ գիտենք թէ անոնք երկուքն ալ կը բաժնեն մեր ճակատագիրը, բոլոր ճնշուած ժողովուրդներու ճակատագիրը : Կարեւոր եւ առաջնակարգ նշանակութիւն ունեցողը՝ քանակը չէ այսօր, որքան որակը : Ինչ չափով կրնանք արժեցնել մեր գոյութիւնն ու ներկայութիւնը՝ ազատ աշխարհի մէջ. ինչո՞վ կրնանք նպաստել ընդհանուր խնդիրներու լուծման : Ինչո՞վ կրնանք արժեցնել մեր դիրքը՝ մեր ապրած երկիրներուն մէջ, Կովկասէն մինչեւ Միջին Արեւելք եւ ուր որ ապաստան գտած ենք ու հաստատուած :

Մեր դատը միշտ ալ երկու երեսով կը ներկայանայ, ազգային ու միջազգային. ներքին ու արտաքին ճակատներու վրայ : Եւ այնքան զօրաւոր, այնքան միջազգային նշանակութիւն կրնայ ունենալ ան, որքան ամբողջական, ընդհանրական ու յստակ կը բանաձեւուի, իբրեւ արտայայտութիւնը միակամ, ամբողջական ու իրատես ժողովուրդի մը : Ամէնէն առաջ, մենք մեզի պիտի գիտնանք ու մեզի համար պիտի բանաձեւենք վերջնապէս ու յստակօրէն, թէ ինչ կ՚ուզենք : Ինչ բանի կը ձգտինք, ինչ նպատակի : Ոչ մէկ տարակարծութիւն համազգային եւ հիմնական նպատակներու շուրջ : Ոչ մէկ սակարկութիւն ազգային ու պատմական սրբութիւններու շուրջ, որոնք մեր ազգային գոյութիւնը կը պայմանաւորեն :

Ամէն բանէ առաջ, մեր ժողովուրդը, իր բոլոր խաւերով, պիտի գիտնայ, որ չենք հրաժարած ու չենք կրնար հրաժարիլ մեր ամայացած ու աւերակ հայրենիքի վրայ մեր անքննարկելի իրաւունքներէն, ազատագրութեան մեր դարերու երազէն, առանց ծանրօրէն վտանգելու մեր գոյութիւնը : Երկրորդ՝ բոլորս պիտի ընդունինք, անվիճելիօրէն, որ մեր բռնագրաւուած հայրենիքը մէկ մասն է միայն մեր դարաւոր հայրենիքին եւ, հետեւաբար, չի կրնար ամբողջին տեղը բռնել : Ազատագրութիւն եւ ամբողջացում. այս է հայ ժողովուրդի պատմութեան ու պայքարին գերագոյն թելադրանքը, անվերապահօրէն :

Եւ, վերջապէս, պիտի ընդունինք բոլորս, անխտիր, որ արժէք է արտասահմանի հայութիւնը կարեւոր ու կենսական ազդակ մը՝ մեր գոյութեան համար, մեր պայքարին ու իրաւունքներուն հետապնդման եւ յաջողութեան համար : Մէկ խօսքով՝ մեր դատի լուծման ու ազգային պահպանութեան, զարգացման ու պաշտպանութեան համար, այսօր, ու վաղը, մեր դատին լուծումէն ետքը :

Հետեւաբար, կը սխալին, աւելին, կը դաւաճանեն հայութեան՝ բոլոր այն տարրերը, անհատ թէ խմբակցութիւն, որոնք կը կարծեն ու կը քարոզեն, թէ Ներկայ Հայաստանի գոյութեամբ լուծուած է հայ դատը. յետոյ՝ թէ արտասահմանի հայութիւնը, իր բոլոր արժէքներով, երկրորդական արժէք ունի եւ դատապարտուած է կորուստի ...

Կրցա՞նք լուծել այս կենսական խնդիրները, մենք մեր մէջ, մեր ազգային ներքին ճակատներուն մէջ, այն ատեն կըրնանք մեր դատը դուրս տանիլ, միջազգային բեմերու վրայ, լուծման աւելի մեծ յոյսով ու հաւանականութեամբ :

Միակամութեամբ եւ մէկ ձայնով պիտի ներկայացուի մեր դատը, իբրեւ արդար ու քաղաքականապէս հասունցած ժողովուրդի մը իրաւունքներուն ամբողջութիւնը :

Միւս կողմէ, պիտի գիտնանք, մեր պահանջներուն հետ, ներկայացնել, ճանչցնել օտար ժողովուրդներուն՝ մեր ազգային արժէքները — մեր պատմութիւնն ու մշակոյթը, մեր դերը՝ անցեալին մէջ եւ մեր գործն ու դերը այսօր ու վաղը :

Ճանչցնել հայ ժողովուրդի քաղաքական, տնտեսական ու քաղաքակրթական արժէքն ու նշանակութիւնը՝ համաշխարհային գետիններու վրայ :

Կը կատարե՞նք մեր պարտքը :

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՅԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՄԻՋԵՒ

Առջի օր Սայկոնի արուարձաններէն Շոլոնի մէջ կռիւը վերսկսաւ աղանդաւորներու եւ կառավարական ուժերու միջեւ : Բուռն ընդհարումներէ ետք, ազգ. բանակը չէզոքացուց ըմբոստներուն դիմադրական բոլոր կեդրոնները : Թէեւ զինուորական տեսակէտէ Սայկոնի մէջ այժմ հանդարտութիւն կը տիրէ, բայց քաղաքական տեսակէտէ խնդիրը հետզհետէ աւելի ծանրակշիռ կը դառնայ : Երէկուան յաղթականը, վարչապետ Տիէմ, իր կարգին նեղն ըլլալ կը թուի : Տարակարծութիւններ կան իր, եւ առջի շաբթուան իր համախոհներուն միջեւ : Կարծողներ կան նոյնիսկ թէ այլեւս ինք չէ կացութեան իսկական տէրը : Անոնք որ օժանդակեցին վարչապետին, կ՚ուզեն օգտուիլ յաղթանակէն, ի հեճուկս Տիէմի, նոյնիսկ փորձելով զայն շուքի մէջ ձգել : «Յեղափոխական կոմիտէն», Կայսրին անկումը հռչակելէ ետք, առաջարկեց Հանրապետութեան նախագահութիւնը վարչապետ Տիէմին, առանց կառավարական իրաւասութիւններու : Այսինքն պարզապէս պատուոյ պաշտօն մը : Ուրիշ խմբակցութիւն մը, որ ինքզինք կը յորջորջէ «ժողովուրդի փրկութեան կոմիտէ» կը փորձէ հանրաժողով մը գումարել, ժողովուրդի զանազան խաւերէն ներկայացուցիչներու մասնակցութեամբ, որպէսզի վերջնապէս հաստատէ Պաօ Տաի կայսրին անկումը : Այս բարդ կացութեան մէջ, երբ վարչապետ Տիէմին ստեղծած «յեղափոխական կոմիտէն» կը թուի վճռած ըլլալ երկրին ղեկը գործնապէս ինք ձեռքառնել, վարչապետը պէտք է պայքարի կոմիտէին դէմ, (ընդհանրապէս քօտտայական աղանդաւորներէ կազմուած) որպէսզի յաջողցնէ այնպիսի կառավարութեան մը կազմութիւնը, որ կարենայ պատկերացնել Ազգային Միութիւնը : Եւ այս շատ կարեւոր է հիւս. եւ հարաւ. Հնդկաչիններուն յարաբերութեանց նկատմամբ : Այսպէս կը բացատրուի վարչապետ Տիէմի ընդդիմութիւնը «Յեղ. Կոմիտէի» որոշումներուն հանդէպ եւ Պաօ Տաի կայսրին հետ իր յարաբերութիւններուն յանկարծական բարւոքումը : Արդարեւ վարչապետը կայսերական ընտանիքէն ներկայացուցիչ մը ղրկեց Քան, կայսրին պարզելու հարաւ. Հնդկաչինի կացութիւնը : Թէեւ ղեկուցաբերը արդէն հասած է Քան, բայց դեռ յայտնի չէ կայսրին հետ իր տեսակցութեան արդիւնքը : Ամենայն դէպս Պաօ Տաի յայտարարեց թէ միշտ վստահ եղած է վարչապետի տեսակէտներուն արժէքին մասին, եւ թէ վճռած է Հնդկաչին վերադառնալ երբ կացութիւնը քիչ մը աւելի յստականայ : Տիէմ, ինքն ալ ձեռք կ՚երկարէ կայսրին : Ամերիկեան ներկայացուցիչին հետ տեսակցութեան մը ընթացքին յայտնեց թէ ինք միշտ հաւատարիմ մնացած է կայսրին : Իրազեկ շրջանակները կը տարակուսին սակայն թէ այս երկու անձնաւորութիւնները, կայսրը եւ կառավարութեան պետը, պիտի կարենան առանձինն տագնապին լուծում մը բերել, եւ անհրաժեշտ կը նկատեն Փրանքեւամերիկեան համերաշխ քաղաքականութիւն մը Հնդկաչինի նկատմամբ : Մանաւանդ որ Սայկոնի մէջ հանդարտութեան հաստատումը չի նշանակեր թէ գաւառներու մէջ խռովութիւններ պիտի չծագին :

× Ուաշինկթըն միշտ նպաստաւոր դիրք մը բռնած է վարչապետին հանդէպ, նկատելով զայն օրինաւոր կառավարութեան պետը : Չի ժխտեր նաեւ կայսրին հանգամանքները :

× Ամերիկեան ներկայացուցիչը Զօր. Քոլինս, որ Ուաշինկթընէն նոր վերադարձած էր Սայկոն, երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ վարչապետ Տիէմի հետ, ժամանակաւոր կառավարութեան մը կազմութեան մասին :

× Հնդկաչինացի քանի մը բարձրագոյն սպաներ, որ Ֆրանսական կանոնաւոր բանակին մաս կը կազմէին, հրաժարեցան Ֆրանսական հպատակութենէ :

× Անգլիոյ ներկայացուցիչը ասիական հարաւ-արեւելքի մէջ, Սայկոն հասաւ երէկ, կացութիւնը քննելու համար :

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Թուրքիոյ խորհրդարանին դեմոկրատ կուսակցութեան երեսփոխաններու մէկ ժողովին ընթացքին, Սինան Թէքէօղլու փոքրամասնութիւններու դէմ արտայայտուած է : Հայերու մասին խօսելով, պահանջած է.— «Պէտք է արգիլել Հայերու Ատանա մուտքը : Ատանան կը վխտայ հայ եւ յոյն լրտեսուհիներով, որոնք ողողած են սրճարանները» : Ժողովականներէն շատեր բողոքած են, եւ ներքին նախարարը խօսք առնելով յայտարարած է.— «ոեւէ Հայ հայրենակից երկրին որ եւ է մէկ կողմն երթալու իրաւունքն ունի եւ ազատ է ճամբորդելու» :

Վարչապետ Մենտէրէս ալ իր կարգին, հրաւիրած է Հայ եւ Յոյն երեսփոխանները իր մօտ եւ ցաւ յայտնած՝ իր կուսակցութենէն այդ երեսփոխանին ելոյթին առթիւ : «Կառավարութիւնը մեծ համակրանք ունի փոքրամասնութեանց հանդէպ» : Յետոյ խնդրած է որ իր խօսքերը թերթերու միջոցաւ հաղորդուին հանրութեան :

ՎԻԵՆՆԱՅԻ ԺՈՂՈՎԸ

★

ԼԱՒԱՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Վիէննայի չորս մարզպաններու ժողովին առաջին նիստէն ետք հրապարակուեցաւ զեկոյց մը, որ կը յայտնէ թէ Աւստրիոյ խնդրին լուծումը նպաստաւոր ճամբու մը մէջ դրուած է : Աւստրիոյ Արտաքին նախարարը Ֆիկլ, որ մասնակցած էր նիստին, լաւատես էր երբ ժողովասրահը ձգեց : Գոհունակութեամբ յայտնեց թէ դրական աշխատանք մը տարուած են, եւ երբ թղթակից մը հարցուց թէ ի՞նչ կը մտածէ վերջնական յաջողութեան մը մասին, «մեծ են հաւանականութիւնները» պատասխանեց :

Թէեւ բանակցութիւնները կը տարուին բոլորովին գաղտնի, սակայն իրազեկներու կարծիքով համաձայնութիւն գոյացած է օրակարգին, ինչպէս նաեւ դաշնագրին նախաբանին եւ առաջին 15 յօդուածներուն շուրջ : Նախաբանէն ջնջուած է նախադասութիւն մը՝ Աւստրիոյ վերջին պատերազմին ընթացքին ունեցած պատասխանատուութեանց մասին :

× Ժողով պիտի գումարուի ամէն օր, եւ նիստերուն պիտի նախագահեն չորս մարզպանները, հերթով :

× Լաւատեղեակ շրջանակներու կարծիքով Վիէննայի նախապատրաստական ժողովը կրնայ վերջանալ մէկ շաբթէն, եւ արտաքին նախարարներու հանդիպումը Վիէննայի մէջ կը նախատեսուի Մայիսի կիսուն, Ատլանտեան Ուխտի մասին Փարիզի ժողովէն ետք : Ինչպէս գիտէք այս վերջին հանդիպումը տեղի պիտի ունենայ 8էն 11 Մայիս, Երեք Մեծերու արտաքին նախարարներու մասնակցութեամբ :

«ԼԻԲԱՆԱՆ ԻՍԿԱՊԷՍ ՄԵԾ ԵՐԿԻՐ ՄԸՆ Է ՔԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ՆՄԱՆ «ԴԵՍՊԱՆՆԵՐ» ՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՏԵՂ»

Կը յայտարարէ նախագահ Շամուն

Երկուշաբթի Ապրիլ 25ին, Լիբանահայոց Առաջնորդ Խորէն եպիսկ., ընկերակցութեամբ երեսփոխան Տ. Թոսպաթի եւ Քաղ. Ժողովի ատենապետ Ռ. Մալխասեանի, բարի գալուստի այցելութեան գացած էր նախագահ Քամիլ Շամունի : Այս առթիւ հանրապետութեան նախագահը սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ եւ յայտարարեց. — «Այցելութիւններուս ընթացքին ամէն տեղ Հայերը ջերմ ընդունելութիւն վերապահած էին ինծի, բայց կը խոստովանիմ որ մեծագոյն անակնկալը ըրին Վենետիկի Մխիթարեան Հայրերը, Ս. Ղազարի մէջ : Արցունքոտ աչքերով է որ լսեցի դեռատի Հայորդիներուն լիբանանեան ազգ. քայլերգը : Չկրցայ մտքէս հեռացնել այն հաստատումը որ Լիբանան իսկապէս մեծ երկիր մըն է քանի Հայոց նման դեսպաններ ունի ամէն տեղ» :

Յաջորդ առաւօտ նախագահ Շամուն ընդունեց տեղապահ Խադ. սրբազանը : Կ՚ընկերակցէին առաջն. Խորէն եպիսկ., երեսփոխան Տիգրան Թոսպաթ, Տքթ. Ե. Ճիտէճեան, Պ. Մ. Ագիրեան եւ Յ. Թէրճանեան :

Այս առթիւ Տեղապահ Սրբազանը նախագահին ներկայացուց յուշագիր մը՝ կաթողիկոսարանի կողմէ Օտարատին արձանագրուած հողաշերտին շուրջ : Նախագահը խոստացաւ հարցը քննել եւ նպաստաւոր լուծում մը գտնել առանց օրէնքը ոտնակոխելու :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ խորհրդարանը, որ Զատիկի արձակուրդներուն եւ նահանգային ընտրութիւններուն պատճառով, մօտ ամիսէ մը ի վեր դադրեցուցած էր իր աշխատանքները, վերսկսաւ իր նիստերուն երէկ, երեքշաբթի :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐՁՈՒՄԸ ԵՒ ՀԱՏՈՒՑՄԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

*

ՊԵՐԼԻՆ.—Աշխարհ կը ձգտի խաղաղութիւն ապահովել միջազգային իրաւունքի հիմքով: Անիրաւուած ժողովուրդները գոհացնելը եւ անոնց կենցաղին օրըստօրէ բարելաւում շնորհելը այլեւս ընդունուած ճշմարտութիւն մըն է: Բառնալով անարդարութիւնները, պիտի պայծառանայ քաղաքական եւ ընկերային մթնոլորտը: Այս մասին արեւելեան թէ արեւմտեան կիսագունդի տիրակալները համաձայն են: Ուրիշ խօսքով ամերիկեան եւ սովետական ջանքերը ակներեւ են, երբ մանաւանդ նկատի ունենանք չինական, հնդկական եւ բոլոր գաղթային ժողովուրդներու ազատագրութեան խնդիրները: Անգլիա գաղթավայրերու աստիճանական ազատագրման համակերպած է: Աշխատ. կուսակցութեան առաջնորդ Էթլի բացէ ի բաց կը պաշտպանէ «խաղաղ համակեցութեան» տեսակէտը: (Այս նիւթին շուրջ լսեցինք իր հիմնական ուսումնասիրութիւնը երկար բանախօսութեան մը ընթացքին, Պերլինի համալսարանին մէջ): Փաստ է նաեւ ազատագրութիւնը արաբական երկիրներու եւ Իսրայէլի: Վերջինը կը զօրանայ յատկապէս այն հատուցումներով, զոր կը ստանայ Գերմանիայէն՝ շուրջ երեքուկէս միլիառ մարքի գումարով մը:

Հատուցումի այս պարտաւորութեան մէջ մեծ դեր կը կատարէ երկրորդ աշխարհամարտի ընթացքին տեղի ունեցած ցեղասպանութեան զղջումը: Գերման քաղաքագէտները խղճահարութեամբ կը խոստովանին իրենց նախորդ կառավարութեան տմարդի արարքները եւ պատրաստակամութիւն ցոյց կուտան հատուցանելու անհատ Հրեաներու — ինչ հպատակութեան ալ որ պատկանին — եւ Իսրայէլի պետութեան վնասները:

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան մէջ մեծամասնութիւնը կը ձգտի վաւերացնել ցեղասպանութեան դէմ առաջարկուած միջոցները, որպէսզի չկրկնուին այն վայրենութիւնները, որոնց զոհ գացին Հայերը 1915 – 1918ի պատերազմին եւ Լեհերն ու Հրեաները 1939 - 1945ի աշխարհամարտին: Չեն կրնար մոռցուիլ նաեւ արաբ, չեխ, եուկոսլաւ, ռուս, իտալացի եւ Ֆրանսացի զոհերը: Ասոնց ամէնքին արդարութեան կանչերը մարդկութեան խիղճը միշտ պիտի տանջեն, քանի որ կարելի էր առենին արժանաւոր պատիժը տնօրինել առաջին ցեղասպաններուն եւ այն ատեն դժուար թէ յաջորդները համարձակութիւն առնէին վայրենի արարքներու:

Մեր ձեռքին տակ ունինք Նիւրնպէրկի դատավարութեան չորրորդ օրուան ամբաստանագիրը, ուր ի մէջ այլոց կարդացուած է Հիթլէրի 22 Օգոստոս 1939ին, այսինքն պատերազմէն մէկ շաբաթ առաջ, կարդացած ճառը՝ իր բարձրաստիճան զօրավարներուն առջեւ: Միջազգային դատարանին մէջ պաշտօնապէս հաստատուած այդ ճառով Հիթլէր կը յայտարարէր.

— «Մեր ուժը մեր արագութեան եւ անողոքութեան մէջ կը կայանայ: Ճենկիզ Խան միլիոնաւոր կիներ եւ մանուկներ սպաննել տուաւ իր կամքով եւ ուրախ սրտով: Պատմութիւնը իր անձին մէջ կը տեսնէ մեծ կայսրութեան մը հիմնադիրը: Զիս չի խռովեր թէ ինչ կը խորհի իմ մասին արեւմտեան Եւրոպայի միջքաղաքակրթութիւնը: Ես հրամայեցի եւ գնդակահարել պիտի տամ ոեւէ մէկը, որ քննադատութեան մէկ հատիկ բառ մը իսկ պիտի ըսէ: Թէ այս պատերազմին նպատակը որոշ սահմանային գիծեր հասնիլ չէ, այլ հակառակորդին ֆիզիքական բնաջնջումը (հասկնալի պէտք է ըլլայ), ատոր համար առայժմ իմ «պաշտպան-պահակաշարք – գանկագլխաւորներուս» բանակները միայն դէպի Արեւելք ղրկեցի եւ հրաման ըրի մեռցնել առանց մեղքնալու բոլոր այրերը, կիները եւ մանուկները որոնք լեհական ցեղին կը պատկանին կամ լեհերէն կը խօսին: Միայն այս կերպ կրնանք շահիլ մեզի պէտք եղած կենսաշխարհը: Այսօր ո՞վ կը յիշէ այլեւս Հայոց բնաջնջումը»: (Տարմշթաթէր Էքօ, 28-11-45):

Վերջին նախադասութիւնը կ'ապացուցանէ ամէն բան: Եւ հայկական տառապանքի, Մեծ Եղեռնի քառասնամեակը կը ստիպէ մեզ ամուր կառչիլ միջազգային իրաւունքի նորանոր նուաճումներուն: Թուրքիա միջազգային համանուագին ականաւոր դերակատարներէն մէկը դարձած է: Կ'օգտուի յետամնաց, անմշակ երկիրներու զարգացման նպաստէն, կը ձգտի ինքզինք ցոյց տալ իբրեւ իսկապէս ժողովրդավար երկիր մը: Առաջիններէն է ցեղասպանութեան դէմ քուէարկողներուն: Բայց ո՞ւր կը մնայ գործնականը, ո՞ւր կը մնայ Հայ ժողովուրդին հողային, մարդկային, անհատական վնասներու հատուցումը, մինչեւ ե՞րբ այս ջայլամի քաղաքականութիւնը:

Եթէ աշխարհի խաղաղութիւնը տեւականութեան կը ձգտի, պէտք է որ արդարութիւնը հիմք ունենայ: Հետեւաբար նոյն չափերով որ կը ջանան գոհացնել՝ զրկուած, անիրաւուած եւ կողոպտուած ժողովուրդները, նաեւ Հրեաները, պէտք է հատուցում ընեն Հայերուն ալ:

Թերթերու յօդուածներով չէ որ պիտի ձեւաւորուին քաղաքական եւ ընկերային դատեր: Կ'արժէր սակայն քառասնամեակի առթիւ չբաւականանալ միայն սգահանդէսներով, կազմել համահայկական ժողովներ եւ լծել մեր մտաւորականութիւնը, լուրջ հրատարակութեան մը՝ բազմալեզու: Նաեւ ձայն բարձրացնել ՄԱԿի մօտ:

Թող Թրքական տեսակէտը առարկէ թէ այն տանի մարդիկը, դաւաններու անապահովութիւնը, պատճառ եղած են այդ յանցանքին, բայց ներկայ կառավարութիւնը պէտք է հետեւի Գերմանիոյ օրինակին: Պէտք է արդարութեան տուրքը տալ: Այդ երկիրը որ Հայերունն է պէտք է Հայերուն յանձնել, կալուածները պէտք է վերադարձնել կամ հատուցանել: Այն ատեն միայն կ'իրականանայ «խաղաղ համակեցութիւնը»: Անցան ուրիշին վրայ տիրապետելու ժամանակները: Հիւլէական ուժի այս դարուն, ոչ չախմախլըն, ոչ եաթաղանը դեր կրնան խաղալ: Մօտալուտ է աշխարհի փճացումը, եթէ իսկապէս չխաղաղի:

ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

ԼՐՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ

*

ԽՄԲ.— Փիէռ Նօռ ֆրանսական պարբերաթերթի մը մէջ կ'ուսումնասիրէ «լրտեսութեան» ծալքերը, իբրեւ ամէնէն վտանգաւոր երեւոյթներէն ու զէնքերէն մէկը: Կ'ամփոփենք գլխաւոր մասերը:

1954 Հոկտեմբերին Մոսկուայի ձայնասփիւռը հանդիսաւորապէս կը յայտարարէր թէ իրենց հողը արշաւած են հարիւր հազար լրտեսներ եւ խափանարարներ, անոնք ծախուած են Ամերիկայի, եւ կ'աշխատին Խ. Միութեան մէջ: Խ. Միութեան քաղաքացիներ, արթո՛ւն:

Իսկ Ամերիկացիները կը պատասխանէին թէ իրենք կը հաշուեն 250.000էն 400 հազար այր թէ կին լրտեսական ցանցին մէջ:

Ամիս չանցնիր որ երկաթեայ վարագոյրէն դէպի Արեւմուտք թափանցումի մասին հրապարակային յայտնութիւն մը չըլլայ, թէ լրտեսուած են: Եւ փոխադարձաբար:

Ամէնէն վերջինը եւ զգայացունցը Արեւելքէն - Արեւմուտք, հարիւրապետ Ֆօղէֆ Սուինթլըրի պարագան է, անդամ լեհ քաղաքական ոստիկանութեան, որ խօսեցաւ Ուաշինկթընի լրագրողներուն՝ պատասխանատու անձերու մեծ առեւանգման մասին. մասնաւորաբար ամերիկեան Ֆիլտ ընտանիքի չորս անդամներուն — Նիքոլա Խոլբով որ Պոնի մէջ կ'ըսէր թէ խոյս տուած է Ռուսիայէն, չգործադրելու համար իրեն յանձնարարուած մահափորձը, գնդապետ Եուրի Ռասթբով, վարիչը Ճափոնի ռուս լրտեսութեան եւայլն:

Իսկ Արեւմուտքէն Արեւելք, Գերմանիոյ արեւմտեան տեղեկատու սպասարկութեան վարիչը Օթթօ Ճօն, եւ քրիստոնեայ ընկերվարական պատուիրակ Շմիթ Ուիթմառք, Արեւելեան Պերլին կը մտնեն եւ կը դատապարտեն Պոնի կառավարութիւնը թէ գերին է Մ. Նահանգներուն:

Ռուսերը կը սպաննեն ի մէջ այլոց Ֆօղէֆ Բրիւթիֆը եւ Վասիլ Օգրիմովիչը, լրտեսներ որոնք Ամերիկացիները օդանաւով վար իջեցուցած էին Ուքրանիոյ մէջ:

Չինացիները հրապարակեցին լրտեսութեան վերաբերեալ ապրանքներ զորս գտած էին իրենց երկիրը ինկած ամերիկեան օդանաւի մը մէջ:

Երկու տեսակ հրապարակում գոյութիւն ունի,— առաջին, որուն թիւով մը տաւորականներ, որոնք համակրութիւն ունին ռուսական վարչաձեւին, ներս կը թափանցեն եւ ի վերջոյ պատերազմական գաղտնիքներ կը հաղորդեն, ինչպէս Ալժէ Հիս որ Ամերիկայի արտաքին քաղաքականութիւնը կը վարէր, մասնաւորաբար Եալթայի մէջ եւ Հէրրի Հուարթ, որ տեսակ մը ելեւմտական նախարար էր եւայլն: Երկրորդ, լրտեսներ կային գիտական աշխատանոցներու մէջ, ուր Միացեալ Նահանգները կը զարգացնէին հիւլէական զէնքերը 1945ին, Խաղաղականի մէջ յաղթութեան ատեն, ինչպէս եւ արեւմտեան աշխարհի աշխատանոցներուն մէջ:

Գիտութեան յառաջդիմութիւնը փոքր խմբակ մը մարդոց տրամադրութեան տակ դրաւ նիւթական փճացումի այնպիսի ահաւոր զէնքեր — այսինքն քաղաքական տիրապետութեան այնպիսի ահեղ գործիքներ — որոնց շինութեան գաղտնիքները մահու կենաց, ազատութեան եւ գերութեան խնդիր դարձան:

1945ին մէկ հատիկ ռումբ, մէկ հարուածով կը գետնէ Ճափոնը: Աշխարհ ապշած է: Որով հիւլէական ռումբի ըսպառնալիք մը թոյլ կուտայ Մ. Նահանգներուն դնելու հաշտութեան պայմանները: Ռոզվէլթ կը հակառակի: Ան կ'ընդունի տեսակ մը բաժանումը երկրագունդին երկու ազդեցութեան շրջանի մէջ, ամերիկեան եւ ռուսական:

Վարանումներէ եւ յապաղումներէ ետք, Մ. Նահանգները կը շարունակեն իրենց հիւլէական փորձերը: Ռուսիա կը հաստատուի իբրեւ տէր տիրական Եւրոպայի սրտին վրայ, Փրակայի մէջ, կը հաւատափոխէ Զինաստանը, կը թափանցէ Ասիոյ մէջ եւ կը փորձէ հիւլէական ռումբ ունենալ:

Մ. Նահանգները վերստանալով գերակայութիւնը, 1952ի Դեկտեմբերին կը պայթեցնեն ջրածինի ռումբը, որ քանի քիլոմեթր տարածութեան վրայ կը քանդէ ամէն բան: 1953 Օգոստոսին Խ. Միութիւնն ալ կ'ունենայ այդ զէնքը:

Հիւլէական գաղտնիքները շատ նեղ շրջանակի մէջ կեդրոնացած են, քանի մը տասնեակ հեկտարի, փորձադաշտի մէջ, քանի մը քառ. մեթր գիտական աշխատանոցին մէջ եւ քանի մը սանթիմեթր քանի մը գիտունի ուղեղին մէջ: Ամէնէն կատարեալ արագ թափանցումի միջոցը, գիտուններ ձեռք ձգելն է, խորամանկութեամբ եւ ուժի միջոցով:

Անգլիացիները իրենց ամէնէն գաղտնի հիւլէական աշխատանոցին մէջ կ'ընդունին իտալացի գիտունը Պրունօ Փոնթէքօրվօն որ օրինակ է խղճի եւ գիտու-

---

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (129)

ՑԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Այդ բոլորի պատրաստութիւնները տեսած էր Սամսոնը իր ձեռքով:

Խումբը ճանապարհ դնելը հեշտ էր: Դժուարը պահելն էր խաղաղ ժամանակը: Երբ այդ «զէժ եւ խելագար տղաները» կը դառնային արեան դաշտից, կը գտնուէին նրանց մէջ այնպիսիներ, որոնք կարգապահ չէին, կ'ըմբոստանային իրենց առաջնորդի դէմ: Այդպիսիներին էլ ճանապարհ կը դնէր Սամսոնը:

Սամսոնից առաջ, Սալմաստի մէջ եղել էին ուրիշ ընկերներ եւս, բայց նրանք, երկար չդիմանալով, հեռացել էին: Սամսոնը իր ուժեղ կամքով յաջողած էր միշտ զսպել ամէնէն կատաղի անկարգապահներին իսկ:

Գողթանի այդ ազնիւ եւ մաքուր զաւակը գիտէր զսպելու ձեւը եւ ուր որ կ'երթար, իրեն հետ կը տանէր խաղաղութիւն եւ համերաշխութիւն: Հակառակորդ կուսակցութիւնների հետ նա կը վարուէր մեղմ եւ անուշ լեզուով: Բայց վայ նրան, որ չէր հասկնար այդ քաղցր լեզուէն: «Որ ոչ լուիցէ ունկամբ, լուիցէ թիկամբ»:

Սամսոնը յեղափոխական գործի հետ զուգընթացաբար կը տանէր նաեւ մշակութային աշխատանք: Նա քիչ ժամանակի մէջ պատել էր Սալմաստի գիւղերը մի ամբողջ դպրոցական ցանցով: Կառուցել էր իւրաքանչիւր մեծ գիւղի մէջ սրահներ, ուր թատերական ներկայացումներ կը տրուէին: Ինք էլ կը սիրէր դերակատար լինել:

Սամսոնը մեզ հրաւիրեց Ղալասարի Դաշնակցութեան տունը, ուր մի Հայուհի գրաւոր մի ճառ կարդաց, ձօնուած Անդրանիկին եւ ընկերներին: Այդ Հայուհին կինն էր պոլսեցի տաղանդաւոր Հայկ Քիպրիթճեանի, որ մեր մէջն էր: Շնորհալի այդ տիկնոջ ճառը այնքան յուզիչ էր, որ շատերը արտասուեցին:

Գնացինք մեզ համար պատրաստուած սենեակները: Սամսոն կրկին մեզ մօտ եկաւ, ճանաչեց Մոկացի Գրիգորին եւ ողջագուրուեց նրա հետ:

Սամսոնը պատմեց մեզ Խանասորի արշաւանքից վերադարձող զինուորների հանդէպ ժողովուրդի ցոյց տուած վերաբերմունքի մասին:

Նա ասաց. «Լաւ տղաներ էին, աներկիւղ վազում էին դէպի մահը: Կռուելու ընդունակ էին: Բայց ոմանք անընդունակ էին խաղաղ ապրելու»: Եւ աւելցուց. նոյն իսկ վերին մարմինը մի քանիսին մահով պատժել էր»:

Սամսոն վերին աստիճանի ճկուն էր: Նա գիտէր, որ Վասպուրականի ընկերները զինաթափ պիտի գային հեռզհետէ Սալմաստ: Նա նոյնիսկ կը հասկացնէր մեր ընկերներին, որ եթէ գայթակղեցուցիչ ճանապարհի վրայ գտնուէին՝ նրա աններող ձեռքը կարող պիտի լինէր սանձահարել բոլորը: Սամսոնը խիստ կարգապահութեան հաւատացող զինուոր էր եւ այդպէս էլ կը պահանջէր բոլորից:

Նա մեզ պահեց ամբողջ մի ամիս: Բաւական կազդուրուեցինք: Մեր վրայից հանեցինք ֆետայական հագուստները, մտանք «քաղաքային» կեանքի մէջ:

Ղալասարի մօտից կ'անցնէր Զօլա գետը, որ կը թափէր Ուրմիոյ լիճը: Րաֆֆի խօսած է Զօլա գետի մասին: Մենք տեսանք որ ջուր իսկ չկար: Բայց Սամսոնը ասաց. «Այդ գետը գարնան այնպէս կը վարարի, որ ամենազօրաւոր ձին կը դժուարանայ նրա միջից անցնիլ»:

Կ'ուզէինք տեսնել նաեւ «Որսորդ Ալոյի տնակը», որ Դերիկի վանքին մօտն էր: Բաւական հեռու եւ վտանգաւոր տեսանք եւ Սամսոնը արգիլեց մեզ հոն գնալ:

Իրեն ասինք. «Գոնէ մեզ իրաւունք տուր տեսնելու պատմական Մինարէթը, ուր հերոս Ասլանն ու Կարօն ապրել էին, ուր Ֆարհատը Զօլայի յորձանքների մէջ էր ընկել եւ ազատուել Կարոյի ձեռքով»:

Նա ասաց. «Գնացէք, բայց յուսախաբ պիտի լինէք: Այդ Մինարէթը եղել էր հերոսների ապաստանարանը, բայց այժմ պիտի տեսնէք միայն մի կոյտ կմախքը: Ուրիշ ոչինչ»:

Վերջապէս, Մուրատ, Ալօ, Կայծակ, Սմբատ, Մոկացի Գրիգոր, բոլորս միասին այցելեցինք այդ հինաւուրց Մինարէթը:

Մէկ ամիս Սալմաստ մնալէ յետոյ, որոշուեցաւ որ անցնէինք Ռուսաստան: Վտանգաւոր էր բոլորս միասին անցնիլ: Անդրանիկը սկսած էր ջղայնանալ եւ կ'ուզէր գնալ օր առաջ:

Սամսոնը որոշեց, որ Անդրանիկը երթայ Թաւրիզ Երեւանցի Միսակի հետ՝ միասին: Անկից պիտի անցնէր Ղազվին եւ անկից էլ Բագու:

Նրան ճանապարհ դրինք: Միայն խոստում առինք, որ մեզ չմոռանայ, ինչպէս եւ չմոռանայ Զուլումի աշխարհի մէջ մեր թողած ընկերներին:

Կարգը եկաւ չորս անբաժան ընկերներիս: Եթէ հնար չէր, որ բոլոր ընկերներով ճամբորդէինք, գոնէ չորսս միասին երթայինք:

Սամսոնը ասաց, որ երկու ընկերից աւելի ճանապարհ պիտի չդնէ մի օրուայ մէջ: Ուստի ես եւ Ալօն միասին պարսկական անցագիրներով՝ մեկնեցինք Ջուլֆա:

Երեք օր սպասեցինք հին Ջուլֆայի մէջ: Վերջապէս, եկան Առաքելն ու Մուրատն էլ, եւ մենք միասին կառքով գնացինք Երեւան, ապա անցանք Թիֆլիս:

(Վերջ)

ՍԵՊՈՒՀ

թեան ։ Սակայն երբ ան Ռուսիա կ՚անցնի, միասին կը տանի Մեծն Բրիտանիոյ հիւլէական բոլոր գաղտնիքները ։ Այսպիսի դաւաճանութիւն մը հաւասար պիտի ըլլար պատերազմի դաշտի մեծ պարտութեան մը, անցեալին մէջ ։

Երբ 1952ին գերման գիտնական մը Ռուսիայէն փախաւ եւ ըսաւ Ամերիկացիներուն թէ «Ռուսիոյ մէջ կը պատրաստէի փոքր Փիլմեր, որոնք պատրաստուած էին ձեր երկրին Ֆորթ Մոնմաութի մէջ »։ Պաշտպանողական յաղթութեան համար մէջ բան մը։ Եւ շնորհիւ այս ազդարարութեան Ֆորթ Մանմաութ կը մաքրուի իր լրտեսներէն 1953ին ։

Նկատելով որ շատ քիչ դրամաօէրներ կան գիտուններուն մէջ, գաղափարաբանութեամբ պէտք է մօտենալ անոնց, նախ պէտք է հաւատափոխել եւ կապել քաղաքական հանգամանքի մը, եւ շահիլ զանոնք գաղափարով ։

Ամերիկացիները կ՚ըսեն թէ Կրուվսի տեղեկագիրը, որ հրատարակուեցաւ 1945ին, իր մէջ կը պարունակէր 90 առ հարիւր անհրաժեշտ տուեալները, չինելու հիւլէական ռումբը եւ հետեւաբար անգիտակցօրէն բանակ մը լրտեսի գործը կը կատարէր։ Անոնք կը մեղադրեն իրենց ամէնէն նշանաւոր գիտունը Ռոպըրթ Օփընհայմը, որ հիւլէական բանակալ մը եղաւ հինգ վեց տարի, երբ կամ գաղափարաբանութեամբ կամ տկարութեամբ յապաղեց ջրածին ռումբի ուսումնասիրութիւնը, եւ պատճառ եղաւ որ Ռուսերը ամէնէն առաջ չինեն այդ զէնքը։

Հակա - լրտեսութիւնը արքան է Ի. դարու երկրորդ կիսուն եւ երբեք լրտեսութեան ազդեցութիւնը եւ կարեւորութիւնը այնքան մեծ եղած չէ աշխարհի մէջորքան ներկայիս ։

Քսան տարիէ ի վեր գիտունները գաղտնօրէն կ՚ուսումնասիրեն քանդումի նոր միջոցներ, որոնք աւելի զօրաւոր ըլլան քան հիւլէական ռումբը։ Ատիկա կենսաբանական զէնքն է ։ Միքսոմաթօզը որ հիմնապէս կը բնաջնջէ, ինչպէս կենդանական նոյնպէս մարդկային ցեղը։ Կը բաւէ քանի մը սրուակ մանրէ սրսկել եւ համաճարակը կը տարածուի, եւ կամ զարգացնել մանրէն անունդէ տարրերուն մէջ, ինչպէս գետնախնձորին։

Այս նոր տեսակի պատերազմը կը բարդացնէ լրտեսական եւ հակալրտեսական աշխատանքը։

Կենսաբանական պատերազմը պատրաստելու համար, պէտք չկայ ընդարձակ հանքերու, հում նիւթի համար մեծ ճարտարարուեստի հաստատութեանց, մեծ օդանաւերով ռումբեր փոխադրելու։ «Վերջերս սիւն» կոչուածը կենսաբանական հակա – լրտեսութիւնն է։ Կենսաբանական զէնքը պիտի ծանրացնէ եւ փութացնէ յեղափոխութիւնը զոր հիւլէական զէնքը յառաջ բերաւ լրտեսութեան մէջ ։

Լրտեսութեան առաջին զէնքերէն մէկը կը համարուի նաեւ քաղաքական քարոզութիւնը որուն նպատակն է դարձնել կա—

բեւր «մարդոց գլուխը»։

Լրտեսութիւնը հետզհետէ անկարելի արհեստ մը պիտի դառնայ։ Պիտի պըղտիկնայ «տեղեկատուութեան շուկան» եւ նիհարնայ «դաւաճաններու քսակը»։

ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐԻ ՄԸ ՈՒԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԸ

*

ՆԻՒ ԵՈՐՔ, (Յատուկ).— Ջութակահար Ֆրից Քրայսլերի 80ամեակի յոբելեանը տօնուեցաւ Նիւ Եորքի մէջ, մարտ ամսուան ընթացքին ։

Առաջին անգամ լսեցի զինք 1928ին Փարիզի Օփերային մէջ։ Ամէնքն ալ հիացած էին։ Մասնաւորաբար ջութակահարները։ Հիանալի կը նուագէ Մոցարթի «Ռոնդօ»-յին երկրորդ դաշնաւորութեան մէջ արագ եւ մէկ աղեղով 24 նօթերը, որոնք շատ դժուար են ։ Ուրիշ ոչ ոքէ լսած եմ այդքան վարպետութիւն։ Պախի «Շաքոն»ը երբ կը նուագէր «Սալ Փլէյէլ» մէջ 1930ին, բոլորն ալ կ՚ըսէին թէ չէին գիտեր թէ «Շաքօն»ը այդքան դիւրին էր։ Ան նուագեց անսխալ եւ առանց աղեղի վրիպումներու ։

Օր մը Մ. Նահանգներուն մէջ մտածելով թէ «Շաքոն»ը դժուար է ազարակապաններուն համար, ուրիշ կտոր մը կը նըւագէ։ Ցանկարծ դիշերը իր պանդոկէն ներս կը մտնէ գինովցած բաու պոյ մը (հօրթարած), պզտիկ աղջկան մը ձեռքը բռնած։ Կը բողոքէր թէ խարդախութիւն ըրած է եւ չէ նուագած «Շաքոն»ը, եւ կը ստիպէ որ նուագէ այդ կտորը քանի որ դրամ վճարած է ...

Քրայսլեր չորս - հինգ տարիէ քաշուած է բեմէն, եւ հեռուէն կը հետեւի երաժշտութեան ։

Քրայսլեր բժշկութիւն ուսանած է եւ Այնշթայնի թուաբանական տեսութիւնները կը հասկնայ եւ կը լուծէ ։ Կը խօսի բազմաթիւ լեզուներ։ Երաժշտութեան մէջ, իր նախասիրութիւնը կ՚երթայ ջութակին, որուն մէջ առաջնակարգ վարպետ մըն է։ Նուագը պարզ է, հնչականութիւնը գեղեցիկ, աղեղը դիւրին եւ ճկուն ։ Իր գործերը ճանչցուած են իբրեւ «դաշնաւորում Քրայսլերէ» ։

Ան իր վերջին գործօն տարիներուն չէ հետաքրքրուած դժուարին կտորներով ։ Նախընտրած է պարզ կտորներ ։

Գրեթէ ոչ մէկ ջութակահար Քրայսլերի ճաշակն ու քաղցրութիւնը չէ դրած իր նուագին մէջ։ Թերեւս այս է գաղտնիքը, որով դարձաւ մեծ դէմք ։

ԺՈՐԺ ՍԻՆԱՆԵԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ մէջ, մանկական անդամալուծութենէ բռնուած մանուկներու թիւը բարձրացաւ 36ի։ Ամէնքն ալ պատուաստուած էին։ Քանի մը նահանգներ, արդէն արգիլեցին պատուաստը ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ԼԻՈՆ.— Ապրիլեան Եղեռնի քառասնամեայ տարեդարձը տօնուեցաւ բացառիկ հանդիսաւորութեամբ մը Ջ. Թաղապետարանին մէջ, ի ներկայութեան երկսեռ բազմութեան մը որուն մէջ աչքի կը զարնէին նորահաս սերունդի ներկայացուցիչները։ Ժամը 3.30ին խոր լռութեան մը մէջ վարագոյրը բացուեցաւ։ Բեմին ճակատը արձանագրուած էր.— «Յարգանք Ապրիլեան Նահատակներուն»։ Իսկ խորը, պաստառի մը վրայ գեղեցկօրէն գծուած էր Արարատը, «Փառք վերածնող Հայաստանի» վերտառութեամբ ։ Եւ բոցերու մէջ խաչեր եւ տառապանքի խորհրդանշան մը, ուր բոկոտն աղջնակ մը ծունկի եկած կը մրմնջէր. «Հանգիստ մեր բիւրաւոր նահատակներուն» ։

Այդ խորհրդաւոր պահուն նուագախումբը հնչեցուց Ֆրանս. քայլերգը եւ Շոփէնի մահերգը։ Յետոյ Ազգ. Միութեան ատենապետը՝ Պ. Ա. Կիւլպէնկեան ընդհանուր ակնարկ մը նետելով 1895ի ջարդերէն մինչեւ 1915ի բնաջնջումը, եզրակացուց.— « Սիրելի զաւակներ, դուք մեր վաղուան յոյսերուն եւ իղձերուն երաշխիքը, վառ պահեցէք հայկական ոգին ձեր մէջ»։

Օրուան խօսնակը Պ. Վարժապետեան, բեմ հրաւիրեց եկեղեցւոյ նորակազմ երգչախումբը, որ Արրահամեանի ղեկավարութեամբ երգեց «Տէր կեցո դու զՀայս»։ Հիւս. Ամերիկայի կաթողիկէ համայնքին ներկայացուցիչը, Հ. Թէքէեան բեմ հրաւիրուելով Ֆրանսերէն կուռ բանախօսութեամբ մը պարզեց Ապրիլեան Արհաւիրքը եւ անոր յաջորդող դժոխային տարիները։ « Սիրելի եղբայրներ եւ քոյրեր, մենք հոս լալու եկած չենք, այլ դաս մը առնելու։ Փոխանցենք մեր զոհերուն պատգամը, նոր սերունդին։ Անոնք մեռան որպէսզի մենք ազատ ապրինք, ազատ մտածենք եւ ազատ աղօթենք ։ Աշխատինք վառ պահել ազգային զգացումները մեր մէջ։ Թուրքը ուզեց Հայաստան մը առանց Հայու, բայց մենք կ՚ըսենք Հայաստանը՝ Հայերով, այդ կրնանք ձեռք ձգել պայքարելով, վառ պահելով ազատութեան եւ հայրենիքի գաղափարները »։ Պ. Մ. Բարսեղեան խոր յուզումով արտասանեց Սիամանթոյի «Ափ մը մոխիր»։

Ֆրանսահայ Երիտասարդաց Միութեան կողմէ յաւուր պատշաճի ուղերձ մը կարդաց Պ. Ստեփան Մանճրիկեան, շեշտելով.— Մենք երիտասարդներս, երբեք պիտի չմոռնանք Ապրիլեան Արհաւիրքը եւ Թալէաթ – Էնվէրներու ոճիրները » ։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ Սարգիս Տէրմանեան նոյնպէս կարդաց ուղերձ մը, շեշտելով միութեան եւ հայութեան անհրաժեշտութիւնը։ «Միայն Հայ մնալով եւ Հայ ապրելով է որ կրնանք հասնիլ մեր իտէալներուն»։

Յետոյ խօսք տրուեցաւ Հայ բողոքական համայնքի ներկայացուցիչ պատուելի Սահակեանի, որ գեղեցիկ ուղերձ մը կարդաց — «Յարգանք մեր բիւրաւոր նահատակներուն, պահենք մեր ընտանեկան սրբութիւնները եւ աւանդութիւնները։Ամէն օր կը հանդիպինք հայ մայրերու եւ մամիկներու,որոնք կ՚ողբան։ Մեր զաւակները եւ թոռնիկները օտարութեան ճամբան են բռնած եւ չեն հասկնար թէ ինչ օրեր ապրեցանք մենք, անապատներուն մէջ »։

Հայ. եկեղեցւոյ Երիտասարդաց Միութեան կողմէ ուղերձ մը կարդաց Օր. Քիւչիւքեան, յուզելով ներկաները։ Նմանապէս Ֆրանսերէն ուղերձ մը կարդաց հայ կաթողիկէ Երիտասարդաց միութեան կողմէ Օր. Քըլընկեան ։

Տասը վայրկեան դադարէ վերջ, «Նոր Սերունդը» մասնակցութեամբ Օր. Խաչատուրեանի եւ Ա. Տօնապետեանի ներկայացուց կենդանի պատկեր մը, Մայր Հայաստանը նստած աւերակներու մէջ, եւ անհամար խաչեր չորս կողմը ։ Օրիորդը երգեց «Իմ սիրելի զաւակունքը», իսկ Տօնապետեան ողբացեալ Զօպանեանի «Մայր Հայաստանը» յստակ առոգանութեամբ ։

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ Շաւարշ Նարդունի, որ իբրեւ ականատես պատմեց թէ ինչպէս սպանդանոցի ճամբաներուն վրայ այժմ կը բարձրանան եկեղեցիներ եւ դպրոցներ, զարկ տալով ազգային մշակոյթին։ Այս ժողովուրդը յուսահատիլ չի գիտեր, Թուրքը մարդ ջարդելու արհեստը ունի, իսկ ազնուական հայ ժողովուրդը շինելու եւ վերաշինելու ձիրքը ։ Կը հիանամ այս ժողովուրդին վրայ եւ անձնապէս կը պաշտեմ զայն »։

Երգչախումբի «Սեւ Խաւարը » խմբերգէն ետք խօսք առաւ Սերովբէ Ծ. Վ.Մանուկեան ։ «Այսօր կրկին հաւաքուած ենք այս մեծ սրահին մէջ, սգալու համար մեր մէկ միլիոնէն աւելի սիրելիներու ողջակէզը, ոգեկոչելու անոնց անթառամ յիշատակը։ Կ՚ապրին այն ժողովուրդները, որոնք հաւատք ունին իրենց ապագային համար։ Առանց Գողգոթայի, Յարութիւն չկայ։ Քալենք անոնց գծած ճամբէն։ Մեծագոյն յարգանքը եւ մեծագոյն յաղթանակը տարած կ՚ըլլանք, երբ հաւատարիմ կը մնանք անոնց ուխտին, մեր բոլոր սրբութիւններուն ։ »

Երգչախումբին «Տէր ողորմեա»ով եւ « Ծաղկեր ազատ » խմբերգով վերջացաւ այս խիստ օրինակելի սգատօնը ։

× Նոյն օրը, կիրակի առաւօտ, եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստի պաշտօն կատարուեցաւ եւ գեղեցիկ քարոզ մը տուաւ Սերովբէ Ծ. վարդապետ ։

ԿԱՐԱՊԵՏ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Հանրապետութեան նախկին նախագահը Վ. Օրիոլ, Մար. Թիթոյի կողքին ներկայ գտնուեցաւ զինուորական տողանցքի մը՝ որ տեղի ունեցաւ Պելկրատի մէջ ։

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ մէջ բացուեցաւ հիւլէական ցուցահանդէս մը, հիւլէական ուժի խաղաղ գործածութեան մասին ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (33)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

•

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

Ա) Սըր Լօօթէյս Փետըր։ Այս մարդը Միլ Հաուզին սեփականատէրն էր, եւ իր ներկայութիւնը, «Քիլմօրտըն Քէսըլ»ի մէջ՝ կը թուէր պատահական ։

Բ) Պ. Փեկէթ, ժանտատեսիլ քարտուղարը, որուն խցիկ 17ի մասին ցոյց տըւած յամառութիւնը խիստ յատկանշական էր։

Ց. Գ.— Ստուգել թէ Գանի մէջ Սըր Լօօթէյսի ընկերակցա՞ծ էր ։

Գ) Վեր. Էտուըրտ Ջիչեսթըր։ Անոր հանդէպ միակ առարկութիւնս այն էր, որ կ՚ուզէր անպայման խցիկ 17ը դրաւել։ Թերեւս արդիւնք իր խառնուածքին։ Ցամառութիւնը զարմանալի բան մը ըլլալու է։ Սակայն թերեւս գէշ չըլլար պզտիկ խօսակցութիւն մը ունենալ իր հետ։ Գըլխուս թաշկինակ մը կապելով՝ դարձեալ կամրջակին վրայ բարձրացայ, ծրագիրներով լեցուն։ Բախտս ժպտեցաւ. պատուելին ձողին յեցած՝ թէյ կը խմէր։ Ուղղակի իրեն մօտեցայ.

— Ցուսամ ներողամիտ գտնուեցաք որ ես առի խցիկ 17ը, ըսի հաճոյալի ժպիտով մը ։

— Քրիստոնեայի մը համար ներելի չէ քէն պահել, պատասխանեց սառնօրէն։ Սակայն հաշուապահը շատ որոշ կերպով ինծի խոստացած էր զայն։

— Հաշուապահները այնքան զբաղած մարդիկ են որ... յարեցի անորոշ կերպով։ Կարծեմ պէտք է որ մոռնան երբեմն ։

Պ. Ջիչեսթըր չպատասխանեց։

— Առաջին անգա՞մն է Ափրիկէ կ՚այցելէք, հարցուցի խօսակցութիւնը շարունակելու միտումով ։

— Դէպի Հարաւ. Ափրիկէ, այո։ Սակայն վերջին 2 տարիներուն աշխատեցայ Արեւելեան Ափրիկէի մարդակեր ցեղախումբերու միջեւ։

— Ինչ սարսռացուցիչ բան։ Շատ վըտանգալից խուսափումներ ունեցա՞ք։

— Խուսափումնե՞ր։

— Այսինքն, ըսել կ՚ուզեմ, չփորձեցի՞ն ուտել ձեզ ։

— Նուիրական աղանդի մը հետեւորդները պէտք չէ այդպէս թեթեւ կերպով դատել, Օր. Պետինկֆելտ ։

— Չէի գիտեր թէ մարդակերութիւնը նուիրական աղանդ մըն է, պատասխանեցի խայթող շեշտով մը ։

Այս խօսքերուն վրայ՝ ուրիշ գաղափար մը ծագեցաւ մտքիս մէջ։ Եթէ Պ. Ջիչեսթըր իսկապէս վերջին երկու տարիները անցուցեր էր Ափրիկէի խորերը, ինչպէս կ՚ըլլար ուրեմն, որ դէմքը արեւահար չէր եղած։ Իր դէմքը մանուկի մը դէմքին նման վարդագոյն էր եւ սպիտակ։ Վստահաբար կասկածելի բան մը կար այստեղ։ Իր ձեւերն ու ձայնն ալ այդ կը մատնէին։ Կեղծ եկեղեցական մը չէ՞ր արդեօք ։

Յիշեցի Լիթըլ Հէմփլիի մեր ժողովըրդապետները։ Անոնցմէ ոմանք կը սիրէի, ոմանք չէի սիրեր, սակայն անոնցմէ ոչ մէկը Պ. Ջիչեսթըրին կը նմանէր ապահովաբար։ Անոնք մարդկային էին, ասիկա սրբագործուած տեսակէն էր ։

Այս ամէնը կ՚անցնէր մտքովս, երբ Սըր Լօօթէյս Փետըրի անցնիլը տեսայ։ Ճիշդ Պ. Ջիչեսթըրի մօտեցած ժամանակ վար ծռեցաւ եւ գետնէն թուղթի կտոր մը վերցնելով իրեն երկարեց, ըսելով.

— Բան մը ձգեցիք ։

Եւ առանց կանգ առնելու, անցաւ քալեց ու շատ հաւանաբար չնշմարեց Պ. Ջիչեսթըրի այլայլումը ։ Ես նշմարեցի ։ Ձգածը ինչ որ ալ ըլլար, անոր գտնուիլը զինքը շատ խռովեցուց։ Իր դէմքը հիւանդի կանանչ գոյն մը ստացաւ եւ թուղթը ափին մէջ ճմրթկեց։ Կասկածներս հարիւր անգամ աւելի զօրացաւ ։

Աչքիս մէջ նայեցաւ, ուզեց յանկարծական բացատրութիւն մը տալ ։

— Ը՛... քարոզի սեւագրութիւնն է, ըսաւ կեղծ ժպիտով մը ։

— Իրա՞ւ, ըսի, քաղաքավարութեամբ ։ Քարոզի սեւագրութիւն, ինչպէս չէ ։

Ոչ։ Պ. Ջիչեսթըր... ոչ, ձեր այդ բառերը շատ տկար են ։

Ներողութիւն խնդրելով հեռացաւ ։ Օ՛, որքան, որքան պիտի փափաքէի որ թուղթը գետնէն վերցնողը ես ըլլայի, փոխանակ Սըր Լօօթէյս Փետըրի։ Մէկ բան պարզ էր, — Պ. Ջիչեսթըր պէտք է անցնէր կասկածելիներու ցանկին մէջ ։

Եւ առաջինը ։

Ճաշէն ետք երբ սրահ գացի թէյս առնելու, տեսայ Սըր Լօօթէյս Փետըրը եւ Փեկեթը, որ նստած էին տիկին Պլէրի եւ գնդապետ Րէյսի հետ։ Տիկին Պլէր բարեւեց գլխու ժպիտով մը, ուստի մօտեցայ եւ նստայ իրենց մօտ։ Իտալիոյ մասին կը խօսակցէին ։

— Սակայն մոլորեցուցիչ է այդ, պնդեց Տիկին Պլէր ։ Ագգուա Գալտա վըստահաբար պէտք է ըլլայ պաղ ջուր, ոչ թէ տաք ջուր։

— Դուք լատինագէտ չէք, ըսաւ Սըր Լօօթէյս, խնդալով ։

— Այր մարդիկ շատ լատինագէտ են ։ Բայց երբ հարցնէք թարգմանել հին եկեղեցիի մը արձանագրութիւնը, բան մըն ալ չեն կրնար ընել։ Հա, հիւ, կ՚ընեն մէջէն դուրս կ՚ելլեն ։

— Շատ ճիշդ է։ Ես միշտ այդպէս կ՚ընեմ, ըսաւ գնդապետ Րէյսը ։

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ ԵՒ ՓԷՔԻՆ

Ուոշինկթընի իրազեկ շրջանակներու կարծիքով, Փէքինի հետ բանակցութիւններ կրնան առաջարկուիլ «Սպիտակ Տան» իսկ կողմէ, եթէ Չինաստան վերստին «չերկարէ ձեռքը» Ֆորմոզայի նեղուցին մէջ զինադադար մը կնքելու համար :

Ինչպէս հաղորդած էինք, անգլիական դիւանագիտութիւնը կը ճգնի յաջողցնել այս խնդիրը : Իսկ Հնդկաստանի արտաքին նախարարը ,իր կարգին Փէքին պիտի մեկնի մօտերս որպէսզի չինեւամերիկեան ուղղակի բանակցութիւններուն ի նպաստ դիմումներ կատարէ :

× Ազգ. Չինաստանի կառավարութիւնը, թէեւ սկզբունքով դէմ չէ Ֆորմոզայի նեղուցին մէջ զինադադարի մը ծրագրին, բայց կը կարծուի թէ պաշտօնական յայտարարութիւն մը պիտի չհրատարակէ այդ մասին : Պիտի գոհանայ զինուորական գործողութիւններ չձեռնարկելով, երբ բանակցութիւնները սկսին :

× Ամերիկեան ծերակոյտի անդամ Նօուլէնտ դատապարտեց նախագահ Այզընհաուըրի քաղաքականութիւնը, Փէքինի կառավարութեան հետ ուղղակի բանակցելու մասին .— «Ի՞նչպէս կարելի է բանակցիլ կարմիր Չինաստանի հետ, առանց խնդրոյ առարկայ դարձնելու Ազգ. Չինաստանի շահերը»: Ինչպէս գիտէք, ծերակուտական Նօուլէնտ էր որ դրդած էր Եալթայի ժողովներուն գաղտնիքներուն հրապարակումը :

× Քրիստոնէական եկեղեցիներու ամերիկեան ընկերակցութեան կեդր. վարչութիւնը հեռագրով մը յայտնեց նախագահ Այզընհաուըրին թէ բոլորովին համաձայն է Փէքինի հետ զինադադարի մը համար ուղղակի բանակցութեանց ծրագրին : Այս ընկերակցութիւնը կը համախմբէ 35 միլիոն անդամներ, Մ. Նահանգներու մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ կուսակցութեան համագումարը բացուեցաւ երէկ: Այս ժողովը շատ կարեւոր կը նկատուի կուսակցութեան ապագային համար: Երկու ղեկավարներ, Մէնտէս Ֆրանս եւ Մարթինօ Տէփրա կը ներկայանան իբրեւ մրցակիցներ :

ՎԱՐԺԱՊԵՏ Է. Ֆոռ, Մոնրուժի արուեստից վարժարանի բացումին, պարզեց կառավարութեան նոր ծրագիրը՝ երիտասարդութեան մասին :

ԱՆԳԼԻՈՅ պահպանողական կուսակցութիւնը, ընտրութիւններու նախօրեակին գրքոյկ մը հրատարակեց, որ կ՚ամփոփէ կուսակցութեան ընդհանուր ուղեգիծը Անգլիոյ ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան մասին: «Խաղաղութիւն եւ յառաջդիմութիւն»: Խոստում մըն ալ՝ թէ 25 տարիէն Անգլիոյ մէջ կեանքի մակարդակը ներկայ մակարդակէն 2անգամ աւելի բարւոք պիտի ըլլայ: Եթէ աշխատաւորականներու հրատարակած գրքոյկը կուտայ իր ծրագրին մանրամասնութիւնները, պահպանողականները կը գոհանան ընդհանրութիւններով :

ՓԱՐԻԶԻ մէջ հացը պիտի չաղէ անմիճական ապագայի մը մէջ, բայց գաւառներու մէջ կրնայ գինը բարձրանալ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ հիւլէական ճարտարարուեստը պէտք ունի երեք տարուան մէջ հարիւր միլիառ ֆրանքի, ինչպէս կը յայտնուի նախարար Փալեւսքիի մշակած ծրագրէն :

ՎԱՐՇԱՒԻՈՅ մէջ Մայիս 11ին ժողով մը պիտի գումարուի, Արեւելքի պետութեանց եւրոպական երկիրներու մասնակցութեամբ: Պիտի քննուի ,Ատլանտեան Ուխտին դէմ զինուորական միացեալ հրամանատարութիւն մը ստեղծելու խնդիրը: Փէքին պիտի ղրկէ դիտող մը :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Թէյասեղան - խնջոյք, կազմակերպուած Սէն Ժերոմի Կապ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, ի նպաստ Օգնութեան կայանի շէնքի նորոգման :

Այս շաբաթ իրիկուն Թալիս դպրոցի սրահը: Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ: Հաճելի ժամանց եւ անակնկալներ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ Ֆ. Կապ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը, 5 Յունիսին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Պ. Յակոբ Տէր Մելքոնեանէ հազար Ֆր. իր այցելութեան առթիւ :

ՀԱՆԴԷՍ - ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Պէլվիլ ՌՈՍՏՈՄ խումբի կողմէ :

Այս կիրակի, կէս օրէ վերջ ժամը 15էն 24, 32 - 34 Ավընիւ տը լա Փորթ տէ Լիլա, Մէթրօ Փորթ տէ Լիլա:

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Հայկական եւ Կովկասեան պարեր, Տիկին Ֆէսճեանէ եւ Օր. Հաքիմեանէ: Արտասանութիւն՝ Օր. Սեթա Յարէթնադովեան եւ ընկ. Ե. Գրիգորեան : Երգ, Օր. Եղիազարեանէ եւ ընկեր Մ. Գարակէօզեանէ :

Կը նուագէ՝ ԹԱՌԻՍՏ ԳԱՐԵԳԻՆ :

Ընկերահամակրական հաճելի մթնոլորտ, ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ :

Մուտքի տոմսերու համար դիմել Ռոստոմի ընկերներուն եւ ճաշարան Արթիւր :

ԳԷՈՐԳ Զ.Ի ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Յառաջիկայ կիրակի, 8 մայիսը ըլլալով ամենայն Հայոց կաթողիկոս Գէորգ Զ.ի վախճանման տարեդարձը, Լիոնի Ազգ. միութիւնը կը հրաւիրէ բարեպաշտ ժողովուրդը հանդիսաւոր պատարագին եւ հոգեհանգստեան պաշտօնին:

Այս առթիւ պիտի յիշատակուի նաեւ եկեղեցւոյ շինութեան առաջին անձնուէր ճարտարապետ Արման Յակոբեանը, իր մահուան տարեդարձին առթիւ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Դասախօսութիւն, նուիրուած հայկական հերոսամարտին :

Այս շաբաթ իրիկուան ժամը 9ին, Ֆրանսական Համալսարանի ամփիթատրոնին մէջ (40 Ալէ Լէօն Կամպէթա):

Կը նախագահէ Պ. ՅՈՎՀ. ԻՍՊԻՐԵԱՆ

Նիւթ՝ Հայութիւնը ի՞նչպէս կռուեցաւ, Վասպուրականի մէջ Պ. Յովհաննէս Հացագործեան, Ուրֆայի մէջ՝ Պ. Յակոբ Հացագործեան, Զէյթունի մէջ՝ Պ. Կ. Փօլատեան :

Յաջորդիւ՝ Շապին Գարահիսարի, Սասունի, Հաճընի, Այնթապի եւայլ վայրերու մէջ:

Մուտքը ազատ է :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Տեսչութիւնը կը հրաւիրէ ծնողները, վարժարանին բարեկամները, եւ համակիրները, աշակերտներու տարեկան մարզահանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ 15 Մայիսին, վարժարանի պարտէզներուն մէջ ժամը 15·30ին: Ոգեւորիչ մրցումներ:

Մարզական խաղերու պիտի յաջորդեն, Ծնողաց Միութեան կազմութեան երրորդ տարեդարձի հանդէսները, երեկոյեան ընթրիքով, Պէշիկթաշլեան - Գ. Մ. Ալէմշահ թատերասրահին մէջ:

Փափաքողները կրնան մասնակցիլ :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք ձեռամբ Տիկին Գ. Աղապապեանի, Բուռւա Վէօթ (Ավինեօն) հանգանակութիւնէն :

Պ. Յովհ. Սարգիսեանէ հազար ֆրանք, Պ. Պ. Ճէրահեան եւ Սէրխօշեան 500ական, Պ. Պ. Արտաշէս Եզպաշեան, Գաբրիէլեան, Միք. Սէթեան 300ական : Պ. Պ. Մկրտիչ Գաբրիէլեան, Ճիհանեան, Այվազեան, Քիւրքճեան, Տիկ. Էլմաս Սարգիսեան 200ական: Պ. Շիրինեան 150, Տիկին Տէրտէրեան, Պ. Սարգիսեան, Վարուժան Ճէրանեան, Էլմօն Մաթօեան, Սարգիսեան հարիւրական ֆրանք :

Պօյէն (Ավինեօն).— Պ. Ա. Առաքելեան երկու հազար, Ասատուր Տէրէճեան եւ Սահակեան հազարական, Պ. Պ. Տէր Սահակեան, Սարգիսեան, Մ. Սէփէթճեան 500ական, Պ. Պ. Միք. Պարամեան, Ստեփան Տէրէճեան 300ական, Աշոտ Պօյաճեան 250, Պ. Պ. Աւետիքեան, Ժամկոչեան, Տէլլալեան երկու հարիւրական, Գույումճեան, Դաւիթեան, Զալըքեան հարիւրական, Յակոբեան յիսուն :

Վալանսի մասնաճիւղէն տասը հազար :

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ

VENTE DE CHARITE

— KERMESSE —

ՏՕՆԱՎԱՃԱՌ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Տիկնանց Միութեան կողմէ:

Կիրակի, 8 Մայիս, ժամը 15էն 24

Salle Bonneterre-Rue Bonneterre

Villeurbanne

Bar—Jeux—Attractions—Buffet

Կերպաս, հագուստ, կօշիկ, գիրք, ձեռագործ, ճպարեղէն, եւն. եւն.:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, սիրայօժար մասնակցութեամբ Փարիզէն՝ Օր. Ալիս Պօյաճեանի եւ Պ. Պերճ Պէրպէրեանի (Հայկ. եւ կովկասեան պարեր) :

Լիոնի ռատիոյէն Լէօ Մէլեանի, ինչպէս նաեւ տեղւոյս երիտասարդ լաւագոյն ուժերու :

Մուտքը ազատ է

Վերադարձը ապահովուած է :

Tram. no. 3, Arrêt Cours Tolstoï

Antoine Perrin.

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս Չորեքշաբթի երեկոյ, Քառէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ. Թ. ԳԱՌՆԻԿ: Նիւթ՝ Յայտնութիւն մը եւ ընթերցում իր երկերէն :

Մուտքը ազատ է :

ԽԱՐԲԵՐԴՑԻՆԵՐՈՒՆ

Խարբերդ նահանգի Եփրատ միութեան ժողովը Կիրակի, 8 Մայիս, ժամը 10ին, հայրենակից Ասատուր Քէօսէեանի խանութը (2 ռիւ Պեռնառ տիւ Պուա): Օրակարգ՝ Ընդհ. զեկուցում եւ հաշուետւութիւն, ընթերցում Ամերիկայի կեդրոնէն եկած շրջաբերականին եւ վարչական ընտրութիւն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլ - Պուլվար Օտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի, հանգուցեալ Տիկ. Ա. Հայրապետեանի մահուան առթիւ: Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտոյի Վըռամեան ենթակ. հազար ֆրանք, տեղւոյս Ազգ. դպրոցին: Տարօն Սասնոյ Զօրի Հայր. միութենէն հազար, եկեղեցւոյն, Պ. Պ. Սահակեանէն 500, դպրոցին, եւ 500 տեղւոյս Կ. Խաչին: Այս առթիւ մեր խորին ցաւակցութիւնները Պ. Ա. Հայրապետեանին եւ իր բոլոր պարագաներուն :

×

Լիոնի եկեղեցաշէն յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է Մարսիլիոյ նորակազմ Տիկնանց Օժանդակ յանձնախումբէն, հետեւեալ գումարները. —

Պ. Պ. Հրանտ Գրիգորեան, Շիմշիրեան, Գրիգոր Հաթէմեան եւ Թէրզիպաշեան 10 հազարական ֆրանք :

Մելքոն Պալասեան, Պօղաճեան, Կարպիս Մահմանլեան եւ Զորիկեան 5000ական ֆրանք :

Գափամաճեան երեք հազար ֆրանք :

Պաղտասարեան, Քէրէսթէճեան, եւ Մանասեան երկու հազարական ֆրանք :

Աճէմեան, Ալթունեան, Պետրոսեան, Ղազարեան, Խրիմեան, Մանուկեան, Միւգիքեան, եւ Վարպետեան հազարական : Քօչքօչեան, Զորպաճեան եւ Թիւֆէնքճեան 500ական ֆրանք: Ընդհ. գումար 78·500 ֆրանք : Ինչպէս նաեւ Ժընեւէն ղրկեց Պ. Կարապետեանէ հարիւր զուից. Ֆր. եւ Պ. Թէքէեանէ (Մարսէյլ) հազար ֆրանք :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտոյի «Վռամեան» ենթակ. իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր Ա. Հայրապետեանին, իր տիկնոջը մահուան առթիւ եւ հազար Ֆր. կը նուիրէ Պուլվար Օտոյի Ազգ. դպրոցին :

×

Մարսէյլի Տարօն - Սասնոյ Զօրի Հայր. Միութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հայրենակից Ա. Հայրապետեանի, եւ իր բոլոր պարագաներուն, Տիկ. Ա. Հայրապետեանի մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար Ֆր. կը նուիրէ Պուլվար Օտոյի եկեղեցւոյն :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Քաֆէ Րէժան: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը այսօր չորեքշաբթի ժամը 20·30ին, Րէժան սրճարանը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուսանողական «Սեւակ» խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՓԱՐԻԶ.— Վասպուրականի Հայր. եւ Երիտ. Միութեանց ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Միասին բերել հրաւիրագիրերը :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբը : Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն, բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ՀԱՅ ԲԺՇԿ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ հերթական դասախօսութիւնը՝ այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ: Դասախօս՝ Բժիշկ Հայկ Գալենեան: Նիւթը՝ «Յօդացաւը» (հայերէն): Մուտքը ազատ է :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուս.ի վարչութիւնս կը խնդրէ իր գործօն թէ պատուոյ անդամներէն ու նահանգին պատկանող բոլոր հայրենակիցներէններկայ ըլլալ այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3·30ին, Իսի Խրիմեան վարժարանի սրահը, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս, ընդհ. ժողովին:

Օրակարգ՝ Ա) վարչութեան բարոյական թէ նիւթական համարատուութիւնը Փարիզի շրջանին, Մարսէյլի եւ Տէսինի մասնաճիւղերու ունեցած տարեկան գործունէութեանց: Բ)Նոր վարչութեան ընտրութիւն : Ուշադրութիւն, մասնաւոր հրաւիրագիր պիտի չղրկուի :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տիկին Վերժին Մանուկեան կը փնտռէ իր եղբայրները Աւետիս եւ Յակոբ Ռուսեան (Ատանայի), որոնք Երուսաղէմ մեկնած են 1930ին, ինչպէս եւ իր մօրաքոյրները Մարիամ եւ Անուկ Եաղճեան (Պէյրութ) եւ մօրաքրոջորդին Նիկողոս Եաղճեան: Գրել Վերժին Մանուկեանի, 99 Պուլ. Մասէնա, Փարիզ (13) :

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 5 ՄԱՅԻՍ

JEUDI 5 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7665 31e ANNEE | խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3076

ՏՕՆԵՐԷՆ ԵՏՔ

*

Բոլոր հայահոծ գաղութներուն պէս մենք ալ տօնեցինք Մեծ Եղեռնի քառասնամեակը, այստեղ՝ Եգիպտոսի մէջ։ Տօնեցինք՝ ջանալով սուգի օրը դարձնել ուխտի օր, եւ «Մեռելոց»ը՝ «Յարութեան» տօն։

«Համազգային սուգը վերածել համազգային ուխտի»․ այս եղաւ մեզ վարող ոգին այստեղ եւ ամէն տեղ։ Կը կարծենք, թէ մեր մեծ նահատակները եւս այս պատգամը ուղղեցին մեզի՝ գերեզման մտնելէ առաջ եւ գերեզման մտնելէ ետք։ Գիտենք, այո, անապատին մէջ կամ անապատին շուրջ ապրողներս մանաւանդ գիտենք, թէ գերեզման իսկ չունեցան անոնք։ Ուստի՝ կրնանք ըսել, թէ համայն Հայաշխարհի մէջ չկայ Հայ մը, որ գերեզման մը չունենայ իր սրտին մէջ։ Եւ չկայ Հայ մը, որ պահ մը, պահիկ մը գոնէ չապրի, հոգիով կամ ջիղերով Ապրիլ 24ի անջնջանելի կսկիծը։

Սակայն այս Թուականը չեն տօներ, գոնէ մեզի պէս եւ մեզի հետ չեն տօներ Թուրքիոյ Հայերը եւ Ռուսիոյ Հայերը։

Հասկնալի է, թէ ինչու չի տօնուիր Թուրքիոյ մէջ, բայց հասկնալի չէ, թէ ինչու չի տօնուիր Ռուսիոյ մէջ։

Կը հարցնենք հիմա ալ, ինչպէս կը հարցնէինք անցեալ տարի.— Ինչո՞ւ այս յուշատօնը չէ մտած Էջմիածինի օրացոյցին ազգային կամ եկեղեցական տօներուն մէջ։ Ազգը չուրանար զայն, Եկեղեցին՝ նոյնպէս. ինչո՞ւ ուրեմն կ'ուրանայ Մայր Աթոռը։

Այս տարուան օրացոյցը ձեռքի տակ չունինք, բայց տեսած ենք անցեալ եւ նախանցեալ տարուան օրացոյցները. անոնց մէջ Ապրիլ 24ի սգատօնը չկայ։ Չկայ ոչ ազգային, ոչ ալ եկեղեցական տօներու ցուցակին մէջ։

Անցեալ եւ նախանցեալ տարիներուն, Ամենայն Հայոց Հայրապետութիւնը կը հրահանգէր մեզի տօնել մեր բիւրաւոր նահատակաց յիշատակը ոչ թէ բուն օրին, Ապրիլ 24,— այլ Փետրուար 12ին, Ապրիլ 4ին կամ 12ին։ Կը հրահանգէր նոյնպէս հոգեհանգիստ կատարել «յամենայն եկեղեցիս Հայաստանեայց», ոչ թէ յարգելու համար յիշատակը Ապրիլեան նահատակներուն, այլ այն միւս նահատակներուն, որոնք ինկան Վարդանանց պատերազմին եւ կամ «յընթացս Համաշխարհային պատերազմաց»։

Այս բոլոր նահատակները կան Մայր Աթոռի օրացոյցին մէջ. չկան միայն Ապրիլեան նահատակները։

Խօսք չունինք. կը յարգենք յիշատակը մեր բոլոր նահատակներուն, առանց իսկ հարցնելու, թէ ուր կամ երբ ինկան անոնք։ Բայց մեր փնտռածը, ներկայ պարագային, Ապրիլեան նահատակներն են։

Ներելի՞ է յարգանքի այս պակասը այն սուրբերուն հանդէպ, որոնք իրենց պատանքը դրօշ դարձուցին եւ ինկան, որպէսզի մենք ապրինք։

Անոնք բոլորը ինկան «վասն հայրենեաց», ուստի «չատ՝ ապրեցան», ինչպէս որ պիտի ըսէր գերզգայնիկ եւ հայրենատենչ բանաստեղծը՝ Մկրտիչ Պէշիկթաշլեան։

Արդ, քանի որ ինկան «վասն հայրենեաց», հայրենիքին պարտքն էր տօնել անոնց յիշատակը։ Չենք ըսեր՝ կրել անոնց սուգը, այլ կ'ըսենք՝ տօնել անոնց յիշատակը։

Գրիչը կը դողայ մեր ձեռքին մէջ, երբ կը մտածենք, թէ Միլիոն նահատակները կը ներկայացուին ճիշդ այնպէս, ինչպէս Ջարդարարը պիտի ուզէր, որ ներկայացուէին։

Գրիչը կը դողայ մեր ձեռքին մէջ, երբ կը մտածենք, թէ կան փաթթոցաւոր Հայեր, որոնք կ'ըսեն բարձր ձայնով.— Եղեռնագործը չէ մեղաւորը, այլ —եղեռնահարը։

«Ազգասէր», «ազգաշէն», «հայրենասէր», «հայրենաշէն» ըլլալու վերջին ձեւը, վերջին նորոյթը այս է աՀաւասիկ...

Կ'ըսէինք, թէ կ'ուզենք համազգային սուգէն մեզի համար ստեղծել համազգային ուխտ մը։ Կ'ըսէինք նաեւ, թէ մեր նահատակները այս պատգամը պիտի ուղղէին մեզի վերջին պահուն, գերեզման մտնելէ առաջ, եթէ իրօք առիթ տրուէր իրենց պատգամ մը ուղղելու անոնց, որ ողջ մնացին հրաշքով կամ Աստուծոյ կամքով։

Բայց այս պատգամը ուղղած է արդէն մեզի մեր մեծ նահատակներէն մէկը՝ Գաբրիէլ Խաժակ։ Հանգուցեալ տոքթ. Ա. Նազարբէգեան, կը գրէ արդարեւ, թէ Խաժակ Այաշի բանտին մէջ ըսած է իրեն.

«Գիտեմ, սուկալի դագաններով շըրջապատուած ենք, մեզմէ շատեր պիտի իյնան անոնց ճիրաններուն մէջ, շատեր պիտի պատառոտուին, բայց Նիչեւօ, յառաջ։

«Ազգը պիտի քալէ ազատութեան ճամբուն վրայէն, պիտի երթայ անդադար, առանց ետ դառնալու, եւ ես վստահ եմ, թէ պիտի հասնի ազատութեան եւ խաղաղութեան կայանը, ճիշդ այն նպատակին, որուն համար մեզմէ շատեր զոհուեցան, եւ պիտի զոհուինք մենք ալ»։

Ինկելի նահատակներ, որոնք մահուան առջեւ չվախցան, որոնք չընկրկեցան երբեք, երբ պէտք եղաւ զոհուիլ ազգին համար, հայրենիքին համար, ազատ եւ անկախ ապրելու համար։

Եւ այս է մեր ուխտը հիմա.— Հայրենի հողին վրայ ապրիլ համախումբ, ազատ եւ անկախ։

«Նիչեւօ» պիտի ըսենք մենք ալ մեր նահատակներուն պէս. յառաջ, այն վստահութեամբ, որ եթէ մեր հայրերը չհասան իրենց նպատակին, մենք պիտի հասնինք։ Եւ եթէ մենք եւս չհասնինք, պիտի հասնին մեր զաւակները։ Պիտի հասնին մեր թոռները։

խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ

●

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՊԱՐԶԵՑ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄՆԵՐՈՒ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏՈՒԹԻՒՆԸ

Մօտ մէկ ամիս արձակուրդէ ետք, խորհրդարանը գումարեց առջի օր իր առաջին նիստը։ Վարչապետ Էտ. Ֆոռի դեկոյցը կառավարութեան վարած քաղաքականութեան մասին, ուշագրաւ է բազմաթիւ կողմերով։ Երեսփոխանները, որ մեծամասնութեամբ ներկայ էին հակառակ առաջին նիստին ըլլալուն, մեծ ուշադրութեամբ հետեւեցան վարչապետին ճառին, եւ իրենց ծափահարութիւններով, յաճախ ընդհատեցին վերջին ամսուան ընթացքին կառավարութեան տարած գործը։ Վարչապետը յստակօրէն պարզեց արդէն ստացուած արդիւնքները, եւ կառավարութեան ծրագիրները՝ ապագային համար։ Մասնաւորաբար ծանրացաւ ազգային զանազան հաստատութեանց բարեփոխման անհրաժեշտութեան վրայ։ Յայտնելէ ետք կատարուած նուաճումները տնտեսական եւ ելեւմտական գետիններուն վրայ, Ալճերիոյ խռովարարները նկատեց իբրեւ օտարներու գործիք, եւ ըսաւ թէ առանց տկարութիւն ցոյց տալու պէտք է զսպել զանոնք։ Թունուզի համար, անհրաժեշտ դտաւ արդէն ձեռք բերուած մասնակի համաձայնութիւնը լիակատար դարձնել, երկուստեք զիջողութիւններ կատարելով։ Արտաքին քաղաքականութեան մասին խօսելով, շեշտեց այն սպառազան, թէ Ֆրանսան վաւերացնելով Փարիզի համաձայնութիւնները, գրաւեց իր տեղը միջազգային դիւանագիտութեան մէջ, եւ նպաստեց Զորսեբու արդիւնաւոր ժողովի մը գումարման ապագայ հաւանականութեանց, Եւրոպայի ապահովութեան մասին։ Գալով Հնդկաչինի խնդրին, յայտնեց թէ Ֆրանսան բնաւ չէ ուզած Հնդկաչինի ներքին խնդիրներուն միջամտել ըլլալ, թիկունք կենալով այս կամ այն կուսակցութեան։ Բայց անհրաժեշտ դտաւ խաղաղութեան հաստատումը, այդ երկրին մէջ։

×

ԵԻՊՏՈՍԻ վարչապետը, զնդ. Նասըր, վերադարձաւ Գահիրէ։ Օդակայանին մէջ յայտարարեց.— «Եգիպտոս փաստեց աշխարհին, թէ արտ. անկախ քաղաքականութիւն մը ունի»։ «Յաղթական վերադարձ» կ'ըսեն թերթերը։ Խուռներամ բազմութիւն մը եկած էր զինք դիմաւորելու։ Օդակայանէն մինչեւ Գահիրէ։

ԱՆԳԼԻԱՑԻ մը, թիաւարելով երեք մեթր երկարութեամբ նաւակ մը, չորս ամիսէն հասաւ Նափոլի։ Ոչ առագաստ, ոչ մեքենայ։ Անցած է Մանշէն ետք Փրանսական գետերէ եւ զանոնք իրարու կապող ջրանցքներէ։ Յետոյ Միջերկրականը։

ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՎԻԵՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

Մարզպաններու ժողովին երկրորդ օրը ի յայտ բերաւ արեւելքի եւ արեւմուտքի միջեւ առաջին տարակարծութիւնները Աւստրիոյ մասին, ինչպէս կը հաղորդեն կարգ մը աղբիւրներ։ Դեռ չէ հաստատուած այս լուրը, սակայն կը կարծուի թէ անհամաձայնութիւնը ծագած է դաշնագրին 16րդ եւ 17րդ յօդուածներուն շուրջ։ Առաջինը Աւստրիոյ մէջ գտնուած կեդրոնական Եւրոպայէն գաղթականներու մասին է։ Մոսկուա կ'ուզէ որ Աւստրիա ընդունի ներգաղթի յանձնախումբերու գործունէութիւնը Աւստրիոյ մէջ որպէսզի փախստականները վերադառնան իրենց հայրենիքը։ Երկրորդը կը վերաբերի աւստրիական բանակի զօրութեան։ Մոսկուա կը պահանջէ որ 53.000 զինուորէ աւելի չըլլայ ան, եւ օդային ուժը կը սահմանափակէ 90 սաւառնակի։ Արեւմուտքի պետութիւնները չեն ընդունիր այս սահմանափակումը, նկատի ունենալով որ այդքանը անբաւարար է Աւստրիոյ անկախութիւնը երաշխաւորելու։

Կը կարծուի որ այս խնդիրը պիտի ձգուի արտաքին նախարարներու ժողովին, որպէսզի չորս մարզպաններու աշխատանքները տեղ քայլ չըլնեն, ինչպէս անցեալին։

×

ՖՐԱՆՍԱՑԻ արտաքին նախարարը եւ Սարի վարչապետը առջի օր համաձայնագիր մը ստորագրեցին Ֆրանքեւսարական տնտեսական միութեան մասին։ Տնտեսական այս միութիւնը արդիւնքն է Ֆրանքեւգերմանական 23 Հոկտեմբերի համաձայնութեանց։ Սարի վարչապետը մեծ գոհունակութիւն յայտնեց այս առթիւ, վեր առնելով համաձայնութեան գլխաւոր երեք կէտերը։

— Մաքսային եւ դրամական դրութեան միութիւն։

— Սարի հաւասարէ հաւասար մասնակցութիւն՝ տնտեսական հարցերու մասին բանակցութեանց ընթացքին, ինչպէս նաեւ ազատութիւն՝ անկախ որոշումներ առնելու։

— Գերմանիոյ հետ ալ նմանօրինակ յարաբերութիւններ։

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻԱ այսօր պաշտօնապէս կը դառնայ գերիշխան, Փարիզի համաձայնութեանց վաւերաթուղթերուն շահակից բոլոր պետութեանց կողմէ յանձնումին իբր արդիւնք։

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ Մայիս 11ի ժողովին ընթացքին, Արեւելքի պետութիւնները պիտի քննեն նաեւ Արեւելեան Գերմանիոյ հետ անջատ հաշտութիւն կնքելու հարցը, կը հաղորդեն կարգ մը աղբիւրներ։

ԱՆԳԼԻԱ պարպեց Իրաքի մէջ իր ունեցած օդանաւային խարիսխները։ 1932ի դաշնագրին համաձայն այդ օդակայանները Անգլիացիներուն ձեռքն էին։

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎ ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՄԷՋ

*

Հնդկաչինի վարչապետը Տիէմ, անթել ճառ մը խօսելով յայտարարեց թէ ազգային համաժողովի մը համար հրաւիրած է ներկայացուցիչներ ժողովուրդին բոլոր խաւերէն, որպէսզի վճիռ տան Պաօ Տաի կայսրին անկումին մասին։ Համաժողովը պիտի գումարուէր երէկ։ Յատկանշական է այն պարագան թէ Թուականը կը զուգադիպի Պաօ Տաիի սարքած հանդիպումին, Քանի մէջ։ Ինչպէս գիտէք, կայսրը տագնապին լուծում մը գտնելու մտահոգութեամբ, հրաւիրած էր Քան չարք մը հնդկաչինացի անձնաւորութիւններ եւ երեւելիներ։ Շատեր ընդունեցին, բայց վարչապետը մերժեց Քան երթալ։ Իրազեկ շրջանակներու կարծիքով, կայսրին եւ վարչապետին միջեւ յարաբերութեանց թէթեւ բարելաւումը առջի օր, կը բացատրուի վարչապետին օրինականութեան մէջ մնալու մտադրութենէն։ Դեռ յայտնի չէ թէ ինչ որոշում պիտի առնուի Քանի մէջ, սակայն կ'ըսուի թէ Տիէմ կը վախնայ որ կայսրը զինք պաշտօնանկ կ'ընէ։ Եւ նախքան այդ՝ կ'ուզէ ներկայացուցչական լայն ժողովի մը մէջ՝ կանխել զայն։ Յայտարարած է թէ բանակն ալ պէտք է իր ձայնը ունենայ կայսրին տապալման վճիռին մէջ։ Բայց տագնապին բուն պատճառը կը նկատուի Ֆրանքեւամերիկեան քաղաքանութեան մէջ որոշ անհամերաշխութիւն մը, Հնդկաչինի մասին։ Ֆրանսական թերթերը կը քննադատեն Ուաշինկթընը այս առթիւ, միշտ յուսալով սակայն թէ համաձայնութիւն մը ձեռք պիտի բերուի երբ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը Փարիզ գայ գալ շաբաթ։

× Վարչապետ Տիէմ իր ճառին մէջ յայտնեց նաեւ թէ ազգային բանակը վտարած է ըմբոստները Սայկոնէն, եւ թէ աղանդաւորներու ուժերէն հինգ գունդեր միացած են կառավարական բանակին։ Գալով կայսրին նշանակած ընդհանուր հրամանատարին բանակը սիրաշահելու ձախողած փորձին, ըսաւ թէ այդ ապացոյց մըն է որ ժողովուրդի իսկական կամքը կը յայտնէ. «ուրեմն մեր դատն արդար է»։

× Կռիւները միշտ կը շարունակուին Սայկոնի հարաւը։ Աղանդաւորները բուռն կերպով կը պաշտպանուին, բայց ստիպուած են ոտք առ ոտք նահանջելու։ Կռիւներու ընթացքին կառավարական ուժերէն Զօր. Թէ սպաննուեցաւ։ «Յեղափոխական կոմիտէի» ղեկավարներէն էր եւ կայսրի տապալման կողմնակիցներէն։

× Պաօ Տաի, վարչապետին ղրկած իր վերջին հեռագրին մէջ ապօրինի կը նկատէ համաժողովը, եւ յոյս կը յայտնէ թէ վարչապետը պիտի չուզէ օժանդակել նման ձեռնարկի մը։ Հեռագրելէ առաջ, կայսրը ընդունած էր վարչապետին ղրկած ներկայացուցիչը։ Այս վերջինը պիտի հաղորդէր թէ Տիէմ միշտ հաւատարիմ է կայսրին, սակայն վերջին դէպքերը չեն ապացուցաներ այդ։

× Կը կարծուի որ կայսրը շուտով Սայկոն պիտի երթայ։

×

ԹՈՒՐՔԻՈՅ նախագահը Պայար հրաւիրուած է Իրանի Շահէն Թէհրան, ինչպէս կը հաղորդեն Պոլսէն։ Կը կարծուի թէ այս պաշտօնական այցելութիւնը կապ ունի Իրանի Թուրքեւիրաքեան ուխտին յարելու խնդրին հետ։

Բայց Իրանի արտաքին նախարարը յայտարարած է թէ Իրանը բնաւ պիտի չթոյլատրէ որ օտար պետութիւն մը զինուորական խարիսխներ հաստատէ իր հողին վրայ, եւ բնաւ պիտի չընդունի յարձակման խարիսխ մը դառնալ Խ. Միութեան դէմ։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԲԱԲԵԼՈՆ ԵՒ ԱՇՏԱՐԱԿԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆ

•

ԽՄԲ.— Այս յօդուածին առաջին մասը տպուած է «Յառաջ»ի Ապրիլ 1ի թիւին մէջ:

Ահա հին քաղաքակրթութեան կեդրոն մը, ուրկէ թռիչք առած է մարդկային ստեղծագործ միտքը :

1842ին, առաջին բրիչի լուսաշող հարուածը տրուած է, նախաձեռնութեամբ Ֆրանսայի հիւպատոս Փ. Է. Պոթթայի, որ հաստատուած էր Մուսուլի մէջ: Պ. Պօթթա, Մերձաւոր Արեւելքի քաղաքական եւ տնտեսական հարցերուն ծանօթ անձնաւորութիւն մը եղած է, սակայն Միջագետքը իր հնութիւններով աւելի ուշ առաւել չափով պիտի հետաքրքրէր զինքը քան դիւանագիտութիւնը:

Պ. Փ. Է. Պոթթա Մուսուլ քաղաքէն ոչ այնքան հեռու երեւան հանեց հին քաղաքակրթութեան օրրան Նինուէի աւերակները: Խանդավառուած, բրած գիւտէն մեծ նուիրումով ու գոհողութեամբ յառաջ տարաւ աշխատանքները, սակայն Խրիմի պատերազմին պատճառաւ՝ չգտաւ հարկ եղած նիւթական օժանդակութիւնը եւ այս յոյժ կարեւոր գործը կիսատ մնաց : Բայց գտնուած էր այլեւս այդ լուսաւոր լաբիւրինթոսին կծիկին ծայրը :

1845 – 1851 անգլիացի Հենրի Լէյըրտ առաջին աշտարակը երեւան հանեց Նէմրութի մէջ (նոյնպէս Մուսուլի մօտ), ուր գտնուեցան եփուած կղմինտրներ կարծր եւ գոյնզգոյն, որոնց վրայ քանդակագործութեան նման զարդարանքներ եւ նկարներ կային: Պահ մը մտածեցին թէ շէնքերու ճակատները եւ կամարները զարդարելու գործածուած են անոնք :

Անհոգութեամբ իրարու վրայ հասարակ պարկերու մէջ կը լեցնեն եւ կը ղրկեն Անգլիա, Բրիթիշ Միւզէումին մէջ ցուցադրուելու: Անտրէ Փարրօ կ'ըսէ. — « Տիգրիսի վրայով ճամբորդութեան ընթացքին մեծ աւերումի ենթարկուեցան այն աստիճան, որ վաւերագիրները աւելի վնասուեցան քան Պարթեւներու կողմէ Նինուէի գրաւման ընթացքին »:

Այդ անլեզու կղմինտրները հին դարերու պատմական գաղտնիքները կը պահէին, որոնց վերծանումով աշխարհի խաւար շրջանի մը պատմութեան լուսաւոր ճամբան պիտի գտնէին պատմագէտները : Անոնք Ասորա – բաբելական կայսրութեանց մատենադարաններուն զարդերն էին, այլ խօսքով իրենց մեծագործութեանց եւ ժամանակակից դէպքերու արձանագրութիւնները :

1857ին այդ պնակիտներու սեպագիր ըլլալը կը յայտնուի: Ասորա – բաբելական սեպագրերը հին աշխարհի՝ Միջագետքի վաւերական պատմութիւնը կը կազմեն : Ետքը գտնուեցաւ նաեւ անոնց լեզուական բանալին, այդ լուռ ու խորհրդաւոր քարերը լեզու ելան եւ լուսաւորեցին անցեալին փառաւոր քաղաքակրթութեան չէնչող տաճարները, անոնց հետ նաեւ մեր հայրենիքին փառքերը, Հայուն ստեղծագործ ոգիին բերած մասնակցութիւնն ու տուրքը՝ հնագոյն քաղաքակրթութեան, ինչպէս ցոյց կուտան Վանի մօտ ապառաժներու վրայ արձանագրութիւններն ու Հայաստանի մէջ հնախոյզներու ձեռք ձգած պնակիտները, (Կարմիր Բլուրի եւ այլ վայրերու պեղումներէն): Ու կը յիշուին նաեւ Հայոց եւ Ասորիներու փոխյարաբերութիւնները Շամիրամի եւ այլ թագաւորներու օրով, որոնք իրարու հետ կապ ունին :

Պ. Անտրէ Փարրօ այդ արձանագրութիւնները կը համեմատէ Աստուածաշունչին հետ եւ հրէական հին կայսրութեան յարաբերութիւնը երեւան կը հանէ, կապելով Բաբելոնի թագաւորութեան հետ : Նման եզրակացութիւն կարելի է հանել նաեւ Ուրարտացիներու — հին Հայերու մասին: Յամենայն դէպս Ասորա – բաբելական սեպագրերը կարելի է համարել Աստուածաշունչի աղբիւրը, միայն մէկ տարբերութեամբ, որ Ս. Գիրքը կոկուած է որոշ նպատակով, քաղաքական եւ կրօնական որոշ առաջադրութեամբ : Երկու արձանագրութեանց բաղդատումով դիւրութեամբ կը հասնինք այս եզրակացութեան :

Անժխտելի կերպով հին Հրեաները երբ հպատակ Ասորեստանի՝ գիտէին անոնց լեզուն, ուսումնասիրած են խորապէս, ապա ուրեմն, թարգմանած եւ պատրաստած ըստ իրենց, պատշաճեցուցած ժամանակի հայեցողութեան, ստեղծելով նաեւ պատմութիւն :

Ուրարտական արձանագրութիւնները նոյն քոյր սեպագիր – բեւեռագիրները ըլլալով, իրարու հետ համեմատուած են, որոնք նոյն ոճն ու արտայայտութեան ձեւն ունին :

Ադոնցի Հայաստանի պատմութեան մէջ կան վերծանումներ Ուրարտական սեպագրերէն, որոնք ասորականին հետ, կարելի է ըսել, իրար կը լրացնեն, միայն այն տարբերութեամբ, որ իւրաքանչիւր արքայ իր քաջագործութիւններով եւ յաջողութեամբ կը պարծենայ, ցոյց տալով նոյն ինքնահաւան ու գոռոզ արտայայտութեան ձեւը :

Այս գիւտէն ասդին, ահա հարիւր տարիէն աւելի է, Միջագետքը դարձած է եւրոպական եւ ամերիկեան հնախոյզներու ժամադրավայրը, ուր գտնուած են հազարաւոր պնակիտներ, մէկը միւսէն հետաքրքրական, իրար լրացնող ու լուսաբանող վաւերագիրներ, — հիներու գիրքերն են անոնք:

Այսօր այդ սեպագրերու հիման վրայ հաստատուած է, որ Միջագետքի հարաւը, Պասրայի մօտ, ուր քաղաքը կրօնական հին կեդրոն մըն է եղած, ուր երեւան են հանուած գերեզմաններ, արքայական դամբարաններ, որոնց մէջ գտնուած են ոսկիէ, արծաթէ, մետաղէ եւ հողէ գեղարուեստական նուրբ ճաշակով շինուած զէնքեր, կրօնական արարողութեանց ծառայող առարկաներ եւ առտնին կարասիներ ու հին արձաններ :

Ցարդ երեսուն քաղաքներ եւ աւաններ հողին տակէն դուրս բերուած են երեսուն երեք աշտարակներով: Հաստատուած է նաեւ որ աշտարակաշինութիւնը սկսած է Միջագետքի մէջ հարաւային շրջանը 3 հազար թուականներուն Քրիստոսէ առաջ, ուրեմն ջրհեղեղէն անմիջապէս ետքը, հաստատուած է անոնց կառուցման վայրը բարձունքներու կամ արուեստական հողաբլուրներու վրայ :

Դժուար չէ այս մտքին հետ հաշտուիլ, երբ Միջագետքի լայնքն ու երկայնքը աչքէ անցնենք: Հոն պիտի տեսնենք գետերու եւ առուներու եզերքները բարձրացած հողաբլուրներ: Անձամբ առիթը ունեցած եմ բարձրանալու Թէլ Ապիատի (ճերմակ բլուր), Թէլ Ճէտլէի, Թէլ Սալանի, Թէլ Համամի, Թէլ Սիկէրոյի գագաթները՝ 1915 – 18ի այն դժնդակ օրերուն, յաճախ այստեղ ապաստանած ենք թուրք ոստիկաններու հալածանքներէն խուսափելու համար :

Գոյնզգոյն եփուած կղմինտրներու կտորներ տեսած եմ այնտեղ, ուր դարերու ընթացքին այլեւս ոչ մէկ շինարարական աշխատանք կատարուած է: Արաբ ազգաբնակչութիւնը կը բնակի նախնական միջոցներով շինուած հողէ դմբէթներու ներքեւ : Յատկանշական պարագայ մը, 1908 – 1909ին Ուրֆայէն 80 – 90 քիլոմեթր դէպի հարաւ, Ուրֆա - Ռագգա ճամբուն վրայ, Ջաղացքի մը կառուցման առիթով, Մխչէ Գէորգ Հիսայեան (հօրեղբայրս) Սիկէրօ հողաբլուրին մօտ կը գտնէ գերեզմաննոց մը, դամբարաններէն դուրս կը հանէ երկուքուկէս մեթր երկարութեամբ 75 սանթիմեթր լայնութեամբ, տաշուած եւ յղկուած քարեր, որոնց չորս հատով կազմուած էր սնտուկ մը եւ հինգերորդ մը՝ երեք մեթր երկայնութեամբ քար մը իբրեւ կափարիչ դրուած :

Գերեզմաններուն մէջէն կը գտնեն ապակեայ սրուակներ, այն աստիճան մաշած, որ փոքր հպումով մը կը քայքայուէին՝ փշրուելով աւազի նման: Զգուշական ամէն միջոց ձեռք կ'առնէ Մխչի Գէորգ Հիսայեան, որ միեւնոյն ատեն հնասէր էր եւ կը հետեւէր հնագիտական պարբերաթերթերու՝ իր արհեստին բերումով ու վերջապէս կը յաջողի փրկել քանի մը սրուակներ, որոնք մասնաւոր խնամքով կը պահէր: Գտած էր նաեւ արծաթեայ օղ մը նուրբ ու գեղեցիկ ճաշակով յօրինուած :

Այս միեւնոյն վարպետը, Ուրֆայի պարիսպներու քանդումին հետեւանքով, ձեռք ձգած էր քարի վրայ արձանագրութիւն մը, 70×50ի վրայ, դժբախտաբար, որչափ ճիգ թափեց չկրցաւ գտնել վերծանող մը :

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

•

Անակնկալ եւ դառն կսկիծ մը պատճառեց Մկրտիչ Փափազեանի մահուան գոյժը: Մանաւանդ երբ գրեթէ ապահով էի այս բարեկիրթ հայրենակցին կատարեալ առողջութեան մասին, վիրաբուժական կարգ մը գործողութիւններէ ետք որոնց ենթարկուեցաւ այս վերջերս :

Դառն ու անդարմանելի հարուած մը անոնց համար մանաւանդ, որ Մկրտիչ Փափազեանը մօտէն ճանչնալու բարեբախտութիւնն ունեցած են :

Իբրեւ մէկը, այս վերջիններէն, քանի մը տարի առաջ ծանօթացած էի իրեն, Տէսինի մէջ, եւ այդ օրէն ասդին պահած եմ վրաս թողած տպաւորութիւնը անջնջելի կերպով: Եւ այսօր, իր մահուան առթիւ, պարտք կը համարիմ ներկայացնել իմ խոր յարգանքս իբրեւ մարդու մը, որուն մէջ հայութիւնը հաստատուած էր հաստաբուն կաղնիի մը արմատներուն պէս, եւ դեռ կ'արձակէր բիւր ծիլեր դեռահաս սերունդներով, որոնց հայեցի կրթութեան համար զոհած էր ամբողջ կեանք մը: Քիչ չէ թիւը սփիւռքի մէջ տարածուած Հայերուն, որոնցմէ շատեր մեր գրականութեան պանծալի դէմքերը կը ներկայացնեն այսօր, որոնց միտքն ու հայ ոգին դարբնուած են Մկրտիչ Փափազեանի ուսուցչական մուրճին շինիչ հարուածներով, սկսեալ Պոլսէն, Յունաստանէն մինչեւ Ֆրանսա՝ Տէսին, ուր այժմ նոր հասած սերունդ մը իր հայ լեզուն եւ հայ ոգին կը պարտի իր սիրեցեալ այլ տարաբախտ ուսուցչին :

Իր կեանքին եւ եօթանասուն տարիներու օգտաւէտ գործունէութեան վերաքաղը ընել չէ նպատակս այստեղ: Իբրեւ ազգային կեանքի գործիչ եւ դաստիարակ՝ Մկրտիչ Փափազեանի մասին պատմութիւնը պիտի յատկացնէ անշուշտ երախտագիտական էջեր :

Բայց անդուսպ է այսօր փղձկումս, երբ կը մտածեմ թէ մահուան մանգաղը խլած է մեզմէ այն սիրելի անձնաւորութիւնը, որ գիտէր իր սիրտը ընծայել ընկերութեան, չունենալ քինախնդրական որեւէ զգացում, մնալ մաքուր՝ կեանքի թոհ ու բոհին մէջ, եւ իր խոհական մտքերու արտայայտութեամբ, քաղցրօրէն ոռոգել իր շրջապատին միտքը, սիրտը եւ հոգին :

Ընկեր էր մեծին, ընկեր նաեւ պզտիկին: Իր վաստակին արդիւնք՝ աղն ու հացը իրեն համար սեփականութիւն մը չէր, այլ իր սրտին պէս՝ կը բաժնէր զայն ամէնուն հետ :

Ոչ եւս է Մկրտիչ Փափազեան: Կորուստին կսկիծը մեծ է մեր սրտերուն մէջ : Բայց գէթ ունինք այն մխիթարական պարագան, որ իր հայ շունչը ոչ միայն պիտի շարունակուի իր ջինջ յիշատակով, այլ եւ սերունդներով, որոնք իր մշակումին արդիւնքն են :

Հանգիստ եւ լուսաւոր յաւիտենականութիւն քեզի, սիրելի դաստիարակ:

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (1)

ԱՒԵՏԻՔ ՊԱՏՐԻԱՐՔ

*

«Յառաջ»ի աշխատակիցը Պ. Վահրամ Մոսկոֆեան, վերջերս առիթ ունեցեր էր վերյիշելու առասպել մը, ըստ որուն՝ գաղղիական պատմութեան մէջ «երկաթեայ դիմակ» անունով ծանօթ «անծանօթ»ին ինքնութիւնը ատենօք վերագրուած է նաեւ Հայոց Պոլսոյ Աւետիք Պատրիարքին՝ որ առեւանգուելով բերուած էր Ֆրանսա եւ Փարիզի մէջ ալ վերջացուցած իր օրերը :

Այդ առասպելը մակերեսային քննութեան մը իսկ չէր կրնար դիմանալ եւ չէ ալ դիմացած արդարեւ, որքան ալ երբեմն յիշուի՝ միշտ իբր առասպել: Աւետիք Պատրիարքը կապ չունի երկաթեայ դիմակին հետ մէկէ աւելի հիմնական փաստերով :

Նախ՝ Պ. Մոսկոֆեանի յիշած թուականներով: Երկաթեայ դիմակը կը բանտարկուի 1679ին եւ կը մեռնի Պասթիյլի բանտին մէջ, 19 Նոյեմբեր 1703ին: Մինչդեռ Աւետիք Պատրիարքը կ'առեւանգուի եւ Ֆրանսա կը բերուի 1706ին, (երբ Երկաթեայ Դիմակը մեռած է արդէն), Պասթիյլէն կ'արձակուի 1710ին և կը մեռնի Փարիզի մէջ, 11 Յուլիս 1711ին (մինչդեռ Երկաթեայ Դիմակը մեռած է բանտին մէջ):

Երկրորդ՝ Երկաթեայ Դիմակի բանտի հանգրուաններն են Փինեռոլօ (Փիէմոնթէի գաւառ - Իտալիա), Միջերկրականի ափին վրայ Քանի դիմաց Սէնթ Մարկրիթ կղզին (տեղեր՝ ուր չէ տարուած Աւետիք) եւ Պասթիյլ: Մինչդեռ Աւետիքի հանգրուաններն են Մեսինա (Սիկիլիա), Մարսէյլ եւ Պասթիյլ: Ապա ուրեմն Աւետիքի մասին գոյութիւն ունեցող վաւերական աղբիւրները :

Երկաթեայ Դիմակի մասին բազմաթիւ ուսումնասիրութիւններ եւ ենթադրութիւններ կան, առաւել կամ նուազ հաւանական կամ համոզիչ : Սա միայն ստոյգ է իրապէս որ մեռած է Պասթիյլի ամրոցին մէջ եւ թաղուած՝ Փարիզի Սէն Փօլ գերեզմանատունը Մառքիալի անուան տակ:

Այդ կեղծանունին տակ կարծած են գուշակել բազմաթիւ այլ հաւանական անձնաւորութիւններ՝ որոնցմէ յիշենք. Վերմանտուայի կոմսը, զաւակ Լուի ԺԴ.ի եւ Օրիորդ տը լա Վալիէռի, որ ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուած է եղեր դահաժառանգ իշխանը ապտակած ըլլալուն համար: Պոֆոռի դուքսը, ծանօթ « Փարիզի Հալերուն Թագաւորը » մակդիրով: Մոնմաութի դուքսը ապօրինի զաւակ Անգլիոյ Շառլ Բ.ի :

Մաթիոլի, վարչապետ Մանթովայի (Իտալիա) դուքսին եւ ամէնէն հաւանականը կարելի է ասիկա համարել: Լուի ԺԴ.ի երկուորեակ եղբայրը՝ որ մէջտեղէն վերցնելով արդելափակած են եղեր ցմահ : Պըքինկամ անգլիացին եւ Լուի ԺԴ.ի մօտ Ան տ'Օթրիշ թագուհիին ապօրինի մէկ զաւակը: Լուի ԺԴ.ի գանձային վերատեսուչը Նիքոլա Ֆուքէ: Եւ դեռ քանիներ այսպէս: Զարմանալի է որ այսքան բազմութեան մէջ դեռ մեր Աւետիքին ալ տեղ մնացեր է :

Աւետիք Պատրիարքի կեանքին մէջ մութ մնացած կամ չբացատրուած կէտեր չկան եւ իր մասին աղբիւրներ չեն պակսիր :

Նախ Մէլանժ Ազիաթիք շարքին մէջ 1874ին Ս. Փեթերսպուրկ հրատարակուած Պ. Պրոսէի ուսումնասիրութիւնը՝ Լը Բրէթանտիւ Մասք տը Ֆէր Արմէնիէն, շատ լուրջ գործ մը՝ որ լեցուն է մանրամասնութիւններով: Ապա Աւետիքի գլխաւոր հակառակորդ և առեւանգիչ գաղղիական դեսպան Ֆերիոլի դիւանն ու վաւերաթուղթերը: «Մասիս» թերթին 1874ի համարները՝ ուր հրատարակուած է Աւետիքի կենսագրութիւնը: Կարապետ Բասմաջեանի «Բանասէր»ին երկրորդ հատորը (պրակ Բ.) ուր հրատարակուած են Աւետիքի յիշատակարանները: Զանց առնելով աջ ձախ երկրորդական եւ հպանցիկ ակնարկները, բանինք որ Հայր Յովհաննէս Վ. Թորոսեան եւս իր « Վարք Մխիթարայ Աբբայի» հատորին մէջ բաւական լայնօրէն կ'անդրադառնայ Աւետիքին, Մխիթարի կապակցութեամբ, ուրկէ առաւելապէս կ'օգտուիմ ես ներկայիս համար :

Պ. Մոսկոֆեանի յիշած Լէօի գրութիւնը մակերեսային է եւ անկատար: Արդէն ըստ իս Լէօ սովորաբար շատ հակամէտ եղած է իր վերլուծումներուն մէջ անձնական յանդուգն մեկնութիւններու՝ իր նախասիրութեանց ուղղութեամբ:

Ուրեմն Երկաթեայ Դիմակը Աւետիք Պատրիարքը չէր: Բայց ո՞վ էր այս Աւետիքը:

Զարհուրելի տիպար մը, նրբութեամբ խորամանկ ու նենգօրէն վայրագ՝ որ իր մտադրած նպատակին հասնելու համար խտիր չէ դրած միջոցներուն մէջ: Ի հարկին կրնար հիմնովին այլափոխուած եւ հակոտնեայ ներկայացնել իր թաքուն մտածումներն ու զգացումները, միշտ ի խնդիր իր մտադրութեանց իրագործումին: Ոչ միայն մեծագոյն աղէտ մը եղաւ հալածական հայ կաթողիկէներու գլխուն, այլեւ իրական պատուհաս մը իրեն ժամանակակից ու ենթակայ հայութեան համար :

Քանի որ Երկաթեայ Դիմակի առասպելով յիշուեցաւ նորէն Աւետիք Պատրիարքը, աւելորդ չըլլայ թերեւս քիչ մը աւելի մօտէն դիտել այս պատուհաս մարդուն կեանքը՝ որ դժբախտաբար իր էութեամբ իսկ կը նոյնանայ մեր ազգային կեանքի պատմութեան դառն ու փոթորկալից մէկ շրջանին հետ, անոր վրայ դնելով իր անջնջելի կնիքը:

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷԶ

(Շար.)

ՀԱՅԿԵՐՈՅԹ Ի ՊԱՏԻՒ
Պ. Յ. ՏԷՐ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆԻ

★

Փարիզի Համազգայինը հացկերոյթ մը կազմակերպած էր Քոլմարի շքեղ սրահին մէջ, ի պատիւ Համազգայինի կեդրոնական վարչութեան նախագահ Պ. Յակոբ Տէր Մելքոնեանի որ քանի մը օր է քաղաքս կը գտնուի:

Նախագահ Պ. Պարսամեան հացկերոյթը բացաւ, ներկայացնելով Տէր եւ Տիկ. Տէր Մելքոնեանը, թուելով անոնց մատուցած ծառայութիւնը Համազգայինին:

Սեղանապետ ընտրուեցաւ ընկեր Հ. Սամուէլ, որ պատմական ակնարկ մը նետեց Համազգայինի կազմութեան վրայ եւ ջատագովեց անոր համար զոհաբերողները:

Եղան մէջ ընդ մէջ մեներգներ, Տիկիններ Յակոբեանէ, Խոնդկարեանէ եւ ուրիշներէ:

Խօսք առնուեցաւ կարգ մը ազգայիններու որոնց արտայայտութիւնները կարելի է ամփոփել հետեւեալ տողերուն մէջ:

Ա. Խոնդկարեան.— Համազգայինի հիմնադիրներէն ճանչցայ Աղբալեանը, որ կ'ըսէր. «Դրամը խաչալ չունի, խաչալն ալ դրամ չունի»:

Դրամը արաբական նժոյգ մըն է, եթէ կրնաս սանձել զայն՝ կրնաս հասնիլ քու հանրային նպատակներուդ: Ամէն անոնք որ կրցեր են դրամը եւ խաչալը զուգացնել, ամէնէն երջանիկ մարդիկը եղած են: Տէր Մելքոնեան մէկն է անոնցմէ:

Շ. Նարդունի.— Երբ Պէյրութ գացի եւ պանդոկ իջած էի, Տէր Մելքոնեանը եկաւ եւ «քու տեղդ հոս չէ» ըսելով զիս իր ապարանքը առաջնորդեց, ուր մնացի երկուքուկէս ամիս: Այնտեղ աւելի լաւ ճանչցայ զինքը: Այնքան խանդավառուած էր Ճեմարանով որ, ստիպուած հրաժարեցայ ճամբորդութենէս եւ իր ցուցմունքներով հետապնդեցի կտակ մը, Մարոքի մէջ Պ. Գաղանճեանի մեծ կտակը:

Տէր Մելքոնեան կամքի տէր անձնաւորութիւն մըն է, թէ առեւտրական եւ թէ մտաւորական: Մաղթենք որ իր երազները իրականանան քիչ ատենուան մէջ:

Տոքթ. Պէօյիւքեան.— Շնորհակալութիւն կը յայտնեմ Համազգայինին որ մեզի առիթը տուաւ աւելի մօտէն ծանօթանալու մեր բարեկամ Պ. Յակոբ Տէր Մելքոնեանին հետ:

Պէտք է մտահոգուինք մեր նոր սերունդով: Նախանձելի վիճակ մը ունի Միջին Արեւելքը այդ մարզին մէջ: Բոլորս օգնենք անոնց, որպէսզի հասնին իրենց նպատակներուն:

Է. Բիւզանդ.— Պարսկաստան թափառելէ ետք հասայ Լիբանան, ուր երջանիկ զգացի ինքզինքս տեսնելով դպրոցներ, եկեղեցիներ եւ մանաւանդ Համազգայինի Ճեմարանը:

Հայ ժողովուրդը թօթափած անապատի փոշիները, ձեռնարկած էր իր մշակոյթին: Այդ նուիրեալներէն մէկն է Յ. Տէր Մելքոնեանը: Մեծ գործերու տէրերը կ'երթան, բայց գործերը կը մնան: Ունենալը չէ, տալն է կարեւորը:

Տիկ. Հռիփ. Իփէկեան.— Աղբալեանը ուսուցիչս եղած էր: Եգիպտոս էինք ամուսնոյս հետ, հրաւիրեցինք զինքը, յետոյ եկաւ նաեւ Շանթը եւ հիմը դրուեցաւ Ճեմարանին ու Համազգայինին: Կը մտածէինք թէ ինչպէս պէտք է փոխարինել կորսուած մտաւորականութիւնը: Այդ ձեռնարկին կարեւոր դէմքերէն մէկն է Յ. Տէր Մելքոնեան, որ միշտ եղած է Ճեմարանի կողքին: Տէր Մելքոնեան ընտանիքը եօթը սաներ տուած է այդ հաստատութեան եւ Պէյրութի հայութեան պարծանքն է:

Շ. Միսաքեան.— Մեր հանրային կեանքին մէջ դէմքեր կան որ չեն երեւիր, հանրային կեանքի մակարդներն են անոնք: Այդ տիպարներէն մէկն է մեր հիւրը, որու նպատակը եղած է տարածել մեր մշակոյթը մինչեւ անապատին խորերը:

Շատ գեղեցիկ են ծանօթ երգին սա տողերը.— «Հասակ մը կայ մեր կենաց մէջ...» Պիտի մաղթէի որ «աւարտէր» մեր դասալքութիւնը ի փառս հայ յաւիտենականութեան:

Պ. Զպուքճեան.— Հակառակ յառաջացեալ տարիքին, դուք կը տեսնէք Տէր Մելքոնեանը երիտասարդ եւ աշխոյժ: Հայ մշակոյթին համար զոհաբերուելու եւ տալու ներքին գոհունակութեան առթած երիտասարդութիւնն է այդ:

Արդարեւ, Յակոբ Տէր Մելքոնեան ինչպէս նաեւ իր եղբայրը Մելքոն՝ Լիբանանի Հայութեան բոլոր խաւերէն սիրուած անձնաւորութիւններ են, իրենց քսակը լայն բացած՝ բոլոր ազգային կարիքներուն:

Ի վերջոյ, օրուան հիւրը յուզուած՝ խօսք առնելով ըսաւ:

Պ. Յակոբ Տէր Մելքոնեան

«Պարզ ճամբորդ մըն եմ այս լոյս քաղաքին մէջ: Զափազանց յուզուած եմ մեր ընտանիքի մասին շռայլուած գովեստներէն: Բայց այդ գովեստներուն մեծագոյն մասը կ'երթայ այն մեծ կազմակերպութեան որ կը կոչուի Համազգային:

Մարդ եթէ կարենայ կատարել իր պարտականութիւնը ազգին հանդէպ, մեծ երջանկութիւն է իրեն համար: Ես տակաւին պակասաւոր եմ:

Ժամանակին իմ խարխլած բաճկոնս ծախեցի ապրելու համար: Եթէ այսօր լաւը ունիմ, պէտք է մտածեմ չունեցողներուն մասին: Ուրախ եմ որ կողակիցս ալ այդ զգացումներով տոգորուած է: Քաղկեդոնը փրկուած է տիկիններու մազերու շնորհիւ: Հայութիւնը Հայ պահելու համար, տիկինները մեծ դեր ունին կատարելիք:

Աշխարհի մէջ եթէ տեղ մը կայ որ հայապահպանման տեսակէտով ամէն առաւելութիւն ունի, այդ ալ Լիբանանն է: Իսկապէս այդ երկիրը մեզի պարգեւած է ամէն ազատութիւն: Բնական պիտի ըլլար որ հոն սեւեռէին բոլորին աչքերը:

Թուրքին գործած ոճիրը եւ աւերը պէտք է դարմանել, անջրպետը պէտք է լեցնել: Ճեմարանը հիմնուած է ճիշդ այդ նպատակին համար:

Հայ ժողովուրդը կրթասէր է, անապատին մէջ հայ մայրը երբ թուղթ ու գրիչ չունէր, աւազի վրայ գրելով Ա. Բ. Գ. կը սորվեցնէր իր մանուկին:

Համազգայինի սիրելի բարեկամներ, կառավարութիւն չունինք, բայց պէտք է արգիլենք մտաւորականութեան ոչնչացումը, եւ ատոր համար պէտք է տարածենք եւ զօրացնենք Համազգայինը, ի փառս հայ մշակոյթին:

Սրտանց կը բաղձամ որ բոլորը, բոլորը միանան այս կազմակերպութեան շուրջ: Զէ՞ որ արդէն անոր նպատակը անխտիր ամէն Հայու սրտին կը խօսի:

Ուրախ եմ որ, ներկաներէն մին, մէկ միլիոնի նուիրատուութիւն մը ըրած է, ուրիշ մը, դարձեալ Փարիզէն, որուն անունը չեմ ուզեր տալ առ այժմ, հինգ միլիոն արժողութեամբ իր կալուածը կտակած է Ճեմարանին:

Փարիզահայութեան որակը բարձր տեսայ: Շնորհակալութիւն մեզի եղած այս պատիւներուն համար, զորս պիտի տանիմ Համազգայինի կեդրոնին, Պէյրութ»:

Հացկերոյթը տեւեց մինչեւ կէս գիշեր անց՝ խանդավառ մթնոլորտի մէջ:

Պ. ՊԱՐԳԵՒ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼ 11 – 24Ի ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՎԱԼԱՆՍ.— Ինչպէս միշտ, այս տարի եւս գաղութը համախմբուած էր Քաղաքապետարանի սրահը, յարգելու աւելի քան մէկ միլիոն զոհերու յիշատակը: Արցունքոտ աչքերով, սեւ լաչակով մամիկները, մեր տառապանքի վերջին բեկորներէն պապիկներ եւ երիտասարդութիւն մը տխրադէմ....

Առաջին շարքին վրայ տեղ գրաւած էին Ազգ. Միութեան նախագահ Պ. Անտոնեան, Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. երեք հոգեւոր հովիւներ, ինչպէս Տիկիններ Օտէթ Միքայէլեան եւ Փ. Անտոնեան:

Սգատօնը կազմակերպուած էր երեք յարանուանութեանց պետերու կողմէ, հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան, 22 Ապրիլ, Ուրբաթ երեկոյ:

Բեմի ճակատը սեւ պաստառի վրայ գրուած էր «Յարգանք Ապրիլ 11–24ի Հայ Նահատակներուն» նշանախօսքը, իսկ նախագահական սեղանը ծածկուած էր սեւ շղարշով: Բեմի խորը կ'երեւար յուշարձան մը, կանանչներով շրջապատուած, իբրեւ խորհրդանշան:

Օրուան նախագահը Պ. Քալաքճեան բացումը կատարելով կարդաց յուզիչ ուղերձ մը: «...Այսօր սուգն է ամբողջ ցեղին: Ոճրագործ Թուրքը 1915ի գարնան էր որ խամրեցուց մեր կոկոն ծաղիկները, յօշոտեց կամ առեւանգեց մեր սեւաչեայ անմեղունակ կոյսերը, հրդեհեց մեր տունն ու այգին, մոխիր դարձուց մեր պապենական բոյները: Ամբողջ ժողովուրդ մը առաջնորդեց դէպի մահ... Սակայն սխալեցաւ իր հաշիւներուն մէջ: Հայուն սիրտը միշտ կը բաբախէ: Նորերը կուգան հրավառ հաւատքով, աւելի յանդուգն եւ վճռական, իրենց փոխանցուած ջահը առաջնորդելու յաղթանակէ յաղթանակ»: Այս առթիւ յիշեց Ահարոնեանի խօսքը.— «...Այնքան չարիք թէ մոռանան մեր որդիք.— Թող ողջ աշխարհն Հայուն կարդայ նախատինք»:

Վարագոյրը կամաց կամաց կը բացուէր: Արաքս երգչախումբը հեռուէն սրտայոյզ մեղեդիով երգեց «Յորժամ»ը: Ֆրանսացի հիւրերու համար Ֆրանսերէն գեղեցիկ ուղերձ մը կարդաց Հ. Պալեան վարդապետ: Ուղերձներ կարդացին վեր. Աբրահամեանը եւ Պ. Եղիշէեան: Բոլորն ալ ձաղկեցին զազրելի դաւը անգէն եւ ստեղծագործ ժողովուրդի մը դէմ: Միջին եւ Նոր Սերունդի ուշադրութիւնը հրաւիրեցին մեր անմահ գանձին՝ մայրենի լեզուի ուսուցման վրայ, թելադրեցին հաւատարիմ մնալ մեր աւանդութեանց եւ մարտիրոսացած անմահներու խաչալին:

Խումբը Օր. Աւճեանի ղեկավարութեամբ երգեց Գ. Քաթիպայի «Լռեց ամպերը եկան ծածկեցին»ը: Փոքրիկն Աւճեան Մարի յուզումով արտասանեց Զօպանեանի Մայր Հայաստանը: Օր. Խաչէրեան մեներգեց «Մայր Արաքսի ափերով»ը: Շատ գեղեցիկ էր փոքրիկն Յովսէփ Նալբանդեանի արտասանած «Հողե հանդիստ»ը (Յ. Թումանեան): Արտասանեց նաեւ Օր. Մ. Ղռճիկեանը: Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը, Սեբովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան, «Այսօր սուգի եւ ողբի օր չէ, այլ յարգանքի օր մըն է նահատակներու խնկելի յիշատակին: Այս օրը մեր արդար պահանջի եւ հաստատումի ձայնն է որ լսել կուտանք, այդ մեր արդար դատն է, մեր արեան պահանջը: Անմահն Վարդանէն մինչեւ մեր օրերուն հերոսները զէնքերով արիւն թափեցին եւ նահատակուեցան, իրենց հայրենիքը, իրենց լեզուն ու կրօնքը վեր դասելով կեանքէն: Մեր նոր սերունդը մեծագոյն յարգանք տուած կ'ըլլայ եթէ հաւատարիմ մնայ անոնց խաչալին, յարգանք անոնց յիշատակին»: Ապա սրահը յոտնկայս երգեց «Հայր Մեր»ը:

Վարագոյրը դեռ չգոցուած 12 մանուկներ մօտեցան յուշարձանին եւ լռելեայն, ծնրադիր ու երկիւղածութեամբ ծաղկեփունջեր զետեղեցին: Բեմին ետեւէն երգչախումբը երգեց «Տէր ողորմեա»ն... Ներկաները բաժնուեցան խոր տպաւորութեամբ:

ԱՇՈՏ Ա.

× Այս առթիւ «Լը Տօֆինէ Լէպէռէ»ի մէջ Տիկին Օտէթ Միքայէլեան նկարագրելով Ապրիլ 11–24ի սգահանդէսը Վալանսի մէջ, կը գրէ թէ Ապրիլ ամսուան այս օրերուն, երբ ամբողջ բնութիւնը վերազարթնումի մէջ է, դժոխքէն մազապուրծ ազատուած Հայերը եւ իրենց զաւակները, սուգը սրտին քառասուն տարիէ ի վեր, գիտակից իրենց պարտականութեան կը միանան վերապրելու իրենց եւ իրենց հայրերու դժնդակ գողգոթան եւ կ'եզրակացնէ թէ մաղթենք որ մարտիրոսներու այս անհուն զոհողութիւնը ի զուր չանցնի, որովհետեւ մասնաւոր շնորհ մը չէ որ կը խնդրէ հայ ժողովուրդը, այլ իր արեան հեղեղներով նուիրագործուած իր սրբազան իրաւունքը, ապրելու ազատութեան մէջ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (34)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

— Սակայն կը սիրեմ Իտալացիները, շարունակեց Տիկին Պլէր: Շատ հաճոյակատար ժողովուրդ են... Թէեւ այդ չափազանց հաճոյակատարութիւնը իր նեղացուցիչ կողմն ալ ունի:

Օրինակ ճամբայ մը կը հարցնէք իրենց. փոխանակ ըսելու «աջին առաջին, ձախին երկրորդ» կամ նման բան մը, առանց առջեւդ կը թափեն բացատրութիւններու եւ ուղղութիւններու հեղեղ մը... երբ կը տեսնեն որ տարակոյսի մէջ էք տակաւին: Ձեռքէդ կը բռնեն անուշութեամբ ու այդ ամբողջ ճամբան կը քալեն քեզ հետ:

— Փեկէթ, Ֆիրենցայի մէջ ունեցա՞ր այդ փորձառութիւնը, հարցուց Սըր Էօսթէյս, ժպտադէմ դառնալով իր քարտուղարին:

Չեմ կրնար ըսել թէ ինչու, սակայն հարցումս հաճելի չթուեցաւ Պ. Փեկէթին:

— Օ՛, շատ ճիշդ... այո, այդպէս է, թօթուեց եւ շառագունեցաւ:

Յետոյ ցած ձայնով մը ներողութիւն խնդրեց, ոտքի ելաւ եւ սեղանէն հեռացաւ:

— Կի Փեկէթէն կը սկսիմ կասկածիլ, Ֆիրենցայի մէջ մութ գործերո՞ւ հետամուտ է արդեօք, գիտել տուաւ Սըր Էօսթէյս, քարտուղարին ետեւէն նայելով: Ամէն անգամ որ Ֆիրենցայի կամ Իտալիոյ խօսքը ըլլայ, կը փոխէ նիւթը, եւ կամ անճարպարանքով կը թողու կ'երթայ:

— Թերեւս մէկը սպաննած է այնտեղ, ըսաւ Տիկին Պլէր: Կարծէք... կը յուսամ ձեր զգացումները չեմ վիրաւորեր, Սըր Էօսթէյս, կը նմանի մէկու մը որ կարող է մարդասպանութիւն գործել:

— Այո, պարզ նմանութիւն: Այդ պարագան երբեմն զիս կը զուարճացնէ. մանաւանդ երբ գիտես թէ որքան օրինապահ եւ յարգալից է խեղճ մարդը:

— Բաւական ժամանակ է ձեր մօտն է, այնպէս չէ՞, Սըր Էօսթէյս, հարցուց գնդապետ Րէյս:

— Վեց տարի, պատասխանեց Սըր Էօսթէյս, խոր հառաչանքով մը:

— Ձեզի համար շատ անգնահատելի մէկը ըլլալու է, ըսաւ տիկին Պլէր:

— Օ՛, անգնահատելի, այո, շատ անգնահատելի:

Խեղճը դարձեալ հառաչեց այնպիսի ընկճուած երեւոյթով մը, որ Պ. Փեկէթի անգնահատելիութիւնը կարծէք գաղտնի վիշտ մը ըլլար իրեն համար: Յետոյ յանկարծ աւելցուց.

— Սակայն հարկ է որ իր դէմքը վստահութիւն ներշնչէ ձեզ, յարգելի տիկին: Արտաքին երեւոյթներէն մի դատէք մէկը: Գրիփըն, օրինակի համար, ամենահաճելի մարդը կը թուէր:

— Նաւուն մէջ ձերբակալուեցաւ, այնպէս չէ՞, մրմնջեց տիկին Պլէր:

Բան մը կոտրեցաւ մեր ետեւը: Դարձայ եւ տեսայ որ Պ. Զիչեսթըր գետին ձգեր էր սուրճին գաւաթը:

Մեր խումբը ցրուեցաւ շուտով, Տիկին Պլէր վար իջաւ՝ քնանալու, ես դէպի կամրջակ: Գնդապետ Րէյս հետեւեցաւ:

— Շատ խուսափողական էք, օրիորդ Պետինկֆիլտ: Երէկ գիշերուան պարահանդէսին մէջ ամէն կողմ ձեզ փնտռեցի:

— Կանուխ անկողին մտայ, ըսի:

— Այս գիշեր ալ խոյս պիտի տա՞ք, թէ պիտի պարէք ինծի հետ:

— Հաճոյքով պիտի պարէի ձեզ հետ, եթէ տիկին Պլէրը... մրմնջեցի ամչնալով:

— Մեր բարեկամուհին՝ Տիկին Պլէր, շատ չի սիրեր պարել:

— Իսկ դո՞ւք:

— Կը փափաքիմ պարել ձեզ հետ:

— Օհ, ըսի, ջղայնացած:

Գնդապետ Րէյսէն կը վախնայի քիչ մը, բայց ախորժեցայ: Աւելի լաւ էր պարել քան թէ ծերուկ ուսուցչապետներու հետ վիճաբանութեան բռնուիլ, քարացած գանկերու մասին: Գնդապետ Րէյս իմ երեւակայած խոժոռ ու լռակեաց Րոտեզիացին էր: Թերեւս ամուսնանամ իր հետ: Ճիշդ է բան չըսաւ այդ մասին, բայց ինչպէս Սրիները կ'ըսեն.— «Միշտ պատրաստ»: Բոլոր կիներն ալ, անգիտակցաբար, թերեւս, իրենց կամ իրենց լաւագոյն բարեկամուհիին ապագայ հաւանական ամուսին կը նկատեն իրենց հանդիպած այրերը:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ վերաբերեալ օրէնքին քուէարկութեան իբրեւ առաջին արդիւնք՝ պիտի գեղչուին Մայիս 15ի երկրորդ կանխավճարին ենթականերու բաժինները :
Բոլոր առեւտրականները , գործատէրերը եւ հողագործները 26 հազար ֆրանքի զեղչ մը պիտի ունենան :(Բնաւ պիտի չվճարեն, եթէ այս գումարին հաւասար՝ կամ անկէ պակաս է իրենց տուրքին մէկ երրորդը) :
Ոչ առեւտրական գործ ունեցողները 12 հազար ֆրանքի զեղչ մը պիտի ունենան :
Անոնք որ տակաւին չեն վճարած առաջին կանխավճարը (Փետրուար 15), տասը առ հարիւրի տեղ երեք առ հարիւր յաւելում պիտի ունենան ,եթէ երկրորդին հետ վճարեն իրենց պարտքը :
ԱԼՊԵՐ ԱՅՆՇԹԱՅՆԻ ուսողական վերջին հաշիւները կորսուած են :
ՖՐԱՆՍԱՆ շինեց նոր օդանաւ մը , Թրիտան որ ձայնէն աւելի արագընթաց է, դէպի վեր թռած ատեն անգամ :

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԱՆ ՍՐԱՀՆԵՐԸ ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՂ ԲՈԼՈՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆՑ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԱՆԽՏԻՐ :

Ստիպողաբար կը խնդրուի այն բոլոր կազմակերպութիւններէն որհաւաքոյթներ կամ ժողովներ ունին Ազգ. Տան մէջ, սըրահները պարպել ԺԱՄԸ՝ 23ին :
Այն միութիւնները որ իրաւունք ստացած են ժեռանէն աւելի ուշ մնալու, կըրնան դռնապանէն բանալին ուզել յաջորդ օրը վերադարձնելու պայմանով :

Ա. ԱՂԼԱՂԱՆԵԱՆ
(Գործավար Ազգ. Տան Վարչութեան)

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Փոքր տ'Իթալիի Կ. Խաչի մասնաճիւղը կազմակերպած է ցերեկոյթ պարահանդէս մը ի նպաստ կայանին, 8 Մայիս, ժամը 13էն 24, Ֆրանքօ Պելժ սրահին մէջ, 59 ռիւ Վէրճիօ, Փարիզ (13) :
Գեղարուեստական ճոխ բաժին, Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Կռավարենց» խումբի կողմէ կը ներկայացուի Գրիգոր Վահանի «Բախտին Անիւը» թատերգութիւնը, երեք արար, ղեկավարութեամբ Պ. Մ. Շիշմանեանի :
Եւրոպական պարեր, ժազ Մանտէլեանի Ռատիօ Լիւքսէնպուրի նուագախումբով :
Ճոխ պիւֆէ, ժողովրդական գիներով, մուտքը 250 ֆրանք :
Հաղորդակց.— Մէթրօ Թոլպիաք, օթօ-

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՋԱՅՆԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Սամուէլ-Մուրատեան վարժարանի Մատրան մէջ

Ջայնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի մատուցուին այս կիրակի ժամը 10.15ին ի յիշատակ Մեծ Եղեռնի նահատակներու, 40րդ տարեդարձին առթիւ :
Սիրով կը հրաւիրուի փարիզահայ գաղութը :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Թէյասեղան – խնջոյք, կազմակերպուած Սէն Ժերոմի Կապ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, ի նպաստ Օգնութեան կայանի շէնքի նորոգման :
Այս շաբաթ իրիկուն Թաղիս դպրոցի սրահը : Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ : Հաճելի ժամանց եւ անակընկալներ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Իսսի մասնաճիւղը իր գործօն անդամուհի Այրի Տիկին Մարգարիտ Արզումանեանի մահուան առթիւ խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ողբացեալին զաւակներուն եւ ընտանեկան պարագաներուն :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Բաճկոնի (վէսթօն) եւ տափատի (քիւլօթ) համար լաւ կարողներ մեծ չափերու համար : Ներկայանալ նմոյշով Օ ՎԷԹԸ – ՄԱՆ ԼԷՆԱ, 42 ռիւ Թիւռպիկօ, Փարիզ (3) :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ կին մը թայէօրի համար որ գիտնայ կար կարել եւ կերակուր եփել, ճաշը ապահովուած է, բայց ոչ բընակութիւնը : Հեռաձայնել Լըքուապ 73-97 :

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ՀԱՆԴԷՍ – ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Պէլվիլ ՌՈՍՏՈՄ խումբի կողմէ :
Այս կիրակի, կէս օրէ վերջ ժամը 15էն 24, 32 – 34 Ավընիւ տը լա Փօրթ տէ Լիլա, Մէթրօ Փօրթ տէ Լիլա :
Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ
Հայկական եւ Կովկասեան պարեր, Տիկին Ֆէսլեանէ եւ Օր. Հաքիմեանէ : Արտասանութիւն՝ Օր. Սեթա Յարէթնաջովեան եւ ընկ. Ե. Գրիգորեան : Երգ, Օր. Եղիազարեանէ եւ ընկեր Մ. Գարաճէօզեանէ :
Կը նուագէ՝ ԹԱՌԻՍՏ ԳԱՐԵԳԻՆ :
Ընկերահամակրական հաճելի մթնոլորտ, ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ :
Մուտքի տոմսերու համար դիմել Ռոստոմի ընկերներուն եւ ճաշարան Արթիւր :

ԳԷՈՐԳ Զ.Ի ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Տ. Տ. Գէորգ Զ.ի մահուան Ա. տարելիցին առթիւ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր քառաձայն պատարագ եւ պիտի կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն : Կը պատարագէ Տ. Արտակ Վ. Մանուկեան : Աւարտութեանց կը նախագահէ՝ հայրապետական պատուիրակ Գեր. Ս. Ծ. Վ. Մանուկեան : Հասարակութիւնը կը հրաւիրուի, ներկայ ըլլալ այս պաշտամունքներուն :

×

Յառաջիկայ կիրակի, 8 մայիսը ըլլալով ամենայն Հայոց կաթողիկոս Գէորգ Զ.ի վախճանման տարեդարձը, Լիոնի Ազգ. միութիւնը կը հրաւիրէ բարեպաշտ ժողովուրդը հանդիսաւոր պատարագին եւ հոգեհանգստեան պաշտօնին :
Այս առթիւ պիտի յիշատակուի նաեւ եկեղեցւոյ շինութեան առաջին անձնուէր ճարտարապետ Արման Յակոբեանը, իր մահուան տարեդարձին առթիւ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Դասախօսութիւն, նուիրուած հայկական հերոսամարտին :
Այս շաբաթ իրիկուան ժամը 9ին, Ֆըրանսական Համալսարանի ամփիթատրոնին մէջ (40 Ալէ Լէօն Կամպէթա) :
Կը նախագահէ Պ. ՅՈՎՀ. ԽՍՊԻՐԵԱՆ
Նիւթ՝ Հայութիւնը ի՞նչպէս կռուեցաւ, Վասպուրականի մէջ Պ. Յովհաննէս Հացագործեան, Ուրֆայի մէջ՝ Պ. Յակոբ Հացագործեան, Զէյթունի մէջ՝ Պ. Կ. Փօլատեան :
Յաջորդիւ՝ Շապին Գարահիսարի, Սասունի, Հաճընի, Այնթապի եւայլ վայրերու մէջ :
Մուտքը ազատ է :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Տեսչութիւնը կը հրաւիրէ ծնողները, վարժարանին բարեկամները, եւ համակիրները, աշակերտներու տարեկան մարզահանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ 15 Մայիսին, վարժարանի պարտէզներուն մէջ ժամը 15.30ին : Ողեւորիչ մրցումներ :
Մարզական խաղերու պիտի յաջորդեն, Ծնողաց Միութեան կազմութեան երրորդ տարեդարձի հանդէսները, երեկոյեան ընթրիքով, Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ թատերասրահին մէջ :
Փափաքողները կրնան մասնակցիլ :

ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քատէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քատէի դիմաց :
Նիւթ՝ Բարեգործականը կը ծառայէ՞ իր նպատակին :
Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ : Մուտքը ազատ է :

ԽԱՐԲԵՐԴՑԻՆԵՐՈՒՆ

Խարբերդ նահանգի Եփրատ միութեան ժողովը Կիրակի, 8 Մայիս, ժամը 10ին, հայրենակից Աստուր Քէօսէեանի խանութը (2 ռիւ Պեռնառ տիւ Պուա) : Օրակարգ՝ Ընդհ. զեկուցում եւ հաշուետուութիւն, ընթերցում Ամերիկայի կեդրոնէն եկած շրջաբերականին եւ վարչական ընտրութիւն :

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ նահատակ հերոսներու յիշատակին, կիրակի, Մայիս 15ին առտուն Փրատոյի Ս. Սահակ Մեսրոպ մայր եկեղեցին :
Կը պատարագէ եւ քարոզէ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
կաթողիկոսական պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ :
Հանդէսը՝ նոյն օրը ժամը 15էն 24 Սալ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Մայիս 15ին ժամը 15էն 24 :
CERCLE MILITAIRE, Place St. Augustin
ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ
Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ :

Մարլընոյի մէջ : 88 ռիւ տ'Օպաներ :
Կը նախագահէ՝ Պ. Վ. ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ
Մանրամասնութիւնները քանի մը օրէն :

ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ–ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Մարսէյլի Հայ Աւետ. եկեղեցիներու երկսեռ երգչախումբի
Այս կիրակի, ժամը ՃԻՇԴ 5ին
Քաղաքիս շքեղագոյն թատրոնին՝ Թէաթրը տիւ ժիմնազի մէջ :
Կը ղեկավարէ Յակոբ Քիւրքճեան, Պոսթընի երաժշտանոցէն :
Կը մասնակցին ֆրանսական Ռատիոյի սոլիստներէն կազմուած լարաւոր քառեակ մը, եւ Քօնսէռ Քլասիքի սոլիստները (ջութակ, թաւ ջութակ, եւայլն) :
50 հոգի բեմին վրայ
Պիտի նուագուին ու երգուին հայ եւ օտար լաւագոյն երաժիշտներէն բազմաթիւ գործեր : Իբր առաջին ունկնդրութիւն՝ պիտի լսուին հռչակաւոր կտորներ.—
Ա.— Հէնտէլի «Մեսիա»էն, Բ.— Ա. Խաչատուրեանի «Գայեանէ» պալէէն,
Գ.— Հայաստանի «Կոմիտասեան քառեակի» բէքէրթուարէն :
Տոմսերու թիւը սահմանափակ է. —Ստանալու համար դիմել՝ «Մօնտիս – Սփօռ, 75 Լա Քանըպիէռ, գին՝ 100, 200, 400 եւ 600 ֆրանք :
Հակառակ եղած ծանուցման, ժիմնազի կիշէն ԲԱՑ պիտի ըլլայ հանդէսին օրը, ժամը 11էն սկսեալ : ԿԱՐԵՒՈՐ է ժամը16.30ին տեղերը գրաւել

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ

VENTE DE CHARITE
— KERMESSE —

ՏՕՆԱՎԱՃԱՌ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Տիկնանց Միութեան կողմէ :
Կիրակի, 8 Մայիս, ժամը 15էն 24
Salle Bonneterre-Rue Bonneterre
Villeurbanne
Bar—Jeux—Attractions—Buffet
Կերպաս, հագուստ, կօշիկ, գիրք, ձեռագործ, նպարեղէն, եւն. եւն. :
Գեղարուեստական ճոխ բաժին, սիրայօժար մասնակցութեամբ Փարիզէն՝ Օր. Ալիս Պօյաճեանի եւ Պ. Պերճ Պէրպէրեանի (Հայկ. եւ կովկասեան պարեր) :
Լիոնի ռատիոյէն Լէօ Մէլեանի, ինչպէս նաեւ տեղւոյս երիտասարդ լաւագոյն ուժերու :
Մուտքը ազատ է
վերադարձը ապահովուած է :
Tram. no. 3, Arrêt Cours Tolstoï
Antoine Perrin.

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ

Տիկին Ա. Կիւլիստան ուխտի մը առթիւ տասը հազար ֆրանք կը նուիրէ Լիոնի եկեղեցիին շինութեան ֆոնտին :
Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՀՐԱՒԷՐ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները, համակիրները, բարեկամներն ու յարգոյ հասարակութիւնը Միութեան 49րդ տարեդարձին առթիւ իր կազմակերպած

ՀԱՆԴԷՍ - ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԻՆ

Այս կիրակի, ժամը 16ին, Օթէլ Լիւթեսիայի շքեղ սրահներուն մէջ :
Գեղարուեստական խնամեալ յայտագիր :
Ծախքերու մասնակցութիւն :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Հ. Յ. Դ. Կարտանի Նիկոլ Դուման խումբը եւ Նոր Սերունդի «Վարանդեան» խումբը, իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն, ընկեր Արամ Նաւօեանին, ընկերուհիներ Մարի եւ Աստղիկ Նաւօեաններուն, եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, իրենց մօր եւ մեծ մօր ԵՂՍԱՅ ՆԱՒՕԵԱՆԻ մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման ֆոնտին :

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԴԵՐՁԱԿՈՒՀԻ
ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
վկայուած Փարիզի կարուձեւի վարժարանէն :
ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԳՈՐԾ
ՉԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ
1, Rue des Alpes, Valence Drome)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Քաֆէ Րէժան : Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :
ՓԱՐԻԶ.— Վասպուրականի Հայր. եւ Երիտ. Միութեանց ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Միասին բերել հրաւիրագիրը :
ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբը : Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն, բացակաները նկատի պիտի առնուին :
ՀԱՅ ԲԺՇԿ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ հերթական դասախօսութիւնը՝ այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ : Դասախօս՝ Բժիշկ Հայկ Գալճեան : Նիւթը՝ «Յօդացաւը» (հայերէն) : Մուտքը ազատ է :
ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուս.ի վարչութիւնս կը խնդրէ իր գործօն թէ պատուոյ անդամներէն ու նահանգին պատկանող բոլոր հայրենակիցներէններկայ ըլլալ այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Իսիխրիմեան վարժարանի սրահը, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս, ընդհ. ժողովին :
Օրակարգ՝ Ա) վարչութեան բարոյական թէ նիւթական համարատուութիւնը Փարիզի շրջանին, Մարսէյլի եւ Տէսինի մասնաճիւղերու ունեցած տարեկան գործունէութեանց : Բ) Նոր վարչութեան ընտրութիւն : Ուշադրութիւն, մասնաւոր հրաւիրագիր պիտի չղրկուի :
ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին : 7 Պուլվար տ'Աթէն, Պար տիւ Կլոպի սրահը :
Օրակարգ՝ Ա) Զեկուցում պարահանդէսին : Բ) Դաշտահանդէսի որոշում, ընթացիկ հարցեր : Այս կարեւոր ժողովին կը հրաւիրուին Պոմոնի անդամներն ալ : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ եւ ՄՍԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ,
20, Rue Villeroy, LYON
կը յայտնէ իր յարգելի հայրենակիցներուն թէ երկու հայ գործաւորներ, սիրալիր կերպով եւ ժըպտադէմ կը սպասարկեն : Գոհ ձգելով յաճախորդները : Սպասարկութիւնը կը կատարուի արագ եւ անթերի :
Ունինք թարմ զառնուկի, առաջնակարգ հորթի, կովու միս (ժէնիս) : Ձեր ներկայութեան կը քաշենք մաքուր խըյմա, չիյ քէօֆթէյի համար : Յանձնարարելի է մանաւանդ մեր համեղ շիշ քէպապը, պատրաստ տանելու ձեր դաշտապտոյտներուն :

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 6 ՄԱՅԻՍ
VENDREDI 6 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7666 31e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3077

ԱՊՐԻ՛Ք ՏՂԱՔ

Զատկուան տօնական օրերուն, Հալէպ դարձեալ ժամադրավայրը եղաւ Հ. Մ. Ը. Մ.-ի Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Յորդանանի 29 մասնաճիւղերու աւելի քան երկու հազար մարզիկներուն: Հալէպահայութիւնը եւ անոր հետ նաեւ Լիբանանի ու Սուրիոյ զանազան շրջաններէն Հալէպ փութացած Հայեր ապրեցան ազգային գիտակցութեան յուզումնալի պահեր, որոնք նաւասարդեան հին տօներու փառքով, հպարտանքի եւ խանդավառութեան ալիքներ բարձրացուցին բոլոր սրտերու մէջ. սրտեր, որոնք երեք օր շարունակ բաբախեցին Հ. Մ. Ը. Մ.-ական նորահաս երիտասարդութեան կշռոյթով:

Ան որ գոնէ անգամ մը բախտն ունեցած է տեսնելու յաղթապանծ Հայորդիներու փառայեղ տողանցքը բազմահազար հանդիսականներու հիացիկ նայուածքներուն ներքեւ. ան որ տեսած է ամրակուռ շարքերը Հայորդիներու, որոնց երակներուն մէջ կ'եռայ ազնուական արիւնը արմենական ցեղին, միշտ պիտի ապրի առինքնող յիշատակը այդ անմոռանալի պահերուն, որոնք չեն նկարագրուիր ու չեն բացատրուիր, այլ միայն կը զգացուին բոլոր անոնց կողմէ, որոնց ազգային նկարագիրը մնացած է անաղարտ, որոնք ունին գիտակցութիւնը իրենց ժողովուրդի մեծութեան, որոնց մէջ չէ խախտած հաւատքը գալիքին, լուսավառ ապագային:

Հ. Մ. Ը. Մ.-ի գուրգուրին մէջ թրծուած նորահաս երիտասարդութեան սրբազան հաղորդութեան եւ փոխադարձ եղբայրացման օրերը չեն մոռցուիր: Չեն մոռնար մանաւանդ իրենք, ժառանգորդները մեր ազնուազարմ ցեղին, որուն զաւակները այսօր յաղթական քայլերով կը տողանցեն այս հիւրընկալ ափերուն վրայ, վայելելով Սուրիոյ եւ Լիբանանի բարեխնամ կառավարութեան եւ ասպնջական ժողովուրդին գնահատանքն ու քաջալերութիւնը: Չեն մոռնար արմունկ արմունկի, սեղմ շարքերով, Հալէպի քաղաքապետարանի դաշտի աստիճաններուն վրայ նստած հազարաւոր բազմութիւնները, որոնց տարին անգամ մը հնարաւորութիւն կը տրուի գերագանցօրէն հայ ապրելու եւ զօտեպնդուելու՝ ի տես կենսուրախ երիտասարդութեան մը, որ մեր ապագան է, մեր յոյսն է, մեր երազն է:

Հրաշք մըն է մեր գոյատեւումը օտար ափերու վրայ: Հրաշք մըն է մանաւանդ մեր քաջառողջ ու գիտակից երիտասարդութեան ամրակուռ փաղանգը, որ օտար հողերու վրայ կը պանծացնէ Հայուն անունը, ախոյենական դափնիներ խլելով:

Այս հրաշքը ամէնէն աւելի կը զգան անոնք որ երեսուն տարիներ առաջ, մահուան ճիրաններէն ազատեցան՝ բոյն շինելու համար արար եղբայրական ժողովուրդներու գրկին մէջ: Անոնք, տարագրութեան ճամբաներու գրկանքները ճաշակած Հայեր, իրենց ժողովուրդի անմահութեան վկայութիւնը կը տեսնեն Զատկի տօնական օրերուն, ծածանող դրօշակներու ներքեւ տողանցող հազարաւոր մարզիկներու մէջ:

Ու բոլորի կուրծքերէն կը պոռթկայ պարզ ու խորիմաստ կանչ մը:

— Ապրի՛ք տղաք:

Ապրիք այն վայելքին համար, որուն արբեցումը տուիք հայրենածարաւ այն բազմութիւններուն, որոնք կը տեսայտին ձեզ օր մը Հայրենի հողերուն վրայ տեսնելու տենչանքով:

Ապրիք, որովհետեւ ամբողջ ազգ մը իր յոյսը կապած է ձեր բարոյական ու ֆիզիքական առողջութեան եւ կ'ապրի ու կ'ոգեւորուի ձեր նուաճումներով:

Ապրիք, որովհետեւ դուք հարազատ ժառանգորդներն էք ժողովուրդի մը, որ մեռնիլ չի գիտեր եւ ձեր յաղթական գնացքին մէջ կը տեսնէ կարելիութիւնը իր գերագոյն իտէալին իրականացման, անկախ ու ազատ Հայաստանին, որուն տենչանքով կը փոթորկին բոլոր սրտերը:

Խմբագրական ԱԶԴԱԿի

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

•

ԲՈՒՌՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԲԱԽՈՒՄՆԵՐ

Արմատական կուսակցութեան բացառիկ համագումարը, որ ինչպէս հաղորդած էինք բացուեցաւ Չորեքշաբթի առտու, կրքոտ մթնոլորտի մը մէջ իր աշխատանքները տանելէ ետք, հիմնական փոփոխութիւններ քուէարկեց կուսակցութեան ղեկավարութեան մասին, եւ փակուեցաւ նոյն օրը, կէս գիշերին: Արմատականներու այս բացառիկ ժողովը աննախընթաց է կուսակցութեան պատմութեան մէջ, պատահած միջադէպերուն ծանրակշիռ հանգամանքով: Բուռն ընդհարումներ ղեկավարներու միջեւ: Սրահէն՝ սուլոց, հայհոյանք երբեմն նոյնիսկ բռունցք: Արմատական ոչ մէկ համագումար պարզած է այս փոթորկալից տեսարանը, կ'ըսեն կուսակցութեան հիները: Ինչպէս արդէն յայտնած էինք, կը սպասուէր երկու ղեկավարներու՝ նախկին վարչապետ Մենտէս Ֆրանսի եւ կուսակցութեան վարչական նախագահ Մարթինօ Տէֆիլայի բախումը: Անձնական մրցակցութիւն՝ որ անշուշտ ունի նաեւ քաղաքական դրդապատճառներ: Կուսակցութիւնը հակիլ տալ դէպի ձա՞խ կեդրոն, թէ աջ: Այս տեսակէտէն, շատ կարեւոր կը նկատուի արմատականներու բացառիկ ժողովը, ոչ միայն կուսակցութեան ապագային համար, այլ նաեւ ամբողջ Ֆրանսայի քաղաքական կեանքին նկատմամբ: Որովհետեւ արմատականները եղած են գրեթէ միշտ կառավարական մեծամասնութեան մէջ, եւ մանաւանդ պատերազմէն ետք, զօրանալով, խաղացած են կարեւոր դեր մը երկրին ճակատագրին նկատմամբ: Եւ եթէ ժողովին ընթացքին, մթնոլորտը սկսաւ թունաւորուիլ վարչական ներքին հարցերու պատրուակով, կամ քուէարկելու ձեւին մասին անհամաձայնութեան երեւութական պատճառով, բուն արմատը պէտք է փնտռել խորհրդարանի ծայրագոյն աջէն մինչեւ ծայրագոյն ձախի միջեւ, կուսակցութեան գրաւելիք «տեղին» ընտրութեան մէջ: Մարթինօ-Տէֆիլա, աջակողմեան, կողմնակից էր յարելու դէպի աջ: Իսկ իր հակառակորդը՝ Մենտէս Ֆրանս կ'ուզէր որ կեդրոնի այս կուսակցութիւնը առանցքը տեղափոխէ դէպի ձախ, եւ ձեռք երկարէ ձախակողմեան խմբակցութեանց, մանաւանդ ընկերվարականներուն: Այս վերջինները միշտ թիկունք կեցած էին իր կառավարութեան, մինչ ի՛ր իսկ կուսակցութեան աջ թեւը, Մարթինօ Տէֆիլայի եւ Ռընէ Մէյէրի գլխաւորութեամբ զինք կը տապալէր: Կ'ըսուի նաեւ թէ նախկին վարչապետը ծրագիրն ունի ստեղծելու «ժողովրդական ճակատ» մը, կեդրոնէն դէպի ձախ, որ իբրեւ մեծամասնութիւն, ապահովէ կայուն կառավարութիւններու կազմութիւնը: Բացառիկ համագումարին ընթացքին, մեծ ճարտարութեամբ յաջողեցաւ չէզոքացնել գլխաւոր խոչընդոտը՝ Մարթինօ Տէֆիլա, որ իր առաջին պարտութիւնը կրեց առաւօտեան նիստին, երբ մերժուեցաւ իր վարչութեան պատրաստած օրակարգը՝ ի նպաստ Ռոնի արմատական խմբակցութեան կուսակցութիւնը վերակազմելու մասին առաջարկած բանաձեւին: Վերջնական պարտութիւնն ունեցաւ երբ Տուի խմբակցութեան ծրագրին առթիւ—կուսակցութեան վերակազմութեան համար ժամանակաւոր մարմին մը կազմել—քուէարկելու իր առաջարկած ձեւը (որ օրինական էր) մերժուեցաւ: «Վարչական կազմին կը պատկանի այդ որոշումն առնելը»: «Բայց կայ մեծամասնութեան փափաքը: Եւ իրրեւ կուսակցութեան համար միշտ նուիրուած անձ՝ կրնաք հրաժարիլ այդ իրաւասութենէն», պատասխանեց Մենտէս Ֆրանս: Ըսելու ձեւ մը՝ թէ կրնայ վարչական նախագահութենէն ալ հրաժարիլ, առանց ենթարկուելու ժողովի մեծամասնութեան իր դէմ քուէարկելու նախատինքին: Մարթինօ Տէֆիլա, իր կողմնակիցներով, սուլոցներու մէջ հեռացաւ սրահէն: Ձեռամբարձ քուէարկութեամբ ընդունուեցաւ Տուի խմբակցութեան առաջարկը: Ընտրուեցաւ մարմին մը՝ կազմուած չորս կուսակցականներէ եւ երեք երեսփոխաններէ, որոնցմէ մին՝ Մենտէս Ֆրանս անձամբ: Այս մարմինը պիտի ունենայ հին ղեկավարներէն Հէրիօ–Քէօյ-Տալատէ երրեակին վերին հովանաւորութիւնը, եւ պիտի զբաղի կուսակցութեան վերակազմութեան խնդրով: Թէեւ նախկին վարչապետը յաղթական դուրս եկաւ կուսակցութեան այս ներքին պայքարներէն, սակայն տիրող կարծիքը այն է թէ յաղթականներ կամ պարտուողներ, շատ նեղն են մնացած, ժողովարահին մէջ պատահած տգեղ դէպքերուն պատճառով, զորս ամօթ մը կը նկատեն կուսակցութեան համար: Մանաւանդ որ, վախը կայ թէ արմատականները վերջնապէս կրնան բաժնուիլ երկուքի: Այս տեսակէտէն ուշագրաւ է վարչապետ Էտ. Ֆոռի ճառը՝ որ իր հանդարտ եւ սրտառուչ շեշտով, արժանացաւ բոլորի գնահատանքին: Վարչապետը ըսաւ, թէ երբ այնքան կուսակցութիւններ կան արդէն, պէտք է ի գին ամէն ինչի, պահպանել արմատական միութիւնը, կուսակցութեան եւ Ֆրանսայի իսկ շահերուն համար: Կոչ ըրաւ որ կիրքերը հանդարտին: «Միութիւնը բնաւ այնքան անհրաժեշտ չէ եղած, որքան այսօր»:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԳԵՐԻՇԽԱՆ

•

Հիթլէրական Գերմանիոյ տապալումէն եւ տասը տարուան գրաւման վիճակէ ետք երէկ, Եչ., Գերմանիա պաշտօնապէս գերիշխան պետութիւն մը դարձաւ, հաւասար՝ դաշնակից միւս պետութեանց: Ֆրանսա եւ Անգլիա, երէկ յանձնեցին Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման պաշտօնաթուղթերը Ատլանտեան Ուխտի պետութիւններուն, ինչպէս նաեւ Պոնի: Ինչ որ համարժէք է Փարիզի համաձայնութեանց ի զօրու դառնալուն, եւ ուրեմն Արեւմտեան Գերմանիոյ գերիշխանութեան ճանաչումին: Վերջին խոչընդոտը հարթուած էր առաջի օր, Քարլսռուհի գերագոյն դատարանին մէջ: Արդարեւ, որպէսզի Փարիզի համաձայնութիւնները ի զօրու դառնային, պէտք էր Ֆրանքեւսարական համաձայնութիւնը ընդունուէր Գերմանիոյ կողմէ: Այս մասին վերջին վճիռ մը պիտի տար Քարլսռուհի սահմանադրական գերագոյն ատեանը, ընկերվարական կուսակցութեան եւ քանի մը երեսփոխաններու պաշտօնական բողոքին վրայ: Ատեանը հաստատած է թէ Սարի մասին առնուած որոշումները սահմանադրութեան տրամադրութեանց հանդէպ ոտնձգում մը չեն ներկայացներ:

Դառնալով գերիշխան, Գերմանիա պիտի ունենայ հետեւեալ առաւելութիւնները:

— Դաշնակցային կառավարութիւնը ձեռք կ'առնէ գերագոյն իշխանութիւնը որ ցարդ դաշնակիցներուն կը պատկանէր:

— Դաշնակից բանակները, ոչ թէ գը- [illegible] պատ աշխարհի դէմ որեւէ մէկ վտանգ դիմագրաւելու:

— Արտաքին քաղաքականութեան անկախութիւն:

— Գիտական աշխատանքները ենթակայ չեն դաշնակից հակակշիռին: Ինչպէս նաեւ ճարտարարուեստն եւ օդանաւորդութիւնը:

— Ոստիկանութիւնը կը ձերբազատի հակակշռէ եւ ուժերու սահմանափակումէ: Գրաւման վիճակի օրէնքները չեղեալ կը նկատուին:

× Միջազգային մամուլը լայն տեղ կու տայ Գերմանիոյ անկախութեան: Որոշ վերապահութիւններ, նոյնիսկ վախեր կ'ուրուագծուին գերմանական վերազինումին մասին (բանակը պիտի հաշուէ կէս միլիոն զինուոր) սակայն ընդհանուր կարծիքն այն է թէ ազատ աշխարհի պաշտպանութեան համար իսկ, պէտք էր առնել այդ քայլը, մանաւանդ երբ վարչապետ Ատընաուըր այնքան անկեղծութեամբ աշխատած էր եւրոպական ուղղութեամբ, եւ երբ Գերմանիա գրաւման վիճակի մէջ անգամ, տասը տարիէն դարձած էր Եւրոպայի ամէնէն աչքառու պետութիւններէն մին: Թէեւ Գերմանիոյ խնդիրը, դեռ իր վերջնական լուծումը չէ գտած, դեռ կայ իր յարաբերութիւններուն պարագան Արեւելքի հետ, եւ գերմանական միութեան հարցը, սակայն միջազգային կեանքին մէջ անկիւնադարձ մը կը նկատուի Գերմանիոյ նոր կացութիւնը: «Թերեւս վըտանգաւոր փորձ մըն է որ կը կատարուի, սակայն Գերմանիոյ կ'իյնայ ապացուցանել, թէ չենք սխալած» կը գրեն բազմաթիւ թերթեր:

× Գերմանիոյ արեւմտեան երեք մարզպանները գումարեցին իրենց վերջին նիստը: Ասկէ այսու պիտի նկատուին երեք պետութեանց ներկայացուցիչները Պոնի մօտ, դեսպանի աստիճանով:

×

ԹՈՒՆՈՒԶԻ Ֆրանսացիներուն միջեւ ծագեցան միջադէպներ, ֆրանքեւթունուզական համաձայնութեանց մասին: «Ֆրանսական ներկայութիւն» միութեան նախագահը որ համաձայնագրին դէմ արտայայտուած էր, արտաքսուեցաւ Թունուզէն, մարզպանին որոշումով: Երեք Ֆրանսացիներ խոշտանգուեցան «Եւրոպայի երիտասարդներու» կողմէ:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԸՆԿԵՐ ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ընկեր Մկրտիչ Փափազեանի յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Չորեքշաբթի, Մայիս 4ին, Փարիզի Ս. Յ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, բարեկամներու եւ ընկերներու ներկայութեան:

Արարողութեան կը նախագահէր կաթ. պատուիրակ Ս. Ծ. Վ. Մանուկեան որ հակիրճ դամբանականով մը վեր առաւ հանգուցեալին բարեմասնութիւնները, մասնաւորաբար ծանրանալով իբր կրթ. մշակ անոր ցոյց տուած զոհաբերութեան ոգիին եւ եռանդին վրայ, Հայաստանէն Պոլիս եւ Յունաստանէն Ֆրանսա: Հանգուցեալին մշակոյթի մատուցած ծառայութիւնները յիշելով, նմանցուց զայն մոմի մը որ սպառած է, լոյս տալով իր շրջապատին:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ դամբանական մը խօսեցաւ ընկեր Պ. Զալուքճեան յայտնելով որ ընկեր Մկրտիչ իր աչքերը փակեց հանդարտ սրտով, որովհետեւ, նախ, կատարած էր իր ազգային պարտականութիւնը ծառայելով հայ մշակոյթին, սերունդներ պատրաստելով, ապա, կատարած է իր պարտականութիւնը ընտանիքին հանդէպ, ազգին պարգեւելով երկու երիտասարդներ որոնք Ֆրանսահայ գաղութի մէջ ապագայ խոստացող ուժեր են, եւ վերջապէս նշեց թէ հանգուցեալը ծառայած է նաեւ հայ ազատագրութեան դատին, պատկանելով Հ. Յ. Դաշնակցութեան որուն անդամագրուած էր ամբողջ ընտանեօք:

[illegible] թեց հանգիստ իր ոսկորներուն եւ մխիթարութիւն ընկերուհի այրիին ինչպէս նաեւ իր զաւակներուն:

ԲԱԲԵԼՈՆ ԵՒ ԱՇՏԱՐԱԿԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆ

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Սակայն աւելի յատկանշականը այն է, որ Սիկէրօ կը գտնուի քարահանքերէ աւելի քան 50 – 60 հազար մեթր հեռու, անապատին շրթունքին: Ուրկէ՞ եւ ի՞նչ միջոցներով բերուած են այս քարերը, եւ վարպետութեամբ տաշուած եւ յղկուած էին: Արդեօք իշխանական դամբարաննե՞ր են, ահաւոր դոհողութեան կարօտ գործ մը:

Ցարդ գտնուած աշտարակները իրարմէ կը տարբերին ոչ թէ իրենց ճարտարապետական ոճով, այլ յարկերու տարբերութեամբ (3-7 յարկեր): Ամենահին աշտարակը կը կարծուի թէ կառուցուած է երեք հազար տարի նախքան Քրիստոս, ուրիշ մը հազար տարի (Ն. Ք.):

Անոնց շինարարութեան ձեւն ու զոր–ծածուած շինանիւթերը միեւնոյնն են, եփուած դոյնզգոյն կղմինտրներով և աւազախառն կուպրով: Հինին և նորին մէջ կը նշմարուի քիչ մը նրբացած եւ ճաշակաւոր կոկումներ:

Իսկ այն վարկածը, թէ աշտարակ մը շինած են երկինք բարձրանալու, նախ հին ժամանակներուն ժողովուրդները երկնային Աստուծոյ դոյութեան գաղափարէն զուրկ էին, միայն բնութեան արհաւիրքներէն կը սոսկային, մասնաւորաբար հեղեղներու աւերումներէն խուսափելու առաջադրութեամբ բարձունքներու վրայ կը բնակէին, հոն ուր չկային բարձունքներ, ահաւոր ու տաժանելի աշխատանքներով հողաբլուրներ կը բարձրացնէին իրենց տաճարները և աշտարակները կանգնելու համար: Ցարդ երեւան հանուած 33 աշտարակներէն մեծագոյն մասը ունի հողաբլուրէ պատուանդան: 1954ին գտնուած է 34րդ աշտարակը: Երկրորդ եթէ երկինք բարձրանալու նպատակով էր աշտարակաշինութիւնը՝ հարկ չկար բազմաթիւ եւ տաժանակիր աշխատանքի ենթարկուիլ: Մէկ հատը կը բաւէր այդ ձըգտումին գոհացում տալու համար:

Ընդհանրապէս, գիտական բոլոր պըր–պտումները յանգած են այն եզրակացութեան թէ այս աշտարակները եղած են կըռատուներ, աստուածներու եւ քուրմերու բնակարաններ, զոհարաններ եւ աղօթատեղիներ: Կը կարծուի նաեւ ըլլալ աստղաբաշխական դիտարաններ եւ թշնամին հետախուզող բարձրութիւններ: Ամէն մէկ աշտարակ ունի իր նշանակալի անունը, օրինակ (Սչ) Ուր քաղաքի աշտարակը կը կոչուի «Արդարութեան խորհրդարան, Թագաւորի» Նիփփուր աշտարակը «Լերան տուն» (Մէգօն տը լա Մօնթանե), Բաբելոնի աշտարակը, «Երկնային եւ երկրային հիմնարկութեան տուն» (մէզօն տիւ ֆօնտըման տիւ սիէլ է տը լա թէր): Պօշիփայի աշտարակը «երկնային եւ երկրային եօթը ուղեցոյցներու տուն» (մէզօն տէ սէթ կիտ տիւ սիէլ է տը լա թէր) եւայլն:

Ինչպէս կը վկայէ Հերոդոտոս Հալիքարնասս որ Միջագետքէն անցած է (460 Ն. Ք.) «Սրբազան վայրին (Զեւս, արարչագործ Աստուծոյ նուիրուած տաճարը Զեւս = Արամազդ) մէջտեղը կառուցուած էր հաստատուն աշտարակ մը, ասպարէզ մը լայն, ասպարէզ մը երկայն: Այս աշտարակին վրայ ուրիշ մը կը բարձրանար, անոր վրան ալ հատ մը, այսպէս ութ աշտարակներ իրարու վրայ բարձրանալով վիթխարի շէնք մը կը ձեւացնէին: Շէնքին ելքաքանչիւր յարկը ունէր սարաւանդ մը, ուր կը հանգստանային ամէն պահու, երբ յոգնութիւն զգային: Աշտարակ բարձրացողներուն համար յատկացուած այս վայրը միշտ ալ բազմութիւն կար: Ամենավերջին աշտարակին մէջ կար տաճար, ուր զետեղուած էր մահճակալ մը, որ փառաւորապէս զարդարուած էր, քովը դրուած էր սեղան մը ոսկիէ շինուած: Որեւէ նկար չէր տեսնուեր այս աղօթատեղիին մէջ: Ոչ ոք հոն գիշերելու իրաւունք ունէր, բաց ի քաղաքէն ընտրուած կին մը, որ Աստուծոյ կողմէ նշանակուած կ՚ըլլար: Այսպէս կը պատմէին խալտական ծագում ունեցող քուրմեր, որոնք կը պաշտօնավարէին տաճարներուն մէջ, այդ աստուածութեանց ծառայելով»:

Հերոդոտոս կ՚աւելցնէ թէ տեղացիներ իրեն պատմած են իրենց Աստծոյն մասին, թէ երբեմն կուգայ տաճարին մէջ դրուած մահճակալին վրայ պառկելու: «Ստորին յարկին մէջ գոյութիւն ունէր ուրիշ տաճար մը, ուր զետեղուած էր Զեւսի ոսկեայ արձանը, սեղան մը, աթոռ մը եւ աթոռակ մը, բոլորն ալ ոսկիով շինուած՝ ութ, տաղանդ ծանրութեամբ»:

Գիտական ուսումնասիրութիւնները սեպագրերու օգնութեամբ հաստատած են թէ աշտարակաշինութեան աշխատանքներուն մեծապէս նպաստած են Սկիւթացիները, որոնք հիւսիսէն մեծ բազմութեամբ իջած են Նինուէ եւ Բաբելոն:

Ըստ սեպագրերու բացատրութեան, ամենաբարձր աշտարակը ունի 90 մեթր լայնք, 90 մեթր երկայնք, 90 մեթր բարձրութիւն: Նոյն արձանագրութենէն Նըմոյշ մը (625 – 605 Ն. Ք.), «Մարտուք [illegible] Բաբելոնի աշտարակը վերաշինել, որ աւերակի կոյտի մը վերածուած էր ինձմէ առաջ...» Աւելի հեռուն կը շարունակէ Նապոփոլասար արքան:

« Ես շինել եւ պատրաստել տուի եփուած կղմինտրներ, բերել տուի Արահթու ջրանցքին միջոցաւ առատ կուպր, եղէգ մը առնելով ես անձամբ չափեցի մեծութիւնը ըստ Շամաշ, Ատատ եւ Մարտուք աստուածներու խորհուրդին ...»:

Հետաքրքրական է, կ՚ըսէ Պ. Անտրէ Փարրօ, որ նոյն արտայայտութիւնները կը գտնենք Աստուածաշունչին մէջ: Ցարգելի հեղինակը կուտայ հմտութեամբ բոլոր արձանագրութեանց մասին համառօտ տեղեկութիւններ, ինչպէս նաեւ Ուրարտական պետութեան փոխ – յարաբերութիւնները Ասորա – Բաբելական եւ Հիթիթ իշխանութեանց հետ: Երբ բաղդատենք հանգուցեալ Փրօֆ. Ն. Ադոնցի « Իսթուար տը լ՚Արմէնի»ի մէջ գրածին հետ, որ կ՚ըսէ «1114ական թուականներուն (Ն. Ք.) Ասորեստանի թագաւոր Թիկլաթ Փալասար երբ Հարրանի (Ուրֆայի հարաւը 30 - 35 քիլոմեթր, այժմ աւերակ քաղաք մըն է ու ամայի) դաշտերուն մէջ ուսուրդութեամբ զբաղած էր, հիւսիսի լեռնականները (Ուրարտու = Հայեր) եւ անապատի վրանաբնակները կը յարձակին Ասորական բանակներուն վրայ ու կը ջարդեն անխնայ, կը հալածեն զանոնք, վերադառնելով իրենց ազատութիւնը», (էջ 60):

Ժամանակ եղած է, որ Ուրարտացիները իրենց խիզախութեամբ հասած են մինչեւ Նինուէի, անգամ Բաբելոնի դուռները, գրաւած ու իրենց հպատակեցուցած Ասորեստանի մեծ մասը: Ասորական իշխանութեան վերջնական կործանման մէջ կարեւոր դեր մը կատարած են Ուրարտացիները եւ իրենց դրացի լեռնականներուն հետ դաշնակցած:

Պ. Անտրէ Փարրօ մեծ խնամքով լուսանկարած է աշտարակներու յատակագծերը եւ անոնց պատուանդան ծառայած բնական եւ արուեստական հողաբլուրները, Եփրատի եւ Տիգրիսի յորդումներէն եւ ողողումներէն յառաջացած տեսարանները, հետաքրքիր ընթերցողին լրիւ գաղափար մը կազմել տալու համար: Զըրհեղեղի եւ թէ աշտարակաշինութեան վարկածները լուսաբանելու նպատակով տուած լուսանկարները յաջող են:

Տակաւին քանի, քանի աւերակ քաղաքներ եւ աւաններ իրենց կարգին կը սպասեն բարբառելու:

Վստահօրէն կարելի է ըսել, թէ Միջագետքի տարածութեան վրայ բարձրացող այդ հողաբլուրները իրենց ծոցին մէջ անկասկած կը ծրարեն հին քաղաքակրթութեան թանկագին նշխարներ:

1954ին Ամերիկացի հնախոյզներ Մուսուլէն 25 քիլոմեթր հեռու երեւան հանած էին Քրիստոսէ հինգ հազար տարի առաջ գոյութիւն ունեցող գիւղ մը Եարմօ անունով, անկէ ետք գտան երկրորդ մը որ կը նկատուի աւելի նախնական քան Եարմօն:

Ասորա – բաբելական կայսրութեան մայրաքաղաք Նինուէի կէսը միայն պեղուած է, մնացած կէսին վրայ հիմնուած է նոր քաղաք մը իր մզկիթներով եւ այլ շէնքերով:

Ու այս բոլոր պրպտումներէն, հողին ընդերքէն գտնուած առարկաներէն, արձաններէն եւ արձանագրութենէն երեւան հանուած են հինքաղաքակիրթժողովուրդներ, որոնք ժամանակակից եղած են Ուրարտացիներուն: Գրեթէ բոլորն անհետացած, մնացած է իր յամառութեամբ միայն Ուրարտուի հարազատ ժառանգորդը՝ Հայը եւ ինչպէ՞ս չհիանալ այս հրաշք ժողովուրդին տոկունութեան եւ անխոր–

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՄՔԵՐԸ

Ո՞Վ Է ԻՏԱԼԻՈՅ ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀԸ

*

Զարմանալի ոչինչ կայ երբ վաղեմի խորհրդարանական մը կ՚ընտրուի իր երկրին հանրապետութեան նախագահը: Իտալիոյ նորընտիր հանրապետութեան նախագահ Պ. Կրոնքիի ընտրութեան պարագան ալ զարմանալի պիտի չթուէր եթէ չըլլար իր անձին արտաքոյ կարգի հանգամանքը:

Պ. Կրոնքի իր պատկանած կուսակցութեան ծոցին մէջ իսկ կը հաշուէր բազմաթիւ հիացողներ եւ հակառակորդներ: Երկար ատենէ ի վեր կը վարէր իտալական խորհրդարանի նախագահութիւնը եւ այս պաշտօնը զինքը դատապարտած էր տեսակ մը լռութեան եւ արդարեւ շատեր կը սարսափէին այս մարդուն մտքի ազատախոհութենէն եւ գաղտնիք մը չէ ոչ ոքի համար որ Վատիկանի շրջանակները չէին սիրեր զինքը եւ վարչապետ Պ. Տը Կասբերի անոր մէջ կը տեսնէր նեղացուցիչ տարր մը:

Պ. Կրոնքի խորհրդարանին մէջ ներկայացուցիչն էր Թօսքանի շրջանին որ Իտալիոյ լաւագոյն մտաւորական աւանդութիւններու կեդրոնը կը ներկայանայ: Նորընտիր նախագահը ինքն ալ հմուտ մտաւորական մըն է եւ իր խօսքը ունի գրաւիչ ուժ մը, նման իր անհատականութեան:

Իտալիոյ ժողովրդական կուսակցութեան հիմնարկութեան շրջանէն ի վեր, Կրոնքի եղած է միշտ կուսակցութեան հիմնադրին՝ Տօն Ստուրցոյի աջ բազուկը: 1919էն 1924 կայացած ընդհանուր ժողովներու ընթացքին միշտ ալ ինք վարած է դժուարին բանակցութիւնները եւ իր կուսակցութեան ճարտար բանբերը հանդիսացած է խորհրդարանին մէջ:

1922ին, Մուսոլինիի «Հռոմի արշաւ»ն վաղորդային, կը ստանձնէ անոր կազմած դահլիճին մէջ ճարտարարուեստի եւ առեւտուրի նախարարութիւնը եւ սակայն երբեք ալ չի դադրիր մտածելէ որ համախորհուրդ գործակցութիւն մը անկարելի էր դեմոկրատ կուսակցութեան եւ դիկտատորի մը միջեւ, որ թագաւորին եւ քաղքենիներու թոյլութիւնը պարտադրած էր երկրին: Եւ 1923ին Մուսոլինիի հետ

տակելի կամքին վրայ, որ կանչած է գաբերէ ի վեր իր աստուածաշնչային լեզուին, հնադարեան մշակոյթին, փառաւոր ճարտարապետութեան՝ հակառակ այն ահաւոր աղէտներուն, խաչակրութեանորոնց ենթարկուած է ու տակաւին չէ վերջացած գողգոթան, եւ սակայն կը յամառի արդար ընդվզումով ապրիլ, տեւել ի խնդիր ցեղին յաւերժացման:

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ (2)

ԱՒԵՏԻՔ ՊԱՏՐԻԱՐՔ

*

Աւետիք պատրիարքի բուռն ու սանձարձակ գործունէութեան մղիչ ազդակը Հայաստանեայց եկեղեցւոյ դաւանական սկզբունքներուն պահպանման կամ իր հօտին միամնականութեան մտահոգութիւնը չէր, որքան ալ այդ գործունէութիւնը իր արտաքին երեւոյթներուն մէջ նման ձեւ մը զգենու, այլ զօռող ու տիրակալ իշխանութեան մը անզուսպ ձգտումը: Այդ ուղղութեամբ անխնայ հարուածեց ոչ միայն կաթողիկէները, այլ ամէն անոնք որ խոչընդոտ էին իր ճամբուն վրայ:

Դեռ ԺԷ. դարու առաջին կիսուն առաւելապէս Տոմինիկեան եւ մասամբ ալ Յիսուսեան կրօնաւորներու գործունէութեան շնորհիւ, ինչպէս եւ Եւրոպացւոց հետ հաստատուած կապերով, Հռոմի եկեղեցիին կուսակից Հայեր կը գտնուէին Պոլսոյ մէջ՝ որոնց սկսած էին «Ֆրէնկ» անունը տալ: Բարձրաստիճան կղերին մէջ ալ նման հակումներ կ՚երեւէին; թէեւ դաւանական տարբերութիւնները եւ աստուածաբանական նրբութիւնները սովորաբար աղօտ էին իրենց մօտ եւ թերեւս ոմանց բոլորովին անծանօթ: Զարմանալի ալ չէ երբ նկատի առնենք տիրող պայմանները, կղերին ունեցած պատրաստութիւնը որ համեմատական չէր աստիճաններուն հետ եւ մանաւանդ պատրաստութեան եղանակը: Օրինակ Ղուկաս կաթողիկոս մը պատրաստուած էջմիածնականներ չուզեր, ըսելով «Մեծ է տունս այս, մարդիկ հարկաւորք են ի կառավարիչ, իմ միաբանքս եթէ զՍուրբ ես Տէր եւ զՀայր գրածն գիտնան, ինձ բաւական է, ես փիլիսոփայ միաբան ուզում չեմ»:

Ուրեմն դեռ 1640ի ատենները Կիրակոս Երեւանցի եւ Խաչատուր Սեբաստացի պատրիարքներուն օրով հայադէտ լատին քահանայ մը Քլեման Կալանոս, հայ վարդապետի սքեմով Գում Գափուի պատրիարքարանին մէջ իսկ լեզուներու եւ կրօնքի դասեր կուտայ: «Սա մինչ էր ի Հայս՝ զզգեստ եւ զձեւ Հայոց աբեղայի կրէր, յաւուրս պահոց զկուկս ոչ ուտէր, զգինի ոչ ճաշակէր, թէպէտ վոխ էր մարմնով, զգիշերային ժամն զաղմոսս եւ զայլն ի միասին կատարէր» կ՚ըսէ Ստեփաննոս Ռոշքեան իր «Ժամանակագրութեան» մէջ:

Նոյն ատենները Իւրպէն 8րդ պապը Փիլիպպոս Աղբակեցի կաթողիկոսին նուիրակ մը ղրկեր էր Փօլ Պիրոմալլի անունով «ի կարգէն Դոմինիկոսի վարդապետ ոմն՝ այր իմաստուն եւ երեւելի յազգէն Ֆրանկաց» եւ կաթողիկոսը «բազում սէր եւ բարեկամութիւն արար ընդ Պօղոսին այնը» կ՚ըսէ Առաքել Դավրիժեցի: Փիլիպպոս կաթողիկոս, դարձեալ ըստ Դավրիժեցիի վկայութեան, իր բարեկամին պարզապէս հաճելի ըլլալու համար կրօնական վիճում մըն ալ կ՚ընէ նուիրակին, 1652ին հրահանգելով որ պատարագի մէջ յիշուի նաեւ Հռոմի քահանայապետը: Երանելի կաթողիկոսը տեղերական ժողովներու դաւանական բանաձեւերով, Քրիստոսի բնութեան որակով ու քանակով, Պետրոս Առաքեալի «վէմ» ըլլալով կամ չըլլալով մտահոգուած չունի: Պօղոսը իր սիրելի բարեկամն է, հետեւաբար մե՞ծ բան է Պապն ալ յիշել պատարագի ընթացքին, անոր հաճոյք պատճառելու համար: Մինչդեռ Պապը յիշել տալը լատին կրօնաւորներուն գլխաւոր մտասեւեռումը եղած է իրենց գործունէութեան մէջ մեր մօտ, անկէ բխող շատ հասկնալի հետեւանքներու հեռատեսութեամբ:

Աղուաններու հայազգի Ազարիա կաթողիկոսը 1687ին հպատակութեան թուղթ մը կը ղրկէ Ինոսան ԺԱ. Պապին: 1686ին Զիլֆիտար Օղլու Մինաս եպիսկոպոս մը, 1689ին Մովսէս Երեւանցի վարդապետ մը, 1693ին Լալուակ Մխօ ըսուած Մխիթար Մոկացի եպիսկոպոս մը կաթողիկէ դաւանութեան հաւատարմութիւն կը յայտնեն:

Այս եւ նման եղելութիւններէն յուզուողներ չկան եւ հալածանքի հարց չկայ տակաւին: Ոչ միայն հարց չկայ, այլ տասնեակ տարիներ վերջ Հռոմի կուսակից կրօնաւորներ տակաւին ազատօրէն իրենց համոզումները կը քարոզեն եկեղեցիներուն մէջ, ինչպէս օրինակ Մխիթար վարդապետ Սեբաստացի Ղալաթիոյ Սուրբ Լուսաւորիչ եկեղեցիին կամ Խաչատուր վարդապետ Առաքելեան, նոյնիսկ Գում Գափուի մայր տաճարին մէջ:

Առաջին անգամ ընդդիմացողը կ՚ըլլայ Եփրեմ Ղափանցի Պատրիարքը, որ կը սկսի հալածել «Ֆրէնկ»ները: Սակայն իր յաջորդները Մխիթար Կորդուացի եւ Մելքիսէթ Սուպհի աչք գոցելով անտես կ՚առնեն նման քարոզութիւնները:

Թէեւ այս «իր յաջորդները» բացատրութիւնը շատ ալ յարմար չէ, որովհետեւ այս երեք պատրիարքները ամէնքն ալ մէկզմէկու յաջորդ են եւ մէկ տարուան մէջ (1700 յուլիս — 1701 սեպտեմբեր) պատրիարքական աթոռը իրարու ձեռքէ կը խլեն բռնութեամբ, կռիւով, կաշառքով:

Կորդուացին կը տապալէ Ղափանցին, Սուպհին կը տապալէ Կորդուացին, Ղափանցին կը տապալէ Սուպհին եւ դայն թիապարտութեան դատապարտել տալով ինք կրկին Պատրիարք կ՚ըլլայ: Պիտի չուշանայ սակայն Աւետիքը, ամէնուն ալ հաշիւը մաքրելով քշելու համար զանոնք ասպարէզէն:

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷԶ

(Շար.)

խզումը վերջնական կ'ըլլայ: Տօն Սթուրցօ կը հրաժարի կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարի պաշտօնէն եւ Կրոնքի կը փոխարինէ զինքը: Այս պաշտօնը կը վարէ մինչեւ 1924ի խարդախուած խորհրդարանական ընտրութիւնները որոնք առերեւոյթս ներկայացուցչական բնոյթ ունէին եւ Մաթէօթթիի սպանութենէն ետք բոլորովին կը քշուի քաղաքական կեանքէն :

Կատարեալ առանձնութեան մը մէջ կ'ապրի այնուհետեւ եւ պատապրումէն ետք է միայն որ դարձեալ կը գրաւէ քաղաքական գործունէութեան առաջաւոր դիրքերը :

Իր մտածումները աւելի հասունցած են եւ ոչ մէկ վայրկեան իր եսական կաթոլիկի համոզումները տեղի չեն տար մարքսիստական գաղափարաբանութեան :

Սակայն չուտով այն եզրակացութեան կը յանգի որ Քրիստոնեայ դէմոկրատներու ընտրական յաղթանակը խոցելի պիտի մնայ մինչեւ այն ատեն որ ամուր դաշինք մը չհաստատուի գործաւոր դասակարգին հետ եւ այդ դաշինքը իրականացնելու համար պէտք է կազմել խորհրդարանական ճակատ մը ընկերվարականներու աջակցութեամբ: Ատոր համար խնկ կը ձեռնարկէ ընկերվարական պետին՝ Նեննիի հետ համաձայնութեան գետին մը գտնելու : Հակառակ որ Նեննի խնամիական յարաբերութիւններ կը մշակէր համայնավարներուն հետ, Կրոնքի կարելի կը նկատէ մերձեցում մը:

Իր այս տեսակէտը կը շարունակէ պաշտպանել, առանց սակայն հաւատքը ունենալու յաջողութեան, վասնզի թէեւ երիտասարդութիւնը միշտ ալ կը ծափահարէ զինքը սակայն զօրաւոր ընդդիմութիւն մըն ալ արգելք կը հանդիսանայ իր գործունէութեան :

1953ին կը հրատարակէ գրքոյկ մը որուն մէջ մանրամասնօրէն կը պարզէ իր կուսակցութեան ծրագիրը եւ կը յայտարարէ ․

«Քրիստոնեայ դէմոկրատներու ծրագիրը իր մէջ կը խտացնէ յատկանշական գիծերը ընկերվարական շարժումին որ կը համապատասխանէ միաժամանակ թէ աշխատաւոր ժողովուրդին արդար պահանջներուն եւ թէ քրիստոնէական ներշնչումներուն: Եւ ասիկա վստահաբար ընկերային աւելի փայլուն կարգուսարք մը ստեղծելու կրնայ ծառայել » :

1954 Յունիսին՝ Քրիստոնեայ դէմոկրատներու օրկանին մէջ մանրամասնօրէն կը պարզէ դարձեալ իր ծրագիրը եւ ընկերվարականներու հետ համագործակցութիւն մը անհրաժեշտ կը նկատէ :

Սակայն իր կուսակցութեան ղեկավար շրջանակները չեն ձայնակցիր իրեն, չեն համոզուիր կատարելապէս իր ծրագիրներուն որ կը դատապարտուի ձախողութեան :

Պ. Կրոնքիի ընտրութիւնը իբրեւ նախագահ Իտալիոյ Հանրապետութեան իրեն համար կը նշանակէ գեղեցիկ փոխ-վրէժ մը, քանի որ իր ընտրութեան ընթացքին ընկերվարականները, նոյնիսկ համայնավարները իր վրայ կեդրոնացուցած են իրենց ձայները :

Ասիկա անգամ մը եւս կը հաստատէ թէ Իտալիոյ նոր նախագահը մէկն է անոնցմէ որոնք իրենց համոզումները սակարկութեան չեն ենթարկեր:

ՍԹԱԼԻՆԻ ԱՐԵՒԸ ԿԸ ԽԱՒԱՐԻ

Այս տարի, առաջին անգամ ըլլալով, տօնուած է Լենինի ծննդեան տարեդարձը, (22 Ապրիլ) փոխանակ մահուան տարեդարձին (21 Յունուար):

Լենինի մահուան տարեդարձը երեսուն տարիէ ի վեր կը տօնուէր Խ. Միութեան մէջ, սակայն նոր որոշումով մը, Կեդր. Կոմիտէի ընդհ. քարտուղարը ջնջած է այդ հինաւուրց սովորութիւնը եւ վճռած՝ որ այսուհետեւ փոխանակ մահուան տարեդարձին տօնուի Լենինի ծննդեան տարեդարձը :

Այդ առթիւ «Փրաւտա» կը հրատարակէ հետեւեալ պատճառաբանութիւնը ․ —

« Հիմա այլեւս աւելի կենսական է ոգեկոչել յիշատակը Վ. Ի. Լենինի ոչ թէ իր մահուան օրը որ սուգի հանդամանք մը կուտայ հանդիսութեանց, այլ անոր ծննդեան օրը, այդ թուականին տալով տօնական երեւոյթ մը, ինչ որ աւելի կը համապատասխանէ Լենինեան խորհուրդին՝ խորհուրդը յաւիտենական վերանորոգման:

Ակներեւ է որ համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը կը ձգտի իր բարձրութեան վրայ վերահաստատել Լենինի պաշտամունքը: Ան կ'ուզէ Սթալինի մահէն հազիւ երկու տարի ետք ցոյց տալ նոր սերունդներուն թէ միայն Լենինն էր յեղափոխութեան հանճարը եւ թէ անոր պատմական դերը անհամեմատօրէն աւելի մեծ էր քան Սթալինի դերը :

Բան չէր խնայուած, Լենինի ծննդեան տարեդարձի տօնակատարութեանց փառաշուք երեւոյթ մը տալու համար: Ամբողջ մամուլը մանրամասնօրէն ներկայացուց անոր կեանքն ու գործը: Մասնաւորապէս երիտասարդութեան անծանօթ մնացած հին վաւերաթուղթեր հրատարակութեան տրուեցան, ինչպէս նաեւ Լենինի կնոջ՝ Նատեժտա Կրուպսքայայի, Քլարա Ցէթքինի եւայլն յուշերը :

Կուսակցական գործիչներու հրահանգ տրուած էր տարածել հետեւեալ նշանաբանները․ —

« Վ. Ի. Լենին՝ մեծ կազմակերպիչը եւ առաջնորդը համայնավար կուսակցութեան » :

« Վ. Ի. Լենին՝ ստեղծողը աշխարհի առաջին ընկերվարական պետութեան » :

« Վ. Ի. Լենին՝ պարագլուխը յեղափոխական գիտութեան » :

Թերթերը հրատարակեցին Լենինի յիշատակին նուիրուած բանաստեղծութիւններ, որոնք բոլորովին հեռու են ցարդ Սթալինի անուան նուիրուած ձօներու ոռոգիկ ոճէն :

Այսպէսով Խրուշչեւ կը փորձէ Լենինի վրէժը լուծել Սթալինէն, որ ուզեց նսեմացնել վարպետին եւ ուսուցչին արեւը :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԻ ԱՌԹԻՒ

*

ՆԻՍ.— Ապրիլ 24ի կիրակին սովորականէն աւելի ժողովուրդ կար եկեղեցին, որ եկած էր իր յարգանքի բաժինը բերելու 1914-15ի նահատակներուն: Բոլոր դասակարգի ներկայացուցիչներ կային :

Կրօնական ընկերակցութեան վարչութիւնը Սգարեմ մը զետեղած էր եկեղեցւոյ կեդրոնը, սեւ քողով մը ծածկուած :

Տխուր էր մթնոլորտը:

Եկեղեցական արարողութենէն վերջ հոգեւոր հովիւ Ատոմ քահանայ օրինակներ յիշեց խրայէլի ժողովուրդին տառապանքներէն, որոնց տոկաց ժողովուրդը, միշտ վառ պահելով իր հաւատքը: Մեր ժողովուրդն ալ ենթարկուած է այդ աղէտներու, սակայն չէ յուսահատած, շնորհիւ իր եկեղեցական եւ աշխարհական առաջնորդներուն: Միշտ ապրեր է ապագայի յոյսով: » 1915ի նախճիրէն երեք տարի վերջ 1918 Մայիս 28ին անոնց արեան գնով մենք ունեցանք մեր ազատ հայրենիքը : Պէտք է խոնարհինք այդ հայրենիքի ծնունդին եւ անոր նշանաբանը ներկայացնող եռագոյնին առջեւ, պէտք է սիրենք նաեւ ներկայ Հայաստանը որ կը զարգանայ ազատ յոյսերը իրականացնելու համար : Վարչաձեւերը կը փոխուին, հայրենիքը եւ ժողովուրդը կը մնայ յաւիտեան »: Գ. Խ.

×

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, 29 Ապրիլ—․ Մեր ազգային սգատօնի քառասնամեակը մեծ շուքով յիշատակուեցաւ, Կիրակի առաւօտ, 24 Ապրիլ: Քաղաքիս երիտասարդ վարդապետը՝ Հ. Մեսրոպ օրեր առաջ աշխատանքի լծուած էր, որպէսզի մեր նահատակներու ոգեկոչումը կատարուի պատշաճ հանդիսութեամբ: Կիրակի օր, հայ մատուռը լեցուն էր հին եւ միջին սերունդի ներկայացուցիչներով, մանաւանդ երիտասարդներով, որոնք եկած էին մեզի հետ սգալու մեծ ցուհերու յիշատակը :

Խորանը ծածկուած էր սեւերով :

Մեծկակ պաստառին վրայ կ'երեւար սեւ խաչ մը — «Յարգանք Ապրիլ 11-24ի նահատակներուն»: Հ. Մեսրոպ, հայրենաշունչ քարոզ մը խօսեցաւ, վեր հանելով, մեծ նահատակներուն չարչարանքն ու ողջակիզումը, աննախընթաց՝ ազգերու պատմութեան մէջ: « Ճշմարիտ ու սքանչելի սուրբեր էին, մեր նահատակները, որոնք Գողգոթայի ճամբան բռնեցին, որպէսզի մնացեալ հայ ժողովուրդը, քաջութեամբ դիմանայ պահելով հայութեան դիմագիծը:Անոնք՝ ցաւերով եւ մարտիրոսութեամբ չահեցան մայրենեան մեծագոյն յաղթանակը, որ կազմեց այսօրուան մեր Հայաստանի հիմնաքարը: Թող վառ մնայ անոնց յիշատակը: Քառասուն տարի ետք, պէտք է հպարտութեամբ յիշենք թէ իրենց արեան գնով մեզի տուին հայրենիք մը » :

Այս տարի Ապրիլեան Սգատօնը, թէեւ եկեղեցւոյ մէջ սահմանափակուեցաւ, եւ սակայն արժանի յարգանքը տրուած եղաւ : ՍԱՔՕ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԿԵՍԱՐԻՈՅ մէջ Զատիկը տօնուած է Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին, ի ներկայութեան խուռն բազմութիւն մը: Հոգեւոր հովիւը Հայկազուն քահանայ թուրքերէն տառերով եւ հայերէն բառերով արձանագրած էր բոլոր եկեղեցական արարողութիւնները, զոր երգած է տեղւոյն երիտասարդութիւնը: Զատկի ընթերցուածներն ալ թուրքերէնի թարգմանուած եւ կարդացուած են դպիրներու կողմէ: Ներկայ եղած է նաեւ Կեսարիոյ Ապահովութեան տեսուչը իր հետեւորդներով :

ՊՈԼՍՈՅ պատրիարքին Զատկի շնորհաւորութեան գացած է Յոյներու Պատրիարք Աթենակորաս արք. իր փոխանորդին եւ ուրիշ եկեղեցականներու ընկերակցութեամբ: Ներկայ եղած են ժողովականներ եւ թաղային մարմիններ : Հանդիսաւոր թափորով եւ «Ուրախ լեր Սուրբ եկեղեցի» շարականի երգեցողութեամբ եւ զանգակահարութեամբ առաջնորդուած են Մայր եկեղեցի ուր Աթենակորաս պատրիարքը սեղան բարձրանալով խաչը եւ աւետարանը համբուրած եւ աղօթած է: Ապա ժողովուրդին դառնալով շնորհաւորած է Զատիկը, տալով հայրական յորդորներ:

Զատկի տօնին առթիւ պատրիարքին այցելած են նաեւ բողոքականներու ազգապետ Պ. Վահան Խարբութլեան, եւ Պ. Սերոբէ Զարիֆեան, վիէննական Մխիթարեան միաբան մեծաւոր Հ. Սարգիս Բարոյեան Վենետիկեան Մխիթարեան ներկայացուցիչը :

ՊՈԼՍՈՅ Րոպըրթ Գոլէճի հիմնադիրներէն հանգուցեալ տնօրէններուն եւ ուսուցչապետներուն իւղաներկ դիմանկարները զետեղուած են հանդիսասրահին մէջ, որոնց կարգին փրոֆ. Յակոբ Ճէճիզեանի դիմանկարը : Ներկայիս հայ շրջանաւարտներու դիմումին վրայ տնօրէնութիւնը որոշած է զետեղել նաեւ դիմանկարը փրոֆ. Ա. Տէր Յակոբեանի, որ գոլէճի վաստակաւորներէն է: Այս զետեղումը տեղի պիտի ունենայ հանդիսաւոր ոգեկոչումով մը :

ՎԻԷՆՆԱՅԻ Մխիթարեան հայրերու Պէյրութի դպրոցի նոր շէնքի հիմնարկէքը կատարուած է Հազմիէյի մէջ որ օդասուն արուարձան մըն է: Վարժարանը պիտի շինուի տասը հազար քառ.մեթր գետնի մը վրայ: Հիմնարկէքի արարողութեան նախագահած է կարտինալ Աղաճանեան : Ներկայ եղած են Նալեան արք. եւ Սահակ եպիսկ. Կողեան եւ բազմաթիւ բարձրաստիճան հիւրեր :

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

•

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

Այդ իրիկուն քանի մը անգամ պարեցի իր հետ: Լաւ կը պարէր: Երբ պարը վերջացաւ ու մինչ կը մտածէի անկողին մտնել, առաջարկեց պտոյտ մը կատարել կամրջակին վրայ: Երեք անգամ կամրջակին շրջանը ըրինք, վերջապէս նստանք բազկաթոռին վրայ: Ուրիշ մէկը չէր երեւէր: Քիչ մը ատեն խօսեցանք սարէն-ձորէն, աննպատակ:

— Օր. Պետտինկֆիլտ, գիտէ՞ք, անգամ մը ձեր հօրը հանդիպած եմ, կարծեմ : Շատ հետաքրքրական մարդ՝ իր կալուածին մէջ, նիւթ մը որ մասնաւոր հրապոյր մը ունի ինծի համար: Իմ կարգիս, ես ալ խոնարհաբար աշխատած եմ քիչ մը այդ ուղղութեամբ : Երբ Տորտոնիըի շրջանը կը գտնուէի ...

Մեր խօսակցութիւնը դարձաւ մասնագիտական: Գնդապետ Րէյսի բառերը պոռոտախօսութիւններ չէին: Բաւական բան գիտէր, թէեւ կարգ մը սխալ կարծիքներ յայտնեց բարբառներու մասին, զորս ես ուղղեցի եւ որոնց համամիտ գտնուեցաւ ի վերջոյ ...

Ժամը 12ն էր երբ խցիկս մտայ: Տակաւին շուարած էի այս արտառոց հակասութիւններուն վրայ: Կարելի՞ բան էր որ «ամբողջ նիւթը ուսումնասիրած ըլլայ » եւ ոչինչ հասկնայ հնաբանութենէն : Ոչ, լուծումս բանաւոր չէր: Քնանալու վրայ էի, երբ յանկարծ տարբեր գաղափար մը ծագեցաւ գլխուս մէջ: Զիս չէ՞ր փորձեր արդեօք: Այդ անճշդութիւնները նպատակով մը չէի՞ն, հասկնալու համար թէ խօսած նիւթիս իսկապէս կը տիրապետէի կամ ոչ: Ուրիշ խօսքով՝ հարազատ Անն Պետինկֆիլտ ըլլալէս կը կասկածէր : Ինչո՞ւ :

ԳԼՈՒԽ ԺԲ.

(Քաղուած Սըր Եւսթէյս Փետլըրի օրագրէն) :

Անհրաժեշտ է գրել նաւուն մէջ մեր անցուցած կեանքի մասին: Խաղաղ է այդ կեանքը: Բարեբախտաբար իմ ալեխառն մազերը զիս զերծ կը կացուցանեն խնձորի ետեւէն իյնալու, կամրջակին երկայնքին զբօսախնձորով եւ հաւկիթներով վեր վար վազելու եւ նման անպատշաճ խաղերու փորձութենէն : Մարդիկ ի՞նչ հաճոյք կը գտնեն այս յիմար եւ տաժանելի խաղերէն,— ինծի համար միշտ գաղտնիք մնացած է: Բայց այնքան յիմարներ կան աշխարհի մէջ որ: Մէկը փառք կուտայ Աստուծոյ իր գոյութեան համար, ուրիշ մը ...

Ես ընտիր նաւաստի մըն եմ, բարեբախտաբար: Փեկէթ, թշուառ արարածը, նաւաստի չէ: Սոլէնթէն հազիւ դուրս ելած՝ գոյնը կանաչիլ սկսաւ: Կ'ենթադրեմ որ իմ, այսպէս կոչուած, միւս քարտուղարս ալ ծովախտի բռնուած է:Ամէն պարագայի մէջ տակաւին մէջտեղ չելաւ : Թերեւս ծովախտ չէ հիւանդութիւնը, այլ բարձր դիւանագիտութիւն: Կարեւորն այն է որ գլխ չի նեղեր :

Նաւուն ժողովուրդը՝ իր ամբողջութեանը մէջ՝ քսուտներու բազմութիւն մըն է: Բացառութիւն կը կազմեն երկու վարպետ «պրիճ» խաղացողներ եւ գեղադէմ կին մը, — Տիկին Գլէյրըրնս Պլէր: Իրեն հանդիպեցայ քաղաքին մէջ: Կին մըն է որ կը սիրէ նուրբ հեգնանքը: Հաճոյք կը զգամ իր հետ խօսելէ, աւելի պիտի ախորժէի, եթէ չըլլար այդ երկայնասրունք աւանակը, որ անոր կապուած է խեցի մորթի մը նման: Չեմ կրնար խորհիլ թէ այս գնդապետ Րէյսէն տակաւին կ'ախորժի : Գեղադէմ է, բայց խիստ տխուր: Մէկը այս զօրեղ լռակեաց մարդերէն, որոնց վրայ կը խենթենան վէպերու սիրահար կիներն ու երիտասարդ աղջիկները :

Կի Փեկէթ վերը՝ կամրջակ եկաւ, երբ Մատէյրայէն՝ հեռացանք, եւ սկսաւ գըլուխս արդուկել գործի մասին: Ի՞նչ հարկ կայ նաւուն վրայ աշխատելու: Ստոյգ է որ ամառս խօսեցայ տպագրիչներուս հետ « Յուշեր »ուս մասին․ բայց ի՛նչ կարեւորութիւն ունի: Իրականութեան մէջ որո՞նք են յուշեր քարտուղարները, արուարձաններու ծեր կիները : Հապա իմ յուշերս քանի հոգի պիտի կարդան : Խընդիր ունեցած եմ կարգ մը նշանաւոր նըկատուած անձերու հետ, եւ Փեկէթի աջակցութեամբ՝ անճոռնի մանրավէպեր հնարած անոնց մասին: Սակայն խնդիրը այն է, որ Փեկէթ շատ պարկեշտ մարդ է, ուստի եւ գործին ոչ յարմար: Թոյլ չի տար նման մանրավէպեր հնարել այդ մարդոց վրայ, վախնալով որ կրնան օր մը ինծի հանդիպիլ :

Ջանացի ազնիւ վարուիլ հետը եւ բոլ մեղմութեամբ :

— Նաւարեկութենէն նոր ազատուածի կերպարանք մը ունի տակաւին, սիրելիս: Միակ բանը որուն անհրաժեշտ պէտքը ունիս, կամրջակի աթոռ մըն է արեւուն տակ: Ոչ... ուրիշ ոչ մէկ խօսք :

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱՐԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ՍԱՅԿՈՆԻ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

ԴԵՌ ՈՐՈՇՈՒՄ ՉԱՌԱՒ ԿԱՅՍՐԻ ՄԱՍԻՆ

Վարչապետ Տիէմի սարքած ներկայացուցչական ժողովը, որ կը հաշուէ հազարէ աւելի պատգամաւորներ, 40 նահանգներէ Սայկոն հասած, դեռ չարտայայտուեցաւ կայսրի անկումին մասին : Նոյնիսկ տակաւին բացէ ի բաց քուէարկութեան նիւթ չէ դարձած այդ հարցը : Մինչ հիւսիսի եւ կեդրոնի նահանգները աւելի համամիտ են հանրապետութեան հռչակման, հարաւի պատգամաւորները կ՚առաջարկեն ազգային ժողովի մը կազմութենէն ետք քննել այդ խնդիրը : Ցամենայն դէպս, գրեթէ միաձայնութեամբ պատուիրակները կը փափաքին որ նախ կատարուին ընդհանուր ընտրութիւններ, որմէ ետք պիտի կազմուի Ազգային երեսփոխանական գերիշխան ժողովը : Ներկայացուցչական ժողովը կը շարունակուի :

× Կայսրը, որ միշտ կառավարութեան պետը կը նկատէ Տիէմ, նոր հեռագրով մը շնորհակալութիւն յայտնեց վարչապետին՝ իր հաւատարմութեան համար, եւ խորհուրդ տուաւ որ ապօրինի ոչ մէկ քայլ առնուի, փոքրամասնութեան մը ճնշումին տակ : Երբ խաղաղութիւնը վերահաստատուի, կայսրը ներում պիտի շնորհէ ըմբոստներուն :

× Շաբաթ օր երբ Երեք Մեծերու արտաքին նախարարները հաւաքուին Փարիզ, պիտի քննեն Հնդկաչինի հարցը, եւ կը կարծուի թէ համերաշխ քաղաքականութեան մը մասին տարազ մը պիտի փորձեն գտնել : Ուաշինկթընի մէջ, հարաւային արեւելեան Ասիոյ ապահովութիւնը սերտօրէն կը կապեն Հնդկաչինի տագնապին լուծման :

× Ազանդաւորները քաշուած են հարաւի ճախճախուտներուն մէջ : Վարչապետը «օրէնքէ դուրս» հռչակեց անոնց ընդհ. հրամանատարը :

× Վերջին լուրերուն համաձայն, մինչ Տիէմի հրաւիրած ներկայացուցչական ժողովը կ՚ուղէ միջին եւ փոխանցման լուծում մը գտնել, «Յեղափոխական կոմիտէի» սարքած համաժողովը, որ ինքզինք կ՚անուանէ «Ազգային Յեղափոխական Խորհուրդ», հազար պատգամաւորներու ձեռամբարձ քուէարկութեամբ վճռած է կայսրին անկումը եւ ժամանակաւոր կառավարութեան մը կազմութիւնը՝ վարչապետ Տիէմի կողմէ :

★

ՉԻՆԵՒՃԱՓՈՆԱԿԱՆ տնտեսական համաձայնութիւն մը ստորագրուեցաւ : Պատերազմի վերջանալէն ի վեր առաջինն է, եւ երկու երկիրներու յարաբերութիւնները պիտի դարձնէ աւելի բնականոն :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Թէյասեղան–խնջոյք, կազմակերպուած Սէն Ժերոմի Կապ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, ի նպաստ Օգնութեան կայանի շէնքի նորոգման :

Այս շաբաթ իրիկուն Թաղիս դպրոցի սրահը : Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ : Հաճելի ժամանց եւ անակընկալներ :

CANNES
Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ

11–24, Ապրիլ 1915ի նահատակաց հոգւոց հանգստեան համար :

Այս կիրակի ժամը 9ին, Ռուսական եկեղեցւոյ, մատրան մէջ, Պուլվ. Ալեքսանտր Գ. : Յաւարտ պատարագի քառասնամեակի հանդիսութիւն :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Դասախօսութիւն, նուիրուած հայկական հերոսամարտին :

Այս շաբաթ իրիկուան ժամը 9ին, Ֆրանսական Համալսարանի ամփիթատրոնին մէջ (40 Ալէ Լէօն Կամպէթա) :

Կը նախագահէ Պ. ՅՈՎՀ. ԻՍՊԻՐԵԱՆ

Նիւթ՝ Հայութիւնը ի՞նչպէս կռուեցաւ, Վասպուրականի մէջ Պ. Յովհաննէս Հաճագործեան, Ուրֆայի մէջ՝ Պ. Յակոբ Հացագործեան, Զէյթունի մէջ՝ Պ. Կ. Փօլատեան :

Յաջորդիւ՝ Շապին Գարահիսարի, Սասունի, Հաճընի, Այնթապի եւայլ վայրերու մէջ :

Մուտքը ազատ է :

Imp. ARAXES, 46, rue Ricҟer. PARIS 9e

ՀԱՆԴԷՍ – ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Պէլվիլ ՌՈՍՏՈՄ խումբի կողմէ :

Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 24, 32 – 34 Ավընիւ տը լա Փօրթ տէ Լիլա, Մէթրօ Փօրթ տէ Լիլա :

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Հայկական եւ Կովկասեան պարեր, Տիկին Ֆէսլեանէ եւ Օր. Հաքիմեանէ : Արտասանութիւն՝ Օր. Սեթա Յարէթնադովեան եւ ընկ. Ե. Գրիգորեան : Երգ, Օր. Եղիազարեանէ եւ ընկեր Մ. Գարահէօզեանէ :

Կը նուագէ՝ ԹԱՌԻՍ ԳԱՐԵԳԻՆ :

Ընկերահամակրական հաճելի մթնոլորտ, ճոխ եւ գիւրամատչելի պիւֆէ :

Մուտքի տոմսերու համար դիմել Ռոստոմի ընկերներուն եւ ճաշարան Արթիւր :

ԳԷՈՐԳ Զ.Ի ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Տ. Տ. Գէորգ Զ.ի մահուան Ա. տարելիցին առթիւ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր քառաձայն պատարագ եւ պիտի կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն : Կը պատարագէ Տ. Արտակ Վ. Մանուկեան : Արարողութեանց կը նախագահէ՝ Հայրապետական պատուիրակ Գեր. Ս. Ծ. Վ. Մանուկեան : Հասարակութիւնը կը հրաւիրուի, ներկայ ըլլալ այս պաշտամունքներուն :

×

Յառաջիկայ կիրակի, 8 մայիսը ըլլալով ամենայն Հայոց կաթողիկոս Գէորգ Զ.ի վախճանման տարեդարձը, Լիոնի Ազգ. միութիւնը կը հրաւիրէ բարեպաշտ ժողովուրդը հանդիսաւոր պատարագին եւ հոգեհանգստեան պաշտօնին :

Այս առթիւ պիտի յիշատակուի նաեւ եկեղեցւոյ շինութեան առաջին անձնուէր ճարտարապետ Արման Յակոբեանը, իր մահուան տարեդարձին առթիւ :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Գէորգ Զ. կաթողիկոսի վախճանման տարեդարձին առթիւ մասնաւոր հանդիսաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի : Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը յարգել Ամենայն Հայոց Հայրապետին յիշատակը :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ալֆորվիլի Ս. Պ. Պ. եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ, այս կիրակի, Միւթէվէլեան ընտանիքի հանգուցեալներու յիշատակին :

Կը խնդրուի անոնց յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ այս արարողութեան : Այս առթիւ պիտի երգէ խաչակիր մանուկներու խումբը :

×

Այրի Տիկին Վերժին Կիւրինեան, Տէր եւ Տիկին Գաբրիէլ Կիւրինեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր ԼԵՒՈՆ ԿԻՒՐԻՆԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

×

Տէր եւ Տիկին Ս. Թիրեաքեան, Պ. Վահրամ Թիրեաքեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգեան կը ծանուցանեն թէ՝ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Լիոնի Հայոց եկեղեցին 69 ռիւ Լուի Պլան, իրենց մօր ողբացեալ

ՎԵՐԳԻՆԷ ԹԻՐԵԱՔԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ալքաթախնամ – Որբախնամ Միութիւնս կը ծանուցանէ յարգոյ հասարակութեան թէ այս կիրակի առաւօտ, մասնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուին, Փրատոյի Մայր եկեղեցւոյ մէջ, Մարոքահայ բարեսէր Պ. Զարեհ Պէրկամալիի գարմիկին վաղամեռիկ Օր. Մարկրիթ Պէրկամալիի մահուան տարեդարձին առթիւ : Կը խնդրուի բոլոր Միութեանս անդամներէն եւ բարեպաշտ ժողովուրդէն ներկայ ըլլալ սոյն արարողութեան, ի յարգանս իր յիշատակին եւ ի մխիթարութիւն իր ծնողաց եւ պարագաներուն, որոնք ուրոյ գումար մը յատկացուցած են Միութեանս, բաշխուելու համար տեղւոյս աղքատ եւ կարօտ աղքատներուն :

Վարչութիւն Աղքատախնամի

ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ–ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Մարսէյլի Հայ Աւետ. եկեղեցիներու երկսեռ երգչախումբի

Այս կիրակի, ժամը ճիշդ 5ին

Քաղաքիս շքեղագոյն թատրոնին Թէաթր տիւ Ժիմնազի մէջ :

Կը ղեկավարէ Յակոբ Քիւրքճեան, Պոսթընի երաժշտանոցէն :

Կը մասնակցին ֆրանսական Ռատիոյի սոլիստներէն կազմուած լարաւոր քառեակ մը, եւ Քոնսէռ Քլասիքի սոլիստները (ջութակ, թաւ ջութակ, եւայլն) :

50 հոգի բեմին վրայ

Պիտի նուագուին ու երգուին հայ եւ օտար լաւագոյն երաժիշտներէն բազմաթիւ գործեր : Իբր առաջին ունկնդրութիւն՝ պիտի լսուին հռչակաւոր կտորներ.— Ա.— Հէնտէլի «Մեսիա«էն, Բ.— Ա. Խաչատուրեանի «Գայեանէ» պալէէն, Գ.— Հայաստանի «Կոմիտասեան քառեակի» ըէբէրթուարէն :

Տոմսերու թիւը սահմանափակ է.— Ստանալու համար դիմել՝ «Մօնտէ–Սփօռ, 75 Լա Քանըպիէռ, գին՝ 100, 200, 400 եւ 600 ֆրանք :

Հակառակ եղած ծանուցման, Ժիմնազի կիշէն ԲԱՑ պիտի ըլլայ հանդէսին օրը, ժամը 11էն սկսեալ : ԿԱՐԵՒՈՐ է ժամը 16·30ին տեղերը գրաւել

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ

VENTE DE CHARITE

— KERMESSE —

ՏՕՆԱՎԱՃԱՌ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Տիկնանց Միութեան կողմէ :

Կիրակի, 8 Մայիս, ժամը 15էն 24

Salle Bonneterre-Rue Bonneterre

Villeurbanne

Bar—Jeux—Attractions—Buffet

Կերպաս, հագուստ, կօշիկ, գիրք, ձեռագործ, նպարեղէն, եւն. եւն. :

Մուտքը ազատ է

Վերադարձը ապահովուած է :

Tram. no. 3, Arrêt Cours Tolstoï

Antoine Perrin.

ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քաուէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քաւէի դիմաց :

Նիւթ՝ Բարեգործականը կը ծառայէ՞ իր նպատակին :

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ : Մուտքը ազատ է :

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Փորթ տ'Իթալիի Ֆ.Կ.Խաչի մասնաճիւղը կազմակերպած է ցերեկոյթ պարահանդէս մը ի նպաստ կայանին, 8 Մայիս, ժամը 13էն 24, Ֆրանքօ Պելժ սրահին մէջ, 59 ռիւ Վէրնիօ, Փարիզ (13) :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Կառվարենց» խումբի կողմէ կը ներկայացուի Գրիգոր Վահանի «Բախտին Անիւը» թատերգութիւնը, երեք արար, ղեկավարութեամբ Պ. Մ. Շիշմանեանի :

Եւրոպական պարեր, ժաֆ Մանտէլեանի Ռատիօ Լիւքսէնպուրի նուագախումբով :

Ճոխ պիւֆէ, ժողովրդական գիներով, մուտքը 250 ֆրանք :

Հաղորդակց.— Մէթրօ Թոլպիաք, օթօպիւս 62, 67, 21 :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՍԷՆԹ ՄԱՐԿՐԻԹ (Մարսէյլ).— Հ. Յ. Դ. «Համազասպ» խումբի ընկերները եւ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընկերուհիները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Քիւրտեան, Նշանեան, Գասպարեան, Արայեան, Պալպուտեան, Կոստանեան եւ Զապալեան ընտանիքներուն, Կապ. Խաչի արժանաւոր նախագահուհիին այրի Տիկ. Լուսիկ Քիւրտեանի (ծնեալ Նըշանեան) ղառնաղէտ մահուան առթիւ որ տեղի ունեցաւ 24 Ապրիլին : Փոխան ծաղկի կը նուիրեն Կապ. Խաչի մասնաճիւղը երեք հազար Յունաստանի Զաւարեան վարժարանի չքաւոր աշակերտներուն եւ հազար ֆրանք «Յառաջ»ի տարածման : Պ. Արփկ Կոստանեան երկու հազար ֆր. Պէյրութի Փալանճեան ճեմարանին : Հ. Յ. Դ. «Համազասպ» խումբը հազար ֆր. «Յառաջ»ի տարածման եւ երկու հազար ֆր. Մշակութային տան ֆոնտին :

×

Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի այրի տիկին Գ. Փափազեանի եւ զաւակներուն, Տէսինի Կապ. Խաչի վարժարանի եւ վաստակաւոր ուսուցիչ ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ մահուան առթիւ :

×

Հ. Յ. Դ. Ուսանողական «Սեւակ» խումբը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Փափազեանի եւ ընկերներ Ալէնի եւ Սուրէնի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Մկրտիչ Փափազեանի մահուան առթիւ :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Քաֆէ Րէժան : Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՓԱՐԻԶ.— Վասպուրականի Հայր. եւ Երիտ. Միութեանց ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին : Միասին բերել հրաւիրագիրերը :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբը : Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն, բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուս.ի վարչութիւնս կը խնդրէ իր գործօն թէ պատուոյ անդամներէն ու նահանգէն պատկանող բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3·30ին, Իսի Խրիմեան վարժարանի սրահը, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս, ընդհ. ժողովին :

Օրակարգ՝ Ա) վարչութեան բարոյական թէ նիւթական համարատուութիւնը Փարիզի շրջանին, Մարսէյլի եւ Տէսինի մասնաճիւղերու ունեցած տարեկան գործունէութեանց : Բ) Նոր վարչութեան ընտրութիւն : Ուշադրութիւն, մասնաւոր հրաւիրագիր պիտի չղրկուի :

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին : 7 Պուլվար տ'Աթէն, Պար տիւ Կլոպի սրահը :

Օրակարգ՝ Ա) Զեկուցում պարահանդէսին : Բ) Դաշտահանդէսի որոշում, ընթացիկ հարցեր : Այս կարեւոր ժողովին կը հրաւիրուին Պոմոնի անդամներն ալ : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս շաբաթ, սովորական հաւաքատեղին : Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը կարեւոր է :

ԽԱՐԲԵՐԴՑԻՆԵՐՈՒՆ

Խարբերդ նահանգի Եփրատ միութեան ժողովը Կիրակի, 8 Մայիս, ժամը 10ին, հայրենակից Ասատուր Քէօսէեանի խանութը (2 ռիւ Պեռնառ տիւ Պուա) : Օրակարգ՝ Ընդհ. զեկուցում եւ հաշուետուութիւն, ընթերցում Ամերիկայի կեդրոնէն եկած շրջաբերականին եւ վարչական ընտրութիւն :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Բաճկոնի (վէսթօն) եւ տափատի (քիւլօթ) համար լաւ կարողներ մեծ չափերու համար : Ներկայանալ նմոյշով Օ ՎԷԹԸՄԱՆ ԼԷՆԱ, 42 ռիւ Թիւռպիկօ, Փարիզ (3) :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 7 ՄԱՅԻՍ • SAMEDI 7 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7667 31e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3078

ՅԱՐԳԵՆՔ ՄԵՐ ԼԵԶՈՒՆ

Ժողովուրդի մը գոյութեան հիմնաքարը իր լեզուն է: Լեզուն նախապայմանն է ժողովուրդի մը մշակոյթին, մանաւանդ երբ այդ ժողովուրդը կ'ապրի աշխարհացրիւ, զուրկ իր մշակոյթին պահպանումն ու ուռճացումը ապահովող պետական միջոցներէ:

Հարցը խորքին մէջ կը հետաքրքրէ մեր բոլոր գաղութները, Ու ճիշդ ատոր համար ալ, տարին քանի մը անգամ, սփիւռքի մեր բոլոր թերթերու էջերէն, կոչեր կ'ուղղուին մայրենի լեզուն խօսելու, զայն տարածելու եւ այդպէսով մեր գոյատեւման գլխաւոր կռուանը ամուր պահելու համար:

Սակայն մայրենի լեզուն գիտնալն ու խօսիլը չի բաւեր: Հիմա անցած ենք այդ հանգրուանը: Ու կը խորհինք թէ ժամանակը եկած է պահանջելու մեր ժողովուրդէն որ ոչ միայն խօսի մեր լեզուն, այլ լա՛ւ խօսի ու մանաւանդ յարգանքը ընծայ անոր հանդէպ:

Այս յարգանքը կ'ակնկալուի մանաւանդ պաշտօնական հաստատութիւններէ, որոնք պէտք է նախանձախնդիր ըլլան հայ լեզուի տարածման:

Այս հաստատումը անոր համար որ քանի մը օր առաջ մեր աշխատակիցներէն մէկը կ'ընէր ցաւալի մատնանշում մը: Հայկական հանդէսի մը յայտագիրը, որ կը տրուէր Հայերէ բաղկացած հասարակութեան մը, տպուած էր օտար լեզուով: Այս չի նշանակեր թէ մենք դէմ ենք օտար լեզուներու ծանօթացման եւ խօսուելուն: Ընդհակառակն, Հայը իր ներկայ կեանքի պայմաններուն բերումով, պէտք է գիտնայ ու խօսի օտար լեզուներ, բայց ատիկա պատճառ մը պէտք չէ ըլլայ իր լեզուին հանդէպ յարգանքի պարտաւորութենէն զերծ մնալու: Կարելի էր այդ յայտագիրը տալ հայերէն լեզուով ու կողքին — եթէ անպայման անհրաժեշտ է — տպել թարգմանութիւնը: Չէ՞ք կարծեր թէ տարրական յարգանքի պակաս մըն է լեզուին ու հանդէսին ներկայ եղող հասարակութեան հանդէպ, երբ հայերէնին կը զլացուի իր ոչ միայն արժանի այլ նաեւ բնական տեղը:

Ասիկա մանրակի պարագայ մըն է անշուշտ ու բարեբախտաբար չէ ընդհանրացած, բայց կը մատնէ մտայնութեան մը, անտարբերութեան զգացում մը, զոր կը կարծէինք թօթափած ըլլալ:

Այսօր, մեծազօր պետութիւններն իսկ կոչ կ'ուղղեն իրենց ժողովուրդներուն որ լաւ խօսին մայրենի լեզուն: Երբ այդ կոչին կարիքը կը զգացուի պետական կեանքի բարիքները վայելող ժողովուրդներու համար, մեր պարագային կը դառնայ հրամայական պահանջ մը վեր լեզուին տարածումը, որովհետեւ միայն մայրենի լեզուն կրնայ զօրավիգ կանգնիլ մեզի ապագայ կեանքի տարապայման օրերուն, երբ հայութիւնը, աշխարհի չորս ծագերուն վրայ, գոյութեան արտասովոր պայքար մը կը մղէ իր ազգային նկարագրի պահպանման համար:

Յարգանքը լեզուին հանդէպ կը տանի մշակոյթի յարգանքին: Անդադար պիտի կրկնենք այս ճշմարտութիւնը, որովհետեւ մշակոյթէն դուրս, գոնէ ներկայ պայմաններու մէջ, չկայ փրկութիւն:

Օրուան կարգախօսը պիտի ըլլայ հայերէն խօսիլ, ու լաւ խօսիլ: Բայց մանաւանդ, լեզուի ճամբով, պահպանել մեր մշակոյթը, քաջալերել ընթերցանութիւնը, տարածել հայ գիրն ու գրականութիւնը: Այսինքն մնալ Հայ եւ խանդավառուիլ հայկական արժէքներով:

Այս պարտքը կը դրուի իւրաքանչիւր Հայու վրայ: Յարգանքը մեր լեզուին ու մշակոյթին հանդէպ կը պահանջուի բոլորէն, որովհետեւ պայքարը որ կը մղենք մեր գոյատեւման համար՝ համազգային նկարագիր ունի եւ կենաց մահու խնդիր մը դարձած է բովանդակ հայութեան համար:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԱԶԴԱԿԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ ԱՆԴԱՄ

Գերմանական Դաշնակցային Հանրապետութեան գերիշխան դառնալէն ետք, դիւանագիտական շրջանակները իրենց ուշադրութիւնը կը կեդրոնացնեն անոր խաղալիք դերին վրայ, թէ՛ Ատլանտեան ուխտին՝ եւ թէ՛ Արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան մէջ:

Ինչպէս հաղորդեցինք երէկ, պաշտօնական արարողութիւններ վաւերացուցին գերմանական գերիշխանութիւնը: Գրաւման զերադոյն յանձնաժողովը, իր վերջին նիստին մէջ ինքզինք լուծեց: Ֆրանսայի նախկին մարզպանը, Ֆրանսուա Փոնսէ, հիմա դեսպան, յանձնաժողովին «դամբանականը» խօսեցաւ, ինչ որ ճառ մըն էր նաեւ՝ գերմանական յաղթութեան առթիւ: «Կազմակերպեցինք մեր թաղումը, որուն թէ՛ գերակատարները եւ թէ հանդիսատեսներն ենք»: Յետոյ գրաւման շրջանին պատմականն ընելէ ետք՝ «էջ մը դարձուցինք, նորն է որ կը սկըսինք: Գերմանիան վերածնաւ խոր անկումէ մը ետք: Հիմա մաս կը կազմէ արդէն ազատ ժողովուրդներու ընտանիքին»: Գերմանական դրօշակին, (սեւ-կարմիր-ոսկեգոյն) բարձրացումով, զերադոյն յանձնաժողովին գրաւած պալատին վրայ, արարողութիւնները վերջ գտան, որմէ ետք վարչապետ Ատընաուըր գերմանացի ժողովուրդին ուղղուած ճառի մը մէջ ըսաւ: «Կ'ուզենք միացեալ եւ ազատ Գերմանիա մը, միացեալ Եւրոպայի մը մէջ»:

Ֆրանսայի նոր դեսպանը, իր կարգին, երբ իր պաշտօնին վաւերաթուղթերը կը յանձնէր հանրապետութեան նախագահին, յայտարարեց թէ եւրոպական քաղաքակրթութիւնը կը պահանջէր որ «Գերմանիա եւ Ֆրանսա բարի դրացնութեան մէջ ապրէին»: Նախագահը շնորհակալութիւն յայտնեց Ֆրանսուա Փոնսէի ֆրանքօ-գերմանական համաձայնութեան ուղղութեամբ տարած ճիգերուն համար:

Գերմանական գերիշխանութեան ճանաչման իբրեւ առաջին արդիւնք՝ այս իրիկուն ծնունդ պիտի առնէ Լոնտոնի համաձայնութիւններէն բխած «Արեւմտեան Եւրոպայի Միութիւն»ը որուն կ'անդամակցին Պելճիքա, Հոլանտա, Լիւքսէմպուրկ, Իտալիա, Արեւմտեան Գերմանիա, Ֆրանսա եւ Անգլիա: Յետոյ երկուշաբթի 9 Մայիսին, Գերմանիան պաշտօնապէս պիտի մասնակցի Ատլանտեան Ուխտի ժողովներուն, Փարիզ, միւս անդամներուն հաւասար իրաւունքներով:

× ՖՐԱՆՍԱՅԻ արտաքին նախարարը Ա. Փինէ, շնորհաւորական հեռագիր մը քաշեց վարչապետ Ատընաուըրին, ուր կը շեշտէ այն պարագան թէ պէտք է արդիւնաւոր ըլլայ Փարիզի համաձայնութիւններէն բխած ֆրանքօ-գերմանական համագործակցութիւնը: «Ուրախ եմ մեր երկու ժողովուրդներուն բարեկամութեան համար, որովհետեւ անհրաժեշտ պայմանն է Եւրոպայի ապահովութեան եւ բարգաւաճման»:

× ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը Իտըն, իր կարգին ողջունելով Գերմանիոյ գերիշխանութիւնը, Ատընաուըրի կը յայտնէ. — «Դեռ շատ բան կայ ընելիք ազատ աշխարհի ապահովութեան համար, բայց վստահ եմ որ այդ ճամբան պիտի քալենք միասին»:

× ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ արտաքին գործոց նախարարը յայտարարեց. — «Ա. Միութիւնը պէտք է ընդունի որ ձախողեցաւ Գերմանիոյ մէջ: 5 Մայիսը Ա. Միութեան եւրոպական քաղաքականութեան մահադատն է»:

× ՎԱՐՁԱՊԵՏ ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ ընդգծելով Գերմանիոյ յառաջդրութիւնները ըսաւ. — «Գերմանիա իր ամէն ուժերով պիտի աշխատի խաղաղութեան պահպանման, եւ նոր Եւրոպայի մը կառուցման համար:»:

ԿՐԿԻՆ ԼԱՒԱՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ՎԻԵՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

•

Դժուարութիւնները որ ծագած էին առջի օր Վիէննայի մարզպաններու ժողովին ընթացքին, կը թուին հարթուած ըլլալ: Թէեւ լռութիւն կը տիրէ աշխատանքներուն մասին, բայց կիսապաշտօնական շրջանակներու համաձայն, դաշնագրին ընդհանուր քննութիւնը արդէն աւարտած է, իսկ յօդուածներուն մանրամասն քննութիւնը հասած արդէն 59ի վրայ 40րդ յօդուածին: Կը կարծուի որ մարզպանները իրենց աշխատանքները պիտի կարենան աւարտել այսօր, Շաբաթ, կամ վաղը: Իրազեկներու կարծիքով, Խ. Միութիւնը զիջումներ ըրած է երկու կէտերու վրայ: Ինչպէս յայտնած էինք, կը պահանջէր յանձնախումբի մը գործունէութիւնը Աւստրիոյ մէջ, կեդրոնական Եւրոպայէն ապաստանած գաղթականներուն վերադարձին համար: Կը կարծուի որ ետ քաշած է իր պահանջը:

Գաղթականներուն մասին, Աւստրիական կառավարութիւնը յայտարարութիւն մը հրատարակած է արդէն, ուր կ'ըսէ թէ ոչ մէկ ճնշումի տակ, պիտի չուզէ բռնի ուժով արտաքսել գաղթականները, որոնք կրնան մեկնիլ միայն իրենց ազատ կամքով: Իսկ աւստրիական բանակին ուժերու սահմանափակումի խնդիրն ալ կ'ըսուի թէ արդէն կարգադրուած է, Մոսկուայի նոր զիջումներուն շնորհիւ: Ներկայիս դժուարութիւններ կը նկատուին առաւելաբար տնտեսական հարցերը: Աւստրիոյ պատերազմական հատուցումները, Գերմանիոյ նախկին ստացուածքները Աւստրիոյ մէջ, եւայլն: Սակայն, տիրող լաւատեսութիւնը, ինչպէս նաեւ աւստրիացի ներկայացուցիչներուն «գոհունակ դէմքերը» ենթադրել կու տան թէ այդ մասին ալ համաձայնութիւն մը պիտի գոյանայ:

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՇԱՏ ՈՒԺԵՂ ՌՈՒՄԲ ՄԸ ՊԱՅԹԵՑԱՒ

Առջի օր Նեւատայի (Մ. Նահանգներ) մէջ փորձուեցաւ հիւլէական ռումբ մը, որ պայթելով յառաջ բերաւ 40.000 թոն տինամիթի համարժէք ուժ մը: Երկու հազար փորձագէտներ, զինուորականներ եւ թղթակիցներ կը դիտէին հեռուէն: Ռումբը նետուեցաւ արուեստական քաղաքի մը վրայ, հաստատելու համար անոր աւերները:

«Հիւլէական սունկ»ին բարձրութիւնը հասաւ 14 քիլմ.ի քանի մը վայրկեանէն:

Թոններով հող ու աւազ նետուեցան երկինք: Ամերիկեան հեռապատկերը, ժողովուրդին առիթ տուաւ հետեւելու փորձին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԻՐԱԼ Ռէտֆորտ յայտարարեց թէ Մ. Նահանգներու զինուորական ուժը շատ աւելի արագ կ'աճի քան թէ Խ. Միութեան ուժը:

ԾՈՎԱԿԱԼ ՏԷՕՆԻՑ, հիթլէրական Գերմանիոյ նաւային ուժերու նախկին ընդհանուր հրամանատարը, որ պատերազմէն ետք դատապարտուեցաւ Նիւրէմպէրկի մէջ, տասը տարուան բանտարկութեան, հաւանաբար ազատ պիտի արձակուի Շփանտաու (Պերլին) բանտէն, մօտերս, իր փաստաբանին դիմումներուն վրայ: Ցամենայն դէպս, 1956 Հոկտեմբերին արդէն կը վերջանայ իր բանտարկութեան շրջանը:

ՊԱԼԹԸՆԱՆ շրջանի զինուորական հրամանատարութեան մէջ փոփոխութիւններ կատարուեցան: Զօր. Կորպաթով նշանակուեցաւ ընդհ. հրամանատար: Կը կարծուի որ Մար. Բաղրամեան որուն յանձնուած էր այդ շրջանը մինչեւ հիմա, կոչուած է ուրիշ եւ աւելի կարեւոր պաշտօններու:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՄԷՋ

ԽԱՌՆԱԿ ՎԻՃԱԿԸ ԿԸ ՏԵՒԷ

Վարչապետ Տիէմի նախաձեռնութեամբ գումարուած նահանգային ներկայացուցչական ժողովը, չկրցաւ համաձայնիլ իր տալիք որոշումներուն մասին, եւ երկուքի բաժնուեցաւ: Ինչպէս հաղորդած էինք, կեդրոնի եւ հիւսիսի ներկայացուցիչները կը պահանջէին կայսրին տապալումը, իսկ հարաւային Հնդկաչինի պատգամաւորները այդ որոշումը կ'ուզէին ձգել Ազգային ընդհանուր խորհուրդի մը, որ պիտի կազմուէր ընտրութիւններէ ետք: Միջադէպի մը պատճառով, հարաւի ներկայացուցիչները ձգեցին ժողովասրահը եւ հեռացան: Այնպէս որ, իւրաքանչիւր խմբակցութիւն նոր նիստ մը գումարելէ ետք, ձեռնարկ քուէարկեց իր բանաձեւը:

— Կեդրոն եւ հիւսիս. — (Պատգամաւորներուն մեծամասնութիւն, թէեւ կը ներկայացնէ ժողովուրդի փոքրամասնութիւն մը): Կայսրը իր զինուորական եւ քաղաքացիական բոլոր իրաւասութիւնները պէտք է փոխանցէ վարչապետին, որ երեք ամիսէն պէտք է հրաւիրէ ազգային համաժողով մը:

— Հարաւ. — (Պատգամաւորներու փոքրամասնութիւնը՝ որ կը ներկայացնէ հարաւի շրջաններուն հոծ ժողովուրդը): Պէտք է գումարել «ժողովրդական համագումար» մը, որ պիտի ընտրէ փոխանցման կառավարութիւն մը:

× Միւս կողմէ, «Յեղափոխական կոմիտէի» նախաձեռնութեամբ գումարուած հանրաժողովը, որ ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, ձեռնամբարձ եւ միաձայնութեամբ հաստատած էր կայսրին անկումը, նոր որոշում մը առաւ, որուն համաձայն «յեղափոխական կոմիտէն» կը դառնայ «գործադիր մնայուն մարմին»: Զօր. Նամ, քատայական, որ փոխ նախագահներէն է, յայտարարեց. — «Հիմա այլեւս գործի պիտի անցնինք»: Այս համագումարը, վիճաբանութեանց վրայ կը դնէ ազգայնական եւ հակագաղթապետական շեշտ մը, եւ Հնդկաչինի համար ժողովրդապետական վարչաձեւ կը պահանջէ: Ճառախօսները առանց բացառութեան դատապարտեցին կայսրը, եւ խնդրեցին վարչապետ Տիէմէն որ գործադրութեան դնէ իրենց որոշումները: «Միացուցէք Հնդկաչինը, կազմեցէք խորհրդարանը, ժողովուրդը վարչապետ Տիէմին հետ է»: Ժողովին տուած որոշումներէն մին ալ, կը վերաբերի Ֆրանսական ուժերու Հնդկաչինէն հեռացման հարցին: Կը պահանջեն որ Ֆրանսա բոլորովին հեռանայ Հնդկաչինէն:

× Պաօ Տաի կայսրը, երէկ Փարիզ հասաւ, վարչապետ Տիէմի ներկայացուցիչին ընկերակցութեամբ: Հանդիպումներ պիտի ունենայ, Ֆրանսական պաշտօնական շրջանակներուն հետ, Հնդկաչինի ապագային մասին:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ ԱԹԷՆՔ ՄԵԿՆԵՑԱՒ

Երէկ, ուրբաթ, Շ. Նարդունի օդանաւով մեկնեցաւ Աթէնք, Համազգայինի հրաւէրով, բանախօսելու համար Պէյրութի ճեմարանին յոբելենական հանդէսին, որ տեղի կ'ունենայ, վաղը, Կիրակի:

Իր բացակայութիւնը պիտի տեւէ մէկ ամիս: Կը վերադառնայ ամսավերջուն, ներկայ գտնուելու եւ խօսելու համար յոբելենական նոյն հանդէսին, Մարսիլիոյ մէջ, Յունիս 5ին:

ՈՒՐՖԱՅԻ (Թուրքիա) շրջանին մէջ մեծ սաստկութեամբ կարկուտ տեղացած է: Նստած խաւը մինչեւ մէկուկէս մեթրի բարձրացած է եւ փճացուցած՝ 180.000 արտավար տարածութեամբ ցորենի արտեր: Նոյն շրջանին մէջ 12 գիւղեր վնասուած են եւ ժողովուրդը այլուր փոխադրուած:

ՀԱՅ ՄԸ
ԲԱԲԵԼՈՆԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՊԱՐԱԳԼՈՒԽ

*

Այս իրողութիւնը կը հաստատուի պատմական անհերքելի ամէնէն հին արձանագրութեան մէկ վաւերագրով, որ կը խօսի մեզի Հայաստանի մասին — Դարեհ Թագաւորի Պեհիսթունի սեպագիր արձանագրութիւնները: Այս արձանագրութիւնները 2500 տարիներու հնութիւն ունին եւ կը գտնուին Զակրոս լեռներու վրայ, Պաղտատէն դէպի Եկբատան տանող ճամբուն վրայ, ներկայ Քիրմանշահի շրջանին մէջ: Արձանագրութիւնը փորուած է ժայռի մը վրայ եւ գրուած է երեք լեզուներով, հին պարսկերէն, էլամերէն եւ բաբելոներէն, սեպաձեւ գիրերով :

Ինչպէս ցոյց կուտայ սովետ պատմաբան Վ. Վ. Սթրուվէ իր «Պեհիսթունի արձանագրութեան Թուականը» ուսումնասիրութեան մէջ, 522էն՝ երբ Պարսից գահը կը բարձրանար Դարեհ, մինչեւ 521, Դարեհի վերակազմած կայսրութեան շատ մը երկիրներուն մէջ պայթեցան ժողովրդական արիւնալի ապստամբութիւններ, որոնց ժողովրդական եւ ընկերային բնոյթը կ'ընդգծէ սովետ պատմաբան Վ. Ի. Աւետէիւ եւ իր «Իստորիա Տրեւնեկո Վոստոկա» աշխատութեան մէջ :

1) Բաբելոնի մէջ պայթած էր նաեւ ուրիշ ապստամբութիւն մը, բուն իսկ Դարեհի գահակալութեան առաջին տարին, Նետենթու — Բելի գրգռութեամբ, որու մասին Պեհիսթունի արձանագրութեանց մէջ կը խօսուի առաջին սիւնակին մէջ 77-96 եւ երկրորդ սիւնակին մէջ 1–5: Դարեհ անձամբ խեղդեց սոյն ապստամբութիւնը: 521 տարուան սկիզբը Բաբելոնի մէջ կը պայթի ուրիշ ապստամբութիւն մը, գըլխաւորութեամբ Արախա անուն Հայու մը, որ զաւակն էր Խալտիթայի, որուն մասին Դարեհ Պեհիսթունի արձանագրութեանց երրորդ սիւնակին մէջ 78 եւ 83 կ'ըսէ «Մի ինչ որ ազամարդ, Արախա անունով Հայ մը ... ան Թագաւոր եղաւ Բաբելոնին »:

2) Համարելով զինք յաջորդ եւ օրինական գահաժառանգ Բաբելոնի նախկին Թագաւոր Նաբունահիտի, Արախա յաջողեցաւ ազատագրական շարժման մը համար, երկրորդ անգամ ըլլալով, ոտքի հանել Բաբելոնի ժողովուրդը պարսկական բռնակալութեան դէմ, զօրք հաւաքել եւ տիրանալ գահին, զոր գրաւած պահեց մօտ տարի մը: Որովհետեւ Նաբունահիտ, Բաբելոնի վերջին Թագաւորը, իշխեց 558–538, երբ գահընկէց եղաւ Կիւրոսի կողմէ, պարզ է որ Նաբունահիտի յիշատակը դեռ թարմ էր Բաբելացիներու յիշողութեան մէջ եւ այսպէս իր կարծեցեալ որդին Նաբուգադրեզզար — Արախա, ունեցաւ հեղինակութիւն մը բաբելացի ժողովուրդին վրայ: Բաբելոնի մէջ կատարուած պեղումները երեւան հանեցին տախտակներ, որոնք կը պարունակեն պայմանագրութիւններ՝ յիշելով Նաբուգադրեզզարը, այսինքն Արախան :

Բայց ահա թէ ինչ կը պատմէ Դարեհ աւելի անդին Գ. սիւնակին մէջ, 77-92, կըռիւը Արախայի դէմ, կռիւ՝ որ հազիւ վերջ գտաւ 521ի Նոյեմբերին (Ն. Ք.), երբ զօրավար Ինթաֆէրնէս, պարսկական անունով Վինդաֆարնը, պարտութեան մատնեց Արախայի զինուորները, խաչ հանեց զայն Դարեհի հրամանով: Մենք պիտի բաւականանանք թարգմանելով միայն պարսկերէն բնագիրը: Ասոր միայն վերջին մասը եղծուած է, բայց ան կրնայ լրացուիլ էլամական համապատասխան թարգմանութեամբ :

«Կը խօսի Դարեհ Թագաւորը.— Երբ Պարսկաստան ու Մետիա կը գտնուէի, Բաբելոնցիները հեռացան ինձմէ: Մարդ մը, Արախա անունով, Հայ մը Խալտիթայի որդին, ապստամբեցաւ Բաբելոնի մէջ. հոն կայ շրջան մը որ կը կոչուի Դուբալը (այսօր Դեբլեհ կը կոչուի եւ կը գտնուի Հիլլահի մօտերը, Պաղտատի հարաւը) եւ այնտեղէն խաբեց ժողովուրդը հետեւեալ կերպով .ես Նաբուգադրեզզարն եմ, Նաբունահիտի որդին, յետոյ բաբելացի ժողովուրդը հեռացաւ ինձմէ եւ անցաւ այս Արախայի կողմը, ան ձեռք դրաւ Բաբելոնի վրայ եւ դարձաւ Բաբելոնի Թագաւոր: (Դարեհի արձանագրութիւնը պարզապէս կը խօսի Արախայի մասին, որ «դարձաւ Բաբելոնի Թագաւորը »):

« Կը խօսի Դարեհ Թագաւորը ... յետոյ ես ղրկեցի իմ բանակը Բաբելոն, մի ոմն Ինթաֆերնէս, ծագումով Պարսիկ, իմ ըստրուկը, զայն հրամանատար ըրի եւ այսպէս ըսի իրեն. Ոչնչացուր բաբելոնեան այս բանակը, որ իմս չէ. Ապա Ինթաֆերնէս բանակով գնաց Բաբելոն Ահուրամազդան օգնեց ինծի եւ շնորհիւ Ահուրամազդային Ինթաֆերնէս ոչնչացուց Բաբելոնցիները եւ կապուած յանձնեց ինծի ... ամսու 22 օրերը կը լրացնէին իրենց ընթացքը, երբ ես բռնեցի ու կապեցի նաեւ այս Արախան, որ ինքզինք կ'անուանէ Նաբուգադրեզզար եւ այն մարդիկ որ անոր գլխաւոր զինակիցներն էին: Այս Արախան եւ այն մարդիկ, որ անոր գլխաւոր զինակիցներն էին, խաչ հանուեցան Բաբելոնի մէջ :

Ասով կը վերջանայ այն բոլորը, ինչ որ կրնանք գտնել այս հայ Արախայի մասին, միամեայ Թագաւորը Բաբելոնի, որ դեռ 538ին հասած էր պարսկական նահանգ մը: Կարեւորը միայն այն իրողութիւնն է, որ պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով Դարեհի արձանագրութեանց կարեւոր յիշատակարանի մը մէջ կը խօսուի Հայաստանի եւ երկու Հայերու մասին, որոնցմէ մէկը, Արախա, ապըստամբութեան միջոցով կը հասնի մինչեւ Բաբելոնի Թագաւորական գահը:

Այս առթիւ հարց կուտանք մենք մեզի. Ի՞նչ անո՞ւ կրնար ըլլալ Արախան, զոր պարսկական բնագիրը կը ներկայացնէ Արխա կամ Արախա ձեւին տակ: Ես կը կարծեմ թէ այս անունին մէջ պէտք է տեսնենք ուրարտական եւ հայկական անձնանուններու մէկ ձեւը, որուն մէջ առաջին բաղկացուցիչ տիպիկ տարրն է Արա — ինչպէս կը գտնենք զայն Արայի մէջ, անունը առիական աստուածի մը, ուրարտական Թագաւոր Արամէի անունին մէջ, մեր թուականէն ինը դար առաջ, եւ կամ Հայերու առասպելական Արա գեղեցիկ, Արամ, Արամայիս անունները եւ Մովսէս Խորենացիի կողմէ յիշուած Հայոց Թագաւոր Արավան կամ Արմոկ անուններուն մէջ :

Հետեւաբար Արախա ունի ամէն պարագայի, հայկական անուն մը: Միայն իր հօրը Հալտիթայի անունը լուսաբանուած չէ: Այս անուան ծագումը կը թուի ըլլալ ուրարտական Թէոփոր անունը, որ Խալդէ ուրարտական աստծու մը անունն էր: Աճառեանի «Հայոց անձնանուններու բառարան» աշխատութեան մէջ (Երեւան 1946. Գ. էջ 12) ոչինչ կը գտնենք բացի այն յիշատակութենէն, թէ ըստ Պասմաճեանի («Բանասէր» 1899, էջ 43) անունին ծագումը անծանօթ կ'երեւի :

Ես ներկայացուցի Հայերու պատմութեան այս ամենահին դէպքը, արձանագրուած պատմութեան կողմէ :

ՓՐՈՖ. ՎԼԱՏ ՊԸՆԸՑԵԱՆՈՒ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՄՔԵՐԸ

ՊԱՕ — ՏԱՅ

*

« Փարի Փրէս »ի մէջ Մերրի Պրումպերժէ ընդարձակ յօդուած մը գրած է Հնդկաչինի կայսր Պաօ Տայի մասին: Կ'առնենք կարեւոր մասերը.—

Թօրանի դղեակը՝ որ կը գտնուի Քանի շրջակայքը, բովանդակ աշխարհի համար այսօր դարձած է մառախլապատ դղեակ մը, դղեակ մը հանելուկներու: Պաօ Տաի դղեակն է ան, որ 1949ին գնուած է 85 միլիոն ֆրանքի :

Փաշաներու վայել բնակարան մը, Աղա Խանի, Տօմէրկի, Բիքասոյի եւ ուրիշներու դղեակներուն քովիկը: Մեծաշուք երկաթեայ վանդակորմէ մը անցնելէ յետոյ խորհրդաւոր ճամբէ մը կը մտնէք վարդագոյն դափնեծաղիկներով շրջապատուած պատերէ ներս, ուր կը կանգնի պաշտօնական պալատը:

— Ե՞րբ արդեօք Պաօ Տայ, գիշերային գրօսարաններու կայսրը, ֆրանսական խամաճիկը՝ որ Վիէթնամի պետ կարգուեցաւ, գահընկէց պիտի ըլլայ կը հարցնեն ամերիկեան թերթերը :

Այս մարդուն Տօն Ժուանին դէմ որ յաւիտենական արձակուրդի մը մէջ կը գտնուի, Ամերիկայի զօրավարները եւ դիւանագէտները Սայկոնի մէջ կը խրախուսեն վարչապետ Տիէմը, ազգայնական կաթոլիկ մը, կատաղի հակաֆրանսական, որուն ընտանեկան օրինակելի կեանքը երբեք գայթակղութեան առիթ չէ ստեղծած :

— Ինչո՞ւ համար Պաօ Տայ կը մնայ Քանի մէջ այն միջոցին երբ Սայկոնի անիշխանական վիճակը եւ Տիէմի ձախաւերութիւնը քաղաքացիական կռիւներ կը յառաջացնեն Վիէթմինի դէմ կռուելու սահմանուած Վիէթնամներուն միջեւ, կը հարցնէ ֆրանսական հանրային կարծիքը: Ի՞նչ բանի կը սպասէ կայսրը ձեռք առնելու համար իրերու ղեկը :

Սակայն Պաօ Տայ կը պահէ իր ասիական պաղարիւնը :

Ամէն առաւօտ Թօրանի դղեակէն դուրս գալով, Պաօ Տայ կ'երթայ Վալօրիսի ճամբուն վրայ գտնուող ընդարձակ հողամասի մը մէջ աղաւնի որսալու համար :

Քօթ տ'Ազիւրի լաւագոյն գնդակահարուած անձն է: Իրիկնադէմին, յուլօրէն կը կատարէ շրջապտոյտ մը իր փառահեղ կառքովը եւ ժամը 9ին Քազինօն հանդիպելով քանի մը տասը հազարնոց կը նետէ կանաչ սեղանին վրայ եւ երբեմն ալ իր շահած գումարները առանց հաւաքելու, կը հեռանայ արքայավայել անտարբերութեամբ մը :

Երբ Պաօ Տայ կը խօսի, իր խօսակցութեան թօնը եւ իր շարժուձեւերը ունին մէրիտիօնալ բնոյթ մը եւ խոտոր կը համեմատեն զինքը շրջապատող վիէթնամական մեծամեծներու շարժուձեւին եւ խօսքին հետ :

—Երկու երրորդով Ֆրանսացի եմ և մէկ երրորդով միայն Աննամիթ, կ'ըսէր ինծի օր մը Հոնկ Քոնկի մէջ: Աւելի շուտ Քօթ տ'Ազիւրի քաղաքացի մըն եմ քան Քօթ տ'Աննամի :

Ամերիկեան թերթերը ամէն օր կը հարցնեն սակայն թէ՝ «Ե՞րբ է որ Ֆրանսացիները պիտի վճռեն Հնդկաչինէն նետել դուրս Պաօ Տայը »:

Սակայն, լաւատեղեակ Ֆրանսացիները այս հարցումին կը պատասխանեն թէ՝ Պաօ Տայի հեռացումը Ֆրանսայի եւ Հնդկաչինի համար պիտի ըլլայ ծանր հարուած մը Տիէն Պիէն Ֆիւէն ետք :

Պաօ Տայ, ինչպէս եւ Հօ Շի Մինհ, կը ներկայանան իբրեւ Ֆրանսայի նախկին գաղթավայրին ամէնէն աչքառու քաղաքական դէմքերը: Անիկա խամաճիկ մը ըլլալէ շատ հեռու է եւ ֆրանսական ազդեցութեան վերջին յոյսը կը կազմէ :

Հազուադէպ կերպով երկրի մը պետը այնքան ընդդիմադիրներ ունեցած ըլլայ, որքան Պաօ Տայ: Վիէթմինհները զինքը կը կոչեն՝ դաւաճան եւ Ռասբութին: Ամերիկացիները կը մեղադրեն զինքը ըսելով թէ արեւելքցիի մը եւ Ֆրանսացիի մը բոլոր պակասութիւնները կը խտանան իր անձին մէջ, առանց անշուշտ հաշուելու այն սէրը որ ունի Ֆրանսային հանդէպ, որ տեսակ մը իր երկիրը կը նկատէ: Ֆրանսական կարծիքը խիստ է իրեն հանդէպ: Իր պետութիւնը աւերակներու կոյտ մըն է, բաժնուած երկու ահարկու հատուած-

---

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ (3)

ԱՒԵՏԻՔ ՊԱՏՐԻԱՐՔ

*

Արդէն այդ ատեններու պատրիարքական «ընտրութիւնները» պատկերազարդ խայտառակութիւններ են: Մէկը քսան հազար դահեկան կ'առաջարկէ բարձրագոյն դրան՝ պատրիարք նշանակուելու համար, ուրիշ մը պատրաստ է երեսուն հազար տալու, ահա երրորդ մը՝ որ քառասուն հազարով կը ներկայանայ: Իրական ու կատարեալ աճուրդ մը՝ ուր դեր չունին հօտն ու բարի հովիւը :

Եփրեմի հալածանքներուն նշաւակ են մասնաւորապէս չորս վարդապետներ՝ որոնք կաթողիկէներու պարագլուխները կը համարուին, Մխիթար Սեբաստացի, Կարնեցի Խաչատուր Առաքելեան, Պետրոս Մծխիթացի եւ սահաթճի Սարգիս Եւդոկիացի, որոնք ի վերջոյ կը յաջողին Գափիւճէն լատին կրօնաւորներու Բերայի Ս. Լուդովիկոս վանքը ապաստանելով առժամապէս ազատիլ :

Եփրեմի հալածանքներուն կը միջամտեն եւ կ'ընդդիմանան Լուի ԺԴ.ի դեսպանը Ֆերիոլ եւ Գափիւճէններու մեծաւորը Հայր Ժասէնթիւ՝ որոնք կը յաջողին պայմանագրութիւն մըն ալ կնքել տալ վերջ դնելու համար այս եղբայրասպան ատելութեան եւ կիրքերուն :

Երկար պիտի ըլլար հոս ամբողջութեամբ մէջ բերել պայմանագիրը՝ որ գըլխաւորապէս կը տրամադրէ ազգային եկեղեցւոյ Հայերուն այլեւս չնզովել Հռոմի եկեղեցին, Պապը, Քաղկեդոնի ժողովը եւ Հռոմի եկեղեցին ընդունիլ իբր գլխաւոր եկեղեցի: Իսկ կաթողիկէ Հայերուն կը հրահանգէ շարունակել յաճախել ազգային եկեղեցին, հոն խոստովանիլ եւ հաղորդուիլ եւ պահել հայկական ծէսը :

Երկու կողմերէն ով որ թերանայ այս համաձայնութեան դէմ պիտի մատնուի դեսպան Ֆերիոլի, որ իր կարգին յանցաւորը պիտի յանձնէ տեղական իշխանութեանց պատժուելու համար :

Պայմանագրութիւնը կնքուած է չորս օրինակով 26 Հոկտեմբեր 1701ին, մէյմէկ օրինակ Վատիկան եւ Էջմիածին ղրկուելու եւ մէյմէկ օրինակ Ֆերիոլի եւ Հայր Ժասէնթիւսի համար՝ որոնք պիտի հսկեն անոր գործադրութեան վրայ :

Այս պայմանագրութիւնը թերեւս բարերար ազդեցութիւն մը ունենար եւ խաղաղութեան վերահաստատման ծառայէր, եթէ ստորագրութենէն քանի մը շաբաթ վերջ 1701ի դեկտեմբերին Պոլիս չհասնէր Աւետիքը :

Աւետիք Եպիսկոպոս որ Կարնոյ առաջնորդ է կը լքէ իր պաշտօնը եւ կուգայ Պոլիս, վճռած ըլլալով չափուիլ պատրիարքական աթոռին շուրջ կռուողներուն հետ եւ ինք բազմիլ անոր վրայ: Մանաւանդ, որ իր վաղեմի ու սերտ բարեկամը Ֆէյզուլլահ՝ շէյխ իւլ Իսլամ նշանակուած է եւ այդ պարագան փայլուն յոյսեր ներշնչող գրաւական մըն է իր մտադրութեան յաջողութեան համար :

Եփրեմ Ղարանցի պատրիարքը Էտիրնէի առաջնորդ է նոյն ատեն եւ փոխանակ Պոլսոյ կը նախընտրէ Էտիրնէ նստիլ: Աւետիք նախ Պոլսոյ մէջ իր ծրագրին նպաստաւոր հող պատրաստելու աշխատանքին կը լծուի, աջ ու ձախ գրգռելով միտքերը Եփրեմի դէմ եւ նոյնիսկ պատրիարքական փոխանորդի իրաւունքներ եւ պաշտօն ալ կը վերագրէ իրեն: Դեսպան Ֆերիոլ Լուի ԺԴ.ի ուղղուած նամակի մը մէջ կ'ըսէ, «Հոս եկաւ Աւետիք անունով հայ եպիսկոպոս մը՝ որ Թուրքերուն կրօնապետը Ֆէյզուլլահ կանչած էր Պոլսոյ պատրիարք ընելու համար : Ան նոյնիսկ առանց սուլթանական հրամանագիրն ունենալու պատրիարքական պաշտօններ կատարելու յանդգնութիւնն անգամ ունեցաւ »:

Պոլսոյ մէջ միտքերը պղտորելով իրեն անհրաժեշտ գետինը պատրաստելէ վերջ Աւետիք կ'անցնի Էտիրնէ, վճռական հարուածը տալու համար Եփրեմի: Եփրեմ կը կարծէ կարենալ զսպել կատաղի Աւետիքը եւ գոհացնել զինքը՝ պատրիարքական փոխանորդ նշանակելով զայն Պոլսոյ մէջ:

Այդ բաւական չէր փառատենչ Աւետիքի և փոխանորդութեամբ գոհանալու համար ճամբայ չէր ելած: Եւ ահա Էտիրնէի մէջ եւս Պոլսոյ գրգռիչ ու սմսեղուկ աշխատանքները ընդդէմ Եփրեմի՝ որոնք ի վերջոյ փառաւոր կռիւի մը կը յանգին :

Գափիւճէններու մեծաւորը Հայր Ժասէնթիւս որ Էտիրնէ գացած էր վերեւ յիշուած համաձայնութենէն վերջ տեսակցելու համար Եփրեմ պատրիարքի հետ, ականատես վկան է այս դէպքերուն եւ Էտիրնէէն դեսպան Ֆերիոլի գրած նամակին մէջ կ'ըսէ. «Կիրակի օր, 12 Փետր. 1702ին, Աւետիքի կողմնակիցները դաւադրութիւն մը սարքելով Հայոց եկեղեցիին մէջ Եփրեմ պատրիարքը վռնտեցին Էտիրնէէն: Քարի հարուածներով հալածեցին առաջնորդական փոխանորդը՝ որ մերձակայ մզկիթ մը ապաստանեցաւ եւ ծանրօրէն վիրաւորեցին այս փոխանորդին եղբօր գլուխը »:

Սակայն Եփրեմն ալ ունի իր կուսակիցները որոնք հակայարձակման կ'անցնին եւ այս անգամ Աւետիքն է որ խոհեմութեամբ կը հարկադրուի պահուըտիլ: Խըռովութիւնները կը տեւեն հինգ օր, ի վերջոյ յաղթանակը տալով Եփրեմի կողմնակիցներուն: Եփրեմ կը դառնայ Էտիրնէ եւ կը մնայ պատրիարք :

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷԶ

(Շար.)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԸ

★

ԼԻՈՆ, 28 Ապրիլ.— Երկուշաբթի, 25 Ապրիլ, Ցոյներու սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Կապոյտ Խաչի կողմէ կազմակերպուած Գինեձօն – Թէյասեղանը, ի պատիւ Շաւարշ Նարդունիի: Որոշեալ ժամուն սեղանները գրաւուած էին: Ժամը 9.30ին Պ. Թ. Այվազեան քանի մը խօսքով բացումը կատարեց ներկայացնելով օրուան հիւրը: Օր. Հաբէլեանի եւ Նոր Սերունդական Ա. Տօնապետեանի երգէն եւ արտասանութենէն վերջ խօսք առաւ Շաւարշ Նարդունի եւ լման երկու ժամ պատմեց իր ականատեսի տպաւորութիւնները, պատմեց թէ մեր ազգակիցները ամէն գնով կ՚աշխատին վառ պահել ազգային ոգին, եկեղեցիներ, դպրոցներ, ակումբներ եւ մարզադաշտեր հիմնելով, թէ առողջ դաստիարակութիւն կը ստանան Եգիպտոսի, Լիբանանի, Պարսկաստանի, Սուրիոյ, Միջագետքի մեր դպրոցական տղաքը: Միայն, Թեհրանի մէջ ունինք 13 հայկական դպրոցներ, միայն մէկ դպրոցը ունի երկու հազար աշակերտներ, որոնք պատիւ կը բերեն: Բացի Երուսաղէմի վանքին մէջ պատսպարուած հայրենակիցներէն, մնացեալ գաղութներուն տնտեսական վիճակն ալ գոհացուցիչ է: Քանի մը խօսքով ալ պարզեց Տէր Զօրի հայութեան վիճակը:

Այսպէս, շնորհիւ Կապոյտ Խաչի սարքած թէյասեղանին, լայն տեղեկութիւններ ստացանք Միջին Արեւելքի գաղութներու մասին: Երեկոյթը վերջացաւ ժամը 12ին: Կ. Յ.

ներու: Իր երկրին հողամասը ամբողջովին գրաւուած է աներեւոյթ թշնամիներու կողմէ:

Ամէնքը եւ ամէն ինչ իրեն հակառակ են: Միայն թէ անսահմանօրէն խելացի է եւ կը ձգտի հետապնդել հինաւուրց խորհրդանիշը՝ ըլլալ ճարպիկ եւ մնալ միշտ Ֆրանսայի բարեկամը:

Իր այս յատկութիւնները ի մի հաւաքուած, Պաօ Տայ այսօր կը հանդիսանայ Խաղաղականի ծայրը գտնուող ամէնէն կարեւոր անձնաւորութիւնը Հնդկաչինի համար:

Սակայն գալիք օրերուն համար իրեն պէտք պիտի ըլլայ արտակարգ հանճար մը եթէ կ՚ուզէ փրկել իր նախկին կայսրութիւնը իր նախկին գահուն մնացորդներուն հետ:

Ինք որ ատենօք այնքան ճարտարօրէն, Հնդկաչինի անկոխ անտառներուն մէջ վագրի որսորդութիւն կը կատարէր բազմաթիւ վտանգներու ենթարկուելով, այդ որսորդութիւնները եւ անոնց վտանգները ոչինչ են այն վագրի որսորդութեան քով որ իրեն կը սպասէ Սայկոնի մէջ:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

★

ՊՈՌՏՕ.— Ապրիլեան զոհերու Համազգային սգատօնը կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբի կողմէ, տեղի ունեցաւ ճիշդ օրին Ապրիլ 24, կիրակի կէսօրէ ետք, մեր դրադարանի սրահին մէջ:

Եկած էին բոլոր անոնք որ ապրած են դարհուրանքի շրջանը:

Սրահի ճակատը կ՚երեւային հայկական եւ ֆրանսական դրօշները, շրջապատուած սեւ շղարշով, հետեւեալ արձանագրութեամբ, «Յարգանք մեր նահատակներուն»:

Հանդէսին բացումը կատարեց ընկեր Կ. Տօնէրեան, հրաւիրելով Նոր Սերունդը, որ երգէ Ապրիլեան նահատակներուն (Լ. Նազարեանց):

Գրաւոր ուղերձով մը ընկեր նախագահը պարզեց օրուան տօնին իմաստը:

Արտասանեց Օր. Ա. Հալաճեան, երգեց Օր. Ե. Քէնտէրեան, արտասանեց նոյնպէս Օր. Ա. Գինոսեան: Նոր Սերունդը կրկին երգեց «Տէր Կեցո դու զՀայս», խոր տպաւորութիւն ձգելով բոլոր ներկաներուս վրայ:

Օրուան բանախօսը, ընկ. Ա. Քէնտէրեան պատմեց զանազան դրուագներ հայ ջարդին սարսափներէն, իբրեւ ականատես եւ կենդանի վկայ: «Հայրենակիցներ եւ ընկերներ, մեր դարաւոր թշնամին ուզեց բնաջնջել մեր ամբողջ ժողովուրդը, բայց պատմութիւնը վկայ որ մեր ցեղը կը քալէ իր ճամբան: Մեր մեծ նահատակներուն կտակը թող խթան մը կազմէ մեզի համար, պահպանելու համար մեր մնացորդացը: Մեզի լացի օր մը չէ այս, այլ ինքնամփոփումի օր մը: Եթէ այսօր հայրենիքէն հեռու ենք, այդ պատճառ մը չէ որ թուլնանք եւ վհատինք: Յիշենք հերոսական Վասպուրականը, Շապին Գարահիսարը, Ուրֆան եւայլն: Պիտի գայ օր մը երբ այս տօնին իրական տէրը պիտի դառնայ Հայաստանի կառավարութիւնը, մինչ այդ մենք տէր ըլլանք մեր ազգային արժէքներուն»:

Արտասանութիւն մը Յ. Միքայէլեանի կողմէ, գեղեցիկ հայերէն առոգանութեամբ, եւ հանդէսը վերջացաւ: Ընկեր նախագահը կրկին յիշեցուց բոլոր ներկաներուն.— Յարգեցէք այս օրը:

ՀԱՅԿՈՒՆԻ

×

ՏԽՐՈՒՆԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ապրիլ 25ին օտար հողին յանձնեցինք պատուական Հայուհի մը, Տիկին Լիւսի Քիւրտեան, 63 տարեկան, Պանտըրմայի Հայ Գիւղէն: Իրմով Ֆր. Կ. Խաչի Սէնթ Մարկրիթի մասնաճիւղը կը կորսնցնէ իր ամէնէն գործունեայ անդամուհին: Զինքը կը կոչէին մասնաճիւղին մայրիկը: Արդարեւ մօր մը գուրգուրանքը ունէր իր սիրած գործին հանդէպ: Իր օրինակով կը խրախուսէր նորերը, կատարելով ամէն սեւ աշխատանք եւ

Յ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆԻ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հրաւէր ստացայ ներկայ ըլլալու Յակոբ Քիւրքճեանի երգահանդէսին որ տեղի պիտի ունենայ, այս կիրակի:

Յ. Քիւրքճեան, որ Մարսիլիոյ մէջ, գործնական երաժշտութեան լաւագոյն ուժերէն մէկն է, պաշտօնի կոչուած է Կռանն Լիսէին մէջ:

Երկու անգամ միայն ներկայ եղայ փորձերուն եւ մեկնեցայ խոր տպաւորութեամբ: Ճոխ ու բազմապիսի է երգացանկը որ, անտարակոյս, գոհացում պիտի տայ բոլոր ճաշակներուն: Ընտիր կտորներ կան՝ Կոմիտասէն (Հայաստանեան), Փրոֆ. Ալ. Սպենդիարեանէն, Խաչատուրեանէն, Սիւնիէն, Եկմալեանէն եւ Կանաչեանէն: Մեծաշուք խմբերգներ՝ աշխարհահռչակ վարպետին, Հէնտէլի Օրաթորիոյէն: Պէտք է տեսնել այնքան բաճաչակ արուեստագէտը երբ, կը վարէ իր 50 հոգինոց երկսեռ երգչախումբը, որուն կը մասնակցին՝ Քօնսէռ Քլասիքի երեք լաւագոյն արուեստագէտներ:

Մարսիլահայ հասարակութիւնը պէտք չէ զրկուի՝ գեղարուեստական ճշմարիտ վայելքէ մը, միանգամայն քաջալերած ըլլալու համար վաստակաւոր մշակն ու երգչախումբը որ աւելի քան մէկ տարիէ ի վեր ցոյց կուտան զոհողութեան օրինակելի ոգի:

Վ. Մ.

միշտ շուքի մէջ մնալով հանդիսաւոր առիթներու: Հակառակ իր ընտանեկան հոգերուն եւ անողոք հիւանդութեան մը, մինչեւ իր վերջին պահը աշխատեցաւ Կապոյտ Խաչին համար: Մեռնելէն տասնըհինգ օր առաջ մինչեւ Լա Փոմ կ՚երթար, իրենց մասնաճիւղին վիճակախաղի տոմսերը ծախելու: Իր ընկերուհիները, որոնք այնքան տաք արցունք թափեցին իր դագաղին առջեւ, անշուշտ եռանդով պիտի շարունակեն Տիկին Լիւսիին այնքան սիրած գործը:

Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ իր քրոջ՝ Տիկին Գասպարեանի, զաւակներուն եւ ընտանեկան պարագաներուն եւ այս տխուր առիթով փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրէ Աթէնքի Զաւարեան վարժարանի չքաւոր աշակերտներուն, իբրեւ ճաշագին:

ԸՆԿԵՐՈՒՀԻ

ԺՈՐԺ ԷՆԷՍՔՕ աշխարհահռչակ երաժիշտը, ծագումով ռումանացի, մեռաւ չորեքշաբթի:

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ճարտարարուեստի յառաջապահներէն Լ. Պռէկէ, որուն դերը մեծ եղած է օդանաւային գիւտերու մէջ, մեռաւ անցեալ օր, չորեքշաբթի:

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ Փարիզի ժողովներուն ընթացքին, Անգլիոյ արտ. նախարարը Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի պիտի ա-

ՄԻՋ. ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ

ՎԵՐԵԼՔԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Միջազգային բանաստեղծութեան վերելքի ընկերութեան դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 28ին: Խօսեցաւ կոմսուհի տը Պօնէ, հիմնադիրներէն ընկերութեան, որ ծանօթ է նաեւ իբրեւ հիմնադիր զանազան թատերական եւ գեղարուեստական ձեռնարկներու:

Դեռ նոր ծանօթացած էր հայ բանաստեղծութեան, սակայն զգաց անոր գեղեցկութիւնը: Արդէն որոշած է մեր բանաստեղծութիւններէն դաշնաւորել տալ եւ անցընել միջազգային մեծ նուագահանդէսներու յայտագիրներուն մէջ:

Թէեւ դժուար էր հայկ. բանաստեղծութիւնը իրեն համար, սակայն մեծ յաջողութեամբ կրցաւ խօսիլ անոր մասին:

Նախ հիացումը յայտնեց հայ ժողովուրդին, որ հակառակ ահաւոր սպանդին, չէ դադրած մշակել գեղեցիկ գրականութիւն մը, այնքան արժէքաւոր որ, պատիւ պիտի բերէր մեծ ազգի մը: Ներկայացուց մեր գրականութեան հին ընտիր երկերը, գեղեցիկ շարականներէն, յունարէնէ թարգմանական գործերէն միջնադարեան բանաստեղծութենէն:

Բանաստեղծութեան տեսակէտէն իր դասախօսութիւնը բաժնեց Սիւնեաց աշխարհի բանաստեղծութեան, ուրկէ յիշեց Մովսէս Սիւնեցին եւ աշակերտը Պետրոս, Ստեփաննոս Սիւնեցին, Կիլիկեան շրջանի բանաստեղծութիւնը, Վաղարշապատի, Վասպուրականի եւ Տարօնի շրջանի, ուրկէ յիշեց Կոմիտաս Գլակեցին, եւ կարդաց «Անձինք նուիրեալք»ի թարգմանութիւնը ֆրանսերէն:

Կոմսուհին իր դասախօսութեան մէջ յիշեց Անանիա Շիրակացին իբրեւ գիտական միտք մը: Բաւական երկար կանգ առաւ Օձնեցիի վրայ եւ ի վերջոյ անմահ բանաստեղծ Նարեկացիի վրայ, բաղդատելով զայն միջազգային մեծ արժէքներու հետ, Կէօթէներու, տ՚Անունցիոներու եւ ուրիշներու:

Այս շահեկան դասախօսութեան ատեն մերթ ընդ մերթ կ՚արտասանէին հայ բանաստեղծութեան գործերէն, թարգմանուած ֆրանսերէնի:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ռաջարկէ որ «բարձրագոյն աստիճան»ի վրայ, — այսինքն չորս վարչապետներու միջեւ — ժողով մը գումարուի շուտով, եւրոպական հարցերու եւ Արեւելք – Արեւմուտք յարաբերութեանց մասին: Երբ ընդհանուր գիծերու մէջ համաձայնութիւն գոյանայ, արտաքին նախարարները պիտի զբաղին մանրամասնութիւններով, երկրորդ ժողովի մը ընթացքին: Անգլիոյ վարչապետը, անձնապէս այս լուծումը կ՚ուզէ յաջողցնել, մինչ Ուօշինկթըն կողմնակից է վարչապետներու ժողովէն առաջ, արտաքին նախարարներու հանդիպումին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (36)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ ԺԲ.

Գործը թող սպասէ:

Իր միւս ցաւն ալ գիտէի, կ՚ուզէր բացառիկ խցիկ մը ունենալ:

— Սըր Էօսթէյս, ձեր խցիկին մէջ աշխատելու տեղ չկայ: Սնտուկներով լեցուն է:

Իր կարծիքով պէտք չէ որ սնտուկները այդտեղ գտնուէին: Բացատրեցի իրեն թէ երբ մէկը կը ճամբորդէ, անհրաժեշտ է որ հետը փոխնորդ զգեստեղէններ ունենայ: Ժպտեցաւ, յետոյ դարձեալ գործին անդրադառնալով.

— Եւ դժուար է աշխատիլ իմ պզտիկ ծակին մէջ:

Մինչդեռ ես գիտեմ Փեկէթի «պզտիկ ծակերը», ընդհանրապէս լաւագոյն խցիկը կ՚ունենայ նաւուն մէջ:

— Դժբախտաբար նաւապետը իր տեղը քեզի չտուաւ այս անգամ, ըսի հեգնանքով: Թերեւս կը փափաքիս աւելորդ իրերը խցիկիս մէջ դնել:

Հեգնանքը վտանգաւոր բան է Փեկէթի նման մարդոց համար: Ցանկարծ բացագանչեց.

— Լաւ, ըսաւ, եթէ կարենամ ազատիլ դրամեքենայէն ու գրենական պիտոյքներու սնտուկէն ...

Այս սնտուկը քանի մը թոն կը կշռէ: Բեռնակիրներուն հետ շարունակական անախորժութիւններու պատճառ կ՚ըլլայ եւ Փեկէթի յաւիտենական նպատակն է զայն ուսերուն վրայ բառնալ: Անիկա մշտնջենական պայքար մըն է երկուքիս միջեւ: Զայն իմ մասնաւորապէս անհատական ստացուածքս կը համարէ: Մինչդեռ ես, ընդհակառակն՝ ամէնէն շատ անհրաժեշտ քարտուղարի մը համար:

— Լաւ, ըսի, ուրիշ խցիկ մըն ալ վարձէ:

Խնդիրը պարզ էր, սակայն Փեկէթը մէկն է որ կը սիրէ խորհրդաւորութիւններ ստեղծել: Յաջորդ օրը եկաւ Վերածնունդի դաւադիրներուն նմանող դէմքով մը.

— Կը յիշէ՞ք թէ ըսիք որ 17 թիւ խցիկը վարձեմ իբրեւ գրասենեակ:

—Այո, ի՞նչ կայ որ: Զըլլայ թէ Գրենական պիտոյքներու սնտուկը դրան անցքը փակեց:

— Բոլոր խցիկներուն մէջ դրան անցքերը ամէնքն ալ նոյն լայնութիւնը ունին, պատասխանեց Փեկէթ լրջօրէն: Սակայն, Սըր Էօսթէյս, ձեզի ըսեմ որ շատ տարօրինակ բան մը պատահեցաւ այդ խցիկին շուրջ:

— Եթէ փերիներ կը գտնուին ըսել կ՚ուզես, մի վախնար, հոտ պիտի չպառկինք:

Ուրուականները դրամեքենաներուն չեն ազդեր:

Փեկէթ պատասխանեց որ ուրուական չէր, եւ որ չէ կրցեր ստանալ 17 թիւ խցիկը: Այդ մասին երկար պատմութիւն մը պատմեց: Ըստ երեւոյթին ինք, Պ. Չիչեսթըր եւ Պետինկֆիլտ անունով աղջիկ մը՝ գրեթէ կռուեր են այդ խցիկին շուրջ: Հարկ չկայ ըսելու թէ, ի վերջոյ աղջիկը շահեր է, որուն վրայ Փեկէթ շատ տխրեր է:

— Թէ 13ը եւ թէ 28ը աւելի լաւ խցիկներ են. սակայն չէին ուզած անոնց վրայ անգամ նայիլ:

— Լաւ, ըսի, յօրանջումս զսպելով, այլեւս ոչ մէկ խօսք այդ մասին, սիրելիս:

Յետոյ յանդիմանական նայուածքով մը.

— Դուք ինծի ըսիք վարձել թիւ 17ը:

— Սիրելիս, թիւ 17 ըսի պարզապէս անոր համար որովհետեւ անիկա պարապ էր: Սակայն չըսի թէ ատոր համար կռուի բռնուիք, գլխար սպաննելու աստիճան: 13ը եւ 28ն ալ կրնան մեր գործը կատարել:

Վշտացաւ:

— Տակաւին ուրիշ բան մըն ալ կայ: Թէեւ Օր. Պետինկֆիլտ ստացաւ խցիկը, բայց այս առտու տեսայ Պ. Չիչեսթըր որ կատղած վիճակ մը ունէր:

Իրեն նայեցայ խստութեամբ:

— Եթէ նպատակդ է աղտոտ դայթակղութիւն մը ստեղծել Չիչեսթըրի մասին, որ եկեղեցական մըն է — թէեւ շատ թունաւոր մէկը, եւ այդ գրաւիչ աղջկան՝ Անն Պետինկֆիլտի շուրջ, ոչ մէկ բառիդ հաւատք կ՚ընծայեմ, ըսի սառնօրէն: Անն Պետինկֆիլտ արտակարգ կերպով գեղեցիկ աղջիկ մըն է, մանաւանդ հրաշալի սրունքներ ունի. կրնամ ըսել՝ նաւուն մէջ ամէնէն ներդաշնակ սրունքները ունեցողը այդ աղջիկն է:

Փեկէթ չախորժեցաւ ԱննՊետինկֆիլտի սրունքներու մասին յայտնած դիտողութենէն: Այն մարդիկներէն է, որոնք սրունքներուն չեն նայիր անգամ, նոյն իսկ եթէ նային իսկ՝ կը նախընտրեն մտածել, քան թէ արտայայտել այդ մասին: Ուստի իմ խօսքերս իրեն թեթեւ կը թուին: Բայց կը սիրեմ նեղել Փեկէթը, ուստի շարունակեցի չարութեամբ:

— Քանի որ աղջկան հետ ծանօթացեր ես, կրնաս իրմէ խնդրել որ վաղն իրիկուն մեր սեղանը ճաշէ: Ծովեզերեայ պարահանդէս մը կայ: Հա, չմոռնամ ըսելու, լաւ կ՚ըլլայ որ վարը՝ սափրիչին մօտ երթաս, եւ ինծի համար ծպտուելու հագուստ մը ընտրես:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ֆրանսական դեսպանը, ընդունուեցաւ Խ. Միութեան վարչապետ Մար. Բուլկանինի կողմէ: Տեսակցութիւնը — որ կը բխի խորհրդային ղեկավարներուն օտար դիւանագէտներու հետ յաճախ տեսնուելու որոշումէն, — տեւեց մէկուկէս ժամ:

ԱՆԳԼԻՈՅ մետաղագործութեան աշխատաւորներէն 90.000 հոգի գործադուլ մը հռչակեցին:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ կառավարական պաշտօնաթերթը կը հաղորդէ թէ վարչապետ Նեհրու, Ցունիսին Մոսկուա պիտի մեկնի: Կը կարծուի որ պիտի ճգնի լուծել տալ քոմինֆորմը՝ իբրեւ «միջազգային վստահութեան համար վնասարար կազմակերպութիւն»: Սակայն քոմինֆորմի վերջին ժողովը գումարուեցաւ 1953 Փետրուարին... Կը կարծուի որ գործնապէս արդէն լուծուած է ան:

ԹԻԱՊԱՐՏ ՄԸ, որուն անմեղութիւնը հաստատուած էր տասը տարի առաջ, Նանթի դատարանին որոշումով ստացաւ հինգուկէս միլիոն ֆրանք իբրեւ վնասուց հատուցում:

ՀԱՆԴԷՍ – ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի ՌՈՍՏՈՄ խումբի կողմէ:

Այս կիրակի, կէս օրէ վերջ ժամը 15էն 24, 32 – 34 Ավրնիւ տը լա Փորթ տէ Լիլա, Մէթրօ Փորթ տէ Լիլա:

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Հայկական եւ Կովկասեան պարեր, Տիկին Ֆէսլեանէ եւ Օր. Հաքիմեանէ: Արտասանութիւն՝ Օր. Սեթա Ցաբէթնագովեան եւ ընկ. Ե. Գրիգորեան: Երգ, Օր. Եղիազարեանէ եւ ընկեր Մ. Գարակէօզեանէ:

Կը նուագէ՝ ԹԱՌԻՍ ԳԱՐԵԳԻՆ:

Ընկերահամակրական հաճելի մթնոլորտ, ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ:

Մուտքի տոմսերու համար դիմել Ռոստոմի ընկերներուն եւ ճաշարան Արթիւր:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ալֆորվիլի Ս. Պ. Պ. եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ, այս կիրակի, Միւթէվէլեան ընտանիքի հանգուցեալներու յիշատակին:

Կը խնդրուի անոնց յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ այս արարողութեան: Այս առթիւ պիտի երգէ խաչակիր մանուկներու խումբը:

×

Այրի Տիկին Վերժին Կիւրինեան, Տէր եւ Տիկին Գաբրիէլ Կիւրինեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր ԼԵՒՈՆ ԿԻՒՐԻՆԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

×

Տէր եւ Տիկին Ս. Թիրեաքեան, Պ. Վահրամ Թիրեաքեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգեան կը ծանուցանեն թէ՝ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Լիոնի Հայոց եկեղեցին 69 ռիւ Լուի Պլան, իրենց մօր ողբացեալ

ՎԵՐԳԻՆԷ ԹԻՐԵԱՔԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Աղքատախնամ – Որբախնամ Միութիւնս կը ծանուցանէ յարգոյ հասարակութեան թէ այս կիրակի առաւօտ, մասնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուին, Փրատոյի Մայր եկեղեցւոյ մէջ, Մարոքահայ բարերար Պ. Զարեհ Պէրկամալլի զարմիկին վաղամեռիկ Օր. Մարկրիթ Պէրկամալիի մահուան տարեդարձին առթիւ:

Վարչութիւն Աղքատախնամի

ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քառէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քառէի դիմաց:

Նիւթ՝ Բարեգործականը կը ծառայէ՞ իր նպատակին:

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ: Մուտքը ազատ է:

ԳԷՈՐԳ Զ.Ի ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Տ. Տ. Գէորգ Զ.ի մահուան Ա. տարելիցին առթիւ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր քառաձայն պատարագ եւ պիտի կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն: Կը պատարագէ Տ. Արտակ Վ. Մանուկեան: Արարողութեանց կը նախագահէ՝ հայրապետական պատուիրակ Գեր. Ս. Ծ. Վ. Մանուկեան: Հասարակութիւնը կը հրաւիրուի, ներկայ ըլլալ այս պաշտամունքներուն:

×

Յառաջիկայ կիրակի, 8 մայիսը ըլլալով ամենայն Հայոց կաթողիկոս Գէորգ Զ.ի վախճանման տարեդարձը, Լիոնի Ազգ. միութիւնը կը հրաւիրէ բարեպաշտ ժողովուրդը հանդիսաւոր պատարագին եւ հոգեհանգստեան պաշտօնին:

Այս առթիւ պիտի յիշատակուի նաեւ եկեղեցւոյ շինութեան առաջին անձնուէր ճարտարապետ Արման Յակոբեանը, իր մահուան տարեդարձին առթիւ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Գէորգ Զ. կաթողիկոսի վախճանման տարեդարձին առթիւ մասնաւոր հանդիսաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի: Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը յարգել Ամենայն Հայոց Հայրապետին յիշատակը:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ֆ. Կ. Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղը կազմակերպած է տեղւոյն Սալ Կալմանի մէջ (կայարանին դիմաց), 15 Մայիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15էն մինչեւ 23 Թատերական չքեղ ցերեկոյթ և պարահանդէս: Ի նպաստ Ֆ. Կ. Խաչի կայանի շէնքին նորոգութեան:

Կը խօսի Տիկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Կը ներկայացուի փարիզահայ սիրուած դերասաններու ամբողջական կազմով:

Մեծանուն երգիծաբան Յ. Պարոնեանի

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ

Խիստ ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն երեք արար:

Պարահանդէս՝

DANIEL GÉRARD et sa guitare

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Դասախօսութիւն, նուիրուած հայկական հերոսամարտին:

Այս շաբաթ իրիկուան ժամը 9ին, Ֆրանսական Համալսարանի ամփիթատրոնին մէջ (40 Ալէ Լէօն Կամպէթա):

Կը նախագահէ Պ. ՅՈՎՀ. ԽՍՊԻՐԵԱՆ

Նիւթ՝ Հայութիւնը ի՞նչպէս կռուեցաւ, Վասպուրականի մէջ Պ. Յովհաննէս Հացագործեան, Ուրֆայի մէջ՝ Պ. Յակոբ Հացագործեան, Զէյթունի մէջ՝ Պ. Կ. Փօլատեան:

Յաջորդիւ՝ Շապին Գարահիսարի, Սասունի, Հաճընի, Այնթապի եւայլ վայրերու մէջ:

Մուտքը ազատ է:

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՔԱՅՆԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
Սամուէլ–Մուրատեան վարժարանի Մատրան մէջ

Ձայնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի մատուցուին այս կիրակի ժամը 10.15ին ի յիշատակ Մեծ Եղեռնի նահատակներու, 40րդ տարեդարձին առթիւ:

Սիրով կը հրաւիրուի փարիզահայ գաղութը:

ՀՐԱՒԷՐ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները, համակիրները, բարեկամներն ու յարգոյ հասարակութիւնը Միութեան 49րդ տարեդարձին առթիւ իր կազմակերպած

ՀԱՆԴԷՍ - ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԻՆ

Այս կիրակի, ժամը 16ին, Օթէլ Լիւթեսիայի շքեղ սրահներուն մէջ:

Գեղարուեստական խնամեալ յայտագիր:

Ծախքերու մասնակցութիւն:

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ նահատակ հերոսներու յիշատակին, կիրակի, Մայիս 15ին առտուն Փրատոյի Ս. Սահակ Մեսրոպ մայր եկեղեցին:

Կը պատարագէ եւ քարոզէ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Կաթողիկոսական պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ:

Հանդէսը՝ նոյն օրը ժամը 15էն 24 Սալ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Մայիս 15ին ժամը 15էն 24:

CERCLE MILITAIRE, Place St. Augustin

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Մարսէյլի մէջ: 88 ռիւ տ'Օպանեը:

Կը նախագահէ՝ Պ. Վ. ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները քանի մը օրէն:

ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ—ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Մարսէյլի Հայ Աւետ. եկեղեցիներու երկսեռ երգչախումբի

Այս կիրակի, ժամը ՃԻՇԴ 5ին

Քաղաքիս շքեղագոյն Թատրոնին Թէաթրը տիւ ժիմնազի մէջ:

Կը ղեկավարէ Յակոբ Քիւրքճեան, Պոսթընի երաժշտանոցէն:

Կը մասնակցին ֆրանսական Ռատիոյի սոլիստներէն կազմուած լարաւոր քառեակ մը, եւ Քօնսէռ Քլասիքի սոլիստները (ջութակ, թաւ ջութակ, եւայլն):

50 հոգի բեմին վրայ

Հակառակ եղած ծանուցման, Ժիմնազի կիշէն ԲԱՑ պիտի ըլլայ հանդէսին օրը, ժամը 11էն սկսեալ: ԿԱՐԵՒՈՐ է ժամը 16.30ին տեղերը գրաւել

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Նուէրներէ գոյացած	545.926
Մասնաճիւղերու հանգանակ.	613.700
Տիկ. Գ. Աղապապեանի հանգան.	81.250
Տիկ. Ա. Սարգիսեանէ	20.000
Տիկ. Տիարպէքիրլեանէ	20.000
Պ. Գ. Կիւլպէնկեանէ	20.000
Պռիւքսէլէն Էմիրզեան	10.000
Պ. Գ. Ադամեան	5.000
Տէր եւ Տիկին Մ. Կարապետեան	5.000
Տէր եւ Տիկ. Պ. Արսլանկիւլեան	2.000
Պ. Ն. Արզումանօֆ	5.000
Պ. Խորէն Գրիգորեան	2.000
Տոքթ. Ճինճեան	1.000
Պ. Վ. Մելիքեան	1.000
Ընդհ. գումար՝	1.331.876

Տրակինեանի ցանկին մէջ վրիպած էր Պ. Հրանտ Ամասեանի անունը (500 Ֆր.*:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Փոքր տ'Իթալիի Ֆ.Կ.Խաչի մասնաճիւղը կազմակերպած է ցերեկոյթ պարահանդէս մը ի նպաստ կայանին, 8 Մայիս, ժամը 13էն 24, Ֆրանքօ Պելժ սրահին մէջ, 59 ռիւ վէրնիօ, Փարիզ (13):

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Կառվառենց» խումբի կողմէ կը ներկայացուի Գրիգոր Վահանի «Բախտին Անիւը» թատերգութիւնը, երեք արար, ղեկավարութեամբ Պ. Մ. Շիշմանեանի:

Եւրոպական պարեր, ժաֆ Մանտէլեանի Ռատիօ Լիւքսէմպուրգի նուագախումբով:

Ճոխ պիւֆէ, ժողովրդական գիներով, մուտքը 250 Ֆրանք:

Հաղորդակց.— Մէթրօ Թոլպիաք, օթօպիւս 62, 67, 21:

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ

VENTE DE CHARITE

— KERMESSE —

ՏՕՆԱՎԱՃԱՌ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Տիկնանց Միութեան կողմէ:

Կիրակի, 8 Մայիս, ժամը 15էն 24

Salle Bonneterre-Rue Bonneterre

Villeurbanne

Bar—Jeux—Attractions—Buffet

Կերպաս, հագուստ, կօշիկ, գիրք, ձեռագործ, նպարեղէն, եւն. եւն.:

Մուտքը ազատ է

վերադարձը ապահովուած է:

Tram. no. 3, Arrêt Cours Tolstoï

Antoine Perrin.

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Տեսչութիւնը կը հրաւիրէ ծնողները, վարժարանին բարեկամները, եւ համակիրները, աշակերտներու տարեկան մարզահանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ 15 Մայիսին, վարժարանի պարտէզներուն մէջ ժամը 15.30ին: Ողեւորիչ մրցումներ:

Մարզական խաղերու պիտի յաջորդեն, Ծնողաց Միութեան կազմութեան երրորդ տարեդարձի հանդէսները, երեկոյեան ընթրիքով, Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ թատերասրահին մէջ:

Փափաքողները կրնան մասնակցիլ:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին բոլոր խումբերը.—

ԹԱԹՈՒԼ խումբը այս երկուշաբթի ժամը 9ին:

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ այս Եշ. օր ժամը 9ին:

ԻՇԽԱՆ խումբը այս Եշ. օր, ժամը 9ին:

(Շար.)

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչները:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն, բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուս.ի վարչութիւնս կը խնդրէ իր գործօն թէ պատուոյ անդամներէն ու նահանգին պատկանող բոլոր հայրենակիցներէններկայ ըլլալ այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Իսի Մոլինեան վարժարանի սրահը, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս, ընդհ. ժողովին:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին: 7 Պուլվար տ'Աթէն, Պար տիւ Կլոպի սրահը: Օրակարգ՝ Ա) Ձեկուցում պարահանդէսին: Բ) Դաշտահանդէսի որոշում, ընթացիկ հարցեր: Այս կարեւոր ժողովին կը հրաւիրուին Պոմոնի անդամներն ալ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս շաբաթ, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը կարեւոր է:

ՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ ԺԸՆԵՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի «Սիամանթօ» խումբը կազմակերպած է օթօքառով պտոյտ մը դէպի Ժընեւ, կիրակի, Մայիս 15ին: Փափաքողները կրնան արձանագրուիլ հետեւեալ հասցէներուն:

Donabedian, 155, Grande Rue de la Guillotiére. Hapelian, 90, Rue Boileau. Djolakian, 103, Rue Masséna.

ԵՐԹ ՈՒ ԴԱՐՁ 1000 ՖՐ.

Օթօքառը կը մեկնի ժամը 6ին, Փլաս Կիշաէն:

Ֆրանսայէն ինքնութեան թուղթը անհրաժեշտ է:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 8 ՄԱՅԻՍ • DIMANCHE 8 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7668 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3079

ՏԱՍՆԱՄԵԱԿ ՄԸ

*

1945 Մայիս 8ը, 1955 Մայիս 8ը, այսօր տասը տարի է որ Գերմանիա անձնատուր եղաւ: Յաղթանակի տօն, ինչպէս յայտարարուած է պաշտօնապէս:

Անպայման անձնատուութիւն պարտադրելով հիթլերական Գերմանիոյ, 1945 Մայիս 8ին, Դաշնակիցները կ'արձանագրէին ռազմական յաղթանակ մը որ աննախընթաց է ժամանակակից պատմութեան մէջ:

Գերմանիան 1918ին ալ պարտուեցաւ: Բայց իր հողը կը մնար անվթար:

Այս անգամ, յաղթական ուժերը կատարեալ ռազմադաշտի մը վերածեցին ամբողջ երկիրը, հասնելով մինչեւ անոր սիրտը, Պերլին:

Աննախընթաց պարագայ մը եւս:

Երբեմնի միաձոյլ եւ հզօր Գերմանիան բաժնուած է երկու մասի:

Մէկը երեք օրէ ի վեր անկախ պետութիւն մըն է, միւսը, որ ունի 18 – 20 միլիոն բնակիչ, ենթակայ է Խ. Միութեան:

Մինչ մէկը անկախ է, միւսը անընդհատ կը խմորուի հասրնտիր խմբակի մը կողմէ, համաձայն խորհրդային կաղապարին: Իրականին մէջ, չատ ալ տարբերութիւն չունի միւս խորհրդային արբանեակ երկիրներէն:

Գերմանիոյ վերիշխանութեան եւ վինադարի տարեդարձի թուականները կը զուգադիպին քանի մը օր տարբերութեամբ, եւ եթէ Մայիս 8ը յաղթանակի տօն է Ֆրանսայի համար, Մայիս 5ն ալ ուրիշ յաղթանակ մըն է Գերմանիոյ համար:

Տասը տարի յետոյ, ի՞նչ է այսօր աշխարհի պատկերը:

Եւրոպական դետնի վրայ երկինքը աւելի պայծառ է քան նախորդ տարիները: Ֆրանքօ-գերման համաձայնութիւնները, Փինէ – Ատընաուըր սիրալիր տեսակցութիւնները որոշ ապահովութիւններ կուտան ապագայ խաղաղ Եւրոպայի մը համար:

Այս արդէն կարեւոր քայլ մըն է դէպի աշխարհի խաղաղութիւնը:

Ֆրանսա իր աւանդական լայնախոհութեամբ պատճառ եղաւ այսօրուան անկախ Գերմանիոյ: Եթէ տակաւին կը յիշէ իր մօտակայ անցեալին ստացած վէրքերը, գիտցաւ սակայն մնալ իր բարձրութեան վրայ ձեռք երկարելով իր երէկի թշնամիին: Պ. Փինէ, որ երեք օր է այլեւս մարզպան չէ, այլ Ֆրանսայի դեսպան Գերմանիոյ մէջ, իր ճառին մէջ կը շեշտէ ի մէջ այլոց. — «Գերմանիա վերագտաւ իր գերիշխանութիւնը, թէեւ երիտասարդ ծառը չունի իր բոլոր ճիւղերը: Գերմանիան չգտաւ տակաւին իր միասնականութիւնը եւ իր բնական կազմը: Կարեւոր խնդիրներ կը սպասեն իրեն: Ան մտաւ այսօր ազատ երկիրներու համայնքին մէջ եւ բախտաւորութիւն կը մաղթենք իրեն այս ճամբուն վրայ, որուն պիտի հետեւի, իբրեւ տէր հիմա իր ճակատագրին»:

Այս նոր անկախութեան առթիւ, Դաշնակիցները իրենց ամբողջ յոյսերը դրած են Ատընաուըրի վրայ որմէ չատ բան կը սպասեն: Բայց Գերմանիոյ վարչապետը 79ի տարեկան է եւ կարելի չէ մտահոգ չըլլալ ապագային համար: Գերմանիա պիտի ունենա՞յ նոր Ատընաուըր մը:

Այսօր Ֆրանսան մեծ գոհունակութիւն բրաւ բարեկամութիւն հաստատելով իր թշնամիին հետ եւ կը յուսայ որ ապագայ խաղաղ Եւրոպա մը, վարձատրութիւնը պիտի ըլլայ իր այս զոհաբերական ոգիին:

Եւրոպայի յետպատերազմեան պատմութեան մէկ կարեւոր էջն է որ դարձաւ:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԱՐԻԶ՝

ԴԻՒԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐ

*

ՎՃՌԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ ՄԸ

Փարիզ հասան երէկ Միացեալ Նահանգներու եւ Անգլիոյ արտաքին նախարարները, մասնակցելու համար քաղաքական տեսակէտէ չատ կարեւոր ժողովներու շարքի մը: Հիմնական կը նկատուին առնուելիք որոշումները՝ մանաւանդ Արեւելք – Արեւմուտք յարաբերութեանց մասին: Կը նկատուի որ երբ միայն Փարիզի համաձայնութիւններուն վաւերացումով Արեւելքէն յայտնուեցաւ դիջողութեան նոր ոգի, — Աւստրիոյ մասին, Փէքինի առաջարկը՝ Ֆորմոզայի խնդրին առթիւ, եւն.,—միջազգային ձգտումին վերացման համար չատ աւելի նպաստաւոր պայմաններ պիտի ստեղծուին, Արեւմտ. Գերմանիոյ Ատլանտեան Ուխտին 15րդ անդամը դառնալուն չնորհիւ: Նաեւ նոր խմբակցութիւնը՝ «Արեւմտեան Եւրոպայի Միութիւնը» որ ծնաւ երէկ, ձեւով մը փոխարինելու համար նախկին «Եւրոպայի պաշտպանութեան կոմիտէ»ի վիժած ծրագիրը: Կոչուած է ան հաւանաբար խաղալու հաւասարակշռողի դեր մը՝ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի երկու հսկաներուն միջեւ: Բազմաթիւ հարցեր կան քննուելիք գալիք հինգ օրերուն ընթացքին: Ժողովները պիտի յաջորդեն իրարու ծանրաբեռնուած օրակարգը սպառելու համար: Երէկ, չաբաթ, հանդիպում մը՝ Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Ամերիկայի արտաքին նախարարներուն միջեւ, Հնդկաչինի մասին: Պաշտօնական չրջանակները մեծ յոյսեր դրած են, թէ պիտի գտնուի ներդաշնակ քաղաքականութեան մը տարազը, Սայկոնի տագնապին լուծման համար: Ինչ որ անհրաժեշտ է հարաւ – արեւելեան Ասիոյ ապահովութեան: Այս մասին յատկանշական է Պաօ Տաի կայսրին ներկայութիւնն ալ Փարիզ: Երեկոյեան, Ա. Ե. Մ.ի (Արեւմտեան Եւրոպայի Միութիւն) պաշտօնական կազմութիւնը՝ այդ մասին մտքի առաջին փոխանակութիւններով: Այսօր, կիրակի ամէնէն կարեւոր խնդիրներէն մին՝ Արեւելք – Արեւմուտք հանդիպումի մը կարելիութիւնը: Կը կարծուի որ ամերիկեան եւ ֆրանքօ-անգլիական քիչ մը տարբեր տեսակէտներուն նկատմամբ — նախ վարչապետներո՞ւ (Անգլիա — Ֆրանսա) թէ արտաքին նախարարներու հանդիպում (Ամերիկա) — միջին ճամբայ մը պիտի գտնուի: Հաւանաբար Վիէննայի արտաքին նախարարներու ժողովը՝ Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին համար, ընդարձակուի եւ նախապատրաստականը դառնայ ապագայ հիմնական հանդիպումին: Իսկ վաղուընէ սկսեալ Ատլանտեան Ուխտի ժողովները՝ որոնց ընթացքին Երեք Մեծերը պիտի հաղորդեն մնացեալ 13 անդամներուն իրենց որոշումը Չորսերու հանդիպումի մը մասին: Ուրեմն Ատլանտեան Ուխտի նիստերը պիտի ունենան աւելի քաղաքական բնոյթ մը, եւ այդ տեսակէտէն չատ կարեւոր կը նկատուին: Մանաւանդ երբ Չորսերու ժողովին օրակարգը պիտի ընդգրկէ գերմանական խնդիրը, ուժերու սահմանափակումը, միջազգային ձգտումին պատճառներուն չէզոքացումը եւն.:

× Գերմանիոյ վարչապետը Ատընաուըր պիտի մասնակցի Երեք Մեծերու ժողովին, եթէ խնդրոյ առարկայ ըլլայ գերմանական խնդիրը:

× Կը նախատեսեն Արեւելք – Արեւմուտք հանդիպումին համար երկրորդ ժողով մը Ատլանտեան Ուխտի նիստերէն ետք, հաւանաբար գալ հինգշաբթի:

×

ՍԱՐԻ մէջ կազմուեցաւ գերմանական հակումով կուսակցութիւն մը:

ՅԱՂԹՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Երէկ, Շաբաթ, Ֆրանսայի զանազան քաղաքներու մէջ տօնուեցաւ յաղթութեան տասնամեակը հանդիսաւոր ցոյցերով: Ճիշդ տասը տարի առաջ, 7 Մայիս 1945ին, հիթլերական Գերմանիան զէնքերը վար կը դնէր եւ «առանց պայմանի անձնատուր» կ'ըլլար: Այս առթիւ մամուլը պատերազմին եւ անարդար յարձակումին կարճ պատմականն ընելէ ետք, կը վերլուծէ յետպատերազմեան քաղաքական միջազգային կեանքը, որ ծնունդ տուաւ ներկայ ձգտուած վիճակին: Նախկին յաղթականներուն անհամաձայնութեան պատճառով, պետութիւնները բաժնուեցան 2 կողմի, ինչ որ յառաջ բերաւ դաշինքներու չրջումը: Երէկուան դաշնակիցները դարձան թշնամի, եւ նախկին թշնամին դարձաւ դաշնակից: Սակայն խմբագիրները կը դնեն ընդհանրապէս լաւատեսի չեշտ մը ապագային մասին, ընդգծելով այն պարագան թէ Եւրոպայի համար անհրաժեշտութիւն մըն է ֆրանքօ-գերմանական համաձայնութիւնը եւ համագործակցութիւնը: Պայմանաւ որ Ֆրանսան ճգնի Գերմանիոյ հետ միշտ հաւասար մակարդակի մը վրայ մնալ, եւ այս մասին կուտան իբրեւ օրինակ Գերմանիոյ պարագան իսկ, որ աննախընթաց փլուզումէ մը ետք յաջողեցաւ վերականգնիլ տասը տարիէն: Թէեւ քաղաքական պայմաններն ալ նպաստեցին իրեն:

× Պատերազմի ընթացքին Գերմանիոյ կողմէ գրաւուած երկիրները, ինչպէս նաեւ յաղթականները կը տօնեն ընդհանրապէս 7 Մայիսը: Հոլանտան որոշած է վերջին անգամ ըլլալով պաշտօնական հանդիսամանք տալ Յաղթութեան Տօնին:

× Խ. Միութեան պաշտպանութեան նախարարը, Մար. Ժուկով հասաւ Արեւելեան Պերլին, յաղթութեան տօնակատարութիւնները նախագահելու համար. ինքն էր որ յաղթական մուտք գործած էր Գերմանիոյ մայրաքաղաքին մէջ, տասը տարի առաջ:

ՏԱԳՆԱՊԻՆ ԼՈՒԾՈՒՄԸ

ՓԱՐԻ՞Զ

Հնդկաչինի տագնապին լուծման համար, կայսրը կը կարծուի որ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարար Ֆ. Տըլըսի պիտի առաջարկէ դրական տարազ մը: Եւ հաւանաբար խնդիրը որ լուծում մը չգտաւ տեղւոյն վրայ, Սայկոնի մէջ, նպաստաւոր ճամբու մը վրայ դրուի Փարիզի մէջ: Կայսրը վեր հանելով տագնապին ծանրակշիռ հանգամանքը, Ասիոյ խաղաղութեան նկատմամբ, պիտի յայտնէ թէ այլեւս հիմնականը այս դէմքին կամ այն դէմքին ներկայութիւնը չէ երկրին ղեկավարութեան մէջ, այլ ընդհ. համաձայնութիւն մը կողմերուն միջեւ: Վերջապէս՝ ապագան Հնդկաչինի, որ պէտք է դառնայ իսկական ժողովրդապետութիւն մը: Կ'ըսեն թէ Պաօ Տաի Փարիզ կուգայ չարք մը առաջարկներով: Ստեղծումը գործադիր մարմնի մը՝ կարգ մը անձնաւորութիւններու նախագահութեան տակ: Օրէնսդիր մարմնի մը կազմութիւնը: Գերագոյն պետը, այսինքն կայսրը, թէեւ պիտի իշխէ, բայց կը հրաժարի կառավարական ամէն իրաւասութենէ:

× Վարչապետ Տիէմ, հեռագրով հաղորդեց Սայկոնի մէջ գումարուած համաժողովներուն երկու որոշումները, ինչպէս նաեւ «Յեղափոխական Համագումարին» պահանջը:

×

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ գրաքննութիւնը մեղմացած է կը հաղորդեն կարգ մը աղբիւրներ: Այսպէս է որ կը բացատրեն Արեւմտեան կարգ մը թերթերէ արտատպումները եւ չարք մը յօդուածներու վերլուծումը Խ. Թերթերու մէջ:

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Թօլիաթթի, ծանրօրէն հիւանդացած է:

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒ

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ ԱՆԴՐԱԴԱՐՁՈՒՄՆԵՐԸ

Խորհրդարանի արմատական խմբակցութիւնը ժողով մը գումարեց բացառիկ համագումարին տուած որոշումներուն առթիւ: Ընդհանուր առմամբ երեսփոխանները դէմ արտայայտուեցան վերին մարմնին կազմութեան մասին, եւ քննադատեցին մանաւանդ քուէարկութեանց անկանոնութիւնները: Կամայական դառն մարմնին եօթը անդամներուն ընտրութեան ձեւը: Այս մասին բողոքի գիր մը ղրկեցին նախագահ Էռիոյի, ներկաներէն 30 երեսփոխաններու ստորագրութեամբ, ուր կ'ըսեն թէ պիտի չճանչնան նշանակուած ղեկավար մարմինը, մինչեւ որ Հոկտեմբերին գումարուելիք արմատական համագումարը որոշում մը չառնէ այդ մասին: Կը պատճառաբանեն թէ այդ մարմինը կը բաղկանայ կուսակցութեան մէկ որոշ ուղղութեան պատկանող անդամներէն, և ուրեմն վնասակար է արմատական միութեան համար: Նախկին վարչապետը Մենտէս Ֆրանս ներկայ էր ժողովին: Իր կողմնակիցները նախագահ Էռիոյին ուրիշ բանաձեւ մը ղրկեցին, որ կը հաստատէ բացառիկ համագումարին որոշումները:

× Ղեկավար մարմինը իր առաջին նիստը գումարեց նախագահ Էռիոյի բնակարանը: Երբեակէն միայն նախագահ Քէօյ կը բացակայէր: Եօթը անդամներու խորհուրդին նախագահ ընտրուեցաւ Մենտէս Ֆրանս: Ժողովին ղեկոյցը կը նշէ թէ նախագահ Էռիօ բոլորովին օրինական կը գտնէ համագումարին որոշումները, ըստ ծրագիր կանոնագրին 5րդ յօդուածի 4րդ համարին:

× Մենտէս Ֆրանս յայտնեց թէ նախագահ Էռիօ, իր վարչական իրաւասութիւնները փոխանցած է իրեն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ժողովը, հակառակ այն յոյսերուն թէ պիտի վերջանար երէկ կամ այսօր, նիստ մըն ալ պիտի ունենայ վաղը: Գերմանական ստացուածքներու մասին դեռ համաձայնութիւն չէ գոյացած: Կը կարծուի որ երկու կողմերն ալ այդ մասին նոր առաջարկներ ներկայացուցած են, եւ մէկ օրուան դադարը որոշուած է կառավարութիւններէն գալիք հրահանգներուն սպասումով: Ուրիշ դժուարութիւն մը՝ Մոսկուա կը պահանջէ քարիւղի ճարտարարուեստին ազգայնացումը, իսկ «Երեքները» կ'ընդդիմանան:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ, պատուաստուած երախաներու մանկական անդամալուծութենէ բռնուիլը աւելի յաճախադէպ դառնալով, չիճուկի գործածութիւնը առժամապար արգիլուեցաւ: Ինչպէս հաղորդած էինք, այս մասին քննիչ յանձնախումբ մը կազմուած է: Շիճուկին գործածութիւնը պիտի վերսկսի, երբ յանձնախումբին եզրակացութիւնները նպաստաւոր ըլլան:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ մինչեւ Մայիս 30, հա պիտի քաշէ իր ուժերը Փորթ Արթիւրէն: Այս որոշումը արդիւնքն է Փէքինի եւ Մոսկուայի միջեւ ստորագրուած վերջին դաշինքին:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարչապետը, Մենտէրէս Նուկոսլաւիա հասաւ առջի օր: Կը կարծուի որ իր այցելութիւնը կապ ունի Պալքանեան Ուխտին տրուելիք նոր ուղղութեան հետ, Թուրքեւիրաքեան եւ Թուրքեւփաքիստանեան դաշնագիրներուն իբր արդիւնք: Եուկոսլաւ չրջանակները մեծ վերապահութիւն ցոյց կուտան Պելկրատի միջին արեւելեան դաշնակցութեան մը յարելուն մասին:

ԱՆԳԼԻԱՆ չինած է «Թռչող սկաւառակ» մը, կը հաղորդեն կարգ մը անգլիական թերթեր:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄՈՒՐԱՑԱՆ

(ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԱԿԱՆԸ)

*

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրեցինք այս տարի լրացաւ Մուրացանի ծննդեան հարիւրամեակը : Այս առթիւ Հայաստանի սովետական գրողներու օրկանը «Գրական Թերթ»ը իր Մարտ 24ի թիւը կը նուիրէ Մուրացանի, ուրկէ կ'ամփոփենք Լ. Ասմարեանի ուսումնասիրութիւնը :

Հայ դասական արձակի մեծ ներկայացուցիչներէն է Մուրացան (Գրիգոր Տէր Յովհաննիսեան) :

Հայրենի Շուշիի մէջ դպրոցական աշակերտ եղած ատեն արդէն կը գրէր հայրենասիրական եւ սիրային ոտանաւորներ : Կ'աւարտէ Շուշիի դպրոցը եւ կը նետուի ուսուցչական ասպարէզին մէջ :

Երիտասարդ Մուրացան կը հրապուրուի Հայրենի երկրով : Եւ 1877ին կը շրջագայի Հարազատ վայրերուն մէջ եւ կը ծանօթանայ պատմական Սիւնիքի հինաւուրց ամրոցներուն եւ այլ կոթողներուն եւ կը գրէ պատմագիտական աշխատութիւն « Հասան Ջալալներու » տոհմագրութեան մասին, որ կը տպագրուի « Փորձ » ամսագրին մէջ :

Մինչեւ 1882 Մուրացան գրեթէ անյայտ հեղինակ էր : Ճանչցուած հեղինակ կը դառնայ երբ Թիֆլիզի մէջ Ադամեան եւ Հրաչեայ եւ ուրիշներ կը բեմադրեն անոր պատմական թատերգութիւնը «Ռուզան» : Այս թատերգութեան նիւթն է Թաթարներու դէմ Սիւնիքի ժողովուրդին մղած պայքարի մէկ դրուագը : Գեղարուեստական միջոցներով հեղինակը կ'արծարծէ հայրենասիրական գաղափարներ : Յաջողութեամբ կուտայ հայրենիքի փրկութեան համար իր կեանքը զոհաբերող աղջկան՝ Ռուզանի տիպարը : Ամէն տեղ ներկայացուեցաւ այս գործը ժողովրդական մեծ խանդավառութեամբ, եւ պատճառ դարձաւ որ հեղինակը նուիրուի գրականութեան :

Ամբողջ օրը առեւտրական հիմնարկի տաղտկալի եւ ծանր աշխատանքէն ետք միայն ժամանակ կը գտնէր զբաղելու գրականութեամբ :

Դրամատիրական յարաբերութեանց զարգացման հետեւանքով, ութսունական թուականներուն կը սկսի քայքայուիլ հայ գիւղը : Շատեր կը հեռանան գիւղերէն եւ կ'երթան Անդրկովկասի քաղաքները աշխատանք եւ հաց փնտռելու :

Մուրացան նպատակակէտ կ'ընէ օգնել ժողովուրդին : « Ամէն մի գործ ստեղծելու ժամանակ իմ աչքի առաջ ունեցել եմ հայ ժողովուրդը, նրա անցեալը, նրա պատմութիւնը, նրա տխուր ներկան, լաւ եմ գրել, թէ վատ, նրա համար եմ գրել : Նրան եմ կամեցել իմ մտքերն ու զգացմունքները հաղորդել», կը գրէր իր ինքնակենսագրութեան մէջ :

Ժողովուրդ ըսելով Մուրացան նկատի ունէր գիւղացիութիւնը եւ անոր փրկութեան խնդիրը : Այս թուականներուն է որ կը գրէ «Խորհրդաւոր Միանձնուհին», «Նոյի ագռաւը», «Առաքեալը» :

« Խորհրդաւոր միանձնուհին»ին (1889) մէջ վիպասանը կ'ուզէ ոգեւորել երիտասարդութիւնը գիւղ երթալու եւ ժողովուրդի լուսաւորութեան գործին ծառայելու : Իբրեւ հերոս կ'ընտրէ խիզախ հայրենասէր քոյր Աննան, որ իր սէրը եւ երջանկութիւնը կը զոհէ ընկերային մեծ գործերուն : Այս անձնազոհ անհատը որքան ալ ուժեղ ըլլար չէր կրնար դրամատիրական շրջանին երանութեան հովիտ դարձնել հայ գիւղը, որով քոյր Աննան վիպային ուժեղ չունչով ստեղծուած գաղափարական տիպար մըն է :

«Նոյի Ագռաւ»ին մէջ Մուրացան հայ գիւղական կեանքի բարւոքման վարդագոյն պատրանքներէն հրաժարած է : Հեղինակը կը ցուէ որ գիւղէն դուրս եկած երիտասարդները քաղաք կ'երթան կրթութիւն ստանալու, « Նոյի Ագռաւներ » եւ չեն վերադառնար գիւղ որ կը մնայ խեղճութեան եւ խաւարի մէջ :

« Առաքեալը » արդէն իրապաշտ երգիծական վիպակ է : Հոս ալ հեղինակը կ'ուզէ որ կրթուած հայ երիտասարդները գործունէութեան ասպարէզ ընտրեն գիւղը : Բայց իր ծրագիրը չի կրնար իրագործուիլ քանի որ անհրաժեշտ պայմաններ չկան :

Անոր հայրենասիրական ծրագիրները անիրական են : Կը նկարագրէ քաղքենի միջավայրը որու ծնունդն է Պետրոս Կամսարեան : Նկարագրով թոյլ այս մարդը որ վարժուած է «պարահանդէսներու», « գեղեցիկ աղջիկներու» կ'որոշէ գիւղ երթալ, սակայն չի գիտեր թէ ինչ կրնայ ընել գիւղին մէջ : Հայ գիւղի մէջ իր անյաջողութիւններէն եւ անկէ փախուստը աւելի կ'ամբողջացնեն անոր երգիծական պատկերը : Հայաստանի լեռնային գեղեցիկ բնութեան մէջ մաս չունի գիւղացին, որ թաղուած է թշուառութեան մէջ եւ տգիտութիւն խաւարի մէջ : Հոն «Մոսիի» դպրոցին մէջ աշակերտները կը դաստիարակուին Տէր – Թոտիկեան մեթոտներով :

Մուրացան մեծ տեղ կուտար եկեղեցիին եւ հոգեւորականութեան, որոնք կարեւոր դեր ունէին ազգային ամբողջականութեան պահպանման տեսակէտէն : Ասիկա պահպանողական տեսակէտ էր : Երբեմն ալ իր զանազան գործերուն մէջ կը ժխտէ հոգեւորականութիւնը, ինչպէս Սեւանցի Տէր Վանին, ծոյլ անբան մարդ մը որ կը մտածէ իր սեփական շահի մասին : Այդ տեսակ հոգեւորական տիպարի տակ թաքնուած է որկրամոլը : Մուրացան սպանիչ երգիծանքով կը խարազանէր նաեւ գաւառական թղթակիցները որոնք տգիտութեան եւ փառամոլութեան օրինակներ էին եւ կը ծաղրէ այն ընկերութիւնը որ կը ծնի այդպիսի պորտաբոյծներ :

Մուրացան սեւ գոյներով կը ներկայացնէ դրամատիրական քաղաքը («Լուսաւորութեան կեդրոնը») : Ոչ մէկ լուսաւոր գիծ չի տեսներ : Ուր կը բացակային ազնուութիւնը, մարդկայնութիւնը : Ամէն բանի վրայ իջած է ապականութեան ժանգը, դրամի իշխանութիւնը սպաննած է կեանքի ծաղիկը :

Մուրացան կ'ատէ քաղաքը եւ անոր կը հակադրէ գիւղը, ուր կայ անկեղծութիւն եւ պարզութիւն :

« Ի՛նչ լայեղ», «Անպատճառ իշխանուհի » կեղծ ազնուամոլներ են, որոնք դրամի ուժով, իրենց անձնական կեանքի հաճոյքներու համար, կ'ոչնչացնեն հարիւրաւոր անմեղ կեանքեր :

« Հասարակաց որդեգիր»ին մէջ Մուրացան ցոյց կուտայ թէ ինչպէս շնորհալի երիտասարդներ զոհ կը դառնան զանազան հարուստ «բարերարներու» « հոգատարութեան » :

Մուրացան գրած է նաեւ պատմական վէպեր «Անդրէաս երէց », « Գէորգ Մարզպետունի» : Անոր գլուխ գործոցը «Գէորգ Մարզպետունի » վէպն է որ հայ պատմավիպասանութեան ամէնէն մեծ ըստեղծագործութիւններէն է : Անոր մէջ ըստեղծած է ուժեղ տիպարներ, որոնք հայ դասական գրականութեան ամէնէն հրաշալի գեղարուեստական կերպարներու կարգը կը դասուին :

Այս վէպի առանցքը կը կազմեն Ժ. դարու առաջին կէսի պատմական դէպքերը : Հեղինակին նպատակն էր հայրենասիրութեան վեհ գաղափարի գեղարուեստական մարմնաւորումը տալ Գէորգ Մարզպետունիի տիպարով : Մարզպետունին հերոսութեան եւ մարդկային վեհանձնութեան մարմնացումն է, հեղինակի իտէալը : Անոր կեանքի նպատակն է հայրենիքի ազատագրութիւնը օտար բռնակալներէն : Վէպին մէջ կան հոգեբանական խոր վերլուծումներ :

Այսօր ալ այս վէպը հիացում կը պատճառէ ընթերցողին : Հակառակ ամէն տեսակ խոչընդոտի եւ հալածանքի Մուրացանի լաւագոյն երկերը ապրեցան եւ դիմացան, ըլլալով իսկական գեղարուեստական հրաշալիքներ :

ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷ

(ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ)

*

Արեւելահայ մեծանուն վիպասան-թատերագիր Շիրվանզադէի մահուան 25ամեակը կը լրանայ շուտով : Այդ առթիւ կ'արժէ սեղմ շրջանակի մը մէջ ներկայացնել գրագէտին կեանքն ու գործը :

Շիրվանզադէ ծնած է 1856 կամ 1857ին : Հազիւ քսաներկու տարեկան էր երբ մուտք գործած է գրականութեան սեմէն ներս եւ հաշուագիտներէն է եղած անոնցմէ որոնք գրականութիւնը ըրած են իրենց միակ արհեստը :

Շիրվանզադէ ունեցած է չափազանց դժբախտ մանկութիւն մը : Հայրը՝ խուստամբեր մարդ մը, պարզ արհեստաւոր մը : Մայրը՝ քնարական հոգիով բարի կին մը, եւ ասոնք պատճառ եղած են որ Շիրվանզադէն կիսկատար ուսման մը տիրանայ :

Սակայն, այս կիսկատար ուսման տէր երիտասարդը ամբողջովին կը տարուի ինքնազարգացումով, կը լծուի աշխատանքի, յամառօրէն կ'որոշէ ինքը կերտել իր ուղին եւ արդարեւ կը հասնի իր նպատակին ու կը դառնայ ինքնազարգացումի հերոս մը :

Շիրվանզադէն հայ գրականութեան մէջ իր մուտքը գործած է հրատարակելով « Հրդեհ Նաւթագործարանում » անունով վէպի մը մէկ հատուածը միայն, որ արտակարգ ընդունելութեան արժանացած է : Ժողովրդական այդ արդար քաջալերանքէն խրախուսուած ալ անկէ ետքը չատ քիչ դադար տուած է ինքզինքին եւ գրած է վիպակ մը՝ «Գործակատարի Յիշատակարանից » եւ յաջորդաբար՝ «Նամուս » վէպ, « Նորերից մէկը», պատմուածք, «Օրիորդ՝ Լիզա» վէպիկ, Արամբին վէպ, « Ջուր յոյսեր» վէպ, « Խնամատար » վէպիկ, «Ֆադման եւ Ասադը » վէպիկ, «Խելագարը » պատմուածք, « Թանկագին կապանք», «Տասնեւհինգ տարի անցած» պատմուածք, « Շրջանից արտաքսուածը» պատմուածք, «Արսէն Դիմաքսեան » վէպ, « Ցաւագարը » վէպ (որ յետոյ « Չար Ոգի » անունով թատերախաղի է վերածուած նոյնինքն հեղինակին կողմէ), « Քաոս » վէպ, « Մելանիա » վէպ, «Արտիստը » պատմուածք, « Հաւատարիմ ընկերներ » պատմուածք, եւ թատերական գործեր՝ « Պատուի Համար », «Ջհուտի ականջը », «Աւերակների վրայ » , «Կործանուածը », «Արմենուհի », «Եւգինէ » դրամները եւ զաւեշտ մը՝ «Շարլաթան » :

Շիրվանզադէի պատմուածքներէն «Արտիստը» կը համարուի իր գլուխ – գործոցը : Ասիկա կանխահաս եւ եղերական սիրոյ մը պատմութիւնն է : Հեղինակը Օտեսայի մէջ կը ծանօթանայ հայ այրի կնոջ մը եւ իր զաւկին՝ Լեւոնին որոնք կ'ապրին իր բնակած տան վերնայարկը : Լեւոնի հայրը թատրոնի վարսայարդար է եղած : Սիրահարուած է իր աշխատած թատրոնին երգչուհիներէն մէկուն եւ այդ սէրը զինք տխուր վախճանի մըն է առաջնորդած : Որովհետեւ երգչուհիին հանդէպ տածած սէրը թշուառ մարդը դարձուցած է «Օղու եւ փողոցների անդառնալի սեփականութիւն» եւ այդ ճամբուն վրայ ալ մեռած է սէրը սրտին :

Տղան հօրը պիտի հետեւի եւ պիտի սիրէ երգչուհի մը՝ Լուիզան, Սինիորա Սթեֆանիայի՝ իրենց տանտիրուհիին աղջիկը, որ սակայն ամուսնանալով երգիչ Կավալլերոյին հետ եւ Իտալիա մեկնելով պատճառ կը դառնայ Լեւոնի դժբախտութեան :

Իր պատմուածքին հերոսը՝ Լեւոնը

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ (4)

ԱՒԵՏԻՔ ՊԱՏՐԻԱՐՔ

*

Այս առաջին ու ձախող փորձէն վերջ Աւետիք կը վերադառնայ Պոլիս : Բայց նըման անցքերէն վհատողներէն չէ ան :

Ինք վճռած է պատրիարք ըլլալ եւ պիտի ըլլայ : Իր կամքին դիմադրող ուժ չի ճանչնար : Երկրորդ փորձը պէտք է յաջողի, եթէ առաջինը ձախողեցաւ : Պոլսոյ մէջ կը վերսկսի քսութիւններն ու դրդըռութիւնները Եփրեմի դէմ, բազմացնելով իր կուսակիցներուն թիւը, նոյն ատեն շոգոքորթելով եւ սիրաշահելով Ֆէյզուլլահը : Եւ ահա եօթը Մարտ 1702ին, հազարէ աւելի բազմութեան մը գլուխն անցած կը ներկայանայ բարձրագոյն դուռ եւ շնորհիւ Շէյխ իւլ Իսլամին՝ տաք տաք կը նշանակուի պատրիարք : Աւետիք հասած է նպատակին եւ տէր է իշխանութեան եւ կացութեան : Առաջին գործը կ'ըլլայ ձերբակալել տալ Եփրեմը եւ հեռացնել զայն էջմիածին աքսորելով :

Աւետիք պատրիարք իր իշխանութիւնը ամրացնելէ վերջ կը սկսի կաթողիկէներու հալածանքին, այս ուղղութեամբ ալ նսեմացնելով Եփրեմ Ղափանցիի տխուր համբաւը, մանաւանդ որ Կարնոյ մէջ ալ իր առաջնորդութեան շրջանին կատարած նման հալածանքներու փորձառութիւնն ունի արդէն :

Դժոխային օրեր ծայր կուտան կաթողիկէներուն համար եւ հալածեալները թիապարտութեան կամ տաժանակիր աշխատանքի կը դատապարտուին, թէեւ քննութիւն, դատ դատաստան չկայ : Հալածուողներուն ալ իւրաքանչիւրին իրապէս կաթողիկէ հակումներ ունեցած ըլլալը ստուգելու հարկ չկայ, բաւ է որ մատնուի : Եւ մատնութիւնները կը տեղան, հարազատներ, եղբայրներ, մերձաւորներ իրար չեն ճանչնար : Ատելութեան, կատաղութեան մոլուցքը վարակած է ամէնքը, հրէշային տեսարաններ պարզելով : Մատնութեան պարզ եւ ազդու ձեւն ալ գտած են, ըսելով «Ֆրէնկ տիր, միլլէթ խայինի» , այդքանը կը բաւէ : Օրուան իշխանաւոր Թուրքերը ցնծութեան մէջ են, որովհետեւ մատնութիւններու այս տեղատարափը անակնկալ շահու հոսուն աղբիւր մը բացած է իրենց : Կ'ազատին անոնք՝ որ մեծագումար փըրկագին մը կը վճարեն, մինչեւ որ քանի մը օր կամ քանի մը շաբաթ վերջ ուրիշ տխմար մը նոյն մատնութիւնը կրկնէ եւ հետեւանքն ալ կրկնուի :

Դեսպան Ֆերիոլ այս զարշելի արարքներուն ի տես ի գործ կը դնէ իր ազդեցութիւնը եւ կառավարութենէն կը պահանջէ աքսորելով հեռացնել Աւետիքը, վերջ տալու համար անտանելի կացութեան եւ խաղաղեցնելու Հայերը :

Բայց ննդ Աւետիք յանկարծ հիմնովին կը շրջէ իր դիրքը եւ ահա խաղաղութեան, եղբայրութեան յորդորներ ու քարոզներ կը կարդայ ամենուրեք : Հովուական թուղթերը կը տարածէ աջ ու ձախ ըսելով որ Հայերն ամէնքն ալ եղբայր են իրարու եւ նոյն մօր զաւակները, էջմիածնական ըլլան թէ կաթողիկէ : Ամէնուն հանդէպ սէր, խանդաղատանք եւ օրհնութիւն ունի : Այնքան խորամանկ է Աւետիք եւ այնքան վարպետօրէն կը կեղծէ՝ որ ի պաշտօնէ դիւանագէտ Ֆերիոլն անգամ կը խաբուի եւ կը տեղեկագրէ Լուի ԺԴ.ի, 11 Մայիս 1702ին, «Աւետիք որուն աքսորը կը խնդրէի ես, մնաց իր պատրիարքութեան մէջ շնորհիւ իսլամ կրօնապետին, բայց այժմ շատ խոհեմօրէն կը վարուի եւ կը վստահացնէ զիս թէ այնպէսիտի վարէ իր պաշտօնը որ նոր գանգատներու առիթ չտայ» : Իսկ ինը Յունիսին կ'աւելէ . «Բոլորովին դադրեցաւ կաթողիկէ Հայոց հալածանքը » :

Միւս կողմէ Աւետիք կը լծուի Ժասէնթիւսը եւս սիրաշահելու աշխատանքին : Մեծարանքներով, ճոխ սեղաններով եւ շողոքորթութեամբ կը գրաւէ զայն : Ժասէնթիւս իր կարգին այլեւս կը վստահի Աւետիքին եւ կը կարծէ թէ ի սպառ վերջացած են հալածանքն ու պառակտումը :

Աւետիքի ծածկամտութեամբ յայտնած փափաքին համաձայն, կ'ուզէ որ իր վանքէն ապաստանած չորս վարդապետները երթան ներկայանան պատրիարքին, որուն մօտ, ըստ տրուած հաւաստիքներուն, կարեւոր պաշտօններ եւ ազդեցիկ դիրքեր վերապահուած են իրենց, մանաւանդ որ իրենց առնելիք քայլը ապահովութիւն պիտի ներշնչէ կաթողիկէներուն եւ ամրապնդէ նորահաստատ խաղաղութիւնը :

Աւետիք նոյնիսկ նամակ մըն ալ կը ղրկէ վանք ապաստանած Մխիթարի՝ ուր կ'ըսէ . « Շատ ժամանակէ ի վեր ճանչնալով քեզ, սիրելի որդեակ իմ, կ'ուզէի որ քովս գայիր, որպէսզի փառաւոր պատիւներու բարձրացնէի քեզ, բայց դուն մինչեւ այսօր չեկար : Եթէ սկիզբէն եկած ըլլայիր, քեզ իմ աջ բազուկս պիտի ընէի եւ միւս վարդապետներուս նման պիտի պատուէի ու փառաւորէի քեզ եւ երբեք վնաս պիտի չհասնէր քեզի, բայց դուն չեւ այսօր չեկար : Եթէ սկիզբէն եկած ըլ- քեզի եթէ հիմակ յանձն առնես գալ : Ուստի մի ուշանար, նամակս ընդունելուդ պէս փութա՛ իմ քովս եւ կը խոստանամ մեծամեծ պատիւներու հասցնել եւ իմ պատրիարքութեանս կարեւոր գործերուն վրայ դնել քեզ : Ողջ լեր » :

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷԶ

(Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

« արտիստ» կոչած է հեղինակը, անոր համար որ պատանին մանուլին կը նուագէ: Շիրվանզադէ Լեւոնին հետ ծանօթանալու առաջին օրէն իսկ կը հետաքրքրուի անոր կեանքով: Առաջին օրէն իսկ հեղինակը եւ իր հերոսը բարեկամներ կը դառնան եւ Լեւոնը կը ծանօթացնէ Շիրվանզադէին իր երկու ընկերները՝ Զաուչէնկօ բանաստեղծը եւ Իգկօ Մարգուլիս պատկեր նկարիչը, երկուքն ալ խակական կալոչներ, մաքուր եւ ազնիւ հոգիով:

Լեւոն ամէն առաւօտ կ'այցելէ իր բարեկամին: Օր մըն ալ յանկարծակի մանելով հեղինակին սենեակէն ներս կը յայտնէ թէ մինչեւ լոյս նուագած է եւ մայրը անհանգիստ ըրած ըլլալով տունէն դուրս նետուած եւ ապաստանած է հոդ: Նուագեր է «Մատրիտի չըջմոլիկը» եւ հիմա ալ կ'ուզէ նուագել իր բարեկամին համար: Խօսքը տանք Շիրվանզադէին որ ինքը նըկարէ իր վարպետի գրչով:

«Ի՞նչ էր Լեւոնի նուագածը, բացատրել չեմ կարող: Յիշում եմ միայն ինձ վրայ գործած տպաւորութիւնը: Կիսամերկ բեւեռուել էի սենեակի մէջտեղում եւ լսում էի բուռն զգացմունքների վխժումը: Վիշտ եւ բերկրութիւն, փոթորիկ ու մեղմ թախիծ խառնուել էին «Մատրիտի չըջմոլիկի» մէջ — գոնէ այդպէս էր թւում ինձ: Գուցէ դա մի կրկոտ, ասպետական ժողովրդի սրտի հրաբուխն էր, փոքր ինչ կանոնաւորուած ինձ անյայտ միհանճարի ստեղծագործ ուժով, բայց հետաքրքրականն ինձ համար նուագողն էր, կարծես նիւթեղէն պատանին չքացել էր, մնացել էր միայն նրա ստուերը: Նա չէր նկատում իմ ներկայութիւնը, քաղցր հնչիւնների հեղեղով կլանուած նեարդները չէին զգում աշխարհի նիւթականը: Կարծես հոգին ամբողջովին ձուլուել էր նուագած եղանակի հետ՝ ու սլացել հեռու մի աշխարհ: Ընտիր հոգիների կախարդական աշխարհը»:

Եւ ահա՛, կախարդական նուագը աւարտելէն ետք Լեւոնը կ'արտասուէ: Շիրվանզադէն կ'ուզէ պատանիին լացին պատճառը հասկնալ: Արտիստը կը պատասխանէ.

« Վիօլօնչէլիստն ինձ ասաց, Մատրիտի չըջմոլիկը դժբախտ է եղել, ցուրտ գիշերները նա երգել է գրանդի աղջկայ լուսամուտի տակ եւ լաց եղել ... Նրա հայրը աղքատութիւնից մի օր կախուել է ծառի վրայ, խեղդուել»:

Հեղինակը ոչինչ կը հասկնայ այդ խօսքերէն, թաքնուած բուռն սիրոյ այդ ցաւատանջ արտայայտութենէն մինչեւ այն օրը երբ ողբերգութեան վախճանը կը յայտնուի հետեւեալ խօսքերով:

« Հէ՛դ արտիստի դիակը գտել էին այն «Խերսոն» շոգենաւի տակէն, որ գինք եւ մայրը պիտի փոխադրէր Իտալիա ...»:

Շիրվանզադէն «Արտիստը» ով տուած է զմայլելի, սրտառուչ եւ եղերական գործ մը:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԱՀՈՒԱՆ 35ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ԳԱԶԷԼ

*

Ամէն վայրկեան, սիրով տրտում, ասում եմ ես մնաս բարով.
Բորբ արեւին՝ իմ բոց սրտում՝ ասում եմ ես մնաս բարով:

Մնաք բարով ասում եմ ես բոլոր մարդկանց չար ու բարի,
Տանջուող ու որբ ադամորդուն ասում եմ ես մնաս բարով:

Մնաք բարով ասում եմ ես ընկերներիս մօտ ու հեռու,
Ոսոխներիս չար ու արթուն ասում եմ ես մնաք բարով:

Երկնի մովին, կանաչ ծովին, անտառներին խոր ու մըթին,
Գարնան ամպին՝ լոյս ոլորտում՝ ասում եմ ես մնաք բարով:

Ոսկեշղթայ իմ յուշերին, իմ գիշերին, իմ փըշերին,
Արտուտներին՝ ոսկի արտում՝ ասում եմ ես մնաք բարով:

Ծաղիկներին դեռ չբացուած, հոգիներին դեռ չըկիզուած,
Մանուկներին վառ – խըլըրտուն ասում եմ ես մնաք բարով:

Գնում եմ ես մի մութ աշխարհ, հեռու երկիր. էլ չեմ դառնայ,
Բարի յիշէք ինձ ձեր սրտում. մնաք բարո՛վ, մնաք բարո՛վ:

ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

*

Անձրեւը անցաւ... լեռներից վերեւ
Կամար է կապել մի լոյս ծիածան,
Հայրենի կանաչ դաշտն է ինձ բերել
Լեռներից իջնող մի բարակ կածան:

Ինչ լա՛ւ է այստեղ, հովի սօսափից
Ծաղիկներն ահա ծփում են պէս – պէս,
Նրանց թերթերին իջած ցօղն անբիծ,
Փայլում է ծողում ադամանդի պէս:

Եւ այս ամէնը՝ բուրմունքը հողի,
Այգեստանները կապոյտ անուրջում,
Զքնաղ բեկորն այս աւեր կոթողի
Ինչ որ հայրենի բոյրով են շնչում:

Եւ հայրենական դաշտում այս խաղաղ
Շրջում ես, խորհում եւ զգում ես պարզ,
Որ նրա անգամ մի ցօղի համար
Արեանդ վերջին կաթիլը կը տաս:

ՎԱՀԱԳՆ ԴԱՒԹԵԱՆ

×

ԳԻՇԵՐԸ ՎԱՏ ԵՐԱԶ ՏԵՍԱՅ ...

Գիշերը վատ երազ տեսայ ...
Մի հայ աղջիկ, արցունքն աչքին,
Նստած խարխուլ մի տան շեմքին,
Մղկտո՛ւմ էր՝ օր չտեսած.
Թէ «սիրեցի՛, եարիս տարա՛ն,
Սէրս ոսկու հետ փոխեցին»,
Թէ «անգո՛ւթ է աշխարհն արար,
Մարդն՝ անիրա՛ւ
Բախտը՝ սեւ ցի՛ն...»:

Հայ աղջկայ վիշտը տխուր
Երազո՛ւմ իսկ ծա՛նր էր տանել,
Սովոր բարո՛ն, լոյսի՛ն անեղծ՝
Ես վե՛ր թռայ քնից իսկոյն.
Շուրջս քաղա՛քն էր աղմկում,
Առաւօ՛տն էր բացւում վարար,
Իսկ աղջիկը դեռ մորմոքում,
Դեռ լալիս էր՝ «Եարիս տարա՛ն»:
Հարեւանիս պատի ետեւ
Ռադիո՛ն էր այդ երգը երգում.—
Ժպտացի ես՝ սրտով թեթեւ
Ու յիշելով քեզ, իմ քնքոյշ,
Նոր զգացի՝ ի՛նչ բախտ է մեծ,
Որ այդ սէրը — թախիծ ու թոյն —
Որպէս երգ է հասել լոկ մեզ,
Որպէս արուեստ ու պատմութիւն:

ԳԷՈՐԳ ԷՄԻՆ

ԺՈՐԺ ԷՆԷՍՔՕ

*

Ինչպէս գրեցինք Մայիս 4ին մեռաւ ականաւոր եւ աշխարհահռչակ ջութակահար եւ երգահան Ժորժ Էնէսքօ: Ծնած էր Լիվէնի (Ռումանիա) 1881ին: Եօթը տարեկանին մտաւ Վիէննայի երաժշտանոցը եւ վեց տարի ետք աշակերտ եղաւ Մասընէի եւ Կապրիէլ Ֆոռէի Փարիզի երաժշտանոցին մէջ:

1899ին ջութակի առաջին մրցանակը առաւ: Եւ իր առաջին գործը նուագեց Քօնսէռ Քոլոնը 1897ին:

Հակառակ որ Էնէսքօ ջութակի մեծ վիրթիւօզ մըն էր եւ ճանչցաւ փառքը աշխարհի բոլոր մայրաքաղաքներուն մէջ, չդադրեցաւ երբեք մշակելէ երաժշտական ստեղծագործութիւնը: Վերջերս, թէեւ հիւանդ, կը յօրինէր «Սէնֆօնի տը Շամպռ» մը տասներկու նուագի գործիքներու համար:

Բազմաթիւ գործեր ձգեց, որոնց մէջ կարեւոր տեղ կը գրաւեն «Եդիպոս»ը եւ նշանաւոր «Ռումանական Ռափսոտինե-րը»:

Ան միեւնոյն ատեն իր սերունդին լաւագոյն դասախօսներէն էր: Առաջին ուսուցիչն էր Եուհուտի Մենուհինի, որ միշտ կ'ընդունի թէ անոր շատ բան կը պարտի եւ որու հետ պատրաստած է Ժ. Ս. Պախի նշանաւոր «Քոնչեռթօ երկու ջութակի համար»ը:

Տարիներէ ի վեր այլեւս չէր նուագեր առանձին եւ միայն կ'ընկերակցէր դաշնակի եւ երբեմն ալ կ'երեւար բեմին վրայ իբրեւ խմբավար առաջնորդելու իր սկըսնակ աշակերտները:

Պելժիոյ Էլիզապէթ Թագուհին, որ մեծ հիացող մըն էր Էնէսքօյին եւ ներկայ պիտի ըլլար Պրիւքսէլի մէջ նուագահանդէսի մը, անմիջապէս դէպի Փարիզ մեկնեցաւ, երբ իմացաւ անոր մահը, վերջին յարգանք մը տալու անոր:

ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ ԶԱՒԷՆ ՄԵԼՔԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Այս երիտասարդ ջութակահարը անցեալ տարի ստացաւ իր Քօնսէռ տը լիսանսը էքօլ Նորմալ տը Միւզիքէն: Իվոն Աստրուքի դասարանէն է եւ կարելի է ըսել թէ ան ժառանգած է իր դասախօսին գեղեցիկ եւ լայն հնչականութիւնը: Թէեւ սկսնակի մը համար քիչ մը ծանր յայտագիր էր, սակայն Մելիքեան տիրապետեց անոր իր տաղանդով: Արդէն խօսած ենք իր յուզիչ հնչականութեան մասին: Իր ձախ ձեռքը կատարեալ է, թերեւս ուղէինք քիչ մը աւելի ճկունութիւն իր աջ թեւին համար: Բայց Սէն Սանսի Ռոնտոյի «Ռատտտում»ի մէջ փայլուն կերպով յաջողեցաւ: Մասնաւորապէս հիացայ Պէթհովէնի «Սոնաթ Ան Լա»ին, նուրբ եւ շատ երաժշտական որուն կ'ընկերանար հիանալի դաշնակահար մը՝ Ուէրնէր Ժիժէ: Սակայն ինչո՞ւ գոց նուագել, իբրեւ մենանուագ, ջութակի եւ դաշնակի համար գրուած գործ մը: Շոսոնի «Փոէմ»ը եւ Փականինիի «Սոնաթին»ը գեղեցկօրէն վերջացուցին այս շատ լաւ ունկնդրութիւնը: Խոստմնալից երեկոյթ մըն էր այս երիտասարդ ջութակահարին համար, կը գրէ Սուրռան Մօսհոզ:

× Տը Մագուէլ կը գրէ Զաւէն Մելիքեանի մասին թէ ան տուաւ շահեկան ունկնդրութիւն մը: Հնչականութիւնը լայն է եւ ընտիր, յորդուն ազնուականութեամբ եւ կը թուի թէ այս արուեստագէտին անձնադրոշմն է աղեղի գործածութեան շատ նուրբ երաժշտական զգացում մը — Լեկաթօ, Սփիքաթօ, Սթաքաթօ: Երբեք չունեցաւ այն սխալ շեշտերը որոնք իրենց հետ կը տանին աղեղին արագ վերադարձը: Պէթհովէնի սոնաթը մէջտեղ հանեց երաժշտականութիւնը իր մանրամասնութեան մէջ, մինչ Շոսոնի «Փոէմ»ը թոյլ տուաւ Զաւէն Մելիքեանի լայնօրէն բացուելու եռանդուն եւ ազնիւ քնարերգութեան մը մէջ եւ առիթ եղաւ այս նուագահանդէսին յուզումի պահը: Դաշնակին վրայ Ուէրնըր Ժիժէ աւելին էր քան պարզ ընկերացող մը: Ան նուագեց մէկու մը պէս որ հոգածու է խելացի կերպով պահելու գլխաւոր բաժինը:

× Փիէռ Աուքէն «Օռոռ»ի մէջ կը գրէ թէ շնորհիւ Զաւէն Մելիքեանի ընտիր ոճին, ժուժկալ երաժշտականութեան, ճըկուն արուեստին յանկուցիչ հնչականութեան ապադայ ունեցող արուեստագէտ մըն է:

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ ԺԲ.

— Անշուշտ ծպտուած պիտի չերթաք, պատասխանեց Փեկէթ, սարսափահար:

Կը տեսնէի որ նման բան մը արժանապատուութեանս համար անյարմար կը նկատէր:

Զարմացած եւ շատ գլածուած էր: Իրականութեան մէջ ծպտուելու նպատակ չունէի, բայց հաճոյք կը զգայի իր ջղայնութենէն:

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզես: Հարկաւ պիտի ծպտուիմ: Նմանապէս դուն:

Փեկէթ սարսուռ մը զգաց:

— Հետեւաբար գնա սափրիչին մօտ եւ հարկ եղածը կարգադրէ:

— Ձեմ կարծեր որ մնացած ըլլայ, մըմնջեց, աչքերով չափելով դէմքս:

Փեկէթ հակառակ իր կամքին, երբեմն չափազանց յարձակողական կ'ըլլայ:

— Եւ վեց անձի համար սեղան մը ապսպրէ ճաշարահին մէջ: Հիւր պիտի ունենանք, նաւապետը, գեղեցիկ սրունքներով աղջիկը, տիկին Պլէր ...

— Առանց գնդապետ Րէյսին, Տիկին Պլէր չի գար, գիտեմ թէ խնդրած է Տիկինէն որ իր հետ ճաշէ, ընդմիջեց Փեկէթ:

Այս մարդը միշտ ամէն բան գիտէ: Զարմանալի՛:

— Ո՞վ է Րէյսը, հարցուցի, սաստիկ զայրացած:

Ինչպէս վերը ըսի, Փեկէթ միշտ ամէն բան գիտէ, կամ կը կարծէ գիտնալ: Ու դարձեալ խորհրդաւոր կերպարանքով մը.

— Սըր Էօսթէյս, կ'ըսեն թէ Գաղտնի Սպասարկութեան կը պատկանի, անոր կարկառուն մէկ անդամը: Բայց անշուշտ վստահ չեմ գիտեր:

— Ա՞րդ է որ կ'ուզէ կառավարութիւնը, բացագանչեցի. Հոս, նաւուն մէջ կը գտնուի մէկը, որուն պաշտօնն է գաղտնի վաւերագիրներ փոխադրել, մինչ այդ նոյն պաշտօնը կուտան դուրսէն՝ խաղագասէր մէկու մը, որուն միակ փափաքն է հանգիստ ձգել զինքը:

Փեկէթ աւելի խորհրդաւոր դէմք մը ստացաւ: Քայլ մը աւելի մօտեցաւ եւ ցածցնելով ձայնը.

— Եթէ ինծի հարցնէք, Սըր Էօսթէյս, ամէն բան արտակարգ կը գտնեմ: Մեկնելէ առաջ հիւանդանալս ...

— Սիրելիս, մաղձի տագնապ մըն էր այդ, ընդմիջեցի զինքը կոպտօրէն: Դուն միշտ այդպիսի տագնապներ կ'ունենաս:

— Սովորական տագնապներէն չէր: Այս անգամուանը ...

— Աստուծոյ սիրոյն, Փեկէթ, մի մտներ հիւանդութեանդ մանրամասնութիւններուն մէջ: Ձեմ ուզեր լսել անոնք:

— Շատ լաւ, Սըր Էօսթէյս: Բայց ես ալ կը հաւատամ որ թունաւորուեցայ կանխամտածումով:

— Ա՛, Րէյպըրնին հետ խօսեր են: Ինքն ըսաւ:

— Ամէն պարագայի մէջ, գոնէ ինք այդպէս կը կարծէ: Ես կը խորհիմ թէ պատճառներ ունի այդ մասին:

— Աղէկ ըսիր, ո՞ւր է այդ մարդը:

Հոս մտնելէս ի վեր զինքը չեմ տեսած:

— Հիւանդ եմ ըսելով խցիկին մէջ փակուած է:

Ձայնը դարձեալ ցածցնելով.

— Սակայն վստահ եմ թէ ատիկա պատրուակ մըն է, Սըր Էօսթէյս, բան մը կը պահէ: — Որպէսզի աւելի լաւ հսկէ:

— Հսկէ՞:

— Հսկէ ձեր ապահովութեանը վրայ, ձեր վրայ յանկարծական յարձակման մը պահուն:

— Զարմանալի մարդ ես Փեկէթ, ըսի: Միշտ երեւակայութեամբ կ'ապրիս: Եթէ ես քու տեղդ ըլլայի, պարահանդէսին պիտի երթայի մեռած մարդու մը գլուխով եւ կամ իբրեւ դահիճ: Մահատիպ գեղեցկութեանդ շատ պիտի յարմարի ատիկա:

Դիտողութիւնս քիչ մը լռեցուց զինքը՝ առժամաբար: Կամըջակ բարձրացայ: Օր. Պեթինկֆիլտ խօսակցութեան բռնուած էր քարոզիչին՝ Չիչեսթըրի հետ: Կիները առ հասարակ կը սիրեն ժողովրդապետներու շուրջ դեգերիլ:

Ճառել չեմ սիրեր, սակայն հաճոյակատարութիւնն ունեցայ գետնէն վերցնելու թղթիկ մը որ հովին ոտքերուն տակ ինկեր էր:

Այս յոգնութեանս հանդէպ շնորհակալական ոչ մէկ խօսք չըսաւ, փորձութեանս չկրցայ յաղթել եւ թղթիկին վրայ կարդացի հետեւեալ միակ նախադասութիւնը. «Մի փորձեր խաղալ առանձին, այլապէս քեզ համար աւելի դէշ պիտի ըլլայ»:

Գեղեցիկ բան է աս, երէցի մը համար: Կը զարմանամ, ով է այս Չիչեսթըրը՞, մեղմ եւ հեզահամբոյր մէկը կը թուի: Սակայն արտաքին երեւոյթները պատրանալից են: Իր մասին պիտի հարցնեմ Փեկէթին, ան միշտ գիտէ ամէն բան:

Շնորհալի կերպով մը նստայ կամըջակի աթոռին վրայ, տիկին Պլէրին քովիկ, այսպէս խանգարելով իր գլուխ – գլուխ խօսակցութիւնը Րէյսին հետ: Խնդրեցի տիկինէն ինծի հետ ընել երեկոյեան ճաշը ծպտեալ պարահանդէսին իրիկունը: Րէյս այն տեսակ դարձուածք մը կատարեց, որ ստիպուեցայ զինքն ալ հրաւիրել:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱՐԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ԱՆԳԼԻՈՅ խորհրդարանին լուծումէն ետք, պաշտօնապէս բացուեցաւ ընտրական պայքարը։ Արձանագրուած են 1450 թեկնածուներ, 630 տեղի համար։

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ եւ Փաքիստանի միջեւ կը տիրէ ձգտուած վիճակ մը։ Աֆղանիստան ընդհանուր զօրակոչ հռչակեց։ Քաբուլի իր կողմէ, կը սպառնայ տնտեսական միջոցներ ձեռք առնել, նեղը դնելու համար Քապուլի կառավարութիւնը։

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ կառավարութիւնը լուծեց Ժողովրդական կուսակցութիւնը, որ, ըստ կարգ մը տեղեկութեանց, կազմակերպած էր գնդ. Մալքիի սպանութիւնը։

X Ժողովրդական կուսակցութենէն 50 անդամներու Լիբանան փախուստը արգիլելու համար բանակը դիրք բռնած է սահմաններուն երկայնքը։ Հանրապետութեան նախագահը Աթասի, դժուարութիւններ ունի բանակին հետ, որովհետեւ միջոցներ ձեռք չէ առած, գնդ. Մալքիի սպանիչներուն շուտով դատի քաշուելուն համար։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ պաշտպանութեան նախարարը զօր. Քէօնիկ շուտով պիտի ներկայացնէ իր ծրագիրը՝ ազգ. պաշտպանութեան մասին։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

ԺԵ. ՑԱՆԿ

Հայկ - Արամ Տէր Խաչատուրեան	2·000
Աբիկ Կոստանեան	2·000
Տիկին Խըտըշեան	500
Սարգիս Եղիազարեան	500
Գումար	5·000
Նախորդ գումարը	804·700
Ընդհ. գումար	809·700

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Տէր եւ Տիկին Համազասպ Պասկեան, Տէր եւ Տիկին Խաչիկեան, Տէր եւ Տիկին Գա բ. Ղազարեան, Տէր եւ Տիկին Ֆիլիպ Փիլիպոսեան հազարական ֆրանք կը նուիրեն Կար. Խաչի օդափոխութեան շէնքին փոխան ծաղկեպսակի ողբացեալ Սարգիս Տէօվլէթեանի մահուան առթիւ։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ նահատակ հերոսներու յիշատակին, Կիրակի, Մայիս 15ին առտուն Փրատոյի Ս. Սահակ Մեսրոպ մայր եկեղեցին։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ Կաթողիկոսական պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ։

Հանդէսը՝ նոյն օրը ժամը 15էն 24 Սալ Մազընոյի մէջ։ 88 ռիւ տ'Օպաներ։

Կազմակերպութեամբ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Հովանաւորութեամբ՝ Ս. Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կը նախագահէ՝ Պ. Վ. ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ

Այս տօնին հրաւիրուած են Մարսիլահայ կուսակցութիւններու, կրօնական Առաջնորդարաններու, հայրենակցական, երիտասարդական եւ բարեսիրական միութիւններու ներկայացուցիչները։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, մասնակցութեամբ՝ Օր. Օր. Անիթա Սարգիսեանի, Սեդա Ջրբաշեանի, Ալիս Յարութիւնեանի, Պ. Պ. Քէնտիրեանի եւ Ժ. Մակարեանի (արտասանութիւն), Օր. Օր. Ժանէթ Տէյիրմէնճեան, Ալիս Շահմիրեան, Պ. Ժիրայր Գասպարեան (երգ), Ֆանթէզիներ՝ Աշոտ Յակոբեանի եւ Ֆէյտի Հրաչեանի կողմէ։ Ընտիր նուագախումբ՝ LYRE BAND

Պարերը ժամը 20էն կէս գիշեր։

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Մայիս 15ին ժամը 15էն 24։ CERCLE MILITAIRE, Place St. Augustin

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ. Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

FESTIVAL CONCERT

ԵՐԳ

Տիկ. ՍԻՒԶԱՆ ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ ՏԷ ՍԻՄՕՆԷ

(Ամերիկայէն, տիկինը երգած է Թաուն Հոլ, Սիթի Սանթրալ, Օփերա, Վիլթ եւն.)

ՊԱՐ

ՕՐ. ՌԷԺԻՆ ՕՀԱՆ

(Օփերա Քոմիքի առաջին պարուհի, եւ էթուալ տիւ պալէ Փարիզէն):

ՆՈՒԱԳ

ԾԱՆՕԹ ԹԱՌԻՍՏ՝ ԳԱՐԵԳԻՆ

Ուրբաթ, Յունիս 3ին, ժամը 20·30ին, (Թուականը ընտրուած է չխաչաձեւելու համար ուրիշ հանդէսներ)։

SALLE CHOPIN, 252, Fg. St. Honoré

Յայտագիր կը բաղկանայ երկու մասէ

Ա. մաս.— Զուտ դասական

երգ՝ ՏԻԿԻՆ ՍԻՄՕՆԷ

Պար՝ ՌԷԺԻՆ ՕՀԱՆ

Նուագ՝ ԹԱՌԻՍԹ ԳԱՐԵԳԻՆ

Բ. մաս.— Զուտ հայկական (աշուղական) Սայաթ Նովա եւն.։

Մասնակցութեամբ նոյն ծանօթ արուեստագէտներուն։

Այս համերգները տեղի պիտի ունենան նաեւ Մարսէյլ, Պոլիս, Լիբանան եւն.։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ֆ. Կ. Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղը կազմակերպած է տնչւոյն Սալ Կալմանի մէջ (կայարանին դիմաց), 15 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15էն մինչեւ 23 թատերական շքեղ ցերեկոյթ և պարահանդէս։ Ի նպաստ Ֆ. Կ. Խաչի կայանի շէնքին նորոգութեան։

Կը խօսի Տիկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Կը ներկայացուի փարիզահայ սիրուած դերասաններու ամբողջական կազմով։

Մեծանուն երգիծաբան Յ. Պարոնեանի ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ

Խիստ ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն երեք արար։

Պարահանդէս՝

DANIEL GÉRARD et sa guitare

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս Չորեքշաբթի երեկոյ, Քատէ սրճարանին վերնայարկը։ Կը խօսի Պ. ԳԵՂԱՄ ԱՃԷՄԵԱՆ։ Նիւթ՝ «Խրիմեան Հայրիկի կեանքն ու գործը»։ Մուտքը ազատ է։

Է. Բ. Ի. ԵՒ Հ. Ա. Ց. Կ.

ՄԻԱՑԵԱԼ ԼՍԱՐԱՆ

Միջազգային բանաստեղծութեան վերլուծում (Է. Բ. Ի.) եւ Հայ ազգային յեղաշրջումի կազմակերպութիւնը (Հ. Ա. Ց. Կ.) միացեալ դասախօսութիւններ կուտան Հայ Ազգային Տան մէջ։ Ա.ը ֆրանսերէն գանազան եւ հայկական նիւթերու մասին, սկսուած արդէն կոմսուհի տը Պոնէի դասախօսութեամբ, Հ. Ա. Ց. Կ.ի դասախօսութիւնները կը սկսին այս հինգշաբթի, ժամը 9ին, Ազգ. Տան մէջ, պիտի խօսին Հայր Կարապետ Ամատունի, Պատուելի Սիսլեան, Օհան Կարապետեան, եւ Թ. Գառնիկ։

«Հայկական վերականգնումի իրականացումը» նիւթին շուրջ։

Իսկ Է. Բ. Ի.ի Բ. դասախօսութիւնը, երկուշաբթի 17 Մայիս, նոյն վայրին մէջ։ Դասախօս կոմսուհի Տը Պօնէ։

Ա. դասախօսութեան լրացում եւ բաղդատութիւն ֆրանսական եւ միջնադարեան բանաստեղծութեան հետ։

ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քատէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քատէի դիմաց։

Նիւթ՝ Բարեգործականը կը ծառայէ՞ իր նպատակին։

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ։ Մուտքը ազատ է։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Արշակ Գէորգեան (սափրիչ Արշակ), Այրի Տիկին Բերուզ Փիշթօֆեան, Պ. Մըկրտիչ Գէորգեան, Պ. Գրիգոր Գէորգեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այսօր կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց մօր՝

ՆՈՒՆԻԱ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։ Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Տեսչութիւնը կը հրաւիրէ ծնողները, վարժարանին բարեկամները, եւ համակիրները, աշակերտներու տարեկան մարզահանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ 15 Մայիսին, վարժարանի պարտէզներուն մէջ ժամը 15·30ին։ Ոգեւորիչ մրցումներ։

Մարզական խաղերու պիտի յաջորդեն, Ծնողաց Միութեան կազմութեան երրորդ տարեդարձի հանդէսները, երեկոյեան ընթրիքով, Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ թատերասրահին մէջ։

Փափաքողները կրնան մասնակցիլ։

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ կը տօնուի՝

ՄԱՅԻՍ 22ԻՆ

ժամը 14·30ին, Միութիւալիթէի մէջ։

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

կիրակի, 15 Մայիս, ժամը 14ուկէսին

Մասնակցութեամբ տաղանդաւոր արուեստագէտներու եւ արուեստագիտուհիներու։

Կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը։

Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնէն, 15, Ռիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ.

Ինչպէս նաեւ փարիզեան շրջանի մասնաճիւղերէն։

Տոմսերու գինը.— 100, 200, 300 եւ 500 ֆրանք։

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փօթօրիկ» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 9ին, 17 ռիւ Պլէօ, Մէթրօ Քատէ։

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին բոլոր խումբերը.—

ԹԱԹՈՒԼ խումբը այս երկուշաբթի ժամը 9ին։

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ այս Եչ. օր ժամը 9ին։

ԻՇԽԱՆ խումբը այս Եչ. օր, ժամը 9ին։

(Շար.)

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչները։

ՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ ԺԸՆԵՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի «Սիամանթօ» խումբը կազմակերպած է օթօքառով պտոյտ մը դէպի Ժընեւ, կիրակի, Մայիս 15ին։ Փափաքողները կրնան արձանագրուիլ հետեւեալ հասցէներուն։

Donabedian, 155, Grande Rue de la Guillotiére. Hapelian, 90, Rue Boileau. Djolakian, 103, Rue Masséna.

ԵՐԹ ՈՒ ԴԱՐՁ 1000 Ֆր.

Օթօքառը կը մեկնի ժամը 6ին, Փլաս Կիշառէն։

Ֆրանսայի ինքնութեան թուղթը անհրաժեշտ է։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Լուսին Գամչըլեան եւ իր զաւակը Խաչիկ Խաչիկեան իրենց քեռայրին Գէորգ Ոսկանեանի մահուան առթիւ կը նուիրեն հազար ֆր. Ֆ. Կ. Խաչի օդափոխութեան կայանի նորոգութեան, հազար ֆր. Աթէնքի Ջաւարեան դպրոցի չքաւոր աշակերտներուն։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

ՏԻԿԻՆ ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ՆԻԿՈԼԵԱՆ 500 ֆր. կը նուիրէ Սարգիս Տէօվլէթեանի մահուան առթիւ Անթիլիի ծերանոցին։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԲԱԲԵՐԴ ԵՒ ԻՐ ՇՐՋԱՆԸ

Գրեց՝ Մաղաքիա Ասլանեան

(ԲԱԲԳԷՆ ՔԱՀԱՆԱՅ)

Կը պարունակէ տեղագրական եւ աղգագրական մանրամասնութիւններ, Հայաշխարհի սարսափները, բուռ մը քաջերու արշաւը դէպի Կովկաս եւ ուրիշ անտիպ տեղեկութիւններ։ (308 էջ)։

Գիրքը զարդարուած է շատ մը հազուագիւտ պատկերներով։

Գին 500 ֆրանք

Դիմել Եփրեմ Թեւանեանի, կամ Վահրիճ Եսայեանի,

38 - 40, Rue de la Montagne Ste. Geneviève, Paris (5)

Իսկ Մարսէյլի մէջ.—

Խորէն Նազարէթեանի

7, Bld. Mouren la Cabucelle

Ինչպէս նաեւ Հայկ. գրատուները։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

Ղ. ՄԵԼՈՅԵԱՆԻ

ԵՐԲ Կ'ԱՊՐԷԻՆՔ

(ՅՈՒՇԵՐ)

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ARMÉNOUCHE

(Drame en cinq actes)

Premier prix à Genève.

Troisième édition complète.

«Dans le terrible, une œuvre de grande beauté» (La Patrie, Suisse)

«...C'est l'Arménie elle-même, qui se dresse devant nous et réclame justice».

Robert de Traz (M. duG.)

ՋՐՀՈՐԻՆ ԱՌԵՂԾՈՒԱԾԸ

(Ժամանակագրական խաղ)

Վասպուրականի հերոսամարտի քառասնամեակին առթիւ։

Դիմել՝ Գրատուն Պարսամեան։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ղեկավարութեամբ Դերասան ԹՐԱԶՕՇԻ

Այս Երկուշաբթի, ժամը 9ին, Սինէ Բաքսի մէջ, 127 ռիւ Պուալօ, Լիոն։

Կը ներկայացուի ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻՆ, հինգ գործողութիւն եւ մէկ պատկեր, քաղեց եւ կազմեց Թրազօշ։

Պիտի ներկայացուի նաեւ խիստ ծիծաղաշարժ «ՌՈՒՄՊԱ»ն, քոմէտի մը։

ՎԱՐՁՈՒ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ

Անկէնի մէջ վարձու են օդասուն, կահաւորուած սենեակներ, ի հարկին խոհանոցով եւ կառատունով։ Ընդարձակ պարտէզ։ Հանրակառքը կը կենայ դրան առջեւ, իսկ տունը լիճին ճիշդ դիմացն է։ Հինգ վայրկեան երկաթուղիի կայարանէն։

Դիմել 105 Ռիւ Ժէնէրալ տը Կոլ, Անկէն լէ Պէն (Սէն է Ուազ)։ Հեռ. 12–18։

Պ. ՅՈՎՆԱՆԵԱՆԻ։

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ԱՄԱՍԻՈՅ ԻՐԵՐՕԳ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՏԱՅԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆԸ օթօքառով դէպի Տրակինեան։ Կիրակի 22 Մայիս։ Մեկնում Փլաս Շափիթրըէն առաւօտեան ժամը 6·30ին, վերադարձ՝ երեկոյեան 8ին։

Արձանագրուիլ մինչեւ 12 Մայիս Պ. Տ. Զորիկեանի, 5 Ավընիւ Քամիյ Փէլըթան։

Ճաշը միասին բերել։

Հաճելի ժամանց։

Երթեւեկի ծախք 600 ֆր., միայն 14 տարեկանէն վեր։

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր․, վեցամս․ 1600
Արտասահման տարեկ․ 3500 ֆր․ կամ $ 10 հատը 12 ֆր․

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 10 ՄԱՅԻՍ • MARDI 10 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7669 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3080

ՀԱՅԵՐԷՆ ԹԵՐԹ ՉԵՆ ԿԱՐԴԱՐ

*

Մեր մէջ հայերէն թերթ չկարդացողները կարելի է բաժնել հինգ խումբի :

Առաջին՝ անոնք, որ հայերէն կը խօսին, բայց կարդալ գրել չեն գիտեր : Ծանօթ են օտար լեզուի մը, ու կը կարդան օտար թերթեր :

Երկրորդ՝ անոնք, որ դպրոցի երես տեսած չըլլալով, հայերէն կարդալ, գրել եւ խօսիլ չեն գիտեր :

Երրորդ՝ անոնք, որ հայերէն կարդալ գրել եւ խօսիլ գիտեն, բայց կ'առարկեն թէ ժամանակ չունին թերթ կամ գիրք կարդալու :

Չորրորդ՝ անոնք, որ ծանօթ են մեր մայրենի լեզուին ու ժամանակ ունին կարդալու, բայց չեն սիրեր կարդալ :

Հինգերորդ՝ ծագումով կարգ մը Հայեր, որոնք կը սիրեն կարդալ ու հետեւիլ մեր կեանքի բոլոր իրադարձութեանց, բայց կը գտնուին տնտեսական անբաղձալի դրութեան մէջ, ու հակառակ իրենց փափաքին, ի վիճակի չեն թերթի համար պահանջուած բաժնեգինը հայթայթելու :

Եթէ հարկ ըլլար յայտնել մեր կարծիքը այս հինգ ձեւ թերթ չկարդացող ազգայիններու մասին, մեր տեսակէտը պիտի բանաձեւէինք հետեւեալ կերպով :

Կը գտնենք դատապարտելի կեցուածքը առաջիններուն, որ կը հետամտին օտար լեզու մը սորվիլ եւ անով թերթեր կարդալու, բայց կը մնան անտարբեր մեր մեծասքանչին նկատմամբ :

Կ'արդարացնենք մանաւանդ հասուն տարիքի մէջ գտնուող ազգայինները, որոնք դժբախտ պարագաներու բերումով չեն կրցած հայկական վարժարան մը յաճախել եւ մնացեր են անհաղորդ մեր լեզուին :

Երրորդ խումբի պատկանող ոչ մէկ ազգային արդարացում ունի իր առարկութեանը համար :

Ամենազբաղմապրաղ անձն ալ, եթէ քիչ մը կամք եւ բարի կամեցողութիւն ունենայ, օրուան մէջ գէթ կէս ժամ կը գտնէ աչքէ անցընելու թերթ մը :

Այդ կէս ժամուան ընթացքին ան պիտի իմանար ազգային կեանքի մէջ տեղի ունեցած անցքերը :

Ժամանակի չգոյութեան մասին առարկութիւն ընող բազմութիւն մըն ալ իր թանկագին ժամերը կ'անցընէ սրճարաններու, պարասրահներու եւ թղթախաղի սեղաններու առջեւ :

Ոչ թէ ժամանակ չունին վերջինները, այլ մտաւոր ընթերցումով մը հոգեկան վայելք ձեռք ձգելու ճաշակ եւ խանդավառութիւն կը պակսին իրենց :

Անոնք եթէ ամէն օր քառորդ կամ կէս ժամ փորձէին յատկացնել հայերէն թերթերու ընթերցանութեան, հետագային պիտի դառնային մոլի ընթերցող եւ ամէն վայելք կամ զուարճութիւն պիտի գտնէին ընթերցանութեան մէջ ու լիուլի :

Ներողամիտ չենք կրնար ըլլալ, յաւակնոտներու հանդէպ, որոնք ժամանակ ունին, գիտեն գրել կարդալ, բայց չեն ախորժիր հայերէն թերթերէ ու գիրքերէ :

Ինչո՞ւ :

Հաւանօրէն անոնք կը գտնեն անգոհացուցիչ բովանդակութիւնը մեր թերթերուն ու գիրքերուն :

Այլ հարց, թէ ո՞րքան հետեւած են թէ մէկուն եւ թէ միւսին :

Ըսենք միայն, որ եթէ այդ է պատճառը իրենց անտարբերութեան, ծիծաղելին իրենք են ստուգապէս եւ ոչ թէ մեր թերթերը կամ գիրքերը :

Առ նուազն սոփեստ ըլլալու է մարդ, նման յախուռն արտայայտութիւն ունենալու համար :

Թէ՝ հայերէն թերթերը ունին իրենց թերիները, վէճ չկայ այդ մասին. թէ՝ հայերէն թերթերը ծաւալուն եւ ներկայանալի չեն ամերիկեան կամ եւրոպական կարգ մը մեծ թերթերու պէս, այդ ալ առարկութիւն չի վերցներ :

Բայց հայերէն թերթերը ունին իրենց չատ համեստ տարազին տակ ուրիչ բաներ, որոնք կարելի չէ գտնել ամէնէն տարածուած ու ճոխ եւրոպական կամ ամերիկեան մամուլին մէջ :

Անոնք կը խօսին մեր ցաւերէն, մեր խանդավառութիւններէն, մեր անցեալէն եւ մեր ներկայէն : Կը բանան մեզի մեր վէրքերը, ցոյց կու տան մեր ճակատագրին հետ սերտօրէն կապուած չատ մը հարցեր, ու, մշտատեւօրէն լարուած կը պահեն մեր ուշադրութիւնը մեր ազգային մասին :

Անոնց էջերէն է որ մենք կը ծանօթանանք Հայրենի հողին վրայ ըլլայ թէ Սփիւռքի զանազան մասերուն մէջ, հայ հանճարին կատարած նուաճումներուն :

Եթէ քիչ մը անկեղծ ու սրտցաւ ըլլար մեր հայրենակիցներուն հետաքրքրութիւնը, մեր թերթերը այսօրուան ունեցած իրենց սպառումին կրկինը կամ եռապատիկը կ'ունենային, եւ այդ համեմատութեամբ ալ ճոխ կ'ըլլար իրենց իւրաքանչիւր սիւնակը :

Հայ լրագրութեան թերիները խոշորացոյցի տակ դնող յաւակնոտներու դաս մը, կը մոռնայ, թէ պայմանները որոնց մէջ կ'արտադրեն մեր խմբագիրները եւ մեր թերթերուն կապուած աշխատակիցները, (մեծագոյն մասը առանց վարձատրութեան), պարզապէս անուն չունին :

Ատիկա հայ մամուլի դեռ չգրուած պատուաբեր եւ անսպառ պատմութեան կը պատկանի :

Միայն զոհաբերութեան ոգին կը պահէ հայ թերթը :

Իրողութիւնը այն է, որ հայ թերթին վերաբերմամբ մեր կեցուածքը քիչ մը հանգիտութիւնը ունի հայ դպրոցին, հայ երգին, հայ գրականութեան, հայ արուեստին վերաբերմամբ ցոյց տուած մեր անտարբերութեան :

Սխալ չէ երբեք, որ ջահակիրները եղած ենք մենք Արեւելքի ժողովուրդներուն մէջ. Արեւմտեան քաղաքակրթութիւնները մեր նախնիքներու միջոցով փոխադրուած են Արեւելք, եւ թէ իբրեւ առաջին քրիստոնեայ ժողովուրդ պատմական դեր մը կատարեր ենք մեզ անմիջական դրացի ժողովուրդներու կեանքին մէջ :

Այդ բոլորը ճիշդ են. այդպէս եղած են մեր նախնիքները, որովհետեւ սիրած են գիրն ու գրականութիւնը. եթէ թերթեր ըլլային անոնց օրով, անոնք անտարակոյս պիտի ունենային քանիերորդ դարու հայ ընթերցողներուն յիշատակը :

ԱՐՄԵՆԻԱ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ
ԱՅՍ ՇԱԲԱԹ ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԷՋ ԱՄՐԱՆ՝ ՑՈՒԻՑԵՐԻԱ

Փարիզի դիւանագիտական չաբթուան առաջին հանդիպումները արդէն մասամբ կ'ուրուագծեն ազգագայի հաւանականութիւնները : Թէեւ Հնդկաչինի մասին գումարուած չաբաթ օրուան ժողովը դրական արդիւնք մը չտուաւ, Ֆրանսական եւ ամերիկեան տեսակէտները իրարմէ տարբեր ըլլալով, սակայն Երեք Մեծերը ընդհանուր առմամբ համաձայնած են հրաւիրելու Խ. Միութեան արտաքին նախարարը այս չաբթուան վերջը Վիէննա, Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին ստորագրութեան համար : Անշուշտ այս հանդիպումը կախում ունի Մոլոթովի որոշումէն, մանաւանդ որ վաղը չորեքչաբթի, պիտի հասնի Լեհաստան, Վարշաւիոյ ժողովներուն մասնակցելու : Սակայն կը կարծուի որ «Երեքները» այս որոշումը առած են, Վիէննայէն հասած տեղեկութեանց վըրայ, որոնք յոյս կը ներշնչեն Մարզպաններու ժողովին վերջին դժուարութեանց հարթուելուն մասին : Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, Աւստրիա խնդրած է Երեք Մեծերէն որ երաշխաւորեն իր չէզոքութիւնը : Արտաքին նախարարները քննեցին առջի օր, Կիրակի, , այդ խնդիրն ալ : Անգլիա եւ Ամերիկա չատ համաձայն չեն առանձին յայտարարութիւններով գոհացում տալու Վիէննայի, որովհետեւ Աւստրիոյ դէմ յարձակման մը պարագային, այդ պիտի նշակէր իրենց ուղղակի մուտքը պատերազմի մը մէջ : Ուրեմն, հաւանաբար, Աւստրիոյ չէզոքութիւնը պիտի երաշխաւորուի Չորսերու միաձայն յայտարարութեամբ մը, եւ եթէ յարձակում մը գործուի անոր վրայ, երաշխիք տուող կառավարութիւնները պիտի գործեն ՄԱԿի մէջ տրուած որոշումներուն համաձայն :

Բայց անկասկած կիրակի օրուան տեսակցութեանց ամէնէն կարեւոր կէտը Արեւելք – Արեւմուտք հանդիպումի մը քննութիւնն էր : Երեք արտաքին նախարարները խնդիրը ընդհանուր առմամբ քննելէ ետք, հրաւիրեցին Արեւմտ. Գերմանիոյ վարչապետ Ատընաուըրը նիստին մասնակցելու, երբ Գերմանիոյ հարցը սեղանի վրայ դրուեցաւ : Անգլիան համամիտ է նախ չորս վարչապետներու կարճ հանդիպումի մը, որուն պիտի հետեւի արտաքին նախարարներու ժողովը : Վերջը՝ նոր եւ վճռական հանդիպում մը՝ վարչապետներուն միջեւ : Ամերիկա չատ համաձայն չէ այս տարազին, առարկելով թէ նախագահ Այզընհաուըրի պարտականութիւնները չեն թոյլատրեր որ երկար բացակայի Ուաշինկթընէն : Սակայն արտաքին նախարար Ֆ. Տըլլս, փոխանցած է արդէն Անգլիոյ առաջարկը Այզընհաուըրի, եւ վերջնական պատասխան մը տալէ առաջ կը սպասէ անոր որոշումին : Կը կարծուի որ մինչեւ վաղը եզրակացութեան մը պիտի գան՝ եւ ղրկեն Մոսկուա պաշտօնական հրաւէրը : Ինչ որ կը վերաբերի վայրին եւ թուականին, նախարարները նկատի ունեցած են Զուիցերիա, եւ Յուլիս կամ Օգոստոս ամիսները : Վարչապետ Ատընաուըր, փափաք յայտնած է որ հանդիպումը տեղի չունենայ չատ չուտով, եւ ժամանակ տրուի Գերմանիոյ որ ամրապնդէ իր նորածին գերիշխանութիւնը : Վերջնական որոշումին մասին, անշուշտ Ատլանտեան Ուխտի միւս պետութիւններն ալ պէտք է յայտնեն իրենց կարծիքը, որովհետեւ Արեւելք – Արեւմուտք տեսակցութիւնը վերաբերելով եւրոպական խնդիրներուն կը շահագրգռէ Ուխտին բոլոր անդամները :

ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻՒՆ ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՄԱՍԻՆ

Վարչապետ Էտ. Ֆոռ, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին պարզեց Հնդկաչինի մասին Ֆրանսական տեսակէտը, չաբաթ օրուան տեսակցութեան ընթացքին : Ներկայ էին արտաքին նախարարը Ա. Փինէ, եւ Մըք Միլէն, Անգլիոյ արտաքին նախարարը : Ֆ. Տըլըս, չեշտեց այն պարագան թէ Ֆրանսա եւ Ամերիկա միասնաբար պատասխանատուութիւն ունին Հնդկաչինի նկատմամբ եւ յայտնեց Ամերիկայի փափաքը՝ վարչապետ Տիէմի զօրավիգ դառնալու : Վարչապետը պաշտպանեց ուրիչ տեսակէտ մը, առարկելով թէ ըստ Ժընեւի համաձայնութեանց (Հնդկաչինի 1956ի ընտրութեանց մասին) պէտք էր ազատ ձգել Հնդկաչինացիները որպէսզի իրենք կարգադրեն իրենց ներկայ ներքին դժուարութիւնները : Ներգաշնակ գործունէութեան տարազ մը չգտնուելով, բանակցութիւնները պիտի շարունակուին :

× Կայսրը, Պաօ Տաի, որ Փարիզ կը գտնուի, դեռ չկրցաւ տեսնուիլ Ամերիկայի արտաքին նախարարին հետ, հակառակ որ տեսակցութիւն մը խնդրած էր : Կ'ըսուի որ պիտի առաջարկէ իր Սայկոն վերադարձը եւ կառավարութեան ընդարձակումը նոր անձնաւորութիւններու մասնակցութեամբ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆՑ

Կը սպասուէր որ Խ. Միութիւնը չեղեալ նկատէր ֆրանքօ-խորհրդային եւ անգլօ-խորհրդային բարեկամութեան դաշինքները, որ կնքուած էին 1942 – 1944ին քսան տարուան համար : Առջի օր պաշտօնական դարձուց որոշումը, Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութեան մէկ որոշումով : Ինչպէս հաղորդած էինք, Գերագոյն Խորհուրդին արտաքին քաղաքականութեան յանձնաժողովը, արդէն նպաստաւոր կարծիք յայտնած էր այդ մասին : Դիւանագիտական չրջանակները այս որոշումը կը նկատեն բնական արդիւնքը Փարիզի համաձայնութեանց, անշուշտ նկատի ունենալով «խորհրդային քաղաքականութեան տրամաբանութիւնը» : Ուաշինկթընի կարծիքով՝ «ցաւալի է, բայց կացութենէն ոչինչ կը փոխուի» : Կարգ մը չրջանակներ հարց կու տան թէ երբ Արեւմուտքը կը պատրաստէ վճռական բանակցութիւններ Մոսկուայի հետ, դաշնագիրները չեղեալ նկատելու քայլը արդեօք չի՞ նշանակեր ի յառաջագոյն մերժել Երեք Մեծերու հրաւէրը : Կամ կանխանշանը չէ՞ անոնց ձախողութեան : Սակայն իրագէկներու կարծիքով հաւանական չէ այդ, որովհետեւ ամէն ինչ ցոյց կու տայ թէ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ իսկապէս բանակցիլ եւ լուծում մը գտնել եւրոպական ճակատին վրայ : Եւ կը բացատրեն, թէ Մոսկուա այժմ աւելի մտահոգ է Ծայր. Արեւելքէն, այսինքն Չինաստանէն, որուն հետ օր մը դժուարութիւններ կրնան ծագիլ : Թէեւ համայնավար, բայց կրնայ ուզել բոլորովին անկախ քաղաքականութիւն մը ունենալ : 600 միլիոն ժողովուրդ, տարեկան 15 միլիոն յաւելումով : Պէտք պիտի ունենայ ծաւալելու : Բայց ո՞ւր ... դրացի միւս պետութիւնները, Հնդկաստան, Ճափոն արդէն բազմամարդ են : Կը մնայ Սիպերիա : Այս պատճառները յոյս կը ներշնչեն արեւմտեան դիւանագիտական չրջանակներուն .— կ'ըսեն թէ մեծ են այժմ հաւանականութիւնները՝ Եւրոպական խնդիրները կարգադրելու համար :

— Մոսկուա, ուրիչ ձեւով մըն ալ կը պատասխանէ Փարիզի համաձայնութեանց եւ ուրեմն նաեւ Ատլանտեան Ուխտին : Վարշաւիոյ մէջ Մայիս 11ին պիտի գումարուի Արեւելեան եւ Կեդրոնական Եւրոպայի պետութեանց մէկ ժողովը, Արեւելեան Գերմանիոյ մասնակցութեամբ : Մեծ անակնկալներ չեն սպասուիր արդիւնքին նկատմամբ, հաւանօրէն պիտի հաստատուի Արեւելքի պետութեանց զինուորական ուժերու միացեալ հրամանատարութիւն մը : Ատլանտեան Ուխտին դիմաց, տեսակ մը Արեւելեան Ուխտ՝ գրեթէ նմանօրինակ կազմութեամբ :

ՎԻԷՆՆԱՅԻ մէջ կը տիրէ դիւանագիտական տենդոտ գործունէութիւն մը : Հակառակ ծագած վերջին դժուարութեանց, զորս հաղորդած էինք առջի օր, կը կարծուի որ մարզպաններու ժողովը կրնայ վերջանալ այսօր կամ վաղը :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ Ռընօ գործարանները ապրիլին օրական միջին հաշուով 978 ինքնաշարժ արտադրեցին : Մրցանիշ մըն է :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ վերջին ռումբը, որ փորձուեցաւ առջի օր Նեւատայի մէջ, մահացու է երեք քիլմ. տրամագծով չրջանէ մը ներս : Պաշտպանութեան ոչ մէկ միջոց : Այդ չրջանակէն դուրս՝ կարելի է փրկուիլ մասնաւոր պատսպարաններու շնորհիւ : Ցարդ փորձուած ռումբերուն ամէնէն զօրաւորն էր, ինչպէս հաղորդած էինք :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ խորհրդարանը որդեգրեց նոր օրէնք մը, ըստ որուն օտար պետութեան մը հաշուոյն գործող ամէն լրտես պէտք է պաշտօնապէս արձանագրուի իբրեւ այդպիսին... Այլապէս օրէնքը կը նախատեսէ հինգ տարուան բանտարկութիւն եւ տասը հազար տոլարի տուգանք :

ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷ

(ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ)

*

Անդրադառնալով Շիրվանզատէի թատերական գրականութեան, պէտք է ըսել որ ցարդ այն կարծիքը կը տիրէ թէ իր տրամաներուն լաւագոյնը «Պատուի համար»ն է: Ըստ իս սակայն իր լաւագոյն թատերական գործը պէտք է համարել «Եւգինէ»ն:

«Պատուի համար»ը մասնաւոր գաղափարի մը, ընկերային հարցի մը նուիրուած գործ մը չէ: Դրամասիրութեան եւ փառասիրութեան դէմ ցցուած են մաքուր առաքինութիւնն ու անշահախնդրութիւնը եւ այս երկու ճակատներու պայքարն է որ տեղի կ'ունենայ հոն:

Մինչդեռ «Եւգինէ»ով Շիրվանզատէն մատը կը դնէ ընկերային ցաւոտ հարցի մը վրայ՝ կնոջ ապատադրման հարցը:

Իրաւաբան Ալվերդեան ամուսնացած է համեստ ընտանիքի մը աղջկան՝ Եւգինէին հետ: Եւգինէն բաւականին զարգացում ստացած է, ունի գգայուն եւ փափուկ հոգի եւ նորապսակ ամոլը սահմանուած կ'երեւի անխառն երջանկութեան մը եթէ եղելութիւն մը չմթագնէ անոնց ընտանեկան յարկին պայծառ երկինքը: Բաղուի մէջ Արապաճեան անուն մէկը, ահաւոր կերպով խոշտանգելով իր կինը ստիպած է զայն անձնասպան ըլլալ, որովհետեւ թշուառ կինը անկեղծութիւնն ունեցեր է աղջիկութեան շրջանին ունեցած իր մէկ սիրային արկածախնդրութիւնը պատմել ամուսնոյն:

Արդ՝ Եւգինէն ալ, իր ամուսնութենէն առաջ ունեցած է այդպիսի սէր մը:

Եւ ահա՛ կը սկսի իր հոգին, իր մաքուր եւ անխարդախ հոգին խռովիլ: Չէ՞ որ իր ամուսնութեան սկզբնական շրջանին չէր սիրած Ալվերդեանը, եւ հիմա որ բուռն կերպով կը սիրէ զայն, անցեալի այդ փոքր յանցանքը պէ՞տք չէ որ պատմէ անոր: Առաքինի Եւգինէն կը խորհի, կը դատէ, եւ վերջ ի վերջոյ կը վճռէ յայտնել իրողութիւնը ամուսնոյն: Ալվերդեան ի լուր իր կնոջ խոստովանութեան, կ'այլայլի, կը խռովի՝ եւ ամէն բան մոռցած կ'ընկղմի խոր մելամաղձութեան մէջ:

Բնութիւնը տարօրինակ զգացում մըն է զետեղած մարդուն մէջ: Խելօք ու գիտակից մարդը, օժտուած իմացականութեան ձիրքերով եւ տուեալներով, որ այդպիսի խոստովանութեան մը պարագային պէտք էր ժպիտով երեւան գար, կը կորսնցնէ ինքզինքը եւ կը կարծէ որ իր սիրոյն ու գուրգուրանքին առարկայ կինը, անցեալին մէջ ունեցած երիտասարդական այդ գրուագով արժանի է պարսաւանքի:

Իրաւաբան Ալվերդեանի պարագան նոյնըն է, երկար տատանումներէ ետք, անսահման գոհողութիւն մը ըրած ըլլալու հաստատ համոզումով միայն կը յօժարի ներել իր կնոջ եւ կ'ըսէ·

«Համոզմունքով ներեցի, սիրով կը մոռանամ ...»:

Ի՞նչ է Եւգինէին յանցանքը որ ամուսինը այդպէս պոռոտախօս կերպով «ներեցի» կամ «կը ներեմ» խօսքերը կ'արտասանէ: Դժբախտ կինը երիտասարդ տարիքին սիրեր է մէկը երբ տակաւին ամուսնացած չէր: Ո՞ր այրը, թէկուզ ամէնէն առաքինին տասնեակ մը կին չէ սիրած տակաւին չամուսնացած եւ թերեւս... անկէ ալ ետք:

Կնոջ եւ այր մարդուն մէջ տիրող այս անհաւասար ընկերային դրութիւնն է որ կը ձաղկէ Շիրվանզատէն իր «Եւգինէ» թատերախաղով: Ան կը շեշտէ որ այր մարդը կրնայ տարիներով զայթակղալից կեանք մը անցընել, կրնայ տապլտկիլ ցոփ ու խենէշ հաճոյքներու մէջ եւ միշտ ալ այդ բոլորը ներելի են իրեն համար: Իսկ կնոջ փոքր մէկ սայթաքումը աղէտաբեր կ'ըլլայ իրեն համար եւ ցմահ կը ճնշէ վրան:

Մէկ խօսքով, «Եւգինէ» թատերախաղը կարելի է համարել համաշխարհային չափանիշով գեղեցիկ թատերական գործ մը որ պատիւ կրնայ բերել որեւէ ազգի թատերական խաղացանկին:

Շիրվանզատէի լեզուն, մանաւանդ իր գրականութեան սկզբնական շրջանին, եղած է չափազանց անխնամ: Տեսակ մը անհոգութիւն կը նշմարուի իր գործերուն մէջ լեզուի կոկիկութեան վերաբերմամբ: Այդ անհոգութիւնը զգալի կերպով երեւան կուգայ իր «Արսէն Դիմաքսեան» վէպին մէջ, ուր լեզուական գեղեցկութիւնը կը պակսի:

Սակայն, յետագային, Շիրվանզատէ մասնաւոր ջանք մըն է դրած իր լեզուն յղկելու եւ կանոնաւորելու համար, եւ այդ բանին ցայտուն մէկ օրինակը կրնայ հանդիսանալ «Արտիստը» պատմուածքը, որուն մէջ հեղինակը դրած է լեզուի եւ ոճի զմայլելի համադրութիւն մը:

Իր թատերական երկերուն մէջ, ինչպէս «Նամուս»ին, «Չար – Ոգի»ին, «Պատուի համար»ին մէջ, յաճախ գործածած է օտար բառեր եւ ասացուածքներ որոնք դժբախտաբար խորթ կը հնչեն ունկնդրի ականջին:

Առանց այլեւայլի, սակայն, Գ. Սունդուկեանցէն ետք Շիրվանզատէն կը մնայ վարպետ թատերագիրը: Իր թատերական տիպարները՝ Բարխուդար, Գիժ – Դանիէլ, Ռուստամ, Անդրէաս Էլիզբարով, Սաղաթէլ, Մարգարիտ եւ տակաւին բազմաթիւ ուրիշներ պիտի մնան իբրեւ անթառամ ծաղիկներ մեր թատերական գրականութեան պարտէզին մէջ:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ԱՊՐԻԼ 11 – 24Ի ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Ցապաղած). — Ապրիլ 11-24ը այս տարի տօնուեցաւ կիրակի, Ապրիլ 24ին:

Երկրորդ տարին է որ՝ Մարսէյլի հայ գաղութը միասնաբար կը տօնէ Ապրիլեան Եղեռնի տարեդարձը, նախաձեռնութեամբ Ազգային Կեդր. վարչութեան «հովանաւորութեամբ յարանուանութեանց պետերու եւ մասնակցութեամբ բոլոր կազմակերպութիւններու:

Բացումը կատարուեցաւ Շոփէնի մահերգով, զոր նուագեցին Ս. Չէօրէքճեան եւ աղջիկը:

Երկու հազարի մօտ Հայեր, լեցուցած էին սրահը:

Պ. Վ. Սահաթճեանը իրր օրուան նախագահ ասուր պատշաճի խօսքերով ոգեկոչեց Ապրիլեան մեր նահատակները:

Տիկ. Զամանթեան յուզումով արտասանեց «Պարը», Պ. Զ. Գասեանը երգեց Կոմիտասէն, իսկ Պ. Ս. Պօղոսեանը արտասանեց «Դիակի ձայնը» եւ «Մենք խաղաղ էինք» բանաստեղծութիւնները:

Պ. Ս. Չէօրէքճեանը երկրորդ անգամ նուագեց կտոր մը Պախէն:

Օրիորդ Շէկիրեանի «Մարտիկի երգ»էն ետք խօսք տրուեցաւ Ֆրանսահայ Մշակութային Միութեան ներկայացուցիչ Պ. Ն. Քիւթահիալեանի:

Կ'ամփոփենք ճառերուն գլխաւոր մասերը.—

Պ. Ն. Քիւթահիալեանի ճառը. — «Այսօր կրկին հոս հաւաքուած ենք կատարելու սգաւոր տարեդարձը այն ահաւոր դէպքին, որ մեծ եղեռն կոչուեցաւ: Քառասուն տարիներ անցեր են, բայց հայ ժողովուրդի հին եւ նոր սերունդի սրտերուն մէջ դեռ կը մնայ աննախընթաց չարիքին վիշտը:

1915, եղերական թուականին, աշխատասէր Թրքահայ ժողովուրդը յանկարծ ինքզինքը գտաւ դժոխային կացութեան մը դէմ, տեղահանութիւն եւ աքսոր դէպի անապատները: Այս գեհենային ծրագրին արդիւնքը եղաւ մէկուկէս միլիոն Հայերու բնաջնջումը և նոյնքան մըն ալ, փրկուած խլեակներու իրր տարագիր ցրուումը, ենթակայ ճերմակ ջարդի:

Գործուած եղեռնին մեծագոյն մեղքը կը ծանրանայ Թուրք յետադիմական պետութեան վրայ:

Իշխանութիւնը ծրագիր յղացաւ եւ իր սարուկ ու կամակոր նահանգային պաշտօնէութեան գործադրել տուաւ տեղահանութեան ու ջարդի հրէշային արարքը:

Յաջողեցա՞ւ իր այդ չնական ծրագիրը: Բարեբաղդաբար ոչ:

Այսօր հայ ժողովուրդը ունի իր սեփական հայրենիքը՝ Հայաստանը:

Շինարարական հսկայ ցանց մը կազմուած է:

Արուեստներու, գիտատեսութեան, ճարտարարուեստներու, ելեկտրակայաններու, ջրանցքներու, համալսարաններու գործած հրաշքներուն շարքը թուելը հոս անհնար է:

Երկրորդ բանախօսն էր Ռամկավար-Ազատական կուսակցութեան ներկայացուցիչը Պ. Մ. Խաչիկեան: «Ապրիլ 11-24ը սուգի եւ պաշտամունքի տօնն է: Քառասուն երկար տարիներ անցած են, նմանը չտեսնուած ամենամեծ քստմնելի արհաւիրքէն: Սակայն, այս սեւ օրը, ոչ միայն անվթար եւ անջնջելի կը մնայ մեր էութեան մէջ, այլ եւ օր ըստ օրէ աւելի կ'աճի առելութիւնը, ոխն ու վրէժխնդրութիւնը:

Ո՞վ է այն Հայը, որ մոռացութեան պիտի դիմէ: Ո՞վ է այն ազգադաւ Հայը որ ոճրագործին ձեռք պիտի կարկառէ»:

Ապա թուելով թրքական վայրագ արարքները, բանախօսը իր ճառը վերջացուց հետեւեալ խօսքերով·

«Սակայն ի՞նչ անարգանք քրիստոնեայ մարդկութեան, ի տես այս աննկարագրելի եւ աներեւակայելի ոճիրներուն:

Օր. Շէկիրեանի երգէն վերջ, խօսք տրուեցաւ Հ. Յ. Դ.ի բանախօս ընկեր Տ. Թադոյեանին.— «Քառասուն տարիներ անցեր են այն չարաշուք թուականէն երբ ոճրագործ Թուրք կառավարութիւնը առաջին մեծ պատերազմի շփոթէն օգտուելով ձեռնարկեց բնաջնջելու Թրքահայ ժողովուրդը:

Իր հրէշային ծրագրին ճամբուն վրայ՝ թշնամին խտրութիւն չդրաւ հայ ժողովուրդի զանազան հատուածներուն միջեւ եւ կոտորեց մէկ միլիոն Հայեր առանց դաւանանքի, տարիքի, գաղափարի եւ սեռի խտրութեան: Ու թերեւս քառասուն տարիներ վերջ ալ, հայ ժողովուրդը գտնուի այդ ահաւոր կորուստին ազդեցութեան տակ: Կարելի չէ ձերբազատուիլ այդ ցաւագին իրողութեան կսկիծներէն:

Հարուածը իր տարողութեամբ ծանր էր եւ ուղղուած՝ հայ ժողովուրդի ամբողջականութեան:

Եւ մեր բազմահազար նահատակները մահուան ձորերու մէջ, աքսորի ճամբաներուն վրայ քալեցին կողք-կողքի եւ մահը դիմաւորեցին եղբայրօրէն իրար չդթայուած:

Ուստի, պատճառ մը չկայ, որ վերապրողներս ալ այսօր անոնց յիշատակին առջեւ չըլլանք եղբայրական զգացումներով տոգորուած:

Յիշեցէք նաեւ, որ թշնամին, մէկուկէս միլիոն զոհերու արիւնէն յղփացած երբ կ'ուզէր հողի վերջին շերտն ալ գրաւել եւ հոն ալ իրագործել իր դիւային ծրագիրը, հայութեան միւս հատուածը իր մէջ ունենալով նաեւ Թրքահայաստանի ուրիշ վայրերէ Արարատեան դաշտն ապաստանած Թրքահայ բեկորները, ամբողջ հոգիով ցնցուեցաւ եւ մեր նորագոյն պատմութեան մեծագոյն մարդուն ղեկավարութեամբ դէմ կանգնեցաւ թշնամիին ու Սարտարաբատի, Բաշ Ապարանի եւ Ղարաքիլիսէի յաղթական կռիւները մղելով՝

ԱՒԵՏԻՔ ՊԱՏՐԻԱՐՔ

*

Բարեբախտաբար Մխիթար շատ աւելի լաւ կը ճանչնայ նենգամիտ Աւետիքի խարդախ էութիւնը քան միամիտ վանահայրը եւ գիտէ Աւետիքի շռայլած խոստումներուն արժէքը: Կը մերժէ առաջարկը, զայրացնելով Ժաւէնթիւսը իր հաւատակիցներուն վրայ տարակուսելուն համար:

Ծանօթ է Մխիթարի պատմութիւնը: Այս մերժումին վրայ է որ Մխիթար Սեբաստացի կը լքէ Գափիւչէնները ապաստանարանը, հաւաքելով իրենները գաղտնօրէն կը մտնէ նաւ եւ կ'երթայ Զմիւռնիա՝ ուր եւեւէն կը հասնի ձերբակալման հրամանագիրը: Կրկին կը յաջողի փախուստ տալ եւ անցնիլ նախ Զանթա կղզին (Նոյեմբեր 1702) եւ ապա Բելոբոնէզի Մեթօն քաղաքը (Փետրուար 1703), որ Վենետիկցիներու ձեռքն է այդ թուականներուն:

Վանք ապաստանած միւս երեք վարդապետները յօժարելով մեծաւորին յորդորներուն, կը ներկայանան Աւետիքի՝ որ դրժելով ամէն խոստում եւ հաւատիք, ձերբակալել եւ թիապարտութեան ենթարկել կուտայ զանոնք, ափ ի բերան ձգելով պարզամիտ Ժաւէնթիւսը:

Ժաւէնթիւսի հանդէպ Աւետիքի վարած ամբողջ շողոքորթ քաղաքականութեան միակ թաքուն նպատակը չորս պարագլուխ վարդապետները ձեռք անցնել էր պարզապէս:

Աւետիք անգամ մը եւս դիմակն հանած է եւ կրկին երկու ոսոխները դէմ դիմաց են: Բայց այս անգամ դեսպանը որոշած է վերջ դնել անոր զօրութեան, մանաւանդ որ այժմ պարագաները նպաստաւոր են: Արդարեւ այդ առեններ Ֆէյզուլլահ Շէյխ իւլ Իսլամը պալատական դաւադրութեան մը զոհ երթալով սպաննուած է եւ Աւետիք զրկուած այդ հզօր պաշտպանէն:

Ֆերիօլ կրկին կը պահանջէ Աւետիքի հեռացումն եւ աքսորը, որ կը ձերբակալուի Սկիւտարի իր բնակարանին մէջ, նախ կը բանտարկուի Եոտիգուլէ եւ ապա 1703ի սկիզբը կ'աքսորուի Սուրիոյ կողմերը «Ավռատ ատասը» ըսուած կղզին: Աւետիքն է պատմողը, «Զիս օթեւանքն Իսկիւթարու սարայն, զոր իմ մալովս եմ տացեր, կոխեցին, կողոպտեցին եւ զիս տարեալ ի յէտիգուլէն հէփս արարին եւ զիս ուղարկեցին Բ. չաւուշով ի Ավռատ ատասին, անդ մնացի Ա. տարի»:

Մելքիսէթ Սուպհի, որ Եփրեմ Ղափանցիէն տապալուելով թիապարտութեան դատապարտուած էր, Ֆերիօլի միջամտութեամբ կ'արձակուի: Բայց այս մարդիկը անուղղայ են: Բանտ, աքսոր, թիապարտութիւն բան չեն պակսեցուցած Սուպհիի փառատենչութենէն՝ որ փոխանակ անկիւն մը կծկուելու, հազիւ վերադարձած նորէն կը ջանայ իր երբեմնի պատրիարքական աթոռը գրաւել: Այդ աթոռին վրայ, Աւետիքի աքսորուելէն վերջ, այժմ բազմած է Կայծակ Գալուստ վարդապետ մը: Եպիսկոպոսներէն վերջ կարգը վարդապետներունն է: Մելքիսէթ Սուպհիէն աւելի ճարպիկը կայ սակայն եւ խեղճ Կայծակը հազիւ ութ ամիս պաշտօնի վրայ մնալէ վերջ, դրամի ուժով վար կ'առնուի եւ տեղը կը նստի Ներսէս վարդապետ մը: Այս Ներսէսն ալ չորս ամիս միայն կրնայ ըմբոշխնել պատրիարքական փառքը, որովհետեւ զարհուրելին Աւետիք կը յաջողի վերադարձի արտօնութիւն ստանալ եւ ահա կուգայ վերագրաւել իր աթոռը: Սարսափահար Ներսէսը կը ստիպուի օր առաջ հեռանալ, խուսափելու համար Աւետիքի ահեղ ցասումէն: Այս անգամ Աւետիք կուգայ ոչ միայն իբր Պոլսոյ պատրիարք, այլ Երուսաղէմի պատրիարքութիւնն ալ շալկած է, որովհետեւ այս սոսկալի մարդը իր աքսորավայրին մէջ անգամ յաջողեր էր ինքզինքը Երուսաղէմի պատրիարք նշանակել տալ:

Աւետիք կրկին իր մոլուցքը կը թափէ կաթողիկէներու գլխուն: Մատնութեան, ծեծի, բանտի, աքսորի տեսարանները կը վերսկսին նոյնքան եւ աւելի կատաղութեամբ, նորէն ծանր աղէտի մատնելով բազմութիւններ: Ֆերիօլի դէմ իր ունեցած վրէժը այս խեղճերուն կ'ուզէ վճարել տալ:

Ֆերիօլ սակայն տեսնելով որ աքսորն ու հեռացումը անօգուտ են այս պատուհասին դէմ, եւ ուզելով ի սպառ մէջտեղէն վերցնել այս փորձանքը, առեւանգումի գաղափարը կը յղանայ: Առ այդ կրկին ու կրկին կը պահանջէ Աւետիքի աքսորը, Եգեան ծովու արշիպեղագոսի վայրն ալ մէջտեղ նետելով, իր առեւանգումի ծրագրին կանխատեսութեամբ:

Ի վերջոյ մեծ վէզիրը, Պալթաճի Մէհմէտ փաշա, կը յօժարի, մանաւանդ որ Աւետիք այլեւս չի վայելեր երբեմնի հզօր պաշտպանութիւնները եւ Հայոց մէջ ալ դժգոհութիւնը եւ իր դէմ բողոքները բազմացած են: Ողջամիտ մարդիկ կը տեսնեն վերջապէս թէ ով եւ ուր է չարիքին ակը: Պալթաճին ձերբակալել կուտայ կրկին Աւետիքը եւ կ'աքսորէ Արշիպեղագոսի Դենետոս կղզին, 2 Փետրուար 1706ին: Ֆերիօլի ուզածն ալ այդ էր:

Հոս բանենք որ Լէօ շփոթելով վայրերը, իր կարգին շփոթութեան մատնած է Պ. Մոսկոֆեանը:

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷԶ

(Շար.)

սանդծեց հայ պետականութիւնը, 1918, Մայիս 28ին :

Եթէ այսօր ունինք հողի փոքրիկ շերտ մը իբրեւ ապագայ մեծ Հայաստանի կո-րիզ՝ այդ կը պարտինք միայն ու միայն Մայիս 28ով ստեղծուած Անկախ Հայաստանի գոյութեան :

Մենք հաւատացեալներ ենք, որ՝ մեր նահատակներու անդերեզման աճիւններէն հազարաւոր վրիժառուներ պիտի ծնին, երբ հատուցումի ժամը հնչէ : Հաւատացած ենք, որ՝ Հայը պիտի յաղթանակէ եւ միլիոնաւոր անմեղներու արիւնը Երուսաղէմի մարգարէի արեան նման պիտի ազաղակէ՝ արդարութիւն :

Մինչ այդ, հայ ժողովուրդը իր սրտի տախտակին վրայ Թող գրէ Թշնամիին համար — կչռուեցար, գտնուեցար եւ պակաս գտնուեցար :

Այդ ճառէն վերջ, Օր. Լիլի Գազանճեանը դաշնակի ընկերակցութեամբ, ջութակի վրայ նուագեց Խաչատրեանի «Օրօր»ը, որմէ վերջ, խօսք տրուեցաւ Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեան ներկայացուցիչ Պ. Ա. Արապեանին :

«Այսօր ուխտի յիշատակութեան եւ ինքնամփոփման օր է :

Բովանդակ հայութեան համար ընդվզումի, ցասումի եւ բողոքի օրն է, հանդէպ ոճրածին Թուրք կառավարութեան, որ հայկական աւազ Եղեռն սանդծեց եւ որուն հանդէպ քար անտարբերութիւն ցոյց տուաւ ամբողջ աշխարհը :

Անպատիժ մնացին հայ ցեղը բնաջնջելու հրէշային ծրագիրը յղացողները :

Այսօր, մեր նպատակն է՝ անգամ մըն ալ անարդանքի սիւնին գամել, մարդկութեան պատմութեան մէջ աննախընթաց Ապրիլեան քստմնասարսուռ սարսափները բարբարոսական նրբութեամբ գործադրել տուող Թուրք իթթիհատականները :

Այս խորհրդաւոր պահուն՝ մեր բազմահազար նահատակներու հոգիները կը թեւածեն մեր վրայ, այս սրահին մէջ :

Ահա թէ ինչու քաղաքական տարակարծութիւններ ունեցող հոսանքները այս պահուս կողք կողքի հանդէս կուգան հոս իրենց յարգանքի, երախտագիտութեան եւ պաշտամունքի տուրքը մատուցանելու մեր անմահ նահատակներուն որոնք բոլորն ալ ինկան հաւատքով եւ յոյսով :

Կարելի չէ մոռնալ հայ մտքի տիտաններ՝ Կոմիտասը, Զոհրապը, Սիամանթօն, Զարդարեանը, Վարուժանը եւ բոլորը, հայ աւագանի եւ ընտրանի սերունդը :

Յունիս 15ին, դէպի կախաղան առաջնորդուեցան քսան Հնչակեան մտաւորականներ, տիտաններ՝ Փարամազ, Պէննէ, Վանիկ եւ այլն, որոնք պայթելիք փոթորիկը կանխելու համար ծրագրած էին ահաբեկել հայկական եղեռնը սարքադրող Իթթիհատ պարագլուխները :

Այսօր, լոյսի, գիտութեան եւ բուրաստանի վերածուած հայրենիք մը ունինք, որուն մէջ կը տեսնենք մեր պապերուն դարաւոր երազը, վաղուան մեծ Հայաստանը» :

Ընդհանուր գոհունակութիւն պատճառեց «Արմենիա» երգչախումբին «Տէր կեցո»ն, «Հաւատարեցեր» եւ ուրիշ երգեր ու շարականներ, որոնք շնորհիւ Պ. Վ. Սարգսեանի, երգուեցան շատ յաջող կերպով :

Զորրորդ բանախօսն էր Փրոֆ. Գ. Խայիկեանը —«Հոգիով Թուխչք մը կատարենք

այն վայրերը, ուր՝ մեր նահատակներու աճիւնները կը գտնուին, ուր՝ շատ մը Հայեր այնքան անգթօրէն խողխողուեցան, հազարաւորներ Եփրատ գետը նետուեցան, կախաղան հանուեցան :

Թռիչք մը կատարենք Կամախէն Երզնկա, Կարին, մինչեւ Սալնոյ Ձորը եւ Մուշը : Ու մեր այս բոլոր այցելութիւններէն վերջ ուխտագնացութիւն մը կատարենք դէպի Անթիլիասը, ուր՝ մեր շատ մը զոհերուն ոսկորները կը պահուին ու պիտի գտնենք մեր հայ եղբայրներուն ոգիները կը սաւառնին այդ պահարաններուն վրայ, պիտի զգանք ու տեսնենք որ անմար բոց մը կայ. որ չի մարիր :

Հայ հաւատքն է, հայ նկարագիրը :

Նորոգենք մեր ուխտը : Հայաստանը պիտի ծաղկի, գաղթաշխարհն ալ պիտի ծաղկի » :

Օր. Անիթա Սարգսեանը գեղեցիկ առոգանութեամբ արտասանեց «Խորհուրդ Վարդանանցը», որմէ վերջ, Մարսէյլ ժամանած Արտակ վրդ. Մանուկեանը հրաւիրուեցաւ խօսելու :

«Հաւաքուած ենք, մնալու համար պաշտպանութեանը եւ շունչին տակ մեր նահատակներուն, որոնք իրենց միտքն ու հոգին տալէ վերջ՝ տուին նաեւ իրենց արիւնը, այդ արիւնով գնելու մեզ, ահա թէ ինչու համար յուզումի եւ մտածումի մէջ չէն խօսող սպահանդէս մըն է որ կը կատարենք այսօր :

Ցակաւ առ տակաւ կը նօսրանայ, կ՚անհետի, Ապրիլեան Եղեռնի մնացորդացը, որոնց համար Ապրիլ 24ը «լացի պատն» է, հայկական լացի պատը : Մինչ՝ մեզի համար, լսուած սրտաճմլիկ խրոխութիւններու շարք մը, արիւնոտ էջ մը, բայց ոչ մեր ժողովուրդի փճացման եւ խաւարի Թուականը, Հայուն դերեզմանոցը :

Մեզի կը մնայ հաւատարիմ քաղաքացին ըլլալ այն երկրին, որուն հպատակներն ենք ու պահել Ապրիլեան նահատակներու հայեցի շունչը, քանզի հազարաւոր արշալոյսներ կան, որոնք չեն ծագած տակաւին :

Պ. Ժիրայր Գասպարեանի գեղեցիկ երգէն վերջ, խօսք առաւ Մարսէյլի հայ կաթողիկէ համայնքի պետը՝ Զուհաճեան վարդապետ : Աւուր պատշաճի ճառով մը վարդապետը ոգեկոչեց մեր նահատակներու յիշատակը :

Ամէնէն վերջ, օրուան նախագահ Պ. Վ. Սահաթճեան, Ֆրանսերէն ճառով մը փակեց հանդէսը :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ԿՐՕՆՔԻ ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴԸ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Ջայնասփիւռին վրայ, Գուրանէն հատուածներ կը կարդան

«Նիւ Եորքի Թայմզ»ի Անգարայի Թղթակիցը կը գրէ իր Թերթին մէջ թէ Թուրքիա երեսուն տարուան փորձառութենէ ետք, սկսած է միջոցներ ձեռք առնել՝ իսլամական կրօնքը «քսաներորդ դարու յառաջադէմ հանրապետութեան մը հոգեկան պահանջներուն հետ ներդաշնակելու համար » :

Թուրքիոյ իշխանութիւնները հետզհետէ կ՚ըմբռնեն թէ Մահմետական կրօնքը, տակաւին, հեղինակութիւն ունեցող հիմնարկութիւն մըն է նոյնիսկ Թուրքիոյ մէջ, որ ասկէ երեսուն տարի առաջ փորձեր կատարեց անոր ազդեցութիւնը չէզոքացնելու նպատակաւ :

Վեց տարիէ ի վեր, Անգարայի մէջ հաստատուած է Աստուածաբանական համալսարան մը, կառավարութեան հաւանութեամբ : Թղթակիցը կ՚ըսէ թէ օտարներու կարծիքով, այս համալսարանը իսլամական կրօնքը ուսուցանող լաւագոյն հիմնարկութիւններէն մէկն է : Ուսանողները Գուրանը կը կարդան, ոչ թէ անոր պատուէրները գոց ընելու, այլ իսլամական դաւանանքին վրայ քննական աչքով նայելու համար :

Երկրորդ Աշխարհամարտէն ի վեր, նախակրթարաններուն մէջ կրօնքի դասեր կը տրուին : Յեղափոխութեան առաջին տարիներուն, Մուսթաֆա Քէմալ արգիլած էր կրօնական դասերը : Այսօր ալ ծնողք մը ազատ է պահանջելու որ իր զաւակը կրօնական դասերուն հետեւի, բայց շատ քիչ ծնողքներ այդ իրաւունքէն կ՚օգտուին :

Թուրքիա, ներկայիս, ունի 40.000 մզկիթներ եւ աղօթավայրեր : Վերջին քանի մը տարիներուն, մզկիթ գացողներուն թիւը նկատելի կերպով բարձրացած է :

Օտար Թղթակից մը քննութիւն մը կատարած եւ հաստատած է թէ գաւառական շրջաններուն մէջ, ժողովուրդին 60էն 80 առ հարիւրը կը յարգէ «նամազ»ի սովորութիւնը : Երիտասարդ սերունդը եւ կիները, ընդհանրապէս, «նամազ» չեն առներ :

Ջայնասփիւռին վրայ, Գուրանէն հատուածներ կը կարդան, հիմա : Անցեալ տարի, քսան հազար հոգի յաճախած են Գուրանի դասընթացքներուն : 1952 – 1953 տարեշրջանին, իշխանութիւնները 707.000 կրօնական գիրքեր եւ գրքոյկներ հրատարակած են :

Քաղաքական կուսակցութիւնները մինչեւ 1950, կ՚աշխատէին ի նպաստ իրենց գատին օգտագործել կրօնքին այս վերածնունդը : Անցեալ տարուան ընտրութիւններէն ետք, երբ իշխանութեան գլուխ եկան Դեմոկրատները՝ աւելի զարկ տրուած է կրօնաշունչ գրականութեան : Պատահեցաւ, նոյնիսկ, որ Աթաթիւրքի արձանը քարուքանդ ընէին կարգ մը տեղեր, որովհետեւ հանգուցեալը բուռն պայքար կը մղէր կրօնքին դէմ : Մոլեռանդ դասակարգը, հիմա է որ սկսած է ծառանալ անոր անկրօնութեան դէմ : Միլլէթ կուսակցութիւնը, բացէ ի բաց կը քննադատէ Աթաթիւրքին հետապնդած անկրօն քաղաքականութիւնը :

Մոլեռանդները, 1951 Նոյեմբերին, մահափորձ մը կատարեցին Վաթանի խմբագրին, Ահմէտ Էմին Եալմանի դէմ, որ արդիական քարոզներ կուտար : Կառավարութիւնը փակել տուաւ ծայրայեղներուն Թերթերը, խմբագիրները բանտարկեց եւ օրէնքէ դուրս հռչակեց «Միլլէթ»ը : Եւ հրատարակուեցաւ նոր օրէնք մը, որ կ՚արգիլէր «կրօնքը օգտագործել՝ քաղաքական նպատակներով » :

Ուղղափառ Իսլամները, տեսնելով որ կառավարութեան այդ սեղմումները որ եւ է նպատակի ծառայած չեն, կը յանձնարարեն որ Թոյլ տրուի կրօնքին վերածնունդին :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵՐ ՊԱՏԱՆԻՆԵՐՈՒՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼԸ

ՌՈԱՆ, 26 Ապրիլ. — Իսկապէս անակնկալ մը եղաւ մեր մատաղ սերունդին հանդէսը : Ցայտագիրը կազմուած էր հայկական երգերով, պարերով եւ արտասանութիւններով : Ընկեր Կարապետ Պօղոսեան, իրենց ուսուցիչը, հանդէսը բանալով ըսաւ. — «Ընկեր Մեսրոպ Թորոսեանին նիւթական եւ բարոյական զոհողութեան, ինչպէս նաեւ մեր գաղութին աջակցութեամբ, մեր դպրոցը կը շարունակէ մօտ չորս տարիներէ ի վեր :

Այս հանդէսը կազմակերպուած է մեր զաւակներուն ջանքով : Ամէնէն մեծը 16 տարեկան է : Բոլորն ալ մասնակցած են գործին յաջողութեան » :

Հանդէսին Թուականը զուգադիպած ըլլալով Ապրիլեան սգատօնին, ուսուցիչը հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել նահատակներուն յիշատակը :

Յետոյ շեշտեց թէ անհրաժեշտ է մեր զաւակներուն հետ հայերէն խօսիլ ամէն տեղ, հսկել եւ օգնել անոնց դասերուն պատրաստութեան եւայլն :

Բաւական ճոխ էր յայտագիրը : Խօսնակը Եդ. Մինասեան, 15 տարեկան պատանի մը, ջերմապէս գնահատուեցաւ իր համարձակ միջամտութեամբ : Աղջիկները պարեցին եւ երգեցին հայկական տարազներով : (Օրիորդներ Ժ. Թորոսեան, Քէլէճեան քոյրեր, Ժ. եւ Փ. Քըլըճեան) : Գնահատելի էր նաեւ Յակոբ Զալըմեանի երկուրեակ աշխնակներունշընորհալի խաղարկութիւնը : Զուարթ Զալըմեանի արտասանութիւնը նոյնպէս ծափահարուեցաւ :

«Մաքսանենգը» զաւեշտը որ բաւական դժուար էր, գեղեցիկ կերպով ներկայացուցին Սահակ Պահամեան, Եդ. եւ Թորգոմ Մինասեան :

Յայտագրին գծագրութիւնը եւ գեղագրական տախտակը պատրաստած էր, Է. Գարակէօզեանը 14 տարու :

Օտար մայրերու հայ զաւակներուն հայերէն երգերն ալ գնահատուեցան :

Պարերը շարունակուեցան մինչեւ ուշ ատեն, ապահովելով կլորիկ գումար մը իրենց գանձին :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

× ՌՈՄԱՆ. — Ապրիլեան Եղեռնի քառասնամեակը մենք ալ տօնեցինք : Սէն Պէնուա սրահը լեցուն էր խուռն բազմութեամբ, որ եկած էր իր յարգանքի տուրքը տալու մեր անմահ նահատակներուն : Օրուան նախագահ՝ Պ. Մ. Թաշճեան պատմականը ըրաւ Ապրիլ 11-24ի դէպքերուն : Ամբողջ ազգ մը նահատակուեցաւ Թուրք դիւային ծրագրով մը : Յուզիչ պատկերներով պատմեց մեր հայրերուն, մայրերուն, քոյրերուն եւ մանուկներուն կրած տառապանքները : Բոլորին աչքերէն արցունքներ կը հոսէին :

ԱՂԱՒՆԻ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

ԹՐՔԱԿԱՆ կառավարութեան մէջ պիտի կատարուին նոր փոփոխութիւններ :

ՓԱՐԻԶԻ օթօպիւսներէն 1400ը 15 տարիէն աւելի է որ գործածութեան մէջ են :

ՆԱՓՈԼԷՈՆԻ պատկանած մէկ սուրը ծախուեցաւ կէս միլիոն Ֆրանքի :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (38)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ ԺԲ.

Ընթրիքէն վերջ Պետինկֆիլտին աղջիկը եկաւ եւ սուրճը միասին առինք : Ճիշդ էր նկատողութիւնս սրունքներուն մասին, նաւուն մէջ գտնուածներուն լաւագոյններն են անոնք : Կէս օրուան ճաշին ալ պիտի հրաւիրեմ զինքը :

Շատ կը փափաքէի գիտնալ թէ ինչ չարագործութեան համար Փեկէթ Ֆիտըենցա կ՚երթայ : Ամէն անգամ որ Իտալիոյ մասին խօսուի, կոտր կոտր կ՚ըլլայ : Եթէ չգիտնայի թէ ինչքան պարկեշտ մարդ է, պիտի կասկածէի վատահամբաւ սիրոյ մը մասին : Հիմա շուարեր մնացեր եմ : Ամենապարկեշտ կարծուած մարդիկ անգամ ... Մեծապէս պիտի զուարճանամ եթէ այդպէս ըլլայ :

Փեկէթ յանցապարտ գաղտնիքո՞վ մը հրաշալի՛ է :

ԳԼՈՒԽ ԺԳ.

Հետաքրքրական իրիկուն մը անցուցինք : Սափրիչի վաճառանոցի հագուստներէն միայն արջու մը հագուստը յարմարեցաւ վրաս : Հոգս չէ արջի երեւոյթ ըստանալ գեղանի երիտասարդ աղջկան մը հետ, ձմրան իրիկուն մը՝ Անգլիոյ մէջ, բայց շատ անյարմար՝ Հասարակածին համար : Հակառակ ատոր, սակայն, մեծ զուարճութիւն ստեղծեցի եւ շահեցայ առաջին մրցանակը իբրեւ «նաւուն վրայ շինուած » — յիմար բացատրութիւն մէկ իրիկուան համար վարձուած հագուստի մը համար : Ու տակաւին, մէկը չի գիտեր թէ նաւուն վրա՞յ շինուած են թէ դուրսէն բերուած : Խնդիր չէ :

Տիկին Պլէր մերժեց ծպտուիլ : Կը թուի թէ խնդրին մէջ Փեկէթի նման կը մտածէ : Գնդապետ Րէյս անոր օրինակին հետեւեցաւ : Անն Պետինկֆիլտ իրեն համար պատրաստեր էր գնչուհի մը տարազը, վայելուչ եւ շատ գեղեցիկ : Փեկէթ գլխուցաւ ունիմ ըսաւ եւ չերեւցաւ : Իր տեղը կանչեցի արթուն, փոքրահասակ մէկը՝ Բիվըլ անունով : Հարաւ. Ափրիկէի Աշխատաւորական կուսակցութեան կարկառուն անդամներէն մէկն է : Սոսկալի պզտիկ մարդ մը, բայց կ՚ուզեմ յարաբերութիւն մշակել իր հետ, որովհետեւ կուտայ ինծի համար անհրաժեշտ բոլոր տեղեկութիւնները : Րէնտի խնդրի մասին կ՚ուզեմ իմանալ եւ տեղեկութիւն քաղել երկու կողմէն ալ :

Պարը գիս տաքցուց : Երկու անգամ պարեցի Անն Պետինկֆիլտի հետ, մէկ անգամ ալ Տիկին Պլէրին հետ, կ՚ըսեն թէ գոհ մնացած են, բայց գոհեցի ուրիշ քանի մը օրիորդներ, որոնց արտաքին երեւոյթը ուշադրութիւնս գրաւած էր :

Յետոյ գացինք ճաշելու : Շամփանեա ապսպրած էր, խոհարարը խորհուրդ տուաւ Գլիգօ 1911, իբրեւ լաւագոյնը նաւուն մէջ գտնուած ըմպելիներուն եւ ես անսացի իր թելադրութեանը : Այսպէսով կարծեմ յաջողեցայ Թուլցնել գնդապետ Րէյսի լեզուն : Ու այս լռակեաց մարդը դարձաւ շատախօս : Քիչ մը ատեն սակէց հաճոյք առի, յետոյ այնպէս եղաւ որ, ոչ թէ ես՝ այլ գնդապետ Րէյսը դարձաւ խումբին ոգեւորութեան առարկան : Ի վերջոյ ծաղրեց զիս որ օրագիր կը բռնեմ :

— Օր մը բոլոր գաղտնիքներդ մէջտեղ պիտի ելլեն, Փետըր, ըսաւ :

— Սիրելի Րէյս, յարեցի, կարծածիդ չափ յիմար չեմ, կրնամ անզգուշութիւններ գործել, սակայն ես անոնք ճերմակին վրայ սեւով չեմ գրեր : Մահուընէս վերջ իմ կտակակատարներս պիտի իմանան կարծիքս շատ մը մարդոց նկատմամբ, բայց ապահով եմ թէ հոս բան պիտի չգտնեն իմ մասիս իրենց ունեցած կարծիքէն բան մը աւելցնելու կամ զիս վատաբանելու համար : Օրագրութիւնը օգտակար է արձանագրելու համար ժամանակակից մարդոց վարքն ու գաղափարները, բայց ոչ գանոնք գրի առնողին կեանքի մանրամասնութիւնները :

— Անզիտակից ինքնայայտութիւն կոչուած բան մը կայ, սակայն :

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱՐԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Կիրակի 8 Մայիսին, Ֆրանսայի եւ ուրիշ երկիրներու մէջ մեծ շուքով տօնուեցաւ Յաղթանակի Տօնը, Գերմանիոյ 7 Մայիս 1945ին «առանց պայմանի անձնատուութեան» տասնամեակին առթիւ: Ինչպէս գիտէք, 1945ի դաշնակիցները յաղթանակի պաշտօնական օր հռչակած են 8 Մայիսը: Ֆրանսայի բոլոր քաղաքները, ամէնէն փոքր գիւղն անգամ, դրօշազարդուած էին:

Փարիզի մէջ տեղի ունեցան բազմաթիւ հանդիսութիւններ, մանաւանդ որ Ժան տ'Արքի տօնն ալ էր, որուն մասնաւոր փայլ մը տրուեցաւ այս տարի Օրլէանի մէջ: Նախագահը, Ռ. Քոթի, Ժան տ'Արքի արձանին առջեւ (Փիրամիտ հրապարակ) ծաղկեպսակ մը զետեղելէ ետք, Յաղթութեան Կամար գնաց, ուր արծարծեց Անծանօթ Զինուորի Գերեզմանին բոցը: Ցեռոյ ներկայ գտնուեցան զինուորական կարեւոր ուժերու ստորաբաժանումներ, Շան զ'Էլիզէ: Ներկայ էին նաեւ պետական անձնաւորութիւններ: Հանդիսութիւններ կատարուեցան նաեւ Էնվալիտի մէջ եւ Մոն Վալէրիէնի վրայ, գնդակահարուածներու յուշարձանին առջեւ: Ոգեկոչում՝ վերջին պատերազմի նահատակներուն եւ փառաւորում՝ հերոսներուն:

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ տօնակատարութիւնը ստացաւ աւելի եկեղեցական արարողութեանց բնոյթը, ինկած զինուորներու յիշատակին:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ տօնեց յաղթութեան օրը մեծ շուքով, իբրեւ «Գերմանիոյ ազատագրութեան տօն՝ հիթլէրական լուծէն»: Համայնավար աշխարհէն բազմաթիւ պատուիրակութիւններ եկած էին այս առթիւ Պերլինի խորհրդային գօտին: Ինչպէս հաղորդած էինք, Խ. Միութեան պաշտպանութեան նախարարը Մար. Ժուկով եկած էր նախագահելու հանդիսութիւնները:

ՄՈՍԿՈՒԱ երկու օր պիտի տօնէ Յաղթութեան օրը: Այս առթիւ, Մար. Ժուկով կոչ մը ղրկած է Պերլինէն, ուղղուած կարմիր բանակին, որուն կը հրահանգէ միշտ յառաջդիմել զինուորական նորագոյն կրթութեան ուղղութեամբ, ամէն յարձակման առաջքն առնելու համար: Մ. Նահանգներէն Մոսկուա հասած են ամերիկացի 9 նախկին ռազմիկներ իրենց Պերլինի մէջ ճանչցած ռուս բարեկամները տեսնելու:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Կիրակի տեղի ունեցան Ֆութպոլի տըմի ֆինալի հանդիպումները, Փորթօ – Նիս, եւ Քոլոմպի մէջ՝ Լիլ – Սթրազպուր: Յաղթական մնացին Փորթօ, որ 2ի դէմ երեքով պարտութեան մատնեց Նիսը, եւ Լիլ՝ որ զերոյի դէմ չորս կէտով պարտութեան մատնեց Սթրազպուրը:

Ուրեմն Ֆութպոլի Ֆրանսական բաժակի ֆինալին համար, որ տեղի պիտի ունենայ Մայիս 29ին, իրարու դէմ պիտի ելլեն Փորթօ եւ Լիլ:

× Ծանօթ կոփամարտիկ Փէրսի Պէսէթ որ վերջերս յաղթած էր Ֆրանսայի ախոյեան Սերաֆէն Ֆէրիրի, անցեալ օր Ամերիկա մեկնեցաւ, աչքի գործողութեան մը ենթարկուելու: Սեւ ախոյեանը այլեւս պիտի չկրնայ ռինկ բարձրանալ:

× Հեծելանիւի Սպանիոյ շրջանին առաջին հանդիսացաւ ֆրանսացի Ժան Տօթթոն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի հանդէսախնճոյքը Մայիս 22ին, Կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 18էն 23, Ազգ. Տան մէջ:

Հաւաքոյթը կը սկսի 6ին, չը խաչաձեւելու համար՝ Մայրերու փառատօնը:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Հռիփսիմէ Մաթէոսեանի եւ Տէր եւ Տիկ. Սահակ Յովհաննէսեանի իրենց թոռան եւ զարմիկին մահուան առթիւ:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համախարբերդցիական Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը Համբարձման տօնի առթիւ կազմակերպած է խնջոյք ցերեկոյթ մը այս Կիրակի, ժամը 15ին Յոյներուն սրահը: Կը հրաւիրուի Լիոնահայութիւնը անխտիր: Զուարթ մթնոլորտ:

Ճոխ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ֆ. Կ. Խաչի Անուվիլի մասնաճիւղը կազմակերպած է տեղւոյն Սալ Կալմանի մէջ (կայարանին դիմաց), 15 Մայիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15էն մինչեւ 23 Թատերական շքեղ ցերեկոյթ և պարահանդէս: Ի նպաստ Ֆ. Կ. Խաչի կայանի շէնքին նորոգութեան:

Կը խօսի Տիկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Կը ներկայացուի փարիզահայ սիրուած դերասաններու ամբողջական կազմով:

Մեծանուն երգիծաբան Յ. Պարոնեանի

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ

Խիստ ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն երեք արար:

Պարահանդէս՝

DANIEL GÉRARD et sa guitare

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ ԿՈՂՄԷ:

(«Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն»)

Այս կիրակի ժամը 15ին, Սորպօնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, 47 ռիւ տէ զ'Էքոլ, մէթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէօն:

Բարձր հովանաւորութեամբ Ֆրանս. Կարմիր Խաչի:

Նախագահութեամբ Ակադեմական

ՏՕՔԹ. ԹՐԷՄՈԼԻԷՐԻ

Սիրայօժար մասնակցութեամբ

ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ, ՀԱՆՐԻԷԹ ՊԱՐՈՅԻ (Քոմէտի Ֆրանսէզէն), ԺԻՐԱՅՐ ՍԷՐԳՈՅԵԱՆԻ (Փարիզի Օփերայէն), ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ, ՕՏԷԹ ԼԸ ՏԱՆԹԻԻ (տաւիղ), ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ, ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ (Յիկան եւ Կովկասեան պար):

Քառեակ բաղկացած ԺԻԶԷԼ ՏԸ ՄՕՆՍՕ (Թաւ ջութակ), Ժ. ՏԸ ՄՕՆՍՕ (Ա. ջութակ), ՄԱՐՍԷԼ ՊՕՆԷ (Բ. ջութակ), ԱՆԷԹ ՔԷՕՅ (Ալթիօթ):

Պիտի նուագեն Սպենդիարեանի Ղայթարման եւ Յարօ Ստեփանեանի Սիւիթ փուր վիօլօնսէլ, Ֆրանսայի մէջ առաջին անգամ ըլլալով:

Հայկական պարի խումբը ղեկավարութեամբ ՅԱՍՄԻԿ ՔԻՒԹՆԷՐԵԱՆԻ:

Ընկերակցութեամբ դաշնակի ԱՆԺԷԼ ՆԻԶԱՄԵԱՆ եւ ՄԱՐԳԱՐ ԽՐԻՄԵԱՆ: ՆԱՅԻՐԻ երգչախումբը ղեկավարութեամբ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ:

Տոմսերը ապահովեցէք Կարմիր Խաչի կեդրոնէն, 15 Ռիւ Ժան Կուժօն, ինչպէս նաեւ Փարիզեան շրջանի մասնաճիւղերէն:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս Չորեքշաբթի երեկոյ, Քաստ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ. ԳԵՂԱՄ ԱՃԷՄԵԱՆ: Նիւթ՝ «Խրիմեան Հայրիկի կեանքն ու գործը»: Մուտքը ազատ է:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Ֆ. Կ. Խաչի Պրտոյի մասնաճիւղը մեծ պատրաստութեամբ կը բեմադրէ

«ՈՒՇ ԼԻՆԻ, ՆՈՒՇ ԼԻՆԻ»

զուարթ օփէրէթը, երեք արար:

Այս Կիրակի ժամը 15·30ին: Սալ Պրիւնօ, Ռիւ Պրիւնօ, Սրճօն:

Է. Բ. Ի. ԵՒ Հ. Ա. Ց. Կ.

ՄԻԱՑԵԱԼ ԼՍԱՐԱՆ

Միջազգային բանաստեղծութեան վերելք (Է. Բ. Ի.) եւ Հայ ազգային յեղաշրջումի կազմակերպութիւնը (Հ. Ա. Ց. Կ.) միացեալ դասախօսութիւններ կուտան Հայ Ազգային Տան մէջ: Ա.ը ֆրանսերէն գանազան եւ հայկական նիւթերու մասին, սկսուած արդէն կոմսուհի տը Պօնէի դասախօսութեամբ, Հ. Ա. Ց. Կ.ի դասախօսութիւնները կը սկսին այս հինգշաբթի, ժամը 9ին, Ազգ. Տան մէջ, պիտի խօսին Հայր Կարապետ Ծ.Վ. Ամատունի, Պատուելի Սիսլեան, Օհան Կարապետեան, եւ Թ. Գառնիկ:

«Հայկական վերականգնումի խրախուսանացումը» նիւթին շուրջ:

Իսկ Է. Բ. Ի.ի Բ. դասախօսութիւնը, Երկուշաբթի 17 Մայիս, նոյն վայրին մէջ: Դասախօս կոմսուհի Տը Պօնէ:

Ա. դասախօսութեան լրացում եւ բաղդատութիւն Ֆրանսական եւ միջնադարեան բանաստեղծութեան հետ:

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱՅ ՏԱՐԵԴԱՐՁ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 15ԷՆ 24 — CERCLE MILITAIRE, Place St. Augustin

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ — Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ նահատակ հերոսներու յիշատակին, կիրակի, Մայիս 15ին առտուն Փրատոյի Ս. Սահակ Մեսրոպ մայր եկեղեցին:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

կաթողիկոսական պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ:

Հանդէսը՝ նոյն օրը ժամը 15էն 24 Սալ Մազընոյի մէջ: 88 ռիւ տ'Օպանեը:

կազմակերպութեամբ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Հովանաւորութեամբ՝ Ս. Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կը նախագահէ՝ Պ. Վ. ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ

Այս տօնին հրաւիրուած են Մարսիլահայ կուսակցութիւններու, կրօնական Առաջնորդարաններու, հայրենակցական, երիտասարդական եւ բարեսիրական միութիւններու ներկայացուցիչները:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, մասնակցութեամբ՝ Օր. Օր. Անիթա Սարգիսեանի, Սեդա Զրբաշեանի, Ալիս Յարութիւնեանի, Պ. Պ. Քէնտիրեանի եւ Ժ. Մակարեանի (արտասանութիւն), Օր. Օր. Ժանէթ Տէյիրմէնճեան, Ալիս Շահմիրեան, Պ. Ժիրայր Գասպարեան (երգ), Ֆանթէզիներ՝ Աշոտ Յակոբեանի եւ Ֆէյտի Հրաչեանի կողմէ: Ընտիր նուագախումբ՝ LYRE BAND

Պարերը ժամը 20էն կէս գիշեր:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Վասպ. Հայր. Միութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Կապոյտ Խաչի, Նոր Սերունդի, Տարօնի, Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեանց:

Այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 8ին, Սէրքըլ Կաթոլիկ սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ԱՆԴՐ. ԽԼՈՅԵԱՆ

Կը բանախօսէ Մարսէյլէն Համազգային Մշակութային Միութեան նախագահ

ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Կապոյտ Խաչի դպրոցի աշակերտութեան կողմէ խմբերգներ:

Կը մեներգեն Տիկին Թադէոսեան, Պ. Մաղաքեան եւ Օր. Ոսկանեան:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մուտքը ազատ է:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Տեսչութիւնը կը հրաւիրէ ծնողները, վարժարանին բարեկամները, եւ համակիրները, աշակերտներու տարեկան մարզահանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ 15 Մայիսին, վարժարանի պարտէզներուն մէջ ժամը 15·30ին: Ոգեւորիչ մրցումներ:

Մարզական խաղերու պիտի յաջորդեն, Ծնողաց Միութեան կազմութեան երրորդ տարեդարձի հանդէսները, երեկոյեան ընթրիքով, Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ թատերասրահին մէջ:

Փափաքողները կրնան մասնակցիլ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կարտանի Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» Թատերախումբը ղեկավարութեամբ Նափոլէոն Սարգիսեանի կը ներկայացնէ

ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ

Ի նպաստ Մարսէյլի Համազգայինի Կըրթական ծրագիրներուն:

Այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, Պօմոնի եկեղեցիին սրահին մէջ:

Կէս գիշերէն վերջ պարահանդէս; ղեկավարութեամբ Պ. Յ. ՆՈՐՏԻԿԵԱՆԻ:

Միջնարարին կովկասեան պարեր:

Մուտք 150 ֆրանք:

ՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ ԺԸՆԵՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի «Սիամանթօ» խումբը կազմակերպած է օթօքառով պտոյտ մը դէպի Ժընեւ, կիրակի, Մայիս 15ին: Փափաքողները կրնան արձանագրուիլ հետեւեալ հասցէներուն:

Donabedian, 155, Grande Rue de la Guillotiére. Hapelian, 90, Rue Boileau. Djolakian, 103, Rue Masséna.

ԵՐԹ ՈՒ ԴԱՐՁ 1000 ՖՐ.

Օթօքառը կը մեկնի ժամը 6ին, Փլաս Կիշառէն:

Ֆրանսացիի ինքնութեան թուղթը անհրաժեշտ է:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պ. Արմենակ Խրիմեան, Մկրտիչ Փափազեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆր. կը նուիրէ Տէսինի դպրոցին համար: Ստանալ «Յառաջ»էն:

Նոյն առթիւ երախտապարտ աշակերտ մը երկու հազար ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման ֆոնտին:

×

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ երեք հազար ֆր., Տիկին Սարայտարեանէ եւ Տէր եւ Տիկին Ժօֆրէէ, փոխան ծաղկեպսակի, հանգուցեալ Մկրտիչ Փափազեանի մահուան առթիւ (Փարիզի մէջ):

Օր. ԻՐՄԱ ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ

Պ. ՐԱՖՖԻ ԿԱԶՐԻԿԵԱՆ

Ամուսնացած

Կնքահայրութեամբ Պ. Նուրիան Գաբամանեանի:

Փարիզ, Ապրիլ 30, 1955

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 9ին, 17 ռիւ Պլէօ, Մէթրօ Քաստէ:

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին բոլոր խումբերը. —

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ այս Եշ. օր ժամը 9ին:
ԻՇԽԱՆ խումբը այս Եշ. օր, ժամը 9ին:
ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 9ին:
ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 9ին:
ԸՆԿ. ԿԱՐՕ այս կիրակի ժամը 3ին:

(Շար.)

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչները:

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Իթալիի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆր. ընկհ. Երամեանէ իր Արեւելքէն վերադարձին առթիւ:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 11 ՄԱՅԻՍ

MERCREDI 11 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7670 31e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3081

«ՀԱՆԴԱՆԱԿ»

*

Մօտաւորապէս գիտենք, թէ ուր եւ ինչով կը սկսի մեր դերը, բայց չենք գիտեր, թէ ուր եւ ինչով կը վերջանայ :

Մեր օրերու թերթ մը, մանաւանդ հայերէն թերթ մը, հին օրերու ըմբռնումով « լրոյ գիր » մը չէ այլեւս : Օրուան լուրերը տալ անկէ անկէ քաղելով, տեղեակ պահել ընթերցողը քաղաքական անցուդարձերուն, արձագանգ ըլլալ հայ կեանքին ի սփիւռս աշխարհի , — ոչ : Այստեղ եւ այսքանով չի վերջանար մեր դերը :

Ընթերցողին հետաքրքրութիւնը սնուցանել , « դեղթափ » մը հայթայթել անոր պրկուած , լարուած ջիղերուն , կամ պարզապէս ըլլալ «ընտանեկան յիշատակարան» մը եւ արձանագրել ծնունդ, ամուսնութիւն կամ մահ, հանդէս, խրախճանք կամ պտոյտ, — ոչ, այս չէ , բնաւ այս չէ մեզմէ սպասուածը կամ մեր ընել ուզածը :

Ծառայել հայ մշակոյթին, գրականութիւն եւ արուեստ ընել մեր անդաստանին մէջ, հին ու նոր արժէքները ծանօթացնել անգէտներուն, նորերը քաջալերել եւ հիներուն տեղը ճշդել, — ոչ, հոս ալ չի վերջանար մեր դերը:

Ցարդանքի խօսք ընել կամ մեծարանք յայտնել մեր սուրբերուն, հերոսներուն եւ նահատակներուն , վառ պահել անոնց յիշատակը, չխզել կապը անցեալին եւ ներկային միջեւ, — ոչ, այսքանով մենք նոյնպէս կատարած չենք ըլլար մեր դերը:

Ունենալ ըլլալ հանրային կարօտներին , բայց նաեւ հանրային կարծիք առնչել եւ հանրային կարծիք վարել, պայքարիլ ստի, կեղծիքի եւ անարդարութեան դէմ, չարին դիմանալ, բարիին նեցուկ կանգնիլ, — չենք ուրանար, որ աստուածահաճոյ գործ մըն է ասիկա, բայց մեր դերը մեզմէ կը պահանջէ աւելին ընել:

Եթէ գումարենք մեր մատնանշած բոլոր «դեր»երը եւ ըսենք, թէ ահաւասիկ այս է մեր ընելիքը, մենք, այնուամենայնիւ, դարձեալ լիովին կատարած չենք ըլլար մեր դերը իբրեւ հանրային օրգան :

Ի՞նչ ընել ուրեմն, պիտի հարցնէ հետաքրքիր ընթերցողը : Կը պատասխանենք .— Չենք գիտեր: Այո, ստուգապէս չենք գիտեր, թէ ուր կը վերջանայ մեր դերը: Ինչ որ ալ ընենք, — թէ իսկ անթերի եւ կատարեալ , — վերստին պիտի չկարենանք ըսել, թէ մենք կատարած ենք, վերիվերոյ կատարած ենք մեր դերը:

Անկէ տարիներ առաջ, առիթով մը , մեր բարեմիտ եւ բանիբուն ընկերներէն մէկը կ'ըսէր մեզի .— «Ամէն բան լաւ է, ամէն բան կարգին. բայց վերջապէս բան մը պակաս է. ինչո՞ւ բամպակին գիները չէք դներ թերթին մէջ» ... : Ահա թէ ինչու կ'ըսենք, — մենք չենք գիտեր, թէ ո՛ւր կը վերջանայ մեր դերը, կամ թէ կա՞յ վերջապէս տեղ մը, ուր հասնելէ ետք կարենանք ըսել մենք ալ մեր կարգին . — Ահա այստեղ կը վերջանայ մեր դերը իբրեւ հանրային օրգան :

Սակայն կայ բան մը, զոր կը զգանք , կ'ընդունինք եւ կը խոստովանինք. ատիկա մեր պաշտօնին, մեր կոչումին բարձրօրէն գաղափարական բնոյթն է :

Մեզի համար՝ հայ թերթը. չահաստան մը չէ, ուր խօսք կը ցանես եւ ոսկի կը հնձես: Կրկէս մըն ալ չէ, ուր ներելի ըլլայ հանրութիւնը զուարճացնող հոպլոտի ապաշնորհ դեր մը կատարել :

Մենք յաճախ ըսած ու կրկնած ենք . — Հանրային օրգանի մը համար պարկեշտութիւնը պիտի ըլլայ հիմը բոլոր կարեւոր եւ անկարելի առաքինութիւններուն : Հիմա այս հիմնական առաքինութեան վրայ կրնանք աւելցնել ուրիշ մըն ալ .— Հանրային շահը գերիվեր ամէն բանէ :

Քաղաքացիական կրթութեան հիմունքը կը կազմեն այս երկու առաքինութիւնները, — պարկեշտութիւն եւ հանրային շահի գիտակցութիւն :

Այսքանը կը բաւէ արդարացնելու համար հանրային օրգանի մը գոյութեան իրաւունքը, պիտի ըսէինք ու անցնէինք, եթէ մենք ալ ուրիշ ժողովուրդներու պէս ապրէինք բնական ու բնականոն պայմաններու մէջ :

Մեր քաղաքական դաւանանքը այս է .— Ամբողջական Հայաստան՝ ամբողջական հայութեամբ :

Սակայն, մինչեւ որ այս դաւանանքը... դառնայ դաւանանք ըլլալէ եւ դառնայ իրականութիւն, մենք պարտաւոր ենք մեր ազգային մտահոգութիւններուն մէջ առաջին գծի վրայ դնել հետեւեալ կէտերը .

Ա) Հայը հայ պահել գաղութներու մէջ, ինչ որ կը նշանակէ կռուիլ ժամանակին եւ տարածութեան դէմ, առանց երբեք քայլ մը նահանջելու :

Բ) Պայքարիլ ստորադասութեան զգացումին դէմ ոչ թէ մեր թիթեղը իբրեւ ոսկի ներկայացնելով, այլ մեր ոսկին իբրեւ թիթեղ չներկայացնելով :

Գ) Սիրել եւ սիրելի դարձնել հայ լեզուն, որ ազգութեան գլխաւոր յատկանիշն է եւ իբր այդ՝ կը կազմէ մեր գոյատեւման հիմնական խարիսխներէն մէկը :

Դ) Հող տանիլ, որ ժանգ չկապէ մեր ազգային ոգին: Այս կը նշանակէ օտար պատուաստը չհասցնել այն աստիճանին, որ օր մը ստիպուինք հետազօտութիւններ կատարել գիտնալու համար, թէ ո՛րն է բուն հայկականը մեր մէջ եւ ո՛րն է օտարին բաժինը :

Ե) Ըլլալ աննահանջ եւ անդաւաճան պահակները հայ մշակոյթին, ոչ թէ ըսելով «միայն մշակոյթով կայ փրկութիւն», այլ ըսելով՝ «նաեւ մշակոյթով կայ փրկութիւն» : Մշակոյթ եւ հող, ոչ թէ միայն մշակոյթ կամ միայն հող :

Զ) Կապը անեղծ պահել հին եւ նոր սերունդներուն, հին եւ նոր գաղութներուն, հին եւ նոր գրականութիւններուն միջեւ : Հայութիւնը լենինիզմ չէ, որպէսզի յաւակնի նոր մարդ եւ նոր արուեստ ստեղծել :

Է) Անեղծ ու անվթար պահել նաեւ հոգեկան կապը Երկրին եւ Արտերկրին միջեւ, որոնք «մրրկաւ բաժնուած» են, բայց երբեք՝ հողով , սրտով, արիւնով ու ջիղերով :

Ը) Վերջապէս հայութիւնը եւ Հայաստանը դարձնել խօսել, առանց ուրանալու հայութեան իրաւունքները Հայաստանի վերաբերմամբ եւ Հայաստանի իրաւունքները հայութեան վերաբերմամբ, այլ ձգտելով իրագործել «ամբողջական Հայութիւն՝ ամբողջական Հայաստանի մէջ» նշանախօսքը :

Մեր այս «Հանդանակ»ը որքան քաղաքական, նոյնքան ազգային, մշակութային տարրեր ունի իր մէջ: Կրնայինք այս տարրերէն իւրաքանչիւրը դարձնել առանձին խմբագրականի նիւթ, բայց գոհանանք այսքանով, գոնէ առ այժմ :

Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԱՆԴԱՄ ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻՆ

*

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՆԻՍՏ ՄԸ

Ատլանտեան Ուխտի ժողովներուն առաջին նիստը որ տեղի ունեցաւ Երկուշաբթի, մասնաւոր հանդամանք մը ստացաւ Գերմանիոյ պաշտօնական մասնակցութեամբ : Արեւմտ. Գերմանիան առաջին անգամ ըլլալով կը մասնակցէր միջազգային այսքան կարեւոր ժողովի մը, իր փլուզումէն ի վեր: Ուխտին 14 հին անդամները, հանդիսութեամբ ընդունեցին 15րդ անդամը՝ վարչապետ Ատընաուըրի ժողովարահ մուտքով : Ծայրի պալատը զարդարուած էր 15 պետութեանց դրօշակներով: Պատուիրակութեանց տեղերու ընտրութեան մէջ, յատկանշական էր Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ տեղերը՝ քով քովի: Ֆրանքօ-գերմանական բարեկամութիւնը հաստատելու ձեւ մը: Բարի գալուստի առաջին ճառը խօսեցաւ Յունաստանի արտաքին նախարարը, որ նիստին նախագահն էր: Իրմէ ետք, իրարու եւեւէ խօսք առին Պելճիքայի, Ֆրանսայի, Իտալիոյ, Հոլանտայի, Լիւքսէմպուրկի, Նորվեկիոյ, Իսլանտայի, Փորթուկալի, Թուրքիոյ, Անգլիոյ Քանատայի, Մ. Նահանգներու եւ Դանիոյ արտաքին նախարարները: Բոլոր ներկայացուցիչները, թէեւ պնդեցին ընդհանուր առմամբ նոյն չեշտը՝ Գերմանիոյ Ուխտին յարելու պատմական մեծ նշանակութեան մասին, բայց երանգաւորեցին իրենց ճառը, իրենց երկրին վերաբերեալ մասնայատկութիւններով : Ա. Փինէ, Ֆրանսայի արտաքին նախարարը յայտարարեց .— «Դաշնակցային Գերմանիան կրնայ հիմա միանալ ազատ ազգերուն, որովհետեւ ինքն ալ կապուած է մարդկային արժէքներու ըմբռնումին որ հիմն է ժողովրդապետական քաղաքակրթութեանց», «Ան որոշած է վարել միայն պաշտպանողական քաղաքականութիւն մը»: Անգլիոյ ներկայացուցիչը՝ «կը վստահինք գերմանացի ժողովուրդին, որովհետեւ վարչապետ Ատընաուըր հաւատացած է խորապէս Ատլանտեան Ուխտի խէալին » : «Այս օրը բնաւ պիտի չմոռնանք», որովհետեւ կ'ապացուցանէ թէ «Ատլանտեան ժողովուրդները գիտեն մոռնալ անցեալի անհամաձայնութիւնները, յանուն արեւմտեան քաղաքակրթութեան պահպանման »: Ամէնէն վերջ խօսք առաւ վարչապետ Ատընաուըր. — «Գերմանացի ժողովուրդը ծանրօրէն վճարեց այն ոճիրներըզորս գործուեցան իր անունով, կոյր ղեկավարութեան մը կողմէ »: «Այս կազմակերպութեան մէջ, Գերմանիա պիտի ըլլայ գործունեայ եւ պատուաւոր անդամ մը, եւ միասնաբար ոչինչ պիտի խնայենք, մարդկային ազատութեան եւ արժանապատուութեան պահպանումին համար »:

ՊԵՐԼԻՆԻ անգլիական գօտիին թրքական հիւպատոսարանը գողեր մտան: Դեռ յայտնի չէ թէ ինչ վաւերաթուղթեր գողցուած են :

ՉՈՐՍ ՎԱՐՉԱՊԵՏՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Մեծ անհամբերութեամբ կը սպասուի Մ. Նահանգներու պատասխանը՝ Ֆրանքօ-անգլիական վարչապետներու աստիճանին վրայ բանակցելու առաջարկին :. Ինչպէս հաղորդած էինք Ամերիկայի արտաքին նախարար փոխանցած էր այդ առաջարկը նախագահին : Թէեւ տակաւին պատասխանը չէ եկած , բայց կը կարծուի որ Այզընհաուըր պիտի ընդունի, «յուսախաբ չընելու համար արեւմտեան պետութեանց հանրային կարծիքը»: Դրական պատասխան մը կը սպասուի ուրեմն մէկ ժամէն միւսը : Սակայն կ'ըսեն թէ Ամերիկան պիտի պայման դնէ որ արտաքին նախարարներն ալ ընկերանան վարչապետներուն ,եւ ունենան առանձին տեսակցութիւններ: Ցետոյ ժողովները պէտք չէ տեւեն մէկ շաբաթէն աւելի ոչ ալ ունենան որոշ օրակարգ մը: Եթէ այս լուրը հաստատուի, հաւանաբար վաղը հրաւէրը կը ղրկուի Մոսկուա, կամ չաբաթ օրուան Վիէննայի ժողովին կը փոխանցուի ուղղակի Խ. Միութեան արտաքին նախարար Մոլոթովին :

× Լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին, Ֆրանսայի արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ Ատլանտեան Ուխտի անդամները շատ կարեւոր խօսակցութիւններ ունեցած են «Արեւելք – Արեւմուտք անհրաժեշտ հանդիպումին մասին » : Ժողովը համաձայն գտնուած է որ շուտով հրաւէր ղրկուի Խ. Միութեան :

ՎԱՐՇԱՒԻՈՅ ԺՈՂՈՎԸ

Այսօր կը բացուի Վարշաւիոյ ժողովը, Արեւելեան պետութեանց մասնակցութեամբ: Լեհաստան, Ռումանիա, Հունգարիա, Չեխոսլովաքիա, Պուլկարիա, Արեւելեան Գերմանիա եւ Խ. Միութիւն : Այս վերջինը արդէն դաշինքներ կնքած էր միւս բոլոր պետութիւններու՛ հետ 1945–էն մինչեւ 50: Ուրեմն գումարուելիք ժողովը առաւելաբար արդէն գոյութիւն ունեցող վիճակ մըն է որ պիտի պաշտօնականացնէ զինուորական ուխտի մը ձեւին տակ: Յատկանշական է որ Խ. պատուիրակութեան գլուխն անցած են վարչապետը Մար. Բուլկանին, եւ արտաքին նախարարը Մոլոթով: Փոցտամի ժողովէն ի վեր, Խ. Միութեան ոչ մէկ վարչապետը (Սթալին եւ Մալէնկով) դուրս ելած էր խորհրդային սահմաններէն: Կը կարծուի որ Մար. Ժուկովն ալ Պերլինէն պիտի անցնի Վարշաւիա: Առնուելիք որոշումներու նախօրեակին, Արեւելեան պաշտպանութեան ցանցը կը ներկանայ ասպէս :

— Հիւսիս: Զինուորական կեդրոն՝ Լենինկրատ: Կը մասնակցին Խ. Միութեան, Լեհաստանի, եւ Արեւելեան Գերմանիոյ ուժերը:

— Կեդրոն: Սպայակոյտի կեդրոնավայր՝ Քարլովի Վարի: Կը մասնակցին Չեխոսլովաքիոյ, Արեւելեան Գերմանիոյ եւ Լեհաստանի ուժերը :

— Հարաւ: Զինուորական կեդրոն՝ Պուտափեշտ: Կը մասնակցին Հունգարիոյ, Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ ուժերը :

Այս պետութիւնները 1955ի սկիզբը կը գումարէին միասնաբար 1.200.000 զինուոր :

Կը կարծուի որ Վարշաւիոյ ժողովը աւելի պիտի կատարելագործէ այս զինուորական ցանցը, եւ զայն պիտի դնէ մէկ հրամանատարութեան տակ :

ԱՒՍՏՐԻՈՅ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք, Երեք Մեծերը մտադրած էին Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին մասին շաբաթ օր ժողով մը գումարել, Վիէննայի մէջ , արտաքին նախարարներու մասնակցութեամբ: Այս ծրագիրը հաղորդուած էր Մոսկուայի, անպաշտօն ձեւով, առանց հրաւէրի մը հանդամանքը տալու անոր : Մոսկուայէն, Աւստրիոյ դեսպանը կը տեղեկացնէ թէ Մոլոթովի հետ տեսակցութեան մը ընթացքին, Խ. Միութեան արտաքին նախարարը համաձայն գտնուած է Երեք Մեծերու ծրագրին: Նոյնիսկ աւելցուցած է թէ Խ. Միութիւնը պատրաստ է ստորագրելու հաշտութեան դաշնագիրը Կիրակի, 15 Մայիսին: Երբ այդ թուականին Վարշաւիոյ ժողովը վերջացած պիտի ըլլայ, նկատել կուտան թէ Մոլոթովի համաձայնութիւնը «լաւ նշան է »:

× Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն մարդպաններու ժողովը բոլոր դժուարութիւնները արդէն հարթած է, եւ համաձայնութիւն գոյացած է դաշնագրին 49 յօդուածներուն շուրջ: Կը կարծուի որ այսօրուան ժողովը պիտի գրադի միայն վերջնական ցեկոյցին խմբագրութեամբ :

×

ՖՐԱՆՍԱՅԻ օդային սպասարկութիւնը, համաձայնութիւն մը կնքեց գերմանական նորաստեղծ օդային սպասարկութեան հետ :

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ Թուրքիոյ հանրապետութեան նախագահը Պայար, Լիբանան պիտի մեկնի 16 Յունիսին, նախագահ Շամունի փոխ – այցելութեան:

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ, մինչ Լիվըրփուլի նաւահանգիստներուն գործադուլը կը ծաւալի, Եորքշայրի 90.000 հանքագործ գործադուլներէն քանի հազարը, պիտի վերսկսին աշխատանքի :

ԺԻՒՐԱՅԻ մէջ (Ֆրանսա) քարիւղ գտնուեցաւ :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ "ԿՈՒԼՏՈՒՐԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏՈՒՄ"

*

« Սովետական Հայաստան»ին մէջ (31 Մարտ) « Հնագիտական պեղումներ » վերնագիրին տակ հետեւեալը տպուած է. « Երեւանում, «Մոսկուա » կինոթատրոնի հրապարակի մօտ, հողային աշխատանքներ կատարելիս, վերջերս յայտնաբերուեցին շէնքի պատեր յիշեցնող քարաշարեր : Կառուցողները այդ մասին տեղեկացրին Հայկական ՍՍՌ գիտութիւնների ակադեմիայի պետական պատմական թանգարանին : Կատարուած նախնական պեղումներից պարզուեց, որ դրանք հնադարեան կառուցուածքի մնացորդներ են, որ ժամանակի ընթացքում ծածկուել են հողաշերտով : (...) Շէնքի մնացորդները մեզ են հասել 5 – 7րդ դարերից : Պեղումները շարունակւում են» :

Այս լուրը, անտարակոյս, պիտի հաճոյքով արտատպեն արտասահմանեան հայ թերթերը, տեսնելով անոր մէջ ապացոյցը այն ուշադրութեան, զոր կը ցուցաբերեն հայ բոլշեւիկները մեր հնադարեան յիշատակարաններու հանդէպ : Եւ ինչպէս չհրճուիլ իմանալով որ Հայաստանի մէջ կայ Գիտ. Ակադեմիայի պետական պատմական թանգարան, որ կը հսկէ հնագիտական նշանակութիւն ունեցող մեր անցեալ յիշատակարաններու պահպանութեան վրայ եւ ջանք չի խնայեր ամէն անգամ պեղումներ կատարելու եւ ի յայտ բերելու այդ յիշատակարանները :

« Պեղումները շարունակւում են » կը յայտնէ «Սով. Հայաստան »ը, աւարտելով իր կարճ հաղորդագրութիւնը «Մոսկուա » կինոթատրոնի հրապարակի մօտ հնադարեան կառուցուածքի մնացորդներու յայտնագործման մասին :

Լրագրութեան գործը սովետական երկիրներու մէջ «ինքնահոսի չէ ենթարկուած», ինչպէս մեզ մօտ՝ արտասահմանի մէջ : Հոնտեղ գոյութիւն ունին «ժուռնալիստիկայի» բազմաթիւ դպրոցներ, ուրտեղ կ'ուսուցանուի լրագրողութեան արուեստը եւ կը պատրաստուին սովետական թերթերու համար խմբագիրներ ու աշխատակիցներ : Խիստ նուրբ արուեստ մըն է այն «ժուռնալիստական», որ կ'ուսուցուի այդ դպրոցներուն մէջ : Անոր ինչ ըլլալը կը պարզէ մեզի վերոյիշեալ լուրը, խմբագրուած հմուտ լրագրողի կողմէ : Առերեւոյթ պարզ լուր մըն է «Հնագիտական պեղումներ» խորագրին տակ յայտնուածը, որու մէջ հազիւ նշմարելի է բոլշեւիկեան ինքնագովութեան «տենդենցիան» (ձգտումը) : Բայց կարեւորը այդ չէ : Վերոյիշեալ պարզ լուրի մէջ ամենակարեւորը «ժուռնալիստիկայի» դպրոցը աւարտած լրագրողի կողմէ լռութեան մատնուած մասն է :

Ո՞ւր կառուցուած է «Մոսկուա» կինոթատրոնը : Ճի՞շդ է, որ միայն վերջերս յայտնաբերուեցան այդ թատրոնի հրապարակի մօտ հնագիտական յիշատակարաններ : Ի՞նչ հողային աշխատանքներ են որ կը կատարուին այժմ : Իսկ նախապէս այլ կարգի «հողային աշխատանքներ » չե՞ն կատարուած այնտեղ. ուրտեղ կառուցուած է «Մոսկուա» անունը կրող կինոթատրոնը : Որեւէ միջամտութիւն հայ հնագէտներու կողմէ չէ՞ եղած, որ դադարեցուին «այդ հողային աշխատանքները» : Ինչպէ՞ս կը կոչուէր նախապէս « Մոսկուա » կինոթատրոնը եւ ո՛ր շէնքի տեղը կառուցուեցաւ ան :

Այս հարցերու պատասխանը, զոր հըմտութեամբ» լռութեան մատներ է «Ս. Հ.»ի աշխատակիցը, տխուր պատմութիւն մըն է, վանդալութեան պատմութիւն մը, զոր ընել կը խուսափին հայ բոլշեւիկները եւ զոր պատմել կ'ուզենք հոս, ցոյց տալու համար «քննադատական վերաբերմունքի» անհրաժեշտութիւնը հանդէպ բոլշեւիկեան մամուլի մէջ լոյս տեսնող լուրերու :

« Նացիոնալիստ» Խանջեանի իշխանութեան օրերուն էր : Բոլշեւիկ ղեկավարները իրենց խայտառակ եւ ամօթալի մտայղացումները կ'իրագործէին բանուորներու միջոցով եւ անոնց անունով : Այդ ժամանակ Երեւանի բանուորներու մէջէն «առաջ էր քաշուել» ոմն տոկար Սէրգօ, որ նշանակուած էր կենտկոմի կողմէ արտայայտելու «պրոլետարիատի կամքն ու ցանկութիւնները» : Եւ ահա օր մը այդ տոկար Սէրգօն նամակ մը հրատարակեց « Խորհրդային Հայաստանի» մէջ, ուրտեղ կը յայտնէր, որ Երեւանի Պօղոս Պետրոս եկեղեցին կը տգեղացնէ մայրաքաղաքի գլխաւոր փողոցը եւ կը վիրաւորէ բանուորներու զգացումները, ուստի պէտք է այդ հին եկեղեցին վերացնել իր տեղէն : Այդ նամակէն անմիջապէս յետոյ, Հայաստանի կառավարութիւնը ձեռնամուխ եղաւ Պօղոս Պետրոս եկեղեցիի քանդումին : Հնագիտական յուշարձաններու այդ ատենուան կոմիտէի նախագահ Աշխարհբէկ Լալայեան – Քալանթարը փորձեց միջամտել, ըսելով որ եկեղեցին հնագիտական նշանակութիւն ունի : Այդ միջամտութիւնը զուր անցաւ եւ հայ եկեղեցիի կործանումը հայ վանդալներու ձեռքով շարունակուեցաւ : Երբ եկեղեցիի քանդումը հասաւ հիմքի մակերեսին, պարզուեցաւ, որ անոր հիմքը հնադարեան կառուցուածք է եւ հնագիտական ալ աւելի մեծ նշանակութիւն կը ներկայացնէ : Աշխարհբէկ Լալայեան Քալանթարը նորէն միջամտեց, այս անգամ աւելի եռանդուն կերպով, սակայն արդիւնքը եղաւ այն, որ հայ գիտնականը աքսորուեցաւ ու մեռաւ աքսորի մէջ, իսկ Պօղոս Պետրոս եկեղեցին հիմնայատակ կործանուեցաւ եւ կատարուեցան «հողային աշխատանքներ» ու անոր տեղը շինուեցաւ կինոթատրոն մը, զոր «նացիոնալիստ» Խանջեանն ու իր արբանեակները մկրտեցին «Անաստուած» անունով : Վերջը այդ անունը փոխեցին եւ կինոթատրո[illegible] «Մոսկուա» :

Ահա այն ամօթալի պատմ[illegible]իւնը զոր լռութեան կը մատնէ «Ս. Հ.»ը, երբ կը յայտնէ «Մոսկուա» կինոթատրոնի հրապարակի մօտ վերջերս (?) յայտնագործուած հնադարեան կառուցուածքի մնացորդներու մասին :

« Մոսկուա » կինոթատրոնի հրապարակի մօ՞տ» : Բոլշեւիկ լրագրողը չե՞ գիտեր որ այդ Պօղոս Պետրոս եկեղեցիի եւ անոր գաւիթի տեղն է, «վերջերս յայտնաբերուեցին, կ'ըսէ, շէնքի պատեր յիշեցնող քարաշարեր, որոնք հնադարեան կառուցուածքի մնացորդներ են» : Ուրեմն, «ժուռնալիստիկայի » դպրոցն աւարտած բոլշեւիկը չի՞նչ լսած է Քալանթարի միջամտութիւններու եւ անոր այն յայտարարութիւններու մասին, թէ Պօղոս Պետրոս եկեղեցին «հնադարեան կառուցուածք» մըն է եւ [illegible] չէ ոչնչացուել հնագիտական այդ յուշարձանը :

Եթէ այս ամէնը, որ վերջին հաշուով մէկ դրուագն Հայաստանի կոմունիստական կուսակցութեան անցեալ պատմութեան, չեն գիտեր կէնտկոմի օրկանի խմբագիրն ու իր աշխատակիցները, մենք ստիպուած ենք սորվեցնել իրենց : Եւ լրիւ դարձնելու համար այս պատմութիւնը, զոր կ'առաջարկենք սորվիլ հայ բոլշեւիկներուն, պիտի աւելցնենք, որ Երեւանի Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին կործանումը « ձեռամբը հայազգի մարդոյ» կատարուեցաւ քանի մը տասնեակ տարի առաջ Սեբաստիոյ հայ եկեղեցիի կործանումէն, զոր կատարեցին Թուրքերը : Առաջնութիւնը կը պատկանի, ուրեմն, հայ բոլշեւիկներուն :

Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

ՀՆԴԿԱՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

*

« Ազդակ» իր Ապրիլ 26ի թիւին մէջ կը գրէ վերի խորագրին տակ.—

Ազգ. Առաջնորդարանին մէջ տեսակցութիւն մը ունեցանք Երուսաղէմի միաբաններէն Բաբգէն վարդապետ Ապատեանի հետ, որ նոր վերադարձած է Հնդկաստանի մեր հեռաւոր գաղութները կատարած իր հովուական այցելութենէն :

Հայր Սուրբը սիրայօժար պատասխանեց մեր բոլոր հարցումներուն, տալով շահեկան տեղեկութիւններ :

Դեկտեմբեր 27էն մինչեւ Ապրիլ 17 գտնուեցայ Հնդկաստան, ուր գացեր էի տեղապահ Սրբազանին թելադրութեամբ, հոգեւոր մխիթարութիւն տալու համար հնդկահայ գաղութին :

Հնդկահայութիւնը մեծ մասամբ կը բնակի Կալկաթա, ուր 1200 Հայեր կան, մեծամասնութիւնը եկած Նոր Ջուղայէն : Կը խօսին Նոր Ջուղայի բարբառը, որ ռուսահայերէնի, Վանի բարբառին ու պարսկերէնի խառուրդ մըն է : Պոմպէյի մէջ կան 35 – 40 Հայեր, ընդհանրապէս գաղթած Թուրքիայէն. կը զբաղին ոսկերչութեամբ :

Մատրաս, որ պատմական արժէք ունի, ունի եկեղեցի, գերեզմանատուն եւ քահանայ մը ու տիրացու մը... միայն մէկ հայ ընտանիքի համար : Այս քաղաքին մէջ կը գտնուի առաջին հայերէն թերթի հրատարակիչին՝ Յարութիւն քհնյ. Շմաւոնեանի գերեզմանը, որուն այցելելու համար գացի Մատրաս : Այս քաղաքին մէջն է նաեւ Թովմաս առաքեալի գերեզմանը, իր նահատակութեան վայրը :

Կալկաթայի շուրջ կան կարգ մը գիւղեր, ուր ածխահանքերու մէջ կ'աշխատին Հայեր : Ասոնք գործաւորներ չեն, այլ մասնագէտներ : Ընդհանրապէս լաւ դիրքերու տէր : Տանպատ, Ասանսէօլ եւ Ճալատ գիւղերուն մէջ Հայերը կը զբաղին « չէլլաք»ի գործով : Ասիկա տեսակ մը նիւթ է, որ կը գործածուի ձայնապնակներու պատրաստութեան համար : Ճալատ գիւղը հաստատուած է Հայու մը կողմէ, որ տակաւին ողջ է : Գիւղին հայրը կը կոչուի ան, իր պատճառով շատ մը Հայեր հաստատուած են հոն : Անունն է Յարութիւն Յակոբեան : 80 Հայեր կ'աշխատին ածխահանքի այս գործին մէջ :

Կալկաթայի Հայերը ընդհանրապէս « չէլլաք »ի առեւտուրով կը զբաղին եւ այս թանկագին նիւթը Եւրոպա կ'արտածեն : Տարածուած է նաեւ «ճիւթ»ի գործը (տեսակ մը փուշ), որով պարկերը կը շինուին : Ժամանակին այս գործն ալ Հայերու մասնագիտութիւնը եղած է :

Կալկաթայի հայութիւնը շատ բարեկեցիկ վիճակ ունի. գրեթէ բոլորն ալ վաճառական եւ պանդոկատէր են : Պաշտօնեայ գրեթէ չունին : Աղքատները մասնաւոր նպաստներ կը ստանան եկեղեցիէն, շնորհիւ կարեւոր կտակներու :

Կալկաթա ունի երեք եկեղեցիներ : Հնագոյնն է Մայր եկեղեցին, որ հիմնուած է 1707ին : Ապա Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին եւ Տինկրայի գերեզմանատան եկեղեցին : Այս երեք եկեղեցիներն ալ ազգ. վարչութեան խնամակալութեան տակ կը գտնուին : Շատ հարուստ են եւ ապահովուած՝ հին հարուստներու կտակներով : Կալկաթա գտնուած միջոցիս, կատարեցինք բացումը ծերանոցի մը, որ նոյնպէս ազնիւ Հայու մը կտակին արդիւնքն է :

Կալկաթայի դպրոցները գիշերօթիկ են : Կը կոչուին Մարդասիրական ճեմարան եւ Դաւթեան աղջկանց վարժարան : Այս երկու վարժարաններու աշակերտութիւնը միասին դաս կ'առնէ : Նախապէս այս վարժարանները որբանոցի հանգամանք ունէին եւ Նոր Ջուղայէն ու Պարսկաստանէն կ'երթային հոն : Այս է պատճառը, որ հին Կալկաթահայերը իրենց զաւակները չէին ղրկեր այդ որբանոցը : Հիմա ազգային զարթօնքի շրջան մը կ'ապրի Հնդկահայութիւնը, եւ ճեմարանն ու աղջկանց վար -

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ (6)

ԱՒԵՏԻՔ ՊԱՏՐԻԱՐՔ

*

Ճիշդ է իր ենթադրութիւնը, որ հովուական այցելութեան մը ընթացքին չէ առեւանգուած Աւետիք, այլ աքսորավայրին մէջ : Բայց Քիոսի մէջ չէ առեւանգուած, այլ Դենետոսի մէջ՝ որ Թուրքերուն «Պօճա ատասըն» է, մինչ Քիոսը, ինչպէս ինքն ալ յիշած էր «Սագըզ ատասըն » է եւ ուր չէ գացած Աւետիք :

Շատ հաւանաբար Լէոյի կատարած այս վայրերու շփոթը կը ծագի անկէ՝ որ գաղիական փոխ-հիւպատոս մը կը նստէր Քիոս, որուն իրաւասութեան շրջանին մէջ կ'իյնային շրջակայ միւս կղզիները : Փոխ հիւպատոսը բնականաբար դեսպանին հեղինակութեան տակ էր եւ իր հրահանգները անկէ կը ստանար : Ֆերիոլի հրահանգով առեւանգումը կազմակերպած եւ յաջողցուցած է Քիոսի փոխ-հիւպատոսը եւ առեւանգումը կատարուած է Դենոտոս կղզիէն :

Ֆերիոլ, 6 Մայիս 1706ին կը գրէ Լուի ԺԴ.ի. «Աւետիք, այս հերետիկոս պատրիարքը որ մեզի այնքան չարիք հասցուց, վերջապէս ձեռք անցաւ : Պիտի տարուի Մարսէյլ : Խոնարհաբար կը խնդրեմ Ձեր վեհափառութենէն որ բանտարկուի, մինչեւ որ տեղեկագրեմ անոր գործած աւարքներուն եւ ոճիրներուն մասին, ինչ որ պիտի ընեմ ընդփոյթ Թոմասէն նաւապետին ձեռքով» :

Իսկ յունիս 1ին կը գրէ դարձեալ. «Աւետիք, լատիններու այս բռնակալը, որ կը հալածէր եւ կ'ատէր Հռոմի կրօնքը եւ անխղճօրէն ամէն ոճիր կը գործէր, աթոռընկէց ըլլալէ եւ աքսորուելէ վերջ ձեռքս ինկաւ : Ես զինքը Գաղիա տանիլ տուի որպէսզի կրէ իր յանցանքներուն արդար պատիժը : Այդ ուղղութեամբ նախապէս իմ հրահանգներս տուի Քիոսի մեր փոխ հիւպատոսին՝ որ ամենայն փութով եւ վարպետօրէն կատարեց զանոնք : Հարկ եղաւ կաշառել Աւետիքի պահակները եւ ուրիշ հնարքներու դիմել : Աւետիք քիչ օրէն Մարսէյլ պիտի հասնի, եթէ զինք բերող նաւը յելուզակներէն չբռնուի » :

Իսկ Աւետիք իր ձերբակալումն ու աքսորը կը վերագրէ պարզապէս իր կաթողիկէներուն կողմնակից ըլլալուն : Այս դիւային մարդը առանց կարմրելու կը գրէ իր ինքնակենսագրութեան մէջ : « Գրոհ տվեալք գնացին արդուհալ տվին Թուրքին մեծին իմ վերայ, թէ էրմէնի միլլէթն իխլալ կ'անէ, իբր թէ Փռանկ կ'անէ, չենք ուզեր գնայ» : Սուտին մէջ անգամ չափ դնել չի գիտեր Աւետիք :

Ֆերիոլ մեզի համար անհաւատալի ամբաստանութիւն մըն ալ կ'ընէ : Որպէս թէ Լուի ԺԴ.ի կողմէ դեսպանին ուղղուած նամակ մը ճամբէն ձեռք անցնելով խրատուցեր է Աւետիք : Եթէ այս մեղադրանքը հիմ ունի, Աւետիք արտակարգօրէն ճարպիկ ու նենգադաւ տիպար մը եղած է անկասկած :

Ֆերիոլի նամակին մէջ յելուզակներու ակնարկութիւնը պարզ է որ կը վերաբերի այդ ատենները Միջերկրականի մէջ վխտացող հիւսիսային ափրիկեցի ծովահէններուն, ծանօթ «պառպառեսք» անունով, որոնք յարձակելով կը գրաւէին նաւերը, կը թալլէին ապրանքը եւ կը գերեվարէին ճամբորդներն ու նաւաստիները :

Աւետիքը տանող նաւը նախ կը հանդիպի Մեթոն՝ ուր կը գտնուի արդէն Մխիթար իր նորակազմ միաբանութեամբ : Կեանքի ու բախտի խաղով, պահ մը կըկին իրարու քով են հալածողն ու հալածեալը : Այդ օտար հողին վրայ Մխիթար լուսեղէն երազով մը վերացած՝ դարերուն տոկացող շքեղ գործի մը հիմերը կը հաստատէ : Բայց կ'անդիտանայ որ նաւահանգիստին մէջ երերցող սա օտար նաւը իր կողերուն մէջ կը կրէ իր հալածիչը զայն տանելու համար իր ամփառունակ վախճանին :

Ֆերիոլի նախատեսած ծովահէններու միջադէպը չի պատահիր եւ նաւը Մէթոնէն մեկնելով կը հասնի Մեսինա (Սիկիլիա), ուր ցամաք հանելով Աւետիքը կը բանտարկեն, գիշերներն ալ ոտքերը շղթայելով :

Այս պայմաններուն մէջ հինգ ամիս Մեսինա մնալէ վերջ, Աւետիքը կը բերեն Մարսէյլ, ուր մօրուքը ածիլելով կը բանտարկեն մարդասպաններու եւ ոճրագործներու կարգին, օրուան մէջ ալ տաժանակիր աշխատանքներու լծելով : Քառասուն օր վերջ սակայն, հաւանաբար վերէն եկած հրամանի մը վրայ կը փոխադրեն զինքը քաղաքին Սուրբ Միքայէլ վանքը՝ ուր այս անգամ ալ հոգեկան տառապանքներ կը պատեն Աւետիքի : Հոս ալ վանականներու արհամարհանքին ու ծիծաղին առարկայ է երբեմնի զօրաւոր պատրիարքը : Մանաւանդ ծուլեն եղբայր մը, (հաւանաբար «Ֆռէռ Ժիւլիէն»), օրն ի բուն կ'անհանգստացնէ զինք երեսն ի վեր պոռալով « Հրէտիկ, ճըմաթիք» (Աւետիքի բառերն են), հերետիկոս, հերձուածոյ hէրէքիf, շիզմաթիf :

Հոս ալ երկար չեն պահեր սակայն եւ ի վերջոյ կը տանին Փարիզ ու կը բանտարկեն Պասթիյլի ամրոցին մէջ : Աւետիք այս բարձր պարիսպներուն ետին կը զգայ որ այլեւս ամէն բան վերջացած է իրեն համար : Այնքան տենչերուն, պայքարներուն, հալածանքներուն, ոճիրներուն արդիւնքը այս է ահա, հեռաւոր ու օտար երկրի մը մէջ, թշնամի ու ատելաւոր միջավայրի մը մէջ՝ բանտի խուց մը իբր պատրիարքական աթոռ եւ անոնց անել պատերը իբր հորիզոն :

ԲԱԲԳԷՆ ԴԱՒԷՉ

(Մնացեալը յաջորդով)

ժարանը լեցուած են Հնդկահայերու զաւակներով: Ճեմարանին տնօրէնութիւնը կը վարէ Պէյրութի համալսարանէն շրջանաւարտ Պ. Վահան Փոլատեան: Ատեն մը Ճեմարանը ունեցած է անգլիացի տնօրէններ: Ապրիլ 2ին տօնեցինք այս մեծ հաստատութեան հիմնադրութեան 144րդ տարեդարձը:

Աղջիկներու վարժարանը հաստատուած է 1921ին, Դաւիթ Դաւիթեանի կտակով: Այս նոյն ազնուասիրտ Հայն է, որ դպրոց մը կառուցանել տուած է Թէհրանի մէջ: Մեծ կարեւորութիւն կը տրուի աղջիկներու հայեցի դաստիարակութեան, նկատի ունենալով, որ իբրեւ ապագայ մայրեր անոնք եթէ հայեցի դաստիարակութիւն ստանան, պիտի կրնան հայեցի շունչ տալ իրենց զաւակներուն:

Ընդհանրապէս, Հնդկաստան գտնուած շրջանիս, նկատեցի ընդհանուր վերադարձ մը դէպի հայութիւնը, հայկական արժէքները: Կ՚ուզեն կազմակերպել իրենց ազգային կեանքը:

Կայ նաեւ հայկական ակումբ մը: Կուսակցական որեւէ գործունէութիւն գոյութիւն չունի Հնդկահայերու մօտ:

Կը զգացուի անհրաժեշտութիւնը բարձրաստիճան եկեղեցականի մը, որ համախմբէ Հնդկաստանի եւ Ինտոնեզիոյ Հայերը եւ, ազգային միութեան հովանիին տակ, ազգապահպանման նոր շրջան մը բանայ:

Հնդկաստանի Հայերուն ընդհանուր թիւըն է երկու հազար: Մեծամասնութեամբ Պարսկահայեր են եւ կը պահեն իրենց աւանդական սովորութիւնները:

Խրախուսուած վերադարձայ Հնդկաստանէն, եւ յոյս ունիմ, որ յաւելեալ ճիգով ու աշխատանքով կարելի է կորուստէ փրկել մեր այդ հարուստ գաղութը:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

★

Ապրիլ 24ի իրիկունը սրահանդէս մը կազմակերպուած էր ի յիշատակ մեր մէկ միլիոնէ աւելի նահատակներուն: Օրուան իմաստը ըմբռնող հայրենակիցներ ներկայ էին իրենց յարգանքի բաժինը բերելու անհամար նահատակներուն յիշատակին:

Օրուան նախագահ Պ. Ե. Գէորգեան քանի մը խօսքով բացաւ հանդէսը, հրաւիրելով ժողովուրդը որ յոտնկայս յարգէ յիշատակը նահատակներուն:

Ապա հրաւիրեց զանազան կազմակերպութիւնները որ իրենց յարգանքի խօսքը ըսեն: Ուղերձներ կարդացին Բարեգործական Միութեան կողմէ Պ. Ց. Ցովսէփեան եւ Կ. Խաչի կողմէ Պ. Տ. Ա. Ցարէթեան: Հ. Ց. Դաշնակցութեան կողմէ խօսեցաւ ընկեր Տ. Ձէքեան, ներկայացնելով ահաւոր սպանդը:

Օրուան բանախօսը՝ Պ. Կ. Տէրմոյեան ըսաւ թէ Թուրքին հրէշային եւ սադայէլական ծրագիրն էր Փոքր Ասիան առանց Հայու թողուլ: Հայը իր աչքին փուշը դարձած էր: Որով ծրագրեց պարպել երկիրը Հայերէ եւ հեռաւոր վայրեր տարագրելով ոչնչացնել զանոնք: Բայց մեր մայրիկները ամուր կառչեցան իրենց հայութեան եւ մինչեւ իսկ աւազներուն վրայ Ա. Բ. Գ.ը սորվեցուցին իրենց զաւակներուն: Շարունակենք քալել անոնց ճամբէն: Յաջողեցա՞ւ Թուրքը իր ծրագրին մէջ: Ոչ: Երեք տարի ետք մենք ունեցանք մեր անկախ եւ ազատ Հայաստանը:

Յաջորդ արտասանութիւններ ըրին Ա. Արրահամեան, Մ. Խրիմեան, եւ Վ. Պայընտըրեան (Ափ մը Մոխիր):

× Պ. Կ. Տէրմոյեան ոչ միայն մեր դպրոցին անխոնջ կրթական մշակն է, այլեւ դասախօսութիւններ սարքելով օգտակար կը հանդիսանայ գաղութին:

× Մարզական կեանք.— Հակառակ որ մեծ թիւով երիտասարդութիւն կայ, կանոնաւոր ֆութպոլի խումբ չկայ: Երիտասարդները Ֆրանսական խումբերու կը մասնակցին: Ապրիլ 24ին Սէն Շամոնի եւ Սէնթ Էթիէնի քանի մը երիտասարդներ մրցում մը կազմակերպած էին ի նպաստ Նոր Սերունդական երիտասարդի մը, որ կը տառապի գլխու հիւանդութեամբ: Սէն Շամոնը շահեցաւ մէկով զէրօ: Փափաքելի է որ կանոնաւոր կազմակերպուած խումբեր ունենանք:

ՆՇԱՆ

×

ԱՊՐԻԼ 11–24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ԼԱ ՍԻՈԹԱ, (Յառաջ).— Գաղութս ալ տօնեց Ապրիլ 11–24ի քառասնամեակը՝ նախաձեռնութեամբ տեղւոյս Հայ Երիտ. Երկսեռ Միութեան:

Ապրիլ 16ին «Քիւրսալ» սինէման հաւաքուած էին բաւական թիւով հայրենակիցներ: Ժամը երեքին սրահանդէսը բացուած յայտարարելով՝ պատուակալ նախագահի հրաւէրով, ներկաները յոտնկայս յարգեցին մէկ միլիոնէ աւելի զոհերու տխուր յիշատակը: Ուրկէ ետք Պ. Տիրան Թէքէեան, նախ հայերէն եւ յետոյ ֆրանսերէն ըրաւ կուռ բանախօսութիւն մը: Թուեց դէպքերը որ տեղի կ՚ունենային 1914էն առաջ, ինչպէս եւ Ա. Աշխարհամարտին միջոցին հայկական ահաւոր ջարդը, աքսորը եւ Հայուն լրիւ ոչնչացման ոճրային ծրագիրը Թուրք կառավարութեան կողմէ: Պ. Թէքէեան յիշեց կամաւորական շարժումը եւ հայ ռազմիկներուն քաջագործութիւնները, եւ դատապարտեց օտար պետութիւնները որոնց խաբուսիկ խոստումները հայ լեգէոնականները յուսահատութեան մատնեցին:

Ապա յուսադրեց թէ, դեռ կայ փայլուն արշալոյս մը Հայուն համար: Եւ այն ատեն է որ Հայը մեծ փորձառութեամբ եւ իմաստութեամբ պիտի տէր դառնայ իր իրաւունքներուն եւ կերտէ ծաղկեալ հայրենիքը, Հայաստանը:

Երկրորդ բանախօսը, Պ. Ցակոբ Աճէմեան, շեշտելով դարերու ընթացքին, բազմաչարչար հայ ժողովուրդին տեւելու կամքը, դատապարտեց Թալէաթեան դիւային ոճիրը եւ անոր հրամանը գործադրողները: Եթէ անոնց արհեստն է ջարդել եւ կողոպտել, Հայը որոշած է դիմանալ, ապրիլ եւ շինել, ուր որ ալ ըլլայ իր բնակավայրը:

Երրորդ բանախօսը, Պ. Խաչատուր Գուլունճոյեան, պատմականը ըրաւ Ապրիլ 11–24ի եղեռնին երբ մէկ միլիոնէ աւելի Հայեր նահատակուեցան, ապա ծանրացաւ Կիլիկիոյ հայլեգէոնականներուն գործունէութեան վրայ (ինքն ալ մաս կը կազմէր այդ բանակներուն) եւ իբրեւ ականատես թուեց անոնց հերոսական քաջագործութիւնները:

Օրուան գլխաւոր բանախօսը փրոֆ. Գ. Խայիկեան, կուռ եւ իմաստալից բանախօսութիւն մը ըրաւ, յիշելով Թրքահայաստանի մեծ ու փոքր քաղաքներուն եւ գիւղերուն հայ բնակչութեան նմանը չտեսնուած ողջակիզումը:

«Կ՚ըսեն թէ Հայուն չարչարանքը Քրիստոսի չարչարանքէն ալ աւելի է, մասամբ ճիշդ է եւ կայ նմանութիւն մը: Քրիստոս չարչարուեցաւ մեծ խօսքին փրկութեան համար եւ մնաւ իրագործելու այդ խօսքը: Հայ ազգը չարչարուեցաւ եւ ողջակիզուեցաւ համամարդկային բոլոր խոհերը եւ սրբութիւնները բարձր եւ մաքուր պահելու համար, Թուրքը եւ օրուան վարիչները բնաւ չըմբռնեցին թէ ինչպիսի անդարմանելի փրլուզում մը բերին բուն իրենց գլխուն: Շինարար՝ ծաղկեցնող եւ գաղափարական հայ ցեղին արիւնը թափելով: Նախանձը, ոչնչացնելու եւ կողոպտելու արհեստը լաւ սորված Թուրքը կրցաւ գոհացում ստանալ քիչ մը ատեն, սակայն այսօր ան լաւ գիտէ թէ ոչ միայն սխալած էր, այլ ամօթով կը նայի մեր ծաղկեալ ներկայ Հայաստանին, հոգ չէ թէ ինչ վարչաձեւ ունենայ: Գիտէ ու կը տեսնէ նաեւ թէ Հայը կրնայ շինել եւ ծաղկեցնել իր երկրէն դուրս ալ: Հայը կ՚ապրի ու պիտի ապրի այն խղճի եւ լոյսի ուժէն որ կուգայ Լուսաւորիչի կանթեղէն եւ մշտավառ է Հայոց լերան՝ Արարատի գագաթին: Սորվինք մեր հաւատամքը ընել իրար սիրել եւ միացած ապրիլ, որպէսզի միշտ ապրի հայ ազգը եւ պայծառանայ Հայուն հայրենիքը, մեր սիրելի Մայր Հայաստանը»:

Եղան արտասանութիւններ: Կային նաեւ օտար հրաւիրեալներ:

Ապրին Լա Սիոթայի Հ. Ե. Ե. Միութիւնը եւ հայ գաղութը այս նախաձեռնութեան համար:

ՍԱՄՈՒԷԼ ԲՐՈՒՏԵԱՆ

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՄԷՋ

Աւանդական սովորութեան մը համաձայն, որ 78 տարիներէ ի վեր կը յարգուի, Մայիս մէկի կիրակի օրը Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցաւ հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պաշտօն, ի յիշատակ Դպրոցասէրի հիմնադիրներուն: Ներկայ էին վարժարանին խնամակալութեան անդամները, ուսուցչական կազմը, աշակերտութիւնը, ինչպէս նաեւ հիմնադիրներու յիշատակը յարգող երկսեռ բազմութիւն մը:

Վարժարանին երաժշտութեան ուսուցիչ Պ. Ա. Պատմագրեանի ղեկավարութեամբ աշակերտութիւնը երգեց հոգեհանգստեան շարականները յաջող կերպով, յուզելով ներկաները:

Աւանդական ճաշն ալ տեղի ունեցաւ Մայիս չորսին, չորեքշաբթի, վարժարանին ընդարձակ սրահին մէջ: Կը մասնակցէին խնամակալուհիները, ուսուցչութիւնը, խնամատար մարմնին ներկայացուցիչները եւ դուրսէն հրաւիրեալներ:

Ընտանեկան մտերմիկ մթնոլորտի մը մէջ տեղի ունեցաւ հոգեհացը: Օրուան նշանակութիւնը բացատրելու եւ հիմնադիրներուն յիշատակը յարգելու համար խօսք առին՝ խնամակալութեան ատենապետուհի Տիկին Տամլամեան, խնամատար մարմինին կողմէ՝ Պ. Պ. Վահէ Ֆրէնկեան եւ Ց. Պօղոսեան, խնամակալութեան վարիչ քարտուղար՝ Տիկին Ա. Պօյաճեան, տեսչուհին Օր. Հ. Գարագաշեան, ինչպէս նաեւ Բժիշկ Հ. Գալճեան, Ս. Քարեան, Մ. Պարսամեան եւ Ա. Պատմագրեան, որ կարգով խօսելու կը հրաւիրէր ներկաները:

Աշակերտուհիները երգեցին եւ արտասանեցին մէջ ընդ մէջ: Օրուան հիւրն էր Ամերիկահայ Տիկին Սմսարեան, Հ. Բ. Ը. Միութեան գործօն անդամուհիներէն, որ կատարուած աշխատանքներուն համար իր գոհունակութիւնը յայտնեց:

Նկատի առնելով Դպրոցասէրի շէնքին անբաւականութիւնը, փափաք յայտնուեցաւ ընդարձակել եւ ի վիճակի դարձնել զայն աւելի մեծ թիւով աշակերտներ ընդունելու համար:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՎԱՆՔԻՆ բարերարներէն Տէր եւ Տիկին Սարգիս Գնաճեանի աճիւնը Շիշլիի գերեզմանատունէն փոխադրուեցաւ Անթիլիաս: Տէր եւ Տիկին Գնաճեան հոգացած էին Անթիլիասի Մայր Տաճարին կառուցման բոլոր ծախքերը:

ՕՐ. ՎԱՐԴՈՒՀԻ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ այս տարի եւս Թեհրանի ախոյեան եղած է դաշնակահարի մէջ: Տասնըվեցամեայ այս Հայուհին մասնակցած է աղոց մրցումներուն եւս եւ Բ. Հանդիսացած է 36 մարզիկներու մէջ: 1956ի ձմեռնային Ողիմպիական խաղին մէջ առաջին Իրանցի օրիորդն է որ պիտի մասնակցի միջազգային մրցումներուն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (39)

ԳՈՐԾ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ ԺԳ.

— Հոգեվերլուծման մէջ ամէն ինչ պիղծ է, պատասխանեցի վճռական կերպով:

— Շատ հետաքրքրական կեանք մը անցուցած ըլլալու էք, գնդապետ Բէյս, ըսաւ Օր. Պետինկֆիլտ, աչքերը խոշոր բացած:

Ահա թէ ինչպէս կը խնդրեմ այս աղջիկները: Օթէլլօն հրապուրեց Տեզտէմօնան՝ անոր պատմութիւն պատմելով, ա՛, բայց Տեզտեմոնան չհրապուրե՞ց Օթէլլոն՝ իր ունկնդրութեան եղանակով:

Ամէն պարագայի մէջ, աղջիկը յաջողեցաւ համոզել Բէյսը, որ սկսաւ առիւծի պատմութիւններ պատմել: Մէկը եթէ մեծ թիւով առիւծ սպաննած է՝ մնացեալ բոլոր այրերէն նախամեծար կը համարուի, անիրաւ կերպով: Խորհեցայ թէ ժամանակն է որպէս զի ես ալ պատմեմ առիւծի պատմութիւն մը: Բայց աւելի ուրախ բան մը:

— Ասիկա ինծի կը յիշեցնէր յուզիչ պատմութիւն մը զոր ես իմացած եմ ժամանակին, ըսի: Բարեկամներէս մէկը որսի ելած էր արեւելեան Ափրիկէի մէջ տեղ մը: Գիշեր մը երբ գործով վրանէն դուրս ելած էր, թնթեւ մռլտոց մը իմացաւ: Անմիջապէս ետեւը դարձաւ եւ տեսաւ որ առիւծ մը կծկտած է, եւ պատրաստ յարձակելու: Բարեկամս իր զէնքը վրանին մէջ թողած էր: Մտածելն ու գործելը մէկ եղաւ.— գլուխը խոնարհեցուց կրցածին չափ, իսկ առիւծը ցատկեց ճիշդ իր գլխուն վրայէն: Կենդանին բարկացած՝ որսը կորսնցնելուն համար, դարձեալ մռնչեց եւ պատրաստուեցաւ կրկին ցատկելու: Մարդը այս անգամ ալ ծռեցաւ եւ առիւծը դարձեալ գլխուն վրայէն ցատկեց: Երրորդ անգամ միեւնոյն բանը պատահեցաւ. բայց մինչ այդ՝ բարեկամս հասեր էր վրանին մուտքին: Ներս խոյանալով խլեց հրացանը, ու երբ պիտի յարձակէր հրացէնն ի ձեռին, առիւծը աներեւութացեր էր: Այս բանը շատ զարմացուց զինքը: Նետուեցաւ վրանին ետեւի կողմը ուր փոքրիկ տարածութիւն մը կար եւ այնտեղ, տեսնելով կենդանին, որ ցատկելու փորձեր կը կատարէր:

Այս պատմութիւնը ընդունեցաւ որոտընդոստ ծափահարութիւններով: Քիչ մը շամփանեը խմեցի:

— Ուրիշ անգամ մըն ալ, ըսի, նոյն այս բարեկամս երկրորդ հետաքրքրական փորձառութիւն մը եւս ունեցաւ: Երկրին մէջ կը ճամբորդէր եւ ցերեկուան տօթէն առաջ տեղը հասնելու նպատակով իր մարդոցը հրամայեց լծել կառքերը, քանի դեռ մութ էր: Այս բանին համար բաւական նեղութիւն կրեցին, վասն զի ջորիները շատ յամառ կ՚ըլլան, վերջապէս յաջողեցան եւ խումբը ճամբայ ելաւ: Ի զարմանս մարդոց՝ ջորիները հովի նման կը սուրային. լուսնալու ատեն իմացան թէ ինչ էր պատճառը.— մթութեան մէջ տղաքը առիւծ մը լծած էին կառքին:

Այս ալ լաւ ընդունելութիւն գտաւ եւ զուարճութիւն առթեց սեղանին շուրջի մարդոց. բացի, կարծեմ, Աշխատաւորական կուսակցութեան անդամ բարեկամէս, որ կը մնար զուսպ եւ լրջադէմ:

— Պէտք է որ Ռոտեզիա երթամ, ըսաւ Տիկին Պլէր: Այդ ձեր պատմութենէն վերջ, գնդապետ Բէյս, պէտք է երթամ: Հակառակ անոր որ սարսափելի ճամբորդութիւն է, հինգ օր կառախումբին մէջ:

— Միասին կ՚երթանք անձնական կառքովս, ըսի կնամեծար հաճոյակատարութեամբ:

— Ոհ, Սըր Եօսթէյս, որքան ազնիւ էք: Իրա՞ւ կ՚ըսէք:

— Հարկաւ իրաւ կ՚ըսեմ, բացագանչեցի, յանդիմանական եղանակով մը, եւ գաւաթ մը շամփանեը եւս կուլ տուի:

— Գրեթէ մէկ շաբաթ վերջ, ուրեմն, Հարաւ. Ափրիկէ պիտի ըլլանք, հառաչեց Տիկին Պլէր:

— Ահ, Հարաւ. Ափրիկէ, ըսի զգացական շեշտով մը եւ սկսայ մէջբերումներ ընել վերջին բանախօսութենէն, որ կարդացած էր Գաղթային կաճառին մէջ: «Հարաւ. Ափրիկէն ի՞նչ ունի աշխարհին ցուցնելիք, ինչ: Իր պտուղն ու ագարակները, իր բուրդն ու ոստով հիւսուած ատարկաները, իր հօտերն ու իր մորթերը, իր ոսկին ու ադամանդը...

— Ադամանդ, գոչեց տիկին Պլէր, վերբացած:

— Ադամանդ, շշնչեց Օր. Պետինկֆիլտ: Երկուքն ալ խօսքը ուղղելով գնդ. Բէյսին.

— Կարծեմ Քիմպըրլի եղած էք:

Ես ալ Քիմպըրլի գտնուած եմ, բայց բան չըսի: Բէյսին վրայ հարցումներու տարափ մը ուղղեցին: Ի՞նչ էին իմ գիտցածներս այդ մասին: Ճիշդ է՞ թէ բնիկները առանձին եւ համախմբուած կ՚ապրին: Եւ նման բաներ:

Բէյս մեծ հմտութեամբ պատասխանեց բոլոր հարցումներուն: Բացատրեց բնիկներու տեղաւորման համար եղած կարգադրութիւնները, հետազօտութիւններն ու զանազան նախազգուշութիւնները, որոնք կը գործադրուին Տը Պիրսի կողմէ:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

(Շար.)

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարչապետը մեկնեցաւ Պելկրատէն: Իր հանդիպումներուն մասին հրատարակուեցաւ շատ անորոշ զեկոյց մը, որ ենթադրել կու տայ թէ դրական որոշումներ չեն առնուած պալքանեան Ուխտին համար ստեղծուած նոր պայմաններուն մասին: Ինչպէս գիտէք Ուխտին անդամներն են Եուկոսլաւիա, Յունաստան եւ Թուրքիա: Կը կարծուի որ դործնապէս, «քունի մէջ» է Անգարայի եւ Պլէտի մէջ կնքուած Պալքանեան Ուխտը: Եուկոսլաւիա չուզեր զինուորական գետնի վրայ սերտօրէն կապուիլ իր պալքանեան դաշնակիցներուն: Մէնտէրէսի տեսակցութեանց դրական միակ արդիւնքը՝ հրաւէր մը Թուրքիոյ վարչապետէն Եուկոսլաւ արտաքին նախարարին, Թուրքիա այցելելու:

× Դրական ուրիշ արդիւնք մը եւս՝ տնտեսական դաշնագիր մը, 5 տարուան համար:

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ բացառիկ իրաւասութիւններուն համար սահմանուած ժամանակաշրջանը պիտի վերջանայ քանի մը օրէն: Կը սպասուի որ կառավարութիւնը նոր օրէնքներ հրատարակէ մինչեւ Մայիս 20, մասնաւորաբար բնակարաններու շինութեան խնդրին մասին:

× Վարչապետ Էտ. Ֆոռ, «Օռոռ»ի մէկ թղթակցին յայտարարեց թէ լաւատես է ընդհանրապէս, Ֆրանսան եւ աշխարհը շահագրգռող խնդիրներուն նկատմամբ: Մատնանշած է յոյսի չորս պատճառներ: Միջազգային նուազ ձգտեալ կացութիւնը: Ֆրանքօ-գերմանական տնտեսական համագործակցութեան նպաստաւոր հեռանկարը: Հիւլէական ուժի խաղաղ գործածութեան բարիքները: Խաղացած հիւս. Ափրիկէի ապագայ կարելիութիւնները:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ համալսարանը հրաւիրեց Փարիզի համալսարանը, մասնակցելու համար իր երկուհարիւրամեակին առթիւ սարքուած հանդիսութեանց: Ֆրանսացի երեք ներկայացուցիչներ մեկնեցան Մոսկուա:

ՌՈՒՄԱՆԻԱՅԷՆ երկու փախստական օդանաւորդներ, յանձնուեցան Թրքական իշխանութեանց:

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆ, Փաքիստանի հետ ձըգտուած վիճակին պատճառով, կը սպառնայ յարիլ Խ. Միութեան:

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ եւ Հնդկաստանի միջեւ, սահմանային ծանր միջադէպ մը ծագեցաւ: Սպաննուեցան 12 Հնդիկներ:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ եւ Իսրայէլի սահմանապահ ուժերը ընդհարում մը ունեցան: Կը հաշուեն տասը մեռեալ եւ վիրաւոր:

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետ Սըր Էնթընի Իտըն, երկու հազար քմ.ի շրջան մը պիտի ընէ երկրին մէջ, ընտրական պայքարներուն առթիւ:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ վարչապետը յայտարարեց թէ Հնդկաչինը ժողովրդական սկզբունքներով պիտի որոշէ իր ապագայ վարչաձեւը:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նոր Սեբաստիոյ Օրուան առթիւ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի: Կիրակի 15 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 16-24, Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ, 2 ռիւ տ'էքիէն Տօրվ, Պուա Քոլոմպ:

Կը խօսի ընկեր ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին: Մասնակցութեամբ Նոր Սեբաստիոյ Իսիի եւ Անիէռի միացեալ երգչախումբին, ղեկավարութեամբ Պ. Կ. Գայիշեանի:

Խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, հայկական պարեր եւ խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը:

Ընտիր նուագախումբ: Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով:

Մուտք 200 ֆրանք:

Հաղորդակց. միջոց.— Կառ Սէն Լազարէն շոգեկառք, իջնել Պուա Քոլոմպ: Սրահը կայարանին ճիշդ քովը:

Հանդէսը կը սկսի որոշեալ ժամուն:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս Զորեքշաբթի երեկոյ, Քաւէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ. ԳԵՂԱՄ ԱՃԷՄԵԱՆ: Նիւթ՝ «Խրիմեան Հայրիկի կեանքն ու գործը»: Մուտքը ազատ է:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 5ին, կիրակի, ժամը 14·30ին: 9րդ թաղապետութեան սրահը:

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

ԻՍԻԻ մէջ, Յունիս 12ին, տեղւոյս քաղաքապետարանին սրահներուն մէջ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ֆ. Կ. Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղը կազմակերպած է տեղւոյն Սալ Կալմանի մէջ (կայարանին դիմաց), 15 Մայիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15էն մինչեւ 23 թատերական շքեղ ցերեկոյթ և պարահանդէս: Ի նպաստ Ֆ. Կ. Խաչի կայանի շէնքին նորոգութեան:

Կը խօսի Տիկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Կը ներկայացուի փարիզահայ սիրուած դերասաններու ամբողջական կազմով:

Մեծանուն երգիծաբան Յ. Պարոնեանի

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ

Խիստ ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն երեք արար:

Պարահանդէս՝

DANIEL GÉRARD et sa guitare

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ ԿՈՂՄԷ:

(«Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն»)

Այս կիրակի ժամը 15ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, 47 ռիւ տէ զ'էքոլ, մէթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէոն:

Բարձր հովանաւորութեամբ Ֆրանս. Կարմիր խաչի:

Նախագահութեամբ Ակադեմական

ՏՕՔԹ. ԹՐԷՄՈԼԻԷՐԻ

Սիրայօժար մասնակցութեամբ

ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ, ՀԱՆՐԻԷԹ ՊԱՐՈՅԻ (Քոմէտի Ֆրանսէզէն), ԺԻՐԱՅՐ ՍԷՐԳՈՅԵԱՆԻ (Փարիզի Օփերայէն), ՌԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ, ՕՏԷԹ ԼԸ ՏԱՆԹԻԻ (տաւիղ), ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ, ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ (Ցիկան եւ Կովկասեան պար):

Քառեակ բաղկացած ԺԻԶԷԼ ՏԸ ՄՕՆՍՕ (Թաւ ջութակ), Ժ. ՏԸ ՄՕՆՍՕ (Ա. ջութակ), ՄԱՐՍԷԼ ՊՕՆԷ (Բ. ջութակ), ԱՆԷԹ ՔԷՕՅ (Ալթիսթ):

Պիտի նուագեն Սպենդիարեանի Ղայթարման եւ Յարօ Ստեփանեանի Սփիւռք վիոլօնսէլ, Ֆրանսայի մէջ առաջին անգամ ըլլալով:

Հայկական պարի խումբը ղեկավարութեամբ ՑԱՍՄԻԿ ՔԻՒԹՆԷՐԵԱՆԻ:

Ընկերակցութեամբ դաշնակի ԱՆԺԷԼ ՆԻԶԱՄԵԱՆ եւ ՄԱՐԳԱՐ ԽՐԻՄԵԱՆ: ՆԱՅԻՐԻ երգչախումբը ղեկավարութեամբ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ:

Տոմսերը ապահովեցէք Կարմիր Խաչի կեդրոնէն, 15 Ռիւ Ժան Կուժօն, ինչպէս նաեւ Փարիզեան շրջանի մասնաճիւղերէն:

ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՄԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 22ին, կիրակի ժամը 16էն 24

Սէրքլ Միլիթէռ

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

ԹԱՏՐՈՆ - ԾԻԾԱՂ

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ

Cinéma ROXY

65bis, Rue Rochechouart, Paris

24, Մայիս, Երեքշաբթի երեկոյ, ժամը 8·45ին:

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ կը ներկայացնէ

ԳԷՈՐԳ ՏԱՆՏԻՆԵԱՆ

GEORGE DANDIN

Մոլիէռի ծանօթ կատակերգութեան, հայացուածը, երեք արար:

Բեմին վրայ՝ միմիայն ծանօթ դերասաններ՝ ՍԻՐՈՒՀԻ եւ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ, ՔՆԱՐ ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆ, ԻՐՄԱ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ, Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ, Ն. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ եւ Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ:

Բեմադրութիւն՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ

ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

Տոմսերը՝ Գրատուն Հր. Բալուեան, 43 ռիւ Ռիշէ եւ ճաշարան Գեղ. Աճէմեան, 12 ռիւ Քատէ:

ՔՍԱՆԱՄԵԱՅ ՏԱՐԵԴԱՐՁ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 15ԷՆ 24

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ

CERCLE MILITAIRE, Place St. Augustin

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՔՍԱՆԱՄԵԱԿԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ նահատակ հերոսներու յիշատակին, կիրակի, Մայիս 15ին առտուն Փրատոյի Ս. Սահակ Մեսրոպ մայր եկեղեցին:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Կաթողիկոսական պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ:

Հանդէսը՝ նոյն օրը ժամը 15էն 24 ՍալՄազընոյի մէջ: 88 ռիւ տ'Օպանեը:

Կազմակերպութեամբ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Հովանաւորութեամբ՝ Ս. Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կը նախագահէ՝ Պ. Վ. ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ

Այս տօնին հրաւիրուած են Մարսիլահայ կուսակցութիւններու, կրօնական Առաջնորդարաններու, հայրենակցական, երիտասարդական եւ բարեսիրական միութիւններու ներկայացուցիչները:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, մասնակցութեամբ՝ Օր. Օր. Անիթա Սարգիսեանի, Սեդա Զրբաշեանի, Ալիս Յարութիւնեանի, Պ. Պ. Քէնտիրեանի եւ Ժ. Մակարեանի (արտասանութիւն), Օր. Օր. Ժանէթ Տէյիրմէնճեան, Ալիս Շահմիրեան, Պ. Ժիրայր Գասպարեան (երգ), Ֆանթէզիներ՝ Աշոտ Յակոբեանի եւ Ֆէյտի Հրաչեանի կողմէ: Ընտիր նուագախումբ՝ **LYRE BAND**

Պարերը ժամը 20էն կէս գիշեր:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Վասպ. Հայր. Միութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Կապոյտ Խաչի, Նոր Սեբաստիոյ, Տարօնի, Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեանց:

Այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 8ին, Սէրքլը Կաթոլիկ սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ԱՆԴՐ. ԽԼՈՅԵԱՆ

Կը բանախօսէ Մարսէյլէն Համազգային Մշակութային Միութեան նախագահ

ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Կապոյտ Խաչի դպրոցի աշակերտութեան կողմէ խմբերգներ:

Կը մեներգեն Տիկին Թադէոսեան, Պ. Մաղաքեան եւ Օր. Ուզունեան:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մուտքը ազատ է:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Տեսչութիւնը կը հրաւիրէ ծնողները, վարժարանին բարեկամները, եւ համակիրները, աշակերտներու տարեկան մարզահանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ 15 Մայիսին, վարժարանի պարտէզներուն մէջ ժամը 15·30ին: Ուեւորիչ մրցումներ:

Մարզական խաղերու պիտի յաջորդեն, Ծնողաց Միութեան կազմութեան երրորդ տարեդարձի հանդէսները, երեկոյեան ընթրիքով, Պէշիկթաշլեան - Գ. Մ. Ալէմշահ թատերասրահին մէջ:

Փափաքողները կրնան մասնակցիլ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կարտանի Նոր Սեբաստիոյ «Անդրանիկ» Թատերախումբը ղեկավարութեամբ Նափոլէոն Սարգիսեանի կը ներկայացնէ

ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ

Ի նպաստ Մարսէյլի Համազգայինի Կրթական ծրագիրներուն:

Այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, Պօմոնի եկեղեցիին սրահին մէջ:

Կէս գիշերէն վերջ պարահանդէս:

Կը նուագեն Ա. Մաթոյեան եւ Գասպարեան եղբ.:

Միջնարարին կովկասեան պարեր:

Մուտք 150 Ֆրանք:

ՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ ԺԸՆԵՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ Լիոնի «Սիամանթօ» խումբը կազմակերպած է օթոքառով պտոյտ մը դէպի Ժընեւ, կիրակի, Մայիս 15ին: Փափաքողները կրնան արձանագրուիլ հետեւեալ հասցէներուն:

Donabedian, 155, Grande Rue de la Guillotiére. Hapelian, 90, Rue Boileau. Djolakian, 103, Rue Masséna.

ԵՐԹ ՈՒ ԴԱՐՁ 1000 ՖՐ.

Օթօքառը կը մեկնի ժամը 6ին, Փլաս Կիշառէն:

Ֆրանսացի ինքնութեան թուղթը անհրաժեշտ է:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ.— Զմշկածագի եւ շրջակայից, ժողովրդական երգերու, պարերու, եւ բանահիւսութեանց հաւաքածոն, նօթագրուած շքեղ տպագրութեամբ եւ գեղարուեստական կողքով: Գին՝ 500 ֆրանք, Ամերիկայի համար երկու տոլար, փոստի ծախքով միասին:

Դիմել Բ. Աճէմեանի,

202, Rue du Fg. St. Martin, Paris (10)

Եւ Պ. Յով. Աճէմեանի՝

1855, Columbus Ave. Roxbury, 19, Mass. U.S.A.

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 9ին, 17 ռիւ Պլէօ, Մէթրօ Քատէ:

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին բոլոր խումբերը.—

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ այս Եշ. օր ժամը 9ին:

ԻՇԽԱՆ խումբը այս Եշ. օր, ժամը 9ին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 9ին:

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 9ին:

ԸՆԿ. ԿԱՐՕ այս կիրակի ժամը 3ին:

(Շար.)

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչները:

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին, Յոյներուն սրահը, 5 ռիւ Պօնըֆուա:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Տէսինի Սեբ. Մուրատ Ուս.ի մասնաճիւղս խոր վշտով կարդաց «Յառաջ»ի մէջ, Մկրտիչ Փափազեանի դառնաղէտ մահը: Այս առթիւ մասնաճիւղս խորին ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տիկին Փափազեանի եւ իր զաւակներուն:

×

Լիոնի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Տիկին Գեղան Փափազեանի, Տէր եւ Տիկին Առլէնի, ընկ. Սուրէնի եւ բոլոր պարագաներուն, իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին վաստակաւոր՝ ուսուցիչ Մկրտիչ Փափազեանի մահուան առթիւ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Տունը աշխատող գործաւորուհիներ, մասնագէտ ամառուան հագուստի, փեճուարի, բապլիէ - պլուզի, մեծ քանակութեամբ աշխատանք ապահովուած: Ստիպողաբար ներկայանալ՝

Ets. ORLÉANS, 170, Rue St. Martin Paris Entresol

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 12 ՄԱՅԻՍ • JEUDI 12 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7671 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3082

ՖՐԱՆՍԱՆ ԼԱՒԱՏԵՍ

*

Այս վերջին օրերու քաղաքական նորութիւնները՝ Երեքներու ժողովը, Գերմանիոյ մուտքը Ատլանտեան Ուխտին մէջ, չորս վարչապետներու հանդիպումի մը ծրագիրը, Աւստրիոյ դաշնագիրը, պատճառ եղած են որ որոշ լաւատեսութիւն տիրէ միջազգային շրջանակներու մէջ :

Եթէ կային մտահոգութիւններ աշխարհի խաղաղութեան մասին, աւելի հեռու են անոնք այսօր :

Տեղական թերթի մը տուած տեսակցութեան առթիւ վարչապետ Էտկար Ֆոռ կը հիմնաւորէ իր ապագայի յոյսերը կարգ մը յատկանշական տուեալներով :

Առաջին առթիւ վարչապետը կը նկատէ որ Չորսերու ժողովի մը պատրաստութիւնը եւ Աւստրիոյ դաշնագրին անմիջական ստորագրութեան պարագան, լաւագոյն նիշեր են խաղաղ Եւրոպայի մը համար :

Ասիոյ մասին, նախագահ Այզընհաուըրի եւ Տըլըսի յայտարարութիւնները նաեւ յուսալ կուտան մօտակայ լուծում մը Ֆորմոզայի համար, եւ եթէ Արեւմուտքի եւ Արեւելքի տեսակէտները միշտ իրարու դէմ են, պէտք է պարզապէս չմոռնալ որ ամէն ինչ կը կարգադրուի փոխադարձ զիջումներով :

Պ. Էտկար Ֆոռ կը հաւատայ որ ՄԱԿը մեծ դեր խաղցած է աշխարհի խաղաղութեան պահպանութեան մէջ եւ համոզուած է որ հիւլէական ուժը պէտք է գործածուի միայն խաղաղ նպատակներու համար :

Այս տեսակէտը կը գործադրէ արդէն Ֆրանսան :

Վարչապետը լաւատես է նաեւ ֆրանքեւգերման յարաբերութեանց նկատմամբ : Տնտեսական գործակցութիւն մը, որուն մէջ պէտք չէ այլեւս փոխադարձ անվստահութիւն գոյութիւն ունենայ, լաւագոյն առիթն է վերջ տալու համար երկու երկիրներու ընդդիմութեան :

Վարչապետը, վերջապէս կը ջանայ միշտ բարձրացնել Ֆրանսացիին կեանքի մակարդակը, եւ ատոր մէջ կը գտնէ լաւագոյն զէնքը պայքարելու համար համայնավարութեան դէմ :

Թոշակներու վերջին փոփոխութիւնները, տուրքերու բարեփոխումները մեծապէս նպաստեցին արդէն այս քաղաքականութեան :

Տնտեսապէս ուժով Ֆրանսա մը միայն կրնայ իր արժանավայել տեղը գրաւել բարեկամ երկիրներու կողքին եւ կատարել իր դերը աշխարհի մէջ :

Այս յուսադրիչ պարագաներու կողքին, կան անշուշտ կարգ մը ուրիշ խնդիրներ որ կրնան մթնոլորտը պղտորել :

Գերմանիոյ միասնականութիւնը, Ֆորմոզայի հարցը եւ կարմիր Չինաստանի ճանաչումը խնդիրներ են որ կը կարօտին լուրջ ուսումնասիրութեան : Եթէ այս հարցերուն նկատմամբ կարելի չէ վերապահ չըլլալ, վարչապետը կը կարծէ թէ որչափ ատեն որ գոյութիւն չունի «աշխարհի վարչական խորհուրդ» մը, անոր տեղ խաղաղաէր կամք մը կրնայ պահպանել աշխարհի խաղաղութիւնը :

Այզընհաուըր համաձայն է չորս վարչապետներու ժողովին : Հակառակ որ ինք թերահաւատ է անոր արդիւնքին մասին :

Արդ, ի՞նչի մասին պիտի խօսին : Այն հարցերուն մասին զոր Ֆրանսայի վարչապետը կը չօշափէ իբրեւ մթնոլորտը պղտորող խնդիրներ՝ Գերմանիոյ միասնականութիւն, Ֆորմոզա, կարմիր Չինաստանի ճանաչում, զինաթափում : Կարեւորը Խորհրդային Միութեան դնելիք պայմաններն են մանաւանդ Փարիզի համաձայնութեանց մասին :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀՐԱՒԷՐԸ ՓՈԽԱՆՑՈՒԵՑԱՒ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ

*

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑ ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ

Միացեալ Նահանգներու նախագահը արտաքին նախարար Ֆ. Տըլըսի դրական պատասխան մը ղրկած ըլլալով, Ֆրանսա, Անգլիա եւ Ամերիկա, վարչապետներու ժողովի մը հրաւէրը պաշտօնապէս ներկայացուցին Խ. Միութեան : Այզընհաուըր, իր պատասխանին մէջ, ամէն իրաւասութիւն տուած էր արտաքին նախարարին, որպէսզի ինք որոշէ, եթէ այդպիսի հանդիպում մը «կարելի եւ արդիւնաւոր» կը նկատէ : Ուրեմն չորս վարչապետներուն ապագայ հանդիպումը արդէն գրեթէ կարգադրուած կը նկատուի, անշուշտ ենթադրելով թէ Խ. Միութիւնը պիտի ընդունի հրաւէրը : Ինչ որ, շատ հաւանական կը գտնեն իրազեկները : Ինչպէս կը սպասուէր, արտաքին նախարարներն ալ պիտի մասնակցին ժողովներուն : Եւ երբ վարչապետները ընդհանուր գիծերու մէջ համաձայնութեան մը գան, նախարարները պիտի շարունակեն բանակցութիւնները, քննելով խնդիրները մանրամասնութեամբ : Այսինքն՝ Էտ. Ֆոռ, Էնթընի Իտըն, Այզընհաուըր եւ Մար. Բուլկանին, նախապատրաստական համաձայնութիւն մը միայն պիտի փորձեն կնքել, մինչ բուն աշխատանքներն ու հաւանական դժուարութիւններու լուծումը, կը ձգուի արտաքին նախարարներուն : Այս տարազը, ինչպէս հաղորդած էինք առջի օր, Ֆ. Տըլըսի առաջարկած միջին ճամբան է, մօտեցնելու համար «Մեծերու» հանդիպումին մասին, Անգլիական եւ Ամերիկեան տեսակէտները : Եւ խորքին մէջ, յաջող տարազ մը կը թուի ըլլալ, որովհետեւ եթէ վարչապետներու ժողովը բանակցութեանց ընթացքին կրէ ձախողութեան մը պատասխանատուութիւնը, դժուար պիտի ըլլայ Արեւելք – Արեւմուտք նոր հանդիպում մը սարքել : Թուականի եւ վայրի մասին, միայն ենթադրութիւններ կան, որովհետեւ Երեք Մեծերու յուշագիրը ոչ մէկ առաջարկ կը ներկայացնէ այդ մասին : Ոմանք Լուկանօ (Զուիցերիա) հաւանական վայրը կը նկատեն, ուրիշներ Սթոքհոլմ : Կը կարծուի որ Աւստրիոյ դաշնագրին ստորագրութեան ժողովներուն, 15 Մայիսին Վիէննա, այս մասին որոշում պիտի առնուի Մոլոթովի հետ համաձայնաբար : Նոյն անորոշութիւնը՝ օրակարգին մասին : Սակայն կը նկատեն թէ Ամերիկան պիտի առաջարկէ քննել անպայման մանաւանդ երեք խնդիր :

— Զինաթափութիւն եւ հիւլէական ռումբի հարց :

— Գերմանիոյ Միութիւնը :

— Մարդկային եւ «գերուած ազգերու» ազատութիւն :

× Դիւանագիտական շրջանակներու կարծիքով, Մոսկուա հրաւէրին պատասխան պիտի չտայ Վարշաւիոյ ժողովին վերջանալէն առաջ :

× Երեք Մեծերը յուշագիրը ղրկեցին Մոսկուա, Ատլանտեան Ուխտի մնացեալ 12 անդամներու հաւանութիւնը առնելէն ետք :

×

Երբ Արեւմուտքի մեծերը կը ղրկէին հանդիպումին հրաւէրը Մոսկուա, Խ. Միութիւնը, մէջտեղ կը նետէր նոր ծրագիր մը, ընդհանուր զինաթափութեան մասին : Ինչպէս գիտէք, շաբաթներէ ի վեր զինաթափութեան յանձնաժողովը իր աշխատանքները կը տանի Լոնտոնի մէջ : Խ. Միութեան այս ծրագիրը, զոր Ժ. Մալիք ներկայացուց առջի օր յանձնաժողովին, լայն տեղ կուտայ արեւմտեան պետութեանց նախորդ ծրագրին կարգ մը տրամադրութիւններուն : Թէեւ ուշագրաւ է Մոսկուայի մերժումը արեւմտեան տեսակէտներուն, սակայն ակնբախ են նաեւ իր ճիգերը՝ Արեւմտ. Գերմանիոյ վերազինումը արգիլելու : Արդարեւ կ՚առաջարկէ .— Գերմանիոյ անմիջական պարպումը՝ չորսերու զինուորական ուժերէն, բացի անհրաժեշտ նկատուած մէկ քանի գունդերէ որոնք պիտի մնան հոն, մինչեւ վերջնական համաձայնութիւն մը : Արեւելեան եւ Արեւմտեան Գերմանիոյ ոստիկանական ուժերուն սահմանափակումը, եւ Չորսերու հսկողութիւնը՝ այդ մասին : Իսկ ինչ որ կը վերաբերի միջազգային զինաթափութեան՝

— Արգիլել հիւլ. զէնքերու գործածութիւնը, եւ շինութիւնը : Ստեղծել իւրաքանչիւր երկրի մէջ քննիչ յանձնաժողովներ, եւ ծրագիրը գործադրել տարուէ տարի, աստիճան առ աստիճան :

— Սահմանափակել զինուորական ուժերը որպէսզի չանցնին 1.500.000ը Ամերիկայի, Չինաստանի եւ Խ. Միութեան համար միասնաբար, եւ 650.000ը Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ համար, նորէն միասնաբար :

×

ՖՐԱՆՔԵՒԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ բարեկամութեան դաշնագրին չեղեալ նկատուելուն առթիւ, մինչ Խ. Միութեան փոխ վարչապետը Քականովիչ կը յայտարարէ թէ « դրամատիրութեան տակ տառապող ժողովուրդները ուշ կամ կանուխ պիտի հետեւին մեր յեղափոխական ճամբուն», կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը Խրուշչեւ կը յայտնէ Խ. Միութեան փափաքը՝ արեւմուտքի հետ գործակցելու :

ՓԱՐԻԶԻ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

*

Մինչ Ատլանտեան Ուխտի ժողովները աւարտելու վրայ էին, կողմնակի հանդիպումներ, տեսակցութիւններ կը յաջորդէին իրարու : Հնդկաչինի խնդիր, Սարի մասին դժուարութիւններ :

Վարչապետը Էտ. Ֆոռ տեսակցութիւն մը ունեցաւ վարչապետ Ատընաուըրի հետ Սարի «Եւրոպացի մարզպանին» իրաւասութիւններուն մասին : Սարի վարչապետը Հոֆման, որ համամիտ չէ Ֆրանքեւգերմանական 30 ապրիլին առնուած որոշումին, հանդիպում մը ունեցաւ արտաքին նախարար Փինէի եւ վարչապետ Ատընաուըրի հետ : Կը կարծուի որ մարզպանին իրաւասութիւններուն նկատմամբ, Սարի վարչապետը պիտի ընդունի ի վերջոյ Ֆրանքեւգերմանական տարազը, որ կը նախատեսէ, ծանրակշիռ պարագաներուն, կառավարութեան որոշումներուն ժխտումը՝ մարզպանին կողմէ : Եթէ համաձայնութիւն մը չկնքուի, Արեւմտեան Եւրոպայի Միութիւնը իր այսօրուան ժողովին մէջ պիտի քննէ խնդիրը եւ հաւանական կը նկատուի որ վճիռ մը տայ :

× Գալով Հնդկաչինի հարցին, բարելաւում մը կը նկատուի Ֆրանսական եւ ամերիկեան տեսակէտներուն միջեւ գոյացած որոշ մերձեցում մը : Ֆրանսայի վարչապետն ու արտաքին նախարարը, նոր տեսակցութիւն մը ունեցան Ֆ. Տըլըսի հետ, սակայն տակաւին վճռական որոշում մը ձեռք չէ բերուած Հնդկաչինի մէջ Ֆրանքեւամերիկեան ներդաշնակ քաղաքականութեան մը մասին : Միւս կողմէ Սայկոնի կառավարութիւնը կարգ մը փոփոխութիւններու ենթարկուած է : Վարչապետ Տիէմ հրատարակեց նոր անդամներուն ցանկը : Թէեւ նախարարներու թիւը բարձրացած է, բայց կը նկատեն թէ քաղաքական տեսակէտէն չէ «ընդլայնուած» կառավարութիւնը : Նախարարները առաւելաբար փորձագէտներ են, եւ չեն ներկայացներ երկրին զանազան հոսանքները : Ինչ որ լուծում մը չի բերեր Հնդկաչինի ներկայ տագնապին :

ՕԴԱՅԻՆ ՄԻՋԱԴԷՊ

★

Ամերիկեան ութը օդանաւեր, որ շրջան մը կը կատարէին Քորէայի ծովեզրին բացերը, դեղին ծովուն վրայ, յարձակման ենթարկուեցան «համայնավար 12 Միկերու կողմէ» ինչպէս կը հաղորդէ Ուաշինկթընէն զեկոյց մը : Ամերիկեան «Սէյպըր»ները կը դիմադարձեն եւ վար կ՚առնեն երկու Միկեր : Հաւանաբար երրորդ մըն ալ վար ինկած է, ծանրօրէն վնասուած ըլլալով : Փէքինի անթելը իր կարգին կը հաղորդէ լուրը յայտնելով թէ «Սէյպըր» մը վար առնուած է : Ոչ մէկ ակնարկութիւն փճացած «Միկ»երու մասին : Ուաշինթըն կը հերքէ Փէքինի լուրը .—«Ամերիկեան բոլոր օդանաւերն ալ վերադարձան օդակայան առանց վնաս կրած ըլլալու» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ 16րդ համագումարը վերջացաւ երէկ : Քննութեան նիւթ դարձան բազմաթիւ խնդիրներ ինչպէս Ծայրագոյն եւ Միջին Արեւելքի հարցերը : Թուրքիոյ արտաքին նախարարը զեկոյց մը կարդաց Պանտունկի խորհրդաժողովին մասին : Յետոյ իւրաքանչիւր ներկայացուցիչ պարզեց իր կառավարութեան տեսակէտը : Ամերիկայի արտաքին նախարարը, բացատրեց ամերիկեան քաղաքականութեան հետապնդած նպատակները Ասիոյ մէջ : Տըլըսի կարծիքով, վառօդի տակառը Ասիան է այժմ, եւ կացութիւնը շատ աւելի վտանգաւոր է հոն, քան թէ Եւրոպայի մէջ :

× Քննուեցաւ նաեւ Ատլանտեան Ուխտի եւ Արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան յարաբերութեանց խնդիրը : Երկու կողմակերպութիւնները զիրար կը լրացնեն, յայտարարուեցաւ պաշտօնապէս :

ԱՒՍՏՐԻՈՅ հաշտութեան դաշնագիրը, հակառակ դեռ տիրող դժուարութեանց, պիտի ստորագրուի այս կիրակի, կը յայտնեն իրազեկները : Ցամենայն դէպս այս կարծիքը հետզհետէ համոզում կը դառնայ : Կ՚ըսեն նոյնիսկ, թէ արտաքին նախարար Ֆիկլ պիտի ստորագրէ Աւստրիոյ կողմէ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Չեխոսլովաքիոյ դեսպանատան մէջ սարքուած մէկ ընդունելութեան ընթացքին, Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը Խրուշչեւ, ուշագրաւ յայտարարութիւններ ըրաւ խաղաղ համակեցութեան մասին : Խօսքը արեւմտեան երկիրներու դիւանագէտներուն ուղղելով, բաժակը վերցուց եւ՝ «Միջամուխ մի ըլլաք մեր խնդիրներուն, եւ մենք ալ չենք խառնուիր ձեր գործերուն» : Յետոյ ըսաւ թէ Խ. Միութիւնը չուզեր պատերազմ մը որովհետեւ արդէն «ներքին բաւական խնդիրներ ունի լուծելիք» :

ՎԱՐՇԱՒԻՈՅ ժողովը բացուեցաւ երէկ : Մար. Բուլկանին յայտնեց այս առթիւ թէ կը փափաքի որ նոր միջոցներ ձեռք առնուին ամրապնդելու համար արեւելեան պետութեան պաշտպանողական կարելիութիւնները :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԷՆ կը հաղորդեն թէ դիւանագիտական շրջանակները աւելի նըպաստաւոր կը գտնեն «Բուլկանին անձանօթին» հետ հանդիպում մը, քան թէ «ամէն ատենուան Մոլոթով»ին հետ :

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ կուսակցութեան մէջ վերջին յեղաշրջումներուն առթիւ դեռ չեն հանդարտած կուսակցականներուն մտքերը : Ներքին տագնապ մըն է որ կ՚անցընեն այժմ արմատականները :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը Շու Ան Լէյ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Փէքինի անգլիական գործավարին հետ :

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ տօնին առթիւ, Խ. Միութեան պաշտպանութեան նախարարը յօդուած մը ստորագրած է «Փրաւտա»յի մէջ ուր կը գովէ Մար. Թիթօն :

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶԻ «ՑԵՂԻՆ ՁԱՅՆԸ»

*

Արամ Հայկազ, ամերիկահայ գրագէտը, որ Համաստեղէն ետք հրապարակ եկաւ, սիրուած եւ ուշագրաւ դէմք մը դարձաւ վերջին քսանեւհինգամեայ հայ գրականութեան մէջ։ Ա. Հայկազի գրուածքներուն մեծ մասը լոյս տեսաւ «Հայրենիք» ամսագրին մէջ. իր գիրքը լոյս տեսնելէն առաջ արդէն գնահատուած ե– րիտասարդ գրագէտ մըն էր Հայկազ :

Այդ գնահատութիւնը համակրանքի արտայայտութիւն մըն էր այն աղուոր պատմուածքներուն եւ դրուագումներուն համար, որ հեղինակը կուտար իր պարզ, սահուն եւ առողջ լեզուով։ Սակայն երբ առանք կը ներկայանան հատորով, արդէն վերջնական ձեւ ստացած, կրկնակի արժէք կը ստանան իբրեւ մնայուն գանձ հայ գրականութեան :

« Ցեղին ձայնը » վերնագրով, անկէ տարիներ առաջ, Ամերիկայի մէջ Ա. հատորը լոյս տեսաւ եւ ջերմօրէն գնահատուեցաւ հայ մամուլին կողմէ :

Այս տարի, նոյն վերնագրով, երկրորդ եւ ստուար հատոր մը մեզի կը նուիրէ Արամ Հայկազ, այս անգամ իր գիրքը տպել տալով Պէյրութի մէջ :

Առանց վարանքի կարելի է ըսել, թէ այս տարուան գրական – գեղարուեստական գլուխ գործոցը Արամ Հայկազի «Ցեղին ձայնը» հատորն է :

Գրական դատողութիններ ընելէ առաջ, սովորական կարգը անտեսելով, ընթերցողներուն պիտի թելադրեմ օրինակ մը ունենալ այս գրքէն, որ գանձարան մըն է, մատչելի բոլորին, գրաւիչ գիրք մը, որուն ընթերցումէն ետք, վստահ եմ, ան թանկարժէք գիրքը պիտի դառնայ բոլոր ընթերցասէրներուն :

Աւելին. պիտի ըսեմ, թէ ով որ կարդացած չէ «Ցեղին ձայնը», ընթերցման գեղագոյն հաճոյքէ մը զրկուած է :

Այս հատորը կը վարձատրէ ընթերցողը եւ կը մղէ զայն կրկնակի ընթերցումներու :

Ինչո՞ւ այսքան «ռէքլամ» (օտար բառը գործածենք, որպէսզի կողիտ կողմը չեշտուի) :

Ձեմ քաշուիր հրապարակաւ յայտարարելու, որ այդ «ռէքլամը» ինքնին գրական «գնահատանք» է, որուն պատասխանատուութիւնը կը ստանձնեմ երկար պայմանաժամով :

Գիրք մը, որ վերլուծումի չի կարօտիր եւ ընթերցողի հոգին կը գրաւէ, պէտք չունի քննադատի միջնորդութեան, այլ պէտք է կարդացուի։ Այդ պարագային գրական բնորոշումներն ու գնահատանքները առատութեամբ եւ անկեղծութեամբ կ՚արտայայտուին :

Ա. Հայկազի այս հատորին մէջ տեղ գտած են.

Ա. Գաւառի յիշատակներ եւ տիպեր :
Բ. Քիւրտիստանի լեռներուն մէջ :
Գ. Մեր դրացիները :

Այլազան այս պատմուածքներն ու պատկերները մեզ կը փոխադրեն հին օրերու գաւառը, կը տանին տարագրութեան ճանապարհներուն վրայ, Քիւրտիստանի լեռներուն մէջ, եւ մեր միտքը կը հանդարտեցնեն գրացի տիպարներու եւ մարդկային սրտառուչ կեանքին պատկերացումով :

Ու ամէն տեղ, այս գրուածքներուն մէջ, ցեղին ձայնն է, որ կ՚աղաղակէ, այնքան խորունկէն, այնքան սրտակեղեք, բայց այնքան շնորհալի, որ մենք լիովին կ՚ապրինք անցքերը, ճիշդ հեղինակին պէս նոյն տրոփումով եւ նոյն յուզումներով :

Արամ Հայկազ այն շնորհալի գրագէտներէն է, որ գիտէ գիտել եւ փոքրիկ դրուագի մը վրայ մեզ խոնարհեցնել աւելի մեծ ողբերգութեամբ։ Հոս կարելի է յիշել տասնեակ մը այդ դրուագներէն, որոնք ցեղի մը ամբողջ նկարագիրը նժարին մէջ կը նետեն եւ կը լուսաւորեն :

Դիտելու կարողութեան կը միանայ պատմելու գրական շնորհը, որ առատութեամբ ունի հեղինակը։ Ոչ մէկ աւելորդ բան կարելի է գտնել անոր արձակին մէջ, որ առատութեամբ կը հոսի, կը պսպղայ, կը գունաւորի եւ կը նկարէ կեանքը իր այլազան փուլերուն մէջ, միշտ հոգեբանական խորքով, հակառակ պատմումի վագքին :

« Ցեղին ձայնը » հատորը տարագրութենէն այնքան մեծ թշուառութեամբ ճողոպրած բեկորներու անպատմելի կեանքին սրտառուչ պատկերացումն է, ուր ոչ միայն ցեղին ձայնը կը լսուի, երբեմն մեր հոգին հպարտութեամբ լեցնելով, այլ եւ մարդկային նկարագրին եւ հոգեբանութեան վաւերական պատկերներ կ՚արձանագրէ, ամէն ժամանակի համար հետաքրքրական :

Մարդկային տարրը մեծ չափով զգալի է «դրացիներուն» նուիրուած պատկերներուն մէջ։ Հեղինակին սիրտն ու միտքը ցեղին արեան բաբախումն ունին, սակայն միշտ կը բարձրանան մարդկային ու համամարդկային արտայայտութիւններու : Անձիդ այս վերելքը պարզ ու անկեղծ սրտի մը ճանապարհն է, որ մարդկային է եւ նոյնն է բոլոր ազգերու ներաշխարհին մէջ :

Պատմումի շնորհը, դիտելու եւ դրուագելու հաւասարակշռութիւնը, արուեստագէտի բնական ճաշակը միացած կը տեսնենք, Ա. Հայկազի մէջ։ Այս պատճառաւ գրագէտը չի սայթաքիր եւ գրուածքը կը գտնէ իր պարզ եւ կատարեալ կառուցումը :

Այս բոլորը արժեցնելու համար Արամ Հայկազի լեզուական շնորհը առաջին տեղը կը գրաւէ :

Արամ Հայկազի լեզուն պարզ ու պայծառ է, հարուստ ու ճոխ լեզու մը ըլլալով հանդերձ։ Պարզութիւնն ու պայծառութիւնը ընթերցողը լեզուական ճիգէ կ՚ազատեն, բայց հարուստ, պատկերալից եւ առողջ լեզուի տպաւորութիւնը միշտ կը զգացուի :

Քանի մը գիծերով տիպարը կը կազմէ իր պատկերը ձեր մտքին մէջ եւ դուք կը տեսնէք զայն իր բոլոր շարժումներուն մէջ։ Ձեր ընթերցումէն ետք տիպարները իրենց յատուկ դէմքով ձեզի ծանօթ մարդիկ են, եւ նկարելու այս յատկութիւնը քիչ բան չէ պատմուածքի եւ պատկերի գրականութեան մէջ :

Արամ Հայկազի գրականութեան առաւելութիւններէն մէկը, թերեւս ամէնէն յատկանշականը, սրամտութիւնն է, որ ամբողջ հիւսուածքին կ՚ընկերանայ, հաճելի այլազանութեամբ մը, որ միեւնոյն ժամանակ հոգեբանական է :

Այս դատողութիւնները կրնանք օրինակներով աւելի շեշտել եւ մեր գնահատութիւնները ճոխացնել, սակայն առանց բոլորի գումարը պիտի հաւասարի այն եզրակացութեան, որ յօդուածիս մուտքին էր :

Արժէքաւոր գիրք մըն է եւ այդ արժէքը ուրիշներ աւելի պիտի գնահատեն, եթէ կարդան զայն :

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

ՎԱՆԵԱՆ Ա. ԵՒ Բ. ԳՈՒՆԴԵՐԸ

(Վասպուրականի հերոսամարտին քառասնամեակին առթիւ)

*

1917ին երբ ռուսական բանակները «դէպի տուն» նշանախօսքէն գինովցած՝ ռազմաճակատները լքելով, կը հեռանային, Հայաստանի հանրապետութեան երեսփոխանական ժողովը որոշեց՝ տարագիր Արեւմտահայերը զէնքի տակ առնել :

Կազմուեցաւ «Արեւմտահայ կոմիտէն», որուն նախագահն էր Վահան Փափազեան, անդամակցութեամբ Պ. Պ. Հայկ Կոսոյեանի, Վ. Թումոյեանի, Խլղաթեանի, Ն. Պուռնութեանի, Ե. Սիմոնեանի եւ Կ. Պէյլէրեանի :

Առաջին առթիւ, զօրակոչին պատասխանեցին հազարաւոր Վասպուրականցիներ եւ խանդավառօրէն եկան արձանագրուելու, շատեր՝ նոյնիսկ վեց եօթը ժամ կարգի սպասելին եւ կազմուեցան «Վանեան» Ա. եւ Բ. գունդեր, (3600 սուին) :

Ա. գունդին հրամանատար նշանակուեցաւ Ղարապաղցի գնդապետ Պաղտասարեանը, օգնականը՝ փոխ գնդապետ Քաջեան։ Երկրորդ գունդին կը հրամայէր գնդապետ Զարուխչեանը, քաջ եւ անվեհեր էր եւ սիրուած բոլորէն :

Մէկուկէս ամսուան զինավարժութենէ ետք, այդ գունդերը արդէն ստիպուեցան գործօն դեր ստանձնել :

Այդ օրերուն, ծպտուած Թուրք հրամանատարներու ղեկավարութեամբ, տեղական Թուրքեր եւ Թաթարները սկսան խլրտումներ յարուցանել Երեւանի մէջ եւ շրջանները :

Հայկական գնացքները այլեւս չէին կրնար անցնիլ Ուլուխանլու, Պէօյիւք Վերտի, Զանգի Բասար եւ Նախիջեւանի շրջաններէն :

Զօր. Դրօն ու Վասպուրականի բանակին մէկ մասը խաղաղեցուցին Երեւանը : Երեւանէն դուրս դտնուող Թաթարներն ալ ներքին խլրտումներու ձեռնարկած ըլլալով, սկսած էին գործածել Թուրքիայէն հասած նոր զէնքեր եւ գնդացիրներ եւ խանգարել ներքին անդորրութիւնը :

Վանեան երկու գունդերը (3600 սուին) ստիպուած, հետիոտն ճամբայ ինկան դէպի Վաղարշապատ, անկէ ալ դէպի Սուրմալու եւ սահմանը, Վան երթալու համար :

Շատ չանցած, Երեւանէն եկաւ Հայաստանի լիազօր ներկայացուցիչը եւ բանակին հետ ճամբայ ինկաւ :

Պայքարի մօտերը դեռ նոր հասած էինք, երբ՝ հանդիպեցանք գնդապետ Տիգրան Բաղդասարեանին, որ՝ իր զինուորներուն հետ, Անիի մէջ եւ Վանայ լճի եզերքներուն վրայ, երկար դիմադրելէ ետք, պաշարումէ ազատելու համար, նահանջեր էին։ Նոյն վայրը հասած էր նաեւ Արեւելահայերէ բաղկացած 5րդ գունդը :

Վան անցնիլը այլեւս անհնար դառնալով, բոլորս միասին վերադարձանք դէպի Բարդողեան լեռնաշղթայի բարձունքները (1914ի սահմանը) ուր՝ տեղաւորուեցան « Վանեան» երկու գունդերը :

Մարտ 15ին, թշնամին երեք թեւերով յառաջացաւ : Կեդրոնի հետ կապ եւ թընդանօթներ չունենալով, հարկադրուեցանք նահանջել, բաւական դիմադրելէ վերջ եւ տեղաւորուեցանք Օրգօֆ – Իգտիր շրջաններուն մէջ :

Երեւանէն մեզի ղրկուած լեռնային թնդանօթները մեծ ոգեւորութիւն առաջ բերին եւ կարելի եղաւ թշնամին քշել մինչեւ իր նախկին սահմանը :

Վանեան Ա. գունդի մէկ գումարտակը կռուի ընթացքին՝ պաշարուած էր Ալհաջ ըսուած, սեւ, ժայռոտ վայրին մէջ, մաս մըն ալ ցրուած էր անդնդախոր ձորին մէջ :

Նոյն կռիւներուն մէջ, զոհուեցան 84 Վասպուրականցի քաջարի երիտասարդներ եւ մտաւորականներ, որոնց շարքին նաեւ « Վան Տոսպ» խմբագիր Վարդան Պապիկեան, Պասեան, Հիւսեան, Զրադացպանեան, Եղիկեան եւ ուրիշներ :

Հինգ օր ետք միայն հնարաւոր եղաւ հաւաքել մեր անձնուրաց զինուորներու դիակները, զինուորական նուագախումբով, եռագոյն դրօշներով եւ պատիւներով թաղում կատարելու համար :

Երեսունեւութ տարիներ անցած են այդ 84 անմահներու նահատակութեան պարագաները ցարդ անծանօթ մնացած են հանրութեան :

Իմ անբա՜խտ, բայց սուրբ նահատակ զինակիցներ, ձեր յիշատակը անմոռանալի պիտի մնայ մեր եւ գալոց սերունդներու սրտերուն մէջ :

Ձեր եղբայրական մեծ գերեզմանները, սրբավայր մը, ուխտատեղի մը պիտի դառնան բոլոր Հայերուն համար եւ ձեզմով պիտի հպարտանան, ձեզմով, ձեր նուիրական գաղափարով պիտի ներշընչուին հայրենակարօտ երիտասարդները եւ պիտի զօտեպնդուին եւ հետեւին ձեր օրինակին :

Հանգիստ ձեր բազմաչարչար ոսկորներուն, իմ անմոռանալի եւ անվեհեր զինակից ընկերներ :

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՀԱՅԱԳՈՐԾԵԱՆ

ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԲԱՆԱԿԻ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Թիֆլիսի «Զարեա Վոստոկա» թերթէն կ՚իմանանք, որ Անդրկովկասեան բանակի հրամանատար Ա. Ի. Անտոնովի փոխարէն նոր հրամանատար կարգուած է Խ. Ի. Ֆէդիւնինսկիյ :

Նոյն թերթը կը հաղորդէ նաեւ, որ Թիֆլիսի կայազօրի պետ զօրավար Քուփարաձէի (Վրացի) փոխարէն կայազօրի պետ նշանակուեր է զօր. Մակուշեւ (ռուս) :

Ի. Ի. Ֆէդիւնինսկին Հայաստանի կոմկուսի 1948 թ. համագումարի կողմէ կ՚ընտրուի կէնտկոմի անդամ, իսկ 1951 թ. Մարտի համագումարէն կը վերընտրուի նոյն պաշտօնին մէջ, Անդրկովկասեան բանակի հրամանատար Ա. Ի. Անտոնովի հետ միասին։ Հետեւեալ համագումարի (1952 թ. Սեպտ.) կողմէ ընտրուած Կեդր. Կոմիտէի անդամներու կարգին չկայ Ի. Ի. Ֆէդիւնինսկիի անունը :

Ասկէ կարելի է եզրակացնել, որ նոր հրամանատար Ի. Ի. Ֆէդիւնինսկին նախապէս պաշտօնավարեր է Հայաստանի մէջ, գրաւելով աւելի ցած պաշտօն, քան Ա. Ի. Անտոնով։ Ի. Ի. Ֆէդիւնինսկին աստիճանով զօրավար – գնդապետ է, իսկ անոր նախորդը՝ Ա. Ի. Անտոնովը բանակի զօրավար է :

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ (7)

ԱՒԵՏԻՔ ՊԱՏՐԻԱՐՔ

*

Սակայն տակաւին միջոց մը կը մնայ թերեւս իրեն, ազատելու համար այդ սարսափելի միջավայրէն։ Մինչեւ 1710 Պաստիյլի մէջ բանտարկուած մնալէ վերջ կը յաջողի համոզել իշխանաւորները եւ կաթողիկէներու երբեմնի այս կատաղի ատողն ու հալածողը, իր կարգին կ՚ընդունի Հռոմի դաւանանքը եւ կ՚արձակուի բանտէն, Փարիզէն չհեռանալու պայմանով :

Թէ որքան անկեղծ ու հաւատաւոր կաթողիկէ եղաւ Աւետիք, այդ իր գաղտնիքն է։ Իսկ տարակուսանքն ու վերապահութիւնն ալ մեր բաժինն ու իրաւունքը :

Իր յարաբերական ազատութիւնը երկար չկրցաւ վայելել սակայն, տարի մը հազիւ եւ մեռաւ Փարիզի մէջ 11 Յուլիս 1711ին : Այդ վերջին տարին անցուցած է հայերէն ձեռագիրներ օրինակելով, որոնց վրայ աւելցուցած է իր յիշատակարանները, իր ժամանակի դէպքերուն եւ անցքերուն շուրջ : Այդ յիշատակարաններն են որ Կ. Բասմաջեան հրատարակած է «բանասէր»ի մէջ :

Աւետիքի առեւանգումով դեսպան Ֆերիոլի մտահոգութիւնները վերջ չեն գտներ սակայն։ Պատրիարքները մէկ միւսը գլորելով կը յաջորդեն իրարու։ Ֆերիոլ կը գրէ 4 Նոյեմբեր 1707ին, «Սաստիկ կատաղութիւն մը կայ Հայոց մէջ, ուրիշ բան չեն ըներ եթէ ոչ փոխել իրենց պատրիարքները»։ Կաթողիկէներու հալածանքները սովորութեան կարգ անցած են այլեւս եւ առուել կամ նուազ թափով կը շարունակուին։ Այդ պատրիարքներուն մէջ ամէնէն տխրահռչակն է Յովհաննէս Զմիւռնիացին՝ որ արիւնալի ոճիրներու առջեւ անգամ կանգ չառներ։ Աքսորը բանտն ու թիապարտութիւնը չեն բաւեր այլեւս, արիւն ալ պէտք է այժմ եւ մահուան դատապարտել կուտայ ոմանք՝ որոնց մէջ ամէնէն ծանօթն ու անուանին է Տէր Կոմիտաս Քէօմիւրճեան քահանան, որ աքսորէ, փախուստէ եւ կրկին ձերբակալուելէ վերջ կը գլխատուի 25 Հոկտեմբեր 1707ին։ Մարմինը երեք օր կը մնայ հրապարակին վրայ եւ ի վերջոյ յոյն քահանաներն են որ կը թաղեն զայն Հայոց գերեզմանատունը : Իր գերեզմանին վրայ քանի մը հրաշագործ բժշկութիւններ ալ կը վերագրուին իրեն :

Տակաւին շատ տաժանելի է ճամբան եւ կրկին արցունքի եւ արեան պէտք կ՚ըլլայ հասնելու համար 1830ի թուականին՝ ուր հայ կաթողիկէները պաշտօնապէս կը ճանչցուին իբր ուրոյն համայնք :

Աւասպել մըն ալ Տէր Կոմիտասի մասին գոյութիւն ունի։ Որպէս թէ Ֆերիոլ դեսպանը գաղտնօրէն վերցնել տալով մարմինը գերեզմանէն, ղրկած է Ֆրանսա : Բայց այս պարագան ապացոյցի կը կարօտի։ Ըստ երեւոյթին Ֆերիոլի նախասիրած գրագումը մեր ոսկերն ու մեռելները առեւանգել էր :

Այս նահատակ Տէր Կոմիտասն էր որ կիրակի վեց Մարտին Փարիզի Սէնթ Ժանն տը Շանթալ եկեղեցիէն ձայնասփիւռ հաղորդուող պատարագի ընթացքին «Լը Փէլըրէն» կրօնական պարբերաթերթի տնօրէն եւ օրուան քարոզիչ վարդապետը յիշատակեց իր քարոզին մէջ։ Բայց ան ալ ակնարկութիւն չըրաւ մարմինը Ֆրանսա բերուած ըլլալուն :

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷԶ

(Վերջ)

ԼԻՈՆԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔ

●

Պարբերաբար անդրադառնալ լիոնահայ կեանքին ու պարզել արտակարգ ճիգերու արգասիք կաղդուրիչ պատկերը՝ արդար հաստուցում մըն է հանդէպ մեր պատուական ժողովուրդին :

Գիտենք թէ Լիոնահայը լծուած է համայնքային բնոյթ ունեցող շինարար հսկայական ձեռնարկի մը, — «Եկեղեցի եւ Ազգ. Տան կառուցում» նուիրական այս գործին համար տարիներէ ի վեր սրբազան երդի վերածած ենք «մենք պիտի յաղթենք» , հակառակ ամէն դժուարութեանց , ապացուցանելու համար ցեղին անընկճելի հարազատ ոգին :

Վերջին թղթակցութեամբս (5 Մարտ) ըսած էի թէ լրացած են ճարտարապետական ներքին աշխատանքները : Անցեալ շաբթու ալ տեղի ունեցաւ նուագուրդը , հրաւիրեալ տասնեակ մը յանձնառուներէն (աճուրդուրդով) չորսը միայն պատասխանած ու գին տուած էին :

Ներկայացուած գիները եկեղեցաշէն յանձնախումբի կողմէ նկատուեցան անմատչելի :

Շինարարութեան յանձնախումբի պատուակալ նախագահ կաթ. պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի նախագահութեամբ վերջին օրերս գումարուած կրկնակ ժողովներուն մէջ որոշուեցաւ անմիջապէս մեր միջոցներով սկսիլ պատերու բարձրացումին (հիմերը զետեղուած են արդէն) եւ յառաջիկայ աշնան աւարտել կառուցումը եկեղեցւոյ եւ Ազգ. տան : Յանձնախումբը պատրաստ ունի արդէն եօթը միլիոնի գումար մը, իսկ գանձելի մօտաւորապէս երկու միլիոն : Պակսած գումարին համար փառք մեր ժողովուրդին՝ պիտի գտնայ ըսել թէ ինքը կայ, ներկայ :

Աշխատանքի բաժանումը կատարուած է հետեւեալ կերպով, «շանթիէ»ի աշխատեղիի վարիչը պիտի ըլլայ Պ. Գ. Թովմասեան որ անձնուիրաբա՛ր ստանձնեց այս գործը : Շինանիւթերու գնումն ստանձնեցին Պ. Պ. Ագիլեան, Դաւիթեան, Փափազեան : Արտակ վրդ. Մանուկեան պիտի կատարէ վերհսկողութիւնը եւ հաշուական մասը : Ենթայանձնախումբի չորս անդամներն ալ շինութեան զանազան ճիւղերու մասնագէտներ են, եւ անոնց ցարդ կատարած գործունէութիւնը արժանի է գովեստի :

Շինարար յանձնախումբին դիւանն ու մնացեալ անդամները՝ առաջնորդութեամբ Ազգ. Միութեան պատուակալ անդամ եւ յանձնախումբի նախագահ Պ. Կարպիս Ճնկտրեանի, գործակցութեամբ կաթ. պատուիրակ Ս. Ծ. Վ. Մանուկեանի պիտի տանին, ինչպէս ցարդ, շինութեան ֆոնտին, ի նպաստ կենսական աշխատանքներ :

Աշխատանքները պիտի սկսին անմիջապէս - ման Ցունիս մէկէն առաջ :

★

Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութեան ցարդ կատարած օգտաշատ գործունէութիւնը քանիցս յիշած ենք այս սիւնակներուն մէջ : Անոնք կը շարունակեն անդուլ եւ լուիկ աշխատիլ միշտ ի նպաստ շինութեան ֆոնտին : Յառաջիկայ 8 Մայիս կիրակի օրուան համար կազմակերպած են տարեկան տօնավաճառ պարահանդէս մը, Վիլէօրպան Պօնթէքի սրահներուն մէջ, հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան , եւ գործակցութեամբ Շինարար Յանձնախումբի, նաեւ Երիտասարդաց Երկսեռ Միութեան :

Անոնք արդէն իսկ նուէրներէ եւ անդամատուրքերէ գանձած են երկու միլիոն Ֆր., որ իսկապէս գնահատելի է : Մեզի կը մնայ ուստի անվերապահօրէն խուռներամ փութալ Պօնթէքի սրահները ներկայ ըլլալու եւ գործնապէս քաջալերելու համար Տիկնանց գերազանցօրէն գնահատելի ձեռնարկը :

Խնամով պատրաստուած գեղարուեստական բաժնին պիտի մասնակցին Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած Օր. Ալիս Պօյաճեան եւ Պ. Պերճ Պէրպէրեան , ինչպէս նաեւ Լիոնի ծանօթ արուեստասէր դէմքեր, Պ. Պ. Միլիան, Ժորժ Մաս , Օր. Ներ Քիւչիւքեան եւ ուրիշներ :

23 Ապրիլ Շաբաթ երեկոյ Լիոնի ծանօթ արուեստասէր երրորդութեան նախաձեռնութեամբ (Պ. Պ. Ալէմեան, Թորոսեան, Գայթանճեան) եւ հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան, կազմակերպուած էր Շիրվանզադէի «Աւերակների վրայ» ընտանեկան իմաստալից դրամը :

Ապրին բոլորն ալ որ կը ցոլացնեն ցեղին շինարար ոգին : Իրենց ջանքերը յոգուտ եկեղեցիին՝ պսակուեցան արդիւնքով :

Ց. Վ.

ԱՊՐԻԼ 11—24Ը ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԷՋ

●

ՎԵՆԵՏԻԿ, Մայիս 1.— Ապրիլ 24ին Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանը արժանաւոր հանդէսով նուիրագործեց քառասնամեայ տարեդարձը մեր մէկուկէս միլիոն անմեղ զոհերուն :

Առաւօտուն, վարժարանի մատրան մէջ տեղի կ'ունենար պատարագ, աշակերտութեան երգեցողութեամբ :

Երեկոյեան մօտ տեղի ունեցաւ սգահանդէսը վարժարանին փառահեղ դահլիճին մէջ, ուր ժամը 4.30ին խռնուած էր հոծ բազմութիւն մը հայրենակարօտ սրտերու որոնք ամէն կողմէն փութացած էին այդ նուիրական օրը իրենց սիրոյ բաժինը բերելու մեր անմահ նահատակներու անմոռաց յիշատակին : Փատովայէն, Պերգամոյէն, Քոմոյէն, Միլանէն, Ճենովայէն, Հռոմէն : Հոն էր ամբողջ Ս. Ղազարը ու Վենետիկի հայ գաղութը :

Հանդէսը բացաւ վարժարանին տեսուչ Հայր Եղիա Վ. Փէչիկեան, ուրուագծելով հեռապատկերը ահաւոր եղեռնին : Յետոյ նուագուեցաւ այն դաշնամուրին վրայ որ այս մեծ եւ սգաւոր առիթով վարժարանին կը նուիրէր ճարտարապետ Օննիկ Մանուկեանէ՝ ի յիշատակ իր մօր ու անոր հետ Ապրիլեան նահատակ մայրերուն :

Այդ պահուն Գերպ. Աբրահայր Ուլուհոճեան, որ հանդէսին կը նախագահէր , օրհնեց դաշնամուրը եւ Տիկին Մանուկեան կտրելով ժապաւէնը կատարեց դաշնամուրին բացումի արարողութիւնը, եւ վարժարանին աշակերտները նոր նուագարանին ընկերակցութեամբ երգեցին «Տէր կեցո դու զՀայս» մաղթերգը, մինչ անդին բեմին վրայ կը ծածանէր ազգին եւ հայրենիքին խորհրդանիշ եռագոյնը, կարծես ըսելու համար յամօթ եւ հեճուկս մեր Թշնամիներուն՝ թէ պիտի ապրինք ու փիւնիկ թռչունին նման նոր եւ փառաւոր կեանքով մը յարութիւն առած :

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին նուիրատուին եղբօր աղջիկները՝ Օր. Արաքսի եւ Օր. Շնորհիկ, նախ առանձին եւ յետոյ միասին քառաձեռն նուագելով դաշնամուրին վրայ Ռախմանինովի նախերգանքը, Պրահմսի հագներգութիւնը եւ Պէթովէնի Պրոմեթեւսը, գգայուն նուագածութեամբ : Վարժարանի աշակերտներէն ալ Արա Պալեօզեան նուագեց Շոփէնէն, Տըպիւսիէն եւ Կրիկէն ընտիր կտորներ, յետոյ Յակոբ Ճէլալեան Սինտիկի «Գարունը» եւ Տըպիւսիի «Լուսնկան» :

Օրուան բանախօսն էր Հ. Սահակ Վ. Տէր Մովսէսեան որ պատմաբանի հայեացքով պատկերացուց մեր ցեղին գլխուն եկած ահաւոր եւ անլուր Եղեռնը Թուելով արիւնի եւ մահուան ճիրաններուն մէջ խոշտանգուած անդէն եւ անօգնական ցեղի մը նահատակութեան դրուագները մարդախօշոշ գազաններու ձեռքով, ցոյց տալով ահաւոր պատասխանատուութիւնը եղեռնագործներուն եւ հուսկ շեշտեց թէ ուր պէտք է ըլլայ մեր փրկութեան լաստը, մեր միութիւնը , մեր գրին եւ մշակոյթին փարումը, ինչ որ կտակն եղած է մահացող մեր մայրերէն իրենց տարաբախտ զաւակներուն :

Աշակերտներէն խոր յուզումով արտասանութիւններ կատարեցին Յարութիւն Երամեան՝ Վիկտորիա Ազանուրի «Հայկական Զատիկը », Սեդրակ Նազարեան՝ Թումանեանի «Հայրենիքիս հետ», եւ Յակոբ Մարտիկեան՝ Վահան Տէրեանի գովքի տողերը մեր ցեղին : Մեծ Եղեռնին ոգեկոչումով գեղեցիկ եւ տխուր գրութիւններ կարդացին Պալեօզեան Արա եւ Զանազանեան Ներսէս, իսկ Ճէլալեան Յակոբ կարդաց նահատակներուն նուիրած իր մէկ ներշնչուած երկարաշունչ քերթուածը ուսկից յետոյ նոյնքան զգածուած նուագեց Շոփէնի մահերգը՝ ցաւի եւ հեծութեան աշխարհ մը փոխադրելով ամէնքս :

Յայտագրէն դուրս շնորհալի եղաւ նըւագը Վերգինէ Մանուկեանի եւ տպաւորիչ Բժ. Բագրատ Եղիազարեանի արտասանութիւնը Ահարոնեանի «Յարգանք քեզ» տողերուն, որոնք յաւերժական ու անմահ հայրենիքի մը պաշտամունքը ներշնչեցին :

Պահ մը առաջ աշակերտութիւնը երգած էր Ահարոնեանի լալօնքի երգով մեր գուլումի օրերը, ու հիմա կը փակէր սգահանդէսը կարօտի այրուցքով եւ նոր ու փառաւոր ապագայի մը տեսիլքով Հ. Վահան Վ. Յովհաննէսեանի «Իմ հեռաւոր հայրենիք, իմ փառաւոր հայրենիք» քերթուածով՝ Գուրգէն Ալէմշահի յաղթական նուագով նուիրագործուած :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԹԵՀՐԱՆԱԲՆԱԿ ճարտարապետ Թորգոմ Քանսըզեան հնարած է նոր սարքաւորում մը, որ մեծ դեր պիտի կատարէ հեռաւոր հաղորդակցութեանց մէջ : Այս գիւտին յատկանշական հանգամանքը հաստատուած է օտար մասնագէտներէ կազմուած յանձնախումբի մը կողմէ եւ արդէն գիմում կատարուած մենաշնորհի համար : Թեհրանի թերթերը կը գրեն թէ Քանսըզեան ունի նաեւ ուրիշ գիւտեր, սակայն կը ցաւի որ տակաւին Իրանի մէջ հնարիչներու ընկերութիւն չէ հիմնուած :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Համավասպուրականի Հայր. Միութիւնը որոշած է երկու սան եւս որդեգրել, 11ի բարձրացնելով Պէյրութի ճեմարանի իր սաներուն թիւը : Որով այս հաստատութեան տարեկան պիտի վճարէն 825 տոլար կրթաթոշակ : պիտի աշխատին այս գումարը բարձրացնել հազար տոլարի ինչպէս կը գրէ «Հայրենիք» : Ասկէ առաջ միութիւնը նուիրած է տասը հազար տոլար, եւ սրահ մը ճեմարանին մէջ կը կոչուի Վասպուրական : Համավասպուրականը Պէյրութին միւս դպրոցներուն մէջ ունի նաեւ ինը սաներ, իսկ Հալէպի Քարէն Եփփէի եւ Մխիթարեան վարժարանին մէջ մէկ մէկ սան : Ունի նաեւ սաներ Յունաստանի եւ Ֆրանսայի մէջ : Միութիւնը պիտի աշխատի Համավասպուրականը դարձնել մնայուն աղբիւր մը հայապահպանման սրբազան նպատակին :

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Քանատայի Ուինզըր քաղաքին մէջ մեռած է Գասպար Աղաճանեան, 82 տարեկան : Իր կեանքը կապած էր Քանատայի Հ. Յ. Դաշնակցութեան, 1907էն ի վեր : Ծնած էր Քղիի Տամման գիւղը : Քանատայի մէջ կը հիմնէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կոմիտէն, իսկ կինը՝ Տիկին Հայկանուշ Հ. Կ. Խաչը : Օգնած է նաեւ Պրէնթֆըրտի Խրիմեան գրադարանի հիմնադրութեան :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (40)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ ԺԳ.

— Ուրեմն փաստօրէն անկարելի է՞ գտնել որեւէ ադամանդ, հարցուց Տիկին Պէր, այնպիսի դժգոհ կերպարանքով մը, որ կարծէք այդ ճամբորդութիւնը կ'ընէր պարզապէս այդ նպատակով :

— Անկարելի բան չկայ, Տիկին Պէր : Գողութիւններ կը պատահին, ինչպէս ձեզի պատմեցի, նման այն Քաֆիրին,, որ թանկարժէք քարը պահեր էր իր վէրքին մէջ :

— Այո, բայց մե՞ծ չափերով :

— Անգամ մը, վերջին տարիներուն, ճիշդ պատերազմէն առաջ : Պէտք է որ յիշէք այս պարագան, Փետլըր :

— Դուք այդ միջոցին Հարաւ. Ափրիկէ կը գտնուէի՞ք :

Գլխով հաստատական շարժում մը ըրի :

— Պատմեցէք, գոչեց Օր.Պետինկֆիլտ, ո՜հ, պատմեցէք :

Րէյս ժպտալից .

— Շատ լաւ, պիտի իմանաք պատմութիւնը : Կ'ենթադրեմ թէ ձեզմէ շատեր իմացած են Սըր Լորընս Ըրտսլիի, Հարաւ. Ափրիկէի մեծահարուստ հանքատիրոջ մասին : Անոր հանքերը ոսկիի հանքեր էին, սակայն ինքը պատմութեան բեմին վրայ կ'երեւայ շնորհիւ իր տղուն : Կը յիշէք թէ պատերազմէն անմիջապէս առաջ զրոյցներ շրջան կ'ընէին, որոնց համաձայն նոր հանք մը գտնուած է, Քիմպըրլիի արժէքով եւ թաքնուած բրիտանական Կուիանիեղեղնուտներու ժայռային բուներն մէջ : Երկու երիտասարդ հետախոյզներ , ինչպէս կ'ըսէին, վերադառնալով Հարաւ. Ափրիկէի այդ շրջանէն, հետերնին բերած էին կարեւոր քանակութեամբ կոշտ ադամանդի նմոյշներ, ոմանք նկատելի մեծութեամբ : Փոքրածաւալ ադամանդներ գտնուած էին նախապէս Էսքուիպօ եւ Մազարունի գետերուն շրջակայքը : Բայց այս երկու երիտասարդները՝ Ճօն Ըրտսլին եւ իր բարեկամը Լիւքաս, կը պնդէին թէ նոյն. այդ գետերուն երկայնքին իրենք երբեւան հանած են բնածուխի դիրտերու մեծ խաւեր : Ադամանդներ ամէն տեսակ գոյներով , — վարդագոյն, կապոյտ , դեղին, կանանչ, սեւ եւ ամենամաքուր ճերմակ :

Ըրտսլին եւ Լիւքաս կ'երթան Քիմպըրլի , քննութեան ենթարկելու համար իրենց գոհարեղէնները : Այդ ատենները կը յայտնուի որ զգայացունց գողութիւն մը կատարուած է Տը Պիրսի մէջ : Ադամանդները, Անգլիա ղրկուելու համար կը դրուին ծրարի մը մէջ եւ կը պահուի մեծ գանձարկղին մէջ, զոյուն երկու բանալիները երկու տարբեր անձերու մօտ կը գտնուին, եւ միայն երրորդ անձ մը գիտէ բանալուն գաղտնիքը : Վերջապէս կը յանձնուին դրամատուն եւ դրամատունն ալ Անգլիա կը ղրկէ : Իւրաքանչիւր ծրար մօտաւորապէս կ'արժէր հարիւր հազար անգլ. ոսկի :

Դրամատան մասնագէտները կը նշմարեն որ ծրարը անսովոր կերպով կնքուած է : Կը կասկածին՝ կը բանան եւ փոխանակ ադամանդի՝ կը գտնեն շաքարի գունդեր :

Ճիշդ կերպով չեմ գիտեր թէ ինչպէս կասկածը ծանրացաւ Ճօն Ըրտսլիի վրայ : Ըսուեցաւ թէ շատ դէշ անցեալ մը ունի եղեր Քէմպրիճի մէջ ու իր հայրը քանի մը անգամ վճարեր է իր ձգած պարտքերը : Ի վերջոյ պարզուեցաւ որ Հարաւ. Ափրիկէի ադամանդի հանքերու պատմութիւնը պարզ ցնորք մըն էր : Ճօն Ըրտսլին ձերբակալուեցաւ, իր մօտ գտնուեցաւ Տիպիր ադամանդներուն մէկ մասը :

Սակայն խնդիրը երբեք դատարան չյանձնուեցաւ : Սըր Լորընս Ըրտսլի վճարեց կորսուած ադամանդներուն արժէքով գումար մը եւ Տը Պիրս լռեց : Ոչ ոք ճշգրիտ կերպով իմացաւ թէ գողութիւնը ինչպէս կատարուած էր : Սակայն երբ հասկցաւ իր տղուն գող մը ըլլալը, շատ վշտացաւ ծերունի հայրը եւ կաթուածահար եղաւ : Գալով Ճօնին՝ դժբախտ ճակատագիր մը ունեցաւ : Պատերազմին կամաւոր արձանագրուեցաւ, կռուեցաւ քաջաբար ու սպաննուեցաւ, այսպէս ջնջելով իր անունին արատը : Սըր Լորընս երրորդ կաթուած մը ունեցաւ եւ մեռաւ մէկ ամիս վերջ, առանց կտակի : Իր հսկայական հարստութիւնը այսպէս անցաւ իր ամենամօտիկ ազգականին, ձեռքը, մէկու մը զոր հազիւ կը ճանչնար :

Գնդապետը լռեց : Ունկնդիրները բացագանչութիւններու եւ հարցումներու տարափ մը տեղացուցին : Բան մը Օր. Պետինկֆիլտի ուշադրութիւնը գրաւեց , աթոռին վրայ դարձաւ եւ փոքր հեւք մը ունեցաւ : Ես ալ դարձայ :

Նոր քարտուղար, Րէյպըրնը, կեցած էր միջանցքին մէջ : Դէմքը մահագոյն, կարծէք ուրուական մը տեսած էր : Ըստ երեւոյթին Րէյսի պատմութիւնը խորապէս ազդած էր իր վրայ :

Յանկարծ զգալով որ զինքը կը դիտենք, դարձաւ եւ աճապարանքով անհետացաւ :

— Կը ճանչնա՞ք այդ մարդը, փութով հարցուց Օր. Անն Պետինկֆիլտ :

— Իմ միւս քարտուղարս է , Պ. Րէյպըրնը, պատասխանեցի : Մինչեւ հիմա շատ տկար էր :

Օրիորդը խաղաց իր հացի կտորին հետ :

— Երկա՞ր ատեն է ձեր քարտուղարն է :

— Շատ երկար չէ. պատասխանեցի ըզգուշութեամբ :

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ
(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Փոն տը Շէրիի Ազգ. Միութեան կողմէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ամենայն Հայոց կաթողիկոս Տ. Տ. Գէորգ Զ.ի մահուան Ա. տարելիցին առթիւ, այս կիրակի Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ մատրան մէջ։ Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ տեղւոյն հոգեւոր հովիւ Արտակ վրդ. Մանուկեան ։

ՄԱՆՍԹ.— Վկայականի եւ այլ խնդիրներու համար դիմել հետեւեալ հասցէին. Հ. Պիչաքճեան, Ռիւ տը լա Փօսթ, Փոն տը Շէրիւ (Իզէր)։

×

ԼԻՈՆ.— Պ. Միշէլ Վարժապետեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց կնոջ եւ մօր Մելանի Վարժապետեանի (ծնեալ Շիրվանեան, Խարբերդցի) մահուան քառասունքին առթիւ, այս շաբաթ առաւօտ, ժամը 9.30ին, Սէն Նօն տը Ժէֆիւ, 91 ռիւ Թէր տ'Օր ։ Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները ։

Տէր եւ Տիկին Վ. Մարտիրոսեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Ա. Քիւրքճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Հ. Գըլըճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Խ. Աւագեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պ. Գըլըճեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Ա. Գըլըճեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Ա. Էպէեան եւ զաւակները (Պոլիս), Այրի Տիկին Ս. Այվազեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Վ. Սուքիքեան (Պոմբէն), Տէր եւ Տիկին Ս. Թապիպեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գ. Թապիպեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ս. Էօսթաշիւ (Պուքրէշ), Տէր եւ Տիկին Ճապուրօֆ եւ զաւակները (Պուքրէշ), Պ. Պ. Լ. եւ Օ. Սթանպօլեան (Պուէնոս Այրէս), ինչպէս նաեւ Քիւրքճեան, Սարգիսեան և Կէօհէմճեան ընտանիքները եւ համայն ազգականներ ու բարեկամներ ցաւ ի սիրտ կը ծանուցանեն

ՄԻՀՐԱՆ ԳԸԼԸՃԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Մայիս 10ին, իր բնակարանին մէջ, 6 ռիւ Ամբէր, Շամփինյի սիւր Մառն (Սէն)։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 14.15ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, 15 ռիւ Ժան Կուժօն ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կարտանի Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» Թատերախումբը ղեկավարութեամբ Նափոլէոն Սարգիսեանի կը ներկայացնէ

ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ

Ի նպաստ Մարսէյլի Համազգայինի Կըրթական ծրագիրներուն ։

Այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, Պօմոնի եկեղեցիին սրահին մէջ ։

Կէս գիշերէն վերջ պարահանդէս ։

Կը նուագեն Ա. Մաքոյեան եւ Գասպարեան եղբ.։

Միջնարարին կովկասեան պարեր ։

Մուտք 150 Ֆրանք ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Ց. Կ. Խաչի Պորտոյի մասնաճիւղը մեծ պատրաստութեամբ կը բեմադրէ

«ՈՒՇ ԼԻՆԻ, ՆՈՒՇ ԼԻՆԻ »

զուարթ օփէրէթը, երեք արար ։

Այս կիրակի ժամը 15.30ին ։ Սալ Պրիւնօ, Ռիւ Պրիւնօ, Սրճօն ։

Է. Բ. Ի. ԵՒ Հ. Ա. Ց. Կ.

ՄԻԱՑԵԱԼ ԼՍԱՐԱՆ

Միջազգային բանաստեղծութեան վեքէլ (Է. Բ. Ի.) եւ Հայ ազգային յեղաշրջումի կազմակերպութիւնը (Հ. Ա. Ց. Կ.) միացեալ դասախօսութիւններ կուտան Հայ Ազգային Տան մէջ։ Ա.ը ֆրանսերէն լեզուաւ եւ հայկական նիւթերու մասին, սկսուած արդէն կոմսուհի տը Պօնէի դասախօսութեամբ. Հ. Ա. Ց. Կ.ի դասախօսութիւնները կը սկսին այս հինգշաբթի, ժամը 9ին, Ազգ. Տան մէջ. պիտի խօսին Պատուելի Սիսլեան, Յովհան Կարապետեան, եւ Թ. Գառնիկ՝

« Հայկական վերականգնումի իրականացումը» նիւթին շուրջ ։

Իսկ Է. Բ. Ի.ի Բ. դասախօսութիւնը, երեքշաբթի 17 Մայիս, նոյն վայրին մէջ։ Դասախօս կոմսուհի Տը Պօնէ. նիւթն է՝

Ա. դասախօսութեան լրացում եւ բաղդատութիւն ֆրանսական եւ միջնադարեան բանաստեղծութեան հետ ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նոր Սերունդի Օրուան առթիւ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի։ Կիրակի 15 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 16-24, Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ, 2 ռիւ տ'Էքիէն Տօրվ, Պուա Քոլոմպ ։

Կը խօսի ընկեր ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին։ Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի Իսիի եւ Անիէռի միացեալ երգչախումբին, ղեկավարութեամբ Պ. Կ. Գայիշեանի ։

Խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, հայկական պարեր եւ խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը ։

Ընտիր նուագախումբ։ ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով ։

Մուտք 200 ֆրանք ։

Հաղորդակց. միջոց.— Կառ Սէն Լազարէն չոգեկառք, իջնել Պուա Քոլոմպ ։ Սրահը կայարանին ճիշդ քովը։

Հանդէսը կը սկսի որոշեալ ժամուն ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ց. Կ. Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղը կազմակերպած է տեղւոյն Սալ Կալմանի մէջ (կայարանին դիմաց), 15 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15էն մինչեւ 23 Թատերական շքեղ ցերեկոյթ և պարահանդէս ։ Ի նպաստ Ց. Կ. Խաչի կայանի շէնքին նորոգութեան ։

Կը խօսի Տիկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Կը ներկայացուի փարիզահայ սիրուած դերասաններու ամբողջական կազմով ։

Մեծանուն երգիծաբան Յ. Պարոնեանի

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ

Խիստ ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն երեք արար ։

Պարահանդէս՝

DANIEL GÉRARD et sa guitare

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ ԿՈՂՄԷ ։

(«Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն»)

Այս կիրակի ժամը 15ին, Սորպօնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, 47 ռիւ տէ զ'Էքօլ, մէթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէօն։

Բարձր հովանաւորութեամբ Ֆրանս. Կարմիր խաչի ։

Նախագահութեամբ Ակադեմական

ՏՕՔԹ. ԹՐԷՄՈԼԻԷՐԻ

Սիրայօժար մասնակցութեամբ

ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ, ՀԱՆՐԻԷԹ ՊԱՐՈՅԻ (Քոմէտի Ֆրանսէզէն), ԺԻՐԱՅՐ ՍԵՐԳՈՅԵԱՆԻ (Փարիզի Օփերայէն), ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ, ՕՏԷԹ ԼԸ ՏԱՆԹԻՒ (տաւիղ), ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ, ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ (Ցիկան եւ Կովկասեան պար)։

Քառեակ բաղկացած ԺԻԶԷԼ ՏԸ ՄՕՆՍՕ (Թաւ ջութակ), Ժ. ՏԸ ՄՕՆՍՕ (Ա. ջութակ), ՄԱՐՍԷԼ ՊՕՆԷ (Բ. ջութակ), ԱՆԷԹ ՔԷՕՑ (Ալթիսթ) ։

Պիտի նուագեն Սպենդիարեանի Ղայթարման եւ Ցարօ Ստեփանեանի Սիւիթ փուր վիօլօնսէլ, Ֆրանսայի մէջ առաջին անգամ ըլլալով ։

Հայկական պարի խումբը ղեկավարութեամբ ՑԱՍՄԻԿ ՔԻՒԹՆԷՐԵԱՆԻ ։

Ընկերակցութեամբ դաշնակի ԱՆԺԷԼ ՆԻԶԱՄԵԱՆ եւ ՄԱՐԳԱՐ ԽՐԻՄԵԱՆ ։ ՆԱՅԻՐԻ երգչախումբը ղեկավարութեամբ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ։

Տոմսերը ապահովեցէք Կարմիր Խաչի կեդրոնէն, 15 Ռիւ Ժան Կուժօն, ինչպէս նաեւ Փարիզեան շրջանի մասնաճիւղերէն։

ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ ՕՐԸ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը տօնէ Համբարձման օրը, Մայիս 19ին, ժամը 15ին Ազգ. Տան մէջ, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ։

Գեղարուեստական բաժին, վիճակախաղ, անակնկալներ ։

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ ՄԷՋ

Ի պատիւ տեղւոյն հոգեւոր հովիւ Արտակ վրդ. Մանուկեանի, Փոն տը Շէրիւի Ազգ. Միութիւնը թէյասեղան մը սարքած է այս շաբաթ ժամը 20ին, Գէորգ Խաչատուրեանի սրահը ։

Կը հրաւիրուին հայ գաղութը եւ կազմակերպութիւնները ։

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱՅ ՏԱՐԵԴԱՐՁ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

կազմակերպութեամբ Վասպուրականի Հայրենակցական եւ Երիտ. Միութեանց

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 15ԷՆ 24 — CERCLE MILITAIRE, Place St. Augustin

ԳԻՐ՝ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ ԶՕՐԱՎԱՐ ՏԸ ԿՈԼԻ կողմէ

1945ի հերոսներէն

Կը խօսին Պ.Պ. ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ, Ա. ՍԱՖՐԱՍՏԵԱՆ, Ա. ՄԵԼՈՅԵԱՆ եւ Ն. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ — Երգ Շ. Պէնկեան, Ն. Տիրատուրեան, ջութակ Զ. Մելիքեան, արտասանութիւն Շ. Սարեան ։

ՄԵԾ ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՄԸ ԲԵՄԻՆ ՎՐԱՅ

ՋԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԸ պիտի նուագէ հայկական քայլերգներ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ԳՈՒՆԱՒՈՐ ՖԻԼՄԸ (Տրապիզոնէն Բալու, Մուշ, Պիթլիզ, Կարճկան, Ոստան, Վան, Արտամետ, Արճակ, Սարայ)

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԵՐԻ ՄԵԾ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ — ժամը 18էն 24

ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆԻ նուագախումբով

ճոխ պիւֆէ — Խօսնակ Գ. Ամիրայեան — Եղէք ճշդապահ ։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ նահատակ հերոսներու յիշատակին, Կիրակի, Մայիս 15ին առտուն Փրատոյի Ս. Սահակ Մեսրոպ մայր եկեղեցին ։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ Կաթողիկոսական պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ ։

Հանդէսը՝ նոյն օրը ժամը 15էն 24 ՍալՄազընոյի մէջ ։ 88 ռիւ տ'Օպանեը ։

Կազմակերպութեամբ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Հովանաւորութեամբ՝ Ս. Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կը նախագահէ՝ Պ. Վ. ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ

Այս տօնին հրաւիրուած են Մարսիլահայ կուսակցութիւններու, կրօնական Առաջնորդարաններու, հայրենակցական, երիտասարդական եւ բարեսիրական միութիւններու ներկայացուցիչները ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, մասնակցութեամբ՝ Օր. Օր. Անիթա Սարգիսեանի, Սեդա Զրբաշեանի, Ալիս Յարութիւնեանի, Պ. Պ. Քէնտիրեանի եւ Ժ. Մակարեանի (արտասանութիւն), Օր.Օր. Ժանէթ Տէյիրմէնճեան, Ալիս Շահմիրեան, Պ. Ժիրայր Գասպարեան (երգ), Ֆանթէզիներ՝ Աշոտ Յակոբեանի եւ Ֆէյտի Հրաչեանի կողմէ։ Ընտիր նուագախումբ՝ LYRE BAND

Պարերը ժամը 20էն կէս գիշեր ։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Վասպ. Հայր. Միութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Կապոյտ Խաչի, Նոր Սերունդի, Տարօնի, Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեանց ։

Այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 8ին, Սէրքըլ Կաթոլիկ սրահին մէջ։

Կը նախագահէ ԱՆԴՐ. ԽԼՈՅԵԱՆ

Կը բանախօսէ Մարսէյլէն Համազգային Մշակութային Միութեան նախագահ ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Կապոյտ Խաչի դպրոցի աշակերտութեան կողմէ խմբերգներ ։

Կը մեներգեն Տիկին Թադէոսեան, Պ. Մաղաքեան եւ Օր. Ուզունեան ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։ Մուտքը ազատ է ։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Տեսչութիւնը կը հրաւիրէ ծնողները, վարժարանին բարեկամները, եւ համակիրները, աշակերտներու տարեկան մարզահանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ 15 Մայիսին, վարժարանի պարտէզներուն մէջ ժամը 15.30ին։ Ոգեւորիչ մրցումներ։

Մարզական խաղերու պիտի յաջորդեն, Ծնողաց Միութեան կազմութեան երրորդ տարեդարձի հանդէսները, երեկոյեան ընթրիքով, Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ Թատերասրահին մէջ։

Փափաքողները կրնան մասնակցիլ ։

ԵՂԱՆԱԿԻ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Սէնթ Էթիէնի Հայ Ազգային Միութեան կողմէ ։

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 20.30էն մինչեւ առաւօտ Ռէքսի շքեղ սրահին մէջ, 4 ռիւ Փռէօ ։

Նուագախումբ ԹՕՄ ՄՕՌԻ, մասնակցութեամբ քոյր Մարտիրոսեաններու (Կրընոպլէն)։

Զանազան անակնկալներ։ Նոյն իրիկունը պիտի քաշուի վիճակախաղ մը, արժէքաւոր առարկաներով։Նախապէս տոմսակ առնողին տոմսակ մը նուէր կը տրուի ։

Տոմսերը ստանալ հետեւեալ հասցէներէն.— Ե. Գէորգեան եւ Ն. Քէպապճեան (Փլաս տէ գ'Իւրսիւլ)։ Մ.Մանուկեան (13 ռիւ Փուանթ Քառէ), Յ. Թողաթլեան (10 ռիւ տը լա Պուրս), Ն. Այտապիրեան (14 ռիւ տը Պալզաք) եւ իրիկունը սրահին կիչէն ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Միշէլ Վարժապետեան եւ զաւակները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր բարեկամներուն եւ ազգականներուն որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, հեռագրով կամ նամակով, ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կնոջ եւ մօր Մելանի վարժապետեանի մահուան առթիւ ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 9ին, 17 ռիւ Պլէօ, Մէթրօ Քառէ։

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին բոլոր խումբերը.—

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ այս Եշ. օր ժամը 9ին։

ԻՇԽԱՆ խումբը այս Եշ. օր, ժամը 9ին ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 9ին։

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 9ին։

ԸՆԿ. ԿԱՐՕ այս կիրակի ժամը 3ին ։

(Շար.)

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչները ։

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը ։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 20.30ին, Յոյներուն սրահը, 5 ռիւ Պօնըփուա ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

— ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քատէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քատէի դիմաց ։

Կը խօսի Ժան Մարտիկեան ։

Նիւթ՝ «Փրկենք Ֆրանսահայ երիտասարդութիւնը » ։

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ։ Մուտքը ազատ է ։

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 հատը 12 փր.

ՈՒՐԲԱԹ 13 ՄԱՅԻՍ • VENDREDI 13 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7672 31e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3083

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԴԱՏԸ...

*

Այդ դատը՝ 1915ի Մեծ Եղեռնին զոհ գացած մեր աւելի քան մէկուկէս միլիոն նահատակներու դատն է: Անոնց եւ անոնցմէ առաջ եւ վերջը, այլ Թուականներու մէջ զոհուող միլիոնաւոր Հայերու դատը: Այն դատը՝ որ արեան մէջ Թաւալուած, կը մնայ միջազգային սեղաններուն վրայ եւ քաղաքակիրթ մարդկութեան խղճին վրայ: Ժամանակակից քաղաքակրթութեան ճակատին :

Այսօր, մոռցուած է ան աշխարհի ազմուկին, Թափուած նոր արիւններու, նոր ջարդերու, եւ գործուած նոր բարբարոսութիւններու խառնակոյտին ու անհուն չփոթին մէջ :

Մոռցած են, կամ կը ջանան մոռնալ ու մոռցնել տալ մասնաւորաբար ոճիրը գործողները, հիները թէ նորերը, անկարելի փորձն ընելով փակելու պատմութեան «հին» շրջանը, նորը բանալու համար: Եւ եթէ անոնցմէ ոմանք, հարկադրաբար, կը յիշեն իսկ, բարոյական ու պատմական նոր ոճիր մը կը գործեն, զոհերը նսեմցնել փորձելով դատապարտեալի աթոռներուն վրայ, կամ անոնց մօտիկը ...

Իսկ ոճիրը գործող ժողովուրդը՝ նոյն անտարբերութեամբ, բութ իր մտայնութեամբ եւ, առանց արդարութեան ու խղճահարութեան նշոյլներու :

Ոչ միայն փոխուած չէ ան, ոճրագործը, այլեւ փոխուելու յոյս իսկ չի ներշնչեր: Եւ ինչու ներշնչէ, քանի որ կարելի եղած է արիւնոտ ձեռքերով ալ պատուուիլ, ու նստիլ միջազգային բեմերու վրայ: Խօսք առնել նոյնիսկ եւ ծափահարուիլ ...

Քառասուն տարին վայրկեան մը իսկ չէ ժողովուրդի մը պատմութեան մէջ, եւ ժողովուրդ մը, դարերու արդիւնք, այդ վայրկեանին մէջ չէ որ պիտի փոխուէր: Զանինք այդ պատրանքը :

Սակայն, իրաւունք ունինք սպասելու, որ քառասուն տարի ետք, երբ նոր կարգեր հաստատուած են, երբ նոր սերունդներ հասած են, նոր ծանօթութիւններով եւ նոր կրթութեամբ ու փորձառութիւններով, այո, իրաւունք ունինք սպասելու, որ այս բոլորէն ետք, գոնէ, նուազոյն ճիգը ըլլար փոխուելու :

Այդ ճիգն ալ չկայ, ի դժբախտութիւն, ոչ միայն հայ ժողովուրդին, այլեւ ժամանակակից մարդկութեան մէջ: Որովհետեւ բնազդներով առաջնորդուող ժողովուրդ մը, դաւադիր ու բարոյականով քարացած, անիրաւ ու արդարութեան զգացումէն զուրկ պետութիւն մը, չարիք են միշտ քաղաքակրթութեան համար :

Աշխարհի օրէնքը, արդարութեան տարրական զգացումը կը պահանջեն, որ գործուած անարդարութիւն մը սրբագրուի, հատուցուի: Գործուած ոճիր մը քաւուի, ուրացուած ու ոտնակոխուած իրաւունք մը վերականգնի. պարտք մը վճարուի :

Անցնող քառասնամեակին, Թուրք ժողովուրդը, անոր հին ու նոր վարիչները, հին ու նոր սերունդները պէտք է ըմբռնէին բարոյական այս սկզբունքը: Այդ ժողովուրդին մտաւորականութիւնը պէտք է ունենար տարրական այս բարոյականը, նախ քան իր մասնակցութիւնը՝ համաշխարհային պայքարին, յանուն ազատութեան ու արդարութեան: Յանուն խաղաղութեան եւ ազգերու ապրելու իրաւունքին :

Եղաւ ժողովուրդ մը, գերման ժողովուրդը, որ քաւեց իր երէկուան խելագար ղեկավարներուն գործած չարիքը: Փորձեց դարմանել վէրքերը, որոնք կը բուժուին միայն ժամանակի ընթացքին, դարմանումի աւելի իմաստուն ու լայն միջոցներով: Պատժուեցան չարագործները եւ ուրացուեցան անոնք, երկրին նոր ղեկավարութեան կողմէ :

Նոր Թուրքիան ոչ միայն քայլ մը չառաւ այդ ուղղութեամբ, այլեւ գնահատեց գործուած չարիքները, գովեց, ազգային հերոս հռչակելով չարագործները :

1915էն՝ Թուրքը չըմբռնեց օրուան անհրաժեշտութիւնը: Տարուեցաւ կոյր բընազդներէ, երբ պուտ մը իմաստութիւն կը բաւէր, իրեն բարեկամ ունենալու համար հայ ժողովուրդը, որմէ բարիք տեսած էր միայն դարերով: Թուրքը նոյն այդ կոյր կատաղութեան եւ անիրաւութեան հետեւանքով կորսնցուցեր էր պալքանները, ափրիկեան երկիրները, արաբական երկիրները: Աշխա՞րհ պիտի կործանէր, եթէ Հայերուն ալ արդար իրաւունքը ճանչցուէր, ապրելու եւ զարգանալու հնարաւորութեամբ: Թուրքիոյ գոյութի՞ւնը պիտի վտանգուէր :

Քառասուն տարի ետք, կը շարունակուի նոյն ուրացումը, մոռնալու, մեռցնելու ջանքով մը՝ արդար ու անմոռանալի դատ մը: Եւ այդ փորձը կ'ըլլայ այնպիսի ժամանակի մը մէջ, երբ պայքար բացուած է ժողովուրդներու ազատութեան, անոնց իրաւունքներուն եւ ինքնորոշման համար: Այս պայքարի ճակատին վրայ է մեր թշնամին... Կարելի՞ է չափել ողբերգութիւնը մեզի համար, եւ մեզի հետ՝ ազատատենչ մարդկութեան համար :

Առանց բարոյականի, ազատութիւն չի կրնար նուաճուիլ, ինչպէս առանց արդարութեան զգացումին՝ չի կրնար խաղաղութիւն ըլլալ :

Ինչո՞ւ կը յիշենք այս ամէնը. — ըսելու եւ յիշեցնելու համար, անգամ մը եւս, թէ ահաւոր ոճիր մը գործուեցաւ ասկէ քառասուն տարի առաջ: Ազգ մը խողխողուեցաւ եւ հայրենիք մը աւերակի վերածուեցաւ: Թուրք ժողովուրդը, իր բոլոր խաւերով, պատասխանատու է ու կը մընայ՝ գործուած ոճիրին, որ բարոյական ու քաղաքական մեծագոյն սխալներէն մէկըն եղաւ նաեւ պատմութեան: Պէտք է սրբագրուի գործուած այդ սխալը, որ արիւնոտ է. ոճիր, հաւաքական, պետական ու միջազգային չափանիշով :

Հայը չէ մոռցած եւ չի կրնար մոռնալ գործուած այս ոճիրը: Պատմութիւնն ալ չի կրնար մոռնալ, քանի որ արձանագրած է :

Պիտի յիշուի ան միշտ, մինչեւ որ գայ Արդարութիւնը, եթէ ոչ մոռցնելու, այլ գէթ չափով մը մեղմելու համար անոր տուած կսկիծը :

Ոճիրները չեն մոռցուիր, կը քաւուին...

Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ ԿԸ ՀԱՄԱՁԱՅՆԻՆ

*

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՀԱՆԴԷՊ ՆԵՐԴԱՇՆԱԿ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Վարչապետ Էտ. Ֆօռ, եւ Ամերիկայի արտաքին նախարարը երկար տեսակցութիւն մը ունեցան առջի գիշեր, Հնդկաչինի մասին: Երկուստեք զիջողութիւններու շնորհիւ գտնուեցաւ միասնական քաղաքականութեան մը տարազը, որ պիտի նըպաստէ անտարակոյս Հնդկաչինի տագնապին լուծման: Ժողովէն ետք վարչապետը յայտարարեց որ թէեւ նորէն պիտի տեսակցի Ֆ. Տըլըսի հետ, նոյն խնդրին համար, սակայն արդէն «տեսակէտներու կատարեալ նոյնութիւն մը» գոյացած է Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի միջեւ, որմէ կը բխի սկզբունքի համաձայնութիւն մը՝ հետեւեալ կէտերուն շուրջ :

— Կայսրը, Պաօ Տայի, պիտի պահէ գերագոյն պետի իր հանգամանքը, բայց պիտի մնայ Ֆրանսա, առանց կառավարական իրաւասութիւններու :

— Վարչապետ Տիէմ, պիտի մնայ իր պաշտօնին վրայ, բայց պէտք է ընդարձակէ կառավարութիւնը եւ տայ անոր ներկայացուցչական բնոյթ :

— Ամերիկա պիտի պահանջէ Սայկոնի կառավարութենէն, որ հակաֆրանսական եւոյթները դադրեցնէ :

— Ֆրանսական զինուորական ուժերը մաս առ մաս պիտի քաշուին Հարաւ. Հնդկաչինէն մինչեւ 1956 Յուլիս ամիսը: Երկրին ապահովութեան համար անհրաժեշտ նկատուած ուժեր պիտի մնան, մինչեւ որ Հնդկաչինական համապատասխան բանակ մը կազմուի :

— Վարչապետ Տիէմ պէտք է նախապատրաստէ 1956ի ընտրութիւնները ժողովրդապետական սկզբունքներով :

Ֆրանքօ-ամերիկեան այս համաձայնութիւնը կը բխի ի վերջոյ Ուաշինկթընի նոր դիրքէն՝ կայսրին հանդէպ, եւ Ֆրանսայի կեցուածքէն՝ վարչապետին հանդէպ: Մինչ Ամերիկա միշտ կը ճանչնայ կայսրին վերին իշխանութիւնը, Ֆրանսան կ'ընդունի Տիէմ իբրեւ վարչապետ: Կը կարծուի որ անգլիական դիրքին փոփոխութիւնը այս մասին, կարեւոր դեր մը խաղացած է: Քանի մը շաբաթ առաջ, երբ քաղաքացիական պատերազմը սկսած էր, Ֆրանսայի հետ Անգլիան ալ «կայութեան մարդը» չէր նկատեր Տիէմ: Հիմա, երբ Սայկոնի տէրն է վարչապետը, Լոնտոն նկատի կ'առնէ այդ պարագան: Թէեւ ըմբոստ ազանդաւորները, Պինհերը եւ Հօա-հօաները քաշուած են այժմ երկրին հարաւը, եւ կը դիմադրեն այնտեղ: Այսինքն, քաղաքացիական կռիւը դեռ չէ վերջացած, ինչ որ կը հիմնաւորէ Ֆրանսայի մտավախութիւնները, Հնդկաչինի ապահովութեան մասին: Տեսակէտ՝ որ կը բաժնէր անշուշտ Ամերիկան ալ, առաջարկելով սակայն տարբեր լուծում մը:

ԴԻՒԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԱՐՇԱՒ ԴԷՊԻ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

*

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ՀՐԱՒԷՐԸ

Փարիզի դիւանագիտական շաբաթը կարելի է արդէն յաջողութիւն մը նկատել, խաղաղութեան համար Թափուած դրական ճիգերու նկատմամբ: Կարծէք նախաձեռնութիւնը իրարու ձեռքէ կ'ուզեն խլել: Հրաւէր, բանակցութեան առաջարկ, նոր ծրագիրներ, յայտարարութիւններ իրարու կը յաջորդեն աննախընթաց արագութեամբ: Անշուշտ այս բոլորին հետ մէկտեղ, կողմերու ճիգը՝ ամրապնդելու իրենց դիրքը ապագայ բանակցութեանց համար: Իրապէս շրջանակներու կարծիքով փոխուած են ժամանակները, եւ ստեղծուած նոր պայմաններ: Ցուցադրերը, հանդիպումները, հրաւէրները քարոզչական նպատակներ հետապնդելէ աւելի կը մատնեն իսկական փափաք մը՝ համաձայնութեան գալու: Անցած կը Թուին ըլլալ այն օրերը, երբ «պաղ» պատերազմի ամէնէն «տաք» օրերուն, բանակցութեան հրաւէրի մը ժխտական պատասխանն անգամ կը տրուէր ամիսներ ետք: Իսկ ժողովները՝ ընդհանրապէս քարոզչութեան բեմ կը դառնային «միջազգային գաղափարաբանութիւն» առաջ քշողներուն համար :

Խ. Միութեան վարչապետը Մար. Բուլկանին, Վարշաւիոյ ժողովին մէջ ակնարկելով Երեք Մեծերու Մոսկուա ղրկած հրաւէրին, յայտարարեց թէ Խ. Միութիւնը մեծ հետաքրքրութեամբ եւ ուշադրութեամբ պիտի քննէ Արեւմուտքի առաջարկը: «Մեր կառավարութիւնը միշտ դրական դիրք մը բռնած է Չորսերու հանդիպումի մը մասին, եւ միակ պայմանը որ կը դնէ այն է թէ ժողովը իսկապէս նպաստէ միջազգային կացութեան բարելաւման»: Յետոյ վեր հանեց «ջիղերու պատերազմին» վերացման անհրաժեշտութիւնը միջազգային յարաբերութեանց համար, եւ այս առթիւ յոյս յայտնեց թէ զինաթափութեան մասին Խ. Միութեան առաջարկը պիտի նպաստէ ձգտուած կացութեան բարւոքման: Դիւանագիտական շրջանակները, Մար. Բուլկանինի յայտարարութիւնները համարժէք կը նկատեն «Երեք Մեծերու» հրաւէրը Խ. Միութեան կողմէ անպաշտօն կերպով ընդունուելուն :

× Երկրորդ ճառի մը մէջ, Խ. Միութեան վարչապետը յայտնեց թէ Վարշաւիոյ դաշինքը, եթէ նոյնիսկ կնքուի արեւելեան ութը պետութիւններու միջեւ, պատճառ չունի տեւելու այն օրէն սկսեալ, երբ եւրոպական ապահովութեան համար, ամէնուն կողմէ ընդունելի տարազ մը գտնուի: Այս մասին ծանրացաւ չորս մը կէտերու վրայ :

— Միջազգային փոխյարաբերութեանց մէջ իրարու հանդէպ վստահութիւն :

— Խ. Միութիւնը ամէն միջոց ի գործ պիտի դնէ Գերմանիոյ միացման ի նըպաստ: Միացումը ոչ միայն անհրաժեշտ է այլեւ հնարաւոր :

— Խ. Միութիւնը պիտի օժանդակէ Փէքինի, Ֆորմոզայի շրջանին մէջ խաղաղութեան մը համար այս վերջնոյն բռնած դիրքին համաձայն գտնուելով :

— Փարիզի համաձայնութեանց դէմ, Խ. Միութիւնը իր ամէն կարելիութիւններով պիտի պայքարի :

ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ ՆՈՐ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԷՆ ԵՏՔ

Արեւմտեան երկիրները ուշադրութեամբ կը քննեն զինաթափութեան նոր ծրագիրը, զոր Խ. Միութիւնը ներկայացուց առջի օր Լոնտոնի «Զինաթափութեան Յանձնաժողովին»: Ինչպէս հաղորդեցինք երէկ, թէեւ ուշադրաւ է որոշ մերձեցում մը Արեւմուտքի տեսակէտներուն, սակայն դիւանագիտական շրջանակներու կարծիքով Խ. Միութիւնը խորքին մէջ կը հետապնդէ ուրիշ նպատակներ: Ուաշինկթընի մէջ նկատել կուտան թէ, դէպի համաձայնութիւն քայլ մը աւելի առնելու ջանքին քով, ակնյայտ է նաեւ Խ. Միութեան ռազմավարութիւնը՝ վիժեցնելու համար Ատլանտեան Ուխտը: Բայց ինչ որ աւելի զարմանալի կը գտնեն, ուժերու սահմանափակման պարագան է: Երբ Խ. Միութիւնը կ'առաջարկէ այդ մասին այնպիսի տարազ մը որ գրեթէ Արեւմուտքի առաջարկը կը կրկնէ, երբ պատրաստ է իր ուժը մէկ երրորդի իջեցնել, ուրեմն պէտք է ենթադրել թէ Խ. Միութիւնը կը վախնայ տնտեսական ներքին տագնապէ մը: Ինչ որ, Ամերիկայի պարագան ալ կը Թուի ըլլալ :

Փարիզի մէջ, անհրաժեշտ կը նկատեն մեծ ուշադրութեամբ քննել Մոսկուայի ներկայացուցած նոր ծրագիրը, որուն մէկ քանի կէտերը, օրինակի համար Գերմանիոյ խնդիրը, ակնյայտ կերպով դուրս կը մնան «Զինաթափութեան Յանձնաժողովին» իրաւասութիւններէն, ընդգրկելով շատ աւելի կարեւոր խնդիրներ :

Գրեթէ նոյն դիրքը՝ Անգլիոյ կողմէ, ուր իրազեկները կ'աւելցնեն թէ պարզ յանձնաժողովի մը յղուած այս ծրագիրը տեսակ մը դիրքաւորում Խ. Միութեան կողմէ, «Չորս Մեծերու» ժողովին օրակարգին նկատմամբ: Յամենայն դէպս, Խ. Միութեան մացուցած հիմնական փոփոխութիւնները մինչեւ հիմա որդեգրած իր դիրքին մէջ, «գոհացուցիչ եւ նպաստաւոր» կը նկատուին :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

«Յառաջ»ի վաղուան թիւը ամբողջովին նուիրուած է հերոսամարտին տարեդարձին: Նիւթերու առատութեան պատճառով կարգ մը յօդուածներ կը հրատարակենք յաջորդով :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱՇԽԱՐՀԸ ՁԻՆԱԴԱԴԱՐԷՆ ԵՏՔ

*

ԽՄԲ.— «Թամպա»յի մէջ Քլոտ Տէլմաս շահեկան խորհրդածութիւններ կ'ընէ « Նոր աշխարհ մը» նիւթի մասին : Կ'ամփոփենք գլխաւոր մասերը .—

Տասը տարի առաջ, երբ նոր կը վերջանար պատերազմը, կը թուէր թէ նոր դարաշրջան մը պիտի բացուէր :

Պատերազմը չսկսած, 1939էն, տակաւին Եւրոպա աշխարհի կեդրոնը կը համարուէր : Անոր մտահոգութիւնները իրենց անդրադարձումները կ'ունենային ծովերէն շատ անդին : Անոր կառավարութեանց օրէնքները կ'ազդէին շատ աւելի հեռու կառավարութեանց վրայ : Իսկ այսօր ան է որ ազդեցութիւնը կը կրէ երմէ շատ հեռու կառավարութեանց օրէնքներուն, որոնք երբեմն իր դէմն են : Ներկայիս անոր կառավարութիւնները կը փորձեն, կարելի եղածին չափ շատ, սահմանափակել այդ արտաքին դրդումները : Աշխարհ փարելէ ետք, ան հիմա պիտի ենթարկուի աշխարհին : Այս փոփոխութիւնը կը նշմարուէր տակաւին 1920էն, համաձայն Ալպէր Տէմանժօնի եւ Անտրէ Սիկֆրիտի եւ ուրիշ դիւանագէտներու : Ասով մէկտեղ 1939էն պատերազմը ծագեցաւ Եւրոպական դէպքէ մը, երբ կը խախտէր քաղաքական հաւասարակշռութիւնը Արեւելեան եւ Կեդրոնական Եւրոպայի մէջ, Այսօր ալ այս հաւասարակշռութիւնը խախտուլ է, սակայն այս անվստահութեան հետեւանքները կը հետաքրքրեն ամէնէն առաջ արտա – եւրոպական պետութիւնները — մէկը Եւրոպայէն ծնունդ առած է, եւ կազմուած է եւրոպական գաղթականներէ, միւսը կիսա – եւրոպական եւ կիսա – ասիական է : Երկուքն ալ միանգամայն կը նային դէպի Ատլանտեան եւ Խաղաղական :

Քորէա, Հնդկաչին, Ֆորմոզա, եւ վերջապէս հիմա Պանտունկը, ահա անուններ որոնք իրենց մէջ կը կրեն այն բոլոր նշանները որ պիտի ընդարձակեն պատմութիւնը : Բնեռները միայն հետախոյզներուն վերապահուած չեն այլեւս, Թիւլէի մէջ Մ. Նահանգները հաստատած են զինուորական խարիսխ մը, որ կրնայ զինուորական խարիսխի վերածուիլ, եւ սակայն այնպիսի հողերու սրտին վրայ որ ցարդ վերապահուած էր յանդուգն հետախոյզներու : Ասիոյ տափաստաններէն հովերը միլիոնաւոր մարդոց կանչերը կըբարձրացնեն : Անոնց քաղաքական վարդապետութիւնը, որ եւրոպական ծագում ունի, միջոցներ կուտայ ցցուելու Եւրոպայի դէմ : Եւրոպական մշակոյթի անունով է որ աւարար ժողովուրդները կը ձգտին անկախութեան : Իսկ երբեմն իրենց իսկ մշակոյթի անունով է որ Եւրոպացիները կը մերժեն նայիլ աշխարհին :

1500 միլիոն մարդիկ, գրեթէ բոլորն ալ արաբեւասիական աշխարհին մէջ, ծանր կշիռք մը ունին համաշխարհային քաղաքականութեան մէջ : Ի՞նչ տեղի պիտի ունենայ եթէ անոնց դէն միանան Ափրիկէի սեւամորթները, որոնք տակաւին անկազմակերպ են ընկերային տեսակէտով, եւ դանդաղածօրէն բաւական անփոյթ քաղաքանութեան մէջ եւ քաղաքանալէս հեռու են : Ոչ մէկ նշան կայ որ միշտ այդպէս պիտի ըլլայ : Ընդհակառակն բազմաթիւ նշաններ մտածել կուտան թէ հասած է ժամը երբ անոնք ալ իրենց կարգին ճեղք մը պիտի բանան պատմութեան թատերաբեմին վրայ : Ճիշդ է որ ցարդ հեռու կը պահեն իրենք զիրենք մեծ վէճերէն :

Յօդուածագիրը՝ կը գրէ թէ «ոչ մեր մտային կազմը, ոչ մեր մտաւորական հաստատութիւնները չեն կրնար պատրաստել մեզ չփում ունենալու այն քաղաքակրթութեանց հետ որոնք սովորաբար կը նկատենք աւանդութեամբ : Այսօր հարցը կը վերաբերի հողերանական, բարոյական, կրօնական չփման, վաղը հարցը պիտի վերաբերի քաղաքական չփման : Հին Եւրոպան որ 1945էն ի վեր շատ մը արտաեւրոպական յենակէտներ կորսնցուց, որ հետզհետէ իր մէջ կ'ամփոփուի, պիտի գտնէ՞ միջոցները «դիմադրաւելու» : Պիտի գտնէ կ'ըսէ, եթէ գիտակցի պատմական փոփոխութեանց յառաջ բերած պատճառներուն :

Յունական ոստաններու եւ հռովմէական կայսրութեան հին Եւրոպան կ'ապրի ընթերցանութեան գիրքերու եւ մարդոց մաքերուն մէջ : 1789ի Եւրոպան կը դեղեւի, որովհետեւ եթէ իր սկզբունքները զործադրուէին, ան հիմը պիտի դնէր բարեչրջման մը զորս կը մերժեն կարգ մը պետութեանց «հողեկան» եւ նիւթական շահերը :

Պատերազմէն ի վեր Ֆրանսան վերալանդումի մէջ է : Կարելի չէ բաղդատել այսօրուան Ֆրանսան 1945ի Ֆրանսային հետ, երբ շատ մը քաղաքներ աւերակի վերածուած էին, երբ պէտք եղած նիւթը չկար դարձնելու մեքենաները : Այսօր չոգեկառքի ընկերութեան յաջողութիւնները համաշխարհային համբաւ կը վայելեն : Նանթի եւ Սէն Նազէրի մէջ Մ. Նահանգներու համար նաւեր կը շինուին : Ժողովուրդը կ'աճի, եւ թէեւ արտադրութիւնը պակաս է բաղդատմամբ Ֆրանսայի պէտքերուն, սակայն գտած է ան ծաւալման իմաստը : Ասով մէկտեղ մարդիկ մտահոգ են, որովհետեւ ծաւալման չարժումը կը զարգանայ աւելի արագ կշռոյթով մը Ֆրանսայի սահմաններէն անդին քան Ֆրանսայի մէջ : Իսկ շատ մը դէպքեր տրամաբանական հետեւանքն են տնտեսական եւ պատմական իրադարձութեանց :

ՓԱՐԻԶԵԱՆ բազմաթիւ թերթերու վաճառումը արգիլուեցաւ Սայկոնի մէջ :

ԴԱՆԻԱԿԱՆ Ֆէրէօ կղզեխումբին խնդիրը լուծում մը գտաւ առանց արիւնահեղութեան :

ՈՒԻՆՍԹԸՆ ՉԸՐՉԻԼ, իր երեսփոխանական թեկնածութիւնը դրաւ Վուտֆորտի մէջ :

ՀՐԱՇՔ ՁԻԱՒՈՐԸ

*

1955ին լրացաւ քառասնամեակը մեր խաչելութեան : Արիւնով ներկուած սահմռկեցնող անցեալը կը վերանորոգուի մեր յիշողութեան մէջ : Ահ ու սարսափի այդ պատկերը նոյնիսկ տանթէական վրձինը չէ նկարագրած :

1915 : Վասպուրականի փառքն ու պարծանքը՝ Վան, հրկիզուած է : Կրակ եւ ծուխ : Բոցեղէն լեզուներ երկինք կը նետեն խուճապահար ժողովուրդին անէծքն ու ցասումը : Վասպուրականի հազարաւոր զաւակները՝ ոճրագործ վոհմակներէն հալածական, ուրուականներու կարաւանի մը նման, դէպի Գողգոթան կը չարժին : Լեռներ, ամայի դաշտեր : Ահ ու սարսափ : Օրերով, շաբաթներով : Ամբողջ բնութիւնը իր ծոցին մէջ կատարուած ահարկու այս ոճիրէն կը հեւայ, թշուառ գաղթականներու հետ :

Լոյսին, բարի լոյսին ազատութեան՝ անհամբեր անձկութեամբ մը կը սպասուի : Երկար եւ տանջալից է Գողգոթայի ճամբան :

Առաւօտ մը Բերկրիի կիրճին մէջ, Բենտի — Մահու գետի ափին, բազմաչարչար կարաւանը կանգ առաւ, հանգստանալու համար :

Ցանկարծ թշնամի գնդակներու տարափ մը, պաշարուած ըլլալու ահանգանգը հնչեց : Ետեւէն եկող ռուս ձիաւոր բանակներ, գորշ հեղեղի պէս՝ իրենց փախուստը կ'ապահովէին, ոտքի տակ տալով անճար գաղթականները, թշնամիին գնդակներուն եւ Բենտի – Մահու գետի յորձանքներուն յանձնելով զանոնք :

Փա՛ռք մեր կորիճ եւ հերոս եղբայրներուն որ կամաւորական գունդեր կազմեցին անմիջապէս, իրենց անպաշտպան քոյրերը, մայրերը եւ զաւակները կիրճէն անցնելու համար :

Խուճապահար փախուստի այդ եղերական պահուն, ուրկէ՞ եւ ինչպէս, անբացատրելի հրաշքով մը, հրեղէն ձիաւոր մը յայտնուեցաւ ժողովուրդին մէջ :

« Անցիր, առաջ անցիր սիրելի ժողովուրդ եւ մի վախնար» գոռաց իր ձայնը խորհրդաւոր պատգամի մը պէս :

Վայրկեանի մը քար լռութենէն ետք, օդը թնդաց միաբերան « կեցցէ մեր Անդրանիկը, կեցցէ մեր զօրավարը :»

Քառասուն տարի ետք, ամէն տեսակ զառնութեանց քովէն անցնելէ ետք, երբ ցեղին ձայնովը վերանորոգուելու պահանջը, կը զգամ, սրտի սեղմումով կը յիշեմ հրաշք ձիաւորը ու իր թաւ ձայնը :

« Անցիր, առաջ անցիր սիրելի ժողովուրդ եւ մի վախնար» : Յարգանք մեր բազմաչարչար բոլոր նահատակներու սուրբ յիշատակին :

ՍԻՐՈՒՆ ՊԱՃԻԿԵԱՆ

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ ԱՄԷՆ ԲԱՆԷ ԱՌԱՋ

*

Ապրիլ 8 – 9 տեղի ունեցաւ Հայաստանի Կոմ. կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի լիակատար նիստը :

Այս նիստի ընթացքին « Անասնաբուծական մթերքների արտադրութիւնն աւելացնելու մասին» անցեալ Յունուարի նիստին տրուած որոշումներու իրագործմանց վերաբերեալ զեկուցում մը ըրաւ Կոմ. կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի առաջին քարտուղարը Ս. Թովմասեան :

« Յունուարի նիստը, ըսաւ Ս. Թովմասեան, մեծ իրադարձութիւն մը եղաւ մեր կուսակցութեան եւ Խորհ. պետութեան կեանքին մէջ : Նիստը քննելով երկրին անասնաբուծական մթերքները աւելցնելու հարցը, ընդարձակ ծրագիր մը մշակեց կուսակցութեան յառաջիկայ 5 – 6 տարուան աշխատանքներուն համար : Եւ անգամ մը եւս ընդգծեց թէ, ինչպէս առաջ, այժմ եւս կուսակցութիւնը կենսական հարց կը համարի ծանր ճարտարարուեստի զարգացումը, որ ժողովրդական տնտեսութեան վերելքի եւ մեր երկրի պաշտպանութեան ամրապնդման հզօր խարիսխն է : Ծանր ճարտարարուեստի արդիւնաբերութեան եւ անոր սիրտը հանդիսացող մեքենաշինութեան արագ զարգացումը կը հանդիսանայ կուսակցութեան գլխաւոր գիծը որ խարսխուած է Լենինիզմի կրանիթեայ հիմերուն վրայ» :

Զեկուցանողը այնուհետեւ ներկայացնելով հանրապետութիւններուն մէջ անասնաբուծութեան վիճակը, հանգամանօրէն կանգ առաւ Կեդր. Կոմիտէի Յունուարի լիակատար նիստին որոշումներէն բխող այն հարցերուն վրայ, որոնք դրուած են իրենց առջեւ : Յատկապէս շեշտեց անասնաբուծական մթերքներու արտադրութիւնները աւելցնելու կարեւոր հարցը, եւ այդ առթիւ յայտարարեց .—

«Մենք բոլոր պայմաններն ու հնարաւորութիւնները ունինք անասնաբուծական մթերքներու արտադրութեան յաւելման վերելքին համար : Այսպէս, 1953 Հոկտեմբեր մէկէն մինչեւ 1954 Հոկտեմբեր մէկ Ղուկասեանի շրջանի հաւաքական տնտեսութեանց մէջ կովերու կաթնատուութիւնը 1035 քիլոկրամէն բարձրացած է 1305 քիլոկրամի : Կովերու կաթնատուութիւնը զգալի չափով աւելցած է նաեւ Ախտայի, Նոր Բայազիտի, Հոկտեմբերեանի, Սեւանի եւ չարք մը ուրիչ հաւաքական տնտեսութեանց մէջ :

« Նկատելի է որ բարձրացած է նաեւ իբրեւ մսացու յանձնուած անասուններու որակը :1954 թուականին աւելի շատ միս, կաթ եւ հաւկիթ մթերուեցաւ քան 1953էն : Անասնաբուծութեան արտադրանքի յաւելման եւ պետական մթերումներու եւ գնումներու գիներու բարձրացման կապակցութեամբ աւելցած են հաւաք.տնտեսականներու եկամուտները : Եկամուտներու ընդհ. գումարը որ 1953ին 175 միլիոն րուբլի էր, 1954ին բարձրացաւ 219·9 միլիոն րուբլի» :

Այնուհետեւ Ս. Թովմասեան խօսեցաւ

ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

*

Վստահ եմ որ բոլոր անոնք որոնք մօտէն ճանչցած են ընկ. Մկրտիչ Փափազեանը խոր կսկիծով կարդացին իր մահուան գոյժը : Մանաւանդ այնքան անակընկալ եղաւ այդ մահը : « Հոն մեռնելու կ'երթամ » ըսած էր անցեալ ամառ, Տէսինէն Փարիզ իրենց փոխադրութեան առթիւ : Կատակով յայտնուած այդ դառն դուշակութիւնը ահա իրականութիւն է տակաւին մէկ տարին չբոլորած : Չէ կարելի հաշտուիլ նման մահերու հետ : Թէեւ վերջին ատենները իր արեան բարձր ճընշումին հետեւանքով տկարութեան ու նըւաղումի նոպաներ յաճախ կ'ունենար, բայց հակառակ իր տարիքին, երիտասարդի մը առոյգ կեցուածքը ունէր տակաւին :

Ինը տարի առաջ էր որ ճանչցանք զինքը : Նոր եկած էր Տէսին, տեղւոյս դպրոցին ուսուցչութիւնը ստանձնելու, իր տիկնոջ՝ ընկերուհի Գեղանի հետ : Արդէն շատ չէր ըներ իրենց Ֆրանսա մուտքը, ճաշակելէ յետոյ պարտադրեալ գաղթականութեան մը բոլոր դառնութիւնները : Շուտով մտերմութիւն մը հաստատուեցաւ մեր միջեւ : Մտերմութիւն մը՝ որ կը բըխէր գաղափարի ու նկարագրի նոյնութենէն :

Ընկեր Փափազեան ինը տարիներ շարունակ ցոյց տուաւ իր կրթական մշակի փորձառութիւնն ու խղճմտութիւնը : Շունչ սպառեց, ազգային ոգի ներշնչեց մեր զաւակներուն եւ զանոնք զինեց Մեսրոպեան տառերով ու մայրենի լեզուով՝ ճերմակ ջարդին դէմ : Բոլոր ծնողները երախտապարտ են զոյգ դաստիարակներուն : Իբրեւ կրթական մշակ, ընկեր Փափազեանի ուսուցանելու եղանակը իւրայատուկ էր, ուսումնասիրած ըլլալով դաստիարակչական բոլոր մեթոտները : Իր այդ ան համբերատար էր, ու ներողամիտ՝ փոքրերուն չարաճճի խաղերուն ու չարութիւններուն : Դպրոցը իր երկրորդ ընտանիքն էր, հետեւաբար բոլոր աշակերտները իր զաւակները, որոնց հանդէպ կը տածէր անհուն սէր ու գուրգուրանք : Իր բաղձանքն էր նախակրթարանի մը կրթութիւնը ջամբել աշակերտներուն : Սակայն բաղձանքն ու կեանքի իրական պայմանները յաճախ հակոտնեայ են : Աշակերտը հազիւ ֆրանսական նախակրթարանը աւարտած՝ կը լքէր նաեւ ազգային կրթութիւնը, յուսախաբութեան մատնելով ուսուցիչները : Այսուհանդերձ ողբացեալ ընկերը դիւրաւ յուսահատողներէն չէր : Ան դարձեալ կը հետապնդէր իր նըպատակին իրականացումը աւելի փոքրերը պատրաստելով այդ ուղղութեամբ :

Ընկեր Փափազեան իր արտաքինով ազնուականի մը վեհութիւնը ունէր, մտաւորականի մը տիպարով ու չարժուձեւերով : Բնաւորութեամբ համեստ, ընկերասէր ու սակաւախօս եւ ամուր նկարագրով : Անկեղծ ու չեղուած կուսակցական մը ըլլալով հանդերձ, երբեք կուսակցամոլ մը չեղաւ եւ իր Հայու բարձր զգացումները չափաւորեցին իր կուսակցականի եռանդը, զինքը պահելով դաստիարակի կոչումին բարձրութեան :

Իր մեկնումին առթիւ, տեղւոյս Հ. Յ. Դ. կազմը իր գնահատանքի խօսքը արձանագրեց յատուկ բանաձեւով մը, զոյգ մշակներուն տարած կրթական աշխոյժ գործունէութեան համար : Բարոյական նուազագոյն վարձատրութիւն մըն էր իրենց երկար տարիներու զոհողութեան ու նուիրումին փոխարէն : Տէսինի իր աշակերտները եւս իմացած ըլլալով իր հիւանդութեան մասին գեղեցիկ գաղափարն ունեցած էին խմբովին արտայայտելու ապաքինման լաւագոյն մաղթանքներ, երախտագիտութեան եւ սիրոյ ջերմ զգացումներով :

Ընկ. Փափազեան կը պատկանէր Ազատամարտի սերունդին ու իր էութեան մաս կը կազմէին այդ սերունդին կուսակցական դաստիարակութիւնը, գաղափարական թռիչքն ու ընկերային ըմբռնումները : Եթէ այստեղ չուզեց ստանձնել վարչական գործեր, սակայն իր ներկայութեամբ ու օգտակար խորհուրդներով իր կուսակցականի պարտականութիւնները կատարեց :

Անշուշտ այս հապճեպ տողերով իր կենսագրութիւնը տալ չէր նպատակս, այլ քանի մը յիշատակներ արձանագրել իր համակրելի անձնաւորութենէն, նաեւ իմ վերջին յարգանքս մատուցանել իր թարմ չիրիմին : Իր յիշատակը դրոշմուած պիտի մնայ մեր սրտերուն մէջ :

Ճշմարտութեան դէմ մեղանչած չեմ ըլլար եթէ ըսեմ որ Տէսինի գաղութին մեծամասնութեան ցաւակցութեան ու դառն զգացումներուն թարգմանը հանդիսացած կ'ըլլամ :

Գտնեն այս բուրումնաւէտ ու զաղջ եղանակով հանգիստ նիրհէ յաւիտենական քունով, սիրելի ընկեր :

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԲԱՐԵՐԱՐ ՄԻՀՐԴԱՏ Տիգրանեան պարձեալ ազգօգուտ առաքելութեամբ, չորրորդ անգամ ըլլալով գթութեան, հանդերձարաշխումի եւ մշակութային երբեակ նպատակներով այցելած է Միջին Արեւելք, մխասին տանելով յիսուն հակ հագուստեղէն եւ 11 սնտուկ կօշիկ, Լիբանանի եւ Սուրիոյ հայ կարօտեալներուն նուիրելու։ Ինչպէս եւ վեց հազար տոլար նուիրուած Լոս Անճէլըսի Հայերուն կողմէ։ Այս դրամով պիտի շինուի Բուժարանին շէնքին մօտ արդիական յարկաբաժին մը, բժիշկներու եւ հիւանդապահուհիներու կամ ընդհ. պաշտօնէութեան համար։ Շէնքի շինութիւնը կ՚աւարտի Սեպտեմբերի վերջերը։ Պ. Տիգրանեանի չորրորդ այցելութեան նպատակն է նաեւ երեսուն հազար տոլարի իր առատաձեռն նուէրով Հալէպի Քարէն Եփփէ ճեմարանին մօտ ազգապատկան հողի վրայ կառուցումը եռայարկ եւ ամէն առաւելութիւններով օժտուած գեղակերտ շէնքի մը, որուն Ա. յարկը պիտի ըլլայ ընդարձակ ժողովասրահ մը աւելի քան հինգ հարիւր նստարաններով։ Բ. յարկը պատսպարան կամ հիւրանոց, մահճակալներով, խոհանոցով, ճաշարանով եւ սպասման սրահով։ Գ. յարկը օթեւան եւ պատսպարան Ճեմարանի ցերեկօթիկ հայ աղջիկներուն համար։

ԱԹԷՆՔ ՄԵԿՆԱԾ են Պոլսոյ Կեդրոնական Վարժարանի պասքէթ պոլի խումբին ինը անդամները եւ արժանացած խանդավառ ընդունելութեան Հ. Մ. Ը. Մ.ի Կեդր. վարչութեան եւ Աթենահայ գաղութին կողմէ։ Որոշուած էր որ Կեդրոնականը երկու մրցումներ ունենայ Աթէնքի եւ Գոտինիոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբերուն եւ վերջին հանդիպում մըն ալ Նէա Զմիւռնիի պասքէթի խումբին հետ։ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզական վարչութիւնը հացկերոյթ մը սարքած է ի պատիւ Կեդրոնականցիներուն։ Ապա առաջնորդուած են Աթէնքի Ցունաց Մետրոպոլիտ Մայր եկեղեցին, ուր բախտը ունեցած են տեսնելու Վ. Բավլոս Թագաւորը եւ Եորկիոս իշխանը, որոնք ներկայ եղած են Զատկի արարողութեանց։

Ի ՊԱՏԻՒ ՏԻԿԻՆ ԱՇԽԷՆ Գապանճեանի ջերմիկ հանդիսութիւն մը տեղի ունեցած է Պոլսոյ Ամերիկեան հիւանդանոցին մէջ։ Տիկին Գապանճեան 25 տարիէ ի վեր կը ծառայէ հիւանդանոցին առեւտրական բաժնին մէջ, հանդիսանալով այդ բաժնին ջիղն ու ոգին, իր բծախնդրութեամբ եւ ձեռնհասութեամբ։ Այս առթիւ կարդացուած են Ուաշինկթընի Առեւտրական Նախարարութեան պաշտօնեաներուն կողմէ գնահատական եւ շնորհաւորական նամակները։ Եւ նուիրուած են արծաթեայ ափսէ մը աւագ հիւանդանոցի ձեռքով։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ.— Ապրիլեան նահատակներուն ի յիշատակ մեր քաղաքին մէջ ալ հոգեհանգիստ կատարուեցաւ, Մայիս մէկին, ի ներկայութեան կաթող. պատուիրակ Ս. Ծ. Վ. Մանուկեանի։

Խորանին աջ կողմը դրուած էր յիշատակարան մը, ծածկուած թարմ ծաղիկներով։ Պատարագիչն էր հոգեւոր հովիւ Արտակ վարդապետ եւ կը սպասարկէր Վռամշապուհ քհնյ. Գաբրիելեան։

Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան իր քարոզին մէջ ոգեկոչելով մեր բիւր բիւրաւոր նահատակներուն յիշատակը, ըսաւ թէ մենք յարգած կ՚ըլլանք զանոնք եթէ պահենք մեր ազգութիւնը, մեր մշակոյթը եւ մեր սքանչելի լեզուն։

Մեր զմայլելի եկեղեցական արարողութիւնները բարձրաձայնով կը հեռարձակուէին, հետաքրքրութիւնը շարժելով օտարներուն։

Հացկերոյթի ընթացքին Սթանովի հայրենակցական միութեան կողմէ Պ. Յովհ. Ահարոնեան երեք հազար ֆրանք նուիրեց դպրոցին, իսկ Պ. Քաջայն Օհաննէսեան հինգ հազար ֆրանք՝ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ բարեզարդութեան։

Պզտիկ գեղարուեստական բաժին մը կը լրացնէր այդ անմոռանալի օրուան հանդիսութիւնը։

Մէջ ընդ մէջ եղան երգեր ու արտասանութիւններ։ Ներկայ էին Տէր եւ Տիկին Յովհ. Հաբէլեան եւ Օր. Մառի Զիտէմեան, որոնք խօսք առին։ Ազգ. Միութեան ատենապետը եւ տեղւոյն հոգեւոր հովիւ Արտակ Վ. Մանուկեան շնորհակալութիւն յայտնեցին Ս. Ծ. Վ. Մանուկեանին եւ հիւրերուն։

Յ. Մ. ՊԻՋԱՔՃԵԱՆ

×

ԿԵԱՆՔԸ ՎԱԼՊԱՌԷԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլէն քանի մը քիլոմեթր հեռու կը գտնուին Սէն Լու, Լափոմ, Վալպառէլ, Սէն Մարսէլ, Լա Պառաս։ Ընդարձակ տարածութեան վրայ ցրուած են հայ ընտանիքները։ Հայ ազգային տեսակէտէն Վալպառէլ կեդրոն է, ուր ազատագրութենէն ի վեր կազմուած է Հոգաբարձութիւն մը։ Ունինք շաբաթական երկու պահ դասընթացք որուն կը հետեւի Նոր Սերունդը։

Մեր շրջանը հակապատկերն է քիչ անդին՝ Սէն Լուին, ուր ազգային կեանքը կը շարժի իր դպրոցով, եկեղեցիով, ազգային կազմակերպութեամբ։ Մինչ հոս հազիւ կարելի կ՚ըլլայ դպրոցը պահել կարգ մը գիտակից եւ սրտցաւ հայրենակիցներու շնորհիւ։ Բացի Հոգաբարձութենէն, իբրեւ կազմակերպութիւն գոյութիւն ունի Հ. Յ. Դ. «Արամ» խումբը, որ լուիկ մնջիկ կը գործէ եւ հայկական կեանքը վառ կը պահէ։ Կայ նաեւ Նոր Սերունդի խումբը, որ որոշ գործունէութիւն չունի քանի մը ընկերներու զինուորական ծառայութեան մեկնումին պատճառով։ Արենուշներու խումբը կը վարէ Օր. Մ. Աշճեան որ սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերէ դպրոցի հանդէսներուն։

Ցաւալի է սակայն որ 80 – 90 ընտանիք հաշուող շրջանի մը համար մխիթարական չէ դպրոցի դասընթացքին հետեւող աշակերտներու թիւը։

Բերնի ծամոց դարձաւ այլեւս «հայերէն ալ թող չսորվին, պզտիկները ժամանակ չունին» եւայլն։ Ինչպէս սովորութիւն է տարեկան երկու դպրոցական հանդէս կ՚ունենանք։ Այս տարի առաջինը տրուեցաւ, անցեալ շաբաթ իրիկուն, Պառ Վէնսանի շքեղ սրահին մէջ։ Բաւական ճոխ եւ նոր յայտագրով, առաջնորդութեամբ ուսուցիչ ընկեր Պոլիկեանի։

Հանդէսի բացումը կատարուեցաւ Ծաղկիր Ազատ իմ հայրենիքով աշակերտներուն կողմէ։ Ապա խօսեցաւ Անդրանիկ Պոլիկեան Հոգաբարձութեան կողմէ, որ ըսաւ թէ հանդէսին նպատակն է ներկայացնել աշակերտներու վեցամսեայ աշխատանքը։ Յայտարարեց թէ Հոգաբարձութեան նախաձեռնութեամբ կազմուած է Տիկնանց օժանդակ յանձնախումբ մը եւ այս թէյասեղանը կազմակերպուած է անոնց ջանքերով։ Այնուհետեւ արտասանեցին Ժագլին Սահակեան՝ «Սիրածներս», Ժան Թէրզիմկրեան՝ «Բարի եկաք», Հայկ Աճպահեան՝ «Ուհ, ուհ», Ա. Աբրահամեան «Գարուն», Էլէն Սահակեան՝ «Նուիրում» եւ Յովհ. Ակոբեան «Արհեստ պատուական»։ Բոլորն ալ յաջող արտասանեցին յստակ առոգանութեամբ։

Նորութիւն մը եղաւ «Յառաջ»ի Եւրոպացիի «Տոմսերէն» յաջորդական ներկայացումը, «Երթա՞մ – Չերթա՞մ», «Կեցցէ Խանութպանը», «Ազգային գործեր» եւ Զուգերգները, որոնք շատ լաւ տպաւորութիւն ձգեցին ներկաներուն վրայ։ Սոյն պատկերները ներկայացուցին դպրոցի աշակերտներէն՝ Օր. Արմ. Գույումճեան, Սիրվ. Պոլիկեան եւ Հրանտ եւ Տիգ. Պոլիկեան եղբայրները, բոլորն ալ սքանչելի։

Ուսուցիչը ըսաւ թէ իմ վեցամսեայ պաշտօնավարութեանս համեստ պտուղն է։ 12 աշակերտներ ունիմ որոնք սիրով կը հետեւին։ Շատ քիչ է այս թիւը պէտք է ջանանք գալ տարի կրկնապատկել։

Ապա թէյասեղան մը տրուեցաւ Տիկիններու կողմէ պատրաստուած կարկանդակներով։ Պ. Վաղարշ Ունանեան իր զուարթ պատմուածքներով կուշտ ու կուռ խնդացուց հիւրերը։

Եղան հայկական եւ եւրոպական պարեր։ Այս առթիւ եղան նուիրատուութիւններ դպրոցին համար, Պ. Ե. Կէտիկեան հազար ֆրանք, Պ. Ս. Առաքելեան եւ Տիկին Պուճառեան հինգ հարիւրական ֆրանք, իսկ Տիկին Ե. Սիմոնեան կարկանդակին համար տուփ մը շաքար։

Առաւօտեան ժամը մէկին դժուարաւ բաժնուեցանք սրահէն։ Բոլոր ներկաները գոհունակութեամբ եւ շնորհակալութեամբ մեկնեցան։

ԿԱՊՕ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԸ

★

Հ. Բ. Ը. Միութեան 49րդ տարեդարձին առթիւ թէյասեղան մը կազմակերպուած էր Լիւթէսիա պանդոկի սրահին մէջ, անցեալ կիրակի։

Հակիրճ խօսքերով բացումը կատարեց Պ. Օննիկ Թաղէոսեան խօսքը տալով փոխ նախագահ Տօքթ. Պէօյիւքեանի, որ յայտնելէ ետք թէ Զարեհ պէյ Նուպար եւ Պ. Ֆրէնկեան բանաւոր պատճառներով ներկայ չեն կրցած գտնուիլ, հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեանի լռութեամբ յարգել յիշատակը Պօղոս Նուպարի եւ բոլոր պատուոյ եւ բարերար անդամներուն։ Տօքթ. Պէօյիւքեան իր խօսքերուն մէջ յիշեց թէ Հ. Բ. Ը. Միութիւնը առանց քաղաքական նպատակ ունենալու, համազգային գետնի վրայ կը գործէ եւ կոչ ըրաւ թէ՛ անդամներու եւ թէ կտակարարներու թիւը աւելցնելու համար։

Վարչութեան ատենադպիր Պ. Պաղտիկ Կէնճեան կարդաց տեղեկագիրը. յետադարձ ակնարկ մը պէտք է նետենք ըսաւ տեսնելու մեր լաւ գործերը եւ սխալները որպէսզի լաւ այժմ ճշդենք մեր ուղեգիծը։ Պատմականը ըրաւ Բարեգործականին եւ տուաւ թիւեր անոր նիւթական գործառնութեանց շուրջ։

Խօսք տրուեցաւ Հայր Կ. Ծ. Վ. Ամատունիի որ դրուատիքը ըրաւ Եագուպ Արթին եւ Պօղոս Նուպար փաշաներու որոնք համերաշխ գետնի վրայ հիմնեցին այս միութիւնը, մաղթեց որ Բարեգործականը հաւատարիմ մնայ այս համերաշխութեան գաղափարին որ իր գլխաւոր դրամագլուխը կը կազմէ, տարածուելու համար։ Ան հեռու պէտք է մնայ դաւանական եւ կուսակցական խտրութենէ։

Պ. Թ. Պօյաճեան յայտնեց թէ ներգաղթի գործը մոռցուած էր տեղեկագրին մէջ որ Բարեգործականին գլխաւոր գործերէն մին եղաւ։

Նուագախումբ մը, ղեկավարութեամբ Պ. Պամպագրեանի նուագեց քանի մը կտորներ։

Օր. Խաչեան յուզումով արտասանեց Յովհ. Շիրազէն եւ երկու ուրիշ ֆրանսերէն կտորներ։ Օր. Սաաթճեան դաշնակի ընկերակցութեամբ յաջողութեամբ երգեց հայկական եւ եւրոպական կտորներ։

Վերջին խօսքը եղաւ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան, որ յայտնեց թէ, եկեղեցին բիւրեղացած եւ լուրջ արժէքները կը սիրէ եւ հակառակ իր պահպանողականութեան իր անվերապահ աջակցութիւնը բերած է Բարեգործականին, անոր մէջ տեսնելով Ազգային եւ Մարդկային արժէքներ։ Ներկայ պայմաններուն մէջ հայ ժողովուրդը կը սպասէ աւելի մեծ գործեր Բարեգործականէն, համերաշխութեան եւ կրթական մարզերուն մէջ։ Մաղթելով որ հայ ժողովուրդը հաւաքուի Բարեգործականի եւ անոր նման համազգային նպատակներ ունեցող կազմակերպութիւններու շուրջը, փակեց հանդէսը պահպանիչով։

Պ. ՊԱՐԳԵՒ

հացահատիկներու բերքին բարելաւման մասին եւ ըսաւ.—

«Հացահատիկներու մշակումը բարձր բերքի կարելի է հասցնել ճիշդ կիրառելով ցանքաշրջանառութիւնը, բարելաւելով հողամշակումը, լայնօրէն օգտագործելով հանքային ու տեղական պարարտանիւթերը, բարելաւելով սերմնային գործը եւ իրականացնելով շարք մը ուրիշ հողագործական միջոցառումներ»։

Ս. Թովմասեան այնուհետեւ քննադատեց «ՍՍՌ մինիստրների սովետը», որ անասնաբուծութեան վերելքին մասին գրուած հարցերու քննութիւնը «երբեմն ամիսներով ձգձգում է»։

Եւ շարունակելով իր դժգոհութիւնները, Ս. Թովմասեան ըսաւ.—

«Մեծ թերութիւններ կան հանրապետութեան գիւղատնտեսութեան նախարարութեան գործունէութեան մէջ։ Նախարարութիւնը երբեք չէ ուսումնասիրած անասնաբուծութեան զարգացման ճշգրիտ պայմանները։ Գիւղատնտեսութեան նախարարութիւնը եւ Պետպլանը կը շարունակեն սխալներ թոյլ տալ պլանաւորման գործին մէջ եւ հաշուի չեն առներ տեղական պայմանները»։

Իր զեկոյցը վերջացնելով, Ս. Թովմասեան վստահութիւն յայտնեց որ հանրապետութեան կուսակցական կազմակերպութիւնները պատւով կը կատարեն գիւղատնտեսութեան շեշտակի վերելքի ծրագիրը եւ յաջողութեամբ կը պսակեն Յունուարի լիակատար նիստի որոշումները։

(Քաղուած Սով. Հայաստանի Ապրիլ 12ի թիւէն)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (41)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ ԺԳ.

Սակայն խոհեմութիւնը անօգուտ է կնոջ համար, քանի վերապահ ըլլաս, ան աւելի կը ճնշէ վրադ։ Անն Պետինկֆիլտ բացառութիւն չէր կազմեր։

— Որքա՞ն ատեն, հարցուց կոպտութեամբ։

— Ը. ը.... նաւ մտնելէս անմիջապէս առաջ։

Հին բարեկամներէս մէկը յանձնարարեց զինքը։

Օրիորդը ուրիշ հարցում մը չըրաւ, բայց խորհրդալից լռութեան մը մէջ ընկղմեցաւ։ Զգալով որ այժմ կարգը իմս էր իր պատմութեամբը հետաքրքրուելու, Ռէյսին դարձայ եւ հարցուցի.

— Ռէյս, Սըր Լորընսին ամենամօտիկ ազգականը ո՞վ է, գիտէ՞ք։

— Անշուշտ գիտեմ, պատասխանեց ժպտելով։ Ես եմ։

ԳԼՈՒԽ ԺԴ.

(Աննի պատմութենէն ամփոփուած)

Դիմակաւոր պարահանդէսին իրիկունն էր, երբ որոշեցի սիրտս մէկու մը բանալ։ Մինչեւ հիմա առանձին գործած էի եւ գոհ՝ աւելի քան երբեք։ Այժմ ամէն ինչ փոխուած էր՝ յեղակարծօրէն։ Առանձնութեան եւ յուսալքման զգացում մը պատեց զիս։

Մահճակալիս եզրին նստած եւ գնչուհիի տարազս տակաւին վրաս, դրութիւնը վերադնահատման ենթարկեցի։ Նախ մտածեցի գնդապետ Ռէյսի մասին։ Կարծէք կը սիրէր զիս։ Ինծի հետ ազնուօրէն պիտի վերաբերուէր, վստահ էի այդ մասին։ Յիմար ալ չէր։ Սակայն դարձեալ մտածեցի եւ տատամսեցայ։ Հրամայող անձնաւորութիւն մըն էր, ուստի ամբողջ գործը ձեռքէս պիտի առնէր։ Մինչ ան իմ գաղտնիքս էր։ Ուրիշ պատճառներ ալ կային, անբացատրելի պատճառներ, որոնք այդ որոշումէս ետ կեցուցին զիս։

Յետոյ մտածեցի տիկին Պլէրի մասին։ Ան ալ ազնիւ գտնուած էր։ Ինքնաբաւ չէի, հաւատալու համար թէ իրապէս բան մը պիտի նշանակէր խոստովանութիւնս։ Պարզ քմահաճոյք մը թերեւս՝ վայրկեանի ազդեցութեան տակ։ Վնաս չունի, կրնար հետաքրքրուիլ։ Կին մըն էր որ կեանքի փորձառութիւնն ունէր։ Իրեն արտակարգ փորձառութիւն մը եւս պիտի հրամցնէի։ Ու կը սիրէի զինքը, իր դիւրահաճոյ ձեւերը, իր ոչ–զգացական արտայայտութիւնը, իր անսեթեւեթ անկեղծութիւնը։

Որոշումս տուի։ Հիմա իսկ պիտի տեսնեմ զինքը։ Չեմ կարծեր թէ անկողին մտած ըլլայ։ Սակայն յիշեցի որ խցիկին թիւը չեմ գիտեր։ Բարեկամուհին՝ գիշերուան սպասուհին, անշուշտ գիտէ։

Զանգը զարկի։ Քիչ մը սպասելէս վերջ՝ մարդ մը եկաւ եւ փափաքած տեղեկութիւնս տուաւ։ Տիկին Պլէրի խցիկին թիւը 71 է եղեր։ Քիչ մը ուշանալուն համար ներողութիւն խնդրեց, ըսելով որ առանձին կը սպասարկէր բոլոր խցիկներուն։

— Սպասուհին ո՞ւր է որ, հարցուցի։

— Ժամը 10էն ետք ամէնքն ալ ազատ կ՚ըլլան։

— Ոչ, գիշերուան սպասուհին, ըսել կ՚ուզեմ։

— Սպասուհի չկայ գիշերը, օրիորդ։

— Բայց... բայց առջի գիշեր սպասուհի մը եկաւ... ժամը մէկի ատենները։

— Երազեր էք, օրիորդ։ Ժամը տասնէն վերջ պաշտօնի գլուխ գիշերապահուհի չկայ։

Մարդը հեռացաւ, ինծի կը մնար մարսել զեկուցման այս պատառը։ Ո՞վ էր այն կինը, որ խցիկս մտաւ ամսոյս 22ի գիշերը։ Աւելի խոժոռեցայ երբ ըմբռնեցի խորամանկութիւնն ու համարձակութիւնը իմ անծանօթ հակառակորդիս։

●

ԱԳԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ խորհրդարանին նախագահ ընտրուեցաւ Փրոֆ. Լէոն։ Կրոնքի, նախկին նախագահը, որ հիմա Հանրապետու – թեան նախագահն է, իր Հանդիսաւոր երդումըըրաւ երէկ, խորհրդարանին առ – ջեւ։ Վարչապետը ներկայացուց իր կա - ռավարութեան հրաժարականը, ըստ սահ– մանադրական օրէնքին։ Նոր կառավարու– թեան կազմութիւնը, դժուարութեանց կրնայ բախիլ ։

ՄԱԿի պաղեստինեան զինադադարի յանձ– նաժողովին նախագահը Զօր. Պըրնըս, Ե– գիպտոսի առաջարկեց ծրագիր մը՝ Իսրա– յէլի հետ սահմանային միջադէպերու ա – ռաջքն առնելու համար։ Փչաթելեր՝ սահ– մաններու երկայնքը, պահակագունտներու կանոնաւոր շրջագայութիւն, համաձայ – նութիւն՝ երկու կողմերուն տեղական հը– րամանատարներուն միջեւ ։

ԵԳԻՊՏՈՍ ԵՒ ԻՍՐԱՅԷԼ համաձայնե – ցան արդէն իրենց զինուորները սահմանէն մէկ քիլմ. ներս քաշել ։

ԻՏԱԼԻՈՅ երկրորդական վարժարան - ներու ուսուցչական կազմը, գործադուլ պիտի հռչակէ Մայիս 20էն սկսեալ ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարչապետը յայտարարեց թէ Թուրքիա «կը յարգէ Եուկոսլաւիոյ փափաքը՝ Ատլանտեան Ուխտին չյարելու մասին»։ Ինչպէս հաղորդած էինք, տա – րակարծութիւններ կան Մար. Թիթոյի եւ Պալքանեան Ուխտի միւս անդամներուն միջեւ, զինուորական դաշնագրերու հար– ցին շուրջ ։

ՏԻՒՓՐԻէ, պատանին որ սպաննած էր իր հայրը եւ մայրը, դատապարտուեցաւ ցկեանս բանտարկութեան, շնորհիւ պաշտպան փաստաբանին ջանքերուն։ Մա– հապատիժ պահանջուած էր ։

ՔԱՆԻ չարժանկարի ցուցահանդէսին ա– ռաջնութիւն շահեցաւ Ամերիկեան Մարթի ժապաւէնը ։

✕ Թուրքիա բողոքած էր պուլկարա– կան հակաթուրք ժապաւէնի մը ցուցա – դրութեան դէմ, պահանջելով անոր արգի– լումը ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Մկրտիչ Փափազեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Պուտաքեան փո– խան ծաղկեպսակի հազար Ֆրանք կը նը– ւիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման ֆոնտին։

ՀԱՅ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Բացառիկ պատրաստութեամբ կը տօն - ուի Կիրակի, Մայիս 22ին, կէսօրէ վերջ ժամը 14·30ին Մութիւալիթէի մեծ սրա– հին մէջ ,24 ռիւ Սէն Վիքթօր ։

Մասնակցութեամբ Փարիզի Օփերայի առաջին երգչուհի Օր. ՌՕԶԱՅԻ եւ ուրիշ հայ եւ օտար տաղանդաւոր արուեստա – գէտներու ։

Փարիզահայ բեմերու վրայ առաջին ան– գամ ըլլալով մեծ անակնկալ մը։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

Տոմսերու համար դիմել Հայ գրավա - ճառներուն, իսկ հանդէսի օրը սրահին կիչէն։ Գիներն են 300, 200 եւ 150 ֆր. ։

Վարագոյրը պիտի բացուի ժամը ճիշդ 15ին ։

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ ՄԷՋ

Ի պատիւ տեղւոյն հովեւոր հովիւ Ար – տակ վրդ. Մանուկեանի, Փոն տը Շէրիւի Ազգ. Միութիւնը թէյասեղան մը սարքած է այս շաբաթ ժամը 20ին, Գէորգ Խաչա - տուրեանի սրահը ։

Կը հրաւիրուին հայ գաղութը եւ կազմա– կերպութիւնները ։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

ՓԱՐԻԶԻ Հայ Ազգ. Ընկերութեան վար– չութիւնս խորին շնորհակալութեամբ ըս– տացած է հետեւեալ նուիրատուութիւն - ները.—

1.— Պ. Կարապետ Թահմիզեանէ (Սէնթ Անթուան, Մարսէյլ) վեց հազար ֆրանք, երկու ծերանոցներուն ։

2.— Պ. Յակոբ Տէօվլէթեանէ (Փարիզ) երեք հազար ֆր. երկու ծերանոցներուն, (Սարգիս Տէօվլէթեանի յիշատակին) ։

3.— Պ. Մանուկ Քիպարեանէ (Փարիզ), հազար ֆր. Աղքատախնամին, Սարգիս Տէօվլէթեանի մահուան առթիւ ։

4.— Տէր եւ Տիկին Գէորգ Գէորգեանէ եւ Ինչճեան ընտանիքէն հազարական ֆր. Աղքատախնամին, (Մարտիրոս Թէրզի – պաշեանի յիշատակին)։

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՎԱԼՊԱՐԷԼԻ , ՍԷՆ ՄԱՐՍԷԼԻ եւ շրջա– նի բաժանորդները իրենց վճարումները կրնան ընել Պ. Հայկ Պետիկեանի ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նոր Սեբաստիոյ Օրուան առթիւ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սե– բաստիոյ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւ – ղի։ Կիրակի 15 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժա– մը 16-24, Պուա Քոլոմպի քաղաքապետա– րանի սրահներուն մէջ, 2 ռիւ տ'Էթիէն Տօրվ, Պուա Քոլոմպ ։

Կը խօսի ընկեր ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին։ Մասնակցութեամբ Նոր Սեբաստ – իոյ Իսիի եւ Անիէռի միացեալ երգչախումբին, ղեկավարութեամբ Պ. Կ. Գայիչ - եանի ։

Խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, հայկական պարեր եւ խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը ։

Ընտիր նուագախումբ։ ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով ։

Մուտք 200 ֆրանք ։

Հաղորդակց. միջոց.— Կառ Սէն Լազա– րէն շոգեկառք, իջնել Պուա Քոլոմպ ։ Սրահը կայարանին ճիշդ քովը։

Հանդէսը կը սկսի որոշեալ ժամուն ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ֆ. Կ. Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղը կազմակերպած է տեղւոյն Սալ Կալմանի մէջ (կայարանին դիմաց), 15 Մայիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15էն մինչեւ 23 թատերական շքեղ ցերեկոյթ և պարա– հանդէս ։ Ի նպաստ Ֆ. Կ. Խաչի կայանի շէնքին նորոգութեան ։

Կը խօսի Տիկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Կը ներկայացուի փարիզահայ սիրուած դերասաններու ամբողջական կազմով ։

Մեծանուն երգիծաբան Յ. Պարոնեանի

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ

Խիստ ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն ե– րեք արար ։

Պարահանդէս՝

DANIEL GÉRARD et sa guitare

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ ԿՈՂՄԷ ։

(«Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն»)

Այս կիրակի ժամը 15ին, Սորպոնի մեծ Ամֆիթատրոնին մէջ, 47 ռիւ տէ զ'էքոլ, մէթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէոն։

Բարձր հովանաւորութեամբ Ֆրանս. Կարմիր խաչի ։

Նախագահութեամբ Ակադեմական

ՏՕՔԹ. ԹՐԷՄՈԼԻԷՐԻ

Սիրայօժար մասնակցութեամբ

ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆի, Փ. ԷՄԻԼ - ՏԵՊԷՌ (Քոմէտի Ֆրանսէզէն), ԺԻՐԱՅՐ ՍԷՐԳՈՅԵԱՆի (Փարիզի Օփերայէն), ՌԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆի, ՕՏԷԹ ԼԸ ՏԱՆ – ԹԻՒ (տաւիղ), ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆի, ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆի (Ցիկան եւ Կովկաս – եան պար)։

Քառեակ բաղկացած ԺԻԶԷԼ ՏԸ ՄՕՆՍՕ (Թաւ ջութակ), Ժ. ՏԸ ՄՕՆՍՕ (Ա. ջու – թակ), ՄԱՐՍԷԼ ՊՕՆԷ (Բ. ջութակ), Ա– ՆԷԹ ՔԷՕՅ (Ալթիսթ) ։

Պիտի նուագեն Սպենդիարեանի Ղայ – թարման եւ Յարօ Ստեփանեանի Սիւիթ փուր վիոլօնսէլ, Ֆրանսայի մէջ առաջին անգամ ըլլալով ։

Հայկական պարի խումբը ղեկավարու – թեամբ ՑԱՍՄԻԿ ՔԻՒԹՆԷՐԵԱՆի ։

Ընկերակցութեամբ դաշնակի ԱՆԺԷԼ ՆԻԶԱՄԵԱՆ եւ ՄԱՐԳԱՐ ԽՐԻՄԵԱՆ ։ ՆԱՅԻՐԻ երգչախումբը ղեկավարութեամբ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆի։

Տոմսերը ապահովեցէք Կարմիր Խաչի կեդրոնէն, 15 Ռիւ Ժան Կուժօն, ինչպէս նաեւ Փարիզեան շրջանի մասնաճիւղերէն։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղը, իր 30րդ տարեդարձին առթիւ կազմակերպած է շքեղ պարահանդէս, ի նպաստ իր դպրո – ցին, այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 20ին, Սալօն տիւ Ռէսթօրան տիւ Փարք տը լ'էքսփօզիսիօնի մէջ։

Կը խօսի Տիկին ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԻՍԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին ։

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱՅ ՏԱՐԵԴԱՐՁ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

կազմակերպութեամբ Վասպուրականի Հայրենակցական եւ Երիտ. Միութեանց

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 15ԷՆ 24 CERCLE MILITAIRE, Place St. Augustin

ԳԻՐ՝ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ ԶՕՐԱՎԱՐ ՏԸ ԿՈԼԻ կողմէ

Նախագահութեամբ՝ ԶՕՐ. ՖԼԻՓՈՅԻ

1945ի հերոսներէն

Կը խօսին Պ.Պ. ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ, Ա. ՍԱՖՐԱՍՏԵԱՆ, Ա. ՄԵԼՈՅԵԱՆ եւ Ն. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ Երգ Շ. Պէնկեան, Ն. Տիրատուրեան, ջութակ Զ. Մելիքեան, արտասանութիւն Շ. Սարեան ։

ՄԵԾ ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՄԸ ԲԵՄԻՆ ՎՐԱՅ

ՋԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԸ պիտի նուագէ հայկական քայլերգներ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ԳՈՒՆԱՒՈՐ ՖԻԼՄԸ (Տրապիզոնէն Բալու, Մուշ, Պիթլիզ, Կարճկան, Ոստան, Վան, Արտամետ, Արճակ, Սարայ)

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԵՐԻ ՄԵԾ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ ժամը 18էն 24

ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆի նուագախումբով

ճոխ պիւֆէ Խօսնակ Գ. Ամիրայեան Եղէք ճշդապահ ։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ նահատակ հերոսներու յիշատակին, Կիրակի, Մայիս 15ին առտուն Փրատոյի Ս. Սահակ Մեսրոպ մայր եկեղեցին ։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Կաթողիկոսական պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ ։

Հանդէսը՝ նոյն օրը ժամը 15էն 24 ՍալՄազընոյի մէջ ։ 88 ռիւ տ'Օպաներ ։

Կազմակերպութեամբ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կը հովանաւորէ եւ կը բանախօսէ՝ Ս. Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Կը նախագահէ՝ Պ. Վ. ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ

Խօսք կը տրուի կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն ։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Վասպ. Հայր. Միութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Կապոյտ Խաչի, Նոր Սեբաստիոյ, Տարօնի, Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեանց ։

Այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 8ին, Սէրքըլ Կաթոլիկ սրահին մէջ։

Կը նախագահէ ԱՆԴՐ. ԽԼՈՅԵԱՆ

Կը բանախօսէ Մարսէյլէն Համազգային Մշակութային Միութեան նախագահ

ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Կապոյտ Խաչի դպրոցի աշակերտութեան կողմէ խմբերգներ ։

Կը մեներգեն Տիկին Թադէոսեան, Պ. Մաղաքեան եւ Օր. Ոզուննեան ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։ Մուտքը ազատ է ։

ԵՂԱՆԱԿԻ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Սէնթ Էթիէնի Հայ Ազգային Միութեան կողմէ ։

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 20·30էն մին– չեւ առաւօտ Ռէքսի շքեղ սրահին մէջ, 4 ռիւ Փռէռ ։

Նուագախումբ ԹՕՄ ՄՕՌԻ, մասնակ – ցութեամբ քոյր Մարտիրոսեաններու (Կրընոպլէն)։

Զանազան անակնկալներ։ Նոյն իրիկու– նը պիտի քաշուի վիճակախաղ մը, արժէ– քաւոր առարկաներով։Նախապէս տոմսակ առնողին տոմսակ մը նուէր կը տրուի ։

Տոմսերը ստանալ հետեւեալ հասցէնե – րէն.— Ե. Գէորգեան եւ Ն. Քէպապճեան (Փլաս տէ գ'Իւրսիւլ)։ Մ.Մանուկեան (13 ռիւ Փուանթ Քառէ), Յ. Թոգաթլեան (10 ռիւ տը լա Պուրս), Ն. Այտապիրեան (14 ռիւ տը Պալզաք) եւ իրիկունը սրահին կի– չէն ։

21 ՄԱՅԻՍ ՇԱԲԱԹ ԵՐԵԿՈՅ ԼԻՈՆ

Սալ Ֆրանսուա Քօփէի մէջ տեղի պի– տի ունենայ «ԽՂՃԻ ՁԱՅՆԸ»

Ողբերգութիւն հինգ արար եւ 1 պատ - կեր։ Ի նպաստ Լիոնի Եկեղեցւոյ եւ Ազգ. Տան շինութեան ֆոնտին ։

Կազմակերպուած Մալաթիոյ Կրթ. Ընկ. Լիոնի մասնաճիւղի ։

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն ։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համախարբերդցիական Միութեան Լի – ոնի մասնաճիւղը Համբարձման տօնի առ– թիւ կազմակերպած է խնջոյք ցերեկոյթ մը այս Կիրակի, ժամը 15ին Յոյներուն սրահը։ Կը հրաւիրուի Լիոնահայութիւ – նը անխտիր ։ Զուարթ մթնոլորտ ։

ճոխ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս եր - կուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քատէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քատէի դիմաց ։

Կը խօսի Ժան Մարտիկեան ։

Նիւթ՝ «Փրկենք Ֆրանսահայ երիտա – սարդութիւնը » ։

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հա – ճելի անակնկալներ։ Մուտքը ազատ է ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խում– բի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 9ին, 17 ռիւ Պլէօ, Մէթրօ Քատէ։

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին բոլոր խումբերը .—

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 9ին։

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 9ին։

ԸՆԿ. ԿԱՐՕ այս կիրակի ժամը 3ին ։

ԱՐԱՄ խումբը այս կիրակի առտու ժա - մը 10ին ։

(Շար.)

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սո - վորական հաւաքատեղիները։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչ – ները ։

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը ։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կո– միտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկեր– ները այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին, Յոյ– ներուն սրահը, 5 ռիւ Պօնըֆուա ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկեր – ները այս կիրակի ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտա – ւորիչ ներկայութիւն ։

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 14 ՄԱՅԻՍ • SAMEDI 14 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7673 31e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3084

ԱԿՆ ԸՆԴ ԱԿԱՆ

*

Վիճակը ծլուած էր։ Որեւէ տատանում կամ ընկրկում պիտի նշանակէր դասալքութիւն եւ անձնասպանութիւն։

Ճգնաժամը կը պահանջէր ինքնապաշտպանութիւնը կազմակերպել վճռական եւ միակամ։ Դիմադրական պայքարը մղել հաւաքաբար։ Զարնել եւ զարնուիլ անվերկանդ։

Եւ ամբողջ Վասպուրականը ոտքի կանգնեցաւ, վառ պահելու համար իր արեւը՝ Ազատութեան շողերուն տակ։

Անձնուէրները ամեհի պատնէշներ կանգնած էին իրենց բազուկներով, մղելու համար դոյամարտը։ Ճակատ ճակատի եւ ակն ընդ ական։

Այլ եւս ոչ ես ու դուն, ոչ աս ու ան։ Ոչ տարիք, ոչ ալ դասակարգ։ Ոչ սեռ, ոչ ալ դիրք։

Մե՛նք,— բոլոր տրամադրելի ուժերով։

Կռի՛վ ամէն ուղղութեամբ։ Ռազմակա՛ն բոլոր միջոցներով եւ հերոսական խոյանքով։

Երբ առաջին գնդակը որոտաց, թշնամին խուճապի մատնուած էր արդէն, եւ կը մոլէր անզօր կատաղութեամբ։

Որո՞ւ միտքէն կ՚անցնէր թէ երէկուան բայաթ պարտութեան պիտի մատնէր ամբողջ բանակ մը, դիրքեր գրաւելով յուսահատական քաջութեամբ։

Հրամանատարը ինք, անարդ դաւադիր եւ արիւնարբու հրէշ, փրկութիւն կը փնտռէր անպատիւ նահանջով մը։

Ինք որ Իշխանի եւ երեք ընկերներուն արիւնը լակած էր դեռ երէկ, եւ դէպի սպանդանոց առաջնորդած՝ Վռամեանը։

« Ա՜խ, Վասպուրական, աշխարհ Հայաստան »...

Ահա նորէն փոթորիկ մը։ Թերեւս վերջինը։

Զա՛րկ։ Եւ թող Դաշնակը լճանայ իր արեան ճապաղիքներուն մէջ, որպէսզի բացուին Ազատութեան ճամբաները։

Այնքան դար լացիր, եւ այժմ վառօդին ծուխն է որ պիտի ցամքեցնէ արցունքներդ։

Վա՛տ է թշնամին եւ անողորմ։ Կ՚ուզէ իր տիրապետութիւնը պահել ջարդուփշուր ոսկորներուդ վրայ, գերեզմաննոցի մը վերածելով ծաղկաւէտ երկիրդ։

Զա՛րկ, որպէսզի չինարար բազուկդ կարենայ գործել ազատ ու անվտանգ։

... « Ակն ընդ ական եւ ատամն ընդ ատաման »։

Կա՞րճ տեւեց յաղթանակը։

Ոչի՛նչ։ Քառասուն տարի ետքն ալ, պատմութիւնը կ՚ըսէ.

— Ժողովուրդ մը կար մօտաւոր Արեւելքի լեռներուն մէջ, Արարատի ստորոտը։

Ճակատագրական պահու մը, այդ ժողովուրդը գերագոյն դոյամարտը մղեց իբրեւ մէկ մարդ, փշրելով արիւնազանդ բռնակալութեան մը ժանգոտած շղթաները։

Ան Ազատութեան եւ ստեղծագործ Աշխատանքի դրօշը պարզեց աւերակներու վրայ։ Եւ երբ կը շարունակէր վարել ու հերկել, ուրիշ դաւադիր մը դաշոյնը խրեց իր կողերուն։

Այդ ժողովուրդին բեկորները, մասամբ Արարատեան դաշտին մէջ հաստատուած, եւ մասամբ ցիրուցան՝ ի սփիւռս աշխարհի, միշտ երկիւղածութեամբ եւ հպարտութեամբ կ՚ոգեկոչեն 1915 Ապրիլ - Մայիս ամիսները, իբրեւ ներշնչարան հաւատքի եւ յարատեւութեան։

Ու պիտի ոգեկոչեն դեռ ուրիշ քառասուն տարիներ, այն վստահութեամբ թէ ցորչափ բուն իրաւատէրը չէ վերադարձած, միայն բուէր պիտի վայեն Վասպուրական աշխարհին, ինչպէս ամբողջ արեւմտեան Հայաստանի մէջ։

Երբ ժողովուրդ մը Ազատութեան կամքըն ունի, Աստուած անգամ «Առաւօտ լուսոյ» կ՚երգէ։

Գահիրէ — ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԱՐԾՈՒԻ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿ

ԳԵՂՕՆ

ՎԱՆԱՅ ՏԱՐԵԽԻՆ ԵՒ ԿԱԽԷԹԻ ԳԻՆԻԻՆ

*

Դրբախտը անշո՛ւշտ հաստատուած էր
հող,
Բարեբեր երկիր, դժբա՛խտ հայրենիք...
Հունձքըդ առատ էր, մարգըդ ծաղըրահոտ
Եւ վըրադ ապրող մարդո՛ց երջանիկ
Ամէն օր տօն էր, ամէն օր հարսնիք...
Արիւնը հողին եւ բերքն ալ ծովին
Ճաշակելով յար՝ կ՚օրհնէի՛ն ճախնիք
վանայ տարեխն ու Կախէթի գինին...։

Չըկոխկռտըւած չըմընա՛ց արտ...
Ամէն անկիւնէ զազանն իր ժանիք
Ցուցուց եւ ճանդեց... եւ ամէն ջըրոտ
Դաշտերը չորցան... ամէն մէկ տանիք
Սուգի քօղ կապեց... մանկունք, պատանիք
Երգելը մոռցան, եւ իրենց hանին
Ա՛լ մոռցաւ բերել մառանէն անձիգ
վանայ տարեխն ու Կախէթի գինին...

Ո՛վ երջանկութեան աննըւա՛ճ կարօտ...
Լոյս մը կը ծագի ճամբուն վրայ մենիկ..
Ահա՛ կը դառնայ հօտը հովուին մօտ,
Եւ ահա՛ այգին, մանկամա՛րդ կընիկ,
Կ՚զգայ իր ծիծերն հոյզով նորէն լիք...
Եւ սեղաններուն վրայ կ՚երեւին
—Մինչդեռ օրհնութեամբ, քաջե՛ր,
կը յիշուիք—
վանայ տարեխն ու Կախէթի գինին...։

×

ԶՕՆ

Շարա՛յ, զէր իշխա՛ն Շիրակայ, հերի՛ք
Որքան ամբարներդ պարապ հեծեցին.
Ողջունէ՛ կրկին երկնային բարիք՝
վանայ տարեխն ու Կախէթի գինին...։

1903 — ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՒՍՏՐԻՈՅ ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

ԿԸ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԻ ՎԱՂԸ

Վիէննայի մարզպաններու ժողովը դաշնագրին բոլոր յօդուածներուն շուրջ համաձայնած ըլլալով, Չորս Մեծերու արտաքին նախարարները կը սպասուին այսօր շաբաթ, Վիէննա, ուր պիտի ստորագրեն վաղը ժամը 11ին, հաշտութեան դաշնագիրը։

Առջի օր տակաւին որոշ յուետեսութիւն մը կը տիրէր։ 35րդ յօդուածին պատճառով, ժողովը անել մը մատնուած էր։ Ամերիկայի արտաքին նախարարը որ երէկ իսկ պիտի մեկնէր Վիէննա, յանկարծ յետաձգած էր ճամբորդութիւնը։ Ըսողներ կային նոյնիսկ, թէ բնաւ պիտի չերթայ, եթէ մարզպանները չհամաձայնէին, հակառակ որ ճաշի հրաւիրած էր Մոլոթովը այս կէս օրուան համար։

Վերջին պահուն սակայն համաձայնութիւն մը գոյացաւ 35րդ յօդուածին շուրջ։ Լուրը առաջին անգամ հաղորդեց ամերիկեան մարզպանը։ Քիչ ետք հրատարակուեցաւ պաշտօնական զեկոյցը ժողովին արդիւնքներուն մասին.— մարզպանները, ինչպէս նաեւ Աւստրիոյ ներկայացուցիչը «յաջողութեամբ աւարտեցին իրենց աշխատանքները» եւ «միաձայնութեամբ ընդունեցին դաշնագրին բոլոր յօդուածները»։

35րդ յօդուածի խոչընդոտը, որ ինչպէս հաղորդած էինք կը վերաբերէր գերմանական ստացուածքներուն խնդրին, [illegible] գիջումին, որ միւս կողմէ կ՚ապահովէ որոշ առաւելութիւններ։ Այդ յօդուածին տրամադրութեանց համաձայն, Խ. Միութիւնը տնտեսապէս պիտի տիրապետէր Աւստրիոյ, ինչ որ Արեւմուտքի տեսակէտով կը հակասէր աւստրիական չէզոքութեան հռչակման։ Հիմա կ՚աւելցուի յաւելուած մը, որ կը ճշդէ թէ Խ. Միութիւնը Աւստրիոյ հետ տնտեսական համաձայնութիւն մը կնքած է, եւ կը հրաժարի իր շատ մը «իրաւունքներ»էն,— իրաւունքներ՝ որ առած էր պատերազմէն ետք,— «որպէսզի աւստրիացի հասնող սերունդները գիտնան թէ ինչ զիջողութիւններ ըրած է» Մոսկուա՝ Աւստրիոյ համար։

Վիէննա, ուր կը հասնին առաւօտեան Ֆ. Տըլըս եւ երեկոյեան Ա. Փինէ եւ Մըք Միլէն, արդէն կը դրօշազարդուի։ Մեծ շուքով պիտի տօնուի դաշնագրին ստորագրութեան օրը՝ որ պիտի հռչակուի Ազգային Տօն։ Կը պատրաստեն հանդիսութիւններ եւ մեծաշուք ընդունելութիւններ, պաշտօնական անձնաւորութեանց ի պատիւ։ Դեռ յայտնի չէ թէ Խ. Միութեան արտաքին նախարարը՝ որ կը գտնուի այժմ Վարշաւիա, երբ պիտի հասնի։ Սակայն, առջի օր, նոյնիսկ երբ դեռ համաձայնութիւն չէր գոյացած, «Թաս» գործակալութիւնը կը հաղորդէր թէ ինչ ալ պատահի, Մոլոթով պիտի ըլլայ Վիէննա, շաբաթ 14 Մայիսին։

× Աւստրիական պաշտօնական շրջանակները կը յայտնեն թէ 15 Մայիսը անկիւնադարձ մըն է ոչ միայն Աւստրիոյ համար, այլ նաեւ ամբողջ աշխարհի ապագային նկատմամբ։ Մանաւանդ որ Վիէննա կրնայ որոշուիլ չորս վարչապետներու ժողովին ճակատագիրը։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Պոլսոյ մէջ յանկարծամահ եղած է Պ. Յակոբ Միքայէլեան որ ընդհանուր հայթայթիչն էր Ֆրանսական գեղօրայքի եւ անոնց ներածումը կատարող հաստատութեան ընդհ. տնօրէնը։

Հանգուցեալը վերջերս Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ պարգեւատրուած էր պատուոյ Լեգէոնի ասպետի խաչով։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆՆ ՈՒ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆՑԻՆ

Ա.

Վասպուրականը գեղեցիկ :

Վասպուրականը իբրեւ աշխարհագրական հիւսք կամ բանուածք՝ իր նմանը չունի հայկական բարձրաւանդակին վրայ : Անզուգական է ան՝ իր մեղմ ու առողջարար կլիմայովը, ծաղկաւէտ լեռներովն ու բերրի դաշտերովը, իր լիճերովն ու գետերովը, անտառներովն ու պուրակներովը, աղբիւրներովն ու ջրվէժներովը :

Միշտ թարմ, միշտ առոյգ, ամէն մէկ վայրկեան եւ ամէն մէկ եղանակի մէջ՝ բան մը ունի կախարդական, որ կը դիւթէ քեզ, յաւերժահարսի մը պէս՝ իր հմայքին տակ կ'առնէ քեզ. գիտես թէ՝ զայն ստեղծագործող Աստուածը, իր երկունքին մէջ խառներ է խռովալից ու անհանդարտ մաքի մը ամբողջական պաշարը, պարպեր է մինչեւ յետին կաթիլը՝ արարչագործելու համար անօրինակ երկրամաս մը, արուեստի կատարելութեամբ հողապատկեր մը :

Ծաղիկի ու ծիլի, բոյսի ու ծղօտի, արմատի ու այտուցի, ոստի ու շաքիլի, վերջապէս բանջարեղէնի անմրցելի հայրենիքն է Վասպուրականը: Անոր հողը արգասաբեր արգանդն է աննման բեղնաւորութեան :

Անոր մայրական ծոցին մէջ դարերով ապրող Վասպուրականցին, երախտագէտ ու հայրենապաշտ, զայն սիրեր է, անոր հողին մէջ խառներ է իր հեւքն ու քրտինքը, եւ անոր վրայ՝ բարձրացուցեր է քաղաքակրթական կոթողներ: Ու օր մը, Վասպուրականցին այս առածին մէջ դրեր է իր հայրենասիրութեան բովանդակութիւնը. «Երկինքի մէջ դրախտ, երկրիս վրայ՝ Վան:

Վասպուրականը հնութեան թանգարան

Վասպուրականը այն հողային ցամաքամասն է, որուն վրայ իրենց բնակութիւնը հաստատած են բազմաթիւ քաղաքակիրթ ժողովուրդներ, կազմեր են գիւղ ու քաղաք, շիներ են բերդ ու պարիսպ, ջրանցք ու ճամբայ, արուեստական լիճեր ու հողաբերդեր, ստորերկրեայ ջուրի ճամբաներ եւ ռազմական անցքեր, մեհեաններ, զոհարաններ, ունեցեր են ռազմական փառք ու սեպագրութիւն. ու դեռ՝ քարայր - ապաստանարաններ եւ քարաշէն հոյակապ կամուրջներ, հազիւ թէ Այրարատեան աշխարհը կրնայ մրցիլ Վասպուրականի հետ՝ իր հնութեամբը :

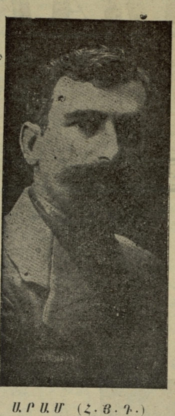
Վասպուրականի քանդուած քաղաքները ունին հնութեան ծալք - ծալք խաւ ու ծանրութիւն: Բերդերը — Վանի բերդը, Հողաբերդը, Արտամետի բերդը, Խոշապի բերդերը, Սիկալ իշխանի բերդը, Պաչ-Քալէի բերդը, Ամատա բերդը, Ոստանի բերդը, Ամիկ բերդը, Ապաղայի բերդը — կը ժայթքեն արհաւիրք և արուեստի գեղեցկութիւնը : Ջրանցքները՝ հնաբոյր, յամառ ու հպարտ, կը կարթեն անցորդները: Կամուրջները ճաշակի, յղացումի եւ յանդգնութեան հարազատ պատկերացումը կը բերեն: Սեպագրութիւնները պաշտութիւն կը պատճառեն :

Ահա Ոստանը, Ռշտունեաց մայրաքաղաքը, Արտօս լերան շուքին տակ, իր հին փառքերու երանգապնակը ափին մէջ, անոր կուշտը՝ Թերակցի մը, որուն վրայ փռուած են դարաւոր բերդերու աւերակներ: Արտամետը՝ Վանայ լճին եզերքը, պերճախիճի մը հեթանոսութեամբ, չուրջն ու մէջը՝ պալատներու եւ դղեակներու խօսուն կոյտեր, կը թուի թէ կը լսես պալատականներու ծափն ու ծիծաղը, եւ կը տեսնես կամ կը զգաս այն ճոխութիւնը տաղերի եւ պարերու, խնջոյքներու եւ հիւրասիրութեան: Հոս են Շամիրամի առուն, Ծամքարը, ստորերկրեայ թաղըստոցները, կամուրջները, ապա՝ դարերու ծանր տեքը եւ աւերակներու հոնդիւնը: Հաղամակերտը՝ Աղբակի մէջ, դարաւոր մեռել մը, դերեզմանուած չուրջ 5000 տարի առաջ: Վանը՝ Տոսպի մէջ: Ըսէք, Եւրոպայի մէջ ո՞ր քաղաքը Վանի տարիքն ունի, Աթէ՞նքը, Հռո՞մը ... օհօ՛, շա՛տ փոքր են անոնք :

Մարդկութեան «Գիրք Ծննդոցին» առաջին էջերէն է Վանը, քաղաքակրթութեան ամէնէն հնագոյն օրրաններէն մէկը :

ՍՕՍ - ՎԱՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

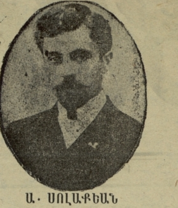

ԱՐԱՄ (Հ. Յ. Դ.)
(Հերոսամարտի ղեկավարներէն)

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

*

Այս տողերը որ կը գրեմ, ձեզի համար է, նորատի երիտասարդներ, պատանիներ ու մանուկներ, որ Հայ կը կոչուիք կամ ... Արմէնիէն : Կարդացէք եւ լաւ պահեցէք ձեր միտքը, որ ասկէ 40 տարի առաջ, մեր բնապաւառին մէջ, որ Վան - Վասպուրական կը կոչուի, հրաշք մը, դիւցազնական, զարմանալի հրաշք մը կատարուեցաւ.— Բուռ մը Հայութիւն, քանի մը հարիւր կտոր զէնքով, թրքական հրոսակայ կառավարութեան յաղթեց: Ասիկա հրաշք չէ՞: Բայց այդ հրաշքը մեր աչքին առջեւ կատարուեցաւ : Բարբարոս թշնամին ունէր թնդանօթներ, անսպառ ռազմամթերք, տասնեակ հազարներով կրթուած զօրքեր, անհամար բաշիբոզուքներ եւ արիւնարբու Քիւրտեր: Ատոնք բոլորը, միացեալ ուժերով 1915 Ապրիլ 20ին, մեզ կոտորելու, բնաջնջելու նպատակով, մեր վրայ յարձակեցան, բայց քանի մը հարիւր հրացանակիր քաջեր, — ձեր հայրերը, անոնց դէմ ծառացան, ամբողջ ամիս մը, մահու եւ կենաց պայքար մղեցին, յաղթեցին ու մեր դարաւոր թշնամին մեր հայրենիքէն մաքրեցին: Չկարծէք, թէ հազար կամ հազար հինգ հարիւր տարի առաջուան պատմութիւն մըն է, որ կ'ընեմ ձեզի: Ոչ, այլ միայն քառասուն տարուան հրաշալի դէպք մը, որ այնքան թարմ է դեռ յիշողութեանս մէջ, կարծես թէ երէկ կատարուած ըլլայ: Դեռ ականջիս մէջ կը բզզան կռուի առաջին գիշերուան միլիոնաւոր գնդակները, թնդանօթներու ռումբերը : Արիւնարբու ջարդարար Ճէվտէթ պէյ կ'ուզէր այդ ահարկու համազարկերով ահաբեկել Վան - Այգեստանի բուռ մը Հայութիւնը եւ ապա յանկարծակի յարձակումով մը բնաջնջել մեզ: Բայց շնորհիւ ձեր հայրերուն կորիճութեան ու հերոսութեան, այդ միլիոնաւոր գնդակներն ի զուր անցան: Մեր քաջ մարտիկներուն սիրտը բնաւ չդողաց եւ այն զօրքերն ու Քիւրտերը, որոնք յանդգնեցան յարձակում գործելու, ձեր հայրերու անվրէպ գնդակներէն դիտապաստ գլորուեցան : Իսկ ողջ մնացածները կորագլուխ փախուստ տուին: Ապրիլեան հերոսամարտի քաջերը աշխարհին ցոյց տուին, որ յաղթութիւնը թիւի առաւելութեամբ կամ բիրտ ուժով ձեռք չի բերուիր, այլ քաջ, անձնուէր եւ պատուի համար մեռնելու պատրաստ մարտիկներն են, որ յաղթութիւն կը խլեն : Թշնամին շատ էր ուժեղ, բայց յաղթութեան ամենակարեւոր զէնքէն զուրկ էր, դա քաջութիւնն ու անձնազոհութիւնն էր :

Ա. ՍՈԼԱՔԵԱՆ
(Ս. Դ. Հնչակեան նահատակ)

Ապրիլեան հերոսամարտին՝ ձեր հայրերու ձեռքով կատարուեցան դիւցազնական բազմաթիւ դրուագներ, բայց ես միայն մէկը կը պատմեմ :

Այգեստանի հարաւային թեւին վրայ ընկած էր Արարուց ընդարձակ հրապարակը: Անոր արեւելեան ճակատի խանութներէն մէկուն վրայ կը բարձրանար կրկնայարկ բարձր ոստիկանատունը, ուր ամրացած՝ ոստիկաններն ու զօրքերը գիշեր ու ցերեկ անվերջ կը կրակէին ու մեր երթեւեկութիւնը անկարելի կը դարձնէին: Հանդիպակաց Պատուրի փուռը, ուր դիրք էինք բռներ մենք, շատ ցած էր եւ անզօր զայն տեղահան ընելու կամ քանդելու :

Մեր զինուորներէն անվեհեր տղայ մը, Տիգրան Աբրահամեան վճռեց հրկիզել թշնամիին բարձրահայեաց դիրքը: Խաւար գիշեր մը վերցուց տուփ մը լուցկի, դիւրավառ լաթեր՝ քարիւղով թրջած ու դուրս եկաւ խաւարին մէջ:

— Տիգրան — ըսաւ խմբապետը — տղաներէն մէկը թող քեզի ընկերանայ օգնելու համար, ձեռնարկդ շատ վտանգաւոր է :

— Ոչ, ըսաւ կորիճ տղան, թշնամիին դիրքը հրկիզելու համար՝ ես հերիք եմ, իսկ եթէ մեռնիլ պէտք է, դարձեալ ես հերիք եմ, միայն պատուիրէ տղաներուն, որ այլեւս չկրակեն: Ու Տիգրանը գնաց: Մեր շունչը բռնած՝ կը սպասենք: Անցաւ տասը րոպէ, մէկ քառորդ, քսան րոպէ, անհամբերութիւնը մեզ կը կրծէ...: Մի գուցէ խեղճ տղան զոհ գնաց, մութին, իրար խաչաձեւող հազարաւոր գնդակներու : Կէս ժամ ետք ի՞նչ տեսնենք, ոստիկանատան ներքեւի խանութէն բոցեր բարձրացան ու լիզել սկսան անոր տախտակեայ դռներն ու պատուհանները :

Խուճապ ընկաւ թշնամիին մէջ, վայնասուն ու աղաղակ ամէն կողմ, բռնկած շէնքին բոլոր զինուորները խուճապահար փախան, խաւարէն օգտուելով: Բայց Տիգրա՞նը, ի՞նչ եղաւ Տիգրանը: Յանկարծ ճարճատող ոստիկանատան բոցերուն մէջէն լսեցինք հերոս երիտասարդին

ԱՂԹԱՄԱՐԻ ԵՐԿՈՒ ՍԱՆԵՐԸ

(«Շամիլ»ի պատմածէն)

*

Եօթ Փետայիներէ բաղկացած «Շամիլ»ի(*) խումբը իջած էր Աղթամար կղզին: Լեռները պիտի երթային: Կը սպասէին Վանէն նոր հրահանգներու : Զիրենք փոխադրող մոխրաբերդցի յեղափոխական զինուոր «Ուրացող»ի (Պետրոս) նաւը պիտի շարունակէր իր ճամբան: Շամիլը կը մտածէր Ախավանքի նաւակը բերել տալ, (այդպիսի պարագաներուն խարոյկ մը կը վառէին եւ նաւակը կուգար) կ'ուզէր անով ցամաք ելլել՝ Նարեկի գծով Կարկառ բարձրանալու համար: Մտածեց նաւակը ուղել յաջորդ օրը :

Երկրորդ օրն էր որ կը հանգստանային կղզիին մէջ՝ վայելելով փոքրաթիւ միաբաններու սրտաբաց հիւրասիրութիւնը : Երկու ծերունի վարդապետներ, երկու տնտես - հացթուխ մամիկներ, մէկ սպասաւոր եւ երկու աշակերտներ կը մնային կղզին :

15 – 18 տարեկան էին Աղիզը եւ Գուլօի Ցակոբը, որոնք ամբողջ օրերով ոտքի վրայ՝ կը ծառայէին խումբին կարօտով մը, կարծես անոնց շունչովը ապրելու պահ մը:

Աղիզ լայնալանջ, թխլիկ պէծպիծուն աչքերով եւ զուարթ պատանի մըն էր : Ցակոբ անոր հակապատկերը՝ տխուր ու փուխր, աւելի խոհուն եւ լռակեաց : Աղիզը սակայն ջերմօրէն կապուած էր Ցակոբին եւ ենթակայ՝ անոր ազդեցութեան :

Հիացական, փաղաքուշ յափշտակութեամբ կը դիտէին Փետայիներու արեւակէզ, այրական դէմքերը, ժամերով ժամերով կը բեւեռուէին սենեակին անկիւնը եւ լուռ պաշտամունքով կը հետեւէին անոնց շարժումներուն, խօսակցութեան կամ խանդաղատանքով կը կատարէին անոնց բոլոր ցանկութիւնները :

Երկրորդ օրուան արեւածագին առտուն էր, երբ Աղիզ դիմացի ծովափին վրայ նըկատեց սեւազգեստ մարդկանց ահագին խումբ մը, որոնք արագ շարժումներով կը խլրտային ափին վրայ: Անսովոր բան մը այդ կողմերուն համար :

Տաճիկ զօ՞րք էր արդեօք: Ան լարեց իր հայեացքը, երկար դիտեց ու վազեց Փետայիներու սենեակին կողմը, ուր տղաքը քնացած էին գետնին վրայ. յուշիկ քայլերով մօտեցաւ խմբապետին :

— Պ. Սարգիս, Քարաղաշտին կողմը սեւ հագած մարդկանց ահագին բազմութիւն մը կ'երեւայ, այս ու այն կողմ կը շարժուին, կայ - չկայ ասքեար են :

Խմբապետը, առանց ընկերները արթնցնելու, առաւ դիտակը եւ հետեւեցաւ անոր: Երկար դիտեց դիմացի ափը, ապա դարձաւ Աղիզին.

— Կ'երթաս տղոց քովը, կ'ըսես որ պատրաստուած դուրս գան եւ բոլորովին աննկատելի, հոս ժողովուին պահուըտելով ժայռերու ետին :

Աղիզ թռաւ կատարելու հրամանը: Դիտակը առանց աչքերէն հեռացնելու, խմբապետը կը հետեւէր դիմացի ափին խլրտացող բազմութեան շարժումներուն :

Զօրք էր : Երեք առագաստանաւեր եւ մէկ ճերմակ շոգեշարժ նաւակ կը կենային ափին, զօրքը երկար շարքով կը լեցուէր նաւակներուն մէջ: Մտանուած էր Շամիլի խումբը: Կասկած չկար որ իրենց համար էին եկած :

Տղաք արդէն հասած էին խմբապետին : Անոնք ափէն մինչեւ բարձրութիւն, սատիճանաբար դասաւորուեցան դիրքերու մէջ եւ մնացին անտեսանելի ու անշարժ : Խմբապետը հրամայած էր ո'չ մէկ շարժում ընել եւ ո'չ մէկ գնդակ արձակել առանց իր հրամանին :

Թշնամիի առագաստանաւերը, առագաստները թոյլ բացած եւ թիավարելով իրար ետեւ կը յառաջանային դէպի կղզին: Փոքրիկ նաւակը արագ պտոյտներ կը կատարէր նաւերուն շուրջ. բստ երեւոյթին, հրամանատարական կայմն էր անոր մէջ:

Քարաղաշտի ծովափէն սովորական նաւակով հազիւ 40 – 45 վայրկեաններէն կղզին կրնային հասնիլ :

Խմբապետ «Շամիլ»ը թողուց որ նաւերը բոլորովին մօտենան իրեն. մասնաւորապէս իր թիրախը կ'ուզէր դարձնել ճերմակ նաւակը...: Հովը շատ նպաստաւոր էր, միեւնոյն ատեն եւ աննպաստ թշնամիին համար — նաւերը ուռեցած առագաստներով կը վազէին դէպի կղզին: Երբ արդէն հրացանի հասողութեան մօտեցած էին, ճերմակ նաւակը երեւցաւ առջեւէն եւ անմիջապէս առագաստները իջան՝ դանդաղեցնելով իրենց վազքը : Օգտուելով առիթէն համազարկերով որոտացին յանկարծ մերիններու հրացանները, ճերմակ նաւակը ցնցուեցաւ եւ մեծ դժուարութեամբ անմիջապէս ցռուկը դարձուց, պահուըտելով նաւերու ետին: Մեր խումբը անընդհատ կրակ կը բանար նաւերուն վրայ: Դիմադրութիւնը թոյլ էր, երկար չտեւեց. անոնք եւս հետեւեցան ճերմակ նաւակին, որ կը փախչէր դէպի ափը :

Կէսօրը կը մօտենար: Թշնամի նաւերը, այս անգամ իրարմէ հեռու, հովհարի մը պէս բացուած՝ կ'արշաւէին դէպի կղզին: Ճերմակ նաւակը պատկառելի հեռաւորութեամբ միայն կը հետեւէր անոնց :

Դիտակը պարզեց որ այս անգամ աւազէ պարկեր շարած էին նաւերուն եզերքները իբր պատնէշ: Երկրորդ անգամ անոնք աւելի անվախ կը յառաջանային շարունակական համազարկերով: Խմբապետը հրամայեց իր առաջին նշանին վրայ հրացանները ուղղել նաւերու եզերքներու վարի մասերուն: Մօտեցող նաւերուն նաւավարներու վերեւի մասերը միայն կ'երեւային:

Երբ բաւական մօտեցած էին, մեր տղոցմէ մէկը պոռաց զօրքերուն :

— Ետ դարձէք, ապուշ զինուորներ, մենք բոլորիդ ազատութեան համար կը կռուինք, իսկ ձեր մեծերը ձեզի մեր դէմ կը ղրկեն— ե'տ դարձէք :

Ծիշդ այդ վայրկեանին ճերմակ նաւակէն լսուեցաւ յարձակման շեփորը: Նաւերը համազարկերու պաշտպանութեան տակ կը մօտենային կղզիին, իսկ դիմացի

(*) «Շամիլ»ը Սարգիսն էր, որ Վանայ Սարգիս անունով յայտնի է, իսկական անունով Պօղոս Օտապաշեան՝ Գանձակցի, մէկը մեր հազուագիւտ ընկերներէն :

ՄԵՌՆԻԼ ՊԱՏՈՒՈՎ

*

Այս եղաւ անխախտ վճիռը հերոսական Վասպուրականի՝ երբ արիւնարբու թըշնամին յարձակման դիմեց՝ ճախողած այս շրջանի հայութիւնն ալ խաբէական միջոցներով բնաջնջելու իր դիւային ծրագրին մէջ ։

Վասպուրականցիները քաջ ըմբռնեցին իրենց սպառնացող ահաւոր ճակատագիրը՝ չխաբուեցան ։ Զյանձնեցին իրենց զէնքերը ։ Այլ փարեցան անոնց՝ դիւցազնաբար, առանց դասակարգի ու դաւանանքի խտրութեան՝ քաղաքէն մինչեւ ամենահեռաւոր գիւղը ։ Միակամ, մէկ սիրտ ու մէկ հոգի ։ Հարիւրաւոր ռումբերու եւ տասնեակ հազարաւոր գնդակներու տարափին տակ ։ Դժոխային հուրի ու ծուխի մէջ ։ Բայց թշնամին կատղեցնող ռազմական նուագներով, մարտաշունչ երգերով, հարսանեկան պարերով, խինդ ու ծիծաղով ։

Զնչին էին մեր հերոսներու ինքնապաշտպանութեան միջոցները երկար ատեն դիմանալու համար անսպառ ուժ ունեցող ահռելի պետութեան մը բանակին ու տասնեակ հազարաւոր վայրագ խուժանին դէմ ։ Այգեստանի մէջ՝ հազիւ 900 հրացան ու ատրճանակ ։ Քաղաքամէջ 120, Շատախ՝ 255, Փեսանդաշտ՝ 200, իւրաքանչիւր գիւղ՝ 10, 15, 20 ։

Ամէնէն լաւատեսները կը հաշուէին որ Այգեստանը շաբաթէ մը աւելի պիտի չկրնար դիմանալ ։ Քաղաքամէջը՝ ոչ իսկ մէկ օր ։ Գաւառական կեդրոնները՝ մէկ քանի օր ։ Գիւղերը՝ մէկ քանի ժամ ։ Սակայն պատուով մեռնելու ուխտը հրաշագործ խոյանք տուաւ հոգիներուն եւ անպարտելի ուժ բազուկներուն ։ Ու դիմադրութիւնը տեւեց կարծուածէն շատ աւելի (Այգեստան ու Քաղաքամէջ 28 օր, Շատախ ու Փեսանդաշտ 42 – 45 օր) մեծ կորուստներ պատճառելով թշնամիին ու վերջանալով յաղթանակով ։

Վարդգէսի, Կոմսի, Արամի, Իշխանի, Եկարեանի եւ ուրիշ հայրենանուէր յեղափոխական գործիչներու հրաբորբ շունչով դաստիարակուած գաղափարական, մարտունակ սերունդն էր պատնէշի վրայ ։ Ներշնչուած մեր անձնուէր, աննման հայդուկներու առասպելական քաջութեան գործերով ։ Մրկուած 1896ին դաւադրաբար նահատակուած հերոսներու վրէժի հուրով ։

Մեր դեղջուկ հողեւորականներէն շատեր դարձան Ղեւոնդ Երէցներ այդ օրերուն ։ Թուլամորթ, վախկոտ համարուած դասէն իսկ քաջեր դուրս եկան ։ Այնքան վեհ, այնքան սրբազան, այնքան աստուածային էր պահը ։ Մեր մայրերը, մեր պատանիներն ու աղջիկները գերբար գեբազանցեցին հերոսական արարքներով ։ Քաղաքամէջ՝ 16 տարեկան Արամ Կապաբուկեանը, խումբերու առջեւն անցած, հերոսամարտի առաջին ու երկրորդ գիշերը, աներեւակայելի խիզախութեամբ հրդեհեց պետական զինարանը, Պանք Օթթոմանը, ոստիկանատունը եւ ուրիշ հինգ պետական կարեւորագոյն շէնքեր՝ ափ ի բերան թողլով թշնամին ։

Շատախի մէջ չորս զաւակներու տէր մայր մը, Ասմար, թշնամու կրակի գծերու մէջէն տասը քիլեմոթր ճամբայ կտրեց կեդրոնէն կտրուած ու պաշարուած խումբի մը նամակ մը հասցնելու համար ։ Տասներկու տարեկան Սրբօն՝ սուրհանդակային սքանչելի դեր կատարեց ։ Դեռ քանի քանի Արամներ, Ասմարներ, Սրբօներ ։ Հապա այն թարմատի պատանիները՝ որոնք թափուող ռումբերու վրայ կը վազէին աներկիւղ՝ մարելու համար զանոնք ։ Ո՞ր հերոսը, ո՞ր հերոսուհին յիշատակել ։ Առասպելական քաջութեանց ո՞ր մէկ դրուագը գրի առնել ։ Անթիւ, անհամար են անոնք ։ Մէկը միւսէն աւելի փառահեղ, աւելի պանծալի, աւելի հոյակապ ։

Դիւցազնական այս անակնկալ դիմադրութիւնները, մասնաւորապէս Քաղաքամէջի հերոսներու յարձակողականի անցնիլն ու շէնքերու հրդեհումը, առաջին օրէն իսկ սարսափի ու յուսահատութեան մատնեցին արիւնկզակ թշնամին ։ Քաղաքամէջը որ ամէնէն դիւրին որսը կը համարուէր՝ գործած էր հրաշքներ ։

Արտամէտի Թուրքերը հերոսամարտի երկրորդ օրը ըսեր էին իրենց մէջ մնացող հայ ընտանիքներուն, «Այս ձեր կեավուրներէն ամէն մէկու մէջ դեւ մը կայ ։ Մահէն վախ չունին ։ Նուագով, պարելով, երգելով կը կռուին ։ Դժուար պիտի ըլլայ ասոնց հետ գլուխ ելլել ։ Ասոնք նախկին կեավուրները չեն» ։ (Զէ՞ որ 1896ին հազարաւորներ ջարդեր էին առանց դիմադրութեան հանդիպած ըլլալու) ։ Իսկ Թուրք կիները արտասուելով կը հարցնէին իրենց ամուսիններուն, «Հապա ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր վիճակը» ։ Ու արդէն փախուստի պատրաստութիւն կը տեսնէին ։

Կուսակալ եւ զինուորական կառավարիչ արիւնածարաւ Ճէվտէթն ալ, որ մերժած էր Հայոց բոլոր հաշտարար առաջարկներն ու ամբարտաւանօրէն սպառնացած 24 ժամուան մէջ քար քարի վրայ չթողուլ, շուարած ու անճրկած կը գրէր Քաղաքամէջի ինքնապաշտպանութեան ղեկավարներուն, «Դուք ձեր ըրածը ըրիք, եւ կը շարունակէք ընել բայց կը ցաւիմ որ այդքան արիութեամբ կռուող հայրենիքի զաւակներ՝ զուրկ են Օսմանցիութեան զգացումէ» ։

Ոմանք կ'ըսեն. «Վասպուրականցիները ինքնապաշտպանութեան դիմեցին՝ որովհետեւ գիտէին թէ Ռուսիայէն օգնութիւն պիտի ստանային» ։ Անարդար ու անհեթեթ է այս վերագրումը ։

Երբ ինքնապաշտպանութիւնը սկսաւ՝ Ռուսական բա՛նակը հինգ 6 օրուան ճամբայ հեռու՝ սահմանի մը վրայ նստած էր անշարժ ։ Մեր կռուողները, որ հազիւ մէկ քանի օր, շատ տեղեր հազիւ մէկ քանի ժամ դիմանալու յոյս ունէին, մի՞թէ կրնային սպասել որ այդ մէկ քանի օրուան կամ մէկ քանի ժամուան մէջ Ռուսերը կամ հայ կամաւորները օգնութեան հասնէին իրենց ։

Երկրորդ ։ Կա՞յ որեւէ բան որ կարենայ բարձր պահել դիմադրական կորովը խստօրէն պաշարուած եւ մահու ու կենաց պայքար մղող զինուորին՝ քան անոր ներշնչել արտաքին օգնութեան մը յոյսը ։ Արդ՝ կռուողներն ու սովահար ժողովուրդը խրախուսելու նպատակով մեր զինուորական մարմնի հրապարակ հանած թռուցիկներուն մէջ ոչ մէկ խօսք կայ այս տեսակ յոյսի մը մասին ։ Այն պարզ պատճառաւ որ ան գոյութիւն չունէր ։

Երրորդ ։ Արիւնռուշտ Ճէվտէթ նեղ մընացած՝ նամակ մը հասցուց Այգեստան ապրող իտալական դեր – հիւպատոս Սպորտոնիին՝ որու մէջ կը գրէր · «Այդ չարագործները, որոնք Ռուսերու վրայ յոյս դրած զէնքի դիմեցին, թող գիտնան որ Ռուսերը այլեւս մեր սահմանէն ներս ոտք պիտի չկոխեն ։ Թող անձնատուր ըլլան եւ վերջ գտնէ այս արիւնհեղութիւնը» ։

Դեր - հիւպատոսը կը պատասխանէր · « Հայեր պիտի չընդունին ձեր առաջարկը, որովհետեւ համոզուած են որ ձեր նըպատակն է բնաջնջել զիրենք անխտիր ։ Ասոր համար առանց Ռուսիայէն օգնութիւն սպասելու կամ յուսալու՝ որոշած են պաշտպանել իրենց ընտանիքներու կեանքն ու պատիւը » ։

Այսքա՛նը բաւական է, կը կարծենք, ապացուցանելու համար որ Վասպուրականցիները վճռած էին սուղ ծախել իրենց կեանքը, չմորթուիլ ոչխարի պէս, կռուիլ մինչեւ վերջին փամփուշտը՝ ապաւինած միայն իրենց բազուկներուն, ու մեռնիլ պատուով, դիւցազնական մահով՝ ինչպէս դիւցազունք Տարօնի, Եղեսիոյ, Շապին Գարահիսարի ։

Սակայն անոնց վերապահուած էր տարբեր ճակատագիր ։ Ռուսական բանակի մեր հայ կամաւոր քաջամարտիկ եղբայրները լսեցին որ Վասպուրականը կը շնչէ դեռ ։ Թունդ ելան անոնց սիրտերը ու «Հերոս հայրենեաց օգնութեան հասէք» աղաղակներով յառաջ նետուեցան՝ ռուսական բանակը թողլով իրենց ետին ։ Փախաւ հրէշ Ճէվտէթը հայ քաջերու առջեւէն իր վոհմակներով, գլխիկոր, ժանիքները փշրուած ։ Ծածանեցաւ ազատութեան դրօշը արիւններկ՝ Շամիրամի պատմական բերդին վրայ, ու այսպէս կերտուեցաւ մեր նորագոյն պատմութեան մեծագոյն յաղթանակներէն մէկը՝ որու շնորհիւ բնաջնջումէ փրկուած մօտ 200.000 կենսունակ հայութիւնը եղաւ հիմնաքարը Հայաստանի հանրապետութեան 1918ին եւ մեր այժմու հայրենիքին ։

Ամենախոր երկիւղածութեամբ ու պաշտամունքով խոնարհինք անմահ յիշատակին առջեւ բոլոր անոնց՝ որոնք ինկան այս ահռելի գուպարին մէջ, հայրենիքի փրկութեան համար ։

Փառք մեր քաջարի ժողովուրդին ։

Պատիւ մեր յեղափոխական գործիչներուն՝ որոնք յանձն առած ամէն զոհաբերութիւն՝ կարողացան կարճ ատենէն ըստեղծել հերոսներու բանակներ ։

Փա՛ռք Վասպուրական աշխարհին ու բիւր համբոյր մեր հայրենի սրբազան հողին ։

ՂԱԶԱՐ ՆԵՐԿԱՐԱՐԵԱՆ

Ա. ԵԿԱՐԵԱՆ
Ռամկավար - Ազատական
(Հերոսամարտի ղեկավարներէն)

երգը. «Մեր հայրենիք, թշուառ անտէր, մեր թշնամեաց ոտնակոխ, իւր որդիքը արդ կանչում են՝ հանել իր վրէժ, քէն ու ոխ» ։ Ախ, այս երգին ձայնը ։ «Մեր հայրենիքը», այնքան քաղցր կը հնչէր մեր ականջներուն, երբ Տիգրանները անոր վըրէժը կը լուծէին ։ — Տիգրանը վերադարձաւ յաղթական եւ մեր Զինուորական Մարմնէն չքանչան ստացաւ, «Անվեհեր որդիք» տիտղոսով միասին ...

(Թաւրիզ) ԱՐՄԵՆԱԿ ՓՈԽԱՐԵԱՆ

ծովեզերքէն զոռացին թնդանօթները ։

Իրիկուն էր ։ Ֆետայիներու խումբին վիճակը կը ծանրանար ։ Հարկադրուած էին անընդհատ կրակի տակ պահել թշնամինաւերը · փամփուշտի պաշարը սպառելու մօտ էր, պէտք էր ճար մը խորհիլ կղզիէն հեռանալու, օգտուելով վերահաս գիշերային մթութենէն ։ Բայց ի՞նչպէս ։ Ոչ մէկ նաւ կար իրենց տրամադրութեան տակ ։ Կրնային խարոյկի նշան տալ Ախթամարի վանքին, բայց հոն ալ անկասկած լեցուած էին զօրքերը, որոնք հաւանաբար արգելքի տակ առած էին վանքին նաւակը ։

Մթնշաղին հետ, թշնամիները դադրեցուցին իրենց կրակը եւ նաւերու աղօտ ստուերները հազիւ կը նշմարուէին հեռուները · հաւանաբար կը հսկէին ։ Խմբապետ Սարգիս ելք մը կը փնտռէր մտահոգ՝ դուրս գալու համար կղզիէն ։

Կանչեց երկու պատանիները՝ Ազիզն եւ Յակոբին · — Տղաք, հոս այլեւս անկարելի է մնալ ։ Վաղ արշալոյսին պիտի նորոգուի Թուրքերու յարձակումը նոր նաւերով եւ ուժերով · մեր փամփուշտները սպառելու մօտ են, իսկ մենք հեռանալու միջոց չունինք ... ։ Մեծ սխալ մը գործեցինք դուրսի տան նաւակը նախապէս հոս չբերելով — ի՞նչ կրնանք ընել ...

— Պարոն, պատասխանեց Ազիզը, վանքին նաւակը երեւի շատոնց արգելքի տակ առած են Թուրքերը, 904ին Անդրանիկի գալու ատենն ալ, կը յիշեմ, նոյնը ըրին ..

— Ուրեմն, կը մնայ արշալոյսէն առաջ բարձրանանք Ռաֆֆիի ժայռերուն գագաթը ու հոն լաւ մը կռուելէն յետոյ, վերջացնենք մեր հաշիւը ... ։ Այժմ գացէ՛ք, տղաք, հանգստացէք, արշալոյսի ատղը ելլելէն առաջ առէք ձեր պաշարը · վերը պիտի գտնուինք լոյսը բացուելու ատեն ։ Գացէք վարդապետներուն եւ հայթուխներուն ըսէք որ պատրաստուին եւ այժմէն երթան հոն ...

Երկու որբերը իրենց տեղէն չշարժեցան ։ Գլուխնին հակած՝ երբեմն իրար կը նայէին զաղտագողի ։

— Ինչո՞ւ կը սպասէք, տղաք, ըսաւ խստօրէն խմբապետը, կը վախնա՞ք, կը զղջա՞ք որ ձեր կեանքը մերինին կապուեցաւ ...

Ազիզը եւ Յակոբը յանկարծ հպարտօրէն ուղղուեցան, եւ իրենց հայեացքները մըխելով խմբապետի աչքերուն ·

— Վախնա՞նք, պարոն խմբապետ, ըսաւ Ազիզը յանդուգն ընդվզումով մը, ինչո՞վ ենք աւելի ձեզմէ ... մենք ձեր ոտքերուն հողին իսկ արժանի չենք ... մեռած չենք որ թողնենք ձեզ թշնամիի ձեռքը ... Կէս գիշերէն վերջ դուք նաւակ կ'ունենաք ... ։

Զարմացած եւ յանկարծակիի եկած Շամիլը բառ մը չհասկցաւ նախ. — Ի՞նչ նաւակ, ուրկէ՞ ...

Վախ ու նիհար Յակոբը անհամարձակ բռնեց խմբապետին ձեռքը եւ խնդրեց հետեւիլ իրենց ։

— Էսա տեղ պահակ կը դնէք, փճռական ձայնով ըսաւ նա, էսա տեղէն կ'երեւայ Ախավանքի կրակները ... ես ու Ազիզը կ'երթանք ...

— Բայց ի՞նչպէս կ'երթաք, ո՞ւր կ'երթաք, ընդմիջեց անհանդիստ խմբապետը ։

— Կ'երթանք Ախավանք, եթէ ձեր բախտէն վանքին նաւակը գրաւած չեն, կը բերենք ։

Սարգիս զամացած, պահ մը լուռ կեցաւ ու հարցուց ·

— Բայց ինչպէ՞ս պիտի երթաք հոն ։

— Էդ մի բան չի՛, պատասխանեց Յակոբը անհոգ, մենք երկու անգամ լողալով անցած ենք արդէն այս տարածութիւնը ..

— Ինչպէ՛ս, այսքան հեռո՞ւ · չէ՞ որ նաւակով ժամէ մը աւելի կը տեւէ ։

— Ոչինչ, դու մի անհանգստանար պարոն խմբապետ · Ազիզը մի քիչ գէր ի, չուտ կը յոգնի, բայց ես կ'օգնեմ իրեն, անհոգ կաց ։ Միայն ամէնէն շատ 2–3 ժամէն քէօ տղէք (ակնարկը իրենց մասին) քէօ կուշտ կը լինին ... ։ Երբ մօտենանք, ձկնկուլի ձայն կը հանենք · դու կ'իմանաս որ մենք ենք ։

Ըսին, հանուեցան եւ կամացուկ մը սահեցան ջուրին մէջ ։ Քանի մը վայրկեան վերջ իրենց թեւերուն թեթեւ ճողփիւնն եւս լռեց ։

Խմբապետը շշմած տղոց այս յանկարծակի որոշումէն եւ անհանդիստ անոնց այս ձեռնարկէն, արձանացած իր տեղը տեղը հայեացքը մխրճած էր անթափանց մութին մէջ, իր ոտքերը կարծես այլեւս չէին հնազանդեր իրեն ... «Ինչպէ՛ս թողուցի որ այդ փոքրիկները այդպիսի վտանգաւոր քայլ ընեն» ։ Կ'եռար իր հոգին, խայթուած էր խիղճը ։ Ինքը պիտի կատարէր պահակի դերը, պիտի մնար հոն այդպէս, մինչեւ վերադառնային անոնք ։

Եւ մնաց ուրուականի մը պէս ցցուած ժայռերու ստուերին մէջ՝ փառուող հայեացքը միշտ այն կողմ ։

Ժամերը կ'անցնէին անտանելի ու դանդաղ ։ Երեք ժամը արդէն անցած էր ։ Ափէն լսուեցան հրացանաձգութեան ձայներ · խմբապետը քարացած էր ... սառոյց մահուան զրկած էր երկու տղաները ։ Մութին մէջ լարած էր իր դիտակը ։ Երկար տեւեց ... բայց վերջապէս սեւ կէտ մը տեսաւ ծովուն բացերը, որ մեծցաւ — նաւակն էր ։ Քիչ վերջ լսեց ձկնկուլ թռչունի կանչը ... ։

Վերջապէ՛ս ։ Փրկուած էին տղաքը ։

Երկու սեւ ստուերներ գծագրուեցան ծովին ֆոնին վրայ · նաւակը անաղմուկ ափին եկաւ եւ խմբապետը վազեց գրկելու երկու պատանի հերոսները ։

Ախավանքի Թուրք պահակները իրենց քունէն արթնցած են եղեր այն ատեն, երբ նաւակը ափէն շատ հեռու էր ... ։

Եօթը ֆետայիները թողուցին կղզին ։ Հեռանալու ատեն ուզեցին իրենց հետ առնել երկու տղաքը, բայց անոնք մերժեցին երթալ ։

— Կղզին մեզի է յանձնուած, ո՛վ պիտի պահպանէ ազգին այս թանկագին սրբավայրը ..., — ըսին անոնք եւ մնացին ։

Վարդապետները, երկու մամիկները եւ ծառան պահուըտած էին վերը՝ բարձր ժայռերուն խոռոչներուն մէջ, իսկ երկու տղաքները մնացին տեղերնին՝ յանձնելու կղզին ... ։

Եւ թշնամի զինուորները, ափ ելնելուն պէս, գնդակահարեցին Յակոբը, երբ կըռթընած էր հրաշակերտ վանքին դրան, կարծես իր մարմնով պաշտպանելու համար զայն, իսկ Ազիզը անհետացած էր .. ։

ԿՈՄՍ

(Խոնարհ հերոսներ, Բ. հատոր)

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 15էն 24 Սալ Մազընոյի մէջ՝ 88 ռիւ տ'Օպանեը։
կազմակերպութեամբ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Կը հովանաւորէ եւ կը բանախօսէ՝ Ս. Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
կաթողիկոսական պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ։
Կը նախագահէ՝ Պ. Վ. ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ
Խօսք կը տրուի կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն ։
Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Վասպ. Հայր. Միութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Կապոյտ Խաչի, Նոր Սերունդի, Տարօնի, Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեանց ։
Այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 8ին, Սէրքըլ Կաթոլիկ սրահին մէջ։
Կը նախագահէ ԱՆԴՐ. ԽԼՈՅԵԱՆ
Կը բանախօսէ Մարսէյլէն Համազգային Մշակութային Միութեան նախագահ
ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՈԼԱՏԵԱՆ

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱՅ ՏԱՐԵԴԱՐՁ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

կազմակերպութեամբ Վասպուրականի Հայրենակցական եւ Երիտ. Միութեանց
ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 15ԷՆ 24 CERCLE MILITAIRE, Place St. Augustin

ԳԻՐ՝ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ ԶՕՐԱՎԱՐ ՏԸ ԿՈԼԻ կողմէ
Նախագահութեամբ՝ ԶՕՐ. ՖԼԻՓՕՅԻ
1945ի հերոսներէն
Կը խօսին Պ.Պ. ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ, Ա. ՍԱՖՐԱՍՏԵԱՆ, Ա. ՄԵԼՈՅԵԱՆ եւ Ն. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ Երգ. Շ. Պէնկեան, Ն. Տիրատուրեան, ջութակ Զ. Մելիքեան, արտասանութիւն Շ. Սարեան ։

ՄԵԾ ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՄԸ ԲԵՄԻՆ ՎՐԱՅ
ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԸ պիտի նուագէ հայկական քայլերգներ
ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ԳՈՒՆԱՒՈՐ ՖԻԼՄԸ (Տրապիզոնէն Բալու, Մուշ, Պիթլիզ, Կարճկան, Ոստան, Վան, Արտամետ, Արճակ, Սարայ)
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԵՐԻ ՄԵԾ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ ժամը 18էն 24
ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆԻ նուագախումբով
Ճոխ պիւֆէ Խօսնակ Գ. Ամիրայեան Եղէք ճշդապահ ։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓՈԽ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ

Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Պատերազմի ֆրանսացի գիմադրական - ներէ բաղկացած պատուիրակութիւն մը ընդունուեցաւ անցի օր Խ. Միութեան փոխ - վարչապետ, Ա. Միկոյեանի կողմէ, իր գրասենեակին մէջ։ Փոխ վարչապետը յայտարարեց թէ խորհրդային կառավարութիւնը կը փափաքի վարչապետներու չուտափոյթ հանդիպում մը։

« Խաղաղութիւնը ինքն իրեն չի հաստատուիր պէտք է զայն շահիլ, եւ պիտի շահինք զայն»։ Ցետոյ, ակնարկելով Վիէննայի մէջ գումարուելիք ժողովին, ըսաւ թէ հո՛ն կրնայ ի վերջոյ որոշուիլ վարչապետներու ժողովին ճակատագիրը։ Տեսակցութիւնը որ տեւեց մէկուկէս ժամ, կը կրէր «ազատ մարդոց վիճաբանութեան եւ տեսակէտներու անկեղծ փոխանակութեան» դրոշմը, «առանց ներկաներուն կառավարական կամ պաշտօնական հանգամանքները նկատի ունենալու», ինչպէս յայտարարեց Միկոյեան իր հիւրերը ընդունած պահուն։ Փոխ վարչապետը ըգացնել տուաւ նաեւ թէ հակառակ Փարիզի համաձայնութեանց յառաջ բերած դժուարութիւններուն, պատճառ չկար որ բանակցութիւններ չկատարուին։

★

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆՆԵՐԸ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Մօտ 90 արմատական երեսփոխաններու եւ ծերակուտականներու առջեւ վարչապետ Էտ. Ֆոռ ճառ մը խօսեցաւ ուր պարզեց կառավարութեան տարած գործը, ամէն ճակատներու վրայ։ Ընկերային, տնտեսական եւ արտաքին քաղաքականութիւն։ Շեշտեց այն պարագան թէ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը նպաստեց միջազգային լարուած վիճակին բարուոքման։ Անդրադառնալով խորհրդարանի ներկայ մեծամասնութեան, վեր հանեց արմատականներու կարեւոր դերը, եւ անհրաժեշտ գտաւ «յարգել պարկեշտութեամբ կուսակցութեան յանձնառութիւնները ներկայ մեծամասնութեան առջեւ» ինչպէս՝ ինք յարգած է իր յանձնառութիւնները կուսակցութեան առջեւ։ Ցետոյ չափաւոր շեշտով մը կոչ ըրաւ արմատական միութեան համար, ընդունելով նաեւ կուսակցութեան վերանորոգման կարեւորութիւնը։ «Պէտք չէ մոռնանք որ երկրին ղեկավարութեան պատասխանատուութիւնը ունինք, եւ պէտք չէ որ մենք մեր վրայ կասկածինք, ոչ ալ առիթ տանք որ ուրիշը կասկածի»։

Ներկաները միաձայնութեամբ յայտնեցին իրենց վստահութիւնը վարչապետին, եւ համաձայն գտնուեցան իր վարած քաղաքականութեան։

×

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ներկայացուցիչը, Վարշաւիոյ ժողովին մէջ յայտարարեց թէ 600 միլիոն Չինացիներ պատրաստ էին կռուելու Խ. Միութեան եւ անոր դաշնակիցներուն կողքին, եթէ Եւրոպայի մէջ պատերազմ մը ծագէր ։

× Իսկ Խ. Միութեան պաշտպանութեան Նախարարը Մար. Ժուկով յայտարարեց. — «Թող ի վերջոյ դիւանագէտները իրենց դերը կատարեն, տեւական խաղաղութիւն մը հաստատելու համար։ Մենք զինուորականներս, ալ ձանձրացանք դիւանագէտներու սխալը շտկելու համար պատերազմելէ։ Եւ գիտեմ թէ ինչ կ'ըսեմ, որովհետեւ կեանքիս ընթացքին եօթը պատերազմի մասնակցած եմ։ Ոչ մէկ փափաք ունիմ վերսկսելու »։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նոր Սերունդի Օրուան առթիւ
Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի։ Կիրակի 15 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 16-24, Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ, 2 ռիւ տ'Էթիէն Տօրվ, Պուա Քոլոմպ ։
Կը խօսի ընկեր ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ
Մուտք 200 փրանք ։
Հաղորդակց. միջոց. — Կառ Սէն Լազարէն չոգեկառք, իջնել Պուա Քոլոմպ ։ Սրահը կայարանին ճիշդ քովը։
Հանդէսը կը սկսի որոշեալ ժամուն ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ֆ. Կ. Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղը կազմակերպած է տեղւոյն Սալ Կալմանի մէջ (կայարանին դիմաց), 15 Մայիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15էն մինչեւ 23 թատերական չքեղ ցերեկոյթ և պարահանդէս ։ Ի նպաստ Ֆ. Կ. Խաչի կայանի շէնքին նորոգութեան ։
Կը խօսի Տիկ. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ
Կը ներկայացուի փարիզահայ սիրուած դերասաններու ամբողջական կազմով ։
Մեծանուն երգիծաբան Ց. Պարոնեանի
ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ
Խիստ ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն երեք արար ։
Պարահանդէս՝
DANIEL GÉRARD et sa guitare

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ ԿՈՂՄԷ ։
(«Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն»)
Այս կիրակի ժամը 15ին, Սորպօնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, 47 ռիւ տէ զ'Էքոլ, մէթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէօն։
Բարձր հովանաւորութեամբ Ֆրանս. Կարմիր խաչի ։
Նախագահութեամբ Ակադեմական
ՏՕՔԹ. ԹՐԷՄՈԼԻԷՐԻ
Սիրայօժար մասնակցութեամբ
ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ, Փ. ԷՄԻԼ - ՏԵՊԷՌ (Քոմէտի Ֆրանսեզէն), ԺԻՐԱՅՐ ՍԷՐԳՈՅԵԱՆԻ (Փարիզի Օփերայէն), ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ, ՕՏԷԹ ԼԸ ՏԱՆ - ԹԻՒ (տաւիղ), ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ, ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ (Ցիկան եւ Կովկասեան պար) ։
Քառեակ բաղկացած ԺԻԶԷԼ ՏԸ ՄՕՆՍՕ (Թաւ ջութակ), Ժ. ՏԸ ՄՕՆՍՕ (Ա. ջութակ), ՄԱՐՍԷԼ ՊՕՆԷ (Բ. ջութակ), ԱՆԷԹ ՔԷՕՅ (Ալթօ) ։
Պիտի նուագեն Սպենտիարեանի Ղայթարման եւ Յարօ Ստեփանեանի Սիւիթ փուր Վիօլօնսէլ, Ֆրանսայի մէջ առաջին անգամ ըլլալով ։
Հայկական պարի խումբը ղեկավարութեամբ ՑԱՄՄԻԿ ՔԻՒԹՆԷՐԵԱՆԻ ։
Ընկերակցութեամբ դաշնակի ԱՆԺԷԼ ՆԻԶԱՄԵԱՆ եւ ՄԱՐԳԱՐ ԽՐԻՄԵԱՆ ։ ՆԱՅԻՐԻ երգչախումբը ղեկավարութեամբ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ։
Տոմսերը ապահովեցէք Կարմիր Խաչի կեդրոնէն, 15 Ռիւ Ժան Կուժօն, ինչպէս նաեւ Փարիզեան շրջանի մասնաճիւղերէն։

ՓԱՐԻԶԻ սակարանը մտահոգիչ նշաններ ցոյց կուտայ։ Արժեթուղթերէն շատեր արժեզրկումի ենթարկուած են։ Սակայն, հակառակ Ֆրանսայի Դրամատան շրջագայութեան դրած արժետոմսերու յաւելումին, չի կարծուիր որ ֆրանքը նոր անկումի մը ենթարկուի ։

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ
Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, պետական թատրոնի շքեղ սրահին մէջ ։
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Յունիս 5ին, կիրակի, ժամը 14·30ին ։ 9րդ թաղապետութեան սրահը ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ յառաջիկայ կիրակի նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան մասնաւոր հոգեհանգիստ կը կատարուի նահատակ հերոսներու յիշատակին։ Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ կաթողիկոսական պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ։

ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ ՕՐԸ

ՀԱՆԴԷՍ – ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը տօնէ Համբարձման օրը, Մայիս 19ին, ժամը 15ին Ազգ. Տան մէջ, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ։
Գեղարուեստական բաժին, վիճակախաղ, անակնկալներ ։
Մուտքը ազատ է ։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Տնօրէնութիւնը կը հրաւիրէ ծնողները, վարժարանին բարեկամները, եւ համակիրները, աշակերտներու տարեկան մարզահանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ 15 Մայիսին, վարժարանի պարտէզներուն մէջ ժամը 15·30ին։ Ոգեւորիչ մրցումներ։
Մարզական խաղերու պիտի յաջորդեն, Ծնողաց Միութեան կազմութեան երրորդ տարեդարձի հանդէսները, երեկոյեան ընթրիքով, Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ թատերասրահին մէջ։
Փափաքողները կրնան մասնակցիլ ։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղը, իր 30րդ տարեդարձին առթիւ կազմակերպած է չքեղ պարահանդէս, ի նպաստ իր դպրոցին, այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 20ին ; Սալօն տիւ Ռէսթորան տիւ Փարք տը լ'Էքսփօզիսիօնի մէջ։
Կը խօսի Տիկին ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԻՍԼԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժին ։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համախարբերդցիական Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը Համբարձման տօնի առթիւ կազմակերպած է խնջոյք ցերեկոյթ մը այս Կիրակի, ժամը 15ին Յոյներուն սրահը։ Կը հրաւիրուի Լիոնահայութիւնը անխտիր ։ Զուարթ մթնոլորտ ։
Ճոխ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

-- ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քատէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քատէի դիմաց ։
Կը խօսի Ժան Մարտիկեան ։
Նիւթ՝ «Փրկենք Ֆրանսահայ երիտասարդութիւնը » ։
Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ։ Մուտքը ազատ է ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

*

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին բոլոր խումբերը ․—
ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 9ին ։
ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 9ին ։
ԸՆԿ. ԿԱՐՕ այս կիրակի ժամը 3ին ։
ԱՐԱՄ խումբը այս կիրակի առտու ժամը 10ին ։
(Շար.)
Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչները ։
ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։
ՀԱՄԱԽԱԽԲ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս կիրակի, առաւօտ ժամը 10ին, Քօհարին սրճարանը։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Փոն տը Շէրիի Ազգ. Միութեան կողմէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ամենայն Հայոց կաթողիկոս Տ. Տ. Գէորգ Զ.ի մահուան Ա. տարելիցին առթիւ, այս կիրակի Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ մատրան մէջ։ Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ տեղւոյն հոգեւոր հովիւ Արտակ վրդ. Մանուկեան ։
ՆԻՍՕԹ.— Վկայականի եւ այլ խնդիրներու համար դիմել հետեւեալ հասցէին. Հ. Պիչաքճեան, Ռիւ տը լա Փօսթ, Փոն տը Շէրիւ (Իզէռ)։

×

ԼԻՈՆ.— Պ. Միշէլ Վարժապետեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց կնոջ եւ մօր Մելանի Վարժապետեանի (ծնեալ Շիրվանեան, Խարբերդցի) մահուան քառասունքին առթիւ, այս շաբաթ առաւօտ, ժամը 9·30ին, Սէն Նօն տը Ժէզիւ, 91 ռիւ Թէթ տ'Օր ։ Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

Ղ. ՄԵԼՈՅԵԱՆԻ

ԵՐԲ Կ'ԱՊՐԷԻՆՔ

(ՅՈՒՇԵՐ)

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ARMÉNOUCHE

(Drame en cinq actes)
Premier prix à Genève.
Troisième édition complète.
«Dans le terrible, une œuvre de grande beauté» (La Patrie, Suisse)
«...C'est l'Arménie elle-même, qui se dresse devant nous et réclame justice».
Robert de Traz (M. duG.)

ՋՐՀՈՐԻՆ ԱՌԵՂԾՈՒԱԾԸ
(Ժամանակագրական խաղ)
Վասպուրականի հերոսամարտի քառասնամեակին առթիւ։
Դիմել՝ Գրատուն Պարսամեան ։

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 15 ՄԱՅԻՍ • DIMANCHE 15 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7674 31e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3085

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

*

Տասը տարի առաջ, Անգլիոյ վարչապետը, Եալթայի խորհրդաժողովէն վերադարձին, կը յայտարարէր թէ «պիտի գայ այն օրը, երբ գերմանացի ժողովուրդն ալ պիտի գրաւէ իր տեղը՝ ազատ ազգերու շարքին, պայմանաւ որ նախապէս արմատախիլ եղած ըլլան նացիականութիւնը եւ գերման զինապաշտութիւնը» :

Վարչապետին յոյսը իրականացաւ անցեալ շաբթու, երբ Արեւմտեան Դաշնակիցները, Փարիզի Հոկտեմբեր 23ի Համաձայնութեանց հիման վրայ, վերականգնեցին Արեւմտեան Գերմանիոյ անկախութիւնը ու Ատլանտեանի Դաշնակցութեան անդամ նշանակեցին իրենց երէկուան թշնամին :

Տասը տարին շատ կարճատեւ ժամանակաշրջան մըն է արմատապէս բուժելու համար մտայնութիւնը ժողովուրդի մը, որ աւելի քան տարի առաջ, ճամբայ ելաւ՝ սպառնալիքներով ու զինու զօրութեամբ իրականացնելու համար իր բաղձանքները :

Եթէ նացիական շարժումը տակաւին մեռած չէ, առնուազն, կ՚ապրի իր հոգեվարքի ժամերը :

Ամէն պարագայի մէջ, հասած է տեղ մը, ուր այլեւս ո՛չ մէկ նիւթական կարելիութիւն ունի՝ իշխանութիւնը ձեռք անցընելու : Եւ սպառնալու Գերմանիոյ դրացիներուն անկախութեան եւ ազատութեան :

Այսօր, գերմանացի ժողովուրդն ալ կը հասկնայ, վերջապէս, որ ազգային բաղձանքները յախուռն ու անողոք միջոցներով չէ որ կ՚իրագործուին :

Գերմանիոյ ջախջախիչ պարտութիւնը ռազմադաշտին վրայ, ինչպէս նաեւ իր աննախընթաց նուաստացումը վերջին տասնամեակին, երեւոյթներ են, որոնց վերյիշումը կրնայ առաջնորդել զինքը դէպի աւելի իմաստուն եւ աւելի իրատես ու հաշտարար քաղաքականութիւն մը :

Բնականաբար, ազատ մարդկութիւնը չի կրնար մոռացութեան տալ անցեալի ողբերգութիւնը, որմէ ամէնէն աւելի տուժեց գերման ժողովուրդը, նիւթապէս թէ բարոյապէս :

Բայց, եթէ Արեւմուտքը կարենայ կանխել նոր արհաւիրքներու սպառնալիքը՝ գերման ժողովուրդին հանդէպ արդար, այլ կորովի, քաղաքականութիւն մը հետապնդելով, իր գոհողութիւնները նպատակի մը ծառայած պիտի ըլլան :

Հիթլեր ջարդուփշուր ըրաւ Վայմարի Հանրապետութիւնը, որ ծնունդ առած էր ամբարտաւան գահակալի մը տապալումէն ետք :

Դաշնակիցները քարուքանդ ըրին ո՛չ միայն մոլեռանդ Աւստրիացիի «կայսրութիւնը», այլեւ անոր կողմէ բանաձեւուած փիլիսոփայութիւն մը, որ իր ներշնչումը կը ստանար ուժի քաղաքականութենէն :

Ազատ մարդկութեան եւ մանաւանդ, եւրոպական ազգերուն ջերմ բաղձանքն է որ գերման ժողովուրդը միանգամ ընդմիշտ, հրաժարի իր սպառնալից եւոյթներէն եւ իր ապագայ սերունդները դաստիարակէ նոր ոգիով մը :

Արեւմտեան Գերմանիան արդէն մտած է այդ ճամբուն մէջ եւ ամեհի պայքար կը մղէ վարդապետութեան մը դէմ, որուն թաթին տակ կը հեծէ գերմանացի ժողովուրդին մէկ երրորդը՝ հայրենիքին արեւելեան նահանգներուն մէջ :

Արեւմտեան Գերմանիոյ անկախութեան վերականգնումը արդարութիւն մըն է այն ճակատին, որ տասը տարիէ ի վեր կ՚աշխատի ջլատել ազատ աշխարհի ուժերը :

Արդարութիւն մը, որ կոչուած է չափ ու սահման դնելու Կրեմլինի վարիչներուն յաւակնութեանց :

Ժ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ ԿԸ ԲԱՆԱԿՑԻՆ

•

ԺՈՂՈՎԸ ՊԷԼԿՐԱՏԻ ՄԷՋ

Երէկ առաւօտ շատ կանուխ, Մոսկուայի անթելը հաղորդեց արտաքին նախարարութեան մէկ զեկոյցը որ կը յայտնէ թէ Խ. Միութեան եւ Եուկոսլաւիոյ կառավարութիւնները համաձայնած են Պէլկրատի մէջ ժողով մը գումարելու, այս ամսուան վերջը, մասնակցութեամբ երկու երկիրներու ղեկավար գերագոյն անձնաւորութեանց :

Լուրը Փարիզ ուշ հասած ըլլալով, դիւանագիտական այս զգայացունց «ռումբին» ամէն մանրամասնութիւնները դեռ ծանօթ չեն : Ի՞նչ ձեւով, ե՞րբ եւ ո՞րու կողմէ տարուած են ժողովին նախապատրաստական աշխատանքները : Սակայն արդէն որոշուած է խորհրդային պատուիրակութեան կազմը, դրուած՝ ուղղակի համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Խրուշչեւի նախագահութեան տակ : Իրեն կ՚ընկերանան վարչապետը, Մար. Բուլկանին, փոխ վարչապետը, Ա. Միկոյեան, Կրոմիքօ եւ ուրիշներ : Եուկոսլաւ պատուիրակութեան գլուխն է Մար. Թիթօ, ընկերակցութեամբ փոխ վարչապետ Քարտէլյի : Խօսակցութիւնները պիտի դառնան «Խ. Միութեան եւ Եուկոսլաւիոյ բարեկամական յարաբերութեանց վերահաստատման շուրջ» ինչպէս կ՚ըսէ զեկոյցը : Եուկոսլաւիոյ արտաքին նախարարը Փոփովիչ, Պէլկրատի ֆրանս., անգլ., ամերիկեան, թրք. եւ յունական դեսպաններուն հաստատեց լուրը, յաւելուածով մը որ կը ճշդէ թէ Մոսկուա – Պէլկրատ այս նոր մերձեցումը եւ նախկին յարաբերութեանց վերահաստատման փորձը ոչ մէկ կերպով ուղղուած է Արեւմուտքի դէմ, թէ Եուկոսլաւիա իր դիրքը պիտի չփոխէ անոր հանդէպ, եւ վերջապէս «գերագոյն ղեկավարներու այս հանդիպումը պիտի նպաստէ աշխարհի մէջ խաղաղութեան հաստատման» :

Դեռ կանուխ է ենթադրութիւններ ընելու. դիւանագիտական շրջանակները որոշ զարմանքի մը մատնուած են, երբ Պէլկրատի ծրագրուած հանդիպումէն մէկ-երկու շաբաթ առաջ միայն, յանկարծ կը հրապարակուի լուրը : Բայց յատկանշական կը թուին ըլլալ կարգ մը կէտեր : Նախ՝ ժողովին կարեւորութիւնը նկատի առնելով մասնակցողներուն աստիճանը : Յետոյ այն պարագան թէ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը եւ վարչապետը կը ձգեն Մոսկուան եւ անձամբ կ՚երթան ուրիշ մայրաքաղաք մը հաշտարար միտումներով : Ինչ որ աննախընթաց է խորհրդային դիւանագիտութեան մէջ, մանաւանդ եթէ նկատի առնենք այն խզումը որ տեղի ունեցած էր Պէլկրատի եւ Մոսկուայի միջեւ 1949ին : Տեսակ մը սթալինեան քաղաքականութեան դատապարտումը, ինչպէս նաեւ Քոմինֆորմի Պէլկրատի դէմ առած որոշումներուն ժխտումը : Այս տեսակէտէն ակնբախ է արտաքին նախարար Մոլոթովի բացակայութիւնը Խ. պատուիրակութեան մէջ : Ան է որ քաջալերած էր Եուկոսլաւիոյ արտաքսումը Քոմինֆորմէն, եւ որոշել տուած տնտեսական սեղմումներ Պէլկրատի դէմ : Եւ իր տեղ՝ Ա. Միկոյեան եւ Կրոմիքօ, որոնք Արեւմուտքի կողմէ ճանչցուած են իբրեւ Խ. Միութեան ամէնէն ճկուն եւ չափաւոր դիւանագէտները, լաւատեղեակ՝ արտաքին աշխարհի խնդիրներուն : Վերջապէս այն պարագան որ պատուիրակութիւնը դրուած է համայնավար կուսակցութեան գերագոյն ղեկավարին նախագահութեան տակ, երբ դիւանագիտական օրէնքով աւելի տրամաբանական պիտի ըլլար այդ պաշտօնը յանձնել վարչապետ Մար. Բուլկանինի : Կարելի է մտածել թէ բանակցութիւնները պիտի տարուին ոչ միայն երկու պետութեանց մերձեցման շուրջ, այլ նաեւ համայնավար երկու հակառակորդ կուսակցութեանց հաշտութեան մասին :

× Ուաշինկթընի պաշտօնական շրջանակները դեռ ոչ մէկ յայտարարութիւն ըրին այս մասին : Սակայն կարգ մը իրազեկներ հարց կուտան որոշ դառնութեամբ մը թէ արդեօք Եուկոսլաւիոյ տրուած մէկ միլիառ տոլարի օգնութիւնը ապարդիւն չէ՞ եղած :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը մտադիր է, փոխ նախագահ Նիքսընը Մոսկուա ղրկել «բարեկամութեան առաքելութեամբ» : Կը կարծուի որ, մէկդի ձգելով դիւանագիտական սովորական ճամբաները, Այզընհաուըր կը փափաքի կիսապաշտօնական հանդիպումներու շնորհիւ յաջողցնել համաձայնութիւն մը : Փոխ վարչապետը պիտի տեսնուի այնպիսի մարդոց հետ որոնք պատերազմի փորձառութիւն եւ նոր ըմբռնումներ ունենան : Մար. Ժուկով, Բուլկանին, Միկոյեան, Կրոմիքօ եւայլն : Որովհետեւ Մոլոթովի եւ Տըլըսի «ապերախտ պաշտօնը կը պարտադրէ որ մնան իրենց պաշտօնականութեան մէջ եւ դասական դիրքերուն վրայ» :

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՊԱՐԶԵՑ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Վարչապետ Էտ. Ֆոռ լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին, վերլուծելով քաղաքական վերջին դէպքերը, պարզեց կառավարութեան դիրքը միջազգային եւ ներքին խնդիրներու հանդէպ : Յայտնեց թէ Փրանքօ-Թունուզական բանակցութիւնները պիտի վերսկսին «սկզբունքի վերջին համաձայնութեան հիման վրայ», յառաջիկայ երկուշաբթիէն սկսեալ : Խօսելով Հնդկաչինի խնդրին մասին, վեր հանեց ֆրանսական, անգլիական եւ ամերիկեան տեսակէտներու ամբողջական ներդաշնակութիւնը, որ ձեռք բերուեցաւ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի արտաքին նախարարներու հետ, այս շաբթուան իր տեսակցութեանց ընթացքին : «Երեք երկիրները կը հետապնդեն մէկ նպատակ.— Օգնել Հնդկաչինի նորակազմ պետութիւնը, որպէսզի յաջողութեամբ դուրս գայ 1956ի ընդհանուր ընտրութիւններէն» : Գալով Հնդկաչինի ներկայ կառավարութեան «ներքին հարց է եւ իրաւունք չունինք միջամտելու ըլլալու», սակայն երկրին ապահովութեան համար իսկ, Ֆրանսական ուժերը առ այժմ պիտի չքաշուին հարաւային Հնդկաչինէն : Թէեւ տակաւին Մար. Բուլկանին չէ պատասխանած պաշտօնապէս «Զորս Մեծերու» հանդիպումին հրաւէրին, բայց կարելի է ենթադրել թէ Խ. Միութիւնը դրական պատասխան մը կրնայ տալ : Պատասխանելով այն հարցումին թէ Խ. Միութիւնը պիտի չպահանջէ՞ Գերմանիոյ չէզոքացումը, վարչապետը «իրապաշտ դիրք մը չի կրնար նկատուիլ այդ» պատասխանեց : Անցնելով ներքին խնդիրներուն, տակարանի վերջին տագնապը ախտանշան մը նկատեց Ֆրանսայի տնտեսական կացութեան նկատմամբ : Անհրաժեշտ դատեց խորհրդարանի կառավարական մեծամասնութիւնը ամրապնդել, որպէսզի ազգային հաստատութիւններու բարեփոխման ծրագիրը յաջողի :

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՄԵԿՆԵՑԱՒ ԴԱՆԻԱ

Հանրապետութեան նախագահը որ պիտի երթար Դանիա թագաւորին փոխայցելութեան, հասաւ առջի օր Լը Հավր, եւ ընդունուեցաւ Ժան Պառ զրահաւորին հրամանատարին կողմէ : Գիշերը ռազմանաւին վրայ անցընելէ ետք, կէսօրին շարունակեց իր ճամբորդութիւնը դէպի Քոփէնհակ, ուր պիտի հասնի այսօր առաւօտեան :

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ

ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի բացառիկ պատրաստութեամբ, այսօր, կիրակի ժամը 15ին Սէրքըլ Միլիթէռ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այսօր կիրակի, ժամը 15ին Սալ Մազընօ : Հովանաւորութեամբ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ 25ԱՄԵԱԿԸ ԱԹԷՆՔԻ ՄԷՋ

Համազգայինի եւ Ն. Փալանճեանի ճեմարանի հանդէսը տեղի ունեցած է Մայիս 8ին աննախընթաց յաջողութեամբ մը : Յաջորդով կուտանք հանդէսին մանրամասնութիւնները եւ առանձին՝ Շաւարշ Նարդունիին ճառը :

ՎԻԷՆՆԱ ԽՐԱԽՃԱՆՔԻ ՄԷՋ

Մինչ Զորս Մեծերու արտաքին նախարարներ հասան Վիէննա, ժողովուրդը կը պատրաստուի այսօրուան պաշտօնական հանդիսութեանց եւ ժողովրդական իր խրախճանքներու, որոնք պիտի տեւեն ամբողջ օրը : Ամերիկայի արտաքին նախարարը առաջին հասնողն եղաւ Վիէննա եւ յայտարարեց.— «Բնաւ այնքան գոհունակութիւն չեմ զգացած, որքան այսօր, երբ եկած եմ ստորագրելու դաշնագիր մը՝ որ անկախութիւն պիտի պարգեւէ Աւստրիոյ» : Իրմէ վերջ, հասաւ Անգլիոյ արտաքին նախարարը որուն հետեւեցաւ քիչ ետքը Ֆրանսական պատուիրակութիւնը Ա. Փինէի գլխաւորութեամբ : Մոլոթով կը սպասուէր երեկոյեան :

Երբ այսօր ժամը 11.30ին ստորագրուի դաշնագիրը, Վիէննայի Մայր Եկեղեցիին զանգերը պիտի հաղորդեն Աւստրիոյ անկախութեան լուրը ժողովուրդին :

× Վիէննայի դիւանագիտական շրջանակները մեծ գոհունակութիւն յայտնելով հանդերձ աւստրիական խնդրին վերջնական լուծում մը գտնուելուն մասին, հարց կուտան թէ ինչ դարձուածք պիտի առնէ «Զորս Մեծերու» հանդիպման խնդիրը : Որովհետեւ արտաքին նախարարներու ներկայութիւնը Աւստրիոյ մայրաքաղաքին մէջ, առիթ մըն է նաեւ Զորսերու ժողովը նախապատրաստելու : Այս մասին, Փինէ, Տըլըս, Մըք Միլըն եւ Մոլոթով շարք մը տեսակցութիւններ պիտի ունենան :

× Վերջին հանդիպումի մը ընթացքին, մարզպաններուժողովը խմբագրեց դաշնագրին վերջնական ձեւը, եւ համաձայնեցաւ անոր զանազան լեզուներով թարգմանութեան շուրջ :

×

«ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Պետութեանց Ուխտը» ստորագրուեցաւ երէկ Վարշաւիոյ մէջ : Առջի օրուան ժողովին զեկոյցը կը հաղորդէր թէ մասնակցող ութը պետութիւնները համաձայնած են իրենց ուժերը դնելու մէկ հրամանատարութեան տակ : Ուխտին անդամները յանձն կ՚առնեն նաեւ իրարու օգնել ամէն դէպքերու վրայ, զինուորական տնտեսական եւն. : Տակաւին յայտնի չէ թէ ով պիտի ըլլայ ընդհանուր հրամանատարը (Լեհաստանի պաշտպանութեան նախարարը Մար. Ռոքոսովսկի՞ թէ Մար. Քոնիէվ), ոչ ալ համաձայնագրին մանրամասնութիւնները : Բայց արդէն կը կարծուի որ Արեւելեան Ուխտը շատ նման է Ատլանտեան ուխտին : Ինչպէս կը հաստատէր վարչապետ Էտ. Ֆոռ իր լրագրական ասուլիսին մէջ :

ԻՏԱԼԻՈՅ Հանրապետութեան նախագահը մերժեց վարչապետ Շէլպայի հրաժարականը, եւ միայն բարեփոխութիւններ առաջարկեց կառավարական կազմին մէջ :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՐՏԱՇԷՍ ԱԲԵՂԵԱՆ

*

Ողբացեալ Արտաշէս Աբեղեան մտաւորական դէմք մըն էր, բազմակողմանի յատկանիշներով օժտուած:

Իմ ունեցած յիշողութիւններս կապուած են մասնաւորաբար «Կեանք եւ Արուեստ» տարեգրքիս ու ամսագրիս հետ, որոնց մնայուն աշխատակիցն էր:

Ամէն անգամ որ իր մէկ գրութեանը պէտք ունենայի, կը բաւէր որ երկտող նամակով մը խնդրանք մը ներկայացնէի: Քանի մը օր վերջ գրական պատասխան մը, երկար ու խնամուած յօդուածով մը: Բազմաթիւ էջերէ կը բաղկանար յաճախ անոր որեւէ մէկ գրութիւնը, յստակ ու վարժ գրիչով, այն տպաւորութիւնը ձգելով, թէ ընդարձակ յօդուածի մը առջեւ կը գտնուիք: Բայց եւ այնպէս սովորական գրութեան մը ծաւալը չէր անցներ:

Անոր գրութիւնները մեր գրական կեանքին երեւոյթները նկատի ունէին միշտ: Հակառակ պատմական ու բանասիրական իր հետաքրքրութիւններուն եւ խղճամիտ պրպտումներուն, արեւմտահայ վերջին երեսնամեակի նորագոյն գրականութեան հետեւած էր: Որովհետեւ ծրագրած էր գերմաներէն հատընտիր հատորով մը արդի մեր գրականութեան ճաշակը տալ գերման ընթերցողներուն: Այս պարագան էր մանաւանդ, որ ոմանք պատճառ մը նկատեցին անարդար յարձակումի մը իր անձին հանդէպ: (Ցարդանքի այս քանի տողերը արձանագրելու առիթով, պիտի չուզէի անդրադառնալ այդ տխուր պատմութեան եւ դերակատարներուն, որոնց երեք ներկայացուցիչները, Ա. Աբեղեան, Ա. Զօպանեան եւ Ա. Անտոնեան, յաւէտ բաժնուած են մեզմէ):

« Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ» հրատարակչականին հանդէպ մանաւանդ գուրգուրանք ունէր ողբացեալը: Մշակութային մեր կեանքին մէջ գրական երեւոյթներէն մէկն ալ այդ ձեռնարկը կը նկատէր: Նախատակ Գրագէտներու Բարեկամներ ... ո՛րքան պերճախօս արտայայտութեամբ իր գործունէութեան առաջին շրջանին, որուն մատենաշարին ամէն մէկ հատորը անվերապահ համակրանքով կ'ողջունէր:

Շնորհիւ իր ունեցած բազմակողմանի հմտութեան եւ աշխարհն ու մարդիկը ճանչցած ըլլալուն, գրական եւ բանասիրական ամէն երեւոյթի կը մօտենար լայնախոհութեամբ ու խղճմտութեամբ: Բարեկամ էր գրական ամէն ձեռնարկի:

Երկար տարիներ Թղթակցութիւն պահեցի հետը: Բարեկամական ու ընկերական էին իր խորհուրդներն ու թելադրութիւնները: Չէր մոռցած, որոնք իրենց ունեցած տարիներու թիւին վրայ յենլով, կը սիրեն առաջնութիւն ստանալ եւ կամ ստորադասի զգացումով կը դիմաւորեն խօսակիցը: Որովհետեւ բառին լայնագոյն իմաստով կրթուած *մարդու վերաբերում ունէր ամէնուն հանդէպ: Կրթուած մարդ ... իր վճարանութիւններուն եւ յարաբերութիւններուն մէջ մանաւանդ:*

Գրական – բանասիրական վաստակն ալ բազմակողմանի էր: Միջնակարգ կրթութենէն անկախաբար, համալսարանական լուրջ եւ խնամուած պատրաստութիւնը բանալին էր բազմաթիւ երկերու: Դասագիրքեր, հայերէն եւ գերմաներէն եւ հայ վերածնունդի արեւելահայ ռահվիրաներուն նուիրուած մենագրութիւնները կենդանի վկաներ են իր բազմակողմանի հետաքրքրութիւններուն: Մասնաւորաբար Դորփատի Համալսարանը եւ հոն ուսում առած մեր մշակոյթին անմոռանալի դէմքերը նիւթը կազմած են իր աշխատութիւններուն: Քերովբէ Պատկանեան, Ստեփաննոս Նազարեան, Գէորգ Դոդոխեան, այդ շարքէն լոյս տեսած են արդէն: Հրատարակելի են խաչատուր Աբովեան *եւ* Դորպատ *ինչպէս նաեւ* դիւան Դորպատի հայ ուսանողութեան *վաւերագիրներու ժողովածոն: Այս բոլոր աշխատութիւնները կազմած է ան դիւանական – վաւերական աղբիւրներու հիման վրայ: Սպառիչ կերպով ներկայացուած է մանաւանդ* Ստեփաննոս Նազարեանը *եւ* Դորպատը, *զոր Պուէնոս Այրէսի «Արմենիա» օրաթերթը լոյս ընծայեց 1954ին, եւ որուն մէջ «Հիւսիսափայլ»ի խմբագիր Ս. Նազարեանի անժխտելի դերը երեւան հանած է իբրեւ «աշխարհաբարի ռահվիրան»:*

Ա. Աբեղեանի խղճամիտ աշխատութիւններէն բազմաթիւ էջեր ամփոփուած են մանաւանդ « Հայրենիք» ամսագիրներուն մէջ:

Քանի մը գերմաներէն գրքոյկներով մեր մշակոյթին համառօտ պատմութիւնը ներկայացուած է գերման ընթերցողներուն: Տպագրելի է նաեւ գերմաներէն « Խաչատուր Աբովեանը»:

Երջանիկ էր մանաւանդ որ տարիներէ ի վեր իր փայփայած ծրագիրը իրականութիւն կը դառնար: Աշխարհահռչակ Կէօթէի բազմաբովանդակ գործէն Թարգմանութիւններու շարք մը, որուն առաջին հատորը, Նորավէպեր լոյս տեսաւ աւելին երկու տարի առաջ: Շարքը պիտի բաղկանար վեց հատորներէ: Երանի թէ սկսուած աշխատանքը շարունակուէր: Ողբացեալ թարգմանիչը ներածութեան մէջ մանրամասնօրէն կը ներկայացնէ Կէօթէի տեղը գերմանական եւ համաշխարհային մշակոյթի պատմութեան մէջ եւ մարդը՝ յանձին Կէօթէի: Պիտի գտնուի՞ն արդեօք մեկենասներ, ինչպէս առաջին հատորին մեկենասը, Պ. Ծորճ Մարտիկեան, որոնց ուղղուած են հետեւեալ խօսքերը.— « Մենք առանց որեւէ նիւթական ակնկալութեան կատարել ենք մեր պարտականութիւնը հանդէպ հայ գրականութեան: Կէօթէն այն հեղինակներից է, որոնց ընտիր երկերի *թարգմանութեամբ անպայման օժտել պէտք է այն: Եւ հայ գրականութիւնն իրաւունք ունի սպասելու, կարծում ենք, որ գտնուեն գրասէր ու կարող, գիտակից անհատներ եւ աջակցին թարգմանական այս շարքի հրատարակութեան գործին »:*

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆՆ ՈՒ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆՑԻՆ

*

(Բ. եւ վերջին մաս)

Վասպուրականը անկախութեան աղբիւր

Որքան խորունկ է հայրենասիրութիւնը անհատին մէջ՝ այնքան զոհողութիւնը կը դառնայ բնական տուրք: Հայրենասիրութիւնը կը գինովցնէ հոգին, կը գերէ սիրտը եւ ներաշխարհը կը լեցնէ յանդգնութեամբ: Ով որ սիրեց իր հայրենիքը՝ դարձաւ անոր պաշտպանութեան կամաւոր զինուորը: Ով որ անգամ մը կռուեցաւ իր հայրենիքին համար, արիւն թափեց, շինեց հայրենասիրական կիրք եւ հպարտութիւն, ապա եւ հերոսի փառք: Երբ հայրենիքները վտանգի տակ են, այսպիսիներն են որ կը վազեն դէպի ռազմաճակատ:

Հայրենիք սիրողը, զայն պաշտպանողը՝ կը կառչի հողին: Կ'արդիւնաւորէ զայն: Ով որ հողին վրայ իր տունը շինեց՝ եղբայրացաւ անոր, դարձաւ մշակ, հողագործ, այսինքն՝ արարչագործ, հիմ դրաւ քաղաքակրթութեան: Առանց հողի՝ ժողովուրդները անցաւոր ամբոխ են, հօտ ու նախիր: Ամբոխը չի կրնար ստեղծել պատմութիւն: Պատմութիւնը՝ ժողովուրդներու մտային, հոգեկան եւ նիւթական կարկառն է, ան է որ կը ստեղծէ ազգային եսն ու հպարտութիւն, ան է աղբիւրը ազգերու կատարելիք հրաշքին:

Վասպուրականի մէջ ապրող բոլոր ժողովուրդները եղած են հայրենասէր, հիմ դրած են պատմութեան ու քաղաքակրթութեան, ունեցած են կիրք ու յամառութիւն, կռուած են ամէն անգամ՝ որ անհրաժեշտ եղած է: Վասպուրականցին իր մէջ կը կրէ նախահայրերու առնականութիւնը, ծայրայեղ հայրենասիրութիւնն եւ մարտական ոգին: Իբր հայրենասէր՝ ան կարծր է, յախուռն, անընկճելի, գիտէ ինքնայօժար զոհուիլ հայրենիքին համար: Վասպուրականցին սիրած է իր հայրենիքը ու զայն վերածած է անկախութեան աղբիւրի, ազատութեան գերիմաստ տաճարի, ասոր համար ալ կռուած է միշտ: Արծրունեաց տան կամակորութիւնը, Ռշտունեաց ինքնակալ ոգին՝ անոր մէջ կը պահեն իրենց հարազատութիւնը, ան՝ այս բնաւորութեամբ դարձաւ հայ յեղափոխական շարժման նախակարապետը:

Հայկական յեղափոխութենէն շատ առաջ, Վասպուրականը ունեցաւ իր միութիւնները՝ *ցրուած զանազան գաւառներու մէջ, որոնք ունէին իրենց խումբերը՝ յանդուգն եւ վրիժառու, Զաթօն ու Շերօն՝ մեզի կուգան այդ շրջանէն՝ իբրեւ հարազատ յեղափոխական տիպարներ: Րաֆֆին Վասպուրականին չտուաւ Վարդրիկներ, Կարօներ, ու Հայրէներ, այլ՝ անկէ առաւ: Վասպուրականի* միութիւնները *բացին յեղափոխական ուղիները, թէեւ արիւնոտ ու տառապալից՝ բայց փառահեղ ու պանծալի, որոնց վրայէն քալեցին հուսկ յետոյ մեր աննկուն մարտիկները:*

Խրիմեան Հայրիկը, Սրուանձտեանցը, Թոխմախեանը, Աւետիսեանը եւ բոլոր միւսները, իրենց գրաւոր ու բանաւոր քարոզչութեամբը պատրաստեցին յեղափոխական գետինը: Արմենականները՝ առաջին յեղափոխական շարժման հիմնաքարը դրին, կռուելով հայրենիքի ազատութեան համար եւ իրենց նահատակութիւնով՝ նուիրականացուցին յեղափոխութեան նպատակը: Վասպուրականցին երբեք չդաւաճանեց իր յեղափոխական սկզբունքներուն, միշտ մնաց կրակի առաջին գիծերու վրայ: Ձեռներէց եւ յանդուգն՝ գնդակի դէմ գնդակ արձակեց, մեր յեղափոխական պատմութեան մէջ մտաւ իբրեւ ասպետ ու ռազմիկ, միշտ առաջաւոր դիրքերու վրայ՝ գիտակցաբար եւ ինքնավստահ:

Վանի հերոսամարտը

Առաջին համաշխարհային պատերազմին (1915), *երբ ազգերը ելան ազգերուն դէմ, Թուրքերը ռազմական այս թոհ ու բոհին մէջ՝ օգտուեցան առիթէն, ուզեցին թաղել* Հայկական Հարցը, *կախեցին, աքսորեցին եւ սպաննեցին: Մարդկային այս վայրագութեան դէմ ըմբոստացաւ Վասպուրականցին, նախամեծար համարեց կռուիլ եւ մեռնիլ զէնքը ձեռքին, քան յանձնուիլ թշնամիին եւ անոր կամայականութեան:*

Դէպքերը անսպասելի, զինական պատրաստութիւնը անբաւարար, երիտասարդութիւնը զինուորագրուած Թուրք բանակին մէջ եւ քշուած հեռուները, բայց եւ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐՄՐԱԽԱՅՏ

★

Մեր գիւղը տարածուած էր Լոռին Ղազախից բաժանող Խաչ - Խալլու լերան հարաւային փէշերին: Կաղնու եւ հաճարի անտառներով են պատած այդ լերան լանջերը: Իսկ անտառից զուրկ բարձունքները զարդարուած են կանաչով ու բազմերանգ ծաղիկներով: Լերան գագաթների միջեւ սարահարթեր են փռուած, զմրուխտ մարգագետիններ, ուր ամռանը կանաչ ծովի նման ծփում է խոտը:

Ամէն տարի Յունիսին մենք բարձրանում էինք Խալ-Խալլուի բարձունքները եւ քամիներից պաշտպանուած մի տափարակում խփում մեր վրանները ու ապրում մինչեւ ամառուայ վերջը, մինչեւ այն օրերը, երբ լուսաղէմին լեռնային կանաչը ծածկւում էր ճերմակ եղեամով:

Այդ տարի մենք մեր վրանները խփել էինք Խալ – Խալլուի կանաչ ղզաւորութիւններից մէկում՝ Աւելուկ – ալրթում: Փարթամ կանաչով ծածկուած մի սարահարթ էր դա, որի ներքին եզրից սկսւում էր նօսր անտառը, որ ցած գնալով ձորում խտանում ու մթնում էր: Ձորի յատակին միալար վշվշում էր սարից իջնող գետակը: Ցորդառատ անձրեւներից յետոյ նա պղտորւում էր, ժայռերին խփւում, ղողղոռում գազազած վիշապի նման, ու արմատահան անում առափնեայ ծառերը: Իսկ ամառուայ երաշտին բարակում — դառնում էր հեզահամբոյր ու մեղմ մի վտակ:

Նրա ափին է անցել իմ մանկութիւնը, նրա պէս պղտոր ու անսանձ, նրա պէս հեզ ու քաղցրակարկաչ ...

Գիւղի հորթերը մենք այդ գետակի ափին էինք արածեցնում: Այդտեղ լաւ էր՝ խոտառատ, զով: Շոգ օրերին հորթերը ծառերի հովում որոճում էին, իսկ մենք ջրվէժի տակ լողանում էինք, ապա թաց – թաց մեկնւում ափի մեծ սալին:

Շատ բարձր էր այդ ջրվէժը եւ ահարկու՝ յորդ անձրեւից յետոյ: Սանձարձակ հեղեղը բարձր լեռներից գոռում գոչումով գալիս թափւում էր ահագին բարձրութիւնից եւ նրա թափից ու որոտումներից գետինը դղրդում էր:

Որսկան Քոչարն ասում էր, որ հին ժամանակ ջրվէժից վերեւ՝ մինչեւ լեռները կարմրախայտ ձկներ են եղել գետակում: Մի տարի մեծ հեղեղը ձկներին խառնել է քարերի, աւազի, ցեխի հետ ու սրբած բերել Մեծ ջրվէժից ցած թափել: Այդ օրից ձուկը միայն ջրվէժից ցած էր լինում:

Գետակը գնում խառնւում էր Աղստեւ գետին: Ու ամէն ամառ Աղստեւից մեր գետակով լեռներն «ամարանոց» էին գալիս կարմրախայտ ձկները:

Կարմրախայտն ամէնից քնքուշն է ձկների մէջ: Ոչ մի գրիչ նրա գեղանիութիւնը չի կարող նկարագրել, եւ ոչ մի նկարիչ չի կարող տալ նրա խալերի նրբին երանգները: Զգնող է նա լեռնային վտակի ջինջ ջրերում խայտալիս եւ շլացուցիչ՝ երբ ջրից արեւի երեսն ես հանում:

Եւ ինչպէս ամենաքնքուշ արարածները, շոգից նեղուելով, հովիտներից լեռներն են բարձրանում՝ փարուելու նրանց զով գեփիւռներին, այնպէս էլ կարմրախայտ ձկները գնում էին դէպի վեր, շարունակ դէպի վեր, ու ջրի առատ ժամանակ հասնում էին մինչեւ վտակների ակունքները, մինչեւ լեռնային յորդառատ աղբիւրները: Այդտեղ միշտ զով է, զուլալ ու յարմար ձկների քնքուշ թաղուհուն:

Աշնանամուտին գետակները խիստ բարակում են, նրանց մէջ թափւող դեղին տերեւները այստեղ — այնտեղ կարում են ջրի ընթացքը, փոքրիկ ջրափոսեր կազմում: Նրանց մէջ փակւում գերի են մնում կարմրախայտ ձկների ուշացած խմբեր ու այլեւս չեն կարողանում Աղստեւ վերադառնալ:

Այդ «գերիներին» էր, որ մենք որսում էինք Մեծ ջրվէժից ներքեւ:

Ամարանոց գնալիս ձկների վերջին կայանը Մեծ Ջրվէժի տակն էր: Միշտ դէպի վեր ձգտելով՝ նրանք գալիս դէմ էին առնում այդ բնական սահմանին: Ապա բացում էին իրենց բոլոր թեւիկները եւ ամբողջ ուժով թռչում ջրվէժն ի վեր: Մի պահ փրփուրների մէջ շողշողում էր նրանց մարմինը հէքեաթային չահմարի երանգներով: Բայց նրանց փոքրիկ ուժերից վեր էր ջրի կատաղի ընթացքը յաղթահարել, եւ նրանք ցած էին ընկնում ուժասպառ, ջրվէժը շատ էր բարձր: Կրկին վեր էին ցատկում, կրկին յաղթուած ցած ընկնում: Եւ այդպէս անվերջ, ողջ ամառը, մինչեւ ցրտերն ընկնելը, մինչեւ ամարանոցից դէպի ցած՝ մեղմաշունչ ձորերը քոչելը:

Եւ այնքան բուռն էր նրանց ձգտումը դէպի վեր, այնպէս ուժեղ էի զգում ես նրանց կարօտը, զով լեռների, քչքչան լեռնային աղբիւրների կարօտը, որ հնար էի մտածում կատարել այդ չքնաղ արարածների խղճը:

— Քեռի Քոչար, — դիմեցի մի օր անուանի որսորդին — ձկան ձուն ո՞րն է:

— Էն, որ քարերի կողքերին փանքոտ բաներ են կպած՝ ձկան ձուերը դրանք են:

Ես վազեցի ձոր, մտայ գետակն ու սկսեցի շօշափել քարերը: Ահա ծեր որսորդի ասած նշաններից կան այս քարի վրայ, նրա կողին լպրծուն նիւթ է կպած, մէջը լիքը գորտի աչքերի նման հատիկներ: Երեւի սա է կարմրախայտի ձկնկիթը: Հանել եմ քարը ջրից, նայում եմ նրան կպած ձկնկիթին եւ մտածում, մայր ձկները իրենց լորձունքով ձկնկիթն ամրացրել են քարերին, որ ջրի հոսանքը նրանց չտանի ...

Ես այդպիսի քարեր գտայ, դարսեցի գոգիս մէջ, ջուր լցրի վրան ու ծանր բեռիս տակ տնքալով քայլեցի գետակն ի վեր, դէպի այն մուրազ երկիրը, որին ձգտել են, բայց չեն հասել այս ապագայ ձագուկների մայրերը:

Անտառը վերջացաւ, գետակի ջուրն աւելի պայծառացաւ: Այնպէ՜ս զուարթ է նա կայծկլտում արեւավառ այդ լեռնային հովտում, այնպէս կենսուրախ է խայտում նա իր զմրուխտ ափերի մէջ:

Գետակի ափերը ծածկուած են բազմերանգ ծաղիկներով, որոնց մէջ վառւում կարմրին էին տալիս լեռնային կակաչները: Աղմուկով վազում է գետակն այդ ծաղկոտ հովտով, խաղում իր ափերի հետ, սահանքներ կազմում բազալտի կոկ դարավանդներին:

ՎԱԽԴԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

(1) (Շար.)

ՊԻՏԻ ԳԱՅ ՕՐ ՄԸ

*

« Պիտի գայ օր մը, երբ ազնուուրններու գերեզմանները պիտի բացուին, Արտաւազդ դուրս պիտի ելլէ Մասիսի անդնդախոր վիհերէն, Լուսաւորիչի կանթեղը Արագածի եւ Սեպուհի բարձրունքներուն վրայ նորէն պիտի սկսի պլպլալ բոլոր մահկանացուներու աչքին, եւ վերջապէս Միհրը, Սասունցի Դաւիթի դիւցազն զաւակը, Ակոռիի ժայռին քարէ դուռը հրելով լոյս աշխարհ պիտի գայ՝ Արծրունիններու թագաւորութիւնը վերականգնելու :

Այն օրը պիտի վերնայ անէծքը Անիի վրայէն, հազար ու մէկ եկեղեցիներու զանգակները պիտի ղօղանջեն ու մեռած մայրաքաղաքին փառքը նորէն պիտի սկըսի ճառագայթել Արարատեան դաշտին վըրայ » :

Ա. ՎՌԱՄԵԱՆ

Ահա ոսկեղօծ խօսքերը, պատգամի մը պէս, այս մեծանուն ու տարաբախտ յեղափոխականին, գրչի ադնուադոյն տիտանին, որ ինքն ալ շատերուն պէս ոչ թէ գուշակած, այլ համոզուած էր Հայ ազգին ազատագրման եւ անոր ինքնավարութեան :

1896 – 1915ի Վասպուրականի դոյզ հերոսամարտերը, մէկը միւսին լրացուցիչ, իրարու շաղկապուած նոյն հերոսութեամբ ու գաղափարաբանութեամբ :

Յեղափոխական ղեկավարներ, եւ գրչի հերոսները յանձին Խրիմեան Հայրիկի, Փորթուգալեանի, Աւետիսեանի, Արամի, Իշխանի, Վ. Փափազեանի, Եկաւեանի, Կուլոլեանի, Պետոյի, Դարբինեանի, Վռամեանի, Կոստոյեանի, Շաղոյեանի, Պուլղարացի Գրիգորի, ինչպէս դեռ շատ շատերու, որոնք կռանեցին ու դարբնեցին մեր ազատութեան ճանապարհը :

1915ի համաշխարհային պատերազմի նախօրեակէն իսկ, շատ առաջ, մեր Հայրենիքի դարաւոր թշնամին մտադրած էր, աներեւակայելի սադրանքներով, բնաջնջել հայ ազգը : Առիթը հասած կը համարէր :

Ապրիլ ամիս : Այդ սեւ ճակատագրական օրերուն սկսաւ աներեւակայելին : Մեծ Հայքէն Փոքր Հայք, Կիլիկիայէն Կ. Պոլիս, ահ ու սարսափի մատնուած էր բովանդակ հայութիւնը առանց դաւանանքի ու սեռի խտրութեան : Զանգուածային տեղահանութիւն, աքսոր, բանտ : Մտաւորականներու անճիտում : Ժողովուրդին խողխողումը աքսորի ճամբաներուն վրայ : Այսպէս ինկան տիտաններ Գ. Զօհրապ, Վարդգէս, Սիամանթօ, Վարուժան եւ շատ շատեր :

Ահազանգ ամէնուրեք : Տեղ տեղ գոյամարտեր եւ հերոսամարտեր ինքնապաշտպանութեան, եւ ազգային արժանապատուութեան պահպանման համար :

Ապրիլ եօթնին կը հնչէ ահազանգը նաեւ Վասպուրականի մէջ : Նոր եւ օրհասական Աւարայրի մը նախօրեակին կը գտնուէր ամբողջ Վասպուրական :

Բայց արթուն էր Վասպուրական, ու պատրաստ ամէն պատահականութեան : Հեռատես ու յեղափոխական ղեկավարներով ժողովուրդը նախընտրեց մահ կամ ազատութիւն նշանախօսքը : Եթէ մեռնիլ պէտք է, մեռնիլ պատուով եւ ազգային գիտակցութեամբ :

Կը հնչէր ինքնապաշտպանութեան շեփորը : Մարտակոչ քաղաքին, Այգեստանին եւ գաւառներուն մէջ : Ոտքի է ամբողջ Վասպուրականը մէկ մարդու պէս, առանց կուսակցական տարակարծութեանց :

Ճակատագրական էր գոյամարտը, Դիմադրաւելու համար թրքական անհաւասար ուժերուն եւ գազանային մտադրութեանց, պէտք էր կուռ կամք ու համերաշխութիւն : Վասպուրական, իր արի արանց քաջ զաւակներով, առանց սեռի խտրութեան, միահամուռ եւ հաւաքաբար երեւան բերաւ իր զէնքի ամբողջ ուժը, ապարէզ կանչելով վատոգի թշնամին : Կռիւ էր, կռիւ անհաւասար, կռիւ ճիւաղին, բռնակալին, կանոնաւոր զօրքին ու սովալլուկ խուժանին դէմ :

Հերոսական մարտնչումներ, բազմաթիւ նահատակներ, եւ վիրաւորներ, սուգ ու շիւան ամէնուրեք : Բայց երբեք ընկրկում կամ յուսահատութիւն :

Ապրիլ 30 : Գոռաց Վանեցին հրաշագործ ձեռքերով ձուլուած թիւ մէկ թնդանօթը, արձագանգելով ամբողջ Վասպուրական, Արտօսրէն մինչեւ Սիփան, հեռաւոր Մասիսն ու ալեհեր Արարատը վկայ :

Պարտուած էր դարերու վատ թշնամին : Եւ խուճապահար կը փախչէր : Ազատ էր Վասպուրական մեր աշխարհը :

Եկաւ օրը, որ «պիտի գար» : Մայր Հայրենիքը յարութիւն էր առած : Անիի հազարումէկ եկեղեցիներու զանգակները ղօղանջելով հայրենիքի փառքը կ'աւետէին : Հայաստան աշխարհ դարձեալ փառաւորուիլ սկսաւ :

1915 Մայիս 3, յաղթանակի տօնակատարութեան ու շքերթի օր էր : Ցնծումի, լացի եւ ուրախութեան օր էր : Դարերու գերութեան շղթային խորտակման օրն էր, եւ մեր ցեղին յարութեան տօնը : Օրը Հայկազեանց առաջին կառավարութեան եւ պետութեան, որուն ներկայութեամբ, եւ զինուորական մեծ պատիւներով, բարձրացուեցաւ յաղթանակի առաջին դրօշակը պատմական բերդի գագաթին :

Լուծուած էր մեր անմահներուն, անհամար ու անմեղ նահատակներուն արդար վրէժը, ու մաքրուած մեր ճակտին քըսուած արատը :

Ամբողջ Վասպուրական աշխարհ ցընծութեան մէջ էր : Զետեղուած էր հայրենիքի անկախութեան առաջին անկիւնաքարը : Ատոր իրական փաստը ահա մեր գրչի տիտաններուն, զինուորական ու յեղափոխական մարտիկներուն երազած, կռանած ու դարբնած, ազգերու շղթային մաս կազմող ոսկի օղակը մեր Մայր Հայրենիքը Հայաստան :

ԱՐԱՄ ՀԻՒՍԵԱՆ

այնպէս Վասպուրականցին չտատամսեցաւ, փարեցաւ զէնքին՝ ի խնդիր իր արժանապատուութեան : Կռուեցաւ անվախօրէն եւ գիտակցաբար, բայց դիւցազնամարտի մը հրաշալի էջը :

Հայոց Ձորը՝ դիմադրեց վրէժխնդրութեամբ, Հայկազանց ցեղին արիութեամբ : Ճերմակ Վանքի ռազմիկները իրենց զէնքի սարսափին տակ պահեցին Թուրք ջարդարարները : Թիմարի մէջ՝ Շիրինը խումբ մը քաջերով անհաւասար կռիւներ մղեց : Շատախը, գիտակից իր ընելիքին, անխնայ հարուածեց Քիւրտն ու Թուրքը : Փեսանդաշտի եւ Գաւաշի ուժերը՝ իրենց լեռներուն վրայ՝ կերտեցին ազատութեան յաղթանակը : Վանն ու Այգեստանը դիմադրեցին միակամ, եւ երեսնօրեայ կռիւներէ ետք, յաղթական եւ քաջարի, Վանի դարաւոր բերդի կատարին վրայ բարձրացուցին ազատութեան դրօշակը :

Վասպուրականցին կռուեցաւ : Հրաշագործեց : Խլեց դիւցազնութեան փառքը :

Փա՛ռք Վասպուրականի մարտիկներուն :

ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

ՆԱՐԵԿԱՅ ՎԱՆՔԸ
(ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Բարձրակատար, գեղատեսիլ, վա՛նք Նարեկայ,
Որ հինաւուրց եղար փարոս մ'հոգեւոր,
Եւ աղօթքի մի սրբավայր հազարամեայ,
Քեզի՛ կուգամ օտա՛ր ափէ հեռաւոր … :

Մի՛ զըլանար զիս ընդունիլ այժմ գըրկաբաց
Ծոցիդ մէջ ջերմ, գորովանքով մայրական,
Զի հոգիս իմ, ծո՛վ մ'է անհուն հայրենաբաղձ —
Որ կայծ կուտայ երազներուս վաղնջական … :

Ո՛վ հիասքանչ, աղօթասաց Նարեկացի՛,
Որ դարերու մէջէն հիմա՛, կը հըսկես,
Ընդունէ՛ զիս գերթ ուխտաւոր խըցիկէդ ներս,

Ու շընորհէ՛ շապիկ մը սեւ, փըշոտ քուրձէ —
Որ՝ աղօթեմ իբր երգնաւոր բազկատարած,
Ազգիս համար, իմ աննըկուն, փառապա՛նծ … :

Փարիզ — Յ. ՏԱՊԱՂԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԱՆՃԷԼՕ ԷՓՐԻԿԵԱՆ, իտալահայ տաղանդաւոր երգահան եւ խմբավարը Պոլսոյ մէջ տուած է նուագահանդէս, Մայիս 2ին, խոր տպաւորութիւն ձգելով ունկնդիրներուն վրայ : Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ՝ տիրական է իր ղեկավարութիւնը որ զարմանալի ճարտարութեամբ կարծես կրնայ ամբողջ խմբանուագը վերածել միակ գործիքի մը : Յայտագիրը ամբողջութեամբ կազմուած էր Վիվալտիի երաժշտութենէն : Իսկ «Մոզայիք»ը կառուցուած է հայկական պատարագի եւ ժողովրդական երգերու, մասնաւորաբար «Ալագեազ»ի ծանօթ եղանակին վրայ : Դաշնակի վրայ մեծ յաջողութեամբ ընկերացած են արուեստագիտուհիներ Օր. Գոհարիկ Ղազարոսեան եւ Տիկին Նիրա Կիւլէր :

× Նկարիչ Եդուարդ Թէրզեանի որդին գրագէտ Թովմաս Թէրզեանի նկարչական տաղանդը ուշադրութիւնը գրաւած է Յունաստանի գեղարուեստական շրջանակներուն, Աթէնքի գրեթէ բոլոր յունարէն թերթերուն եւ Յունաստանի նախկին թագաւորին : Կիպրոսի Յունաց Մակարիոս Արքեպիսկոպոսը երեք առիթներով ունկնդրութիւն տուած է հայ արուեստագէտին եւ իր համակրանքը յայտնած : Մետրոպոլիտները հրաւիրած են որպէսզի երկար մնայ Կիպրոսի մէջ եւ զանազան վայրերը գծագրելով առաջ պատրաստէ Աթէնքի իր յաջորդ ցուցադրութեան : Մասնաւորաբար գեղեցիկ են Ե. Թէրզեանի վարդերը, նարկիզները եւ դիմանկարները : Ընդհ. հիւպատոսը Թէրզեանի եւ Ն. Մազսուտեանի հետ տեսակցութեան մը առթիւ ըսած է թէ հիացում ունի հայ ազգին մշակութային վերելքի մասին :

× Փոքրիկն Իսէն Ֆարշեան տասը տարեկան, մայիս 7ին, Փոլ Պելանի դաշնակի տարեկան մրցումներուն բարձրագոյն դասընթացքին յաջողեցաւ հինգ առաջիններուն մէջ ըլլալ : Իր մրցակիցները 18 - 20 տարեկան էին :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (42)

ԳՈՐԾ ՁԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ ԺԴ.

Յետոյ ինքզինքս հաւաքելով դուրս ելայ խցիկէս եւ փնտռեցի Տիկին Պլէրը : Դուռը բախեցի :

— Ո՞վ է, ըսաւ ներսէն :

— Ես եմ, Անն Պետինկֆիլտ :

— Օհ, մտէք, գնչու աղջիկ :

Ներս մտայ : Հագուստները ցանցնուած էին՝ հոս, հոն, ինքը՝ տիկին Պլէր հագած էր հրաշալի քիմոնո մը, նմանը չտեսնուած ; Ամբողջութեամբ նարընջագոյն, ոսկեգոյն եւ սեւ : Անոր վրայ նայելով բերնիս ջուրերը կը վազէին :

— Տիկին Պլէր, ըսի, կ'ուզեմ ձեզ պատմել կեանքիս պատմութիւնը, եթէ արդէն շատ ուշ չէ, ու ձեզ չեմ ձանձրացներ :

— Բնաւ երբեք : Արդէն կանուխ պառկելէ չեմ ախորժիր, ըսաւ Տիկին Պլէր, սովորական էր չնորհալի ժպիտովը : Ես սիրով պիտի ուզէի լսել ձեր կեանքին պատմութիւնը : Շատ արտասովոր էակ մըն էք, գնչու աղջիկ : Զեզմէ զատ ոչ ոք պիտի մտածէր գիշերուան ժամը մէկին մօտս ցատկել, պատմելու համար իր կեանքին պատմութիւնը : Մանաւանդ չաբաթներով կշտամբելէ վերջ իմ բնական հետաքրքրութիւնս, ինչպէս որ ըրիք : Ես վարժ չեմ անարգուելու : Հաճոյալի պատմութիւն մը ունենալու էք : Նստեցէք եւ ձեր հոգին թեթեւցուցէք :

Ամբողջ պատմութիւնը իրեն պատմեցի մանրամասն խղճմտութեամբ : Երբ լրացուցի, խոր հառաչ մը արձակեց, բայց չըսաւ այն որ իրմէ կ'ակնկալէի : Ընդհակառակն, ինծի նայեցաւ, խնդաց քիչ մը եւ ըսաւ.

— Գիտէ՞ք, Անն, դուք շատ արտասովոր աղջիկ մըն էք : Որեւէ յանկարծական հիւանդութիւն ունեցա՞ծ էք :

— Յանկարծական հիւանդութի՞ւն, հարցուցի զարմացած :

— Այո, յանկարծական հիւանդութիւն, տաղնապ : Առանձին ճամբայ ելլել այսպէս առանց դրամի : Ի՞նչ պիտի ընէք հապա, երբ դուք ձեզ գտնէք օտար երկրի մը մէջ եւ ունեցած բոլոր դրամը սպառած :

— Զարժեր այդ մասին մտահոգուիլ, քանի դեռ այդ վիճակին չեմ հասած : Շատ դրամ ունիմ տակաւին : Տիկին Ֆլեմինկին տուած դրամը, 25 ոսկին, ամբողջութեամբ կը մնայ տակաւին : Երէկ ալ բախտախաղէն շահեցայ տասնըհինգ ոսկի : Տեսէք թէ շատ դրամ ունիմ : Քառասուն ոսկի :

— Շատ դրամ : Աստուած իմ, մինչեւ Տիկին Պլէր : Ես պիտի չկրնայի ընել, Անն, հակառակ անոր որ սրտոտ եմ, իմ հասկցած եղանակովս : Պիտի չկրնայի ճամբայ ելլել գրպանիս մէջ քանի մը ոսկիով, առանց որոշ նպատակ մը ունենալու թէ ինչ կ'ընեմ եւ ուր կ'երթամ :

— Զուարճութիւնը ատոր մէջ է արդէն, գոչեցի ոգեւորուած : Մարդուս մէջ արկածախնդրական հիանալի զգացում մը կ'արթնցնէ ;

Նայեցաւ ինծի, քանի մը անգամ չարժեց գլուխը եւ ժպտալից.

— Բախտաւոր Անն. ըսաւ, աշխարհիս վրայ քիչեր կը գտնուին ձեզ նման զգացող :

— Լաւ, ըսի անհամբերութեամբ : Ի՞նչ կը մտածէք այս ամէնուն մասին, Տիկին Պլէր :

— Կարծեմ կեանքիս մէջ ամենայուզիչ պատմութիւնն էր այս, որ մտիկ ըրի : Հիմա, որպէս սկզբնաւորութիւն, պիտի դադրիք զիս Տիկին Պլէր կոչելէ : Սիւզանը աւելի լաւ պիտի ըլլայ, համաձայն է՞ք :

— Սիրով, Սիւզան :

— Ազուոր աղջիկ : Հիմակ գործի անցնինք : Կ'ըսէք թէ Սըր Էօսթէյսի քարտուղարին — ոչ այդ երկար դէմքով Փեկէթը, հապա միւսին դիմադիծէն ճանչցաք, թէ դաշունահարուած մարդը որ խցիկ մը տաւ ապաստանելու համար, միեւնոյն մա՞րդն էր :

Գլխով հաստատական պատասխան տուի :

— Ուրեմն խնդրին առնչութեամբ Սըր Էօսթէյսի անձը երկու անգամ խնդրոյ առարկայ կը դառնայ : Կինը սպաննուեցաւ իր տան մէջ, եւ իր քարտուղարն է որ կը դաշունահարուի խորհրդաւոր ժամը մէկին : Սըր Էօսթէյսի անձէն չեմ կասկածիր, եւ սակայն ամէն բան ալ պատահմունք չի կրնար ըլլալ : Կապակցութիւն կայ տեղ մը, եթէ նոյնիսկ ինքը անտեղեակ ըլլայ :

— Գիշերապահուհիին տարօրինակ պարագան ալ կայ տակաւին, չարունակեց մտածկոտ : Ինչի՞ կը նմանէր :

— Հազիւ նկատեցի դէմքը : Այնքան ջղայնացած եւ զարհուրած էի եւ գիշերապահուհին կը թուէր տարաշխարհիկ : Բայց, այո, այո, կը խորհիմ թէ դէմքը ծանօթ էր, տեսած պէտք է ըլլամ զինքը նաւուն մէջ տեղ մը :

— Իր դէմքը ձեզի ծանօթ թուեցաւ : Վստա՞հ էք որ մարդ մը չէր, ըսաւ Սիւզան :

— Շատ երկայնահասակ էր, կ'ընդունիմ :

— Հը՛մ : Դժուար թէ Սըր Էօսթէյսը ըլլայ, ոչ ալ Պ. Փեկէթը… Սպասէ :

Կտոր մը թուղթ առաւ եւ սկսաւ գծել տենդագին : Յետոյ քննեց գծած նկարը :

— Բաւական լաւ կը նմանի վեր. Էտուըրտ Զիչիսթըրին :

Թուղթը ինծի տալով.

— Ա՞յս է ձեր սպասուհին :

— Այո, գոչեցի : Սիւզան, որքան խելացի էք :

Մեծարանքներուս պատասխանեց ձեռքի թեթեւ շարժումով մը :

— Զիչեսթըր կոչուած արարածէն միշտ ալ կը կասկածէի : Կը յիշէ՞ք ինչպէս առջի օր ձգեց սուրճին գաւաթը եւ կափ-կանաչ գոյն մը առաւ, երբ Գրիփընի մասին կը վիճաբանէինք :

— Եւ աշխատեցաւ առնել 17 թիւ խըցիկը :

— Այո, մինչեւ հիմա իրեն դէմ են բոլոր փաստերը : Բայց ի՞նչ կը նշանակեն այս ամէնը, ի՞նչ կը սպասէր որ պատահէր 17 թիւ խցիկին մէջ, գիշերուան ժամը մէկին :

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ իր առջի օրուան ժողովին մէջ քննեց Սարի «Եւրոպայի մարզպանի» պաշտօն եւ վճիռը տուաւ: Համաձայնութիւն մը գոյացած է, սակայն պէտք է որ Սարի վարչապետն ալ ընդունի: Կ'ըսուի թէ այս վերջինը սկզբունքով համաձայն է, բայց «օր մըն ալ պէտք է մտածէ այդ մասին»: Գերմանիա արդէն համամիտ է տրուած վճռին:

ԼՈՆՏՈՆ գումարուած ՄԱԿի «Զինաթափութեան յանձնաժողովին» մէջ, արեւմտեան ներկայացուցիչները խնդրեցին Խ. Միութեան ներկայացուցիչէն որ մանրամասնութիւններ տայ իր ներկայացուցած զինաթափութեան ծրագրին մասին:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ եւ Անգլիոյ գնդախաղի խումբերը, պիտի մրցին այսօր, Քոլոմպի (Փարիզ) մարզադաշտին վրայ: Մէկ շաբաթ առաջ տոմսերը արդէն սպառած էին: Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց կեղծաբարներ որ տպած էին 2000 կեղծ տոմսեր:

ՓԱՐԻԶԻ մէջ երէկ բացուեցաւ Միջազգային Տօնավաճառը, որուն կը մասնակցին 23 երկիրներ: Պաշտօնէութեան եւ ցուցադրողներուն թիւը 50.000 է. քաղաքի մը բնակչութիւնը ...

ԱՆԳԼԻՈՅ քաղաքապետարանական ընտրութեանց, մեծ յաղթանակ մը տարաւ պահպանողական կուսակցութիւնը: Շահեցաւ 341 աթոռ, մինչդեռ աշխատաւորական կուսակցութիւնը կը կորսնցնէ 341 աթոռ:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ վարչապետը նոր դժուարութիւններու առաջ կը գտնուի: Ցուցարարներ կը պահանջեն միշտ Պաօ Տայի անկումը:

ՓԱՐԻԶԻ սակարանին արտասովոր ելեւէջները, որ մտահոգեցին տնտեսական շրջանակները, որոշբարեկաւում մը կրեցին առջի օրուան փակումին:

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը որ միեւնոյն ատեն արտաքին նախարար էր, այս վերջին պաշտօնը պիտի յանձնէ Ֆոն Պրէնթանոյի, պահելով միայն վարչապետութիւնը:

ՍԻՆԿԱՓՈՒՐԻ մէջ խռովութիւններ ծագեցան:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ նոր բախումներ տեղի ունեցան, բաւական բուռն, «օրէնքէ դուրսերու» եւ գինուորական ուժերու միջեւ: Կառավարութիւնը նոր ուժեր ղրկեց:

× Փարիզաբնակ հիւս. Ափրիկեցիներ, որոնք չեն ծածկեր իրենց համակրանքը Ֆրանսացիներուն հանդէպ, խոշտանգումի եւ ահաբեկումի կ'ենթարկուին իրենց ծայրայեղ ազգայնական ազգակիցներուն կողմէ:

ՀԻՒՍ. ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ Հայփոնկ նաւահանգիստէն, Ֆրանսական վերջին ուժերը քաշուեցան առջի օր:

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԱՆ ՍՐԱՀՆԵՐԸ ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՂ ԲՈԼՈՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆՑ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԱՆԽՏԻՐ:

Ստիպողաբար կը խնդրուի այն բոլոր կազմակերպութիւններէն որհաւաքոյթներ կամ ժողովներ ունին Ազգ. Տան մէջ, որ բահները պարպել ԺԱՄԸ 23ին:

Այն միութիւնները որ իրաւունք ստացած են ժեռանէն աւելի ուշ մնալու, կըրնան դռնապանէն բանալին ուզել յաջորդ օրը վերադարձնելու պայմանով:

Ա. ԱՂԼԱՂԱՆԵԱՆ

(Գործավար Ազգ. Տան Վարչութեան)

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Արենոյշներու եւ Արիներու կողմէ, մասնակցութեամբ բոլոր Թեւիկներու եւ Գայլիկներու:

Կիրակի, 22 Մայիս, կէսօրէ վերջ, ժամը ճիշդ երեքին, Ժիմնազի չքեղ սրահին մէջ (ռիւ տիւ Թէաթր Ֆրանսէ):

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժինով: Սկաուտական խարոյկի տեսարանին մէջ՝ պարեր Թեւիկներու եւ Գայլիկներու կողմէ, հայկական պարեր Արի-Արենուշներէ: Պիտի նուագէն (դաշնակի վրայ) Տիկ. Խօժէնի Կերկերեան *եւ խմբապետուհի* Օր. Մ. Մարկոսեան:

Պիտի ներկայացուի ողբացեալ մեծանուն գրագէտ Ա. Ահարոնեանի

ՈՍԿԻ ՀԷՔԵԱԹԸ *(տատմ 4 արար)*

Նախկին Արի Ժ. Մակարեան, խմբապետ Կ. Յարութիւնեան, խմբապետուհիներ՝ Ալիս Յարութիւնեան, Ալիս Շահմիրեան կը կատարեն գլխաւոր դերերը:

Կարեւոր դերեր ունին՝ խմբապետ Կարօ Պէրպէրեան, Պ. Յակոբ Տօլապճեան, Սիրական Շահմիրեան, խմբապետուհիներ՝ Մ. Աչճեան եւ Եղիսաբէթ Կօչկարեան:

Տոմսերու համար դիմել Արիներուն եւ Արենոյշներուն.

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

FESTIVAL CONCERT

ԵՐԳ

Տիկ. ՍԻՒԶԱՆ ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ ՏԷ ՍԻՄՕՆԷ

(Ամերիկայէն, տիկինը երգած է Թաուն Հոլ, Սիթի Սանթրալ, Օփերա Կլըթ եւն.)

ՊԱՐ

ՕՐ. ՌԷԺԻՆ ՕՀԱՆ

(Օփերա Քոմիքի առաջին պարուհի, եւ էթուալ տիւ պալէ Փարիզիէն):

ՆՈՒԱԳ

ԾԱՆՕԹ ԹԱՌԻՍՏ՝ ԳԱՐԵԳԻՆ

Ուրբաթ, Յունիս 3ին, ժամը 20.30ին, (Թուականը ընտրուած է չխաչաձեւելու համար ուրիշ հանդէսներ):

SALLE CHOPIN, 252, Fg. St. Honoré

Յայտագիր կը բաղկանայ երկու մասէ

Ա. մաս.— Զուտ դասական

երգ՝ ՏԻԿԻՆ ՍԻՄՕՆԷ

Պար՝ ՌԷԺԻՆ ՕՀԱՆ

Նուագ՝ ԹԱՌԻՍԹ ԳԱՐԵԳԻՆ

Բ. մաս.— Զուտ հայկական (աշուղական) Սայաթ Նովա եւն.:

Մասնակցութեամբ նոյն ծանօթ արուեստագէտներուն:

Այս համերգները տեղի պիտի ունենան նաեւ Մարսէյլ, Պոլիս, Լիբանան եւն.:

Տոմսերու գին.— 350, 500, 1000:

Կը ծախուին 83 ռիւ Տէնֆէրֆ, Գ. Օհաննէսեան *եւ գրատուն* Բալուեան, 43ռիւ Ռիշէ, *Մայիս 30էն մինչեւ ներկայացման իրիկունը Սալ Շօփէնի կիչէն:*

ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՄԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 22ին, կիրակի ժամը 16էն 24

Սէրքլ Միլիթէռ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ԱՄԱՍԻՈՅ ԻՐԵՐՕԳ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆԸ օթօքարով դէպի Տրակինեան: Կիրակի 22 Մայիս: Մեկնում Փլաս Շափիթրըէն առաւօտեան ժամը 6.30ին, վերադարձ՝ երեկոյեան 8ին:

Արձանագրուիլ մինչեւ 12 Մայիս Պ. Տ. Զարիկեանի, 5 Ավընիւ Քամիյ Փէլըքթան:

Ճաշը միասին բերել:

Հաճելի ժամանց:

Երթեւեկի ծախք 600 ֆր., միայն 14 տարեկանէն վեր:

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 16 ՅՈՒՆԻՍ,

ՇՕՓԷՆԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Նուագահանդէս՝

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Նուիրուած իր գործերուն

Մասնակցութեամբ ծանօթ արուեստագէտներու եւ Փարիզի Հայկական երգչախումբին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱՅ ՏԱՐԵԴԱՐՁ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

կազմակերպութեամբ Վասպուրականի Հայրենակցական եւ Երիտ. Միութեանց

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 15ԷՆ 24 CERCLE MILITAIRE, Place St. Augustin

ԳԻՐ՝ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ ԶՕՐԱՎԱՐ ՏԸ ԿՈԼԻ կողմէ

Նախագահութեամբ՝ ԶՕՐ. ՖԼԻՓՈՅԻ

1945ի հերոսներէն

Կը խօսին Պ.Պ. ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ, Ա. ՍԱՖՐԱՍՏԵԱՆ, Ա. ՄԵԼՈՅԵԱՆ եւ Ն. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, պետական թատրոնի շքեղ սրահին մէջ:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 5ին, կիրակի, ժամը 14.30ին: 9րդ թաղապետութեան սրահը:

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Բացառիկ պատրաստութեամբ կը տօնուի Կիրակի, Մայիս 22ին, կէսօրէ վերջ ժամը 14.30ին Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ, 24 ռիւ Սէն Վիքթոր:

Մասնակցութեամբ Փարիզի Օփերայի առաջին երգչուհի Օր. ՌՕԶԱՅԻ եւ ուրիշ հայ եւ օտար տաղանդաւոր արուեստագէտներու:

Փարիզահայ բեմերու վրայ առաջին անգամ ըլլալով մեծ անակնկալ մը:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Տոմսերու համար դիմել Հայ գրավաճառներուն, իսկ հանդէսի օրը սրահին կիչէն: Գիներն են 300, 200 եւ 150 ֆր.:

Վարագոյրը պիտի բացուի ժամը ճիշդ 15ին:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Յակոբ Սարգիսեան	2.000
Հրանդ Մելքոնեան	1.000
Տէր եւ Տիկին Հ. Պաակեան	1.000
Տէր եւ Տիկ. Գ. Ղազարեան	1.000
Տէր եւ Տիկ. Փ. Փիլիպպոսեան	1.000
Տիկին Լ. Գամբշեան	500
Պ. Խ. Խաչիկեան	500
Գումար	7.000
Նախորդ գումար	1.331.876
Ընդհ. գումար	1.339.876

ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ ՕՐԸ

ՀԱՆԴԷՍ – ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը տօնէ Համբարձման օրը, Մայիս 19ին, ժամը 15ին Ազգ. Տան մէջ, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ:

Գեղարուեստական բաժին, վիճակախաղ, անակնկալներ:

Մուտքը ազատ է:

ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

Համբարձման Տօնին առթիւ, այս հինգշաբթի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կազմակերպած է հայ մանուկներու հաղորդութեան օրը:

Փարիզի եւ շրջակայքի բոլոր հայերէնի դասընթացքներու եւ դպրոցներու աշակերտութիւնը հրաւիրուած է ներկայ ըլլալու հանդիսաւոր Ս. Պատարագին՝ ժամը 10ին:

Կը հրաւիրուի նաեւ հայ հասարակութիւնը:

-- ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քատէ *սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քատէի դիմաց:*

Կը խօսի Ժան Մարտիկեան:

Նիւթ՝ «Փրկենք Ֆրանսահայ երիտասարդութիւնը»:

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ: Մուտքը ազատ է:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

*

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին բոլոր խումբերը.—

ԸՆԿ. ԿԱՐՕ այս կիրակի ժամը 3ին:

ԱՐԱՄ խումբը այս կիրակի առտու ժամը 10ին:

(Շար.)

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչները:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՀԱՄԱԽԱԽԲ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս կիրակի, առաւօտ ժամը 10ին, Քօհարին սրճարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի երեկոյ Քատէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պրիւքսէլի գաղութին երեցագոյն անդամ Պ. ՄԱՔՍՈՒՍ ՄԻՀՐԴԱՏԵԱՆՑ: Նիւթ՝ Ի՞նչ ծագում ունին Երեւան, Արագած, Արարատ, Մասիս, Ուրարտու եւայլ բառերը: *«Վերլուծական ստուգաբանութիւնով»:*

Մուտքը ազատ է:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէն, Յ. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղերը ինչպէս նաեւ դպրոցին հոգաբարձութիւնը խորին ցաւակցութիւններ կը յայտնեն ընկերուհի Գեղան Փափազեանի, ընկերներ Սուրէնի եւ Աւլէնի ու բոլոր ընտանեկան պարագաներուն, իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝ Մկրտիչ Փափազեանի *դառն մահուան առթիւ:*

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 17 ՄԱՅԻՍ
MARDI 17 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7675 31e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3086

« ՎԱՂԸ ՆՈՐԻՑ ԱՐԵՒ ԿԸ ԾԱԳԻ »

*

1937 – 1939 *Թուականներուն, Հայաստանի գրողներուն հանդէպ պոլշեւիկեան դաժան բռնակալութեան ահաւոր չարիքներուն եւ քստմնելի ոճիրներուն լուռ խոստովանութիւնը կը շարունակուի :*

Արտասահմանի հայութիւնը «Սովետական Հայաստան»ի մէջ հրատարակուած մահազդէ մը եւ ցաւակցական ծանուցումէ մը իմանալէ ետք Գուրգէն Մահարիի, Ալազանի եւ Վաղարշակ Նորենցի աքսորէ վերադարձին լուրը, հիմա կը կատարէ հաստատումը Ակսէլ Բակունցի մահուան, որուն խոստովանութիւնը Երեւան կը կատարէ անուղղակի եւ դարձդարձիկ միջոցներով : Լուրը հրատարակեցինք Երեւանի «Գրական Թերթ»էն առնելով : Զարենցի լուսանկարներուն հետ, վերջերս Հայաստանի Գիտութեան Ակադեմիայի Գրականութեան եւ Արուեստի Թանգարանին նուիրուած են արժէքաւոր յիշատակներ Ակսել Բակունցէն, յատկապէս ձեռագիր պատմուածք մը՝ « Երբ որ բացուին դռներն յուսոյ» :

Այնպէս կ'երեւի թէ այս վերջին գործը Ակսէլ Բակունցի ազգայնաշունչ պատմուածքներէն մէկն է, որոնք ճակատագրական եղան տաղանդաւոր պատմուածագրին համար, որուն դէմ 1938ին, Նայիրի Զարեան ներկայացուց իր ստոր ժունալը, «Ծիրանի փող»ի հրատարակութեան առթիւ :

Արտասահմանի մէջ ծանօթ է Ակսէլ Բակունցի այս «ոճրապարտ» գործը՝ «Ծիրանի փողը», ուր հեղինակը տեղ մը կ'ըսէ . «Այսօր տուման է մեր լեռներուն վրայ, վաղը նորից արեւ կը ծագի » :

Այս խորհրդապաշտ պատմուածքը Չեկային մատնանշուեցաւ սարկամիտ Նայիրի Զարեանի կողմէ եւ պատրուակ ծառայեց Բակունցի աքսորին :

Տարիներու լռութենէն ետք, Երեւանի իշխանաւորները այսօր յանդգնութիւնը չունին բացայայտ կերպով ստանձնելու իրենց գործած ահաւոր չարիքին պատասխանատուութիւնը : Զարմանալի պիտի ըլլար եթէ տղամարդու պէս կենային պատմութեան առջեւ՝ խոստովանելու համար այն ոճիրը, որ գործեցին հայ գրականութեան դէմ, աքսորի ճամբաներուն վրայ բնաջնջելով հայութեան ամէնէն տաղանդաւոր զաւակները, որոնք իրենց հայրենասիրական զգացումները դրսեւորելու (թէեւ այնքան ծածուկ) անքաւելի մեղքը գործած էին :

Զարենցի, Բակունցի եւ այլոց դէմ գործուած ոճիրները ամբողջական լուսաբանութեան կը կարօտին : Այդ լուսաբանութիւնը եթէ այսօր չըլլայ, պիտի տրուի վաղը, Ոչ մէկ երեւոյթ կը խուսափի պատմութենէն :

Աքսորի ճամբաներուն վրայ մահացած իր գրող զաւակներուն մէջ, հայ ժողովուրդը կը տեսնէ իր անդուսպ ոգին, ազատութեան տենչանքին արտայայտութիւնը :

Երբ որ բացուին դռներն յուսոյ ...

Պերճախօս խորագիր մը, որուն մէջ Ակսէլ Բակունց գրողի իր հաւատամքը տուած է գուցէ, երազելով այն օրուան, երբ ազատ ու անկախ հայրենիքը գրկաբաց պիտի ընդունի իր բոլոր զաւակները :

« Այսօր տուման է մեր լեռներուն վրայ, վաղը նորից արեւ կը ծագի »:

Ահաւասիկ գրագէտին պատգամը իր ժողովուրդին, որ իր հոգիէն փրցուած՝ կը խօսի բոլորիս հոգիին :

Վաղը նորէն արեւ կը ծագի ու հայ ժողովուրդը ի վերջոյ կը տեսնէ իրագործումը իր դարաւոր երազին, զոր երգեցին Ակսել Բակունց եւ իր ընկերները, դաժան բռնակալութեան մը լուծին տակ, իրենց կեանքը վտանգելու գնով, որպէսզի՝

Օր մը «բացուին դռներն յուսոյ եւ մեր երկրէն փախ տայ ձմեռ »:

Խմբագրական ԱԶԴԱԿի

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԱԿՆԿԱԼՆ ՈՒ ՍՊԱՍՈՒԱԾԸ

ԱՆՑԵԱԼ ՇԱԲԹՈՒԱՆ ԸՆԹԱՑՔԻՆ

●

Դիւանագիտական տենդոտ գործունէութիւնը, որ յատկանիշն եղաւ անցեալ շաբթուան, յետպատերազմեան շրջանին մէջ աննախընթաց էր դէպքերուն արագ հոլովոյթով :

Վերջակէտ մը՝ տասը տարիէ ի վեր տեւող խնդրի մը համար, — Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին ստորագրումը : Կը սպասուէր : Կը սկսի նոր տող մը՝ Զորսերու ապագայ հանդիպումին մասին Մոսկուայի յայտնած սկզբունքի համաձայնութեամբ : Ա՛յս ալ առաւել կամ նուազ կը սպասուէր : Նոյնը՝ « Արեւելեան Ուխտ»ին համար, երբ վիճակ մըն էր որ կը տեւէր 1951էն ի վեր : Բայց անկասկած, մեծ անակնկալ մը եղաւ Մոսկուա – Պելկրատ մերձեցման մը լուրը, շատերու համար : Մանաւանդ այն շռնդալից ձեւը որ կը տրուի անոր : Այս ալ մէկ՛ ուրիշ նոր տող՝ որ կը սկսի, քիչ մը շուարումի մատնելով իրազեկ շրջանակները : Արեւմտեան դիւանագէտ մը, տալով պատկերը վերջին անցուդարձերուն կ'ըսէ : «Ինչ կը պատահի եթէ երկար ատեն ճնշէք զոց դրան մը վրայ, ու յանկարծ ան բացուի ... որոշ անհաւասարակշռութիւն մը» : Եւ քաղաքական այս հեւքոտ շաբաթէն ետք յատկանշական է յաջորդող որոշ դանդաղութիւնը :

Իւրաքանչիւր կողմ դէպքերուն վրայ ծռած, կը ճգնի հանել եզրակացութիւններ, ապագայի մասին որոշումներ առնելու համար : Սակայն ընդհանուրի կարծիքով, Խ. Միութեան քաղաքականութեան յանկարծակի փոփոխութիւնները, որքան ալ երեւութական նկատուին անոնք, նախաձեռնութեանց կեդրոնը կը փոխադրեն Մոսկուա : Ակնբախ կը նկատեն խորհրդային ղեկավարներու փափաքը՝ ստեղծելու համար չէզոքներու կամ չէզոքացուածներու կողմէ կազմուած գօտի մը, Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ : Ֆինլանտայէն մինչեւ Աւստրիա եւ Եուկոսլաւիա : Մանաւանդ երբ պաշտօնապէս ստեղծուած է « Արեւելեան Ուխտը », «Ատլանտեան Ուխտ»ին դէմ : Աւստրիոյ չէզոքութենէն ետք փորձ մը Եուկոսլաւիոյ չէզոքութիւնն ալ ձեռք ձգելու : Անկէ ետք հաւանաբար նոյն ճիգերը՝ Գերմանիոյ համար : Այս տեսակէտէն ակնբախ է Վարշաւիոյ Ուխտին այն տրամադրութիւնը թէ Արեւելեան Գերմանիոյ « զինուորական մասնակցութիւնը պիտի քննուի յետագային» :

●

× ԹՈՒՐՔԻՈՅ *վարչապետը Մենտէրէս, առջի օր անթելէն ճառ մը խօսելով, յայտնեց թէ Թուրքիոյ համար անակնկալ մը չեղաւ Մար. Բուլկանինի եւ Խրուշչեւի այցելութիւնը՝ Մար. Թիթոյի : Ըստ վարչապետին, իրեն յայտնուած էր լուրը իր Եուկոսլաւիա վերջին ճամբորդութեան ընթացքին, և տրուած էին երաշխիքներ թէ Մոսկուա – Պելկրատ հանդիպումը հիմնական փոփոխութիւններ պիտի չմտցնէ Եուկոսլաւիոյ արտաքին քաղաքականութեան մէջ :*

× ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ, *Էտ. Ֆոռ, յայտարարութիւն մը ըրաւ այս մասին . «Միշտ համամիտ եղած եմ այն հանդիպումներուն որ կը ձգտին միջազգային լարուած վիճակը բարուոքելու, եւ հաստատելու խաղաղութիւն՝ ժողովուրդներու միջեւ »: « Առ այժմ այդպէս կը տեսնեմ խորհրդային ղեկավարներու այցը Պելկրատ» : Յետոյ գոհունակութիւն յայտնեց որ Եուկոսլաւիա ըստ պաշտօնական յայտարարութեանց, իր դիրքը պիտի չփոխէ Արեւմուտքի հանդէպ :*

× ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ *պաշտօնական շրջանակները Մոսկուա – Պելկրատ հանդիպումը շաբթուան ամէնէն ցայտուն լուրը կը նկատեն : Ոմանց կարծիքով, փաստ մը եւ՝ զոր Մոսկուա կ'ուզէ տալ, թէ փոխուած է սթալինեան բիրտ եւ անթեք քաղաքականութիւնը : Ուրիշներ հարց կու տան թէ Մ. Նահանգները պէտք չէ՞ մտածեն իրենց անցեալի «կղզիացման» քաղաքականութեան, երբ շարք մը երկիրներու մէջ կը նշմարուի չէզոքանալու որոշ փափաք մը : Ցամենայն դէպս կը նախատեսուի Մ. Նահանգներու Եուկոսլաւիոյ հանդէպ ցարդ բռնած դիրքին վերաքննութիւնը :*

× ՄԱՐ. ԹԻԹՕ, *անդրադառնալով Պելկրատի հանդիպումին յայտնեց թէ յոյսն ունի որ իր տեսակցութիւնը պիտի նպաստէ աշխարհի մէջ խաղաղութեան հաստատման : Յետոյ վստահեցուց Արեւմուտքի պետութիւնները . — «Եուկոսլաւիա չապիկ պիտի չդառնայ եւ պիտի պահէ իր անկախ քաղաքականութիւնը » :*

× ԱՆԳԼԻՈՅ *մէջ, հակառակ Եուկոսլաւիոյ ղեկավարներուն հանդարտեցուցիչ յայտարարութեանց որոշ մտահոգութիւն մը կը տիրէ «Պալքանեան Ուխտի » ճակատագրին մասին :*

ԱՒՍՏՐԻՈՅ ԴԱՇՆԱԳՐԻՆ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

*

Ինչպէս որոշուած էր, կիրակի օր ժամը 11.30ին Պէլվէտէր պալատին մէջ ստորագրուեցաւ Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը : «Մարմարեայ Սրահ»ը լեցուած էր պաշտօնական անձնաւորութիւններով : Նախ հասաւ աւստրիական պատուիրակութիւնը, վարչապետ Ռաապի գլխաւորութեամբ : Յետոյ հասան իրարու ետեւէ, ամերիկեանը, ֆրանսականը, եւ անգլիականը, արտաքին նախարարներուն առաջնորդութեամբ : Ֆրանսական պատուիրակութեան հանդէպ Աւստրիացիները ցոյց տուին մասնաւոր համակրանք մը : Ճիշդ որոշուած ժամուն, դաշնագիրը ստորագրուեցաւ նախ Խ. Միութեան, յետոյ կարգով, Անգլիոյ, Ամերիկայի, Ֆրանսայի եւ վերջապէս Աւստրիոյ կողմէ : Յետոյ ճառերը :

Մոլոթով.— *Աւելի քաղաքական շեշտ՝ չէզոքութեան մասին «Աւստրիան ոչ մէկ զինուորական ուխտի պիտի յարի : Ահա կեդրոնական Եւրոպայի սրտին Զուիցերիոյ կողքին երկրորդ պետութիւն մը, որ չէզոք է »:*

Մըք Միլըն.— *Վստահեցնելէ ետք Աւստրիան, թէ կրնայ միշտ յենուլ անգլիական բարեկամութեան վրայ՝ «յիշատակելի եւ երջանկալից օր մը » :*

Ֆ. Տըլըս.— *« Աւստրիացի ժողովուրդին ուրախութիւնը կը բաժնեմ ամերիկեան ժողովուրդին կողմէ » :*

Ա. Փինէ.— *Վեր հանելէ ետք ֆրանքօ-աւստրիական բարեկամութիւնը՝ «Եւրոպայի մէջ խաղաղութեան եւ քաղաքական հաւասարակշռութեան համար անհրաժեշտ պայման մըն էր հաշտութեան դաշնագիրը »:*

Աւստրիոյ արտաքին նախարար Ֆիկլի ճառը, մեծապէս յուզեց ներկաները : Արտասուոտ ձայնով մը խօսեցաւ, տասը տարուան գերութենէ ազատողի շունչով, առանց քաղաքական ամենադոյզն գոյնը տալու իր խօսքերուն :

× *Մինչ Զորսերու արտաքին նախարարները տեսակցութիւններ կ'ունենային վարչապետներու հանդիպման մասին, Վիէննայի դրօշազարդուած փողոցներուն մէջ ժողովուրդը անդադար կը պարէր ու կ'երգէր : Խրախճանքները տեւեցին մինչեւ ուշ ատեն :*

× *Երեկոյեան, Աւստրիոյ Հանրապետութեան նախագահը մեծ ընդունելութիւն մը սարքեց Շէօնպրունի պալատին մէջ, ի պատիւ Աւստրիոյ հիւրերուն : Ներկայ եղան հազար անձնաւորութիւններ :*

× *Երէկ, երկուշաբթի, չորս արտաքին նախարարները արդէն մեկնած էին Վիէննայէն :*

ՎԱՐՉԱՊԵՏՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ ՅՈՒԼԻՍԻ՞Ն

Աւստրիոյ դաշնագրին ստորագրութեան արարողութեանց լուսանցքին մէջ, Ֆրանսայի, Ամերիկայի, Անգլիոյ եւ Խ. Միութեան արտաքին նախարարները կարծիքի փոխանակութիւններ ունեցան «Զորս Մեծերու » հանդիպման շուրջ : Թէեւ Մոլոթով փոխանցեց Մոսկուայի սկզբունքի համաձայնութիւնը, բայց Վիէննան իբրեւ ժողովատեղի ընտրելու մասին իր պնդումները չընդունուեցան Երեք Մեծերու կողմէ, որոնք առաջարկեցին Լոզան : Այնպէս որ, վերջնական որոշում մը չգոյացաւ վայրի եւ թուականի մասին : Սակայն դիւանագիտական շրջանակները լաւատես են, որովհետեւ գրեթէ վստահ են թէ վերջնական համաձայնութիւն մը պիտի գոյանայ Սան Ֆրանչիսքոյի մէջ, երբ Յունիս քանին արտաքին չորս նախարարները հաւաքուին այնտեղ ՄԱԿի հիմնադրութեան 10րդ տարեդարձին առթիւ : Տիրող կարծիքը այն է թէ չորս վարչապետները ժողովի պիտի նստին Յուլիս ամսուան ընթացքին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ, *Գ. Քոթի կիրակի օր հասաւ Քոփէնհակ : Մեծ շուքով եւ հանդիսութեամբ ընդունուեցաւ Դանիոյ թագաւորական զոյգին կողմէ : Ընդունելութեանց ծանրաբեռնուած յայտագիր մը որոշուած է արդէն : Արտաքին նախարարը Ա. Փինէ Վիէննա գտնուելով, վարչապետը մեկնեցաւ Դանիա միանալու նախագահին : Սակայն արտաքին նախարարն ալ կը սպասուի այսօր Քոփէնհակ :*

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՈՒԽՏԸ *ստորագրող ութը պետութիւնները դաշնագրին վերջնական բովանդակութիւնը հրատարակեցին : Առջի օր հաղորդուած կէտերուն վրայ աւելցուած են շարք մը մանրամասնութիւններ : Տեւողութիւնը՝ քսան տարի : Կեդրոնավայր՝ Մոսկուա : Ընդհ. հրամանատար՝ Մար. Քոնիէվ, որ 58 տարեկան է : Եթէ Ուխտին ոեւէ մէկ անդամը յարձակման ենթարկուի, միւսները պիտի փութան միասնաբար օգնութեան :*

× *Յատկանշական են սակայն դաշնագրին շարք մը տրամադրութիւնները :*

— Ոեւէ ուրիշ պետութիւն, առանց վարչաձեւի խտրութեան կրնայ յարիլ դաշնագրին : (Փորձ մը՝ բաց դուռ ձգելու «Եւրոպայի հաւաքական ապահովութեան » Ուխտի մը համար) :

— Արեւելեան Գերմանիոյ զինուորական մասնակցութեան յետաձգումը, (բաց դուռ՝ երկու Գերմանիաներու միացումով, արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը արգիլելու) :

— Դաշնագիրը չեղեալ պիտի նկատուի, եթէ «Եւրոպայի հաւաքական ապահովութեան» համար համաձայնութիւն գոյանայ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ :

(Շար.ը կարդալ Դ. Էջ)

Մ. Կ. ՖԷՐԱՀԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Մասնաւոր նամակէ մը ցաւով կը տեղեկանանք, թէ Մ. Կ. Ֆէրահեան, հանրային բազմաշխատ դէմք մը Հիւս. Ամերիկայի մէջ, իր մահկանացուն կնքած է 85 տարեկան հասակին :

Ֆէրահեան ասպարէզով փաստաբան էր եւ «Հայրենիք» օրաթերթի երկար տարիներու աշխատակից : Ունի կարգ մը գործեր, որոնք հրատարակուած են առանձին հատորներով :

Հակառակ իր յառաջացեալ տարիքին, կը պահէր միշտ իր կորովը եւ պայծառատեսութիւնը : Վերջին տարիներուն իր բոլոր ճիգը կեդրոնացուցած էր Ամերիկայի մէջ երկրորդական վարժարան մը հիմնելու գործին : Այս նպատակով ալ թողած է կտակ մը, որուն մանրամասնութիւնները պիտի հրատարակուին շուտով :

ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

*

1914ի վերջին ամիսներն էին: Լարուած վիճակ մը ստեղծուած էր Թուրք կառավարութեան եւ Վասպուրականի մեր ժողովուրդի միջեւ: Երեք կուսակցութիւններն ալ իրենց զինուորները միշտ պատրաստ կը պահէին յանկարծական անակընկալի մը չենթարկուելու համար: Խումբերը տունէ տուն կը հրջէին գիշերով:

Մեր խումբն ալ, 25 հոգի, ղեկավարութեամբ Միհրան Նալբանդեանի: Բոլորս երիտասարդ 19 - 22 տարեկան: Առոյգ, զուարթ, պատրաստ զոհաբերութեան: Անմահ Իշխանին «հոգեզաւակներն» էինք,— այդպէս կը սիրէր կոչել մեզ: «Տղաք, կ'ըսէր, ձեր վրայ մեծ յոյս ունիմ, դուք իմ Թռուցիկ խումբն պիտի ըլլաք»: Անշուշտ մեր ուրախութեան չափ - սահմանը չկար, քանի որ Իշխանին տրամադրութեան տակն էինք:

Մենք ալ տունէ տուն կը պտըտէինք, ինչպէս միւս խումբերը: Երբեք տրտունջ չէինք լսեր:

Այսպէս շարունակուեցաւ միջոց մը: Հացութիւնը քիչ մը լռեցաւ: Խումբերը իրենց տուները ճամբուեցան, ժողովրդին նեղութիւն չպատճառելու համար, բայց միշտ պատրաստ նոր հրամանի:

Չարագուշակ օրերը մօտիկցան: Նորէն խումբերը պատրաստ վիճակի մէջ դրուեցան: Ապրիլի սկիզբն էր, հրաման տրուեցաւ ամէն մէկ խումբի անմիջապէս զինուորական մարմինին կողմէ ցոյց տրուած դիրքերը գրաւելու: Մեր դիրքն էր Խաչփողոցի Օթէլը, ուր 25 հոգիով մեր սովորական երիտասարդ ընկերներով տեղաւորուեցանք ժամանակին:

Իշխանը արդէն դաւադրաբար սպաննուած էր իր երեք զինակից ընկերներով: Վռամեան բանտարկուած էր, ամէն վայրկեան կը սպասուէր ընդհարման: Ամբողջ քաղաքը, քաղաքամէջը եւ Այգեստանը պատրաստ վիճակի մէջ էին: Թուրք կառավարութիւնը ամէն կողմէ պաշարած էր մեզ զինուորներով ու թնդանօթներով: Թուրք ու Քիւրտ վայրենի խուժաններ պատրաստ կը սպասէին անզէն ժողովուրդին վրայ յարձակելու, կողոպտելու, սպաննելու, առեւանգելու եւ թալանելու:

Ոճրածին Ճէվտէթը իր սպառնալիքներով ահ ու սարսափ կ'ուզէր սփռել: Եթէ չյանձնուէին գլխաւոր յեղափոխականները, կը սպառնար Խաչփողոցի հրապարակի վրայ կախել բոլորը:

Բայց այս անգամ Գազան Ճէվտէթը սըխալեցաւ իր հաշիւներուն մէջ: Ընդհարումը անխուսափելի էր եւ կռիւը սկսաւ:

Առաջին օրը սարսափելի էր մեր վիճակը: Անսպասելի չտեսնուած համազարկ մը, ամբողջ Այգեստանին վրայ: Յետոյ ամէն կողմէ սկսան թնդանօթներուն հարուածները: Ամէն մէկ դիրք մինակ իր շրջանէն տեղեակ էր, ուրիշ բան չէր գիտեր: Գիշերը կը մօտենար, կացութիւնը աւելի սարսափելի դարձաւ: Թշնամին ընդհանուր յարձակողականով կ'ուզէր ահռասարսափի ենթարկել մեզ եւ լքել տալ մեր դիրքերը, առաջին օրէն խեղդել ամէն դիմադրութիւն, ահա Ճէվտէթի ծրագիրը:

Բայց յաջորդ առաւօտ Զին. Մարմինէն լուր հասաւ թէ, փառք Աստուծոյ, ոչ մէկ դիրք լքուած էր: Ամէն շրջան առիւծի պէս դիմադրած էր: Թշնամին ոչ մէկ տեղ յաջողած էր ներս մտնել: Բոլորիս բարոյական կորովը աւելի եւս բարձրացած էր:

Երրորդ օրն էր: Յանկարծ Հայրիկս մեր դիրքէն ներս մտաւ: Փնտռելով, հարցնելով հազիւ իմացեր էր ուր ըլլալս: 96ի հերոսամարտը տեսած մարդ էր: «Մի վախնաք, ըսաւ, տղաք, կտրիճ եղէք, բոլոր ժողովուրդը ձեզ հետ է, ամէն մարդ աշխատանքի մէջ է, Աստուած մեզի հետ է»: Համբուրեց, մնաք բարով ըսաւ եւ մեկնեցաւ: Հայրիկիս այս այցելութիւնը եւ իր խրախուսական խօսքերը մեր ամբողջ ընկերներուն վրայ հրաշալի ազդեցութիւն գործեց: Կարծես ամէն մէկս առիւծ դարձանք:

Անցաւ երկու շաբաթ: Մեր ընկերները գիշեր ցերեկ իրենց պարտականութեան գլուխն էին:

Երկու շաբաթ ետքը մեզ փոխադրեցին նորէն Խաչփողոցի վրայ Սառաչոնց դիրքը: Գլխաւոր պողոտային առաջին խրամն էինք, փոխն ի փոխ յարձակումներ, շրջանէ շրջան: Ինչպէս եւ մեր շրջանի Խաչփողոցի վրայ: Թշնամին յիսուն քայլ հեռու դիրք էր բռնած թէ ճակատէն, թէ կողքէն: Մեր ոգեւորութիւնը միշտ բարձր էր, փոքր զոհաբերութիւններու առջեւ չէինք ընկճուիր, մահուան վախ գոյութիւն չունէր:

Մեզմէ երկու տղայ միայն զէնք չունէին դժբախտաբար: Փոխն ի փոխ հանգստացողներուն զէնքերը կը վերցնէին: Բայց այդ չէր իրենց դերը: Անոնք պատրաստ կեցած էին, որ երբ իրենց սիրելի ընկերներէն մին վիրաւորուէր կամ զոհուէր, անմիջապէս անոնց զէնքն առնելով անոնց տեղը գրաւէին:

Վասպուրականցիներուն Աստուածը մեծ էր, յաղթութեան օրերը կը մօտիկնային: Թշնամին սկսեր էր նահանջել, արիւնռուշտ Ճէվտէթ կատղեր էր, ոչ մէկ գծի վրայ ոչ մէկ յաղթանակ:

Պառաւ կանանց միջոցաւ սպիտակ դըրօշներով նամակներ կ'ուղարկէր: Օր մըն ալ ծեր կին մը եկաւ առանց դրօշի: Կը վազէ դէպի մեր խրամը, խաչ կը հանէ, կը կանչէ: Փախան, փախան, Թուրքերը փախան: Անմիջապէս կը խուզարկենք վրան, չըլլայ թէ ռումբ տեղաւորած ըլլան: Մի վախնաք, զաւակներս, խաչ վկայ, Աստուած վկայ, Թուրքերը փախան, ահա նամակ մը ունիմ Զիթաչեաններէն եւ Պ. Արամէն: Անմիջապէս փոխադրեցինք շտապ: Ոգեւորութիւնը եւ ուրախութիւնը անսահման: Բոլորս ապշած էինք, արդեօք ճի՞շդ է թէ նորէն խաղ մըն է: Մեր կողքի Նալբանդեան դիրքէն եւս ուրախ լուր մը եկաւ: Թոփրաքքալէի զինուորական զօրանոցը կրակի մէջ է: Այդ շրջանի մեր տղաները տեսնելով որ կրակը տկարացած է, յարձակողականի կ'անցնին եւ զօրանոցը կրակի կուտան: Ուրեմն ալ կասկած չկար: Թշնամին փախած էր փոքր ուժեր ձգելով ասդին անդին:

Մեր խումբը յառաջացաւ դէպի քաղաք գացող Արագեաններու տունը եւ մեզի պատուիրուեցաւ յաջորդ առաւօտ Թոյլ չտալ դէպի Թուրքերու շրջանը անցնելու: Մայիս 3ի առաւօտն էր: Արեւը դեռ նոր էր բարձրացած: Մենք մեր պարտականութեան գլուխն էինք: Մէկ ալ տեսանք ծովածաւալ ժողովուրդը կը յառաջանայ, դէպի մեր կողմը: Բայց «անկարելի է» ըսինք, ոչ ոք իրաւունք ունի անցնելու, մեզի այդպէս է հրամայուած: Ժողովուրդը ապշած կանգներ է, կը կանչէ, «ճամբայ տուէք»: Ամբողջ ժողովուրդին մէջ կը տարածուի լուրը թէ ճամբայ չեն տար: Եւ ահա քառասուն տարի առաջուան խօսքերը կարծես նոյն օրուան պէս ականջիս կը հնչեն «Տղերք, վեց հարիւր տարի է որ թշնամին մեր ժողովուրդը կոտորեր է, թալաներ է, ձգեցէք որ այս անգամ ալ, մեր ժողովուրդը իր վեց հարիւր տարուան վրէժը լուծէ»: Ճամբան բացուած էր, մեր անմահ Արամն էր, որ պատգամ կուտար, իր ընկերներուն հետ, ժողովուրդին հետ կը յառաջանար դէպի քաղաքամաս, ողջագուրելու եւ ողջունելու քաղաքամէջի ընկերները եւ ժողովուրդը:

Մայիս 3: Վասպուրականի յաղթանակի, ազատագրութեան եւ փառքի օրն էր:

Փա՛ռք մեր զոհուածներուն յիշատակին, որոնք «մահ իմացեալ անմահութիւն է» սկզբունքով մեռան, որպէս զի ապրի հայ ժողովուրդը:

Փա՛ռք մեր հերոս զինուորներուն, որոնք առիւծի պէս մարտնչեցին մինչեւ վերջ, փախուստի մատնելով անարգ թշնամին եւ ազատագրելով մօտ 150 հազար ժողովուրդը:

Փա՛ռք Վասպուրականի յաղթական հերոսամարտին:

Վ. ՓԱՆՏԻԿԵԱՆ

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

*

Հանգուցեալի մը յիշատակին չէ որ պիտի գրեմ այս երկու տողը, այլ հիւանդագին վիճակի մը հասած երեւոյթի մը համար է:

«Յառաջ»ի չորրորդ էջը երբ աչքէ կ'անցընեմ, ուշադրութիւնս կը կեդրոնանայ սեւ գծերով շրջանակուած մահազդներուն վրայ:

Անմիջապէս միտքս կ'երթայ թափառելու եկեղեցիներն ու գերեզմանատուները ու լեռնակուտակ ծաղկեփունջերը, ծաղկեպսակները: Ու կը մտածեմ անոնց վճարուած, գումարներուն վրայ, անոնց պատճառաւ մեռելատիրոջ նոր պարտաւորութեանց ենթարկուելուն եւ տակաւին ինչեր...

Նշանտուքի, հարսանիքի եւ այցելութեանց առթիւ նուիրուած ծաղկեփունջերն ալ եթէ հաշուենք, տարեկան պատկառելի գումար մը կը կազմէ, որ միայն ծաղկավաճառներուն գրպանները կը պարարտացնեն, յետոյ երեք չորս օր վերջ աղբանոցները լեցնելու համար:

Այս հսկայական գումարները՝ զոյգ Ամերիկաներէն մինչեւ Եւրոպա, Միջին եւ Մերձաւոր Արեւելք, եթէ լաւագոյն ձեւով օգտագործուէին որքան հիւանդներու, աղքատներու, ծերունիներու վէրքերը կը կապուէին: Քանի քանի ազգային հաստատութիւններ, կրթական թէ առողջապահական ձեռնարկներ յաւիտենապէս կը փրկուէին: Այդ մսխուած գումարներով կարելի է հրաշքներ գործել առանց մեծ ճիգի, միայն գիտակցութեամբ եւ ազգային խոր զգացումով տոգորուած ու աչալուրջ...

Ըսենք, սակայն թէ մեռել մը առանց ծաղիկի եւ ծաղկեպսակի, իր վերջնական հանգրուանը առաջնորդելու դէմ ենք: Անշուշտ այդ ձեւի յուղարկաւորութիւն մը, գոնէ Եւրոպայի մէջ անտարբերութիւն եւ յարգանքի զգացումէ զուրկ կը համարուի, ըլլայ ան մեծատուն թէ աղքատ պէտք է ունենայ իր ծաղկեպսակը:

Հիմնալի եւ գեղեցիկ վերաբերում, մեծարանքի ազնիւ ձեւ մըն է, որ սորվեցանք Եւրոպացիներէն: Մեր հայրենիքին մէջ չունէինք այս նշանակելի սովորութիւնը, սակայն մենք մեզ չափաւորելու մէջ անզուսպ ենք, այո, մեծարանքի զգացումը՝ կենցաղավարութեան եւ տաքինութեան ապացոյցներ են, մեռելները յարգել, նըշանուածները եւ նորապսակները ուրախացնել ծաղիկով թէ նուէրներով, շատ գեղեցիկ ձեւեր են, սակայն երբ կը չափազանցենք մսխումի աստիճան՝ կը դառնանք ցուցամոլներ: Մինչեւ անգամ հանգուցեալին հոգին կը խռովենք, ամոլներու արժանապատուութիւնը կը վիրաւորենք, իսկ ամենակենսականը մեր զոհողութիւնները ոչ մէկ օգտակարութիւն կ'ունենան, ոչ անհատին, ոչ ալ հաւաքականութեան:

Հայր, մայր, եղբայր, քոյր եւ մօտիկ ազգականներ պարտական են իրենց յարգանքի եւ երախտագիտութեան տուրքը տալ, զարդարելով դագաղն ու մեռելակառքը: Իսկ բարեկամներ, ծանօթներ եւ հանգուցեալին յիշատակը յարգողներ, ի ցոյց մարդկանց պէտք չէ իրենց զգացումները արտայայտող զոհողութիւնները աղբանոց նետեն, այլ նոյն ազնիւ նուիրումով յատկացնեն ազգային հաստատութեան մը, ձեռնարկի մը, դպրոցական սանի մը կամ անօգնական հիւանդի մը, ծերի մը, աղքատի մը, ի յիշատակ հանգուցեալին, ի խնդակցութիւն նոր օճախի մը հիմնումին: Այս ձեւով մեռեալին ոսկորները կը խաղաղին, նորապսակները կ'ուրախանան, մեղմացնելով ցեղին տառապանքը, ամէնէն ազնիւ գործը կատարելով:

Սփիւռքի մէջ ունինք ազգային հաստատութիւններ եւ ձեռնարկներ, որոնք բոլորն ալ կը ձգտին ազգապահպանման եւ սերունդի փրկութեան սրբազան գործին: Բոլորիս ալ յայտնի է որ անոնք օրը օրին ժողովրդական նպաստներով կը շարունակեն իրենց գոյութիւնը պահել, միշտ ալ նիւթական դժուարութեանց մատնուած: Ի՞նչ պայմաններու տակ կ'ապրին Կապոյտ եւ Կարմիր Խաչերը, Տիկնանցը եւ Աղքատախնամը, Ճեմարաններն ու վարժարանները, Սուրիոյ, Լիբանանի մէջ ինչպէս կը պահեն ծերանոցներ, մայրանոցներ, անկելանոցներ եւ ծաւալուն գը-

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐՄՐԱԽԱՅՏ

★

Երկար զմայլուեցի եւ այդ չքնաղ հովտի տեսքով եւ ինձ համար միանգամից պարզուեց, թէ ինչու է դէպի վեր ձգտում կարմրախայտը: Նա այս վայրերը չի տեսել, բայց ձգտում է բնազդով: Մի ժամանակ նրա նախնիքներն այս պայծառ հովտում էին, այս պաղուջինջ ջրերում: Նրանք պղտոր հեղեղի հետ քշուեցին Աղաղեֆ, բայց նրանց զգացած բերկրանքն այդ դըրախտային վայրերում՝ ժառանգաբար իրենց սերունդներին անցաւ ու դարձաւ բնազդ, դարձաւ անզուսպ ու տարերային ձգտում դէպի վեր... Սկսած այդ ժամանակներից այս եդեմական հովիտը կախարդական ուժով քաշում է դէպի իրեն նրանց բոլորին՝ սերնդէ սերունդ:

Այս անհասանելի հովիտը...

Մի տեղ գետակը թափւում է կարմրագոյն գրանիտի մեծ սալի վրայ: Հազարամեակների ընթացքում ջուրը այդ սալի մէջ մի սիրուն, երկարուկ փոս է փորել, մի բնական վաննա, որի մէջ հիմա բեկբեկւում ու ծխածանի ցոլքեր են կազմում արեւի ճառագայթները:

Դոյլից քարերը հանեցի եւ շարեցի այդ վաննայի մէջ: Կը ծնուէին ձկնիկները այստեղ եւ աշխարհը մէկ անգամից կը շրջապատի նրանց իր չքնաղ հրապոյրներով:

Ի՞նչ փառահեղ պիտի թուայ նրանց աշխարհը գրանիտեայ այս վաննայի մէջ, ողողուած լեռնային արեւով...

Այդ մտքից ես այնպէս ուրախացայ, որ իմ մանկութեան ընկեր Բողարը իմ բերկրանքն զգալով վեր ցատկեց, թաթերը դրեց ուսերիս ու երեսս լիզեց:

— Իսկի հասկանո՞ւմ ես ինչ մեծ գործ եմ արել, Բողա՛ր... Ձկները չտանելու են՝ հասնեն սարի աղբիւրները: Դէ՛, գընանք ձորը, կարմրախայտ բռնենք, փորը քեզ, միսն ինձ, համաձա՞յն ես,— հարցրի իմ շանը:

Նա կանանչների վրայ թաւալուեց, այդ նշան է, որ իմ առաջարկը նրան խիստ դուր եկաւ:

Գետակի հոսանքով ցած գնացինք, հասանք Մեծ Ջրվէժին, այնտեղից էլ ցած իջանք, մտանք խոր խոր ձորերը, ուր ժայռերի տակ, մթին անտառների մէջ վշվշոցով իր ճամբան է շարունակում մեր գետակը:

Այնտեղ, ուր ծառերը կռացել են գետակի վրայ, մռայլ ու անհրապոյր են նրա ջրերը, իսկ այնտեղ, ուր ծառերի արանքներից արեւի շէկ խրձերն ընկնում են գետակին, ջրերն առկայծում ու հուրհրատին են տալիս արծաթեայ հալոցքի նման: Հեռուից նայում եմ գետակին որսորդի ագահ հայեացքով, զննում նրա լճակները, շրջապտոյտները եւ մտքումս որոշում, թէ որտեղ կարող է լինել կարմրախայտը:

—Էն ներքեւի գեօլը տեսնո՞ւմ ես, Բողար, էնտեղ ձուկ շատ կայ,— դիմեցի ես շանս, մի պայծառ լճակ ցոյց տալով: Նա ուշադիր նայում է մատիս ուղղութեամբ ու պոչը շարժում: Ես շարունակեցի.

— Հիմի դու կը հարցնես, թէ հեռուից ինչպէ՞ս որոշեցի ձուկ կա՞յ, թէ չէ: Խելքո՛վ: Դրա համար էլ ես մարդ եմ, դու շուն: Մտի՛կ, դմբո՛, հասարակ բան է, տեսնո՞ւմ ես էն շուաքի տակի ջրերը՝ մռա՛յլ, տեղ մը նստել է քարերի վրայ, յատակին, աւազին: Ուրեմն, էնտեղ ձուկ չի խաղացել, եթէ խաղար՝ պոչով կը մաքրէր աւազը: Դէ հիմի միւսին մտիկ, տե՛ս, պարզ երեւում է, որ էնտեղ ամարանոցաւոր կայ, ամէն առաւօտ զբօսնում է, ու զբօսանքի ժամանակ իր թեւերով, պոչով մաքրում, պլպլացնում իր զբօսարանը: Հասկացա՞ր, դմբո՛, Դէ հիմի գնանք փորձենք, տես ճի՞շդ եմ ասում, թէ քեզ նման փչում եմ:

Բողարը յանդիմանանքով նայեց ինձ. գուցէ ակնարկս հասկացաւ:

— Դէ՛, լա՛ւ, մի՛ նեղանայ, բա փչոց չէ՞, որ ամէն գիշեր հարիւր անգամ տեղի անտեղի հաչում ես, քնահարամ անում, թէ իբր գայլ երեւաց...

Գնացինք մօտեցանք: Մռայլ լճակում ձկան հետք անգամ չկար, իսկ պայծառ հուրհրատին տուող «զբօսարանի» քարի տակ «ամարանոցաւորների» մի ամբողջ ընտանիքն էր պատսպարուել:

— Պոչերը նկատո՞ւմ ես, Բողա՛ր,— շշուկով հարցրի ես: Իսկ նա ականջներն առաջ է թեքել, ագահութիւնից, լեզուն հանում է, ծմրում եւ քիչ է մնում ջուրը նետուի:

ՎԱԽԹԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

(2) (Շար.)

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը

*

ԽՄԲ. — Ստորեւ կուտանք այն ճառը, զոր Փրոֆ. Խայիկեան արտասանեց Ապրիլեան Սգատօնին առթիւ, Մարսէյլ:

Մեր ազգին նահատակութեան 40րդ տարեդարձն է: Պարզենք մեր հոգւոյ թեւերը, թռչինք դէպի այն հողերը ուր մեր հարազատներու նուիրական աճիւնները կը գտնուին, դէպի այն գետերն ու լիճերը, որոնք անոնց արիւնով ներկուած են: Նախ սաւառնինք Զանկըրի, Այաշ եւ բոլոր այն տեղերը ուր մեր մտքի ու հոգւոյ առաջնորդներուն հոգիները կը թեւածեն, ուր սպաննուեցան անոնք անարդարութեան դէմ բողոքող հայ լեզուն կտրելու չարանենգ դիտումով: Յետոյ այցելենք կարգաւ Պօղազլեան, Կամախի ձորը, Խարբերդի Տէվէ Պօյնին, Տարօնի դաշտը, Տէր Զօր, վերջապէս Հայաստանի ամէն մէկ անկիւնը, ուր մեր հայրերն ու եղբայրները կացնահարուեցան, խոշտանգուեցան, խողխողուեցան ու քարկոծուեցան, ուր մեր մայրերն ու քոյրերը գերեվարուեցան ու անպատուուեցան կամ իրենք զիրենք գետն ու անդունդը նետեցին՝ իրենց պատիւը փրկելու համար, եւ ուր մեր մանուկները հրկիզուեցան կամ անօթութենէ ու տարափոխիկ հիւանդութենէ մեռան: Այցելենք այդ նուիրական աճիւնները, անոնք մեր սրտահատորներն են:

Տես, հայ ծերունի սա մէկը քու կինդ է որ արիւնլուայ կը գանակոծուի, քանզի չուզեր յանձնել շուշանի նման անբիծ աղջիկը վայրագ ոստիկան զինուորին:

Դիտէ հայ մայր, ան մէկը քու ճիւան որդիդ է որ ծեծէն ու տաժանակիր աշխատանքէն հալումաշ կը հրմշտկուի դէպի իր ձեռքով փորուած փոսը՝ հոն սպաննուելու եւ թաղուելու համար: Ուշադրութեամբ մտիկ ըրէ հայ ժողովուրդ, կոչին քու նահատակ գրողներուդ, ուսուցիչներուդ, եկեղեցականներուդ, որոնք իրենք զիրենք զոհեցին, որպէս զի դուն ապրիս: Այս ամէնէն ետք ուխտի երթանք Անթիլիաս եւ երկիւղածութեամբ մօտենանք այն պահարանին ուր մեր հայրերուն սուրբ նշխարներն են ամփոփուած: Նըման Մովսէս մարգարէի, հանելով մեր անսուրբ կօշիկները: Մեր առջեւ կեցողը մշտավառ բայց անսպառ «մորենին» է, անմահ բոցն է: Այդ սուրբ ու լուսատու բոցը բռնկեցաւ Հայոց Աշխարհի մէջ, երբ Թադէոս Առաքեալի ու Սանդուխտ կոյսի նման Սուրբեր գիտակցօրէն ու յօժարակամ ողջակիզուեցան: Այդ բոցը աւելի բորբոքեցաւ, երբ Գրիգոր Լուսաւորիչ Տրդատ, Հռիփսիմեանք եւ ուրիշներ անոր վրայ աւելցուցին, որպէս իւղ իրենց քրտինքը, արցունքն ու արիւնը: Այդ բոցը լոյս սփռեց հայ մտքին վրայ, երբ Ս. Սահակ Մեսրոպի, անոնց աշակերտներու ու այլ բազմաթիւ հայ հանճարներու անձնուէր ու կորովի ջանքերը ստեղծեցին հայ մշակոյթը, հայ խաչալապաշտ նկարագիրը՝ հայրենասէր ազատատենչ ու ասպետական:

Այդ սուրբ բոցը միշտ անմար մնաց, որովհետեւ Հայուն պատմութեան ամէնէն ճգնաժամային շրջաններուն ալ գտնուեցան հայ նուիրեալներ որ սիրով զոհեցին ամէն ինչ՝ զայն վառ պահելու համար:

Ահա, ի սէր այդ Սուրբ բոցին՝ Քրիստոնէական հաւատքին եւ անոր վրայ հաստատուած հայ մշակոյթին, հայ նկարագրին եւ հայ ցեղին գոյութեան պաշտպանման ու յաւերժացման համար էր որ ինքզինք զոհեց հայ գիտակից ընտրանին նաեւ 1915ին: Այն պայծառ տեսիլքով թէ «մահ իմացեալ անմահութիւն է», անոնք մեռան, որպէսզի ապրի Հայը:

Ապարդիւն չէր անոնց նահատակութիւնը: Փաւլոսի իմաստասէրի խօսքին համաձայն՝ քրիստոնէութիւնը հաստատած է թէ ամէն մեծ արժէք գիտակից ու անձնուէր զոհի վրայ հիմնուած է: Այս խօսքը իրական է մասնաւորաբար մեր ազգին համար: Ինչպէս Աւարայրի հերոսներուն եւ անկէ ի վեր 15 դարերու ընթացքին բոլոր հայ մարտիրոսներուն՝ նոյնպէս նաեւ 1894 – 1922ին գիտակից եւ յօժարակամ նահատակուողներու մահը տուած է իր փառաւոր պտուղը: Վկայ են ազատ Ներկայ Հայաստանը եւ Սուրիոյ ու Լիբանանի հայ գաղութները: Հայը Փիւնիկին նման յարութիւն առած է: Մէկ կողմէն գրեթէ ամբողջովին լեցուցած է իր կեանքի ու նիւթի կորուստները եւ միւս կողմէն կը նշէ բարձր վերելք մշակոյթի մէջ: Ունի գիտնականներու եւ արուեստագէտներու փաղանգ մը, որոնք համաշխարհային արժէք կը ներկայացնեն:

Սակայն հոս կանգ առնելու չենք: Հայը որպէս բազմածնունդ, մտային բարձր ընդունակութեան Տէր եւ խաչալապաշտ ցեղ՝ իր առջեւ մեծ կարելիութիւնը ունի՝ աշխարհի մէջ փառաւոր տեղ մը գրաւելու: Ոչ թէ թիւով եւ երկրի սահմանով, այլ մշակոյթով, նկարագրով եւ քրիստոնէական հաւատքով ու կոչումով:

Այդ մեծութեան հասնելու համար սակայն, բոլոր Հայերուս պարտականութիւնն է, այս Սգատօնին առթիւ նորոգել մեր Սուրբ ուխտը: Ուխտաւոր ենք: Քիչ առաջ ըսի արդէն թէ հաւաքուած ենք Անթիլիաս, մեր նահատակներու նշխարներուն քով: Խոնարհեցնենք մեր գլուխները, փակենք մեր ականջներն ու աչքերը տեսանելի աշխարհին դէմ, բանանք մեր հոգեկան զգայարանքները եւ մտիկ ընենք այդ սուրբ նշխարներու օծհաւոր փըսփսուքին», «Հայու հազար ծովու չափ տարտի» երգիչի՝ Ահարոնեանի «Ուխտաւոր»ին նման:

Նախ լսենք անոնց յանդիմանութիւնը մեր ահարկու մեղքին համար: Լքած ենք այն յաւիտենական արժէքները, որոնց համար անոնք մարտնչեցան, տքնեցան, տառապեցան ու մեռան: Եւ այս լքումը եղած է որկրամոլ Եսաւի նման՝ ոսպապուրի մը՝ նիւթին, տեսանելիին ու անցաւորին փոխարէն: Քրէական մեղք չէ՞ այս: Պէտք չէ՞ դառն արցունքով զղջալ այդ մեղքին համար: Զղջումէն յետոյ պէտք է սուրբ Ուխտ ընենք:

1. Սիրել ամէն Հայ՝ անխտիր իր կուսակցական ու յարանուանական դաւանանքին եւ դասակարգային չափին: «Անունն է Հայ, պարտ է քեզ, սիրել զանի Հայու պէս»: 2. Սիրել մեր Հայրենիքը՝ Հայաստանը: Ան բոլորիս սեփականութիւնն է: Անոր ազատագրման համար որպէս փրկագին՝ վճարուած է երկար դարերու ընթացքին «ծովու չափ» քրտինք, արցունք ու արիւն: Եւ այդ անչափելի տուրքին մէջ իր բաժինը բերած է ամէն մէկ Հայու ծընողքն ու հեռաւոր նախնիքը: 3. Ուխտենք գուրգուրալ մեր ոսկեղինիկ լեզուին ու փառաւոր դրուագներով լի մեր պատմութեան վրայ ու սորվեցնել զանոնք մեր զաւակներուն: 4. Անաղարտ պահել հայ ընտանեկան ազնիւ բարքերը եւ մեր ազգային նկարագիրը: 5. Ուխտենք մանաւանդ՝ արծարծել մեր ու մեր զաւակներուն մէջ սէր՝ հանդէպ մեր լուսապայծառ հայրենի հաւատքին ու անոր հիմնադիր Քրիստոսի, որուն կը պարտինք մեր սքանչելի մշակոյթը, վսեմ նկարագրի տէր մեր մեծ մարդիկը՝ նման Ս. Մեսրոպի ու Վարդանի, եւ մեր ազգային գոյութիւնը:

Երբ այդ սուրբ ուխտն ընենք՝ զայն գործադրելու կորովի առաջադրութեամբ, այն ատեն Տէր Զօրի մէջ եւ ամէնուրեք մեր նահատակներու նշխարները պիտի դառնան մէկ մէկ մշտավառ, բայց անսպառ «Մորենի», ուրկէ պիտի լսենք Քրիստոս-Եհովայի խրախուսիչ ձայնը — «Իմ ժողովուրդիս չարչարանքը արդարեւ տեսայ... Անոնց աղաղակը լսեցի»: Այն ժամանակ «Աստուծոյ շունչը» պիտի կենդանացնէ մեր նահատակներու «չորցած ոսկորները», մեր մէջ յարութիւն պիտի առնէ անոնց խիզախ հոգին եւ ամենասուրբ հաւատքը: Պիտի վսեմացնէ մեր մշակոյթը ու մղէ մեզ դիւցազնական գործերու: Ահ, այն ժամանակ հազար տեղերից, հազար ձայներով, հազար ու հազար ձորերու քարեր քեզ մէկէն կ'ասեն. «Հազար երանի քեզ»:

ԼՈՒՐԵՐ ՄԻԼԱՆԷՆ

★

ՄԻԼԱՆՕ, (Յառաջ). — Ամսոյս 7ին, ժամը 21.30ին, Հայկ. Տան վարչութեան նախաձեռնութեամբ՝ ցուցադրուեցաւ ժապաւէն մը, պատրաստուած՝ Իտալացի երկու լրագրողներէ, Խորհրդային երկիրներու իրենց այցելութեան ընթացքին:

Հայկ. Տան վարչութեան կողմէ, Պ. Գէորգ Խանդէլեան շնորհակալութեան խօսք ուղղեց երիտասարդ լրագրողներուն:

Հայաստանի նուիրուած մասին նիւթը կը կազմէր Երեւանի կարեւորագոյն շէնքերը, փողոցներն եւ հրապարակները, Ս. Էջմիածինը իր շրջակայքով, զոյգ Մասիսները, Արարատեան դաշտն ու Սեւանայ լիճը: Հետաքրքրական էր գօց շուկային եռուզեռը, կաթնատնտեսութեան կիրարկումը՝ արդիական ոճով:

Ցուցադրուեցան նաեւ ականաւոր անձնաւորութիւններու կիսանդրիները:

Լրագրողներէն մին, Պենիամին օ Տալ Ֆապպրօ, համակրանքով արտայայտուեցաւ մեր անցեալի եւ ներկայի հայրենաշունչ բանաստեղծներուն մասին:

× Նկարչուհի Օր. Մայտա Մնոյիկեան, նոր նկարահանդէս մը կը ցուցադրէ ի Միլանօ, Վիա Մանձոնի, 41: Ընդամէնը՝ 37 կտորներ, մասամբ ցուցադրուած նախորդ նկարահանդէսներուն: Նոր կտորները, իբրեւ յղացում եւ արտայայտութիւն՝ կը պատկանին իր արուեստին ծանօթ գծին. — քնարական շունչ եւ զգացման պարզութիւն:

Ա.

բոյներու շարք մը:

Դժբախտաբար արտասահմանը զուրկ է պետական օժանդակութենէ: Բոլորին պէտք է մենք հասնինք եթէ չենք ուզեր որ ազգ կորսուի, ձուլուի ու մեր դարաւոր թշնամիին ճիւաղային քրքիջին, ծաղրանքին նշաւակ դառնալ:

Ահա Ֆրանսահայ գաղութը՝ երեսուն եւ աւելի տարիներէ ի վեր չունեցաւ իր օդափոխութեան կայանը, որպէսզի ամառը մանուկները հայկական հարազատ միջավայրի մէջ, մաքուր օդով կազդուրուին, ձմեռն ալ մեր անկարող հիւանդներուն հանգստեան եւ ապաքինման վայր մը դառնայ արդիական կազմածներով, գրադարանով, ձայնասփիւռով, լողաւազանով եւայլն:

Եթէ քիչ մը զգացումով մօտենանք այս խնդրին, ամէն բան կը դիւրանայ, ամէն Հայ իր նախասիրած միութեան կամ կազմակերպութեան երբ զրկէ իր «փոխան ծաղկեպսակի»ի նուէրը ազգային առաքինի պարտականութիւն մը կատարած կ'ըլլայ, ցեղին տոկալու եւ տեւելու կամքը կը զօրացնէ, օժանդակելով ազգապահպանման ձեռնարկներուն:

Իսկ հանրային կազմակերպութեանց մարմինները պէտք է մասնաւոր «յիշատակարան» մը յատկացնեն նուիրատուներու «պատուոյ տոմար»ի ձեւով, ուր պէտք է արձանագրուին թէ հանգուցեալին եւ թէ նուիրատուին անունները: Այսպէսով կը ստեղծուի պատկառելի «Յիշատակարան» մը, տեսակ մը վիճակացոյց գաղութահայութեան հոգեկան հարստութեան եւ մասամբ մարդահամարի աղբիւր:

Հաւատացէք սիրելի հայրենակիցներ, նման ձեռնարկի մը յաջողութիւնը կ'արգասաւորէ մեր գաղութներու ազգային կեանքը, կը փրկէ մեր նոր սերունդը, որովհետեւ վերոյիշեալ միութիւնները երբ նիւթական հնարաւորութիւն ունենան, կ'ընդարձակեն իրենց գործունէութեան ասպարէզը:

Ուրեմն բոլորս մեր լումաները խնայենք «փոխան ծաղկեպսակի»ն, նուիրագործենք, փրկենք մեր մատաղ սերունդը, հիւանդները, աղքատները: Փաստենք, ցոյց տանք հրաշք ժողովուրդի մեր առաքինութիւնները:

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (43)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ ԺԴ.

Քարտուղարին դաշունահարումը չի կրնար ըլլալ: Իմաստ չկայ ատոր համար նշանակել մասնաւոր ժամ մը՝ մասնաւոր օրուան մը եւ մասնաւոր վայրի մը մէջ: Ոչ, ժամադրութիւն մը ըլլալու է, եւ մարդը այդ ժամադրութեան կ'երթար, երբ դաշունահարեցին զինքը: Սակայն որո՞ւ հետ էր ժամադրութիւնը: Անշուշտ ոչ ձեզ հետ: Կրնայ Զիչեսթըրին հետ եղած ըլլալ:

Կամ թերեւս Փեկէթին հետ:

— Ատիկա անհաւանական կը թուի: Անոնք երկուքը իրարու հետ կրնան տեսնուիլ որեւէ ատեն:

— Քանի մը վայրկեան լուռ մնացինք: Յետոյ Սիւզան հարցը քննեց տարբեր կողմով մը:

— Խցիկին մէջ բան մը պահուա՞ծ է արդեօք:

— Շատ հաւանաբար, ըսի: Անցեալ անգամ իմ իրեղէններս խառնշտկուած էին: Բայց վստահ եմ թէ պահուած բան չկայ:

— Երիտասարդը այդ գիշեր բան մը չի կրնա՞ր սահեցուցած ըլլալ դարաններէն մէկուն մէջ:

Գլուխս թօթուեցի:

— Պիտի տեսնէի զինքը:

— Արդեօք ձեր թանկագին թղթիկը չէ՞ր փնտռեր:

— Կրնայ ըլլալ, բայց անիմաստ կը թուի: Թուղթին վրայ նշանակուած էր ժամանակ մը եւ թուական մը, որոնց երկուքին ալ ատենը անցած է:

— Անշուշտ, յարեց Սիւզան: Ոչ. Թուղթը չէր: Ի դէպ, ձեր քո՞վն է: Կը փափաքիմ տեսնել:

Մանրակրկիտ ուսումնասիրելէ վերջ.

— 17էն վերջ կէտ մը կայ: Ինչո՞ւ համար մէկէն վերջն ալ չկայ:

— Որովհետեւ փոքրիկ միջոց մը, հեռաւորութիւն մը կայ, դիտել տուի իրեն:

— Այո, միջոց մը կայ, սակայն ...

Յանկարծ ոտքի կանգնելով՝ թուղթը լոյսին մօտ բռնեց եւ զննեց ուշադրութեամբ: Զսպուած յուզում մը կար ձայնին եւ շարժումներուն մէջ երբ գոչեց.

— Կէտ չէ ատիկա, Ա՛ն, թուղթին վրայ փոքր պատռուածք մըն է: Պատռուածք մը, կը տեսնէ՞ք:

Կանգնած էի իր մօտ: Եւ այս անգամ թուանշանները կարդացի հետեւեալ կերպով.

— 1 71 22:

— Կը տեսնէ՞ք, ըսաւ Սիւզան, նոյնն է, բայց ոչ բոլորովին: Ժամը 12 է տակաւին եւ ամսոյն 22ը, բայց... 71 թիւ խցիկը. իմ խցիկս, Ա՛ն:

Կեցած՝ իրարու կը նայէինք, այնքան հրճուած մեր նոր գիւտին համար, որ կարծէք լուծած ըլլայինք ամբողջ գաղտնիքը:

— Ամսոյս 22ին, ժամը 1ին, հոս բան մը չպատահեցա՞ւ, Սիւզան:

— Ոչ, պատասխանեց Սիւզան, մտածկոտ:

— Ասիկա ձեր բուն խցիկը չէ, այնպէս չէ՞, Սիւզան: Ըսել կ'ուզեմ, այս խցիկը զոր վարձեցիք նախապէս:

— Ոչ, նախորդին տեղը այս խցիկը տըւաւ հաշուապահը:

— Կարծեմ թէ այս խցիկը վարձուած էր մէկու մը կողմէ, նաւուն մեկնելէն առաջ, եւ մարդը չվերադարձաւ: Թերեւս կրնանք հասկնալ ով ըլլալը:

— Հասկնալու պէտք չունինք, գնչու աղջիկ, ես գիտեմ, գոչեց Սիւզան: Հաշուապահը պատմեց ինծի, այդ մասին: Խցիկը վարձուած էր տիկին Կրէյի անունով, բայց կը թուի թէ ատիկա կեղծ անունն էր նշանաւոր տիկին Նատինային: Գիտէք, համբաւաւոր ռուս պարուհին: Բնաւ Լոնտոն չէ եկած, սակայն Փարիզը պարզապէս խենթեցած էր իրմով: Պատերազմի ամբողջ տեւողութեան մեծ յաջողութիւններ ունեցաւ: Հաշուապահը շատ ցաւեցաւ որ նաւուն մէջ չէ. գնդապետ Րէյսն ալ բաւական բան ըսաւ իր մասին, Փարիզի մէջ մեծ աղմուկ յարուցեր է: Իրբեւ լրտես կը կասկածին եղեր. սակայն որեւէ ապացոյց չեն գտած: Կ'ենթադրեմ թէ գնդապետ Րէյս պարզ այդ գործով կը զբաղի: Շատ հետաքրքրական բաներ պատմեց: Լաւ կազմակերպուած կանոնաւոր աւազակախումբ մը կայ եղեր, սակայն ոչ գերմանական: Իրապէս ալ կը կարծուի թէ այդ կազմակերպութեան ղեկավարը Անգլիացի մըն է, որ կը յիշուի «Գնդապետ» անունով՝ ինքնութիւնը անծանօթ: Բայց կասկած չկայ որ այս մարդը իր անմիջական տրամադրութեան տակ ունի գողերու պատկառելի կազմակերպութիւն մը ու գողութիւններ, լրտեսութիւններ, զէնքով յարձակումներ կը կազմակերպէ վարպետօրէն: Հրէշային կերպով խելացի պէտք է ըլլայ մարդը: Կը կարծուի թէ այդ կինն ալ իր խումբին մաս կը կազմէր, բայց որեւէ բան չեն տեսած իր վրայ:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԼԵԱՆ

(Շար.)

(Խ. Միութեան ճիգը՝ Եւրոպական խնդիրները մասամբ լուծելու, որպէսզի որոշ ապահովութիւն մը ունենայ արեւմտեան ճակատի վրայ):

Անշուշտ Մոսկուայի այս նպատակները եթէ ճախողին, Արեւելեան Ուխտը ազդակ մըն է, զոնէ չէզոք երկիրներու գօտի մը ստեղծելու իր ճիգերուն մէջ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ Ռէնանի-Պալատինա նահանգներու մէջ քրիստոնեայ դեմոկրատներու ընտրական յաղթանակը, ապացոյց մը կը նկատուի որ ժողովուրդը համաձայն է վարչապետին քաղաքականութեան։

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ մէջ երկաթուղային ծանր արկածի մը զոհ գացին երեսուն մեռեալ։ Կը հաշուեն 40 վիրաւոր։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ առողջապահական սպասարկութեան անօրէնութիւնը թոյլատրեց մանկական անդամալուծութեան դէմ Սօքի չիճուկին գործածութիւնը։ Առ այժմ դեղարանական 1 աշխատանոցի պատրաստութիւնը ընդունուած է։ Միւս աշխատանոցներու չիճուկները տակաւին կը քննուին։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՐԱՆՍԱ ՅԱՂԹԵՑ ԱՆԳԼԻՈՅ

65.000 հոգի խուժած էին կիրակի օր Քոլոմպի մարզադաշտը, ուր տեղի ունեցաւ Ֆութպոլի Ֆրանսա – Անգլիա հանդիպումը։ 65.000 հոգի անձրեւին տակ եկած էին մասնաւորաբար տեսնելու Անգլիական խումբին մէկ խաղացողը՝ Սթենլի Մէթիուս որ կը նկատուի աշխարհի լաւագոյն խաղացողներէն մին, հակառակ իր քառասուն տարեկան հասակին։

Ֆրանսայի յաղթանակը այնքան զօրեղ հակառակորդի մը վրայ անակնկալ մը չեղաւ սակայն։ Այս տարեշրջանին երբեք կարելի չեղաւ պարտութեան մատնել ֆրանսական խումբը որ յաղթեց Գերմանիոյ (Հանովրի մէջ), Սպանիոյ (Մատրիտի մէջ), Շուէտիոյ (Փարիզ), հաւասար մնաց Պելժիոյ հետ եւ վերջապէս յաղթեց Օի դէմ մէկով՝ Անգլիոյ առջի օր։ Այս կէտը նշանակեց Քօփա առաջին մասին 37րդ վայրկեանին փէնալթիով մը։ Ֆրանսան միայն 44 տարի առաջ նման յաղթանակներ ունեցած էր Ֆութպոլի մէջ (1911 – 12)։

ԱՊՐԻԼ 11—24Ը

ԿԱՐՏԱՆ ՊԷՎԷՌԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց, եւ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կարտանի Նոր Սերունդի «Վարանդեան» խումբին։

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, «Գեղունի» սրահին մէջ։

Կը բանախօսէ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Սիրով կը հրաւիրուին կազմակերպութիւնները եւ միութիւնները։

Գեղարուեստական բաժին։

Մուտքը ազատ է։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Գեղան Փափազեան, Պ. Սուրէն Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Աւլէն Փափազեան եւ զաւակը շնորհակալութիւն կը յայտնեն Ս. Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ, Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Կապ. Խաչին, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով կամ նուիրատուութիւններով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր եւ մեծհօր՝

ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

×

Փիէռ Պենիթի (Ժիւլ Քուամոն) հիւանդանոցի հայ հիւանդներս մեր սրտագին շնորհակալութիւնը կը յայտնենք Լիոնի Կապոյտ Խաչի անդամուհիներուն, որոնք իրենց այցելութեամբ մեզ մխիթարեցին, բերելով միասին նուէրներ։ Շնորհակալութիւն նաեւ մեր Լիոնի հայրենակիցներուն որոնք պարբերաբար կ'այցելեն մեզի։ Խումբ մը հիւանդներ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ Օգն. Մարմնի Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Ա. Մ.է հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Հէյվաճեանէ հազար ֆր.։ Ի նպաստ իր Ֆէօանվիլլիէի օդափոխութեան կայանին։

Շնորհակալութեամբ ստացած է նաեւ 1000 ֆրանք Օր. Սաթենիկ Արապեանէ, փոխան ծաղկեպսակի, Տիկ. Արմենակ Մանուկեանի մահուան առթիւ։

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Արենոյշներու եւ Արիներու կողմէ, մասնակցութեամբ բոլոր Թեւիկներու եւ գայլիկներու։

Կիրակի, 22 Մայիս, կէսօրէ վերջ, ժամը ճիշդ երեքին, Ժիմնազի շքեղ սրահին մէջ (ռիւ տիւ Թէաթրը Ֆրանսէ)։

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժինով։ Սկաուտական խարոյկի տեսարանին մէջ՝ պարեր Թեւիկներու եւ գայլիկներու կողմէ, հայկական պարեր Արի-Արենուշներէ։ Պիտի նուագեն (դաշնակի վրայ) Տիկ. Ժօժէնի Կերկերեան եւ խմբապետուհի Օր. Մ. Մարկոսեան։

Պիտի ներկայացուի ողբացեալ մեծանուն գրագէտ Ա. Ահարոնեանի

ՈՍԿԻ ՀԷՔԵԱԹԸ (տառմ 4 արար)

Նախկին Արի Ժ. Մակարեան, խմբապետ Կ. Յարութիւնեան, խմբապետուհիներ՝ Ալիս Յարութիւնեան, Ալիս Շահմիրեան կը կատարեն գլխաւոր դերերը։

Կարեւոր դերեր ունին՝ խմբապետ Կարօ Պէրպէրեան, Պ. Յակոբ Տօլապճեան, Սիրական Շահմիրեան, խմբապետուհիներ՝ Մ. Աչճեան եւ Եղիսաբէթ Կօչկարեան։

Տոմսերու համար դիմել Արիներուն եւ Արենոյշներուն.

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՄԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 22ին, կիրակի ժամը 16էն 24

Սէրքլ Միլիթէռ

Ճոխ պիւֆէ, հաճելի անակնկալներ։

ATTRACTIONS

Նուագախումբ՝

VARTIVANIAN

Մուտք 400 ֆր.։ Տոմսերու եւ սեղաններու համար դիմել՝ Տիկին Մարի Ստէփանի՝

56, Rue St-Georges, Paris 9e

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ԱՄԱՍԻՈՅ ԻՐԵՐՕԳ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆԸ օթօքարով դէպի Տրակինեան։ Կիրակի 22 Մայիս։ Մեկնում Փլաս Շաթիթըրէն առաւօտեան ժամը 6.30ին, վերադարձ՝ երեկոյեան 8ին։

Արձանագրուիլ մինչեւ 12 Մայիս Պ. Տ. Զորիկեանի, 5 Ավընիւ Քամիյ Փէլըթան։

Ճաշը միասին բերել։

Հաճելի ժամանց։

Երթեւեկի ծախք 600 Ֆր., միայն 14 տարեկանէն վեր։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի երեկոյ Քառէ սրճարանին վերնայարկը։ Կը խօսի Պրիւսէլի գաղութին երիցագոյն անդամ Պ. ՄԱՔՍՈՒՏ ՄԻՀՐԴԱՏԵԱՆՑ։ Նիւթ՝ Ի՞նչ ծագում ունին Երեւան, Արագած, Արարատ, Մասիս, Ուրարտու եւայլ բառերը. «Վերլուծական ստուգաբանութիւնով»։

Մուտքը ազատ է։

ՈՐԲ. ՕԳՆ. ՄԱՐՄԻՆԸ (Փարիզահայ Տիկ. Միութիւն) շնորհակալութեամբ ստացած է հինգ հազար ֆր. Օր. Տիրուհի Անդրանիկեանէ, Տիկին Վարդանեանի մահուան առթիւ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Զարեհ Մութաֆեան հազարական ֆրանք կը նուիրեն Կապոյտ եւ Կարմիր Խաչերուն, Մկրտիչ Փափազեանի կսկծալի մահուան առթիւ։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Նաւով, օդանաւով, երկաթուղիով ամէն ընկերութեամբ եւ միեւնոյն գիներով տեղերը կ'ապահովենք ձրիաբար դէպի Հարաւային եւ Հիւսիսային ԱՄԵՐԻԿԱ, ՔԱՆԱՏԱ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ, ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԵՒ ամէն կողմ։

Դիմել՝ ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ որ ունի 35 տարուան փորձառութիւն։

American LLOYD

48, Rue de la République
Tél.: CO 47-22 et 74-51 Marseille,
et 7, Rue Auber, Paris.

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, պետական թատրոնի շքեղ սրահին մէջ։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 5ին, կիրակի, ժամը 14.30ին։ 9րդ թաղապետութեան սրահը։

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Բացառիկ պատրաստութեամբ կը տօնուի կիրակի, Մայիս 22ին, կէսօրէ վերջ ժամը 14.30ին Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ, 24 ռիւ Սէն Վիքթոր։

Մասնակցութեամբ Փարիզի Օփերայի առաջին երգչուհի Օր. ՌՕԶԱՅԻ եւ ուրիշ հայ եւ օտար տաղանդաւոր արուեստագէտներու։

Փարիզահայ բեմերու վրայ առաջին անգամ ըլլալով մեծ անակնկալ մը։

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ։

Տոմսերու համար դիմել Հայ գրավաճառներուն, իսկ հանդէսի օրը սրահին կիշէն։ Գիներն են 300, 200 եւ 150 ֆր.։

Վարագոյրը պիտի բացուի ժամը ճիշդ 15ին։

ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ ՕՐԸ

ՀԱՆԴԷՍ – ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը տօնէ Համբարձման օրը, Մայիս 19ին, ժամը 15ին Ազգ. Տան մէջ, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ։

Գեղարուեստական բաժին, վիճակախաղ, անակնկալներ։

Մուտքը ազատ է։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ամէն տարուան պէս այս տարի ալ Դպրոցասէրը կազմակերպած է իր ընդարձակ պարտէզին մէջ դաշտահանդէս մը, որ տեղի պիտի ունենայ Կիրակի, 19 Յունիս, կէսօրէն յետոյ։

Տեղի պիտի ունենայ ճոխ վիճակահանութիւն մը։ Մուտքի տոմսերը պիտի ծառայեն այդ նպատակին։ Գեղարուեստական բաժին, առատ կերուխում։

Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

*

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին բոլոր խումբերը.—

ՆԻԿՈՂ ԴՈՒՄԱՆ այս ուրբաթ ժամը 7ին։

ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ այս կիրակի ժամը 10ին

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչները։

Հ. Յ. Դ. Ուսանողական Սեւակ խումբի ժողովը այս Զորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

Հ. Յ. Դ. ՊԱՆԵՒՕ ՔԱՇԱՆԻ «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Վարչութեան անդամները կը հրաւիրուին ժողովի, այս չորեքշաբթի, ժամը 6.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կը խնդրուի ներկայ ըլլալ։

ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ

ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

Համբարձման Տօնին առթիւ, այս հինգշաբթի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կազմակերպած է հայ մանուկներու հաղորդութեան օրը։

Փարիզի եւ շրջակայքի բոլոր հայերէնի դասընթացքներու եւ դպրոցներու աշակերտութիւնը հրաւիրուած է ներկայ ըլլալու հանդիսաւոր Ս. Պատարագին՝ ժամը 10ին։

Կը հրաւիրուի նաեւ հայ հասարակութիւնը։

ՆՈՒԷՐ.— Անիէռէն Պ. Մեսրոպ Տէր Գրիգորեան հինգ հարիւրական ֆրանք կը նուիրէ Անիէռի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին եւ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

Imp. ARAXES, 46, rue Ricℎer. PARIS 9e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 18 ՄԱՅԻՍ • MERCREDI 18 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7676 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3087

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ի ՀԱՐԿԷ ՈՉ

*

Մոսկուայի կառավարութիւնը նոր ռազմավարութիւն մը որդեգրած է վերջերս, ու փորձեր կը կատարէ, որպէսզի իր չարագուշակ ծրագիրները իրականացնէ՝ մեղրածորան հաւաստիքներ տալով աջին ու ձախին:

Պէտք է խոստովանիլ որ Կրեմլինի վարիչները, երբեմն, անմրցելի են դիւանագիտական մարզանքներու կալուածին մէջ, հակառակ անոր որ իրենց փորձառութիւնը հազիւ քառասնամեակի մը պատմութիւնը ունի իր ետին:

Մոսկուա Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին խնդիրը տասը տարի ձգձգել տալէ ետք, քանի մը շաբաթ առաջ, Վիէննայի կառավարութեան յանձնեց նախագիծը դաշնագրի մը, որուն իր կողմէ մշակուած ու բանաձեւուած յօդուածները անընդունելի չէին Արեւմտեան Ազգերուն համար: Մոսկուա շատ նշանակալից զիջում մը կ՚ընէր — այլեւս չէր պահանջեր Աւստրիոյ վէճին կարգադրութեան համար սպասել գերմանական Թնճուկին լուծման:

Ինչո՞ւ այս աճապարանքը, օրուան այս ժամուն, երբ սեղանի վրայ կան աւելի հրատապ ու աւելի վտանգաւոր վէճեր:

Որովհետեւ, խորհրդային կառավարութիւնը կ՚ուզէ վէճ մը պակաս ունենալ Եւրոպայի մէջ: Աւստրիոյ հարցին կարգադրութիւնը՝ մէկ կողմէն զարկ կուտայ իր հեղինակութեան այն երկիրներուն մէջ, ուր իր մունետիկները «գործի վրայ են» եւ միւս կողմէն, աւելի ազատութիւն կուտայ իրեն որ շարունակէ իր գլխաւոր խաղերը՝ Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ:

Ազատ երկիրներու համայնավար մամուլը շաբաթներէ ի վեր, պէտք եղածին պէս կը շահագործէ Մոսկուայի «հաշտարար» քաղաքականութիւնը եւ թթուկծու բաներ արտասանել կուտայ Արեւմտեան Դաշնակիցներուն դէմ, որոնք արդէն սկսած են գործադրել Փարիզի հոկտեմբեր 23ի Համաձայնութիւնները:

Խորհրդային կառավարութեան «հաշտարար» քաղաքականութիւնը կը փորձէ ուրիշ մարզանք մը, Լոնտոնի մէջ:

Առաջարկած է որ Գերմանիոյ գրաւման բանակները ետ քաշուին եւ անյապաղ միջոցներ ձեռք առնուին Գերմանիոյ երկու մասերուն միացումը իրականացնելու համար: Միեւնոյն ատեն ալ, կ՚առաջարկէ միջազգային հակակշիռի տակ առնել սպառազինումները եւ կրճատել Հինգ Մեծերուն ցամաքային ուժերը: Ոչ մէկ խօսք, սակայն, իր եօթը արբանեակներուն 80 զօրաբաժիններն ալ 30ի կամ 40ի զեղչելու մասին:

Ինչո՞ւ այս աճապարանքը:

Որովհետեւ, Մոսկուա գրաւման բանակներուն հեռացումէն ետք, օրակարգի նիւթ պիտի ընէ Գերմանիան չէզոքացնելու իր ծրագիրը, որուն իրականացումը ինքնաբերաբար, ջուրը ձգած կ՚ըլլայ Արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը:

Մոսկուայի «հաշտարար» քաղաքականութեան մէկ ուրիշ ապացոյցն ալ — ըստ իր գաղը պաշտպանողներուն — Բուլկանինի հաւանութիւնն է Զօրս Մեծերու խորհրդաժողով մը գումարելու առաջարկին:

Կարեւորը, սակայն, հաւանութիւնը չէ, այլ այն ոգին զոր Մարաջախտը ցոյց պիտի տայ այդ խորհրդաժողովին մէջ:

Վարշաւայի մէջ տրուած որոշումը — նոր «Ատլանտեան Դաշնակցութիւն» մը երկաթէ վարագոյրին անդին կողմը — յոյս չի ներշնչեր թէ Մոսկուա իսկապէս փոխած է իր ճամբան եւ անկեղծօրէն կ՚ուզէ ներկայ տագնապը դարմանել:

Նախագահ Այզընհաուըր կը յանձնարարէ հրաշքներ չսպասել եւ յոյսեր չունենալ թէ վէճերը կրնան կարգադրուիլ քանի մը ժամէն, քանի մը օրէն կամ քանի մը շաբաթէն:

Ի հարկէ ո՛չ: Ժ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԻՒՍԻՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

•

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՔՆՆԷ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Վերջին օրերու ընթացքին Հիւս. Ափրիկէի մէջ «օրէնքէ դուրս»երու յարձակումները անձերու եւ գիւղերու վրայ նոր թափ մը ստացան: Այլեւս խմբակներով չէ որ յարձակումներ կը գործեն, այլ կարեւոր խումբերով: Ինչպէս հաղորդած էինք, կառավարութիւնը Կոստանդինուպոլիս զրկած էր մօտ երկու հազար ոստիկան — զինուորներ որպէսզի կարգը հաստատեն: Սակայն «օրէնքէ դուրս»երը սկսած են յանկարծական յարձակումներով պաշարել հեռաւոր գիւղեր, քիչ ուժերով պաշտպանուած զինուորական պահակատեղիներ: Կը կատարուին նաեւ առեւանգումներ, տեղացիներու կամ Ֆրանսացիներու, որոնց գլխակները կը գտնուին խոշտանգուած վիճակի մէջ: Առաւել կամ նուազ նոյնն է կացութիւնը Թունուզի, Ալճերիոյ եւ Մարոքի մէջ: Մանաւանդ այս երկու վերջինները: Շաբաթ օրուընէ ի վեր կը հաշուեն աւելի քան 30 մեռեալներ, «օրէնքէ դուրս»երն ալ մէկտեղ: Որովհետեւ ապահովութեան ուժերը յաճախ ժամանակին կը հասնին հրոսակային խումբերու փախելէն առաջ և բախումներ տեղի կ՚ունենան: Այսպէս, երբ Թունուզի մէջ ծանր միջադէպեր կը պատահին Հին Տէպթուրի եւ Նոր Տէպթուրի կուսակիցներուն միջեւ (մէկ մեռեալ, եօթը ծանր վիրաւոր), երբ Մարոքի մէջ ահաբեկումները կը խլեն եօթը մեռեալ եւ ինը վիրաւոր, Ալճերիոյ մէջ առաւելաբար ըմբոստ խումբեր է որ կը գործեն: Հարիւր «օրէնքէ դուրս»եր, գիւղի մը պաշարման ընթացքին 16 մեռեալ ձգեցին օդանաւային կրակի բռնուելով:

Այս մտահոգիչ վիճակին առջեւ, մինչ երկուշաբթի Ֆրանքօ-Թունուզական բանակցութիւնները կը վերսկսէին, նախարարական յանձնաժողով մը, բաղկացած վարչապետէն, պաշտպանութեան նախարարէն, եւն., կը քննէր կացութիւնը որոշումներ առնելու համար: Ժողովին կը մասնակցէր Մար. Ժիւէնն ալ, իբրեւ զինուորական խորհրդատու: Կը կարծուի որ արդէն շարք մը միջոցներու մասին համաձայնած են, սակայն ի վերջոյ նախարարական խորհուրդը պիտի որոշէ: Առայժմ ապահովութեան ներկայ դրութիւնը գոհացուցիչ կը գտնուի: Տեղական պաշտպանութիւն՝ փոխանակ շարժուն գունդերուն երկրին մէկ կողմէն միւսը երթալը, ըստ պահանջներու: Սակայն պէտք է աւելի զօրացնել գիւղերու ինքնապաշտպանութեան կարելիութիւնները: Մնաց որ Օրէս, կը մնայ միշտ «օրէնքէ դուրս»երու կարեւոր կեդրոնը, ուրկէ կ՚ասպատակին մինչեւ Հիւս. Կոստանդինուպոլիս: Կը կարծուի որ այս շրջանին համար, մասնաւոր միջոցներ ձեռք պիտի առնէ կառավարութիւնը:

× Նոր Տեսթուրի ղեկավարներէն Պուրկիպա, որ Փարիզէն Թունուզ պիտի վերադառնար առջի շաբաթ, յետաձգեց իր ճամբորդութիւնը Ֆրանքօ-Թունուզական բանակցութեանց վերսկսման պատճառով: Երկուշաբթի օր, գացած էր անձամբ դիմաւորելու Թունուզական պատուիրակութիւնը:

•

Ռ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ապայակոյտին պետը, Մար. Սոքոլովսքի, իր «բարեկամական ողջոյնը» ղրկեց նախագահ Այզընհաուըրին, Մոսկուա եկած ամերիկացի ինը նախկին ռազմիկներու միջոցաւ:

ԼՈՆՏՈՆԻ նաւահանգստին աշխատաւորութիւնը, գործադուլ պիտի հռչակէ յառաջիկայ երկուշաբթիէն սկսեալ:

ԲԱՆԱԿՑԵԼՈՒ ՆՈՐ ԱՌԱՋԱՐԿ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

*

Չինաստանի վարչապետը Շու Ան Լէյ կրկնեց Ամերիկայի հետ ուղղակի բանակցելու իր առաջարկը, որպէսզի Ֆորմոզայի խնդրին համար «խաղաղ լուծում» մը գտնուի ինչպէս հաղորդեց Փէքինի անթենը: Սակայն առաջարկը պայմանաւորեալ է: Արդարեւ, Շու Ան Լէյ կը յայտարարէ. — «Որպէսզի լարուած վիճակը բարուօքուի Ֆորմոզայի շրջանին մէջ, Չինաստանը պատրաստ է բանակցելու Ամերիկայի հետ: Սակայն համայնավար Չինաստանը բնաւ պիտի չընդունի բանակցիլ Չանկ Քայ Շէքի կառավարութեան հետ, եւ մեր պատրաստակամութիւնը Ուաշինկթընի հետ խօսակցելու չի նշանակեր թէ կը հրաժարինք Ֆորմոզայի վրայ ունեցած մեր իրաւունքներէն»: Անդրադառնալով Պանտունկի մէջ ըրած իր վերջին առաջարկներուն, քննադատեց Մ. Նահանգներու պատասխանը զոր որակեց «խուսափողական եւ երկդիմի» մինչդեռ այն բոլոր պետութիւնները «որ խաղաղութիւն կ՚ուզեն գնահատեցին Չինաստանի դիրքը»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՓԷՆՀԱԿԻ մէջ, ուր հանդիսութիւնները կը շարունակուին Հանրապետութեան նախագահ Պ. Ռ. Քոթիի այցելութեան առթիւ, արտաքին նախարարը Փինէ յայտարարեց թէ «Վիէննայի խօսակցութիւնները, լաւատեսութեան խիկական հիմ մը կրնան նկատուիլ: Նախագահը հաւանաբար պիտի մեկնի Դանիայէն այսօր:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ Ա. Փինէ Քոփէնհակ հասած ըլլալով, վարչապետը վերադարձաւ առջի օր Փարիզ:

ԺԸՆԵՒ կը հասնին հիւլէական ուժի վերաբերեալ պաշտօնական զեկոյցներ, Ամերիկայէն, Անգլիայէն, Ռ. Միութենէն եւ Ֆրանսայէն: Ինչպէս գիտէք Օգոստոսին Հիւլէական Միջազգային համագումար մը տեղի պիտի ունենայ Զուիցերիոյ մէջ, — հիւլէական ուժի խաղաղ գործածութեան մասին, — Ռ. Միութեան մասնակցութեամբ: Շարք մը հիւլէական գաղտնիքներ իրարու պիտի հաղորդուին:

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ Ժողովուրդը, երէկ իրիկուն հեռապատկերով հետեւեցաւ արտաքին նախարար Ֆոսթըր Տըլըսի զեկոյցին, վերջին շաբթուան դիւանագիտական անց ու դարձերուն մասին: Արտաքին նախարարը յայտնեց թէ, թէեւ պէտք է լաւատես ըլլալ, բայց միեւնոյն ատեն պէտք չէ խոհեմութիւնը մէկդի ձգել: Հեռապատկերին պաստառին վրայ նախ երեւցաւ նախագահը, որ ներկայացուց ճառախօսը:

ՓԱՔԻՍՏԱՆ ընդունեց սէուտական Արաբիոյ առաջարկը՝ Աֆղանիստանի հետ լարուած վիճակին առթիւ հաշտարարի դեր կատարելու մասին:

ԼՈՒՄՆԱՅԻՆ բեծերէն մէկը պիտի կրէ յետ այսու «Այնշթայն» անունը:

ԿԻՐԱԿԻ օր Ֆրանսայի քաղաքապետարանները նշանակեցին այն ներկայացուցիչները որ պիտի ընտրեն ծերակոյտին փոխուելիք անդամները:

ԱՄԵՐԻԿԱ պիտի շինէ հիւլէական ուժով մղուած ինքնաթիռ մը:

× Ըստ կարգ մը աղբիւրներու, Ռ. Միութիւնն ալ ձեռնարկած է շինելու նման օդանաւ մը:

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ նոր ծրագրի մը համաձայն, միջոցներ ձեռք պիտի առնէ ալքոլամոլութեան դէմ:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ խորհրդարանին կառավարական մեծամասնութիւնը, եւ ընդդիմադիր երեսփոխանները հակառակ են Գերմանիոյ չէզոքացման:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ համայնավար թերթը, Իւմանիթէ, որ մինչեւ վերջերս «Թիթօ լըրբօն օձը» կ՚ըսէր, սկսած է գրել «Մար. Թիթօ»:

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ԴԱՄԲԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Մարսէյլէն Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէն եւ բարեկամները 9000 Ֆրանք կը տրամադրեն, Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ դամբարանի շինութեան:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ԱՒՍՏՐԻՈՅ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՍՏԱՑՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԲՈՂՈՔԵՑ

Պոնի կառավարութիւնը յուշագիր մը յանձնեց Աւստրիոյ, իբրեւ բողոք՝ գերմանական ստացուածքներու մասին հաշտութեան դաշնագրին տրամադրութեանց: Յուշագիրը «անսպասելի» կը գտնէ այդ ստացուածքներուն համար առնուած որոշումները: Թէեւ տակաւին յայտնի չէ թէ որքան կ՚արժեն «գերմանական ստացուածքները», որոնք մասամբ անհատներու կը պատկանին, մասամբ ալ գերմանական նախկին պետութեան, սակայն դաշնագիրը իրաւունք կուտայ անհատներու (գերմանահպատակ) որ մինչեւ տասը հազար տոլար հատուցում ստանան:

Արեւմտեան դիւանագիտական շրջանակները զարմանք կը յայտնեն գերմանական բողոքին մասին, որովհետեւ Գերմանիոյ գերիշխանութիւնը վաւերացնող դաշնագրին մէջ յօդուած մը իրաւունք կուտայ «Երեք Մեծերուն» պէտք եղած որոշումն առնելու՝ Աւստրիոյ գերմանական ստացուածքներու մասին:

•

Ռ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ արտաքին նախարարը, որ կը կարծուէր թէ Երեք Մեծերու նախարարներուն հետ միաժամանակ պիտի մեկնէր Վիէննայէն, մէկ օր աւելի մնաց: Տեսակցութիւն մը ունեցաւ վարչապետ Ռաապին հետ, սակայն յայտնի չէ թէ ինչ խնդրի մասին: Որոշ մտահոգութիւն մը կը տիրէ Վիէննայի արեւմտեան շրջանակներուն մէջ, ուր վախը կայ թէ փոքրիկ Աւստրիոյ մէջ մեծ կարեւորութիւն կրնայ ստանալ Ռ. Միութիւնը: Մեկնելէն առաջ, երէկ առաւօտ, Մոլոթով ներկայ գտնուեցաւ Օփերայի ներկայացման մը, Աւստրիոյ արտաքին նախարարին ընկերակցութեամբ:

ՄՈՍԿՈՒԱ – ՊԷԼԿՐԱՏ հանդիպման մասին, Թուրքիոյ արտաքին նախարարութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց ուր յոյս կը յայտնէ թէ Եուկոսլաւիա պիտի չփոխէ իր դիրքը Արեւմուտքի հանդէպ, եւ խնդրոյ առարկայ պիտի չդարձնէ պալքանեան ուխտին մէջ ստանձնած իր յանձնառութիւնները: Այլապէս Թուրքիա պիտի վերաքննէ իր պալքանեան քաղաքականութիւնը:

× Աթէնքի մէջ վստահութիւն կը յայտնեն Եուկոսլաւիոյ մասին, եւ չեն կարծեր որ Պելկրատ կրնայ դարձնէ իր պալքանեան դաշնակիցներուն:

× Յամենայն դէպս, կը կարծուի որ Անգարա պիտի ճգնի Պալքանեան Ուխտի անդամ երեք երկիրներու արտաքին նախարարներու հանդիպում մը յաջողցնել, խորհրդային պատուիրակութեան այցէն ետք, «ուր Եուկոսլաւիա պիտի հաղորդէ բանակցութեանց արդիւնքը»:

Ռ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ներկայ արտաքին նախարար Մոլոթովի վերջին ճամբորդութիւնը կը նկատուի իր Վիէննայի ժողովին մասնակցիլը: Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, արտաքին փոխ նախարարը Կրոմիքօ պիտի անցնի մօտ ատենէն Մոլոթովի տեղը:

ՄԱՐ. ԲՈՒԼԿԱՆԻՆ, ճառ մը խօսելով ծանր ճարտարարուեստի աշխատաւորներուն համագումարին մէջ, քննադատեց շարք մը պակասութիւններ այդ մարզին վրայ:

(Շար. ը կարդալ Դ. էջ)

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿ...

(ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ԱՌԻԹՈՎ)

*

« Ա՜խ Վասպուրական, սիրուն Հայրենիք» երգեց տարիներով հայ ժողովուրդը:

Ու այդ հայրենաշունչ երգին մէջ դրուած էր ազատատենչ հոգիին ամբողջ կարօտը:

Այդ կարօտը կուգար դարերու խորէն, անյիշատակ ժամանակներէ՝ հասնելով մինչեւ հոն, ուր Հայոց Պատմութիւնը կը կորսուի նախապատմական շրջանի մշուշին մէջ:

Վասպուրակա՜ն: Ուրարտո՜ւ: Երկի՜ր Նայիրի: Հայ ազգի օրրա՜նը:

Հին օրերու պատմութիւնը պիտի կրկնուէր նոր ժամանակներու մէջ:

Վասպուրականը, ծնունդ տալէ վերջ հայ ազատ ու ինքնուրոյն ազգի մը, դարեր վերջ պիտի դառնար նոյն ազգի ազատագրական պայքարներու ոստանը, յեղափոխութեան օրրանը:

Վարագայ լեռներէն է, որ պիտի տըրուէր առաջին ազդանշանը՝ հայկական նոր զարթօնքին, երբ դեռ ոչ մէկ հաւաքական կազմակերպութիւն ունէինք:

« Արծուի Վասպուրականի»ի հնչեցուցած ահազանգը արձագանգ պիտի գտնէր մինչեւ Սուլթաններու մայրաքաղաքը, ուր ազգին վարիչները անտեղեակ էին գաւառի հարստահարութիւններուն:

Վերջապէս Վասպուրականի մէջ էր, որ ծնունդ պիտի առնէր առաջին յեղափոխական կուսակցութիւնը:

Հոն էր, որ խոր արմատներ պիտի ձգէր հայութեան մեծագոյն յեղափոխական կազմակերպութիւնը՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

Մեր ազատագրական պայքարներու պատմութեան մէջ առաջին տեղերէն մէկը գրաւեց միշտ Վասպուրականցին:

Քառասուն տարի առաջ, երբ հայ ժողովուրդի դարաւոր դահիճը վճռեց ի սպառ թաղել Հայկական Դատը՝ բնաջնջելով ամբողջ հայութիւնը, առաջին հարուածը ուղղեց Վասպուրականին:

Նոյն օրերուն, դաւադրաբար ընկած էր հերոս Զէյթունը, Կիլիկիոյ եւ ամբողջ հայութեան պարծանք արծուեբոյնը, որ երկար ատեն ինքնիշխան էր եղած եւ քանիցս ծանր հարուածներ տուած օսմանեան բանակին:

Վանը, իր յեղափոխական անցեալով, խրոխտ Սասունի նման փուշ մըն էր՝ ցցուած արիւնարբու Թշնամիի սրտին մէջ:

Պէտք էր քանդել հայկական յեղափոխութեան այդ միջնաբերդը, քանի հեռու էր տակաւին ռուսական բանակը:

Կովկասեան ճակատին վրայ Թնդանօթը կը գոռար ամիսներէ ի վեր:

Թուրք բանակը իր ճամբուն վրայ հանդիպած հայ գիւղերը հիմնայատակ կը կործանէր, անզէն ու անպաշտպան ժողովուրդը վատօրէն կը սրածէր:

1915ի գարնան Թահսին պէյի տեղ Վանի կուսակալ կը նշանակուէր տխրահռչակ Ճէվտէթը, պարսկական ճակատի հրամանատարը, գրպանը դրած Իթթիհատի ոճրագործ կառավարութեան դիւային ծրագիրը:

Այս հրէշին առաջին գործն եղաւ երեք հազար զինուոր պահանջել Հայերէն, Վանը միանգամ ընդ միշտ կռուող ձեռքերէ զրկելու եւ զայն անվնաս դարձնելու համար:

Երկրորդ քայլն էր յեղափոխական վարիչներու գլխատումը: Իշխանն ու Վռամեանը դաւադրաբար նահատակուեցան: Հրաշքով միայն ազատեցաւ աննման Արամը, որուն վիճակուած էր պատմական մեծ դեր մը՝ Հայոց ժամանակակից պատմութեան մէջ: Վանէն ետք պիտի կազմակերպէր Արարատեան Դաշտի ինքնապաշտպանութիւնը, 1918 Մայիս 28ին հիմը դնելու համար անկախ Հայաստանի:

Շաբաթներէ ի վեր ելեկտրականացած էր արդէն մթնոլորտը:

Բաժակը յորդեցաւ Ապրիլ 7ին:

Ընդհանուր վտանգին առջեւ Վասպուրականի հայութիւնը մոռցաւ կուսակցական ու դասանական վէճերը: Հայրենասիրաբար եղբայրացած, նոյն օրը կազմուեցաւ երեք կուսակցութեանց կազմակերպութեամբ զինուորական խորհուրդ եւ քաղաքային վարչութիւն:

Հերոսամարտը տեւեց գրեթէ մէկ ամիս: Այգեստանցիք ութսուն ամրացեալ դիրքերէ կը պաշտպանուէին, առանց հաշուելու տուները, ամբարտակները, պարիսպներն ու խրամները: 1500 կռուողներ կային, զէշ զինուած: Չկար ռազմանիւթ: Վարպետներ օրական 2000 փամփուշտ եւ գնդակ կը շինէին:

Այս դժնդակ պայմաններու՜ մէջ, Վանի մեր հերոս եղբայրները կուրծք տուին կանոնաւոր եւ սպառազէն բանակի յարձակումներուն: 1600 ռումբ նետած էին Թուրքերը քաղաքին վրայ:

Շրջակայ գիւղերէն տասը հազար հայ գաղթականներ ապաստանած էին Այգեստան, որուն ցորենի շտեմարանները պարպած էին Թուրքերը՝ զօրաշարժի պատրուակի տակ:

Հերոսամարտը պսակուեցաւ յաղթանակով:

Մայիս 2-3ին Թուրքերը լեղապատառ փախան Վանէն նաւերով: Բերկրիի կողմէն Դրոյի, Դիլմանի կողմէն Անդրանիկի յաղթանակները մեծապէս նպաստեցին Վանի մեր հերոս հայրենակիցներու յաղթանակին:

Մայիս 5ին՝ Վարդանի հրամանատարութեամբ՝ Քեռիի, Համազասպի, Դրոյի եւ Խեչոյի կամաւորական գունդերը մըտան Վան:

Երկար չտեւեց յաղթանակի փառքը: Քանի մը ամիս ետք, ռուս բանակին կարծեցեալ պարտութիւնը Մանազկերտի շրջանին մէջ, նահանջի ստիպեց Վասպուրականի հերոսական ժողովուրդը: 150000 Հայեր բռնեցին տարագրութեան ճամբան դէպի Կովկաս, 50.000 կորուստ տալով:

Պատերազմի ճակատագիրը փոխուեցաւ. Թուրքերը կրկին քշուեցան եւ Վանեցիք հայրենիք վերադարձան: Ի վերջոյ, սակայն, ընդմիշտ պիտի լքէին իրենց հայրենի դարաւոր օջախները:

Ճգնաժամի օրերուն, դադրեցնելով գաղափարի պայքարները, Վասպուրականցին ապացոյցը տուաւ իր բարձր հայրենասիրութեան: Մէկ սիրտ, մէկ հոգի եղած՝ կռուեցաւ յանուն հայրենիքի ազատութեան, յանուն հայ ժողովուրդի փրկութեան: Իր յաջողութեան գաղտնիքը միաբանութիւնն էր:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ԵՐԿՆՔԻՆ ՏԱԿ

*

« Մարսէյլ Մաթէն» պարբերաթերթը իր Մայիսի թիւին մէջ քանի մը էջ նուիրած է Մարսիլիոյ Հայերուն, դնելով նաեւ նկարները Կարտինալ Աղաճանեանի, Գ. Գ. Սահաթճեանի, Քիթապճեանի, Թէքէեանի, Եավէրի խումբ մըտղոց եաղջիկներու հայկական պարախումբի, Մարսիլիոյ հայկ. եկեղեցիին եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբի մը: Կ'ամփոփենք յօդուածին գըլխաւոր մասերը:

« Երբ ոստիկանութիւնը ռաֆլ մը կը կատարէ Պէլզէնս եւ Լիպէռթէ պողոտային միջեւ, ան նոյնիսկ չի հարցաքններ Հայերը, որովհետեւ գիտէ թէ բոլորն ալ աշխատաւորներ են եւ իրենց հացը կը շահին իրենց ճակտի քրտինքով:

Ապա թերթը պատկերալից կերպով կը նկարագրէ ճաշարան մը ուրկէ դուրս կը բուրեն հայկական անուշահամ կերակուրներու հոտերը:

Դերձակ, կօշկակար եւ սափրիչ ահա երեք արհեստներ որոնք ամէնէն աւելի կը հրապուրեն Հայերը, որովհետեւ ատոնք ճաշակ կը պահանջեն, եւ Հայերը վարպետ են ատոր մէջ:

35.000 Հայեր կը բնակին Մարսիլիոյ եւ արուարձաններուն մէջ: Ունին 8 եկեղեցի և ամէն կիրակի տեղի կ'ունենայ եկեղեցական արարողութիւն: 90 առ հարիւրը Հայերուն կը պատկանին Լուսաւորչական կըրօնքին:

Մարսիլիոյ մէջ 2300ի մօտ հայ կաթոլիկներ կան, որոնք ունին իրենց եկեղեցին, ուր եւս պատարագը կը կատարուի հայերէն: Նոյնքան մըն ալ բողոքականներ կան Մարսիլիոյ մէջ, որոնք Էքսի մէջ ամսաթերթ մըն ալ ունին:

Շնորհիւ իրենց աշխատասիրութեան եւ խնայողութեան, Հայերը յաջողած են յառաջդիմել Մարսիլիոյ մէջ: Ունին աշխատանոցներ, ճարտարարուեստ, կօշիկի ընդարձակ գործ եւն.:

Հայերը իրենց երախտագիտական տուրքը տուին Ֆրանսայի կռուելով հազարներով անոր եռագոյն դրօշին տակ երկու աշխարհամարտներու միջոցին:

Հայերու հերոսական դիւցազներգութիւնը ներշնչումը տուած է Ֆրանց Վէրֆէլի գեղեցիկ գրքին, որմէ Մեթրօ Կոլտուին Մէյէր շարժանկարի ժապաւէն մը շինած է:

Պատմական տեսակէտով ալ, հին յիշատակարաններու մէջ կան բազմաթիւ հայ քահանաներու անուններ որոնք Ավինեոնի հայրապետական աթոռին մաս կը կազմէին եւ չորս հայկական ծագումով սուրբերը Ֆրանսայի չորս քաղաքներու պաշտպան սուրբերն են: Գ. Թէքէեան իր գրքին մէջ ԺԻ. դարու հայ ծաղկող գաղութի մը գոյութիւնը հաստատած է:

Ռիշլիէօ եւ Քոլպէռ կը պաշտպանէին Հայերը, որովհետեւ կը գիտակցէին թէ Արեւելքի հետ անոնց առեւտուրը ինչ մեծ շահեր կ'ապահովէր երկրին: Սարգիսները, Կարապետները, Նազարները, Սալոմոնները եւ Արմենիները Մարսիլիան դարձուցին այդ դարուն մետաքսի համաշխարհային մթերանոցը:

Ժան Ֆրանսուա տ'Ամէնին 1670ին հողաշերտ մը ծախեց Մարսիլիոյ մէջ, որ իրեն կը պատկանէր եւ այդ դարուն հայկական տպարան մը կար Մարսիլիոյ մէջ որու նպաստ կուտար Թագաւորը՝ Լուդովիկոս ԺԴ. եւ անկէ ելած ծիսական 12 գործերը պարծանքն են քաղաքապետական մատենադարանին:

1672ին Փասքալ (Յարութիւն) բացաւ Ֆրանսայի առաջին սրճարանը արդի քաղաքապետարանին վայրերուն մէջ: Ընտրեալ տեղ մըն էր, ուր կը յաճախէին ակադեմականներ եւ ազնուականներ:

Տորոնը Ֆրանսա ներմուծեց Ժան Ալթէն Հայը որուն արձանը կանգնած են, եւ Ալթէն Լէ Փալիտ գիւղը, Ավինեոնի մօտ, իր անունը կը պարտի այս Հային:

1870ի պատերազմէն ետք երկրորդ հայկական գաղութ մը կազմուեցաւ: Այս հին գաղութը որ թիւով շատ փոքր էր, մեծապէս դիւրացուց իր հայրենակիցներու Մարսիլիա հաստատուիլը: Երեք ակումբներ եւ աւելի քան ութսուն բարեսիրական միութիւններ ապացոյց են այս երրորդ գաղութին կենսունակութեան: «Նոր Սերունդ»ը ունի տասնըհինգ մասնաճիւղ եւ գրադարան մը, Կապոյտ Խաչը տասը մասնաճիւղ: Կան բազմաթիւ սկաուտական խումբեր եւ Տիկին Շամիրեանի եւ Օր. Զօրպաճեանի արենուշներու վարած խումբը ունի երկու հարիւր անդամ: Կան նաեւ հայրենակցական միութիւններ Վանի, Խարբերդի, Պոլսոյ եւայլն: Սակայն երգչախումբը եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ը երկու ամէնէն կարեւոր միութիւններն են որ Մարսիլիոյ ժողովուրդին համակրանքը կը վայելեն: Երգչախումբը ղեկավարութեամբ Սարգսեանի, ութսուն անդամ ունի, եւ երգած է Մարսիլիոյ զանազան մեծ թատրոններու, ինչպէս և Լիոնի մէջ: Մուրատ Ռաֆայէլեան գոլէժի նախկին աշակերտներն ալ մեծ գործունէութիւն ցոյց կուտան, նպատակ ունենալով ընդլայնել անդամներուն մշակութային եւ մտաւոր –

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐՄՐԱԽԱՅՏ

★

— Բայց չկարծես, թէ պոչերից եմ բռնելու, ես հօ քեզ նման անխելք չեմ, — շարունակեցի պարծենալ ես Բողարի առաջ: — Ձուկը պոչից չեն բռնի, գլխից կը բռնեն:

Քարը.ձեռքիս ափերով շրջապատելով՝ ես իրար հետեւից մի քանի ձուկ ափ նետեցի եւ յաղթական նայեցի Բողարին, այսինքն՝ «տեսա՞ր ինչ արի ...»:

Ձկները կանաչի մէջ թպրտում էին, իսկ ես վերցրել էի նրանցից մէկն ու խըրատական էի կարդում իմ չորքոտանի ընկերոջս գլխին.

— Սա արու է, դմբո՛: Ասա ինչի՞ց ճանաչեցիր: Տե՛ս, մէջքի ու գլխի սեւութիւնից ...

Այդ ձկան կողի մռայլ ու խաւար կէտերից հողն էր հասկացւում, որ կարմրախայտ է: Նրա գլուխը մեծ էր, բերանը լայն, մարմինը նիհար, ինչպէս բնութեան մէջ եղած բոլոր արուների մարմինը:

Ահա եւ մի փոքրիկ ձկնիկ, ընդամէնը երկու ամսական, այնքան նուրբ, այնքան գեղանի, այնքան սիրուն խալերով, որ ես մի պահ մնացի կարկամած ու իմ խակ ուղեղում ծնուեց բոլոր ժամանակների անլուծելի հարցը՝ այդ ո՞վ, ինչպէ՞ս է ստեղծել այսպիսի աննման գեղեցկութիւն ... Խեղդուողի նման նա բերանը բաց ու խուփ էր անում ու թոյլ տրոփում ձեռքումս:

— Բաց թողնենք գնա՛ ապրի, հը՞, Բողար, — հարցրի ես եւ առանց պատասխանի սպասելու ձկնիկը գցի ջրի մէջ: Նա արագ ուշքի եկաւ եւ արագ սահեց իր բոյնը:

Ես մտադրաղ ձկները շարում եմ մի դալար շիվի վրայ, իսկ Բողարը լըջացել ու հարցական նայում է ինձ:

գնացինք գետակն ի վեր: Մեծ ջրվէժից յած, թխկոտի մամռապատ ժայռերի տակ կրակ արի ու ասացի:

— Բողա՛ր, դու հօ գիտես, թէ հորթարած մարդն ինչ ախորժակ է ունենում: Մեր բռնածն ի՛նչ է, որ ինչ կշտացնի ինձ ու քեզ նման խղխթներին: Մինչեւ կրակն իջնելը եկ մի քանի հատ էլ բռնենք, խորովենք, ուտենք, ու գնանք հորթերի մօտ:

Է՛, Բողարը անխե՞լք է որ այդպիսի առաջարկի դէմ լինի ...

Մի սահանքի տակ ամրացրի տոպրակս այնպէս, որ ողջ գետակը նրա մէջ էր թափւում: Ապա վերեւի ջրափոսերը պղտորեցի, քարերի տակը փայտով խառնեցի, ձկներին փախցրի դէպի ցած, դէպի լարուած թակարդը ...

Երբ տոպրակը վեր քաշեցի, նրա մէջ տերեւներ, մանր ճիւղեր էր հաւաքուել: Շուռ տուի ափի կանաչ մարգագետնի վըրայ եւ տեսայ, թէ ինչպէս կարմրախայտերը խլրտացին այդ գանդուածի մէջ Բողարի երջանկութիւնն իր գագաթնակէտին հասաւ:

— Տեսա՞ր իմ ու քո անտարբերութիւնը, դմբո՛, — դիմեցի ես նրան:

Բոլորովին չվիրաւորուեց, որսն առատ էր: Խարոյկից քիչ հեռու պպզած նա յարգանքով նայում էր իմ շարժումներին եւ պոչով աւլում:

— Դէ՛հ, Բողար, սկսենք մեր քէֆը ...

Ըստ մեր նախնական պայմանի ձկների փորը տուի Բողարին, իսկ մարմինները խորովեցի եւ երկուսս էլ կերանք լեռնցու ախորժակով:

— Սա չէ՛, սրա փորը չեմ տա, — ցոյց տուի ես իմ փոքր կարմրախայտը: — Սա պէտք է կենդանի տանինք Աթոյի աղջիկ Սոնայի համար: Եթէ մարդու չափ խելք ունենայիր, կը հասկնայիր, որ կարմրախայտը ամե՛նաուժեղ դեղն է: Իմ տատն ասում՝ եթէ հիւանդը կենդանի ձուկ կուլ տայ, կը կարի դանակի պէս, կամ՝ դէս, կամ՝ դէն...

Բողարը լուռ համաձայնուեց եւ ես փոքրիկ կարմրախայտը դոյլիս ջրի մէջ առի սար տարայ:

— Այ որդի՛, ախր ոտներդ կը քամոտի, հօրդ օրը կ'ընկնես, ձեռ քաշի էդ ջրերից, — իր սովորական յանդիմանութիւններով դիմաւորեց ինձ մայրս՝ թաց շորերս եւ ձկների շարանը տեսնելով:

Խե՜ղճ իմ մայր, ինչպէ՜ս անսխալ զգում էր քո մայրական սիրտը. մեր գետակներում ձուկ բռնելով ես ոսկրացաւ ստացայ:

Հայրս հանդից տուն եկաւ, ձկները տապակին առաջը դրին, բաւականութիւնից դէմքը փայլեց.

— Էն ո՞ւմ տղէն է, որ ձեռից ձուկ պրծնի, — պարծեցաւ նա:

Շաբաթներ անցան, կանաչի վրայ եղեամ նստեց, մենք քոչեցինք ձմեռանոց: Մեր հարեւանի աղջիկ Սոնայի գերեզմանը մնաց Աւելուկ-ուրթում ...

Ձմերանոցում տաք էր, դուրեկան ու մրգառատ: Ինչքա՜ն միրգ կար մեր Տանձուտում.վայրի տանձի բոլոր տեսակները, գոյնզգոյն սալորներ, խնձոր, զկեռ: Մի ահագին այգի էր դա իր ջահել - չիմշար ծառերով, որ բնութիւնը պարգեւել էր մեզ:

«Մեղրկինի» կոչուած մի տանձի ծառ կար, բարձրանում էի նրա կատարը, թափահարում, իսկ հորթերը տակին խժըռում էին հիւթալի պտուղները: Միայն Բողարն էր զուրկ այդ բովանդակութիւնից, նա տանձ չէր սիրում՝ իր ցեղի ճաշակի համաձայն:

ՎԱԽԴԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

(3) (Շար.)

«ԳԷՈՐԳ ՏԱՆՏԷՆԵԱՆ»
(GEORGE DANDIN)

*

Ֆրանսահայ Թատերագիր Դր. Վահան Մայիս 24ի երեքշաբթի գիշերը, Բօքսի սինեմայի սրահին մէջ պիտի բեմադրէ իր մէկ նոր աշխատասիրութիւնը՝ «Գէորգ Տանտէնեան»: Այս գործը ֆրանսական դասական թատրոնի վարպետ՝ Մոլիէռի «Ժօռժ Տանտէն» խաղին հայացումն է զոր Դ. Վահան կատարած է յաջող կերպով, առանց շեղելու բնագրէն:

Մոլիէռի «Ժօռժ Տանտէն»ը «Ագահ»ին, «Ակամայ բժիշկը»ին, «Քաղքենին Ազնուական»ին եւ ուրիշ բազմաթիւ գործերու հետ կը կազմէ վարպետին շատ կարեւոր մէկ հեղինակութիւնը:

Հետաքրքրական է ծանօթանալ այն բոլոր իրադարձութեանց որոնք պատճառ դարձած են «Ժօռժ Տանտէն»ի յղացման Մոլիէռի կողմէ:

1667ին Լուդովիկոս ԺԴ. Ֆրանսայի Թագաւորը դէպի Ֆլանտրը արշաւանքէ մը ետք իրեն համար շատ նպաստաւոր հաշտութեամբ մը կը վերադառնայ յաղթական:

Մոլիէռ որ այդ շրջանին Վէրսայլի արքունիքին հանդիսութեանց գլխաւոր կարգադրողի պաշտօնն ունէր, յաղթական Թագաւորին վերադարձին եւ Ֆլանտրի Ֆրանսայի կցումին ի պատիւ հանդէսներ սարքելու հրահանգ կը ստանայ:

Այդ հանդէսներէն առաջինը տեղի կ՚ունենայ Վէրսայլի պալատին մէջ 18 Յուլիս, 1668ին, չորեքշաբթի օր մը, ուր առաջին անգամ ըլլալով Մոլիէռ կը ներկայացնէ իր մասնաւորապէս պատրաստած «Ժօռժ Տանտէն»ը:

Այնուհետեւ, նոյն խաղը կը ներկայացուի նաեւ բազմաթիւ անգամներ, եւ մինչեւ օրս ալ մաս կը կազմէ Ֆրանսական Ազգային Թատրոնի խաղացանկին:

Նիւթը՝ որքան ճոխ ու փարթամ է ոճով, միտքով եւ սրամիտ յղացումներով, նոյնքան պարզ է եւ անպաճոյճ:

Հասարակ ջաղացպան մը, պարզ գիւղացի մը, իր մեծամիտ հակումներէն տարուած, կ՚ամուսնանայ ազնուական ընտանիքի մը պատկանող աղջկան մը հետ, որուն հետեւանքով կը դառնանայ իր կեանքը եւ որուն կը յաջորդէ մետասաներորդ-ժամու զղջումը:

Այս պարզուկ նիւթին շուրջ սակայն մեծանուն Մոլիէռը իր ճարտար վրձինով գունազեղած եւ հրապարակ նետած է թատերական գրականութեան մէջ անօրինակ արուեստի գործ մը:

Երկար չեմ ուզեր անդրադառնալ նիւթին շուրջ, ժողովրդական հետաքրքրութեան վերապահելու համար գեղարուեստական հաճոյքի լիակատար պահեր:

«Ժօռժ Տանտէն»ը բոլոր ազգերու թատրոններուն մէջ իր տեղը ունեցած է:

Արեւմտահայ Թատրոնը եւս որդեգրած է զայն եւ առած իր ընտանիքին մէջ:

1872ին, Թովմաս Ֆասուլեաճեան, որ Արեւմտահայ Թատրոնի մեծագոյն դէմքերէն մէկը հանդիսացած է, Պոլսոյ մէջ ներկայացուցած է տեղւոյն կուսակալին կողմէ թարգմանուած Մոլիէռի գրեթէ բոլոր գործերը, ընդ որս եւ «Ժօռժ Տանտէն»ը: Ժօռժ Տանտէնի դերը կատարող երկու արեւմտահայ դերասաններ ենք ունեցած: Մէկը՝ Դաւիթ Թրեանց (1882) իսկ միւսը՝ Գարեգին Ուշասունի: Այս երկուքին միջեւ գոյութիւն ունեցող տարբերութիւնն այն էր որ մինչ Գարեգին Ուշասունի Մոլիէռի տիպարը կը պարուրէր թեթեւ կատակաբանութեամբ մը, Դաւիթ Թրեանց այդ դերը կը մարմնացնէր ծանրախոհ եւ լուրջ արուեստով մը, առանց չափազանցութիւններու եւ աւելորդ ու բռնազբօսիկ երեւոյթներու:

Այս երկու դերասանները թէեւ Մոլիէռի տիպարները ներկայացնելու տեսակ մը մենաշնորհը ունէին, Թովմաս Ֆասուլեաճեան սակայն ոչ պակաս արուեստով կը մարմնաւորէր Մոլիէռի տիպարները, որոնցմէ Թարթիւֆի դերով անմահացած է:

Այդ Թուականներէն ի վեր «Ժօռժ Տանտէն»ը գրեթէ չէր երեւցած թէ՛ արեւմտահայ եւ թէ՛ արեւելահայ բեմերուն վրայ:

Փարիզահայ բեմերուն վրայ անոր երեւումը նոր դուռ մը պիտի բանայ արեւմտահայ թատրոնի պատմութեան մէջ, որուն հիմնադիրները մօտաւորապէս մէկ դար առաջ խաւար Ասիոյ խորերը Ֆրանսական մշակոյթին ջահակիրները հանդիսացած էին:

Դր. Վահանի այս նոր ձեռնարկը անկասկած պիտի արժանանայ այն նոյն քաջալերանքին որ ցարդ Փարիզահայ թատերասէր հասարակութիւնը ցոյց տուած է անոր թատերական բոլոր ձեռնարկներուն հանդէպ:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՊԱՏԱՐԱԳ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Մեծ Եղեռնի 40րդ տարեդարձը տօնուեցաւ Սփիւռքի հայութեան կողմէ՝ ամէն ուր որ կար հայկական համրանք մը: Հիները՝ անոնք որ տեսան ու ապրեցան աննախընթաց այդ նախճիրը, անշուշտ վերապրեցան անցեալի քստմնելի եւ սրտապատառ յուշերով: Մատաղերեցն հերոսավայել խոյանքները, որոնց դերակատարները իրենք կամ իրենց հարազատները եղան:

Սակայն կը պակսին, պակսեցան հիները, կը ծերանան միջին սերունդի ներկայացուցիչները: Նորերը Ֆրանսացի են կամ աշխարհաքաղաքացիներ, ու առաւելն կիսակատար Հայեր, որոնք գաղափար անգամ չունին ինչ որ տեղի ունեցաւ քառասուն տարի առաջ իրենց հայրերու բնագաւառներուն մէջ:

Ճշմարտութիւն է թէ կորստեան դատապարտուած են այն ժողովուրդները որոնց սերունդները կը կորսնցնեն իրենց լեզուն ու կրօնքը, կ՚անդիտանան իրենց ազգային պատմութիւնը: Մանաւանդ մեզ նման բռնագուրկ ժողովուրդները:

Ո՞վ է որ լաւագոյն դարմանը պիտի տայ այս ցաւին. — Անտարակոյս տունն ու դպրոցը:

Այդ ծանր ու նուիրական պարտականութիւնն ստանձնած է՝ գոնէ Ֆրանսայի մէջ՝ Սեւրի Մուրատեան վարժարանը, որուն ընտանեկան յարկին տակ տղաքը կը մեծնան իբրեւ իսկական Հայեր:

Տեսչութիւնը նախապէս արդէն աշակերտներուն համառօտ պատմականը ըրած էր Հայոց տարագրութեան եւ ջարդերուն: Կիրակի առաւօտ ալ մասնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն մատուցուեցաւ ի յարգանս մեր միլիոնաւոր նահատակներուն, դպրոցին մատրան մէջ: Բովանդակալից քարոզ մը խօսեցաւ պատարագիչ Հ. Խորէն Վ., վարժարանին ուսմնապետը: Խարանեց Թուրքին հայութիւնը բնաջնջելու վայրագ ու ոճրածին յղացումը: Պատմական օրինակներով ցոյց տուաւ հայ ժողովուրդին զոհաբերութիւնը՝ հանդէպ իր կրօնքին ու հայրենիքին. Թելադրեց մանաւանդ աշակերտներուն՝ հետեւիլ իրենց նախնիքներու լուսաշող շաւղին:

Երգեցողութիւնները՝ դաշն ու ախորժալուր՝ կատարուեցան աշակերտութեան կողմէ: Եւ ներկայ ժողովուրդը բաժնուեցաւ յուզուած՝ բայց տոգորուած լաւագոյն յոյսերով:

Կ. Ս.

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ 25ԱՄԵԱԿԸ ԱԹԷՆՔԻ ՄԷՋ

Փայլուն եւ աննախընթաց յաջողութիւն մը արձանագրեց Համազգայինի եւ «Նշան Փալանճեան» ճեմարանի 25ամեակի յոբելենական հանդիսութիւնը, որ տեղի ունեցաւ Մայիս 8ին Աթէնքի մէջ:

Գեղարուեստական եւ մշակութային տարողութիւն ունեցող յայտագրի անթերի գործադրութիւնը եւ ծովածաւալ բազմութեան վրայ թողած խոր տպաւորութիւնը գլեցին անցան բոլոր ակնկալութիւնները:

Համազգային դրոշմ կրեց յոբելենական հանդիսութիւնը, որուն մասնակցեցան յունահայ գաղութի ազգային իշխանութիւնը ներկայացնող մարմինները, յարանուանութիւնները, բարեսիրական, հայրենակցական եւ մարզական միութիւնները եւ հանրային հասարակական բոլոր գործօնները:

Իբր բացում, բարձրախօսով լսուեցաւ Համազգայինի Յունաստանի վարչութեան խօսքը, որ փառաբանանքն էր հայ մշակոյթին եւ յարգանքի տուրք մը Համազգայինի հիմնադիրներու յիշատակին: Բարձրախօսով՝ ընկեր Վազգէն Եսայեանի կարդացած այս ոգեկոչումի խօսքը:

Յանուն յունահայ գաղութի ազգային վերին իշխանութեան, Ազգ. Կեդր. Վարչութեան ատենապետ Պ. Գ. Բարազամեանի ողջոյնի խօսքը՝ փառաբանանքն էր հայ ժողովուրդի արժէքներուն եւ յիշեցումը այն կարեւոր դերին, որ վիճակուած է Համազգայինին, գաղութահայ մեր կեանքին մէջ:

Խորհուրդ եւ իմաստ կար վեր. Գ. Տէմիրճեանի ողջոյնի հակիրճ խօսքերուն մէջ, ուր կը շեշտուէր կարեւորութիւնը դաստիարակութեան, որ միտքերը կը լուսաւորէ, հոգիները կը բարձրացնէ եւ մարդը կը հասցնէ կատարելութեան: Վեհապատուելին եզրափակեց՝ կոչ ուղղելով հայ ժողովուրդին թեւ ու թիկունք հանդիսանալ Համազգայինին եւ անոր ճեմարանին, որոնք կոչուած են հայկական դաստիարակութեան ջահը վառ պահելու եւ մտաւորական ղեկավար տարրերով օժտելու գաղութահայութիւնը:

Երկրորդ մասը յայտագրին, վերապահած էր մեծագոյն անակնկալը օրուայ հանդիսութեան:

Աթենահայութիւնը ծափերու տարափով բեմին վրայ կ՚ողջունէր Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած տաղանդաւոր գրագէտը՝ Շաւարշ Նարդունին, որ քառասուն վայրկեան տեւող իր բանախօսութիւնով, հայ մշակոյթի դրոշմով կնքեց յոբելենական հանդիսութիւնը:

Գրագէտը. այս անգամ, մեզի կը ներկայանայ իբր խորաթափանց, վերլուծող եւ խորհրդածող միտք, որ կը խորանար Հայոց պատմութեան ընդերքը, հոնկէ լոյսին բերելու համար մեր ժողովուրդի գոյատեւման գաղտնիքը:

Առաջնորդական տեղապահ Տէր Խոշորեան քհնյ. հօր «Պահպանիչ»էն յետոյ, բազմութիւնը մեկնեցաւ սրահէն, հոգեկան վայելքի անմոռանալի պահեր ապրելէ յետոյ:

բական յարաբերութիւնները, եւ ծանօթացնել Ֆրանսական մշակոյթը եւ անոր նմանութիւնը հայկական մշակոյթին հետ:

Պարբերաթերթը մանրամասն կը յիշէ Հ. Մ. Ը. Մ.-ի կազմութիւնը եւ իր ֆութպոլի յաջող խումբը: Այնուհետեւ կը խօսի մեր գիրերու, գրականութեան, Երեւանի համալսարանի, Էջմիածնի մասին, վիպասան Կ. Փոլատեանի նախագահութեան տակ Համազգայինին դասախօսութիւնները Քաիէ տիւ Սիւտի խմբագիր Ժ. Պալարի, Լէոն Կապրիէլ Կռոյի եւ Լիւք Անտրէ Մարսէլի կողմէ:

Նարեկի ծանօթութիւնը գիւտ մը եղաւ բանաստեղծ եւ երաժշտագէտ Լիւք Անտրէ Մարսէլի համար: Անով զգաց թէ հարուստ հայկական գրականութեան մը պէտք է պատկանէր ան:

Վէպի, երգի, նկարչութեան մարզին մէջ խմբագրութիւնը լայնտեղեկութիւններ քաղած է մեր աշուղական գրականութեան մասին — Քուչակէն մինչեւ մեր նահատակ գրողները, մեր մեռած բանաստեղծներն ու գրագէտները: Կը յիշէ ժամանակակից բանաստեղծներէն Սարաֆեան եւ Թոփալեան, Սուրիոյ եւ Լիբանանի գրողները, Հայաստանի բանաստեղծները եւ գրողները, Սփիւռքի մէջ բանաստեղծ Ահարոն, արձակագիր Համաստեղ, Նարդունի, Հայկական ծագումով Ֆրանսերէն գրող Անրի Թռուայա, եւ անգլերէն գրող Ուիլեըմ Սարոյեան: Երաժիշտներ Շառլ Ազնաւուր, Օհան Դուրեան, Արամ Խաչատուրեան, Ժ. Հէլեան, նկարիչներէն Գառզու եւ Արամ Պապալեան, Շարժանկարի բեմադիր Անրի Վէռնէօյ:

Խմբագիրը վերջացնելով կ՚աւելցնէ թէ ազնիւ դաս մըն է զոր կուտայ մեզի այս ժողովուրդը, որովհետեւ կայ բան մը որ աւելի հզօր է քան թնդանօթի կոպիտ ուժը, փոքր ժողովուրդի մը անընկճելի ոգին է որ չուզեց մեռնիլ եւ կ՚աղաղակէ միայն ազատութեան իր սէրը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (44)

ԳՈՐԾ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ ԺԴ.

— Այո, Անն, լաւ հետքի վրայ ենք: Նատիա այս գործին մէջ մաս ունի: Ամսոյս 22ի առաւօտեան ժամադրութիւնը իրեն հետ էր եւ այս խցիկի մէջ: Բայց ո՞ւր է ինքը: Ինչո՞ւ չի ճամբորդեր:

Լոյս մը ծագեցաւ մտքիս մէջ:

— Մտադրած էր ճամբորդել, յարեցի մեղմիւ:

— Ուրեմն ինչո՞ւ չճամբորդեց:

— Որովհետեւ մեռած էր: Սիւզան Նատիան Մարլոյի մէջ սպաննուած կինն է:

Միտքս սլացաւ պարապ տան մերկ սենեակը եւ կրկին համակուեցայ սպառնալիքի եւ սարսափի միեւնոյն անբացատրելի զգացումով: Յիշեցի մատիտս իյնալը եւ Ֆիլմերու ճախարակը գտնելս: Ֆիլմի ճախարակ: Ո՞ւր իմացեր էի այդ մասին: Եւ ինչո՞ւ այդ մտածումս կը կապեմ Տիկին Պլէրի հետ:

Իր վրայ խոյացայ եւ յուզումէս գրեթէ ցնցելով.

— Ֆիլմերը, անոնք որ քեզ նետեցի հովահարին մէջէն, ամսոյս 22ին տեղի չունեցա՞ւ:

— Կորսնցուցած ֆիլմե՞րս:

— Ինչէ՞ն գիտէք թէ այդ ֆիլմերն են. եւ ինչո՞ւ ձեզ պիտի վերադարձնեն այդ եղանակով. — կէս գիշերին: Ապուշ գաղափար: Ոչ, հրահանգ մը ըլլալու է ատիկա, ֆիլմեր հանելով թիթեղեայ դեղին տուփէն, տեղը ուրիշ բան մը դրած ըլլալու են: Ձեր քո՞վ է տակաւին:

— Կարծեմ գործածեցի: Ոչ, հոս է, կը յիշեմ որ բազմոցին յենարանին անկիւնը դրի:

Ձայն ինծի երկարեց: Թիթեղէ սովորական կլոր գլանիկ մըն էր: Առի դողդղացող ձեռքերով եւ յուզումով: Գլանիկը զգալիօրէն ծանր էր:

Քակեցի երիզը եւ մինչ կափարիչը կը բանայի՝ ապակենման խիճեր անկողնին վրայ թափեցան:

— Խիճեր, ըսի, յուսախաբ երեւոյթով մը:

— Խիճե՞ր, գոչեց Սիւզան:

Սակայն իր ձայնին շեշտը դողով համակեց զիս:

— Ինչ խիճ: Ոչ, Անն, խիճ չէ, ադամանդ են...

ԳԼՈՒԽ ԺԵ.

Ադամա՛նդ:

Հմայուած՝ աչքերս յառեցի ապակիի նմանող կոյտին: Հատ մը վերցուցի եւ կրնամ ըսել, կտրած շիշի մը կտորի չափ ծանր էր:

— Սիւզան, վստա՞հ ես:

— Ո՛հ, այո, սիրելիս, կասկած չունիմ, չզտուած ադամանդ շատ տեսած եմ: Բայց իսկական գեղեցկութիւններ են ասոնք, իմ կարծիքովս ոմանք նոյն իսկ հազուագիւտ: Ասոնց տակը պատմութիւն մը կայ:

— Գնդապետ Րէյսին պատմութիւնը: Պարզ զուգադիպութիւն չի կրնար ըլլալ: Մասնաւոր նպատակով մը պատմած է:

— Որպէսզի տեսնէ թէ ինչ ազդեցութիւն կը գործէ, չէ՞:

Գլխով հաստատական շարժում մը ըրի:

— Սըր Եօսթէյսի՞ն վրայ: = Այո:

Ըսի բայց մէջս կասկած մը մտաւ: Պատմութիւնը պատմուեցաւ Սըր Եօսթէյսը՞ թէ զիս փորձելու համար: Նպատակը բերանէս խօսք մը առնել չէ՞ր արդեօք: Ամէն պարագայի մէջ գնդապետ Րէյս կասկածելի մէկն էր: Բայց ուրկէ՞ց մտաւ այս գործին մէջ, ի՞նչ կապակցութիւն կրնայ ունենալ անոր հետ:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ցամաքային ուժերու, սպայակոյտին պետը, Զօր. Ռիճուէյ հանգստեան տարիքին հասած ըլլալով, նախագահ Այզընհաուըր իր տեղը պաշտօնի կոչեց Զօր. Թէյլըր, որ Ծայր. Արեւելքի ամերիկեան ուժերուն ընդհանուր հրամանատարն էր 1954էն ի վեր:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ վարչապետը, պաշտօնազուրկ ըրաւ զինուորական ուժերու ընդհանուր քննիչը, որուն ընդհանուր հրամանատարի իրաւասութիւններ տուած էր Պաօ Տաի կայսրը:

ՍՊԱՆԻՈՅ նախագահը, զօր. Ֆրանքօ, փափաք յայտնած է որ Սպանիան մտնէ Ատլանտեան Ուխտին մէջ, յայտարարելով թէ առանց հիւլէական ռումբի ալ Արեւմուտքը Արեւելքէն զօրաւոր է։

ԼՈՆՏՈՆԻ դիւանագիտական շրջանակները որոշ մտահոգութիւն մը կը մատնեն Եուկոսլաւեւխորհրդային մերձեցման պատճառով։ Կը վախցուի որ չէզոքութեան հոսանք մը ծաւալի եւրոպական շարք մը երկիրներու մէջ։ Եւ այս տեսակէտէն անհրաժեշտ կը գտնեն ճկունութեամբ վարել բանակցութիւնները Զօրս Մեծերու ժողովին։

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ ամերիկեան դեսպանը, վերադառնալով Ուաշինկթընէն, յայտնած է Թրքական կառավարութեան Ամերիկայի համաձայնութիւնը՝ 92 միլիոն տոլարի վարկ մը բանալու մասին։ Թուրքիա խնդրած էր 300 միլիոն։

ԻՏԱԼԻՈՅ նոր նախագահը, Կրոնքի Ճախկոլմեան ըլլալով, կը սպասուի որ Ամերիկան դանդաղեցնէ Իտալիոյ տուած իր օգնութեան թափը։

ՄԱՅԻՍ ամսուան համար արտասովոր ցուրտեր կը տեւեն դեռ Ֆրանսայի մէջ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԻ ՄԷՋ

Այրի Տիկին Վերժին Դաւիթեան եւ զաւակները, Այրի Տիկ. Թագուհի (մայր) եւ զաւակը՝ Արամ Դաւիթեան կը ծանուցանեն որ՝ այս կիրակի Սէն Ժերոմի եկեղեցիին մէջ, տեղի կ'ունենայ Սպատարագ եւ հոգեհանգստեան արարողութիւն, ի յիշատակ՝ ողբ. Յակոբ Դաւիթեանի։ Կը հրաւիրուին ազգականներն եւ բարեկամները։

×

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Հայաստան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը կը հրաւիրէ ընկերները եւ բարեկամները այս կիրակի, ներկայ գտնուիլ հոգեհանգստեան արարողութեան (Սէն Ժերոմի եկեղեցիին մէջ) եւ յետ պատարագին՝ այցելել ողբ. ընկեր Յակոբ Դաւիթեանի շիրիմը։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի երեկոյ Քաւէ սրճարանին վերնայարկը։ Կը խօսի Պրիւսէլի գաղութին երեսփոխան անդամ Պ. ՄԱՔՍՈՒՏ ՄԻՀՐԴԱՏԵԱՆՑ։ Նիւթ՝ Ի՞նչ ծագում ունին Երեւան, Արագած, Արարատ, Մասիս, Ուրարտու եւայլ բառերը։ «Վերլուծական ստուգաբանութիւնով»։

Մուտքը ազատ է։

ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

Համբարձման Տօնին առթիւ, այս հինգշաբթի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կազմակերպած է հայ մանուկներու հաղորդութեան օրը։

Փարիզի եւ շրջակայքի բոլոր հայերէնի դասընթացքներու եւ դպրոցներու աշակերտութիւնը հրաւիրուած է ներկայ ըլլալու հանդիսաւոր Ս. Պատարագին՝ ժամը 10ին։

Կը հրաւիրուի նաեւ հայ հասարակութիւնը։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի Ազգ. Միութիւնը կը հրաւիրէ այն ծնողքները որոնք կը փափաքին, Համբարձման տօնին առթիւ առաջին հաղորդութեան ներկայացնել իրենց զաւակները, սպիտակ զգեստաւորումով, որ փութան արձանագրուիլ Ազգ. խորհրդարանը ստանալու համար պատշաճ հրահանգները։ — Ազգ. Միութիւն Լիոնի

21 ՄԱՅԻՍ ՇԱԲԱԹ ԵՐԵԿՈՅ ԼԻՈՆ

Սալ Ֆրանսուա Քօփէի մէջ տեղի պիտի ունենայ «ԽՂՃԻ ԶՈՀԵՐԸ»

Ողբերգութիւն հինգ արար եւ 1 պատկեր։ Ի նպաստ Լիոնի Եկեղեցւոյ եւ Ազգ. Տան շինութեան ֆոնտին։

Կազմակերպուած Մալաթիոյ Կրթ. Ընկ. Լիոնի մասնաճիւղի։

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն։

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Հիւանդութեան պատճառով ծախու է դերձակի խանութ մը, Փիկալի շրջանը (Փարիզ 9)։ Մատչելի պայմաններով։

Դիմել՝

44, Rue La Rochefoucauld, Paris (9)

Ամէն օր բացի երկուշաբթի մինչեւ ժամը 19։

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Արենոյշներու եւ Արիներու կողմէ, մասնակցութեամբ բոլոր Թեւիկներու եւ Գայլիկներու։

Կիրակի, 22 Մայիս, կէսօրէ վերջ, ժամը ճիշդ երեքին, Ժիմնազի չքեղ սրահին մէջ (ռիւ տիւ Թէաթրը Ֆրանսէ)։

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժինով։ Սկաուտական խարոյկի տեսարանին մէջ՝ պարեր Թեւիկներու եւ Գայլիկներու կողմէ, հայկական պարեր Արի-Արենոյշներէ։ Պիտի նուագէն (դաշնակի վրայ) Տիկ. Խօժէնի Կերկերեան եւ խմբապետուհի Օր. Մ. Մարկոսեան։

Պիտի ներկայացուի ողբացեալ մեծանուն գրագէտ Ա. Ահարոնեանի ՈՍԿԻ ՀԷՔԵԱԹԸ (տռամ 4 արար)

Նախկին Արի Ժ. Մակարեան, խմբապետ Կ. Յարութիւնեան, խմբապետուհիներ՝ Ալիս Յարութիւնեան, Ալիս Շահմիրեան կը կատարեն գլխաւոր դերերը։

Կարեւոր դերեր ունին՝ խմբապետ Կարօ Պէրպէրեան, Պ. Յակոբ Տօլապճեան, Սիրական Շահմիրեան, խմբապետուհիներ՝ Մ. Աչճեան եւ Եղիսաբէթ Կօչկարեան։

Տոմսերու համար դիմել Արիներուն եւ Արենոյշներուն։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ԱՊՐԻԼ 11—24Ը

ԿԱՐՏԱՆ ՊԷՎԼԷՌԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց, եւ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կարտանի Նոր Սերունդի «Վարանդեան» խումբին։

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, «Գեղունի» սրահին մէջ։

Կը բանախօսէ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Սիրով կը հրաւիրուին կազմակերպութիւնները եւ միութիւնները։

Գեղարուեստական բաժին։

Մուտքը ազատ է։

ԹԱՏՐՈՆ - ՇԻՆԱՂ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ

Cinéma ROXY

65bis, Rue Rochechouart, Paris

24, Մայիս, Երեքշաբթի երեկոյ, ժամը 8·45ին։

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ կը ներկայացնէ ԺՈՐԺ ՏԱՆՏԻՆԵԱՆ

GEORGE DANDIN

Մոլիէրի ծանօթ կատակերգութեան, հայացուածը, երեք արար։

Բեմին վրայ՝ միմիայն ծանօթ դերասաններ՝ ՍԻՐՈՒՀԻ եւ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ, ՔՆԱՐ ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆ, ԻՐՄԱ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ, Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ, Ն. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ եւ Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ։

Բեմադրութիւն՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

Տոմսերը՝ Գրատուն Հր. Բալուեան, 43 ռիւ Ռիշէ եւ ճաշարան Գեղ. Աճէմեան, 12 ռիւ Քատէ։

ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՄԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 22ին, կիրակի ժամը 16էն 24

Սէրքլ Միլիթէռ

Ճոխ պիւֆէ, հաճելի անակնկալներ։

ATTRACTIONS

Նուագախումբ՝

VARTIVANIAN

Մուտք 400 ֆր.։ Տոմսերու եւ սեղաններու համար դիմել՝ Տիկին Մարի Ստէֆանի՝

56, Rue St-Georges, Paris 9e

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հայ. Եկեղեցւոյ Կրթ. Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի.—Պ. Մկրտիչ Գազանճեան հազար ֆր. ողբ. Սարգիս Տէօվլէթեանի մահուան առթիւ։ Պ. Պ. Ստեփան Գազազեան երկու հազար, Նասիպեան եւ Համբարեան հազարական, ողբ. Տիկին Սօֆի Մանուշակեանի մահուան առթիւ։ Պ. Պ. Խայիկեան եղբարք երկու հազարական ֆր., ողբ. Ստեփան Դանիէլեանի մահուան առթիւ։

ՀԱՅ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ, 24 Ռիւ Սէն Վիքթոր, Փարիզ

Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին

Նախագահութեամբ կաթողիկոսական Պատուիրակ Ս. Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Կարպիս Ափրիկեանի

Փարիզի Օփերայի աւագ երգչուհի Օր. Ռօզա, Օր. Եղիազարեան եւ Պ. Քիւփէլեան (երգ)։ Օր. Ս. Գաբրիէլեան (դաշնակ), Օր. Ս. Յակոբեան եւ Պ. Ա. Գմբէթեան (արտասանութիւն), Փարիզի Օփերայի առաջին պարուհի Օր. Ռէժինա Օհան, (հայկական և կովկասեան պարեր) մասնակցութեամբ Թառխտ Գարեգինի եւ Բենոյի։

Նուագախումբի քառեակ մը պիտի կատարէ հանդէսի բացումը եւ մէջ ընդ մէջ պիտի նուագէ հայերէն եղանակներ։

Առաջին անգամն ըլլալով Փարիզահայ բեմերու վրայ նորութիւն մը, Սեւ լապտերով պիտի ցուցադրուի ծաղիկներու ժպիտը։

Մուտք, 300, 200, եւ 150 ֆրանք։

Տոմսերը կը ծախուին հայ դրավաճառներուն մօտ, իսկ հանդէսի օրը սրահին կիշէն։

Վարագոյրը պիտի բացուի ժամը ճիշդ 3ին

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Շաբաթ՝ 28 Մայիսին, քաղաքապետարանի սրահը, մինչեւ լոյս։

ԻՍԻԻ մէջ, Յունիս 12ին, տեղւոյս քաղաքապետարանին սրահներուն մէջ։

ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ ՕՐԸ

ՀԱՆԴԷՍ - ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը տօնէ Համբարձման օրը, Մայիս 19ին, ժամը 15ին Ազգ. Տան մէջ, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ։

Գեղարուեստական բաժին, վիճակախաղ, անակնկալներ։

Մուտքը ազատ է։

ՀԱՆԴԷՍ- ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի կողմէ, այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը վեցէն 11, Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ։

Կը խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Ուղերձ մը խումբին կողմէ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Օր.ներ Շ. Պենկեան եւ Ա. Քէօսէյեան, Պ. Ա. Գիւփէլեան (երգ)։ Օր. Ս. Յարէթնազովեան (արտասանութիւն)։

Կը ներկայացուի կենդանի պատկեր մը Ահարոնեանի «Ազատութեան ճանապարհէն» գրուած մը Քրիստափորի շիրիմին այցելութիւն։

Հայկական պար, Օր. Դանիէլեան։

Եւրոպական պար։

Մուտք 100 ֆրանք։

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ՋԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Վատիկանէն, պատարագ։ Ձայնասփիւռէն։ Կարճ ալիք 31,41, 25,55 19,84։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէն խորապէս կ'ողբայ ընկեր Մկրտիչ Փափազեանի մահը։ Այս առթիւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Գեղան, ընկերներ Սուրէն եւ Աւշէն Փափազեաններուն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղեց. Տիկն. Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ Ժընեւէն Պ. Թիւյսիւզեանէ տասը հազար ֆր., եկեղեցւոյ շինութեան համար տրուած քէրմէսին առթիւ։

×

Լիոնի Եկեղեց. Տիկն. Միութիւնը, շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան, փոքրիկն Լեւոնիկ Թիւթիւնճեան, կը նուիրէ իր ապաքինման առթիւ, տասը հազար ֆրանք։ Սարսէյլէն Այրի Տիկ. Թագուհի Աճէմեան կը նուիրէ հազար ֆրանք։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Լիոնի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը՝ «Կապոյտ Խաչի օրուան» առթիւ։ 19 Յունիս, կիրակի օրը։

×

Փարիզի Հաճնոյ Հայր. Միութեան մեծ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 23 Հոկտ. ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Սէրքլը Միլիթէռի մէջ։

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին բոլոր խումբերը.—

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ այս ուրբաթ ժամը 7ին։

ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ այս կիրակի ժամը 10ին

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչները։

Հ. Յ. Դ. Ուսանողական Սեւակ խումբի ժողովը այս Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

Հ. Յ. Դ. ՊԱՆԷԼՕ ՔԱՇԱՆԻ «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 20·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Շատ կարեւոր օրակարգ։

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդարութեան» խումբի ժողովը, այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ (Ա. յարկ)։

ԱՆԻԷՌ - ԴՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲԻ Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը։ Բացակաները նկատի կ'առնուին։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Վարչութեան անդամները կը հրաւիրուին ժողովի, այս չորեքշաբթի, ժամը 6·30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կը խնդրուի ներկայ ըլլալ։

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՎԱԼՊԱՐԷԼԻ, ՍԷՆ ՄԱՐՍԷԼԻ եւ շրջանի բաժանորդները իրենց վճարումները կրնան ընել Պ. Հայկ Պետիկեանի։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 19 ՄԱՅԻՍ • JEUDI 19 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7677 31e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3088

ԳԻՏՑԷՔ ԺԱՄԱՆԱԿԻՆ ԱՐԺԷՔԸ

*

Ժամանակը ոսկի է, ըսուած է, որովհետեւ մետաղներուն մէջ ոսկին նկատուած է ամէնէն թանկագինը :

Ոչ միայն ոսկի, այլ անգնահատելի հարստութիւնն է ժամանակը : Զայն չենք կրնար դանձերու փոխարէն ձեռք ձգել, ոչ ալ կրնանք նուաճել :

Խանգարուած առողջութիւն մը միշտ բժշկական խնամքներով դարմանուելու յոյսեր կը ներշնչէ, բայց կորսուած ժամանակը գնել կարելի չէ :

Ժամանակին արժէքը չեն գիտեր ծոյլերն ու հաճոյքներու անձնատուր անձեր :

Դարձեալ կ'անգիտանան անկէ ստացուելիք բարիքները բոլոր անոնք, որ կարգ ու կանոն չեն դրած իրենց գործերուն մէջ : Զուրկ են առօրեայ աշխատանքի ծրագիր կամ յայտագիր. ուստի իրենց թանկագին ժամերը կ'անցընեն յումպէտս կամ աննպատակ :

Շատ աննշան կարծուած վայրկեաններու կը պարտին շատ մը մեծ մարդիկ իրենց յաջողութիւնները :

Օրական մէկ կամ երկու ժամ լուրջ ընթերցումով շատեր կրցեր են մշակել իրենց միտքը եւ դառնալ տարիներ վերջ ուրոյն հմտութեան տէր :

Ժամանակին արժէքը գիտնալ պէտք են մանաւանդ երիտասարդները, որոնք անսպառ հարստութիւն մը կը կարծեն զայն ու կը վարուին անխնայօրէն անոր հետ :

Անոնք ատենին չեն կատարեր իրենց պարտականութիւնները կամ գործերը եւ երբ օր մը կ'անդրադառնան իրենց անհոգութեան պատճառով ունեցած ահռելի կորուստին, արդէն շատ ուշ է :

Մեծ մարդիկ, անոնք որ անուն մը ձգած են, եղեր են իրական մարմնացում լարուած աշխատանքի, ըմբռնած են ժամանակին կարեւորութիւնը :

Անոնք լրջօրէն գիտակցած են արժէքին այս թանկագին գանձին, զոր գործածած են բարեխղճօրէն :

Երիտասարդներու համար չկայ ժամանակէն աւելի թանկագին հարստութիւն :

Բնախօսօրէն անոնք գտնուելով առեղծագործ տարիքի մէջ, կրնան աշխատանքով հասնիլ իրենց իտէալին, եթէ երբեք փուրփուրան իրենց օրերուն վրայ :

Մարդ առնուազն իր յաջողութեանց թշնամին ըլլալու է, երբ կը սպաննէ կամ կը վատնէ իր թանկագին օրերը սրճարաններու կամ պարասրահներու մէջ, երբ ունի սորվելիք դասեր, կամ արհեստ մը, որուն շնորհիւ պիտի մղէ կեանքի պայքարը :

Անշուշտ զբօսանքներ, այցելութիւններ եւ գաղափարակից մարդոց շրջանակին մէջ ժամ մը կամ երկու խօսակցութիւն մը՝ կ'ունենայ նոյնպէս կազդուրիչ ազդեցութիւնը մեր վրայ :

Այս կարգէն նաեւ ընտիր շարժանկարի մը, երգահանդէսի մը, թատերգութեան մը կամ դասախօսութեան մը ներկայ ըլլալը կորուստէ աւելի նպաստ մը կրնայ դառնալ մեզի համար. պայմանաւ սակայն, որ չափազանցութեան չտարուին նաեւ այս վերջինները :

Որովհետեւ առանձին առիթներու մէջ ստացուած տպաւորութիւններն են որ կը դառնան զօրաւոր ու կը քանդակուին մարդոց մտքին մէջ :

Այս ճշմարտութիւնը անգիտանալով, շատեր՝ ամէն օր ներկայ կ'ըլլան թատերախաղերու, շարժապատկերներու, որոնցմէ գրեթէ ոչինչ կը մնայ իրենց մտքին մէջ քանի մը շաբաթ վերջ :

Նոյնն է պարագան արագ եւ միօրինակ ընթերցումներու :

Ժամանակ մը ետք անոնցմէ գրեթէ ոչինչ կը մնայ ընթերցողներու մտքին մէջ :

Քիչ կարդալ, եթէ պէտք է, բայց կարդալ խորհելով, բաղդատելով, նօթագրելով ու միտք պահելով առանձին պարագաներ, ընթերցանութեան օգտակար կերպըն է :

Միտքը երբ կը խճողուի արագ կատարուած թեթեւ ընթերցումներով՝ յիշողութիւնը կը դառնայ անզօր զանոնք վերարտադրելու եւ անկորուստ պահելու :

Աւելին. կարծես կը տկարանայ :

Լաւագոյնը նախապատիւ համարելով լաւին, իւրաքանչիւր գիտակից անձ պէտք է գիտնայ դասաւորել իր գործերը այնպէս, որ երկրորդական եւ մանր նպատակներու համար ճակատ եւ առաջնակարգ բարիքները չտուժեն :

Այն որ իր ժամանակին արժէքը չի գիտեր, յարգանք չունի նաեւ ուրիշներու ժամանակին համար :

Անոր այնպէս կը թուի, թէ ամէն մարդ պէտք է տրամադրուի իրեն ու լսէ զինք :

Շատախօսութիւն բուածը ժամանակի արժէքին մասին պարզ ծանօթութիւն չունեցող մարդոց յատուկ ախտ մըն է :

Կեանքը հաճոյքներէ եւ աննպատակ խօսակցութիւններէ կարեւոր պահանջներ ունի :

Նախ՝ կայ մեր միտքը մշակելու սահպողականութիւնը. յետոյ՝ ծուլութեան մէջ մենք չենք կրնար ձեռք բերել ինչ որ անհրաժեշտ է կեանքի պայքարը մղելու համար, եւ երրորդ՝ օգտակար դառնալու համար մեր նմաններուն, պէտք է գիտնանք գեղեցիկ նպատակի մը համար գործածել մեր ժամանակը :

Մեզմէ իւրաքանչիւրը կոչուած էր հաւանօրէն աւելի երջանիկ եւ պատրաստուած կեանքի մը, եթէ երբեք կանուխէն տէր կանգնած ըլլար անգին հարստութեան, որ ժամանակն է :

Երիտասարդութիւնը եթէ ուզէ՝ կրնայ բարիքի անսպառ աղբիւր դարձնել ժամանակը, միայն թէ թափանցէ անոր արժէքին :

ԱՐՄԵՆԻԱ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՎԻՃԱԿ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

•

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՁԵՌՔ ԱՌԱԾ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

«Բացառիկ վիճակը» որ արդէն հռչակուած էր Օրէսի շրջանին համար, կառավարութեան մէկ նոր որոշումով կը տարածուի մինչեւ Կոստանդինուպոլ նահանգին ամբողջութիւնը, ինչպէս նաեւ Օրան նահանգին երկու շրջանները : Այս որոշումին զուգահեռաբար, ֆրանսական իշխանութիւնները զինուորական նոր միջոցներ ձեռք պիտի առնեն, նախազգուշութեան համար : Արդարեւ, ազգ. պաշտպանութեան եւ ներքին նախարարութիւնները միասնաբար ղեկոյց մը հրատարակեցին, Ալժերիոյ խռովութիւններուն վերջ տալու համար կառավարութեան տուած որոշումներուն մասին : Թէեւ ընդհանրապէս զինուորական բնոյթ ունին անոնք, սակայն ժամանակաւոր են եւ պիտի ծառայեն անմիջական վտանգը դիմագրաւելու, երկրին մէջ անմիջապէս կարգ եւ ապահովութիւն հաստատելու : Մինչեւ որ արդէն գործադրութեան դրուած քաղաքական, տնտեսական, ընկերային եւ մշակութային ծրագիրները, որոնց իրագործումը որոշ ժամանակի կը կարօտի, իրենց նպաստաւոր արդիւնքները տան հիւս. Ափրիկէի վերջնական խաղաղութեան համար :

Այսպէս՝ կառավարութիւնը ոստիկանազօրաց եւ բանակի նոր ուժեր պիտի ղրկէ Ալժերիա, ինչպէս նաեւ օդանաւեր : Ալժերիոյ մէջ գտնուած գունդերը պիտի վերակազմուին, ներկայ պահանջներուն համաձայն : Ծովային ուժերը պիտի մասնակցին գործողութեանց : Դրօշի տակ պիտի կանչուին հիւս. Ափրիկէի խնդիրներուն մասնագէտ պահեստի սպաները : Տեղացիներէ բաղկացած ոստիկան - զօրաց գունդերուն զօրացում՝ նորերու կազմութեամբ : Այս ուժերը առանցքը կը կազմեն հեռաւոր շրջաններու բնակչութեան պաշտպանութեան համար գոյութիւն ունեցող դրութեան : Վերջապէս, ոստիկանական կարեւոր ուժեր պիտի ղրկուին անմիջապէս, քաղաքներու մէջ ահաբեկումներուն առաջքն առնելու համար :

Այս միջոցները արդէն գործադրութեան մէջ դրուած ըլլալով, որոշ լաւատեսութիւն մը կը տիրէ թէ շուտով խռովութիւնները պիտի դադրին :

× Օրէսի հարաւը, ապահովութեան ուժերը շարք մը բախումներէ ետք իրենց դիրքերէն քշեցին եւ հալածեցին «օրէնքէ դուրս» կարեւոր հրոսախումբեր :

× Մարոքի մէջ, ոստիկանութեան կողմէ սպաննուեցաւ ահաբեկիչներուն մէկ գլխաւոր ղեկավարը :

× Ֆրանքօ-թունուզական բանակցութիւնները նպաստաւոր ճամբու մը վրայ են : Առջի օր քննուեցան տնտեսական եւ մշակութային խնդիրները :

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐ ՏԸԼԸՍԻ ԶԵԿՈՅՑԸ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ

•

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Ամերիկացիները կրցան հեռապատկերով տեսնել արտաքին նախարարին տեսակցութիւնը նախագահ Այզընհաուըրի հետ, որուն ընթացքին Տըլըս պարզեց իր տպաւորութիւնները, «դիւանագիտական մեծ շարժուան» մասին : Ամերիկայի արտաքին նախարարը, թուելէ ետք ձեռք բերուած արդիւնքները, շեշտեց այն պարագան թէ Փարիզի համաձայնութեանց յաջողութեամբ, Խ. Միութիւնը կրեց յետապահնդմի դիւանագիտական իր ամէնէն ծանր պարտութիւնը : «Արեւմուտքի պետութեանց միջեւ գոյութիւն ունեցող համերաշխութիւնը, եւ մեր անվախ կեցուածքը, պատճառ եղան որ Աւստրիոյ խնդիրը կարգադրուի, եւ Զորս Մեծերու հանդիպում մը կարելի դառնայ» : Հնդկաչինի մասին ըսաւ թէ «այժմ կարելի պիտի ըլլայ ֆրանքօ-ամերիկեան քաղաքական համագործակցութիւն մը, այդ երկրին մէջ» : Աւստրիոյ անկախութիւնը, «մեծ ազդեցութիւն պիտի գործէ Հունգարիոյ եւ Չեխոսլովաքիոյ նման երկիրներու վրայ, որոնց ժողովուրդները պիտի ուզեն փողոցներուն մէջ պարել, ինչպէս Աւստրիացիները՝ իրենց անկախութեան առթիւ» : Վերջացնելով՝ «վերջին դէպքերը խիստ անկիւնադարձ մըն են մարդկութեան պատմութեան մէջ», սակայն «պէտք չէ յուսալ որ երեք օրէն Զորս Մեծերու ժողովը պիտի յաջողի համաշխարհային խնդիրները լուծել» :

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ շարք մը օրէնքներ պիտի հրատարակէ շուտով, ընկերային ապահովութեան, բնակարաններու շինութեան, վարձքերու, եւ աշխատաւորներու «շահերուն մասնակից ըլլալու» վերաբերեալ :

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ նախագահը Պ. Քոթի գալով Քոփէնհակէն, նախագահական մասնաւոր օդանաւով երէկ հասաւ Փարիզ :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ոստիկան զօրաց զինուորագրեալներու տարիքը իջեցուած է 19էն 17ի :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ վարչապետը կ'ուզէ ժողով մը գումարել Սայկոնի մէջ, Ֆրանսայի, Ամերիկայի, Անգլիոյ եւ Հարաւ. Հնդկաչինի մասնակցութեամբ :

× Սայկոնի մէջ ռումբ մը նետուեցաւ շարժանկարի սրահի մը մէջ : Վիրաւորուեցան Ֆրանսացի 20 նաւաստիներ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ գրական Ազգային Մեծ Մրցանակին արժանացաւ Շլումպէրժէ, իր ամբողջական գործերուն համար :

ՄՈԼՈԹՈՎԻ ՅԱՋՈՐԴԸ Ա. ՄԻԿՈՅԵԱ՞Ն

•

Երէկ հաղորդած էինք շարք մը շշուկներ Խ. Միութեան արտաքին նախարար Մոլոթովի հրաժարելուն մասին : Կարգ մը նոր տեղեկութիւններ կուգան հիմնաւորել ենթադրութիւնները : Շատերու կարծիքով, Մոլոթով Վիէննայի մէջ ունեցաւ իր վերջին պաշտօնական տեսակցութիւնները : Ամէնէն վերջինը՝ Աւստրիոյ վարչապետ Ռաապին հետ, հաւանաբար Աւստրո-խորհրդային տնտեսական համաձայնութեան մը հիմերը դնելու համար :

Արդարեւ, Մոլոթով ինք զգացուցած է այդ, երբ ըսած է Վիէննայի մէջ Ֆրանսայի արտաքին նախարարին, — «Մենք հիներս, ալ ծերացանք, պէտք է որ նորեր գրաւեն մեր տեղը» : Յետոյ, Անգլիոյ նախկին վարչապետ Սըր Ուինսթըն Չըրչիլ, որ «իր տեղը արդէն ձգած է նորի մը», իր մէկ յայտարարութեան մէջ, ապացոյց մը եւս կուտայ Մոլոթովի հեռացման մասին տիրող կարծիքին : Մոսկուայի քաղաքականութեան վերջին անկիւնադարձը, որքան ալ ցուցադրական բնոյթ ունենայ կամ ըլլայ արուեստական, «կրնայ բարերար արդիւնքներ ունենալ աշխարհի ժողովուրդներուն մեծագոյն մասին համար», որովհետեւ «նոր մարդիկ՝ Խ. Միութեան ղեկավարները կը դառնան» : Կարելի է ենթադրել թէ «այս դէմքերը, որ բազմաթիւ մարդոց համակրանքը կը վայելեն, ունին այնպիսի նոր ըմբռնումներ, որ շատ աւելի նպաստակայարմար են անոնց՝ որոնք ամբողջ աշխարհի մէջ կը փափաքին խաղաղութեամբ ապրիլ իրարու հետ» :

Խորհրդային խնդիրներու իրագեկները, մեկնաբանելով մեծ դիւանագէտին խօսքերը, կ'ենթադրեն թէ ան կ'ակնարկէ սթալինեան դպրոցին հին հետեւորդին, Մոլոթովի չէզոքացման : Եւ կը կարծեն թէ այն «նոր դէմքը» որ Մոլոթովի տեղը պիտի անցնի Խ. Միութեան փոխ վարչապետ, Անաստաս Միկոյեանն է, որովհետեւ ճանչցուած է Արեւմուտքի մէջ իբրեւ «խորհրդային արտաքին քաղաքականութեան մասին նոր ըմբռնումներու տէր մէկը, որ պիտի յաջողցնէ համակեցութիւնը տնտեսական փոխ յարաբերութեանց հիման վրայ» :

Ցամենայն դէպս, իրազեկ շրջանակները համաձայն են որ Մոլոթովի յաջորդը Կրեմլինէն ըլլայ թէ Միկոյեան, այս վերջինոյն դերը շատ կարեւոր է Արեւելք - Արեւմուտք յարաբերութեանց մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ մէջ ստորագրուեցաւ ֆրանքօ-իսրայէլեան տնտեսական համաձայնութիւն մը :

ՍԸՐ ՈՒԻՆՍԹԸՆ ՉԸՐՉԻԼ իր ընտրական առաջին ճառին մէջ, վեր հանեց մանաւանդ վարչապետ Իտընի արժանիքները :

ԼՈՆՏՈՆԷՆ կը հաղորդեն թէ Խ. Միութիւնը դադրեցուցած է Ջրակածնային հիւլէառումբի վրայ իր փորձերը, որպէսզի Զորս Մեծերու ժողովին նախաձեռնութիւն ունենայ զինաթափութեան վերաբերեալ խնդիրներուն մէջ :

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ դիւանագիտական շրջանակները կը կարծեն թէ խորհրդային դիւանագիտութիւնը նոր «ռումբ» մը պիտի նետէ հրաւիրելով վարչապետ Ատընաուըրը Մոսկուա, Գերմանիոյ միացման խնդիրին առթիւ : Կ'աւելցնեն թէ կառավարութիւնը չի կրնար մերժել այդպիսի հրաւէր մը :

ՆԱԽԱԳԱՀ Այզընհաուըր տասը միլիոն փրանքի վարկ մը պահանջեց խորհրդարանէն, մանկական անդամալուծութեան դէմ չքաւոր երախաներու պատուաստին համար :

(Շար.ը կարդալ Դ. Էջ)

“ ՎԻՃԱԿԸ ”

(ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ)

●

Որո՞ւն ծանօթ չէ, Համբարձման տօնը՝ Հայ ժողովուրդէն «Վիճակ» կը յորջորջուի: Երբէ՞ն ի վեր: — Խորհուրդ խորին: «Վիճակ»ը սակայն յատուկ խաղ մըն է կապուած առաւելապէս Համբարձման տօնին օրուան: Եթէ պատահէր որ յետաձգուէր ան մինչեւ յաջորդ առաջին կիրակին, կամ Հոգեգալուստ եւ կամ մինչեւ Վարդավառ՝ խաղին սկիզբ կ'ըլլար միշտ Համբարձման նախորդ չորեքշաբթին: «Բացառութիւն» կը կազմէին քանի մը «Թրքախօս» շրջաններ, ուր «Վիճակը» երկու անգամ տեղի կ'ունենար, Համբարձման եւ Վարդավառին, այսպէս՝ Ատանա եւ կամ՝ միայն Վարդավառին, օրինակ՝ Կեսարիա:

Ծանօթ է նոյնպէս թէ «վիճակախաղը» բացառապէս «Հայ իգական սեռին» յատուկ է եւ անոր դերակատարները գլխաւորաբար ազապ աղջիկներն են, որոնց կ'ընկերանան մերթ հարսներ, տարեց կիներ, ինչպէս նաեւ մանչեր, վերջինները՝ կամ լոկ իբր հանդիսական եւ կամ մասնակցելու համար երգերուն: Համառօտ նկարագրական մը խաղին:

Համբարձման նախորդ չորեքշաբթին աղջիկները առտուն ծաղկահաւաքի կ'երթան, իսկ իրիկունը արեւու մար մտնելէն վերջ՝ ջուրի: Եօթը աղբիւրէ կամ գետէ կամ ջրհորէ եւ կամ տնէ ջուր կը բերեն ամանով մը. թէ երթալու եւ թէ վերադառնալու ժամանակ խստիւ արգիլուած է խօսիլ, ետեւ դառնալ, ջրոյ ամանը գետին դնել, պէտք չէ հանդիպիլ նաեւ մարդու. եթէ ասոնցմէ մէկը կամ միւսը պատահի՝ անմիջապէս թափելու է ջուրը եւ երթալու նոր ջուր լեցնելու է: Այս գործողութիւնը կը կոչուի «ջուր գողնալ»: Ջուրը «գողցած» ատեն ամանին մէջ կը ձգուի նաեւ ամէն մէկ աղբիւրէն քարիկ մը եւ ափ մը «աւազ»: Նոյնպէս ամանին մէջ կը լեցուի «7 տանիքէ փրցուած» խոտ (Կարին) կամ «եօթը տեսակ ծաղիկ ու ճիւղ» (Խարբերդ): Յետոյ՝ ամէն վիճակահանութեան մասնակցող՝ ամանին մէջ կը ձգէ որեւէ «նշան» մը — օղ, մատնի, գինդեւայլն: Ահա այս խորհրդաւոր իրերով բեռնաւոր ջրամանն ալ կը կոչուի «Վիճակ», որ կը դրուի «աստղունի», այսինքն՝ «բացօթեայ տեղ մը»՝ որպէսզի աստղերը գործեն իրենց ազդեցութիւնը եւ «բախտ ու երջանկութիւն» բերեն «նշանններու» տէրերուն: Գիշերուան ընթացքին աղջիկները կարգով խիստ հսկողութիւն կ'ընեն, որպէսզի չըլլայ թէ մանչերը փախցնեն «Վիճակ»ը եւ կամ որեւէ «նշան» անոր մէջէն, զոր ետ ստանալու համար հարկ պիտի ըլլայ անոնց պահանջածը տալ եւ կրել ամօթապարտութիւն որ չկրցան պահպանել իրենց սիրելի «Վիճակ»ը:

Յաջորդ օր — Համբարձման հինգշաբթին — կէսօրէ առաջ տեղի կ'ունենայ թափօր մը տնէ տուն, փողոցէ փողոց, որու միջոցին «վիճկուորները» ծաղկեփունջերով զարդարուած «վիճակը» հանդիսականօրէն կը պտտցնեն, «Վիճակի երգեր» երգելով, փնջիկներ ընծայելով տնեցիներուն, որոնք կը փոխադարձեն նուէրներով — իւղ, հաւկիթ, ալիւր — եւ իրենց կողմէ վիճակահանութեան մասնակցելու համար մէկմէկ «նշան» ձգելով ջրամանին մէջ: Աղջիկները՝ ստացած նուէրներով կը հաւաքուին տուն մը կամ ծաղկաւէտ դաշտ մը. կ'եփեն, կ'ուտեն ու կը զուարճանան: Կէսօրէ վերջ տեղի կ'ունենայ «վիճակահանութիւնը» տուն մը, բակի մը մէջ, տանիք մը եւ օդը լաւ ըլլալու պարագային՝ դաշտերը:

« Վիճակահանութիւնը » հանդիսական է, նախ կ'ընտրուի «հարս»ը, որ ըլլալու է անդրանիկը իր ծնողքին եւ կ'ըլլայ սովորաբար փոքրիկ, անմեղունակ աղջնակ մը, զոր կը զարդարեն ամէն հնարաւոր միջոցներով, ջանալով կարելի եղածին չափ հին հայ տարազին նմանցնել (Վան), ու հարկին քող մը ձգելով երեսին անթափանց, որ կը ծածկէ թէ գլուխը եւ թէ «վիճակը», զոր իրեն կը յանձնեն այլեւս: Այս միջոցին բոլոր հանդիսականք կը շրջապատեն «հարս»ը իր «վիճակովը». բոլորը կը բազմին. տարեց մը կը բացատրէ «վիճակահանութեան» նշանակութիւնը եւ ի՛րաքանչիւր «բախտահարցուկին» համար ունեցած կարեւորութիւնը: Լաւ երգ գիտցող մը նախերգանք մը կ'ընէ վերջաւորութեան «հարսին» ուղղելով երգին կրկնակը. «Հարս, հան վիճակն ի բարին», կամ «Հանէ, աղջիկս, հանէ»: Որուն վրայ «հարսը» ձեռքը մխելով «վիճակին» մէջ՝ ըստ բախտի կը հանէ առարկայ մը: Որո՛ւն որ կը վերաբերի այդ առարկան կամ «նըշան»ը՝ երգուած երգին բովանդակութիւնն ալ անո՛ր կը հայի եւ անոր բախտը կամ ապագայ վիճակը կը մատնանշէ: Այսպէս կը շարունակուի խաղը, նախ տուն մը երգեցնելով եւ յետոյ «նշան» մը հանելով, մինչեւ որ հատնին «նշաններ»:

« Վիճակահանութեան» այս խաղը իր յատուկ երգերն ունի, որոնք ընդհանրապէս «Ջան գիւլիւմ», «Ջան կիւլիւմ» եւ կամ տեղ տեղ նաեւ «մանի», «մենի», եւն. կը կոչուին:

«Վիճակ»ի այս խաղը ունին նաեւ Յոյները ու Պարսիկները՝ իրենց յատուկ երգերովը:

Իբրեւ նմոյշ՝ կու տանք մէկ մէկ տուն հայ, յոյն եւ պարսիկ «վիճակի երգերու»:

ՀԱՅ

վիճակ բսի հանեցի,
Մըտքիս մէջը պահեցի,
Սըրտիս ուզածն է ասի,
Ես իմ վիճակս սիրեցի:

ՅՈՅՆ

Նստէ՛, աղջիկ, մի՛ աշխատիր,
Ժամանակը ինքը պիտի բերէ քեզ,
Մատնի մը մատիդ համար,
Մատնի մը եւ նշանտուք:

ՊԱՐՍԻԿ

Մի՛թէ ձեր քաղաքը թուղթը շա՞տ թանգ է
Թանաքը կաղամարի մէջ չորցա՞ծ է.
Եթէ գրիչ չունէիր՝ պղպեղի ցօղունով
գրէիր:
Եթէ թուղթ չկար՝ սրտի վարագոյրի վըրայ գրէիր(*):

Հ. Ե. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

(*) Մօտերս լոյս տեսնելիք ուսումնասիրութենէ մը հանուած:

ՀԱՅՐԵՆԻ ԳԻՒՂ

ԲԱԽՏԻՆ ՍԱՓՈՐԸ

●

Մայիս: Արեւելքը երկինքի մէջ:

Բարուկենց Օղիտան, պատուհանէն նայեցաւ դուրս: Գեղեցիկ օդ մը կար: Երկինքը ծովի գոյն:

Փողոցը, սովորականէն տարբեր, ունէր խորհրդաւոր երեւոյթ մը: Ամէն տունի մայր, օրուան տօնին առթիւ աւլած, սըրբած էր իր դուռն ու ճամբան: Աղօթքի թեւ մը չըթիներուն, Օղիտան իջաւ սանդուխէն վար, դրաւ կուժը ուսին ու գնաց աղբիւր:

Աւազանին մօտ, Օղիտա նշմարեց անծանօթ ստուեր մը: Երբ աւելի մօտեցաւ, տեսաւ որ Մնկըլենց Զարդարն էր:

— Բարի լոյս, ըսաւ Օղիտա, անոր:

— Աստուծոյ բարին վրադ, որ այս տարի, քեզ ալ հարս ընէինք:

— Դուն ինծմէ շատիկ մը աւելի հինցուցեր ես: Առաջ քեզ, վերջը զիս:

— Թող այդպէս ըլլայ: Բայց գիտե՞ս Օղտօ, թէ միտքս ինչ դրած եմ: Այսօր վիճակ է, ընկերուհիներով երթանք մեր բախտը փորձենք:

Ոտքի ձայն մը լսեցին: Երէցկինն էր եկողը: Լեցուցին կուժերը ու մեկնեցան: Երբ պիտի բաժնուէին, Օղիտա ըսաւ Զարդարի.

— Ես հիմա կ'երթամ ծաղիկ ժողվելու, ջուր հաւաքելու: Դուն ալ գնա՛ Մրոյին, Սառոյին, Նազոյին, Վարդոյին իմաց տուր:

★

Օղիտա եւ Զարդար, տարիքով թէ բախտով, իրարու շատ կը նմանէին: Միայն տարբերութիւնը այն էր, որ Զարդար մայր, հայր ունէր: Իսկ Օղիտա, բացի կոյր եղբօրմէն՝ ոչ ոք:

Թաղին մէջ, մարդիկ այնպէս կարծեր էին, թէ այս երկու աղջիկներէն զատ ուրիշ դժբախտներ չկային: Ինչո՞ւ, քանի որ ոչ անօթի էին, ոչ ալ ծարաւ:

Բայց ասոնց «դժբախտութիւն» կոչուած գաղտնիքը ուրիշ էր, որ չէր նմաներ հասարակ բանի: Այս աղջիկները, որ քառորդ դարու բեռ մը ունէին իրենց ուսերուն, բնաւ չէին արժանացեր երիտասարդի մը համբոյրին:

Տարիները կ'անցնէին: Կ'անցնէին իրենք ալ կեանքին ճամբէն: Ու ամրան փուշին, քչիկ քչիկ, կը սկսէր նստիլ իրենց սեւ մազերուն վրայ:

Շատ քիչ անգամ տեսնուած է, ան ալ բացառիկ պարագաներու մէջ, որ Հայոց գիւղերը ունենային քանի մը անցած աղջիկներ: Բայց երբ մէկը քսանըհինգը կ'անցնէր, այլեւս կը կոչուէր «տունը մնացած»:

Օղիտա եւ Զարդար, իրենց չար բախտէն, կը պատկանէին այս դասակարգին:

Մայր Եղնար, որ իր բարի սովորութիւններուն համար կը յարգուէր գիւղացիներէն, շատ անգամ մէկը կամ միւսը իր մօտ կանչելով կը խրատէր որ սպասել սորվին, մինչեւ որ բախտը իրենց դուռն ալ զարնէր:

★

Այդ օրը Համբարձում էր: Յոյսը, լոյսը եւ սէրը եղբայրացած՝ աղաւնիի մը պէս կը սաւառնէին գիւղին վրայ: Արեւը ոսկի կը ցանէր երկինքէն, բնութիւնը անուշաբոյր: Խումբ մը աղջիկներ, պճնուած կիրակնօրեայ հագուստներով՝ մտան մայր Եղնարենց պարտէզը: Նազլու, ամէնէն ճարպիկը, մագլցեցաւ թթենիէ մը վեր, շուանը ամրացուց ոստին՝ յետոյ, տախտակ մը տեղաւորեցին վարէն ու սկսան օրօրուիլ, զուարճանալ: Երբ առաջին խաղը վերջացաւ, փռեցին կապերտ մը գետինը ու բոլորուեցան ծրարի մը շուրջ:

Սիրուն սափոր մըն էր, ծաղիկներով զարդարուած:

Հիմա, ամէնքն ալ կ'ուրախանան, միշտ այն յոյսով, թէ սափորը աղուոր բաներ պիտի ըսէր:

Աղջնակ մը, ամէնէն ժամկոչ աղբօր, որուն սեւ ու երկայն մազերը զարդարեր էին կարմիր ժապաւէնով մը, բերին ու կեցուցին սափորին մօտ՝ աչքերը կապ:

Մայր Եղնար հրամայեց: Նազլու արտասանեց քառեակ մը.

Նար տունն եկօ, տունն եկօ,
Քիչ մ'ըլ չամիչ առ եկօ,
Եթէ դըրամ չունիս նը՝
Անոյշ հոգիդ առ եկօ ...

Աղջնակը, ձեռքը մխեց սափորին մէջ եւ քաշեց կապոյտ կոճակ մը: Հաստատեցին, որ կը պատկանէր պանդխտութեան գացող երիտասարդի մը կնկանը:

Կ'երթա՞ս, Աստուած հետդ ըլլի,
Սիրտըդ ուրախ, շէն ըլլի,
Ինչքան ըլ լաւ բան տեսնես՝
Թող քու աչքըդ տունդ ըլլի ...

Պզտիկը, այս անգամ քաշեց ստափէ կոճակ մը: Տէրը նոյնպէս երիտասարդ հարս մը, որուն ամուսինը պանդխտութեան նոր պիտի երթար:

Մեր գեղին ճամբուն վըրայ,
Աղուոր աղջիկ մը տեսայ,
Աչքերը ալ չեմ սեպեր՝
Մազերուն շատ վառեցայ ...

Երբ աղջնակը ձեռքը դուրս քաշեց սափորէն, տեսան որ սիրուն մատանի մը կը փայլփլէր ափին մէջ: Ճանչցան: Օղիտայի մատանին էր այդ: Խումբը, ի պատիւ իրենց երէց ընկերուհիին, սկսաւ ծափահարել: Զի սափորը լաւ գուշակութիւն մը ըրած էր: Օղիտա թէեւ լուր չունէր, բայց ըստ սափորին, տղայ մը կայ եղեր որ կը հետեւի քայլերուն:

Թըփըր թըփըր ձայն կուգայ,
Ելէք տեսէք ո՛վ կուգայ,
Գիւղին բերդէն լուր եկաւ՝
«Իշխանին հարսն է կուգայ» ...

Այս անգամ աղջնակը կը քաշէր մէկ դահեկաննոց արծաթ դրամ մը: Օղիտայի ընկերուհին կարմրեցաւ: Զարդարի բախտըն էր այդ, եւ սափորը հարս ըլլալու լուրը կ'աւետէր:

Մնացածները սկսան նայիլ Նազլուի շրթներուն: Ի՞նչ պիտի արտասանէր արդեօք: Աղէ՞կ թէ գէշ:

Ըս գիշեր, լուսնակ գիշեր,
Եարըս պարտէզն էր իջեր,
Ձեռքը դըրած անկըճին՝
Անոյշ անոյշ կը կանչէր ...

Մէկէն սրտերը դող ելան: Չէին ուզեր որ իրենցմէ որեւէ մէկուն անունին կըցուէր այս քառեակը: Որովհետեւ «եար» բառը կար մէջը: Հետեւաբար ամօթ, ըստ պատմուածներուն: Այլ կ'ուզէին սիրել եւ սիրուիլ առանց տեսնուելու: Երբ պզտիկը ձեռքը քաշեց սափորէն, ուլունք մը երեւցաւ ափին մէջ: Նազլու անմիջապէս խլեց զայն ու դրաւ գրպանը: Սառա, տեսաւ.

— Կեցիր, այդչափ արագ մի վազեր: Քեզմէ առաջ շատիկ հինցնողներ կան:

Նազլու, քէնոտած՝ ձգեց պաշտօնը ու ետ քաշուեցաւ: Բայց Մարիամ եւ Վարդուհի մօտեցան, առին զայն իրենց թեւերուն մէջ ու սկսան չարչարել, որ յայտնէ իր սիրածին անունը: Նազլու, ճարահատ, ըսաւ.

— Մուրատ:

Մինչ աղջիկները կը զուարճանային, մայր Եղնար կը յորդորէր Նազլուն, որ լրացնէ պարտականութիւնը:

Փոխ վրէժի մը երազով, այս անգամ, Նազլու քիչ մը երկար մտածեց: Յետոյ, խոժոռ նայուածք մը նետելով վինքը խոստովանցնողներուն վրայ, արտասանեց.

Այգին զառ մը մըտեր է,
Ակռաս ցաւ մը մտեր է,
Գացէ՛ք ըսէք մայրիկիս՝
Աղջիկըդ եար գըտեր է ...

Հիմա, ամէն մարդ կ'աղօթէր որ այդ բախտը իրեն չվիճակուի: Մայր Եղնար ըսաւ պզտիկին որ բան մը քաշէ: Եւ ահա ափին մէջ երեւցաւ ծիրանի կուտ մը: Նազլու, արթուն՝ կը հսկէ: Ոչ մէկ շարժում: Եւ պոռաց.

— Կուտին տէրը պէտք է որ յայտնուի:

Յանկարծ տեսան, որ Սառա կարմրեր է: Նազլու ատեն չկորսնցուց.

— Հիմա, դո՛ւն ըսէ մեզի տեսնենք, ո՞վ է սիրածդ:

Սառա ի զուր փորձեց արդարացնել ինքզինքը: Չկրցաւ ազատիլ Նազլուի կըսմիթներէն: Վերջապէս տուաւ անուն մը, որ գոյութիւն չունէր ո՛չ թաղին՝ եւ ո՛չ ալ գիւղին մէջ:

Եւ որպէսզի այս աւանդական տօնախմբութիւնը կատարեալ ըլլար, մայր Եղնար խնդրեց Նազլուէն որ քառեակ մըն ալ ի պատիւ Հայ տղուն երգէր.

Հակառակ տիրող խաւարին, մարդ չընդդիմացաւ: Նազլու, այս անգամ արտասանեց իր սիրած երգերէն ամէնէն գեղեցիկը.

Հայ աղջիկներ, աղջիկներ,
Ծափիկ զարկէք աղջիկներ,
Տեսէք մեր քաջերն կուգան՝
Դըրօշակներն բռնած վեր:

Խումբը, ընկերակցութեամբ մայր Եղնարի, կրկնեց երգը: Բառերը թեւեր չինեցին, բարձրացան վեր եւ, իբրեւ գովք քաջութեան, ոգեւորեցին գիւղը ամբողջ, ժողովուրդը համայն:

ԾԱՏՈՒՐ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԸ

*

Շաբաթ, 14 Մայիս, բացուեցաւ Փարիզի Տօնավաճառը Փոռթ տը Վերսայլ գտնուող ընդարձակ տարածութեան մը վըրայ:

Փարիզի Տօնավաճառը 1904ին ծնունդ առած է եւ այսօր կը թեւակոխէ իր 51րդ տարին:

Անհրաժեշտութիւն մը չի ներկայացներ երկարօրէն խօսիլը այս Տօնավաճառի բընոյթին մասին, սակայն կ'արժէ քանի մը թուանշաններ տալ, փաստելու համար այս կարեւոր գործին տարուէ տարի ունեցած յաջողութիւնը:

Անցեալ տարուան Տօնավաճառը ունէր 12·500 ցուցադրողներ եւ 3·800·000 հոգի այցելած էին հոն: Այս տարի Փարիզի Տօնավաճառին ցուցադրողներու թիւը կը հասնի 13·800ի եւ կը նախատեսուի չորս միլիոնէ աւելի այցելուներու թիւ մը որոնք պիտի գան Ֆրանսայի եւ աշխարհի բոլոր անկիւններէն:

Այս յառաջդիմութիւնը պէտք է վերագրել այն իրողութեան որ Փարիզի Տօնավաճառը ամէն տարի, որոշ թուականի մը իր մէջ կը համախմբէ ճարտարարուեստի բոլոր ճիւղերուն վերաբերեալ նմոյշներ՝ մեքենական, ելեկտրականական, բլասթիք, տնական արուեստի, եւ խաղալիկներու, եւ զանոնք կը ցուցադրէ եւ մանաւանդ կը ծանօթացնէ հանրութեան վերագրեալ ճիւղերու նոր գիւտերը:

Բոլոր մասնագէտներուն եւ հնարիչներուն համար այլեւս անհրաժեշտութիւն մըն է դարձած Փարիզի Տօնավաճառը եւ հասարակութիւնը ամէն տարի հաճոյքով կը դիմէ դէպի այդ օգտակար ցուցադրավայրը:

Տօնավաճառին յաջողութիւնը սակայն պէտք չէ վերագրել միայն իր օգտակարութեան, որովհետեւ ան կը հանդիսանայ նաեւ իբրեւ հրապուրիչ եւ աննախընթաց ներկայացում մը, որ կեանքին պատկերը կը ցոլացնէ աշխարհի հինգ անկիւններուն:

Այս տարի Տօնավաճառին կը մասնակցին 37 ազգութիւններ: Այս թիւը մրցանիշ մը կը կազմէ Տօնավաճառի պատմութեան մէջ եւ առաջին անգամ ըլլալով Ամերիկա-

յի Միացեալ Նահանգները կը բերեն իրենց մասնակցութիւնը :

Մեկ թիւ մը որոշ կերպով ցոյց կրնայ տալ Տօնավաճառին կարեւորութիւնը . — Տաղաւարներու միջեւ գտնուած անցքերու տարածութիւնը կը կազմէ երկու հարիւր քիլոմեթրի երկարութիւն մը :

Ամերիկայի տաղաւարը որ ունի 11 մեթր բարձրութիւն, կը գրաւէ 1100 ք. մ. տարածութիւն մը։ Իրենց այս տարուան մասնակցութեամբ Ամերիկացիները կը ձգտին մերձեցում մը յառաջ բերել Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի «գործի մարդ»ոց միջեւ :

Քանատան պիտի ցուցադրէ իր այնքան ճոխ եւ հարուստ մուշտակներու հաւաքածուն : Չիլի պիտի ցուցադրէ իր երկրին արտադրութիւնը, քիմիական նիւթեր եւ հիւսուածեղէններ : Մեքսիկան նոյնպէս պիտի ցուցադրէ իր փօլքլօրը յատկանշող իրեղէններ :

Մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայուի Իրանի տաղաւարին : 1954ի տօնավաճառին Իրան ճոխ ցուցադրութիւն մըն էր ըրած գորգերու : Հաւատարիմ իր աւանդութիւններուն Իրան այս տարի եւս պիտի ցուցադրէ Իսպահանի, Շիրազի եւ Թավրիզի արտադրութիւն եղող հազուագիւտ գորգեր :

Հոլանտա Շուէտ եւ Աւստրիա պիտի ներկայացնեն իրենց երկրին արտադրութիւնները, խուրաքանչիւրը իւրայատուկ ճաշակով եւ գեղեցկագիտութեամբ :

Գերմանիա, Արժանթին, Պելժիա, Եգիպտոս, Սպանիա, Ցունաստան, Հունգարիա, Իտալիա, Լեհաստան, Բորթուկալ, Չեխոսլովաքիա, Եուկոսլաւիա, Վիէթնամ եւ Հարաւային Ափրիկէ եւս կը մասնակցին ճոխ եւ պէսպիսուն ցուցադրութիւններով :

Այս տարուան Տօնավաճառի ընթացքին պիտի ցուցադրուին կարեւոր եւ հետաքրքրական առարկաներ եւ մեքենաներ որոնցմէ մէկ քանին կը թուենք :

Պիտի ցուցադրուի Ֆրանսական ճարտարարուեստի վերջին նորութիւններէն 185 ձիու ուժով հսկայ թրաքթէօր մը ինչպէս նաեւ ասփիրաթէօր մեքենայ մը որուն ծանրութիւնն է միայն 1300 կրամ : Պիտի ցուցադրուի նաեւ սուրճ պատրաստող գործիք մը որ պիտի գլէ անցնի բոլոր մրցանիչները, վասնզի այս գործիքը երեք վայրկեանէն պիտի կարողանայ պատրաստել վեց գաւաթ սուրճ :

Տղոց խաղալիկներու վերաբերեալ ցուցադրութիւնները նոյնպէս պիտի ըլլան այլազան եւ պէսպիսուն գեղեցկութեամբ :

Լուսաւորութեան, կազի եւ ջեռուցումի ցուցադրութիւնները, վերջին նորահնար գործիքներով, պիտի յառաջացնեն մեծ հետաքրքրութիւն եւ որոնք ցոյց պիտի տան այդ մարզերուն մէջ տեղի ունեցած վերջին տարիներու յառաջդիմութիւնները :

Քաղեց՝ Ա. Գ.

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՑԱՌԱՋԸ

ՀԻՆԳ ՄԻԼԻՈՆ ԱՐԺՈՂ ԳԻՐՔ ՄԸ

*

Հոկտեմբեր ամսոյն լոյս կը տեսնէ Սաշա Կիթրիի վերջին գործը՝ «Նաբոլէոն» որուն տպագրութիւնը տենդոտ կերպով յառաջ կը տարուի Մօնաքոյի մէջ : Այս գրքին թիւ մէկ թուագրուած օրինակին գին նշանակուած է հինգ միլիոն ֆրանք :

Գիրքը տպուած պիտի ըլլայ հազուագիւտ թուղթի վրայ եւ կազմը պիտի կատարէ համբաւաւոր Քրէթէ կազմատունը :

Այս հատորին մէջ պիտի երեւան ձեռագիրները Նաբոլէոն Ա.ի, կայսրուհիներ՝ Ժօզէֆինի եւ Մարի – Լուիզի, կայսեր քոյրերուն եւ եղբայրներուն, իր մարաջախտներուն՝ Պէրթիէի, Օկըրոյի, Պէրթրանի, Տավույի, Լըֆէվրի, Քէլլէրմանի, ինչպէս նաեւ Ս. Հեղինէ կղզիի բանտապահին եւ կառավարիչին՝ Սըր Հըտսըն Լավի ձեռագիրները :

Հատորին մէջ պիտի երեւան նաեւ կայսերական ծախսերու հաշուեցուցակները, ստորագրուած նոյնինքն կայսեր՝ Նաբոլէոն Ա.ի կողմէ :

Եւ վերջապէս, այս գիրքին 1 թուակիր օրինակը պիտի յանձնուի իր գնորդին ծըրարուած նոյն այն դրօշակին մէջ որ կը ծածանէր Մալմէզօնի պալատին վրայ, ամէն անգամ որ կայսրը կ'երթար հոն բընակելու :

Գիրքին 2, 3 եւ 4 թուագրեալ օրինակները յաջորդաբար պիտի ծախուին 2 միլիոնի, 800.000 եւ 400.000 ֆրանքի : Մընացեալ օրինակները, 6000 տպաքանակով, պիտի արժեն իւրաքանչիւրը 45.000 ֆրանք եւ պիտի կրեն Սաշա Կիթրիի ստորագրութիւնը :

1809 եւ 1811ի կայսրութեան ծախսերու հաշուեցուցակը կը պարունակէ այս գիրքը, ուրկէ երեւան կուգայ թէ կայսրուհի Ժօզէֆինին յատկացուած էր տարեկան 360.000 ֆրանք (մեր օրերու դրամով բազմաթիւ միլիոններ) միայն իր հագուստ – կապուստին համար եւ 13.500 ֆրանք ալ իր վարսայարդարին կը վճարուէր :

Այնքան ատեն որ Նաբոլէոն Ա. իբրեւ կայսրուհի ունեցաւ Ժօզէֆինը, միշտ ալ իր ծախսերու հաշուեցուցակին մէջ սիւնակ մը պարապ կը ձգէր, որ յատկացուած էր կայսրուհիին հաւանական ծնընդաբերութեան համար ըլլալիք ծախքերուն : Գիրքէն կը տեղեկանանք նոյնպէս որ Նաբոլէոն Ա. իբրեւ էնսթիթիւի անդամ թէեւ տարեկան 1200 ֆրանք կը ստանար, սակայն իր անձնական ծախքերը կը հասնէին 2.377.120 ֆրանքի :

Ժօզէֆինի հետ ամուսնալուծուելէ ետք կայսրը ամուսնացաւ աւստրիացի իշխանուհի Մարի Լուիզի հետ :

Երկրորդ կայսրուհիին արդուզարդին համար յատկացուած գումարն էր տարեկան 680.000 ֆրանք (միշտ միլիոններ մեր դրամով) եւ միեւնոյն ատեն կայսրուհին կրնար տարեկան 950.000 ֆրանք ալ իր զոհարեղէններուն համար ծախսել :

1811ին մասնաւոր հիմնադրամ մը ըստեղծուեցաւ (վեց միլիոն ֆրանք) արքունիքին զոհարեղէնները գնելու համար :

Մարի Լուիզի հետ ամուսնանալէն անմիջապէս ետք, կայսրը հիմնովին նորոգել տուաւ կայսրուհիին ննջասենեակը, որուն մէջ զետեղուած անկողինը միայն կ'արժէր՝ 124.000 ֆրանք :

Կայսրը, ոչ մէկ պերճանք խնայած է իր որդւոյն՝ Հռոմի Թագաւորին ծնունդին առթիւ : Ծննդաբերութիւնը արժած է 27 հազար ֆրանք եւ երեխային խանձարուրին կազմածները՝ 100.000 ֆրանք :

Եւ վերջապէս, Քարուզէլի հրապարակին բարեկարգութիւնը արժած է 2.464.468 ֆրանք :

Այս բոլորը, Սաշա Կիթրի կուտայ իր «Նաբոլէոն» գրքին մէջ :

Խնդիր է թէ թիւ 1 թուագրեալ օրինակին յաճախորդը դիւրին կերպով պիտի ճարուի՞ :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԻ ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿԸ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ, 12 Մայիս. — Շաբաթ երեկոյ (Մայիս 8) Սէն Ժերոմի Ս. Սահակ – Ս. Մեսրոպեան դպրոցի սրահին մէջ, տեղի ունեցաւ Կապ. Խաչի Սէն Ժերոմի մասնաճիւղին կազմակերպած երեկոյթ խնջոյքը :

Խաչուհիներ՝ որոնք օրերէ ի վեր լըծուած էին այդ աշխատանքին, նոյն իրիկունն ալ ցոյց տուին իրենց պարտականութեան գիտակցութիւնը :

Պէտք է ըսել որ խոնարհ տարրերէ կազմուած է յիշեալ մասնաճիւղը եւ սակայն այդ խոնարհ տիկինները անտես չեն առած չքաւորները, հիւանդները եւ օգնութեան կարօտ զանազան տեսակի կարիքաւորներ, միութիւններ եւ հայեցի կրթութեան գործը :

Երեկոյթի սկիզբէն մինչեւ վերջ, ոտքի էին եւ զանազան աշխատանքներ կատարեցին Տիկիններ՝ Ա. Ցարութիւնեան, Հ. Ճանիկեան, Սիմոնեան, Աւտոյեան, Օր. Ալիս Ցարութիւնեան եւ ուրիշներ :

Հանդիսականներու փափաքով թամատայ ընտրուեցաւ Պ. Ս. Աւտոյեանը, վերջինս ալ իրեն փոխանորդ ընտրեց ընկեր. Ս. Ցարութիւնեանը :

Պ. Ս. Չէօրէքճեանի նուագով բացուեցաւ հանդէսը :

Ապա գեղեցիկ ճառ մը կարդաց տիկին Պ. Կոփոյեանը, որ Կապոյտ Խաչի գործունէութիւնը ընդհանուր առմամբ ներկայացնելէ վերջ, յայտնեց որ երեկոյթէն գոյացած զուտ արդիւնքը պիտի յատկացուի Կ. Խաչի օգափոխութեան կայանին եւ թելադրեց օժանդակել իրենց այդ ձեռնարկին :

Պ. Սիմոն Աւտոյեանի հաճելի երգէն վերջ, երիտասարդ Պ. Վարդգէս Աւիկեանըն ալ երգեց «Ազգ իմ որքան նկուն մընաս»ը : Օր. Ալիս Ցարութիւնեանը արտասանեց «Հայաստանի աղջիկները», իսկ Պ. Ս. Չէօրէքճեանը ջութակի վրայ նուագեց Աշոտ Գրաշիի մէկ բանաստեղծութիւնը երգի վերածուած :

Հանդիսականները միաբերան երգեցին «Մենք անկեղծ զինուոր ենք» եւ «Դարձեալ փայլեց» երգերը :

Ընկեր Ս. Ցարութիւնեանի թելադրանքով խօսք առաւ ընկեր Մ. Զօրպաճեանը, որ գնահատեց Կապոյտ Խաչի գործունէութիւնը, մատնանշելով անոր ձեռնարկները բոլոր ասպարէզներու մէջ :

Օրիորդ Դեղձանիկը երգեց «Թառը գոչիս» եւ ուրիշ երգ մը :

Պ. Չէօրէքճեան նուագեց «Ուզուն տարա» եւ կովկասեան պարի ուրիշ եղանակներ :

Երրորդ խօսողն էր ընկ. Ց. Պետրոսեանը որ յայտարարեց թէ Սէն Ժերոմի խաչուհիները տոգորուած են իրենց նպատակներու իրագործումով : Խաչը մեծագոյն խորհուրդն է անձնուիրութեան, գթասրտութեան եւ զոհողութեան : Ցանդուգն գործ համարեց օգափոխութեան կայանի ձեռնարկը եւ Կապ. Խաչը արժանի համարեց ամէն տեսակ օժանդակութեան, մաղթելով կորով եւ խանդավառութիւն :

Պ. Մ. Աւտոյեանը երգեց Վանի գաւառաբարբառով «Վարդնի պացուե Վանայ քաղքի էգեստան»ը :

Հետզհետէ մթնոլորտը տաքնալով. ըսկըսան պարպուիլ բաժակները եւ իրար յաջորդեցին հայկական եւ կովկասեան պարեր, զուարթ խօսակցութիւններ, որոնք տեւեցին մինչեւ կէս գիշերը :

Մեր Խաչուհիները հրապարակ հանած էին վիճակահանութեան տոմսեր, որոնք կը ծառայէին իբր մուտքի տոմսեր : Կէս գիշերէն վերջ, տեղի ունեցաւ վիճակահանութիւնը :

Օրուան նախագահուհին շնորհակալութիւն յայտնեց հանդիսականներուն եւ վիճակահանութեան առարկաներ նուիրողներուն եւ ներկաները ցրուեցան մեծ գոհունակութեամբ :

ԹՂԹԱԿԻՑ

Պ. ՀՐԱՆԴ ԹՈՐՈՍԵԱՆ հրաւիրուած է Ֆրանքֆուրթ դասախօսութիւն մը տալու համար Մայիս 21ին : Նիւթն է՝ «Ազգային շարժումները Ալժերիոյ, Թունուզի եւ Մարոքի մէջ» :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԳԱԶԱՆԸ ԱՍՏՈՒԱԾ ՄԸ Կ'ՈՒԶԷ, գրեց Արեգ Տիրազան, հրատարակութիւն «Հայկաշէն» գրատուն, Պոլիս, 1955 :

ՆԱՒԱՍԱՐԴ, պաշտօնաթերթ Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Փետրուար, 1955, Պուէնոս Այրէս :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐՄՐԱԽԱՅՏ

★

Մի անգամ էլ տանձ էի թափ տալիս, յանկարծ թփերից մի ահագին անասուն դուրս եկաւ ու սկսեց թափուող տանձերը հաւաքել : Կարծեցի գոմէշ է, վերեւից գոռգոռացի, որ հեռանայ : Իր ահագին բրդոտ գլուխը վեր բարձրացրեց եւ զարմանքով վեր նայեց, արջ էր : Ապա մրթմրթալով ու դժգոհ թողեց հեռացաւ :

Վազեցի պատմեցի որսկան Քոչարին : Նա հրացանը վերցրեց ու շտապեց գազանի հետեւից : Քիչ անց մեր ձմեռանոցի վերին քարափներուն որոտաց նրա հրացանը, նորից կրակոցներ լսուեցին եւ որսորդի ձայնից ձորը դմբդմբաց :

— Արջա՛կ, Մացա՛կ, արջ եմ սպանե՛լ, եկէ՛ք, եկէ՛ք, արջ եմ սպանել, եկէք տարէ՛ք ...

Արջի իւղից բերին հօրս ոտները քսեցին :

— Դու էլ ես էս օրն ընկելու, ա՛յ, ձուկ բռնելուց ձեռ քաշի, — զգուշացրեց ինձ մայրս :

Ասում է, է՛լի, կարմրախայտի որսից էլ մարդ կարո՞ղ է ձեռք վերցնել : Նա խրատում է, իսկ իմ ուշքն ու միտքը այն լեռնային գետակում է, գրանիտէ կարմիր վաննայում : Անձկութեամբ նայում եմ լեռան բարձունքներին, խոր ձմեռ է այնտեղ, մշուշապատ սարերում բուքն է ոռնում մոլեգին : Երեւի հիմա մսում են իմ նորելուկ ձկնիկները լերան սառցապատ ջրերում : Թէ՞ ոչնչացել են սառնամանիքից :

— Քեռի Քոչար, ձմեռը սարի ջրերում ձկները կ'ապրի՞ն, — հարցրի ես :

— Խոր գէօլերում կ'ապրին : Բայց թէ ձուկն էնտեղ ո՞րտեղից ... Ինչի՞ ես հարցնում ...

Հը՛մ, ինչի իմ հարցնո՛ւմ. խսկի կ'ասե՞մ որ : Դա իմ սրբազան գաղտնիքն է :

Ինձնից բացի ոչ ոք չգիտէր, որ ձկների մի ահագին բազմութիւն աճում է այնտեղ, Մեծ Ջրվէժից վերեւ :

×

Յաջորդ տարուայ ամառնամուտին մենք նորից սար բարձրացանք :

Վրան ենք զինում կանաչ սարահարթի կենտրոնում : Ես աշխատում էի հապճեպ, անուշադիր, ցրուած :

— Ա՛յ տղայ, քեզ ինչ է պատահել, հօ հետեւիցդ չեն ընկել : Էդուց քամի – բորան կանի, հէնց չինի, որ դիմանայ, — նախատում էր մայրս :

Ինչ իմանայ, որ ուշքս այն երազ – հովտում է, իմ ձկնիկների կողմը :

Քրտնաթոր ու արագ աշխատեցի, գործըս վերջացրի եւ վրանը կանգնեցնելուն պէս, Բողարի հետ ձորն իջայ եւ ճչացի բերկրանքից, դեռ հեռուից երեւում է, որ բոլոր լճակները պլպլում են : Ուրեմն ձուկ է խաղում այնտեղ : Մօտեցայ : Ահա իրենց խատուտիկ կողերն արեւին արած, խաժ աչքերը պլշած, փայլուն աւազների վըրայ տաքանում են մանուկ կարմրախայտերը :

— Բողա՛ր, խելքդ ի՞նչ է կտրում, ովքե՞ր են ձկան թշնամիները ... Ասենք քեզ խելք ո՞րտեղից ... Դու հետս արի :

Ամէն օր հորթերը արածում էին Մեծ Ջրվէժից վերեւ, իսկ ես հսկում էի իմ ձկնիկներին եւ հրճւում այն մտքից, որ նրանք կան, մեծանում են եւ դա իմ գաղտնիքն է, իմ գաղտնի ուրախութիւնը :

Բայց ամառը գաղտնիքը բացուեց, ծերորսորդի փորձուած աչքերից ո՞ւր պիտի պահէի : Քոչար քեռին դեռ հեռուից նկատեր էր, որ վտակում ձուկ կայ :

— Աղա՛, Ստեփանի տղայ, էս տեղ քու մառը խառն է, — դիմեց նա ինձ, երեւի ձմեռանոցում տուածս հարցը յիշելով :

Ես հրճուանքից չիկնեցի : Բայց ահը պատեց ինձ, չլինի՞ թէ ծերունին ձկները որսալու մտադրութիւն ունի :

Բայց Քոչար քեռին եւ սարի բոլոր հասակաւոր մարդիկ խոտի հունձով էին զբաղուած, «օրը տարի էր կերակրում», ձուկ որսալու ժամանա՞կ էր :

Ինչ վերաբերում էր իմ հասակակիցներին, սարւոր երեխաներին, իմ ու Բողարի ահից ո՛վ կը համարձակուէր գրանիտէ վաննային մօտենալու :

Այդպէս, ես ու Բողարը պահպանեցինք այս ձկներին եւ ես այնպէս կապուեցի այդ արարածներին, որ երբ փոթորիկ էր բարձրանում կամ յորդ անձրեւ էր տեղում, այնքան հորթերի վիճակը չէր զբաղեցնում ինձ, որքան այն միտքը, թէ հեղեղը կը քշի – կը տանի իմ կարմրախայտերին :

Մի անգամ էլ նրանց պատճառով կռիւ ծագեց իմ եւ սարւոր կանանց միջեւ :

Սարւորները պատրաստւում էին Վարդավառի տօնին : Տաք եւ արեւ օր էր, կանայք իրենց գորգերը, կարպետները, թաղիքները բարձել էին էշերին տարել - լցրել իմ ձկների «ապարանքը»՝ գրանիտէ վաննան ու փայտէ թակերն առած՝ հարուածում էին իրենց կեղտոտ հնոտիքին :

Վճիտ ջրերը պղտորուել — ապականուել էին, իսկ իմ ձկնիկները սարսափած դէս–դէն էին փախչում : Նրանցից շատերը երեւի ցած գնացին հոսանքով եւ լեղապատառ գահավիժեցին Մեծ Ջրվէժից :

ՎԱԽԴԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

(4) (Շար.)

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ուժերու հիւս. Հնդկաչինէն քաշուելուն զուգահեռաբար, Վիէթմինհի ուժերն ալ պարպեցին հարաւ. Հնդկաչինը, ըստ Ժընեւի համաձայնութեանց: Այնպէս որ մինչեւ 1956ի ընտրութիւնները, իրարմէ անջատ երկու Հնդկաչիններ գոյութիւն պիտի ունենան:

ԱՒՍՏՐԻԱ մերժեց Արեւմտ. Գերմանիոյ բողոքը, Աւստրիոյ գերմանական ստացուածքներուն մասին, առարկելով թէ «խնդրական են յաճախ այդ ստացուածքներու գերմանացումը, Անշլուսէն ետք»:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ Փարիզի նոր դեսպանը Պէպլէր, յայտարարեց.— «Եուկոսլաւեւ-խորհրդային բանակցութիւնները, պէտք է պարզացնեն դիւանագիտական մթնոլորտը, ինչ որ պիտի նպաստէ հաշտութեան դաշնագիրներու մասին ապագայ խօսակցութեանց: Աշխարհ դանդաղօրէն, բայց անպատճառ պիտի դիմէ միջազգային բարւոք վիճակի մը»:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ, թէեւ չի մասնակցիր Փարիզի միջազգային Տօնավաճառին, բայց կարեւոր պատգամաւորութիւն մը պիտի ղրկէ Փարիզ, բաղկացած ճարտարարուեստներու եւ առեւտուրի փոխ նախարարներէն, ինչպէս նաեւ այդ մարզերու փորձագէտներէն:

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ հպատակութիւն ունեցողները, գերմանեւլիբանանեան նոր համաձայնութեան մը հետեւանքով, յետ այսու պիտի կարենան միայն անցագրով ճամբորդել Արեւմտ. Գերմանիա, առանց մասնաւոր արտօնութեան:

ՊԵՐԼԻՆԻ «Զօրս Մեծերու» դեսպանները, 1948էն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով համախմբում մը պիտի ունենան, հարթելու համար գերմանական նախկին մայրաքաղաքին երկու գօտիներուն միջեւ գոյացած վերջին դժուարութիւնները:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ղեկավարներուն պատուիրակութիւնը կը կարծուի որ Պելկրատ պիտի հասնի Մայիս 26ին:

ԱՆԳԼԻԱՆ 15 հազար սթերլինկի նոր վարկ մը պիտի բանայ, Խ. Միութեան հետ իր «Մշակութային կապ»ի գրասենեակին պէտքերուն համար:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ հանրապետութեան նախկին նախագահը Վ. Օրիոլ որ նախկին ռազմիկներու միջազգային կազմակերպութեան նախագահն է, Նիւ Եորք հասաւ կնոջը ընկերակցութեամբ: Հոն կը մնայ երկու շաբաթ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարը Տըլըս, նախագահ Այզընհաուըրի հետ գաղտնի տեսակցութիւն մը ունեցաւ որուն ընթացքին հաղորդեց «դիւանագիտական մեծ շարժուան» ներքին ծալքերը:

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ կուսակցութենէն նախկին նախարար Դանիէլ Մէյէր յայտարարեց որ Եուկոսլաւիա կարեւոր դեր մը կրնայ խաղալ Արեւելք – Արեւմուտք մերձեցման նկատմամբ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարութիւնը կը քննէ Չինաստանի բանակցութեանց առաջարկը՝ Ֆորմոզայի մասին:

ՀՈԼԱՆՏԱԿԱՆ կառավարութիւնը իր հրաժարականը ներկայացուց Ժիւլիանա թագուհիին:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1955 – 1956 Ուսումնական շրջանի արձանագրութիւնները բացուած են:

Մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան:

Direction du Collège Arménien
Samuel - Moorat
26, Rue Troyon - Sèvres (S. O.)
Tél. : OBS. 18-28.

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԻ ՄԷՋ

Այրի Տիկին Վերժին Դաւիթեան եւ զաւակները, Այրի Տիկ. Թագուհի (մայր) եւ զաւակը՝ Արամ Դաւիթեան կը ծանուցանեն որ՝ այս կիրակի Սէն Ժերոմի եկեղեցիին մէջ, տեղի կ'ունենայ Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան արարողութիւն, ի յիշատակ՝ ողբ. Յակոբ Դաւիթեանի: Կը հրաւիրուին ազգականներն եւ բարեկամները:

×

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Հայաստան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը կը հրաւիրէ ընկերները եւ բարեկամները այս կիրակի, ներկայ գտնուիլ հոգեհանգստեան արարողութեան (Սէն Ժերոմի եկեղեցիին մէջ) եւ յետ պատարագին՝ այցելել ողբ. ընկեր Յակոբ Դաւիթեանի շիրիմը:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

29 Մայիս, կիրակի իրիկուն մինչեւ լոյս, Ալհամպրայի սրահին մէջ:

334 Պուլվ. Շավ:

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Երգ, Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (մասնաւոր հրաւիրուած Փարիզէն):

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, ժամը 9ին, քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ (Սալ տէ Ֆէթ)

Բացառիկ պատրաստութեամբ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Շաբաթ՝ 28 Մայիսին, քաղաքապետարանի սրահը, մինչեւ լոյս:

ԻՍԻԻ մէջ, Յունիս 12ին, տեղւոյս քաղաքապետարանին սրահներուն մէջ:

ԹԱՏՐՈՆ - ԾԻԾԱՂ

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ

Cinéma ROXY

65bis, Rue Rochechouart, Paris

24, Մայիս, Երեքշաբթի երեկոյ, ժամը 8·45ին:

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ կը ներկայացնէ

ԳԷՈՐԳ ՏԱՆՏԻՆԵԱՆ

GEORGE DANDIN

Մոլիէռի ծանօթ կատակերգութեան, հայացուածը, երեք արար:

Բեմին վրայ՝ միմիայն ծանօթ դերասաններ՝ ՍԻՐՈՒՀԻ եւ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ, ՔՆԱՐ ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆ, ԻՐՄԱ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ, Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ, Ն. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ եւ Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ:

Բեմադրութիւն՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ

ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

Տոմսերը՝ Գրատուն Հր. Բալուեան, 43 ռիւ Ռիշէ եւ ճաշարան Գեղ. Անէմեան, 12 ռիւ Քատէ:

ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՄԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 22ին, կիրակի ժամը 16էն 24

Սէրքլ Միլիթէռ

Ծոխ պիւֆէ, հաճելի անակնկալներ:

ATTRACTIONS

Նուագախումբ՝

VARTIVANIAN

Մուտք 400 փր.: Տոմսերու եւ սեղաններու համար դիմել՝ Տիկին Մարի Ստէփանի՝

56, Rue St-Georges, Paris 9e

— ԻՐԵՐԾԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քատէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քատէի դիմաց:

Կը խօսի Պ. Յակոբ Նազարեան:

Նիւթ՝ «Արդի Հայաստանի տնտեսական կեանքը»:

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ: Մուտքը ազատ է:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Մեսրոպ Նորոյեան կը ծանուցանեն որ այս կիրակի Փրատոյի Մայր եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն եւ պատարագ, իրենց եղբօր ԱՐՏԱՒԱԶԴ ՆՈՐՈՅԵԱՆԻ (Ամերիկայի մէջ մահացած) մահուան տարելիցին առթիւ:

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

×

Այրի Տիկին Երիցուհի Թէրզեան կը ծանուցանէ թէ, իր ամուսնոյն Տէր ՇԱՒԱՐՇ քհնյ. ԹԷՐԶԵԱՆԻ մահուան 4րդ տարեդարձին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Սէն Ժերոմի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցիին մէջ: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

×

ՍԷՆ ԼՈՒԻ Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի պարատոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Տէր Բարգէն քահանայի մահուան Բ. տարելիցին առթիւ: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

Imp. ARAXES. 46. rue Richer. PARIS 9e

ՀԱՅ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Նախաձեռնութեամբ ԶՕՄԻ

Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ, 24 Ռիւ Սէն Վիքթոր, Փարիզ

Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին

Նախագահութեամբ կաթողիկոսական Պատուիրակ Ս. Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Կարպիս Աֆրիկեանի

Փարիզի Օփերայի աւագ երգչուհի Օր. Ռօզա, Օր. Եղիազարեան եւ Պ. Քիւփէլեան (երգ): Օր. Ս. Գաբրիէլեան (դաշնակ), Օր. Ս. Յակոբեան եւ Պ. Ա. Գմբէթեան (արտասանութիւն), ՓարիզիՕփերայի առաջին պարուհի Օր. Ռէժինա Օհան, (հայկական և կովկասեան պարեր) մասնակցութեամբ Թառխա Գարեգինի եւ Բենոյի:

Նուագախումբի քառեակ մը պիտի կատարէ հանդէսի բացումը եւ մէջ ընդ մէջ պիտի նուագէ հայերէն եղանակներ:

Առաջին անգամն ըլլալով Փարիզահայ բեմերու վրայ նորութիւն մը, Սեւ լապտերով պիտի ցուցադրուի ծաղիկներու ժպիտը:

Մուտք, 300, 200, եւ 150 ֆրանք:

Տոմսերը կը ծախուին հայ գրավաճառներուն մօտ, իսկ հանդէսի օրը սրահին կիչէն:

Վարագոյրը պիտի բացուի ժամը ճիշդ 3ին

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Արենոյշներու եւ Արիներու կողմէ, մասնակցութեամբ բոլոր Թեւիկներու եւ գայլիկներու:

Կիրակի, 22 Մայիս, կէսօրէ վերջ, ժամը ճիշդ երեքին, Ժիմնազի շքեղ սրահին մէջ (ռիւ տիւ Թէաթր Ֆրանսէ):

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժինով: Սկաուտական խարոյկի տեսարանին մէջ՝ պարեր Թեւիկներու եւ գայլիկներու կողմէ, հայկական պարեր Արի-Արենուշներէ: Պիտի նուագէն (դաշնակի վրայ) Տիկ. Լօժէնի Կերկերեան եւ խմբապետուհի Օր. Մ. Մարկոսեան:

Պիտի ներկայացուի ողբացեալ մեծանուն գրագէտ Ա. Ահարոնեանի

ՈՍԿԻ ՀԷՔԵԱԹԸ (տրամ 4 արար)

Նախկին Արի Ժ. Մակարեան, խմբապետ Կ. Յարութիւնեան, խմբապետուհիներ՝ Ալիս Յարութիւնեան, Ալիս Շահմիրեան կը կատարեն գլխաւոր դերերը:

Կարեւոր դերեր ունին՝ խմբապետ Կարօ Պէրպէրեան, Պ. Յակոբ Տօլապճեան, Սիրական Շահմիրեան, խմբապետուհիներ՝ Մ. Աչճեան եւ Եղիսաբէթ Կօչկարեան:

Տոմսերու համար դիմել Արիներուն եւ Արենոյշներուն.

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՀԱՆԴԷՍ – ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի կողմէ, այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը վեցէն 11, Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ:

Կը խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Ուղերձ մը խումբին կողմէ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Օր.ներ Շ. Պենկեան եւ Ա. Քէօսէյեան, Պ. Ա. Գիւփէլեան (երգ): Օր. Ս. Յաբէթնազովեան (արտասանութիւն):

Կը ներկայացուի կենդանի պատկեր մը Ահարոնեանի «Ազատութեան ճանապարհէն» գրուած մը Քրիստափորի շիրիմին այցելութիւն:

Հայկական պար, Օր. Դանիէլեան:

Եւրոպական պար:

Մուտք 100 ֆրանք:

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

244 - 246, Rue Vendôme, LYON
20, Rue Villeroy, LYON

Պահատուրեան նպարավաճառատունը իր յարգելի հայրենակիցները եւ յաճախորդները կը հրաւիրէ ընել իրենց նպարեղէնի գնումները, մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ գզալի զեղչերով:

Կը ներածենք մեր մասնագիտութեան յատուկ ուտելիքներ միշտ թարմ եւ համեղ, դոհ ձգելու մեր յաճախորդները: Բաւ է մէկ անգամ այցելել:

Ունինք թահին, հէլվա, եալանճի տօլմա եւ տըրեւ, ձիթապտուղ յունական Կալամաթա, տեղական եւ թրքական զուտ ձէթ, մասնագէտներու կողմէ յանձնարարուած, պարենային բուժման համար:

Ձերմակ պանիր, քաշքավալ պալքանեան, պամիա եւ ամէն տեսակ ֆրանսական պահածոներ, Կեսարիոյ մասնագիտութեամբ պատրաստուած ընտիր ապուխտ եւ երշիկ, Փէստիլ ծիրանի, պիստակ եւ միջուկը, սահլէպ, մահլէպ, սումաղ, սագըզ, պահար, քիմիօն, չաման եւ բոլոր համեմներ:

Մանաւանդ մեր «ՇԻՐԱԿ» զուտ խաղողէ պատրաստուած օղին անպակաս չմնայ ձեր սեղանէն: Քաշուած համեղ զուտ սուրճը, որ կը մոցնէ ձեր բոլոր յոգնութիւնները:

Կրնանք Ֆրանսայի ամէն կողմերը ուղարկել նոյնիսկ Զուիցերիա եւ Պելժիա:

Կնունքի եւ հարսնիքի համար խմիչքներու համար մասնաւոր գին:

Օր. ՆԱՏԻԱ ՐԷԻԶԵԱՆ

Mr. MARVIN THOMPSON

Ամուսնացած

14 Մայիս, 1955 Փարիզ

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին բոլոր խումբերը.—

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ այս ուրբաթ ժամը 7ին:

ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ այս կիրակի ժամը 10ին

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչները:

Հ. Յ. Դ. Ուսանողական Սեւակ խումբի ժողովը այս Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆԻ «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 20·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Շատ կարեւոր օրակարգ:

ՇԱԻԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը, այս չարաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ (Ա. յարկ):

ԱՆԻԷՌ - ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

ՀԱՄԱԽԱՐՔ. Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին, Պար Վիտալիքի սրահը: Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը կարեւոր է:

ՀԱՅԱՃԻՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ՋԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Վատիկանէն, պատարագ: Ջայնասփիւռէն: Կարճ ալիք 31,41, 25,55 19,84:

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԻ Կապ. Խաչի հանդէսին վիճակահանութենէն շահած են հետեւեալ թիւերը.— 372 404 138 500 282 197 151 253 165 139 276 306 128 207 293 451 102 435 471 485 97 392 499 191 170 եւ 69:

Ստանալու համար դիմել Տիկին Ա. Յարութիւնեանին Պուլվ. Արարատ, Սէն Ժերոմ:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 20 ՄԱՅԻՍ • VENDREDI 20 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7678 31e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3089

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՆԵՆՔ ՄԵՐ ԴԱՏԻՆ ՀԱՄԱՐ

•

Կրնանք ըսել, որ շատ քիչ բան: Իսկ համազգային ուժերով՝ ոչինչ :

Մեր աշխատանքները հայ դատին համար՝ անհատական են կամ մասնակի միայն :

Համազգային, լայնատարած գործի մը չենք ձեռնարկած, որովհետեւ չունինք միութիւն՝ համազգային նպատակներու շուրջ: Բաժնուած ենք, թշնամական ըլլալու աստիճան :

Կան ուժեր ու կազմակերպութիւններ, որոնք ամէն բան վերջացած կը համարեն ներկայ «խորհրդային» Հայաստանի գոյութեամբ եւ համայնավար իշխանութեան փառաբանութեամբ: Լորձնաշուրթն փառաբանութեամբ, ինչպէս տարիներ առաջ բանաձեւեց նոյն ճակատէն ծանօթ բանաստեղծ — մտաւորական մը, իր ճակատին դէմ դառնութեան մը պահուն : Այս ուժերը կը կարծեն որ արտասահմանի հայութիւնը արժէք մը չունի կամ կրնայ ունենալ այն չափով, ինչ չափով որ ուժ կուտայ ան ներկայ Երկրին. Հայաստանի, կը փառաբանէ անոր իշխանութիւնը, կը տօնէ զայն, կ'աջակցի անոր առօրեայ ու հեռաւոր նպատակներուն: Եթէ, երբեմն, ճիչեր կ'արձակեն անոնք մեր դարաւոր թշնամիին դէմ, ատիկա ալ «ձեւ բանի» է, ինչպէս կ'ըսուի, խաբելու համար հայ զանգուածները, շահագործելով անոնց ազգային զգացումները, ի նպաստ իրենց սեփական հաշիւներուն :

Ասոնց համար համայնավար իշխանութիւնը երկինքէն իջած մանանայ մըն է, որով կ'ապրի հայ ժողովուրդը ապահով ու կուշտ, եւ որով կ'ապրին մանաւանդ իրենք, բախտախնդրութիւններու անձնատուր :

Նոյն այս ճակատէն, ուրիշ տարրեր, իբրեւ առանձին ուժ արհամարհելի, այլ սակայն նշանակելի զարձած իբրեւ ուղեկից, կ'ընդունին կատարուած իրողութիւնը, իբրեւ լաւագոյն լուծումը հայ դատին: Ո՞ր նոր խնդիրներ պիտի հանէ, կը մտածեն անոնք, ինչ հարկ կայ բողոքելու Հայաստանի բռնագրաւման դէմ, քանի որ ժողովուրդը կ'ապրի կերպով մը. Ի՞նչ հարկ կայ նոր ճիղեր թափելու, նոր գոհողութիւններ ընելու, մանաւանդ որ իրենց գերագոյն հակառակորդը՝ Դաշնակցութիւնը դուրս է երկրէն եւ անհաշտ՝ համայնավար իշխանութեան հետ ...

Ինչո՞ւ չօգտուիլ առիթէն, «Հայաստանեան» ճակատին միանալու եւ թեւ ու թիկունք դառնալու՝ Դաշնակցութիւնը հալածող ուժերուն: Ցանուցն Հայաստանի հայրենասէր հռչակուելու, եւ յանուն էջմիածնայ, եկեղեցասէր դառնալու համար : Կա՞յ աւելի շահաբեր դիրք, մէկ կողմէն՝ մանանայէն օգտուելու եւ միւս կողմէն՝ Դաշնակցութեան դէմ պայքարելու համար յաջողութեամբ :

Այս կացութեան առջեւ, միակ ուժը կը մնայ Դաշնակցութիւնը, ազատատենչ տարրերու եւ դեռ առողջ ու մաքուր անկախ մնացած հայերու հետ :

Հայ դատի լուծման ի նպաստ պայքարը, Սփիւռքի մէջ տիրող պայմաններուն բերումով, կրնայ շատ կարեւոր նպատակներու ձգտիլ եւ իրագործել անոնց մեծ մասը, կարճ ժամանակէն: Ամենակարեւոր խնդիրը՝ օտար, վճռական ուժերու մօտ շահագրգռութեան ստեղծումն է մեր հայրենիքը ճանչցնելու աշխատանքը, իր անցեալ ու ներկայ դիրքով, ապագայ կարելիութիւններով: Անհրաժեշտ է քաղաքական, գիտական ու պատմական ուսումնասիրութիւններով ապացուցանել հայ ժողովուրդի արժէքը, առնուազն՝ իր շրջապատին մէջ, վեր բարձրացնելով զայն մօտացումի ու արհամարհանքի աստիճաններէն :

Հայը, ինչպէս անցեալին, ներկային ալ կարեւոր ազդակ մըն է, ու կրնայ ըլլալ քաղաքական ու ռազմական, տնտեսական ու քաղաքակրթական՝ Միջին Արեւելքի մէջ: Այս համոզումը ոչ ճառերով կարելի է ներշնչել ու հիմնաւորել, ոչ ալ բարեացակամութիւններով: Ատիկա կարելի է հիմնաւորել եւ ներշնչել աշխարհը վարող ուժերուն, անոնց հետ շփման մէջ ըլլալով անընդհատ, իրազեկ դարձնելով զանոնք մեր արժէքներուն եւ մեր ուժերուն, շօշափելի եւ լրջմիտ փաստարկութեամբ :

Սակայն, այս բոլորը ընելու համար, կամ ընելէ առաջ, անհրաժեշտ է որ նախ մենք ուժ դառնայինք, իբրեւ ամբողջութիւն, ֆիզիքական, բարոյական ու մշակութային զօրութիւն: Ըլլայինք կազմակերպուած ազգ մը՝ մեր նպատակներուն շուրջ յստակ համագործակցութեամբ, մեր մշակոյթին շուրջ միակամ ու աշխատանքի միջոցներուն շուրջ գիտակից ողհարբերութեամբ: Այդպէս չէ սակայն մեր իրականութիւնը, որովհետեւ Սփիւռքի հայութիւնը պառակտուած է, Ամերիկահայութիւնը մանաւանդ, իր եկեղեցիին եւ նոյնիսկ մշակոյթին շուրջ, մէկ կողմ թողելով ազգային ու քաղաքական իր նպատակները :

Ինչ մեծ արդիւնքներու կը հասնէինք եւ ինչ մեծ դեր կը կատարէինք, եթէ աշխատանքներ ըլլային ընդարձակ համագործակցութեամբ մը, համազգային ատեանով, նիւթական ու բարոյական լայն միջոցներով :

Պիտի գա՞յ գիտակցութեան ժամը, եւ պիտի արթննա՞յ վերջապէս ազգային գիտակցութիւնը, եթէ ոչ բոլորին, գէթ մեր ժողովուրդի առողջ ու գիտակից խաւերուն մէջ:

Ջենք յուսահատած :

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՕՐԷՆՔՆԵՐԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԵՑԱՆ

•

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կառավարական պաշտօնաթերթը հրատարակեց երէկ 120 նոր օրէնքներ, զորս նախարարական խորհուրդը որոշած էր իր առջի գիշերուան նիստին մէջ : Ինչպէս հաղորդած էինք, կառավարութեան «բացառիկ իրաւասութիւններու» ժամանակաշրջանը վերջանալով այսօր Մայիս 20ին, կը սպասուէր որ նախարարաց խորհուրդը վերջին անգամ մըն ալ անոնց դիմէր, եւ հրատարակէր նոր օրէնքներ՝ շարք մը բարեփոխութեանց համար :

Ինչպէս ընդհանուր պատկերը ցոյց կուտայ, բազմաթիւ մարզերու կը վերաբերին տրուած որոշումները: Թէեւ ամէն օրէնքներն ալ նոյն կարեւորութիւնը չունին, սակայն մէկ քանին անկասկած սկիզբն են հիմնական բարեփոխութեանց: Ցամենայն դէպս, նոյնիսկ ոչ այնքան հիմնական նըկատուած հարցերու մասին, կամ արդէն գոյութիւն ունեցող կացութեանցվերաբերեալ ձեռք առնուած նոր միջոցները, որոշ բարելաւում մը կը բերեն :

Նախ տասը օրէնքներ՝ որ առաւելաբար ծրագրի հանգամանքն ունին իբրեւ նիւթական յատկացումներ՝ շարք մը ապագայ իրագործումներու. — Հիւլէական ուժ, ելեկտրական կազմածի այժմէացում, նաւային շինութիւններ, հողագործական կրթութիւն եւ յարակից խնդիրներ, զաղթավայրերու մէջ նոր ձեռնարկներ, գիտական հետազօտութիւններ, առողջապահական եւ համալսարանական բարեփոխութիւններ „եւն.:

Ընկերային գետնի վրայ կարեւոր է աշխատաւորներու արդիւնաբերութեան զարգացած շահերուն մասնակցիլը :Անշուշտ խնդիրը շահարաժինի մը չի վերաբերիր, բայց գործատէր — աշխատաւոր համաձայնութենէ մը ետք, գործաւորը որոշ վարձատրութիւն մը կրնայ ստանալ եւ այդ գումարը ոչ մէկ տուրքի ենթակայ է: Նաեւ՝ միջոցներ ալքոլամոլութեան դէմ (մասնաւոր դարմանատուն — քննարաններ) եւ Ընկերային Ապահովութեան վարչաձեւին բարեփոխում :

Շարք մը բացառիկ օրէնքներ կը վերաբերին բնակարաններու վարձքերուն եւ շինութեան, որուն համար նոր դիւրութիւններ պիտի տրուին: Շինութեանց խնդիրը քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ: Ոչ առողջապահական նկատուած տուները պիտի քանդուին :

Իսկ տնտեսական եւ ելեւմտական գետնի վրայ, հողագործներու համար օգնութեան վարկի հիմնադրամ մը: Ձնաչողութեան տնտեսկի բարեփոխում, ճարտարարուեստական ձեռնարկներու համար մասնաւոր դիւրութիւններ :

Մ.ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՆԱԽԱԳԱՀԸ

ՊԱՐԶԵՑ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԴԻՐՔԸ

Լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին նախագահ Այզընհաուըր, անդրադառնալով Խ. Միութեան «դիւանագիտական արշաւին», յայտնեց թէ Մ. Նահանգները «ի գին ամէն ինչի գիշողական դիրք մը պիտի չունենան միջազգային ժողովներու ընթացքին» ինչ որ թէ՛ իր, եւ թէ բազմաթիւ երեսփոխաններու համոզումէն կը բխի : Ամերիկան բնաւ ծուղակը պիտի չիյնայ : Կարգ մը գետիններու վրայ, գիծիլ պիտի նշանակէ ուրիշ ժողովուրդներու իրաւունքները պաշտպանելէ հրաժարիլ :

Իսկ չորս վարչապետներու ժողովը կըրնայ միայն համաձայնութեան ընդհանուր ուրուագծերը որոշել, հիմ մը տալու համար դիւանագէտներու աշխատանքին : Ֆորմոզայի խնդրին մասին, յայտնեց թէ ոչ մէկ իրական նորութիւն կար, եւ թէ Չինաստանը տակաւին դրական քայլ մը չէր առած, որպէս զի կարելի ըլլար զինադադար մը կնքել այդ շրջանին մէջ :

Իրազեկ շրջանակներու կարծիքով, շատ աւելի անորոշ դիրք բռնեց նախագահը, չէզոք երկիրներէ կազմուած գօտիի մը հաստատման խնդրին հանդէպ: «Այդպիսի լուծումի մը համար ,բանակցութեանց առջեւ դուռ չենք գոցեր»: Սակայն Եւրոպայի մէջ ստեղծուած չէզոք գօտին պէտք չէ որ զինուորական պարապ մը գոյացնէ, չէզոք երկիրները պէտք է ունենան ուժեղ բանակ մը: Շատերու կարծիքով այս մասին նախագահը «կամ շատ բան ըսած է եւ կամ շատ քիչ բան»: Մանաւանդ որ, նոյնիսկ եթէ համաձայնութիւն գոյանայ «գօտիի» մը ստեղծման համար, այդ չի նշանակեր թէ տեսակէտները կրնան նոյնը ըլլալ բաղկացուցիչ երկիրներու մասին : Արդարեւ, կը կարծուի որ Խ. Միութիւնը կը մտածէ Եուկոսլաւիա — Աւստրիա — Զուիցերիա — Միացեալ Գերմանիա — Շուէտ — Ֆինլանտա շղթային մասնաւորապէս, մինչդեռ Մ. Նահանգները համաձայն գտնուելու համար պիտի պահանջեն ատոնց մէջէն դուրս հանել Գերմանիան, եւ ներս մտցնել Խ. Միութեան արբանեակ պետութիւնները:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, անդրադառնալով Պանտունկի մէջ ծրագրուած ափրեւասիական տնտեսական համագործակցութեան, յայտարարեց թէ Ճափոն, ճարտարարուեստի մէջ ասիական ամէնէն յառաջացեալ երկիրը, պէտք էր տնտեսական համաձայնութիւն մը կնքէր Չինաստանի հետ, եւ բերէր իր օժանդակութիւնը Ասիոյ եւ Ափրիկէի տնտեսական կեանքին :

ՓԱՐԻԶԻ հեռաձայնային սպասարկութիւնը մշակած է նոր ծրագիր մը, հեռաձայնի հանրային ընկալուչները ուղղակի դրամի կտորներով բանեցնելու համար: Առաջին փորձերը կը կատարուին Միջազգային Տօնավաճառի հեռաձայնային խցիկներուն մէջ :

ՓՈՑՏԱՄԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

ՊԻՏԻ ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԻ՞Ն

Պերլինէն կը հաղորդեն թէ ըստ ռուսական դեսպանատան մէկ պաշտօնատարին յայտարարութեանց, Խ. Միութիւնը դիւանագիտական «մեծ տարօրութեամբ» առաջարկներ պիտի ընէ շուտով, երկու Գերմանիաներուն միացման մասին: Այս լուրը կը մօտեցնեն Պելկրատի իրազեկ շրջանակներու այն կարծիքին թէ Խ. Մ.ը պատրաստ է վերաքննելու Փոցտամի համաձայնութեանց կարգ մը տրամադրութիւնները, մանաւանդ Գերմանիոյ արեւելեան սահմանին՝ Օտէր — Նիս գծին մասին: Եթէ հաստատուի այս լուրը, «զգացայցունց պիտի ըլլայ» ինչպէս կ'ըսեն իրազեկները, որովհետեւ արեւելեան պետութիւնները իրենց «ամբողջականութեան առանցքը» կը նկատեն Օտէր — Նիսը : Եւ յետոյ տարիներ շարունակ խորհրդային դիւանագիտութիւնը յանուն Փոցտամի խօսելէ ետք, ահա ինք խնդրոյ առարկայ պիտի դարձնէ զայն: Ցատկանշական են նաեւ շարք մը յայտարարութիւններ.

— Խ. Միութեան փոխ արտաքին նախարարը Սեմոնով, մասնագէտ գերմանական խնդիրներու ըսած է.— «Ռուզվէլթ եւ Սթալին 1944ին Գերմանիոյ հանդէպ դիրք մը սխալուեցան բռնել, զոր այժմ Խ. Միութիւնը կրնայ վերաքննել »:

— Իսկ պաշտ. նախարարը Մար. Ժուկով՝ կը թուի յայտնած ըլլալ իր սպայակոյտին թէ «Խ. Միութիւնը կ'ընդունի որ Փոցտամը արգելք մըն է գերմանական միացման եւ անոր հետ բարւոք յարաբերութեանց համար »:

Կը կարծուի որ մանաւանդ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Խրուշչեւն է որ կ'ընդդիմանայ առ այժմ Փոցտամի վերաքննման ծրագրին: Սակայն կրնայ ըլլալ որ Օտէր Նիս գիծին արեւելքը գտնուող նահանգները դրուին գերմանեւլեհական միացեալ վարչաձեւի մը տակ: Կամ առնուազն տնտեսապէս սերտօրէն կապուին Գերմանիոյ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՐՁԱՊԵՏ Էտ. Ֆոռ, ճառի մը ընթացքին յայտնեց առջի օր, թէ որպէսզի Ֆրանսան աւելի հաստատուն կառավարութիւններ ունենայ, պէտք է որ «վստահութեան քուէարկութիւնը» կիրարկուի միայն ելեւմուտքի մարզին մէջ: Ցետոյ նպաստաւոր գտաւ խորհրդարանի նիստերուն աւելի կարճատեւ ըլլալը :

ՓԱՐԻԶԻ զինուորական ատեանը մահուան դատապարտեց Շթրութհոֆի արգելարանին բանտապահներէն երեքը, իբրեւ պատերազմի ոճրագործ: Ուրիշ մը՝ ցըկեանս բանտարկութեան եւ հինգերորդը՝ 15 տարուան :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը Նեհրու յայտարարեց, թէ Չինաստանի վարչապետին խոստովանութեամբ, Թիպէթի «համայնավարացումը» կը կարօտի 50էն հարիւր տարուան: Շու Ան Լէյ շեշտած է այն պարագան թէ Թիպէթը չճանչնալ կը նշանակէ այդ մասին մօտ ապագայի մը համար ենթադրութիւններ ընելը :

ԱՆԳԼԻՈՅ Փէքինի գործավարը նոր տեսակցութիւններ ունեցաւ պաշտօնական անձնաւորութեանց հետ, Ֆորմոզայի մասին չինեւամերիկեան բանակցութիւնները յաջողցնելու համար: Նոյն ուղղութեամբ կ'աշխատի Հնդկաստանի արտաքին նախարարը, որ այժմ Փէքին կը գտնուի :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ծանր ճարտարարուեստի աշխատաւորութեան համագումարին, կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը Խրուշչեւ յայտարարեց թէ խորհրդային պատուիրակութիւնը «սրտագին բանակցութիւններ» պիտի վարէ Եուկոսլաւ ղեկավարներուն հետ : Ցետոյ վեր հանեց ուրիշ պետութիւններու խնդիրներուն միջամուխ չըլլալու սկզբունքը ...

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՊԱՅՔԱՐԻ ԵՒ ԼՈՅՍԻ ՍԵՐՈՒՆԴԸ

*

Օր ու արեւ չտեսանք, բանաստեղծին ըսածին պէս: Բայց միշտ կարօտավառ խանդութեամբ սիրեցինք լոյսը: Սիրեցինք կրակը, որուն ճարճատումները լսելով մեր հեծեծանքները խեղդեցինք մեր վիրաւոր կուրծքին տակ: Լոյսի ծարաւէն մեր հոգիները տանջուեցան եւ լոյսի գինովութեամբ յաճախ զգայախաբ եղանք: Բայց ոչ մէկ անգամ ի սպառ շիջեցաւ մեր վառած կրակը: Մեր վառած ճրագին իսկ հասցուցինք սաստիկ ցուրտին իսկ, երբ ձմեռը աղամանդէ կղպանքով գոցած էր հայրենի աղբիւրները բոլոր:

Հաւատացինք, որ երկիրը պիտի արթննար իր մռայլ թմբիրէն եւ կեանքի մեծադոյն ծնծղաները պիտի հնչէին՝ աւետելով «յարուցեալ փեսայ»ին գալուստը: Որքան յոգնաթիւ էին գերեզմանները, այնքան աւելի օրօրոցները շարժեցան սարսռագին մեր տուներուն մէջ: Որքան ողբ ու կոծ կար, այնքան աւելի օրհնութեան երգեր ծաղկեցան մեր շրթներուն վրայ, որոնք վարժ էին միշտ սիրոյ եւ ուրախութեան երգեր մրմնջելու:

Հազիւ լուսեղէն սահմանները հասած՝ մահուան արիւնոտ գիշերներէն ետքը, նորէն ինկանք տատասկոտ ու անվախճան ուղիներու վրայ: Բայց լոյսը աւելի բորբոքեցաւ մեր շունչին արծարծող սաստկութենէն եւ մենք դէպի նպատակը քալեցինք անյողդողդ:

Այսօր չէ որ պիտի ընկրկինք, երբ ահա պայթեր է փոթորիկը եւ կը սպառնայ քանդել մեր ոգեկան մեհեանները վերջին:

Պիտի չթողունք, որ սուկ իր յետին կաթիլներով առկայծի ոսկեշող ճրագը, զոր տասնըհինգ դար առաջ սուրբի մը խնկաբոյր ձեռքը վառեց մեր ժողովուրդին անմահութեան ի խնդիր:

Պիտի չթողունք, որ կայծ մը իսկ պակսի անոր պայծառութենէն: Վարդի մը թերթիկն իսկ հողմավար ինկնայ փառահեղ այն պսակէն, զոր Սուրբին մատները հիւսեցին Հայոց աշխարհի անաշուն պարտէզներէն:

Պատուոյ խնդիր պիտի համարինք մեր պապերէն մեզի հրիտակուած շքեղ հարստութիւնը գոնէ անփոփոխ կտակել ապագային, եթէ բան մըն ալ չկարենանք աւելցնել անոր վրայ:

Ոսկի բուրվառները լեցուն էին խունկով եւ անոնց կրակն էր անշէջ: Գինիով՝ բիւրեղեայ սափորները: Անոնց տէրն ենք այսօր. բայց անոնք փոխանցելի են մեր ձեռքով եւ անոնց յաւիտենական տէրը ժողովուրդն է միայն:

Ինչ փոյթ, որ դժբախտ սերունդ մը եղանք. արիւն արցունքի սերունդ, չմարեցաւ երբեք մեր հոգիին մէջ ապրելու կամքը:

Որքան մեծ էր տառապանքը, այնքան աւելի բոցավառ եղաւ միշտ բերկրանքը մեր տարած յաղթանակներուն: Ոչ մէկ յոյս իր շիջումով ջլատեց մեր ուժը:

Մենք մեզի հետ աշխարհ բերած էինք փրկարար գաղտնիք մը, որուն խորհուրդը մինչեւ այսօր անթափանցելի կը մնայ շատերուն: Բայց անիկա ափ մը հողն էր, Հայրենի հողը՝ զոր մենք շօշափած էինք մեր ձեռքերով: Կոխած էինք անոր վրայ. եւ անոր փոշիէն մաս մը անքակտելիօրէն կպած էր մեր ոտքերուն, երբ օտարութեան դժնդակ ուղիներէն անցանք: Սրբազան աւանդ համարեցինք զայն, մեզմէ փոխանցելի գալիք սերունդին: Անիկա մեր ոտքին տակն է եւ մեզի մռնչել կուտայ մոլեգին զայրոյթով, մեզի աղաղակել կուտայ մեր սէրը եւ պաշտումը ամէն բանի հանդէպ, որուն մէջ բաբախումներ կան ցեղին սրտէն:

Այդ ափ մը փոշիին մէջ մեծ Հայրենիքի մը գաղափարը անշէջ կը մնայ միշտ:

Մենք հոս հազիւ մեր աչքերը բացած՝ տեսանք երկնամերձ լեռները, որոնց մէջ բոցաթեւ վիշապներ եւ անպարտելի դիւցազուններ կը բնակէին: Մերն էին այդ լեռները՝ ներշնչարաններ զօրութեան: Մեր մանկութիւնը վարժուած էր անոնց կայծակներուն եւ մրրիկներուն, անոնց կողերէն ժայթքած ահեղաձայն ջրվէժներուն:

Այս բոլորը կորսնցուցինք: Անոնց միայն յուշը կը մնայ մեր հոգիին մէջ: Բայց չկորսնցուցինք անոնց խորհուրդով դարբնուած շղթան, որ մեզ Հայրենիքին կը կապէ բազմաթիւ օղակներով:

Մենք եթէ դժբախտ սերունդ մը եղանք, մեր ունեցած կորուստներուն եւ կրած չարչարանքին համեմատ եղաւ միշտ մեր սիրոյ սաստկութիւնը: Թոյլ չտուինք, որ փշուր մը պակսէր մեզի բաժին հանուած պատառ մը այն օրհնեալ հացէն, զոր թըշնամին չէր կարողացած ամբողջապէս յափշտակել մեր պապերուն սեղանին վրայէն:

Թոյլ չտուինք, որ կաթիլ մը պակսէր սրբազան գլխանքի ոսկի բաժակէն, զոր ամէն առաւօտ լեցուած կը գտնէինք մեր սնարին մօտ, իբրեւ «գանձ ողորմութեան»:

Եւ միշտ վառ մնաց մեր հոգիին մէջ ուժը, Աստուածածնայ բերկրանքը, որ մեզ թմրութենէ արթնցուց, որպէսզի «զուարթնոց նմանինք»:

Եւ այսպէս երբեք չդադրեցանք հաւատալէ Արդար Արեգակին եւ անոր ալէլուիա երգեցինք, որովհետեւ մեր պապերուն աստուածը հաճեցաւ մեր շրթները բանալ քաղցրութեամբ:

Բայց հիմա արդէն սկսեր ենք բոլորել մեր կեանքին շրջանը: Աւանդը միշտ մեր մօտն է, մեր արթնութեան եւ պահպանութեան յանձնուած: Ափ մը փոշի, իբրեւ հաղորդութիւն Հայրենիքի խորանէն: Պատրաստ ենք զայն փոխանցելու գալիք սերունդին:

Մեզմէ աւելի դժբախտ չէ ան, որ չէ տեսած մեր գերեզմաններուն եւ օրօրոցներուն վերեւ կամարուած երկինքը:

Անոր աչքերը մեր բիբերուն սեւեռումովը պիտի տեսնեն: Անոր ականջները մեր ձայնին ընդ մէջէն պիտի լսեն: Ան մեր գրածները կարդալով պիտի ճանչնայ, եւ մեր քալած ուղիներով պիտի հասնի լուսեղէն հանդրուանը:

Մաղթենք, որ հասնի. եւ պիտի հասնի անկասկած, եթէ գիտնայ մեր աղօթքներուն հարազատ մրմունջովը ողջունել առաւօտեան լոյսը: Եթէ գիտնայ պաշտել գեղեցիկը, որ մարմնացեալ է մեր եկեղեցիներուն, ինչպէս մեր խնկաբոյր մատեաններուն մէջ: Գեղեցիկը՝ որ աղօթք է Շնորհալիի շարականներուն մէջ, եւ մահատարփ սուրբի մը թախանձանքը, Նարեկացիին մօտ:

Եթէ գիտնայ մանաւանդ, որ աշխարհի եւ մարդկութեան առջեւ ճակատաբաց կանգնող ժողովուրդի մը զաւակն է ինք, ոչ թէ որովհետեւ փառքի պսակն է շահած պատերազմի դաշտին վրայ, այլ որովհետեւ ամէն բանէ առաջ ստեղծած է անկորնչելի գեղեցկութեան լոյսը, եւ հեզօրէն, անսպառօրէն, յաւիտենօրէն ողողուած է այդ լոյսով:

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

1915 — 1955

*

Նախորդ յօդուածիս մէջ գրած էի թէ մաս մը Հայեր, Սինճար Տաղի Եզիտիներուն քով ապաստան գտան: Թէ ի՞նչ կերպով եղաւ, անոնց անցքը դէպի Սինճար: Այս հարցումին պատասխանելէ առաջ դարձեալ պիտի կրկնեմ շատ անգամներ գրուած են խօսուած սա եղելութիւնը թէ Թուրքերուն նպատակն էր տարագիրները տեղէ տեղ փոխադրելով զանոնք բնաջնջել յոգնութեան, անօթութեան եւ ասոնց անմիջական հետեւանքը հիւանդութեան միջոցով: Ֆրանսացի հեղինակ մը որ գացած է Արեւելեան Անատոլու 1939ին, գիտական բնաջնջում կ'անուանէ:

Ուրեմն Տէր Զօրը վերջակէտ մը չէր: Արդարեւ առաջին կարաւանները տարին մինչեւ Մուսուլ, աւելի վար մինչեւ Քէրքիւք, Մուսուլի վիլայէթին շրջանը ընել տուին: Դէպք մը պատճառ եղաւ որ դէպի Մուսուլ առաքումը դադրեցնեն: Տէր Զօրէն Մուսուլ ճամբուն վրայ կը գտնուի Սինճար Տաղը, հոն բնակող Եզիտիները իրենց լեռներէն վար իջնելով՝ ամբողջ կարաւան մը ոստիկաններուն ձեռքերէն խըլելով տարած են իրենց լեռները եւ ապաստան տուած: Եզիտիները Թուրքերուն թշնամի էին, հետեւաբար Հայերու բարեկամ: Մենք ալ երբ Ջարդին տեղէն փախանք, մեր նպատակն էր Սինճար երթալ, երեք օրուան ճամբայ, բայց պէտք էր Խապուրը լողալով անցնիլ, վերջէն երեւան ելաւ որ մեր մէջէն շատեր լողալ չէին գիտեր, որով այդ ծրագիրէն հրաժարելով դէպի Արեւմուտք ուղղուեցանք:

Երբ այս դէպքը իմացանք Տէր Զօրի մէջ, ուրախացանք որ մեզ Տէր Զօրի մէջ հանգիստ պիտի ձգեն: Որքա՜ն միամիտ ենք եղեր:

Եզիտիներուն մասին շատ բան չենք գիտեր, Թուրքերը կ'ըսէին թէ սատանայ կը պաշտեն: Իրենց անունէն դատելով կը թուի թէ՝ իբրեւ մարգարէ կը ճանչնան Եզիտը Պիլլահը: Եզիտը Պիլլահ Պաղտատի խալիֆաներէն մէկն է, բռնութեամբ տիրացած խալիֆայութեան աթոռին, մինչդեռ իրաւունքը կը պատկանէր Մուհամմէտի Թոռ եւ Ալիին տղուն Հիւսէյինի (Ալի Մուհամմէտի փեսան էր): Եզիտը Պիլլահ Հիւսէյինէն օձիքը ազատելու համար զայն սպաննել տուաւ Պաղտատի մօտ Քերպելայի մէջ: Բնականաբար իսլամական կրօնքը, մասնաւորապէս Շիի աղանդին պատկանող Իսլամները, որոնց համար Ալին Մուհամմէտի հաւասար արժէք ունի, կը նզովեն Եզիտը: Ատոր համար է որ Թուրքերը գէշ մարդոց «եզիտ» կ'ըսեն: Ուրեմն Եզիտիները չարը կը պաշտեն բայց բարիք գործեցին: Հայաստանի մէջ ալ կան Եզիտիները որոնց համար այն տեղի թերթերը գրեցին թէ հայերէն սորվելու շատ ընդունակ են: Հոս հարց մը կը ծագի թէ Եզիտիները Մուսուլի ճամբան կտրելով պատճա՞ռ եղան Տէր Զօրի Հայերուն ջարդին: Ես այս հարցումին հաստատական պատասխան պիտի տամ: Որովհետեւ Թուրքերը այդ կողմերը շատ քիչ զինուորական եւ ոստիկանական ուժ ունէին եւ պիտի չուզէին մէկ հատ զինուոր զոհել Եզիտիները զսպելու համար, քանի որ աւելի կարճ եւ արմատական միջոցը կար հայերէն իրենց օձիքը ազատելու համար, — Ջարդը — բայց ինչո՞ւ համար Խապուրի եզերքը ընտրեցին իբրեւ սպանդանոց, որովհետեւ այդ կանանչազարդ վայրերը բնաւ նախասահմանուած չէին այդպիսի արարքի մը համար, շատ հաւանական է որ Չէչէնները ընտրեցին այդ տեղը իբրեւ իրենց բնակավայրին՝ Րէսիւլայնի մօտ, համարձակելով հեռու անծանօթ տեղերու մէջ կատարել իրենց սատանայական արարքը:

Քանի մը խօսք ալ Չէչէններուն մասին. — Կովկասեան տարազով, շատ դիւրահաղորդ, մեղրածորան լեզուով մարդիկ էին, այդ պատճառաւ շատ երիտասարդներ որ կրնային փախչիլ՝ անոնց լեզուէն խաբուելով չփախան ու ջարդուեցան: Անշուշտ կը յիշուի որ անոնք Կովկասի մէջ Գերմանացիներուն կողմը բռնելով Ռուսերը պատերազմէն վերջ զանոնք ամբողջութեամբ աքսորեցին Սիպերիա:

Հոս կ'ուզեմ մատնանշել ուրիշ կէտ մըն ալ: Գրուեցաւ թէ Մէսքէնէի հողը ոռոգուեցաւ Հայու արիւնով: Արդ, Սուրիոյ հողին վրայ Խապուրէն զատ ուրիշ տեղ ջարդ չէ պատահած, աւելի յարմար պիտի ըլլար ըսել, Մէսքէնէի հողը հիւանդութեամբ մեռած Հայերու դիակներով պարարտացաւ: Մէսքէնէն՝ տարագիրներուն ամէնէն մեծ գերեզմանը եղաւ, սա պատճառով որ փոխադրութեան միջոցներու չգոյութեան պատճառաւ տարագիրները հետզհետէ իրենց բեռները թեթեւցուցին եւ իբրեւ անկողին ձգեցին տակը կապերտ մը կամ չուալ մը, թեթեւ ծածկոցներ եւ իբրեւ բարձ իրենց ծրարները եւ Եփրատի եզերքը խռնուած հողին վրայ պառկեցան միայն այդ չուալերով եւ կապերտներով պաշտպանուած: Ատկէ պղտորութիւն մը եւ իբրեւ հետեւանք տիֆանթերիի համաճարակ մը որ ամէն օր հարիւրաւոր կեանքեր կը խլէր: «Տիֆանթէրի»ն ինքնին շատ մահացու հիւանդութիւն մը չէ բայց ժողովուրդը ֆիզիքապէս տկարացած՝ դիմադրական կարողութիւնը շատ պակսած էր:

Դարձեալ, գրուեցաւ որ Թուրքերը կ'ուզէին տարագիրները լաստերով փոխադրել, զանոնք ջրամոյն ընելու համար: Արդ մեզի համար օրհնութիւն մը պիտի ըլլար եթէ մեզ լաստերով փոխադրէին, որովհետեւ այդ թուականին երբ դեռ ինքնաշարժեր չկային, ջրային ճամբան խէժալ ճամբան էր, զինուորական փոխադրութիւնն ալ դէպի Պաղտատ այդ կերպով կ'ընէին: Մեր կարաւանը միայն Սապքայէն սկսելով մինչեւ Տէր Զօր լաստերով փոխադրեցին եւ եթէ մինչեւ Պաղտատ տանէին այդ կերպով շատ զոհ պիտի մնայինք, նկատելով որ Սապքայէն կը սկսէր Տէր Զօրի սանճաքը, հաւանաբար ատիկա Տէր Զօրի կառավարիչ Սուատ պէյի կարգադրութիւնն էր:

Շատ դժուար է մեր տարագրութեան պատմութիւնը գրել, որովհետեւ վերապրողները, միեւնոյն դէպքը զանազան կերպով կը պատմեն, պատմութիւն գրողն ալ չի գիտեր թէ ո՞ր սուրբին հաւատայ:

Րաքքայի մէջ Իզմիրցիի մը հանդիպեցայ, երբ իրեն ըսի թէ Ջարդին տեղէն կու

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐՄՐԱԽԱՅՏ

★

Ես տեղ հասայ չոմբախը ուսիս, ահագին փափախը գլխիս, դամփոը յետեւիցս գցած եւ պահանջեցի դադարեցնել լուացքը:

— Ա՛յ տղայ, է՛յ, հեռացիր, թէ չէ հօրդ կ'ասեմ՝ ականջներդ կը կտրի, — սպառնաց մի պառաւ:

— Էս տեղ չեմ թողնի, գնացէք Մեծ Ջրվէժի տակը արէք ձեր լուացքը, — իմը պնդեցի ես: Կանայք ուշադրութիւն չդարձրին ինձ եւ շարունակում էին շը՛փ հա շը՛փ ծեծել թաց թաղիքները:

— Ա՛յ, շունը քիս իմ տալիս, ե՛տ տարէք, — սպառնացի ես:

— Վի՛, շաշ է, կանի՛, — վախով զգուշացրեց մի կին:

Ու իմ «շաշ» լինելը փրկեց իմ ձկներին, կանայք ինձ անիծելով՝ գնացին Ջրվէժի տակ:

— Հիմի տեսա՞ք ինչ տղամարդ եմ, — պարծեցայ ես Բողարի առաջ: — Զլինեմ — չիմանամ թողնես մարդ մօտենայ էս ձկներին, — պատուիրեցի ես: Զգիտեմ հասկացա՞ւ թէ ոչ:

Երբ խոտհունձը վերջացաւ, շատերը ձորն իջան ձուկ որսալու: Քոչարը սարւորներին յայտնել էր իմ գաղտնիքը: Ինձ գովում էին եւ անուշ անում համեղ կարմրախայտը, իսկ իմ սիրտը մորմոքում էր ցաւից:

— Բողա՛ր, քե՛զ եմ դմբօ ասում, բայց ես քեզանից խելօք չեմ: Մենք չարչարուեցինք, ձկները շատացրինք, ուրիշները բռնում են ուտում: Խելքդ ի՞նչ է կըտրում, մենք էլ չկտրե՞նք…

Բողարը շրթունքները լիզեց եւ պոչով գետինը աւլեց, որ նշան էր, թէ այդ կարգի խօսակցութիւնը շատ է դուր գալիս իրեն:

Իջանք ձորը: Քոչար քեռին բահով ճմբեր էր կտրում, որ գետակի հունը փոխի ու նրանում եղած ձկները բռնի:

— Ապա՛, Ստեփանի տղայ, արի օգնի մի տեսնենք ինչ ենք անում, — ձայն տըւեց նա դեռ հեռուից:

Գնացի: Մարդագետնից բահով կտրած զուղձերով պատ քաշեցինք գետակի առաջ եւ նրա հունը փոխեցինք: Ջրերը քարերի ու կանաչի միջով նոր ճանապարհ էին բացում իրենց համար: Խլրտոցն ընկաւ հին բարակած հունի մէջ, ձկները խուճապահար դէս-դէն էին ընկնում ու ելք որոնում մահից փրկուելու:

— Ես առաջը կապում եմ, որ չփախչեն, դու բռնիր, — բարձրաձայն պատուիրեց ինձ Քոչար քեռին:

Ես ցամաքող հունն ի վեր գնացի եւ տեսայ բազմաթիւ կարմրախայտ ձկներ թըպրտում են ջրոտ աւազի վրայ, բոլորն էլ նախշուն, բոլորն էլ իրար չափ, բոլորն էլ մէկ տարեկան ու անչափ իրար նման, կարծես մէկ մօր զաւակներ: Նրանք բաց ու խուփ էին անում իրենց սիրուն բերաններն ու զալարւում, տանջւում մահամերձ…

Սիրտս մղկտաց, իմ մեծացրած արարածներն էին մահանում այնտեղ:

Վազեցի դէպի վեր, շտապ քանդեցի ամբարտակը եւ գետակը վազեց իր նախկին հունով:

— Թող գնան ապրին, հը՞, ինչ կ'ասես Բողար…

— Ապա՛, ա՛յ սարսաղ, էդ ի՞նչ արիր — վրդովուած որոտաց որսկանը ներքեւից:

Բողարը գլուխկոնծի էր տալիս, իսկ ես մի քարի տակ կանգնած նայում էի իրենց հունը նորից կեանք առնող ձկներին եւ այդ պահին, գիտեմ, իմ դէմքը ողողուած էր մի երջանիկ ժպիտով…

(5) ՎԱԽԴԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈՒ «ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ»

*

Յօրագիրը ինքնին սրտերը գրաւելու սահմանուած է. ո՞վ պիտի չուզէր իր երաժշտութեան օրը ունենալ եւ անով ապրիլ: Այս սրտառուչ խորագրին տակ կայ նաեւ չնդալից տարփողանքը (ռէքլամ), որ կրնայ շատերուն նիւթական եւ մանաւանդ հոգեկան գոհողութիւն պարտադրել, այսպէս օրինակ՝ «Ֆրանսահայ բեմին վրայ առաջին անգամ պիտի լսուին Հանտէլի գլուխ գործոց Օրաթորիոներէն հրաշալի ու մեծաշուք խմբերգներ», կամ՝ « Կոմիտասի անուան քառեակի երգացանկէն կտորներ» եւն.:

Կ՚ընդունինք որ ժողովուրդը կանխաւ պէտք է գիտնայ թէ ի՞նչ տեղի պիտի ունենայ, բայց յանձնարարելի է համեստութեան սահմաններուն մէջ եւ մեր ուժերուն գիտակցութեամբը հրապարակ իջնել, յետաղայ յուսախաբութիւնները կանխելու նախանձախնդրութեամբ:

Տարակոյս չկայ որ, ժողովուրդին մեծագոյն մասը որոշ վերապահութեամբ ընդունեց վերոյիշեալ տողերը, սակայն պէտք է վերջապէս հասկնանք թէ, ներելի չէ բառերու հետ խաղալ: Աչքիս առջեւ ունիմ օրուան յայտագիրը, որուն վրայ զարդագիր խոշոր տառերով կը կարդամ «Ֆէսթիվալ տը Միւզիք» բառերը: Կը խնդրեմ բոլոր երաժշտագէտ – քննադատներէն ըսել թէ աշխարհի մէջ քանի՞ խկական «ֆէսթիվալ» տեղի կ՚ունենայ: Ներելի՞ է «յդպիսի մակդիր տալ երգահանդէսի մը, որուն գործադրութիւնը անէր չափազանց շատ խոցելի կէտեր:

Մայիս 8ի երգահանդէսը, կարծեմ Պ. Քիւրքճեանի երկրորդ երեւումն է մարսիլիահայութեան առջեւ: Առաջինին մասին, իր ժամանակին լոյս տեսած են պիտանի քննադատութիւններ, որոնց մաղաչափ կարեւորութիւն տուած ըլլալ չի թուիր Պ. խմբավարը: Քննադատութիւն մը ինչքան ալ խիստ ըլլայ, եթէ արդար է, պէտք է երախտագիտութեամբ նկատի առնուի ենթակային կողմէ եւ թերիները պէտք է սրբագրուին:

Երբ բեմը բացուեցաւ, հաճելի էր տեսնել իրենց տեղերը գրաւած երկսեռ երիտասարդներ, որոնց լրջութիւնն ու յարատեւութիւնը վեր է ամէն գնահատութենէ: Մէջտեղը լարաւոր քառեակը, աջին ու ձախին դաշնակ մը եւ երգեհոն մը, որոնց առջեւ փոխն ի փոխ կ՚երեւէր Օր. Գազանճեան, խումբին ընկերակցելու համար. արդ, Պ. խմբավարը ինչո՞ւ երկուքին միջեւ կ՚երթեւեկէր ձայն տալու պատրուակով: Իրականին մէջ ամբողջ հատուածներ կը նուագէր իւրաքանչիւր խմբակի համար զատ զատ եւ անոնք պարտաւոր էին երկար եւ բարձրաձայն կրկնել, ըմբռնուած ըլլալը հաստատելու համար:

Օտար լաւագոյն արուեստագէտներէ կազմուած քառեակը, կտորներուն թոյլատրած յարմարութեան համեմատութեամբ կրցաւ մեկնաբանել զանոնք, կացութիւնը փրկելով:

Ամբողջ երկու ժամէ աւելի տեւող յայտագրին մէջ, բացի կրօնական բաժնի « Տէր Ողորմեա»էն եւ «Սուրբ, Սուրբ»էն, միայն հինգ հայկական խմբերգ կար, «Ով Մեծասքանչ» «Գութաներգ», «Օրոր» (Կոմիտաս), «Վարդը» (Մելիքեան) եւ «Վուշ, վուշ» (Սիւնի): Մէկ քանի կտոր ալ քառեակին կողմէ նուագուեցան, իսկ մնացեալ մեծ մասը օտար հեղինակներէ էին:

Պահ մը թողունք այս աչքառու զանցառութիւնը, որ յայտնապէս խոտոր կը համեմատէր խորագրին հետ եւ անդրադառնանք երգերու մեկնաբանութեան:

Իւրաքանչիւր երգի վրայ առանձինն ծանրանալ չարժէր, որովհետեւ անոնք անխտիր երգուեցան առանց ամենադոյզն երանգաւորումի, ի՞նչ օգուտ անոնց գլուխ գործոցներ ըլլալէն, երբ ընդհանուր առամբ նախակրթարանի հանդէսի մը տպաւորութիւնը կը գործէին, աւելի լաւ էր որ համեստ ու պարզ երգեր ընտրուած եւ ճաշակով երգուած ըլլային:

Այսուհանդերձ բոլորին վրայէն լուռ անցնիլն ալ անկարելի է, մանաւանդ «Գութաներգ»ին որ պէտք եղած լրջութեամբ չէր ուսումնասիրուած: Օտարներէն այնքան գնահատուած եւ անզուգական նկատուած այս երգը, ոչինչ ունէր հեղինակին ըմբռնած եւ շատ հասկնալի կերպով մեզի փոխանցած Գութաներգէն, գլխաւորաբար չափազանց արագ երգուածքը մեզմէ շատերուն վրայ եղները թրաֆտէօրով փոխարինուածի տպաւորութիւնը գործեց, իսկ Պ. խմբավարին 12–8 չափէն չշեղելու ակներեւ ջանքը (առանց արտայայտութեան մտահոգութեան նշոյլի), արդահատելի երգեցողութիւն մը ի յայտ բերաւ, վստահաբար հայ համերգներու տարեգրութեանց մէջ աննախընթաց կոչուելու սահման: Արագութեան նոյն դիտողութիւնը կարելի է ընել նաեւ Կանաչեանի՝ եւ յաջորդող երկու օրօրներուն (Մօզար եւ Պրահմս) մասին, որոնց երեքին միեւնոյն յայտագրին վրայ երեւումը, ինքնին անճաշակ կարգադրութիւն մըն էր:

Քննադատութեան երկար շարք մը պիտի կազմուէր, եթէ բոլոր երգերուն մասին խօսիլ ուզէինք, նախ քան մեներգներուն անցնիլը: Պէտք է միանգամ ընդ միշտ հասկնանք որ մեներգը եղած է, ոչ թէ այս կամ այն անձը ցուցադրելու, այլ ունկնդրին հաճոյք պատճառելու համար: Օտար բեմերու վրայ, հռչակաւոր արուեստագէտներ կը քննադատուին նոյնինքն ունկնդրին կողմէ, չնչին մանրամասնութեան մը համար. պայմա՞ն է որ մենք լռենք եւ կուլ տանք ինչ որ մեզի կը հրամցուի: Պ. Քիւրքճեան ինչո՞ւ չբաւականացաւ իր ջութակի սկսնակ աշակերտներով եւ պէտք տեսաւ օտարներ հրաւիրելու եւ սակայն լայն տեղ տուաւ երաժշտոյի երես չտեսած եւ կամ հազիւ տեսած երգողներու: Անոնք նորահասներ՝ ի հարկէ կը փափաքին երեւալ, բայց իրեն կը մնայ կարողութիւնները կշռել եւ ըստ այնմ կարգադրել:

Սիրելի երիտասարդ – ուհիներ պիտի չվշտանան, եթէ նկատի ունենան որ, իրենք ընդհանրապէս հայկական հանդէսները եւրոպականներէն շատ ետ մնացած կը գտնեն. ինչո՞ւ կը պահանջեն որ ուրիշ երիտասարդներ հաշտ եւ ներողամիտ աչքով նային, երբ խնդիրը իրենց շուրջ կը դառնայ: Մի միայն այս պարագան նկատի ունենալով, կ՚արժէ որ խմբավար եւ աշակերտ միասնաբար ջանան լաւագոյնն ու գեղեցիկը հրամցնել հայ հասարակութեան, որ թէեւ պահանջկոտ չէ, բայց այդ չի նշանակեր թէ մենք մեզի թոյլ պէտք է տանք «ո՞վ կը հասկնայ» ի մըտայնութեամբ, անփոյթ եւ անխնամ ձեւով ներկայանալ հանրութեան, պատճառ դառնալով որ պարզ ու բարեմիտ ժողովուրդը երբեք պէտք եղած դաստիարակութեան եւ ճաշակին չտիրանայ:

ԵՐԱՍԱՆ

գամ, ինծի ըսաւ թէ ինչ որ տեսած եմ իրեն պատմեմ, որովհետեւ, ըսաւ ան, ապատուելէն վերջ Եգիպտոս պիտի երթամ եւ հոն խաչագողութիւն պիտի ընեմ իրեւ ջարդէն փախած: Ընթերցողին կը ձգեմ սոյր մեկնութիւնը:

ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՍԿՈՖԵԱՆ

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

*

Փարիզի Հայ Կարմիր Խաչի կազմակերպած ցերեկոյթը, կիրակի, ի նպաստ իր օգափոխութեան կայանին անցաւ շատ յաջող: Հակառակ բազմաթիւ հանդէսներու խաչաձեւումին նոյն օրը, Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը դրեթէ լեցուն էր:

Հանդէսը բացուեցաւ « Մարսէյեզ »ով եւ «Ծաղկէր Ազատ իմ Հայրենիք»ով զոր երգեց «Նայիրի» երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. Եանպէկեանի:

Կը նախագահէր բժիշկ. ակադեմական փրոֆ. Թոէմոլիէռ, որ ըսաւ թէ երրորդ անգամն է որ կը նախագահէ Կարմիր Խաչի հանդէսին: Ցաւ յայտնեց որ հիմնադիր Բժ. Քոլոլեան բացակայ էր, դիւղ գտնուելուն համար: Ապա իր հիացումը յայտնեց հայ ազգին հանդէպ, որ հակառակ իր կրած տառապանքներուն կրցած է գիտնալ դարերէ ի վեր եւ ծաղկեցնել մշակոյթ մը եւ գոչեց «կեցցէ յաւէտ հայ ազգը»:

Պ. Վահէ Ֆրէնկեան՝ փոխ նախագահը, որ կը փոխարինէր տոքթ. Քոլոլեանը, շընորհակալութիւն յայտնեց փրոֆ. Թոէմոլիէռին, ֆրանսական եւ միջազգային Կ. Խաչերուն ներկայացուցիչներուն: Երրորդ խօսողն էր (ֆրանսերէն) Պ. Ս. Քարեան, որ վերլուծեց երջանկութեան գաղափարը մարդուն մէջ եւ բացատրեց թէ ամէնէն ազնիւ երջանկութիւնը կարելի է գտնել բարեգործութեան մէջ:

Կաթ. պատուիրակ Ս. Ծ. Վ. Սերոբեանի տեղ՝ ներկայ էր Զղջանեան աբեղայ:

Ընտիր գեղարուեստական բաժին մը զոր կազմակերպած էր Օր. Հայկանուշ Թոռոսեան աւելցուց փայլը ցերեկոյթին: Օր. Պէրթէլ Իւկէի տաւիղի նուագէն վերջ որ բուռն ծափահարութիւններու արժանացաւ, Ժիզէլ տը Մոնսոյի թաւ ջութակի վրայ «Արաքսի ալիքները» (դաշնաւորում Հ. Թորոսեանէ), «Պարը» (Սպենդիարեանէ) եւ «Եղերերգութիւն» Կ. Ֆոռէէ, խանդավառութեան ալիք մը բարձրացուցին:

Արտասանեց դեր. Ա. Գմբէթեան Սիլվա Կապուտիկեանի « Խօսք իմ որդուն»ը եւ Ֆրանսուա Քոփէի «Դարբիններու գործադուլը» (Թարգմ. Յովհ. Գմբէթեանէ): Գեղեցիկ թարգմանութիւնը եւ բարձրարուեստ արտասանութիւնը իրար կը լրացնէին: Քոմէտի Ֆրանսէզէն Փոլ Էմիլ Տըպէռի արտասանութիւնները Փոլ Վէռլէնէն եւ Ալֆրէտ տը Միւսէէն՝ անսեթեւեթ եւ պարզ, հմայեցին ունկնդիրները:

Կարգը երգչուհի Հայկանուշ Թորոսեանին էր, որ ինչպէս միշտ այս անգամ ալ արուեստագէտ երգչուհիի իր տաղանդով ոգեւորեց բոլորը, երգելով՝ Սպենդիարեանի «Ուստի կուգաս զարիպ պլպուլ»ը, Ռոսինիի «Թարանթելլա Նափոլիթանա»ն, «Մարտիկի երգը» եւ Ալան Յովհաննէսի «Եար նազանըմ»ը:

Ներդաշնակ հայկական տարազներով պարախումբը, ղեկավարութեամբ Տիկին Յ. Քիւթնէրեանի եւ դաշնակի ընկերակցութեամբ Մ. Խրիմեանի շատ յաջող կերպով պարեց, որու միջոցին մէջ ընդ մէջ երգեցին երիտասարդ օրիորդներ: Օր. Ալիս Պօյաճեանի «Եուլա» գնչուի պարը օրիորդին ընծայեցին ժողովրդական խանդավառութիւն:

Մեր աննման դաշնակահար Րաֆֆի Պետրոսեանը նորէն հմայեց ունկնդիրները, արուեստի յուզումը ապրեցնելով: Նուագեց Մայա է լը Ռոսինեօլը (Կրանատոս) Քորտոպա (Ալպենց), «Տանս տիւ Ֆէօ», (Մ. տը Ֆալլա)), «Հայկ. պար» (Բաբաջանեան), «Թոքաթա» Ա. Խաչատուրեան:

Քուաթոռի հայկ. գեղեցիկ նուագէն ետք, «Նայիրի» երգչախումբը ղեկավարութեամբ Եանպէկեանի, երգեց յաջող կերպով «Պինկէօլը», «Արի արի քէ մատաղ»ը (Կոմիտաս) եւ «Թոյ Ներկիս» (Ալթունեանէ):

Խօսնակ Օրիորդը Պասմաճեան շատ սրամիտ խօսքերով բեմ կը հրաւիրէր գեղարուեստական բաժնին մասնակցողները:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼ ՔՈՑՐԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ (յապաղած). — Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղի կազմակերպած ներկայացումը՝ «Աշուղ Ղարիպ», տեղի ունեցաւ Ապրիլ 23ին Պառ Էնթէռնասիոնալ սրահին մէջ, խիկապէս մեծ յաջողութեամբ: Պարապ աթոռ չէր մնացած: Որովհետեւ կազմակերպողները ջանք չէին խնայած եւ ժողովուրդը գիտէր թէ ով է որ կը քաջալերէ:

Հակառակ «Յառաջ»ի սուղ էջերուն, պէտք կը զգամ յիշել դերակատարներուն մէկ քանիին անունները, տիկիններ Ք. Արզումանեան (մայր), Բ. Արմաղանեան (Սանամ), օրիորդներ Ժ. Քիւրճեան (Աբէդ), Ա. Խաչիկեան (Արէզնազ), Պ. Պ. Ա. Յակոբեան (Գիժ Մանուկ), Վ. Յակոբեան (Ղարիպ), Լ. Այվազեան (Խոջա Մինաս): Թէեւ բոլորն ալ սիրողներ էին, սակայն դերերը լաւագոյնս կատարեցին, եւ անվարան կրնանք ըսել թէ հանդիսականները շատ գոհ մնացին: Տեղւոյս դպրոցի ժրաջան ուսուցչուհին Տիկին Ս. Թորոսեան օգտուելով միջնարարի հինգ վայրկեանէն հակիրճ կերպով պատմականը ըրաւ Ֆ.Կ.Խ.ի կատարած գործին՝ ծանրանալով մանաւանդ Նոր Սեբաստիոյին եւ Կ. Խաչի դերին վրայ եւ կոչ ըրաւ ժողովուրդին, որպէսզի իրենց օժանդակութիւնը բերեն կայանին շէնքին նորոգութեան: Խանդավառութիւնը բարձր էր եւ հինգ վայրկեանին մէջ գոյացաւ մօտ քսան եւ հինգ հազար ֆրանք:

Հանդէսին յաջողութեան մէջ մեծ բաժին ունի Հ. Յ. Դաշնակցութեան Կարտանի Նոր Սերունդի թատերախումբը: Մասնաւորապէս անոնց ղեկավար ընկեր Ն. Սարգիսեան, որ ոչ միայն իրենց հագուստները եւ զարդանկարները սիրայօժար տրամադրեցին, այլ եւ հանդէսին օրը ընկեր Ն. Սարգիսեան եւ երեք Նոր Սերունդականներ բեմի յարդարման մէջ մեծ աշխատանք տարին: Այս առթիւ Կ. Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղի վարչութիւնը հրապարակաւ իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Կարտանի Նոր Սերունդին եւ իր ղեկավարին, ինչ պէս նաեւ Պ. Պարոյր Կարապետեանի որ սիրայօժար սկիզբէն վերջը երաժշտութեան բաժինը վարեց իր թառով: Խորին շնորհակալութիւն նաեւ բոլոր նուիրատուներուն:

Ա. ԱՐՄԱՂԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (45)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ ԺԵ.

— Ո՞վ է պնդապետ Րէյսը, հարցուցի:

— Հարցումիդ դժուար է պատասխանել, ըսաւ Սիւզան: Բաւական ծանօթ է իբրեւ լաւ որսորդ, եւ ինչպէս իմացար այս գիշեր, հեռաւոր զարմիկն է Սըր Լորընս Ըրտալիին: Մինչեւ այս ճամբորդութիւնը չէի տեսած զինքը: Ափրիկէ շատ կ՚երթայ կուգայ, ընդհանուր կարծիքն այն է որ իբր թէ Գաղտնի Սպասարկութեան մէջ կ՚աշխատի, բայց թէ իրաւ է կամ սուտ՝ չեմ գիտեր: Ամէն պարագայի մէջ խորհրդաւոր մէկն է:

— Իբրեւ Սըր Լորընս Ըրտալիի ժառանգորդը շատ դրամ ունենալու է:

— Իրաւ, սիրելի Անն, գործը եփենք: Ձեզի հիանալի ամուսին կրնայ ըլլալ:

— Քանի դուք նաւուն մէջն էք, ես չեմ կրնար մօտենալ իրեն, ըսի խնդալով: Ոհ, սա ամուսնացած կիները:

— Այո, կը քաշքշենք պատասխանեց Սիւզան: Սակայն ամէն մարդ գիտէ թէ որքան սերտօրէն կապուած եմ ամուսնոյս՝ Գլէրընսին:

Հաճելի բան է սիրել անձնազոհ կինը:

— Բախտաւոր ըլլալու է Գլէրընը, որ ձեզ նման կնոջ մը հետ ամուսնացեր է:

— Այո, բայց հետը ապրելէն ձանձրացայ: Թէեւ երբեմն խոյս կուտայ արտաքին նախարարութեան շէնքը, այնտեղ բազկաթոռի մը վրայ քնանալու համար: Հեռագրելու ենք իրեն. թող ըսեն ինչ որ գիտէ Րէյսի մասին: Կը սիրեմ հեռագիր քաշել, իսկ Գլէրընսն ալ շատ կը ջղայնանայ: Իր կարծիքով պարզ նամակն ալ կը բաւէ: Թէեւ չեմ կարծեր որ բան մը ըսէ, սոսկալի գաղտնապահ է, այդ պատճառով ալ իր հետ երկար ապրիլը՝ դըժուար: Հիմա դառնանք ամուսնական խնդրին: Անն, վստահ եմ թէ պնդապետ Րէյսը ձեզմով շատ է հրապուրուած: Այդ ձեր չարաճճի աչքերով քանի մը կրակ՚ոտ ակնարկ տուէք իրեն ու գործը կը լմննայ: Շատեր կը նշանուին նաւուն մէջ: Ուրիշ բան չկայ ընելիք:

— Ամուսնանալ չեմ ուզեր:

— Ինչո՞ւ չէք ուզեր ամուսնանալ: Ուրախ եմ որ ամուսնացած եմ... նոյն իսկ Գլէրընսին հետ:

— Ինչ որ կ՚ուզեմ գիտնալ այն է թէ՝ պնդապետ Րէյսը ինչ ունի այս՝ գործին մէջ, ըսի վճռական կերպով:

— Չէ՞ք կարծեր թէ պատահական բան մըն էր անոր պատմածը:

— Ոչ, չեմ կարծեր, պատասխանեցի վստահ չեշտով: Մեզ ուշադրութեամբ կը դիտէր: Կը յիշէք որ աղամանդներէն մէկ քանին գտնուեցան, բայց ոչ ամէնքը: Թերեւս անոնք կորսուածներն են, կամ թերեւս...

— Թերեւս ի՞նչ:

Այս հարցումին ուղղակի կերպով չպատասխանեցի:

— Կը փափաքէի գիտնալ թէ ի՞նչ եղաւ միւս երիտասարդը: Ըրտալին չէ... ինչ էր անունը, հա, Լիւքաս:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱՐԻԼԵԱՆ

(Շար.)

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետին Ֆորմոզայի համար «պայմանաւորեալ» առաջարկը ուրոշ յուսախաբութիւն մը յառաջ բերած է Լոնտոնի դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ: Շու Ան Լէյի ներկայ դիրքը, նուազ ճկուն կը նկատուի քան թէ անցեալ անգամ Պանտունկի մէջ: Նկատի ունին մանաւանդ Չինաստանի վարչապետին այն խօսքը, թէ «Ֆորմոզան ազատելու համար կամ պէտք է կռուինք եւ կամ բանակցինք: Կ'ուզենք բանակցիլ, պայմանաւ որ հնարաւոր ըլլան բանակցութիւնները» :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Փրաւտա»ն, երկրորդելով ձեւով մը Ծուկոսլաւ ղեկավարներուն յայտարարութիւնները Ծուկոսլաւ եւ խորհրդային հանդիպման մասին, երէկուան թիւին մէջ կը յայտնէ թէ Խ. Միութիւնը շատ բնական կը գտնէ որ Ծուկոսլաւիա ունենայ միշտ անկախ քաղաքականութիւն մը :

ՖՈՒԹՊՈԼԻ միջազգային հանդիպում – ներու կարգին Անգլիա – Սպանիա հաւասար մնացին չորեքշաբթի օր Մատրիտի մէջ (1–1) : Երկու խումբերն ալ վերջերս պարտուած էին Ֆրանսական խումբէն :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ամէն տարուան պէս այս տարի ալ Դպրոցասէրը կազմակերպած է իր ընդարձակ պարտէզին մէջ դաշտահանդէս մը, որ տեղի պիտի ունենայ Կիրակի, 19 Յունիս, կէսօրէն յետոյ :

Տեղի պիտի ունենայ ճոխ վիճակահանութիւն մը: Մուտքի տոմսերը պիտի ծառայեն այդ նպատակին: Գեղարուեստական բաժին, առատ կերուխում :

Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը :

Անձրեւի պարագային գոց սրահ ապահովուած է պարահանդէսին համար :

ՀԱՆԴԷՍ – ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի կողմէ, այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը վեցէն 11, Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ:

Կը խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Ողջերձ մը խումբին կողմէ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Օր.ներ Շ. Պենկեան եւ Ա. Քէօսէյեան, Պ. Ա. Գիւփէլեան (երգ): Օր. Ս. Յարէթնազովեան (արտասանութիւն) :

Կը ներկայացուի կենդանի պատկեր մը Ահարոնեանի «Ազատութեան ճանապարհէն» գրուած մը Քրիստափորի չիրմին այցելութիւն :

Հայկական պար, Օր. Դանիէլեան :

Եւրոպական պար :

Մուտք 100 Ֆրանք :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպութեամբ Մալաթիոյ Կրթ. Ընկեր. Լիոնի մասնաճիւղին :

Մասնակցութեամբ Վալանսի եւ Ռոմանի «Ս. Քէփէնէկեան» թատերախումբին :

Ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ եւ Ազգ. Տան շինութեան ֆոնտին:

Այս շաբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 8·30ին, Ֆրանսուա Քոփէի սրահին մէջ, 8 ռիւ Վիքթորիէն Սարտու, Լիոն :

Առաջին անգամ ըլլալով խնամեալ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի Ա. Յ. Երէցեանի «ԽՂՃԻ ՁՕՀԵՐ»

Ցոյն դիցաբանութենէ առնուած ողբերգութիւն հինգ արար եւ մէկ պատկեր :

Ինչպէս նաեւ պոլսական կեանքէ առնուած խիստ ծիծաղաշարժ զոմէտիներ : Հնարամիտ վարձակալը, Իգնատ աղայի ամուսնութիւնը :

Մուտքի գիներն են՝ 150 200 եւ 250 Ֆր :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԻ ՄԷՋ

Այրի Տիկին Վերժին Դաւիթեան եւ զաւակները, Այրի Տիկ. Թագուհի (մայր) եւ զաւակը՝ Արամ Դաւիթեան կը ծանուցանեն որ՝ այս կիրակի Սէն Ժերոմի եկեղեցիին մէջ, տեղի կ'ունենայ Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան արարողութիւն, ի յիշատակ՝ ողբ. Յակոբ Դաւիթեանի: Կը հրաւիրուին ազգականներն եւ բարեկամները :

×

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Հայաստան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը կը հրաւիրէ ընկերները եւ բարեկամները այս կիրակի, ներկայ գտնուիլ հոգեհանգստեան արարողութեան (Սէն Ժերոմի եկեղեցիին մէջ) եւ յետ պատարագին՝ այցելել ողբ. ընկեր Յակոբ Դաւիթեանի շիրիմը :

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

29 Մայիս, կիրակի իրիկուն մինչեւ լոյս, Ալհամպրայի սրահին մէջ:

334 Պուլվ. Շավ :

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Երգ, Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (մասնաւոր հրաւիրուած Փարիզէն) :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, ժամը 9ին, քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ (Սալ տէ Ֆէթ)

Բացառիկ պատրաստութեամբ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Շաբաթ՝ 28 Մայիսին, քաղաքապետարանի՛ սրահը, մինչեւ լոյս:

ԻՍԻԻ մէջ, Յունիս 12ին, տեղւոյս քաղաքապետարանին սրահներուն մէջ :

ԹԱՏՐՈՆ - ԾԻԾԱՂ
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ

Cinéma ROXY

65bis, Rue Rochechouart, Paris

24, Մայիս, Երեքշաբթի երեկոյ, ժամը 8·45ին :

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ կը ներկայացնէ

ԳԷՈՐԳ ՏԱՆՏԻՆԵԱՆ

GEORGE DANDIN

Մոլիէրի ծանօթ կատակերգութեան, հայացուածը, երեք արար :

Բեմին վրայ՝ միմիայն ծանօթ դերասաններ՝ ՍԻՐՈՒՀԻ եւ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ, ՔՆԱՐ ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆ, ԻՐՄԱ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ, Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ, Ն. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ եւ Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ :

Բեմադրութիւն՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ

ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

Տոմսերը՝ Գրատուն Հր. Բալուեան, 43 ռիւ Ռիշէ եւ ճաշարան Գեղ. Անէմեան, 12 ռիւ Քատէ :

— ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քատէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քատէի դիմաց :

Կը խօսի Պ. Յակոբ Նազարեան :

Նիւթ՝ «Արդի Հայաստանի տնտեսական կեանքը » :

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ: Մուտքը ազատ է :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Երիցուհի Թէրզեան կը ծանուցանէ թէ, իր ամուսնոյն Տէր ՇԱՒԱՐՇ քհնյ. ԹԷՐԶԵԱՆի մահուան 4րդ տարեդարձին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Սէն Ժերոմի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցիին մէջ: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

×

ՍԷՆ ԼՈՒԻ Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի պարատաղ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Տէր Բարգէն քահանային մահուան Բ. տարելիցին առթիւ : Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Պ. Աշոտ եւ Արմիկ Յակոբեան եւ Տէր եւ Տիկին Պուրկազեան կը ծանուցանեն որ այս կիրակի, Փրատոյի Մայր եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը մատուցուի իրենց մօրը՝ ողբացեալ Սեփորա Յակոբեանի (ծնեալ Քըրթոյեան) մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

×

Պ. Արտաշէս Մինթանճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժ. Մինթանճեան, Տէր եւ Տիկին Ն. Մինթանճեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ փեսաները, Պ.Պ. Պ. Գրիգորեան եւ Զ. Քէչէճեան, կը ծանուցանեն, թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի.—

Քալէնիկ Մինթանճեանի (ծնեալ Տէյիրմէնճեան), Մաթիլթ Գրիգորեանի (ծնեալ Մինթանճեան), Շագէ Քէչէճեանի (ծնեալ Մինթանճեան) մահուան տասնամեակի եւ քառասնամեակի առթիւ, այս կիրակի առաւօտ յետ պատարագի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին (ռիւ Ժան Կուժօն) :

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն ընտանեկան պարագաները, բարեկամները եւ յիշատակը յարգողները :

ՀԱՅ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Նախաձեռնութեամբ ԶՕՄԻ

Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ, 24 Ռիւ Սէն Վիքթոր, Փարիզ

Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին

Նախագահութեամբ կաթողիկոսական Պատուիրակ Ս. Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Կարպիս Աֆրիկեանի

Փարիզի Օփերայի աւագ երգչուհի Օր. Ռօզա, Օր. Եղիազարեան եւ Պ. Քիւփէլեան (երգ) : Օր. Ս. Գաբրիէլեան (դաշնակ), Օր. Ս. Յակոբեան եւ Պ. Ա. Գմբէթեան (արտասանութիւն), Փարիզի Օփերայի առաջին պարուհի Օր. Ռէժինա Օհան, (հայկական և կովկասեան պարեր) մասնակցութեամբ Թառիստ Գարեգինի եւ Բենոյի :

Նուագախումբի քառեակ մը պիտի կատարէ հանդէսի բացումը եւ մէջ ընդ մէջ պիտի նուագէ հայերէն եղանակներ :

Առաջին անգամն ըլլալով Փարիզահայ բեմերու վրայ նորութիւն մը, Սեւ լապտերով պիտի ցուցադրուի ծաղիկներու ժպիտը :

Մուտք, 300, 200, եւ 150 Ֆրանք :

Տոմսերը կը ծախուին հայ գրավաճառներուն մօտ, իսկ հանդէսի օրը սրահին կիչէն :

Վարագոյրը պիտի բացուի ժամը ճիշդ 3ին

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Արենոյշներու եւ Արիներու կողմէ, մասնակցութեամբ բոլոր Թեւիկներու եւ գայլիկներու :

Կիրակի, 22 Մայիս, կէսօրէ վերջ, ժամը ճիշդ երեքին, Ժիմնազի շքեղ սրահին մէջ (ռիւ տիւ Թէաթր Ֆրանսէ):

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժինով: Սկաուտական խարոյկի տեսարանին մէջ՝ պարեր Թեւիկներու եւ գայլիկներու կողմէ, հայկական պարեր Արի – Արենուշներէ : Պիտի նուագեն (դաշնակի վրայ) Տիկ. Ժոժէնի Կերկերեան եւ խմբապետուհի Օր. Մ. Մարկոսեան :

Պիտի ներկայացուի ողբացեալ մեծանուն գրագէտ Ա. Ահարոնեանի

ՈՍԿԻ ՀԷՔԵԱԹԸ (տամ 4 արար)

Նախկին Արի Ժ. Մակարեան, խմբապետ Կ. Յարութիւնեան, խմբապետուհիներ՝ Ալիս Յարութիւնեան, Ալիս Շահմիրեան կը կատարեն գլխաւոր դերերը :

Կարեւոր դերեր ունին՝ խմբապետ Կարօ Պէրպէրեան, Պ. Յակոբ Տօլապճեան, Սիրական Շահմիրեան, խմբապետուհիներ՝ Մ. Աչճեան եւ Եղիսաբէթ Կօշկարեան :

Տոմսերու համար դիմել Արիներուն եւ Արենոյշներուն .

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՄԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 22ին, կիրակի ժամը 16էն 24

Սէրքլ Միլիթէռ

Ճոխ պիւֆէ, հաճելի անակնկալներ :

ATTRACTIONS

Նուագախումբ՝

VARTIVANIAN

Մուտք 400 ֆր.: Տոմսերու եւ սեղաններու համար դիմել՝ Տիկին Մարի Ստէֆանի՝

56, Rue St-Georges, Paris 9e

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Նուրհանի Գէորգեան եւ զաւակները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր հայրենակիցներուն, բարեկամներուն եւ ծանօթներուն որոնք անձամբ, գրաւոր, հեռագրով եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր՝ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ (ծնած Ենիճէ) մահուան առթիւ :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Պ. ՕՏՏՈՅԻ Կապ. Խաչի հանդէսին առթիւ եղած են հետեւեալ նուէրները .—

Պ. Պ. Ա. Աստուրեան, Ա. Թէճիրեան, Պ. Հայրապետեան, Արծիւ Մարգարեան, Յ. Թէճիրեան, Թ. Քէօսէեան, Ա. Սարգիսեան, Տիկին Ս. Յակոբեան (Ամերիկայէն), Ս. Թորոսեան հազարական ֆր. :

Տիկիններ Ք. Արզումանեան, Ա. Սուքիասեան, Ն. Կիրակոսեան, Վ. Խոզիկեան, Ճիւճիւեան, Ն. Մանուկեան, Ե. Այվազեան, Սահակեան, Պ. Պ. Ա. Արմաղանեան, Յ. Պէնլեան, Ղ. Կիւլեան, Յ. Օհաննէսեան, Ա. Մարտիրոսեան, Ղազ. Կիւլեան, Ա. Մուրատեան, Հ. Երէցեան, Ա. Թէճիրեան, Մ. Գլըճեան, Ա. Մերոյեան, Ն. Մանուկեան, Մ. Խաչատուրեան, Ա. Յակոբեան, Հ. Սարաֆեան, Ե. Զաքարեան, Գ. Գէորգեան 500ական: Արմ. Մուրատեան 500 :

Տիկիններ Ն. Պալեան, Յովհաննէսեան, Գումրուեան, Ն. Ղարիպեան, Զ. Մուրատեան, Պաղտասարեան, 300ական, Ա. Տէրտէրեան, Մ. Շահպազեան, Ոսկանեան 200ական, Պ. Մ. Վարդանեան 200 :

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ Խաչի Օգն. Մարմնի Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆրանք, Պ. Կարապետ Մահմուդեանէ (Մարսէյլ), Պ. Տաճատ Խաչիկեանի զաւկին Միհրանի ամուսնութեան առիթով:

Ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլլիէի արձակուրդի կայանին, շնորհակալութեամբ ստացած է նաեւ Պ. Ն. Արզումանոֆէ հինգ հազար ֆրանք, Պ. Լ. Մուրատեանէ հինգ հազար ֆրանք :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

*

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին բոլոր խումբերը .—

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ այս ուրբաթ ժամը 7ին:

ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ այս կիրակի ժամը 10ին

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչները :

Հ. Յ. Դ. ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆԻ « Արծիւ » ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 20·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Շատ կարեւոր օրակարգ :

ՇԱԻԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արզրութեան» խումբի ժողովը, այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ (Ա. յարկ):

ԱՆԻԷՌ - ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը: Բացակաները նկատի կ'առնուին :

ՀԱՄԱԽԱՐՔ. Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին, Պար Վիքթորիի սրահը: Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը կարեւոր է :

Տէր եւ Տիկին Ռոստոմ Քէօսէեան ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց անդրանիկ զաւկին, Րոպէրթօ – Գառնիկի ծնունդը, 28 Մարտ, 1955, Մեքսիքօ :

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ՋԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Վատիկանէն, պատարագ: Ջայնասփիւռէն : Կարճ ալիք 31,41, 25,55 19,84 :

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Հիւանդութեան պատճառով ծախու է դերձակի խանութ մը, Փիկալի շրջանը (Փարիզ 9): Մատչելի պայմաններով : Դիմել՝

44, Rue La Rochefoucauld, Paris (9)

Ամէն օր բայց երկուշաբթի մինչեւ ժամը 19:

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 21 ՄԱՅԻՍ • SAMEDI 21 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7679 31e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3090

ԱՆԱՒԱՐՏ ԵՐԱԶԸ

Համաշխարհային, տեւական խաղաղութեան Երազն է ան, զոր ունեցաւ Չըրչիլ եւ չյաջողեցաւ իրականացնել :

Եւ այսօր կը քաշուի ան, կէս ձգած իր գործը, յանձնելով զայն երկար տարիներու իր գործակիցին՝ Իտընի :

Նոր չէ խաղաղութեան երազը, ոչ ալ իրը միայն. ան եղած է իրմէ առաջ շատերունը, բովանդակ մարդկութեան : Ապահովաբար, դեռ երկար ժամանակ պիտի անցնի, դեռ շատ նիզակներ պիտի ջախջախուին, շատ մը մեծ դէմքեր, խաղաղասէրներ պիտի անհետին, պիտի պայքարին ու առանց յաղթանակի, պիտի իյնան կամ քաշուին :

Խաղաղութիւնը, արդար ու իրաւ, հաստատ ու համատարած, ապահովաբար դեռ սերունդներու աշխատանքին, զոհողութեան ու պայքարին պէտք պիտի ունենայ, իրականութիւն դառնալու համար : Երազը պիտի մնայ անմուաճելի, երազողներու քաշուելէն կամ անհետանալէն ետքն ալ : Սակայն, միշտ ալ, պիտի ըլլան պայքարողներ՝ խաղաղութեան համար :

Բրիտանական նախորդ վարչապետը, ի միջի այլոց, դադանագուսպ մը եղաւ, իր գործունէութեան վերջին շրջանին : Պայքարեցաւ, ուրիշներու հետ, Նացիզմի ու Ֆաշիզմի դէմ, մինչեւ որ տապալեցան երկու բռնակալները — Հիթլէր ու Մուսոլինի : Պայքարեցաւ ուրիշ Չարիքի մը, համայնավարութեան դէմ, եւ երբ կանգուն մնաց ան, յանուն իր երկրի եւ աշխարհի խաղաղութեան, բարբարոս, արիւնոտ ձեռքեր սեղմեց, առանց խոնարհելու եւ առանց նահանջելու իր անդրդուելի պայքարին մէջ, ինչպէս յայտարարեց ան պատերազմի ընթացքին, տագնապալի ու հանդիսաւոր պահու մը :

Շահելէ ետք պատերազմի յաղթանակը, ուզեց, փորձեց շահիլ նաեւ խաղաղութեան յաղթանակը : Ըսուած էր իրեն համար, որ պատերազմի մարդ էր, բայց ոչ խաղաղութեան : Աշխատեցաւ հերքել այս սխալ կարծիքը, որովհետեւ պատերազմը ան մղած էր, խաղաղութիւնը շահելու համար : Չյաջողեցաւ շահիլ խաղաղութիւնը, որուն համար բարեկամութիւն մշակեց բռնակալ Սթալինի ու անոր յաջորդներուն հետ : Ոչ ինք խոնարհեցաւ, ոչ հակառակորդները կրցաւ խոնարհեցընել, եւ սակայն մեծ ու տենդագին աշխատանքներու լծուեցաւ դիմադրական ճակատներու կազմութեան մէջ, միշտ խաղաղութեան համար :

Ինքն եղաւ ամէնէն բարձր խօսողը, ազդարար զանգակը՝ պատերազմէն ետք, արթուն, զգաստ ու պատրաստ մնալու, ազատութիւնը պահելու եւ պաշտպանելու համար :

Ինք, կրնանք ըսել, վերջին ու մեծագոյն դրօշակիրն եղաւ իր երկրի աշխարհածաւալ իշխանութեան, թէեւ ճանչցաւ Բրիտ. Համահայրենիքը բաղկացնող ժողովուրդներուն ինքնորոշման իրաւունքը : Եղաւ վերջին դէմքը Եւրոպայի մեծանուն այն ղեկավարներուն, Քլէմանսօներու, Փուանքարէներու եւ Պրիանններու, որոնք դեր մը կատարեցին, նոյնիսկ համաշխարհային գաղափարականներ հետապնդեցին յանուն Եւրոպայի միութեան, ընդհանուր խաղաղութեան, ազատութեան եւ, նաեւ, փոքր ժողովուրդներու ազատագրութեան պայքարներուն մէջ :

Ուինսթըն Չըրչիլ, մեր դատին ու շահերուն տեսակէտէն, բան մը չտուաւ մեզի, ոչ իսկ համակրական խօսք մը, ընդհակառակն : Թերեւս չունեցանք մարդը, կամ պակսեցաւ մեզի միջոցը մեր դատը ներկայացնելու համար իրեն, իր ազնուական արդարութեամբը : Այսպէս կամ այնպէս, մենք մեր դատով անծանօթ մնացինք եւ իր համակրանքը չեղաւ մեզի հետ : Սակայն, չենք կրնար մոռնալ, որ ազատութեան ախոյեան մը եղաւ ան եւ ազգերու ինքնորոշման կողմնակիցներէն : Ի՞նչ շահած ենք Քլէմանսօներէն ու Պրիաններէն, որոնք մեր բարեկամներուն շարքը դասած էինք :

Մեր դատը՝ մենք պիտի շահինք, ամէնէն առաջ :

Իր մեծագոյն առաքինութիւնը, բացի իր շնորհներէն, տաղանդէն ու կորովէն, ծառայելու իր զգացումն եղաւ : Գիտցաւ ծառայել բոլորանուէր կերպով, իր երկրին ու իր ժողովուրդին, այն խորին համոզումով, որ իր հայրենիքին ու ժողովուրդին ծառայելով, ծառայած կ'ըլլայ բովանդակ մարդկութեան :

Ազատութեան, ինչպէս ազատագրութեան երկիրն եղած է իր երկիրը : Չըրչիլ ախոյեաններէն եղաւ Ազատութեան, առհասարակ, կողմնակից խաղաղութեան, բայց ազատութեան մէջ, ոչ անձնատուութեան, ոչ ալ համակերպութեան մէջ :

Մեր դատը ազատութեան դատ մըն է, որ նոյնպէս կէս մնացած Երազ մըն է :

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՈՒԺԵՐ ԿԸ ՀԱՍՆԻՆ ԱԼԺԵՐԻԱ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ

Կառավարութեան առջի օրուան որոշումներուն իրագործման համար, նախարարական յանձնաժողով մը ձեռք առաւ շարք մը զինուորական միջոցներ, Ալժերիոյ մէջ կարգը անմիջապէս հաստատելու նպատակով : Ապահովութեան ուժերը որոշուեցաւ հասցնել մինչեւ հարիւր հազար հոգիի : Այսպէս՝ մայր երկրէն զրկուեցան տասը հետեւակազօրաց եւ մէկ հեծելազօրային գունդեր, ինչպէս նաեւ մօտ հազար ոստիկան – զինուորներէ բաղկացած շարժուն հեծելագունդ մը :

Իսկ տեղւոյն վրայ գտնուած գունդերը վերակազմելու նպատակով, Գերմանիոյ Ֆրանսական ուժերէն մաս մը Ալժերիա պիտի զրկուի, փոխարինելու համար ալժերական հրացանաձիգներու վաշտերը, գասալքութիւններու առաջքն առնելու մտահոգութեամբ :

Տեղացիներէ բաղկացած զինուորական միաւորները պիտի ունենան նոր սպաներ, արաբախօս եւ հիւս. Ափրիկէի խնդիրներուն լաւատեղեակ : Արդէն զէնքի տակ կանչուած են ալժերաբնակ պահեստի սպաները : Շուտով Ֆրանսայէն ալ պիտի զրկուին տեղակալներ եւ հարիւրապետներ :

Շնորհիւ այս սպաներուն, որ լաւ կը ճանչնան թէ երկիրը եւ թէ ժողովուրդը պիտի ապահովուի տեղացիներու գործօն մասնակցութիւնն ալ կարգը հաստատելու գործողութիւններուն մէջ : Զրոյց մը կը շրջի թէ նոյնիսկ զէնքեր պիտի բաժնուին կարգ մը հեռաւոր շրջաններու բնակիչներուն, հրոսախումբերու դէմ ինքնապաշտպանութեան համար : Սակայն պաշտօնական շրջանակները հերքեցին այս լուրը :

Կոստանդինայի ծովեզրը պիտի ղրկուին նոր մարտանաւեր, ինչպէս նաեւ ծովային հրացանաձիգներ : Այս որոշումը կը կարծուի որ տրուած է զէնքի մաքսանենգութիւնը արգիլելու համար : Արդարեւ, մասնագէտները քննելէ ետք «օրէնքէ դուրս»երէն գրաւուած զէնքերը այն կարծիքէն են թէ ծովային ճամբով Ալժերիա հասած են, Միջին Արեւելքի երկիրներէն գալով :

Ձեռք առնուած այս միջոցները ամէնքն ալ արդէն սկսած են գործադրուելու :

Միւս կողմէ, կառավարութիւնը կը քննէ Ալժերիոյ համար մշակուած ընկերային եւ տնտեսական ընդարձակ ծրագիրներու կիրարկումը, երկրին վիճակը շուտով

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Քանի մը տարի է մենք եւս «Օր» մը սահմանած ենք Մայրերուն, հայ մայրերուն, որոնք եթէ ուրիշ բոլորին համար «Անոյշ» են, մեզի համար «Ուրիշ են» :

Այս յարգանքի արտայայտութեան նախաձեռնութիւնը ստանձնած են Չափահաս Որբերը, անոնք որոնք մեծ մասով մայրիկ չունեցան եւ իրենց սրտին կարօտը տուին որբանոցներու մէջ զիրենք խնամող «մայրիկ»ներուն :

« Ինչո՞վ ուրիշ է» հայ մայրը, թերեւս հարցնեն օտարներ, որոնք գաղափար իսկ չեն կրնար ունենալ Մեծ Եղեռնէն հրաշքով ազատած հայ մօր սահմանուած ճակատագրի մասին, ճակատագիր մը որ դահիճը շիկացած երկաթով գրեց անոր անբիծ ճակտին :

Ամէն մէկ վերապրող հայ մայր եթէ պատմէ իր ոդիսականը, իր պարզ եւ սրտառուչ բառերով, արդէն պատասխանած կ'ըլլայ թէ ինք ինչու ուրիշ է, թէ իր « Տէր Զօր»ը, նոյնքան փշալից ու տաժանելի եղած է որքան Աստուածամօր խաչի ճամբան :

« Հայրս տարին, ա՜լ չտեսանք, չորս հատ էինք, փոքր քոյրս կաթի էր տակաւին, իսկ մենք երեք եղբայր կախուած էինք մայրիկիս փէշերէն ու կը քալէինք իյնալով ելլելով, լալով ու «հա՛ց, հա՛ց մամա» աղաղակելով :

«Մայրս իր ձեռքով թաղեց մենէ երկուքը, իսկ մեծ եղբայրս ու զիս բերաւ վրանի մը տակ : Չեմ գիտեր ո՛ւր կ'երթար ամէն առտու, իրիկունը միայն կը տեսնէինք զինք ծրար մը հաց ու սոխ թեւին տակ : Այսպէս մեծցուց մեզ իր ճակտին քրտինքով, դպրոց դրաւ, արհեստ սորվեցանք, ընտանիք կազմեցինք, զաւակներ ունեցանք եւ արցունքով տեսանք իր վաղաժամ ճերմակ մազերը, փառապսակի մը նման իր անոյշ դէմքին շուրջ» :

Ո՞ր մէկը չունի նման կամ շատ աւելի սրտապատառ դրուագներ իրենց խաչի ճամբէն : Ո՞ր մայրը կրնայ ըսել թէ բան մը աւելի տուած է իր զաւկին քան հայ մայրը, որուն արիւնը ու արցունքը խառնուած իր կաթին, սնուցած է հայ մանուկը Սեւ Ծովու ափերէն մինչեւ Եփրատ, իր գիրկը շատ անգամ դագաղ՝ անոր մատղաշ մարմնին, եւ շրթունքները աղօթասած անոր լուսաւոր սլացող հոգիին :

Եւ Սարմէնի հետ կրնանք մրմնջել աղօթքի մը նման :

«Իմ տառապալի դաժան անցեալի գիշեր —
բում մռայլ,
Դու՝ մշտավառ լոյս, դու՝ շողշողուն
լոյս, իմ պաշտելի մայր,
Անցեալի նաւը խորասուզւում է մտքիս
ովկիանում,
Բայց դու, չքնաղ մայր, նաւի վրայից
ձեռքով ես անում » :

ՍՕՍԻ

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ՀԵՌԱՊԱՏԿԵՐԷՆ

Առջի երեկոյ, արտաքին նախարարը Ա. Փինէ, լրագրական ասուլիս մը ունեցաւ հեռապատկերի միջոցաւ, Պրիւսէլ գտնուող երեք թղթակիցներու հետ : Կէս ժամուան ընթացքին, արտաքին նախարարը պատասխանեց հեռուէն հասած հարցումներու : Արեւելք - Արեւմուտք խաղաղ համակեցութեան մասին անհրաժեշտ գտաւ հասկացողութեան գալու իսկական կամք մը, առանց սակայն ներկայի իրականութիւնները ձգելով, վազելու ապագայի երազներու ետեւէն : «Լարուած վիճակին վերջ մը տալու մեր փափաքը, պէտք չէ որ ջնջէ Եւրոպայի համար մեր թափած ճիգերը » որովհետեւ միջազգային կացութեան բարւոքումը կը կարօտի տեւական ճիգի : Չորսերու հանդիպումը, ոչ թէ վերջին փորձ մը պիտի ըլլայ, այլ սկիզբ մը դժուարութիւնները հարթելու : Գալով Խ. Միութեան առաջարկած զինաթափութեան ծրագրին, յոյս յայտնեց թէ արդիւնաւոր բանակցութիւններ կարելի էր սկսիլ, որովհետեւ Մոսկուա նոր զիջումներ ընելով, իր տեսակէտը մօտեցուցած է զինաթափութեան մասին արեւմուտքի պետութեանց տեսակէտին :

Թէեւ զինաթափութեան երկու ծրագիրներն ալ գրեթէ նոյնն են, սակայն Խ. Մ.ը մէջ կը խառնէ Գերմանիոյ վերաբերեալ քաղաքական հարցեր : Պէտք է անջատել այդ տարբեր խնդիրները : Իսկ Գերմանիոյ միացումը, արտաքին նախարարին ակնոցով առաջին պայմանն է եւրոպական խնդիրներու ընդհանուր լուծման : Գալով եւրոպական համագործակցութեան՝ «կազմակերպուած Եւրոպա մը եւ միջազգային լարուած վիճակին բարւոքումը զիրար չեն հակասեր, ընդհակառակն, լրացուցիչ են» եւ «Եւրոպայի կազմակերպումը պիտի նպաստէ» Արեւելք - Արեւմուտք բարւոք յարաբերութեանց : Ա. Փինէ անդրադարձաւ նաեւ Խ. Միութեան քաղաքականութեան նոր ուղղութեան, —դէպի համաձայնութիւն — եւ ըսաւ թէ ամէն համաձայնութիւն որ կրնայ վտանգել արեւմտեան Եւրոպայի համագործակցութիւնը, պէտք է նկատել գէշ լուծում մը :

×

ՔԱՇՄԻՐԻ մասին, Փաքիստանի եւ Հնդկաստանի միջեւ տարուած բանակցութիւններ ձախողութեան մատնուեցան :

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ԴԱՄԲԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ա. Ահարոնեանի շիրիմին շինութեան յանձնախումբը ստացած է տասը հազար ֆրանք Հ. Յ. Դ. Տէսինի ենթակոմիտէէն եւ ընկերներէն :

ՆՈՐ ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ ԿԱԶԱՅԻ ՇՐՋԱՆԻՆ ՄԷՋ

Եգիպտական եւ Իսրայէլեան ուժերու միջեւ երկու ծանրակշիռ միջադէպեր պատահեցան առջի օր, Կազայի շրջանին մէջ : Իսրայէլեան ուժեր սահմանէն անդին անցնելով, բախում մը ունեցան եգիպտական սահմանապահ գունդի մը հետ, եւ կը թուի թէ տուած են քանի մը զոհեր : Նոյն օրը, կէս գիշերին նմանօրինակ յարձակում մըն ալ գործեցին, աւելի կարեւոր ուժերու մասնակցութեամբ : Եգիպտացիները թնդանօթի բռնեցին յարձակողները որ ստիպուեցան ետ քաշուիլ, ձգելով բազմաթիւ դիակներ եգիպտական գօտիին մէջ : Մինչ ՄԱԿի յանձնախումբը քննութիւն մը բացաւ, Իսրայէլեան զեկոյց մը կը յայտնէ թէ երեք զինուորներու մահուան իբրեւ փոխ վրէժ, իսրայէլեան բանակը գրաւած էր եգիպտական սահմանային պահականոց մը : Երեք զինուորները սպաննուած էին ինքնաշարժի մը մէջ որ ականի մը վրայէն անցած էր :

× Ուաշինկթըն կը քննադատէ Իսրայէլցիներու «փոխ վրէժի յարձակումը», որուն կը հետեւի պաշտօնական զեկոյց մը : Այդ կը նշանակէ թէ Իսրայէլ կարեւորութիւն չի տար այդ շրջանին մէջ խաղաղութիւնը պահպանելու համար ՄԱԿի եւ բազմաթիւ պետութեանց թափած ճիգերուն, եւ կ'ուզէ շարժիլ ինքնագլուխ :

× Իսրայէլի վարչապետը Մոշէ Շարէթ յայտարարած է թղթակիցի մը, թէ Իսրայէլ պատրաստ է արաբական պետութեանց հետ հաշտութեան համար բանակցելու, պայմանաւ որ ծովը թափուելու վտանգը, որուն դէմ ան ի վիճակի է պայքարելու, մի անգամ ընդ միշտ հեռացուի :

×

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ հիւլէական ուժով մղուած երկրորդ սուզանաւ մը պիտի շինեն :

Մ Ա՛ Յ Ր ,
ՄԷԿ ՕՐԸ ՉԻ ԲԱՒԵՐ

(«ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՏՕՆԻՆ» ԱՌԹԻՒ)

●

«Թէեւ ամէն օր պատուոյ օր մը պէտք էր ըլլալ մայրիկին համար, սակայն հարկ էր տարւոյ մէջ օր մը հաստատել՝ սէր եւ յարգանք ընծայելու համար մօր» : Այս խօսքերով ծնաւ «Մայրերու Օր»ը : Առոնք արտասանուած էին Ամերիկուհիէ մը — Միս Ճարվիս — 1907ին, երբ նա եղերական պարագայի մը իր մայրը կորսնցնելէ վերջ՝ զգացած էր թէ ինչ մեծ եւ անգին բան մը կորսնցուցած էր : Ծրագիր մը չինեց նա — Տարւոյ մէջ որոշ օր մը մասնաւոր սիրով՝ մայրիկին վրայ խորհիլ — ու այդ ծրագիրը իր հայրենի քաղաքին մէջ — Ուէչըսթըր (Փէնսիլվանիա) — հանրութեան ներկայացուց, բայց ծաղրուեցաւ ու հեգնուեցաւ : Սակայն նամակներով ու ճառերով դիմեց դիւանագէտներու եւ կրօնական ընկերութիւններու ու յամառօրէն հետապնդեց իր ծրագրին գործադրութիւնը : Սակայն 1914ին միայն կրցաւ հասնիլ իր նպատակին . — 1914էն ամբողջ Ամերիկայի մէջ կը տօնուէր «Մայրերու Օր»ը փառաւոր շուքով ու հանդիսութեամբ : Անկէ տարածուեցաւ նաեւ ամէն կողմը :

Սակայն՝ թէ մայրական սիրոյ մեծ նշանակութիւնը մարդուն համար լոկ ըղձացումի արտայայտութեան մէջ չի կայանար՝ սակայն առաջին անգամ 1914ին չէ որ ճանչցաւ մարդկութիւնը : Տարւոյ մէջ օր մը մայրը յիշելու սովորութիւնը արդէն կար ինչ ինչ ժողովուրդներու քով : Այսօրուան «Մայրերու Օր»ի տօնակատարութեան հիմնումէն շատ առաջ Պարսիկները նշանակած էին տարւոյ մէջ օր մը, երբ այրեր ու մանչեր առանձին յարգանքի ու մեծարանաց առարկայ կ'ընէին տիկիններն ու մայրերը : Այդ օր այրերը կը կատարէին տան գործերը . կ'եփէին ու նուէրներ կ'ընծայէին մայրերուն : Նման սովորութիւն մը կար Անգլիա, ուր Մեծ Պահքի չորրորդ կիրակին մայրերը կը մեծարուէին մասնաւոր կերակուրով մը :

Ներկայ «Մայրերու Օր»ուան տօնակատարութիւնը շուտով մուտ գտաւ Իտալիա եւ հիւսիսային երկիրներու մէջ : Աւստրիա ներմուծեց Մարիանէ Հայնիշ, 1925ին : Իր ձայնասփիւռի ճառերը խանդավառութեամբ ընդունուեցան . կազմուեցաւ յանձնախումբ մը, Աւստրիոյ նախագահը, կրթական նախարարը եւ ուրիշ մշակութային կազմակերպութիւններ սիրայօժար բերին իրենց մասնակցութիւնը՝ այս բարի ձեռնարկին յաջողութեան համար : Այսօր Աւստրիան «Մայրերու Օր» կը տօնէ 30-ամեակով մը : Առանձին յարգանքի առարկայ են ամէնէն ծերագոյն մայրերը, որոնցմէ քանի մը հարիւրին տօնական հանդէս կը սարքէ պետութիւնը, ճաշով, ուղերձներով ու նուէրներով կը պատուէ զանոնք :

×

Էլէոնորա Տիւզ (1858 – 1924) . «Տեսայ սրտիդ մէջ եղածը, զաւա՛կս . ջանա՛ գեղեցիկ ուժը չկորսնցնել, նաեւ երբ կը տառապիս ... ու ապրէ՛ նեղութեան ժամերը ... անոնք պիտի անցնին, զաւակս, հոգ մի ըներ կեանքի ինչո՞ւին համար : Դիմացիր ... Աշխարհը կռիւ մըն է բանի մը համար, որ մեծ է քան մենք ամէնքս : Գաղափարականը՝ անորոշ բան մըն է » :

Նափոլէոն Ա . (1769 – 1821) . « Ամէն բան, ինչ որ եմ եւ էի՝ մօրս կը պարտիմ : Ան սորվեցուց ինծի սկզբունքներ ու աշխատելու վարժութիւնը » :

Մարսըլին Տեպորտ – Վալմոր (1786 – 1859) իր դուստրին . « Իմ քոյրս պաշտպանէ, միայն իմ քոյրս : Իմ սիրտս քեզի կը պատկանի . ան յորդ է ներողամտութեամբ — նոյն իսկ քեզմէ աւելի — բայց նաեւ լի յստակութեամբ ու որքան ատեն որ ինծի կապուած ես՝ վախնալու բան մը չունիս, եթէ հեռու ալ ըլլաս» :

Պարսկական առած . « Երկինքը՝ մօր ոտքերուն քովն է » :

Հին – գերման առած . «Ինչ որ մայրիկին մինչեւ սիրտը կը բարձրանայ, հայրիկին մինչեւ ծունկը կը հասնի » :

Հ . Ե . Պ .

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ Հ.Մ.Ը.Մ.-Ի ՓԱՌԱՏՕՆԸ

*

Սփիւռքի մէջ Հ . Մ . Ը . Մ .ի կատարած դերը որքան կազդուրիչ նոյնքան եւ աւելի կենսական է, ազգապահպանման գետնի վրայ :

Այս յօդուածին առիթ տուաւ «Արեւելք»ի մէջ երեւցած Զատկի խորհրդաւորութեան խառնուած նոյնքան սփոփիչ, իսկական փառատօն մը՝ Հ . Մ . Ը . Մ .ի Մերձաւոր Արեւելքի միջմասնաճիւղային մարզական մրցումները, որոնք ամէն տարի Զատկին, տեղի կ'ունենան Հալէպի մէջ, հին դարերու Նաւասարդեան տօնախմբութիւնները վերակոչելով ու նուիրագործելով :

Այդ հանդիսութեանց նկարներուն մէջ ուշադրութիւնս գրաւեց զոյգ մը փոքրիկներ . «կրտսերագոյն տղանցը», զգածուած անոնց հաստատ կեցուածքէն, կրակոտ ու վճռական նայուածքներուն մէջ կը նշմարուի ցեղին յուսատու հաւատքին կայծերը, անոնց աննկուն կամքն ու անխորտակելի հաւատքը դէպի հայկական մարտիրոսութեան առջեւ երկիւղածութեամբ ու ջերմեռանդ աղօթքը :

Այդ սերունդին մատաղատի ներկայացուցիչներուն խրոխտութեամբ ու ինքնավստահութեամբ յառաջացումը կը տեսնենք դէպի լուսաւոր յարութիւնը ցեղին, խանդավառ ու զօրավոր :

Մերձաւոր Արեւելքի Հ . Մ . Ը . Մ .ի բոլոր մասնաճիւղերը կը հաւաքուին ամէն տարի, Քրիստոսի Յարութեան հետ վերանորոգելու իրենց ուխտը — ուխտերուն ամէնասրբազանը, բարձր պահել Արմէններու հարազատ ոգին : Հազարաւոր մարզիկներու տողանցքին որոտընդոստ տրոփիւններուն արձագանգները կը լսենք իրենց փոթորկայոյզ սրտերուն խանդովը արբշիռ, անոնց մէջէն ցեղին դարերու տոկունութեան եւ ապրելու – տեւելու անխորտակելի ձայնը կը սփռէ Հայերու սրտերուն մէջ, իրենց ոգեւորող, խրախուսող հարազատութեամբ :

Հ . Մ . Ը . Մ .ը ամէն տարի կուգայ հաստատելու այն իմաստուն սկզբունքները, որոնք միշտ իրեն են եղած ու կը հետապնդէ անոնց իրականացումը, «Մանուկին կրթութիւնը օրօրոցէն կը սկսի »: « Առողջ միտք առողջ մարմնի մէջ » , ու ան մեր նորաբողբոջ սերունդին նախակրթութեան եւ դաստիարակութեան ըստնտուն դարձած, օրօրոցէն կը սկսի իր հոգածութեան առարկան դարձնել, անխոնջ ու առանց յուսահատելու կը ձգնի, կը տքնի, կը տուայտի յանուն Հայութեան յաւիտենականութեան ամէն զոհողութեան յանձնառու :

Ու երբ փոքրիկը իր մատաղատի տարիքին, անմեղունակ հոգիով կը թրծուի հարազատ Հայու ոգիով, կը նախապատրաստուի ազգային ազնիւ ու վսեմ գաղափարներով, մաքուր ու յանկուցիչ մթնոլորտի մը մէջ, կարելի է երեւակայել ու չափել անոր կամքն ու վերաբերումը, նուիրումն ու ձգտումը՝ իր հասուն տարիքին ինչ անխոցելի վճռականութեամբ եւ առաքինութիւններով զրահաւորուած կը նետուի ցեղին ծառայելու սրբազան գործին, անսահման հաւատքով ու անվերապահ զոհողութեամբ :

Ժողովրդական առածը կ'ըսէ «ըսէ ինծի քու ընկերդ, որ քեզ ըսեմ ո՞վ ես դուն » : Սխալ չըլլար, երբ մենք ալ մեր կարգին ըսենք, ծանօթացուր դաստիարակդ, ուսուցիչդ կամ պատկանած կազմակերպութիւնդ, որ գնահատեմ ազգային զգացումներուդ, գաղափարներուդ հարազատութիւնը :

Ահա Արեւելքի Հ . Մ . Ը . Մ .ը իր խայտակն ու քաջազնդուր դէմքով, գեղեցիկ ու վայելուչ հասակով, ուժանակային կամքով, դաստիարակի զօրավոր սրտով, համեստ ու խոր պատրաստութեամբ անսահման զոհողութեամբ, պահապան հրեշտակի մը պարտաճանաչութեամբ կը հսկէ, կը յղկէ արմէններու իրարու յաջորդող յարաճուն մատաղատի սերունդները՝ անոնց տալով ազգային հարազատ դիմագիծ, հիմնական սկզբունքներով օժտուած, բարոյական եւ հոգեկան վսեմ ձգտումներով համակուած, վերջապէս համամարդկային ազնիւ գաղափարներով զրահաւորուած, միշտ « Բարձրացիր եւ բարձրացուր»ի վեհ նուիրումով ազգային ու մարդկային առաքինութիւններով օժտուած հայորդիներ պատրաստելով :

Մերձաւոր Արեւելքի մեր արենակիցները հաւատաւոր ու գիտակից իրենց պարտականութեան, ոչ մէկ զոհողութեան առջեւ կանգ չեն առներ, հազարաւոր ըսկաուտներու եւ մարզիկներու ազգային հպարտութեան ջինջ դաստիարակութեան նիւթական եւ բարոյական հոգերը առած իրենց վտիտ ուսերուն, անտրտունջ ու համոզուած, ամէն տարի կուտան սրտաբուխ ու անվերապահ՝ որ ցեղը օժտուի իր նախնիքներու հոգեկան հարազատ մասնայատկութիւններով : Նաւասարդեան տօնախմբութիւնները նուիրագործելով, յաւերժացնելով կ'ապրեցնեն ու կը տեւականացնեն հայկեան խիզախութիւնն ու վճռակամութիւնը :

Դժբախտաբար Եւրոպայի այս պողոտաներուն վրայ «Բարձրացիր բարձրացուր»ն ալ այլասերեցին՝ այն այլասերածները, որոնք իրենց անձնական ու խմբական զձուձ հաշիւներուն ի խնդիր, կը քայքայեն մատաղ հոգիները, կը քանդեն նիւթականին կառչած ազնիւ հոգեկանը խաթարելով :

Դժբախտաբար մեր բոլոր ճիգերը արեւմուտքի մէջ դատապարտուած են խորտակուելու՝ որչափ ատեն որ չենք ըմբռնած «Բարձրացիր եւ բարձրացուր»ին ճշմարիտ իմաստը :

Մեր բոլոր յոյսն ու ապաւէն Մերձաւոր Արեւելքն է : Ազգային, Մշակութային եւ մարզական իրենց կուռ կազմակերպութեամբ, ցեղային հզօր զգացումներով ու գիտակցութեամբ, անոնց հոգիները կապուած են մեր մարտիրոսացած նահատակներուն անթառամ յիշատակին ու ամէն օր կը լսեն անոնց խարամող ձայնը անապատներու խորքէն եւ սրբազան կտակը անմահ ցեղին :

Յ . ՀԻՍԱՅԵԱՆ

ՄԱՅՐԻԿԻՍ ՀԵՏ

★

Երազիս մէջ ես այս գիշեր
Տեսայ քեզ, մայր, աչքերուդ մէջ
Ջինջ կապոյտէն, կարօտէն զատ
Արցունք ալ կար :

Երազիս մէջ ես այս գիշեր
Տեսայ քեզ, մայր, շրթներուդ շուրջ
Լռութեան պէս վշտէ մը զատ՝
Համբոյր ալ կար :

Ծառուղիին մէջ թեւ թեւի
Ջուրերն ի վեր խօսակցեցանք
Աստղերուն տակ

Ու նայեցայ քու քունքերուն,
Որոնց վրայ գարունէն զատ՝
Ձմեռ ալ կար :

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

«ՈՒՐ ԵՍ ՄԱՅՐ ԻՄ»

*

Արձագանգը կը հասնի մեզ Փրկչի Խաչելութեան նուիրուած տաղերէն մէկունմէջ, ուր Նազովրեցին անգամ իր մօր ներկայութիւնը կը փնտռէր իր մահուան ցաւին մէջ, նախ երբ մարդ մեզի պէս ...

« Ո՞ւր ես մայր իմ» որ կը նշանակէ թէ որքան մեծ է եղած մօր մը ազդեցութիւնը իր զաւակին, այնքան նուիրական եւ զոհաբերող, մանաւանդ անոր ցաւերուն եւ տառապանքին մէջ ...

Մեծ է եղած մօր մը դերը, նոյնպէս իր զաւկին կրթութեան եւ դաստիարակութեան մէջ, իր տանը մէջ, անոր մանկութենէն սկսեալ, դպրոցէն առաջ եւ դպրոցին ընթացքին եւ միշտ հետամուտ անոր սխալ քայլերուն մինչեւ չարն ու բարին զանազանելու կարողութիւնը :

Մօր մը սէրը ու խանդաղատանքը իր զաւկին հանդէպ ոչ մէկուն հետ կրնայ բաղդատուիլ եւ ոչ մէկուն սիրոյն հետ կրնայ փոխանակուիլ, մինչեւ իսկ ըլլայ ան զաւակը ուրացող եւ ապերախտ իր ծնողաց հանդէպ ...

« Ո՞ւր ես մայր իմ» :

Բայց որքան ան ըլլայ ապերախտ ու տմարդի, դարձեալ իր ցաւին մէջ, այս աղաղակն է որ կ'ելլէ իր բերնէն, կարծես զղջումի նշան, փնտռելով զայն ուր որ ան ըլլայ, բացակայ կամ աշխարհը թողած ...

Եւ, մանաւանդ հայ մայրը որ միշտ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐՄՐԱԽԱՅՏ

★

(Զ . եւ վերջին մաս)

Վերջերս ես այցի գնացի իմ մանկութեան նուիրական վայրերին : Գետակն էլի իր յաւերժական վշվշոցով լցնում էր ձորը, էլի կարմրախայտերը փռուած թեւիկներով թռչում էին Ջրվէժն ի վեր : Ամէն ինչ նոյնն էր, միայն իմ մանկութեան ընկեր Բողարը չկար : Որսկան Քոչարն էլ որսի չի գնում ու քայլում է իր ութսունըհինգ տարիների բեռան տակ կքած : Մէկ էլ Տանձուտն էր ծերացել՝ որսկան Քոչարի նման :

Պատահեցի ծեր որսորդին, դժուար ճանաչեց ինձ :

— Գիժ տղայ էիր, կարգին մարդ ես դառել, Վախտանգ ջան : Մի՞տդ է, որ ջուրը բաց թողեցիր ձկների վրայ, համա շաշ ժամանակդ էր, հա՛, — խօսեց նա՝ ճերմակ բեղերի տակից բարութեամբ ժպտալով : Ապա կարծես ինքն իրեն աւելացրեց .

— Ասենք, լա՛ւ արիր, աշխարքում մենակ բարի գործը կը մնայ ... Լաւ արիր, բալա՛, թող երկինքը քեզ քու սրտովը տայ :

Գնացի գետակի հոսանքն ի վեր, հասայ իմ մանկութեան օրերի վայրերը, այն պայծառ – շողշողուն լեռնահովիտը, ուր խայտում էին այն հրաշակերտ արարածները, որոնց կեանք տուի ես : Գրանիտէ վաննան չկար, գետակը փոխել էր իր հունը, վաննան մնացել էր խիճի ու աւազի տակ :

Իր նոր հունի մէջ էլ նոյնքան կայտառ ու քրքջուն էր մեր լեռնային գետակը, բայց չկար ծանօթ սալը, որի վրայ մէկնւում էինք մերկ, չկար ծանօթ լճակը, ուր գոմէշների վրայ նստած լողանում էինք : Ու իմ մանկութեան ծանօթ ձայներով լցուեց հովիտը . կարծես մեր Բողարի հաչոցն էի լսում, մեր հորթերի բառաչը, իմ հորթարած ընկերների կանչերը ...

Լեռնային ջինջ ջրերում հայեացքով փնտռեցի իմ հին ծանօթներին . կենդանի՞ են արդեօք իմ ձկնիկները, թէ՞, ով գիտէ, լեռնային խելագար հեղեղը քշել տարել է նրանց՝ իմ փայփայած արարածներին՝ իրենց սերունդներով :

Հիմի ուրիշ երեխաներ են խաղում իմ մանկութեան ընկեր գետակի ափին : Ահա նրանք, գուղձերով կտրել են ջրի առաջը, խոր լճակ են կապել, լողանում են նրա մէջ եւ նրանց բերկրալի կանչերից թնդում է ձորը : Մօտեցայ : Մի քանիսը թաց – թաց մեկնուել են ափի կանաչին ու տաքանում են :

Բարեւեցի : Ամօթխած վրայ նստեցին, շորերով ծածկեցին իրենց մերկութիւնը :

— Երեխանե՛ր, ձուկ կա՞յ գետակում, Մեծ Ջրվէժից վերեւ, — հարցրի ես, եւ դա իմ առաջին հարցն էր :

— Շա՛տ ... ծոր տուեց սեւ խաղողի հատիկների նման սեւ աչքերով մի տղայ՝ ձեռքը ճակատին հով անելով :

— Իսկ բռնո՞ւմ էք, խորովո՞ւմ էք կրակի վրայ ...

— Շա՛տ ...

Այդպէս, իմ տեսած կարմրախայտ ձկները, որոնց կեանք տուի ես, վաղուց չկան, բայց նրանց սերունդները ապրում ու բազմանում են այն երազ – հովտում, արծաթի ջրերի մէջ :

Ես հրաժեշտ տուի երեխաներին ու իմ մանկութեան ընկեր գետակին եւ ծանօթ հանդերով քայլեցի դէպի գիւղ :

Իմ ետեւից լսում էր լողացող մանուկների բերկրալի ճիչը եւ մի պահ ինձ թուաց, թէ տասնամեակներ խորքից մանկութեանս օրերի ձայներն եմ լսում նորից :

Եւ խորին մի ափսոսանք համակեց ինձ մեր ծերացած Տանձուտի համար, որսկան Քոչարի անցած ջահելութեան համար եւ նրա համար, որ իմ գիժ մանկութիւնը լեռնային գետակի ափին մնաց ...

ՎԱԽԴԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՍԱՄԱՐՏԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

★

Վասպուրականի Հերոսամարտին քառասունհերորդ տարեդարձի հանդէսը արժանավայել շուքով տօնուեցաւ անցեալ կիրակի օր Սէրքըլ Միլիթէրի սրահին մէջ։

Բեմին վրայ տեղ գրաւած էին օրուան նախագահ եւ զօրավար տը Կոլի ներկայացուցիչ՝ զօրավար Ֆլիփօ, եւ բանախօսները։

Ցխսուն հոգինոց զինուորական նուագախումբ մը հարիւրապետ Ավիննօնի ղեկավարութեամբ, կատարեց բացումը «Մարսէյեէզ»ով եւ «Բամբ փորոտան»ով։

Բացման խօսքը ըրաւ Պ. Ղ. Ներկարարեան, Վասպուրականի հայրենակցական միութեան կողմէ։ Ոգեկոչեց յիշատակը, Խրիմեանի, Փորթուգալեանի, հերոսամարտի հարիւրաւոր քաջերուն, բոլոր կուսակցութեանց գործիչներուն, կամաւորներուն որոնք ինկան դիւցազնաբար, և իրենց մահով արթնցուցին քնացած առիւծը, վրէժի զգացումը արծարծելով ապագայ սերունդներուն մէջ։ Կարդաց ապաշնորհակալութեան մարմնացումը եղողՁօր. տը Կոլի գրկած նամակին հայերէն թարգմանութիւնը եւ հրաւիրեց զօրացնել միութիւնը։

Ժէնէռալ Ֆլիփօ, նախ կարդաց Տը Կոլի ուղերձը, ուր զօրավարը, յայտներ է թէ որոշած ըլլալով ժամանակ մը քաղաքական բնոյթ կրող ցոյցերէ հեռու մնալ, պիտի չկրնար ներկայ գտնուիլ, սակայն սրտանց կը մասնակցէր Վասպուրականի հերոսներուն ոգեկոչումին, որ հայ ժողովուրդի պատմութեան մէկ փառաւոր էջը կը կազմէր։

Ապա հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս լռութիւն պահել, որու յաջորդեց նուագախումբի կողմէ Շօփէնի մահերգը։

Խօսք տրուեցաւ Պ. Նշան Պէշիկթաշլեանի, որու ճառը հետեւեալ կերպով կարելի է ամփոփել։

« Լոյս ծագեցաւ Աստուծոյ խօսքէն, երբ լսուեցաւ եղիցի լոյս։ Լոյս արձակելու ատակ են սուրբերը, հանճարները եւ հերոսները։ Հերոսութիւնը ազնուական ազգականն է գայրոյթին, որ կ՚ողջակիզուի հաւատքի խարոյկին վրայ եւ այդ խարոյկի լոյսով կը սնանին ապագայ սերունդներ »։

« Վայ այն ժողովուրդներուն որոնց մէջէն հերոսներ չեն ծնիր»։

« Մեր հերոսմարտը, հրեղէն լոյս մըն էր հրէշին դէմ, որ որոշած էր ճիւաղային ճաշակում մը, սակայն Արծրունիի արծիւը, տուաւ Վասպուրականցիին դիւցազնական ուժ եւ նետուեցաւ անհաւասար կռուի մէջ։ Ներքնապէս հայցան բոլոր տարրերը առանց խտրութեան, քաջութեան մէջ իրար գերազանցելով »։

« Վրէժի զգացումը մեծ է հերոսներու մէջ, որու ազդեցութեան տակ չանսատակ ինկան Պերլինի, Պոլսոյ եւ այլ վայրերու մէջ արիւնարբու հայակեր գազանները »։

«Փառք Վասպուրականի վրիժառուներուն եւ բոլոր վրիժառուներուն, փառք հայութեան գործին եւ վերելքին» ։

Պ. Ա. Մելոյեան, Վասպուրականի երիտասարդաց միութեան նախագահը Ֆրանսերէն ճառ մը կարդալով, պատմականը ըրաւ հայկական դատի փուլերուն եւ աւելցուց թէ երիտասարդ Վասպուրականցիները վրէժ չեն ուզեր այլ արդարութիւն։

Պ. Ն. Վարդանեան, նախկին ռազմիկներու փոխ նախագահը, Ֆրանսերէնով տասը հազար մարտիկներու կողմէ ողջունեց Վասպուրականի հերոսներու յիշատակը։ «Վերապրողներս, ամէն տարի կ՚արծարծենք անոնց յիշատակը, որովհետեւ չենք ուզեր յուսալքումի մէջ մեռնիլ»։ Մաղթեց որ այս պատմական հերոսամարտը կապ մը ըլլայ բոլոր Հայերը իրար միացնելու, որպէսզի նպատակը յաջողութեամբ պսակուի եւ ներշնչումի աղբիւր մը ըլլայ ապագայի համար։

Զօրավար Ֆլիփօ.— «Ժէնէռալ տը Կոլ ինծ. պաշտօն տուաւ ներկայ գտնուելու այսօր ձեր մէջ։

Պատիւ մըն է ինծի ներկայ ըլլալ հանդիսութեան մը որ փառքը կը կազմէ Վասպուրականցիին։ Հայ ժողովուրդը իր ազատութեան միշտ ալ պայքարած է։ 1915ին, Թուրքը առիթը յարմար նկատեց բնաջնջելու հայ ժողովուրդը։ Անհաւասար կռիւ էր որ տեղի ունեցաւ, սակայն Հայերը զէնքով թէեւ տկար՝ բայց հոգիով եւ ազատութեան զգացումով աւելի զօրաւոր էին։ Այս եւ նման պայքարներու հետեւանքով ստեղծուեցաւ հայկական հանրապետութիւն մը որ չկրցաւ երկար տեւել »։

Այսօր, այս տօնին առթիւ, կը տեսնեմ որ այդ հաւատքը եւ ուժը գոյութիւն ունին ձեր մէջ տակաւին։ Սրտանց կը մաղթեմ որ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչը ուժ տայ ձեզ, տեսնելու ձեր դարաւոր երազներու իրականացումը »։

Կարդացուեցաւ Մարսէյլի Վասպուրականցիներու վարչութեան ողջոյնի մէկ հեռագիրը։

Խորհրդաւոր լռութեան մէջ ոգեկոչուեցաւ «Նորատունկներու կռիւը»։

Զինուորական նուագախումբը մէջ ընդ մէջ նուագեց դասական կտորներ։

Օրիորդներ Ն. Տիրատուրեան եւ Շաքէ Պէնկեան, դաշնակի ընկերակցութեամբ Մեսումենցի, մեներգեցին ազգային կտորներ։

Ցայտագրին վերջին մասը կը կազմէր Վասպուրականի գունաւոր ֆիլմին ցուցադրութիւնը։ Ներկայացուեցան հայկական նահանգներէն զանազան տեսարաններ որոնց բացատրութիւնը կուտար բարձրախօսով Պ. Կաքաւեան։

Խօսնակ Պ. Գր. Ամիրայեան հանդէսը փակուած յայտարարելով հրաւիրեց ներկաները բարձրանալ պարասրահ, մինչ նուագախումբը կը հնչեցնէր «Սիփանայ քաջերը»։

Պարահանդէսը սկսաւ ժամը 6ին եւ տեւեց մինչեւ կէս գիշեր խանդավառ մթնոլորտի մէջ։

Պ. ՊԱՐԳԵՒ

տիպար մը եղած է անձնազոհութեամբ եւ ըդեսիրութեամբը, կ՚արժէ՝ որ տարին օր մըն ալ իրեն յատկացուի։

Հայ մայրն է որ շատ անգամ իր վսեմ պարտականութեան գիտակից նայեր ու կրթեր ու մեծցուցեր է իր զաւակները հոլը բացակայութեան կամ անոր մահուան պարագային, տուեր է ամէն ինչ, եւ զըրկուեր է ամէն բանէ, փրկելու համար իր հոգեհատորը ...

Ինչ սրտառուչ տեսարաններ տեսնուած են Մեծ Եղեռնի սեւ օրերուն, մայրական սիրոյ եւ անձնուիրութեան։

Ապրին հայ մայրերը։ Եւ իրենց օրը թող քաջալեր մը ըլլայ անոնց, ալ աւելի տոկալու։

ՄԷՆ – ՍԷ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

×

Երբ մանուկ էի, ամէն մի վայրկեան
Մօրս սիրտն էի ես տեղից հանում,
Բայց նա ինչո՞ւ էր ինձ սիրում այնքան,
Ինձ պաշտում այնքան՝ չէի հասկանում։

Հիմա հայր եմ ես, ու բալիկս անբիծ
Իմ սիրտն է բռնում իմ կրծքից պոկուած,
Ու վախենում եմ անգամ զեփիւռից,
Թէ մի ցաւ չտա՞յ բալիկիս յանկարծ...

Հիմա եմ, մայր իմ, սրտով հասկացել,
Թէ ինչո՞ւ էիր ինձ այնպէս սիրում,
Ու կ՚ուզեմ ճմրած քո գիրկը ձգել
Բալիկիս, որպէս հատուցման գարուն...

*

Մ՚օրս աչքերն օրոցքիս
Ջոյգ մոմերի պէս վառուել՝
Գիշեր ու զօր աչքերիս
Լոյս տալով են սպառուել։

Ու թախծում եմ ես խորով,
Ա՜խ, չլինի մօրս պէս,
Սեւան, դու էլ վառուելով
Ու լոյս տալով սպառուես։

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

«ՀԱՅՄԱՐՄԱՐ» գործարանը տասը վակոն մարմար ղրկած է, գործածուելու համար Լենինկրատի մեթրոյին։ Մեծ քանակութեամբ մարմար ղրկուած է Հայաստանէն Մոսկուայի նորակառոյցները եւ Գորկի քաղաքին նոր ջրաելեկտրակայանին։ Մինկէչաուրի ջրաելեկտրակայանին համար դարձեալ Հայաստանէն ղրկուած են հարիւր թոն մարմարի խիճ։ Ներկայիս Վեդի շրջանին մէջ սկսած են «Մարմարաւոր» կոչուած հանքերու մշակումը։ Այս հանքերուն բաց գորշագոյն եւ սրճագոյն հանքաքարի զուտ մարմարի պարունակութիւնը մէկուկէս անգամ աւելի է եւ աչքի կը զարնէ իր բացառիկ գեղեցկութեամբ։

ՓՐՈՖ. ԱՐՍԷՆ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԻ շիրիմին վրայ յուշարձանի հանդիսաւոր բացումը տեղի ունեցած է Ապրիլի սկիզբը Պանթէոնին մէջ։ Ներկայ եղած են գրողներ, արուեստագէտներ համալսարանի դասախօսներ եւ ուսանողներ։ Կիսանդրին քանդակած է Թ. Զորեքճեան, եւ շինուած է կապտաւուն բազալտէ։

ԵՐԵՒԱՆԻ հեռակայ մանկավարժական կաճառին ձմեռնային շրջանին մասնակցած են չորս հազար հեռակայող ուսանողներ։ Այս հեռուէն հետեւող աշակերտները շարունակելով հանդերձ իրենց գրաղումը տարեկան միայն երկու անգամ կը հաւաքուին քննութեան համար։ Մօտ 800 հեռակայող մանկավարժներ այս տարի կը ստանան բարձրագոյն կրթութեան վկայական։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ երկրաբանական թանգարան տարուած են նախապատմական փիղի ոսկորներ, որոնք գտնուած են Էջմիածնի շրջակաները։ Մասնագէտներու կարծիքով պատահական չէ այս գիւտը, որովհետեւ քանի մը տարի առաջ ալ գտնուած են նըման ոսկորներ։ Կը կարծուի թէ մօտ հարիւր հազար տարի առաջ Հայաստանի մէջ ապրած են ժամանակակից փիղերու նախնիքը։

ՊԵՏ. ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆԻՆ 1955ին հրատարակելիք նոր գիրքերու մէջ հայ հեղինակներու գործերէն կան, բացի Ց. Պարոնեանէ որ արդէն լոյս տեսած է, Նար-Դոսի, Դ. Վարուժանի, Ա. Իսահակեանի, Վ. Տէրտէրեանի, Դ. Դէմիրճեանի ընտիր երկերը։ Պիտի սկսին մեծանուն վիպասան Րաֆֆիի երկերու հրատարակութեան տասը հատորով։ Հայաստանի ժամանակակից գրողներու եւ բանաստեղծներու գործերը։ Եղիշէ Չարենցի գործերէն երեսուն հազար օրինակ լոյս պիտի տեսնէ, ուր տեղ պիտի գտնեն նաեւ անոր արձակ գործերը։ Պիտի տպուին հարիւր տեսակ դասագիրք հանրակրթական դպրոցներու համար, մօտ երկու միլիոն օրինակ։

« ԿՈՄԻՏԱՍ » պետական քառեակի 30–ամեակը տօնուեցաւ յունուարին։ 1925ին կազմուած է քառեակը Մոսկուայի մէջ ջութակահար Աւետ Գաբրիէլեանի կողմէ։ Ամբողջ Խ. Միութեան մէջ լայն ժողովրդականութիւն վայելող լաւագոյն խումբերէն մէկն է։ Իր յայտագրին մէջ կը մտնեն եւրոպական, ռուսական, հայ երաժշտագէտներու լաւագոյն գործերը։ Վերջերս հանդէսներ տուին Լոնտոն, Գերմանիա, Չեխոսլովաքիա։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ պահածոներու գործարաններ կան Երեւանի, Լենինականի, Հոկտեմբերեանի, Այրումի, Ղափանի, Մեղրիի եւ Մարտինիի մէջ։ Հայկական մսեղէնի, ձկնեղէնի, մրգեղէնի եւ բանջարեղէնի պահածոները համբաւ ունին ոչ միայն ամբողջ հանրապետութեան մէջ, այլեւս իր սահմաններէն շատ հեռու։ Անցեալ տարի արտադրած են ութսուն տարբեր տեսակի պահածոներ։

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ Շոստակովիչի 10րդ սէնփոնին ունկնդրուած է Երեւանի մէջ, Ապրիլ 13ին, Հայֆիլհարմոնիայի մեծ սրահին մէջ, Հայֆիլհարմոնիայի սէմֆոնիկ նուագախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Ա. Ստասեւիչի (Մոսկուա)։

Ե. ՉԱՐԵՆՑԻ մասին հայկ. ՍՍՌ գրականութեան եւ արուեստի թանգարանը ստացած է կարգ մը արժէքաւոր նիւթեր։ Ատոնց մէջ են Չարենցի պատանութեան 12 լուսանկարները, բանաստեղծութեան կարգ մը ձեռագրերը, ինչպէս եւ ռուս բանաստեղծ – թարգմանիչ Պաստերնակին ուղղած նամակը։ Ուշագրաւ է բանաստեղծի ծխախոտի տուփը, զոր իրեն նուիրած է Մաքսիմ Գորքի 1934ին, երբ իրարու հանդիպեցան։ Այս նիւթերը ցուցադրուած են թանգարանի համապատասխան բաժնին մէջ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (46)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ ԺԵ.

— Ամէն պարագայի խնդիրը քիչ մը պարզուեցաւ։ Այս ամէնքն ալ աղամանդներուն երեսէն են։ Այդ աղամանդներուն տիրանալու համար ըլլալու է որ «Գորշ զգեստով մարդը» Նատեան սպաննեց։

— Ան չէր զինքը սպաննողը, ըսի վըճռական կերպով։

— Անշուշտ թէ ան էր։ Ուրիշ ո՞վ կրնայ ըլլալ։

— Չեմ գիտեր, բայց վստահ եմ թէ ան չէր սպաննողը։

— Անկէց երեք վայրկեան վերջը ետեւէն գնաց եւ տունէն դուրս ելաւ սաւանի պէս սպիտակ։

— Որովհետեւ կինը մեռած գտաւ։

— Սակայն իրմէ զատ ուրիշ մէկը տուն չմտաւ։

— Ուրեմն ոճրագործը տունն էր արդէն։ Եւ կամ ուրիշ կերպով ներս մտաւ։ Պէտք չունէր անպատճառ պարտէզին տընակէն անցնելու, պատէն վեր կրնայ բարձրացած ըլլալ։

Սիւզան ինծի նայեցաւ աչքերը լարած։

— « Գորշ զգեստով մարդը », մըրմնջեց։ Ո՞վ է արդեօք։ Գիտենք թէ մեթրոյի «բժիշկ»ին կը նմանէր։ Ժամանակ պէտք է ունեցած ըլլայ ծպտուած վիճակէն դուրս ելլելու եւ կնոջ հետեւելու համար դէպի Մարլօ։ Կինն ու Գարթընը այդտեղ պիտի գտնէին զիրար, երկուքն ալ արտօնագիր ունէին նոյն տունը նայելու համար, ու քանի որ այդքան մեծ նախազգուշութիւն ձեռք առած էին՝ պատահական համարուելու համար իրենց հանդիպումը, կը նշանակէ թէ հետապնդուելէ կը կասկածէին։ Սակայն միեւնոյնն է, Գարթըն չէր գիտէր թէ զինքն հետապնդողը՝ « Գորշ զգեստով մարդն » էր։ Երբ ճանչցաւ զինքը, այնքան մեծ զգաց հարուածը, որ ինքզինքը բոլորովին կորսնցնելով՝ քաշուեցաւ հրապարակէն։ Ասոնք ամէնը պարզ կը թուին, այդպէս չէ՞ք կարծեր, Աննա։

Չպատասխանեցի։

— Այո, այո, տեսէք թէ ինչ պատահեցաւ։ Թուղթը առաւ մեռած մարդուն ձեռքէն ու մինչ կը պատրաստուէր հեռանալ, աճապարանքին մէջ ձգեց զայն։ Ցետոյ Մարլօ՝ կնոջ ետեւէն գնաց։ Ի՞նչ ըրաւ կինը սպաննելէն, կամ ըստ ձեզ, զայն մեռած գտնելէն վերջ։ Ո՞ւր գնաց։

Դարձեալ լուռ մնացի։

— Թերեւս համոզեց Սըր Եօսթէյս Փետլըրը, որպէսզի նաւ բերէ զինքը իբրեւ իր քարտուղարը։ Միակ միջոցը այդ էր Անգլիայէն ապահով հեռանալու համար։ Սակայն ինչպէ՞ս յաջողեցաւ համոզել Սըր Եօսթէյս Փետլըրը։ Կարծես թէ որոշ հեղինակութիւն ունի անոր վրայ։

— Եւ կամ Փեկէթին վրայ, ըսի, հակառակ կամքիս։

— Անն. Փեկէթը չէք սիրեր։ Սակայն Սըր Եօսթէյս կ՚ըսէ թէ, ան կարող եւ ծանրաշխատ երիտասարդ մըն է։ Այդպէս ալ կրնայ ըլլալ. թէեւ մենք հակառակը կը կարծենք։ Արդ, շարունակելով կասկածներս, կրնամ ըսել թէ Րէյպըրն է «Գորշ զգեստով մարդը»։ Վար ձգած թուղթը պէտք է կարդացած ըլլայ։ Հետեւաբար չփոթելով անոր վրայի բիծէն, ինչպէս դուք չփոթեցաք, կը փորձէ 17 թիւ խցիկը երթալ ամսոյն 22ի ժամը 1ին, Փեկէթի միջոցով նախապէս տիրացած ըլլալով անոր։ Ճամբան մէկը կը դաշունահարէ զինքը ...

— Ո՞վ, ընդ միջեցի։

— Չիչեսթըրը։ Այո, բոլոր փաստերը այդ կը ցուցնեն։ Հեռագրեցէք Լորտ Նեսպիին, որ գտած էր «գորշ զգեստով մարդը» եւ ահա ձեր ապացոյն բաղձացած կ՚ըլլաք, Անն։

— Կան շատ բաներ որ անտես կ՚առնէք։

— Ի՞նչ բաներ։ Րէյպըրն սպի մը ունէր, այս գիտեմ, բայց կրնայ անհետանալ շպարումով։ Մարդը հասակաւոր է եւ բարեկազմ։ Ի՞նչ էր գլխու մը նկարագրութիւնը, որով փոխիացուցիք Սքոթլընտ Եարտի պաշտօնեաները։

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

բարւոքելու մտադրութեամբ ։ Կեանքի պայմանները եւ ապրելակերպի բարելաւում՝ տեղացի ժողովուրդին համար ։ Կը կարծուի որ քանի մը օրէն կառավարու – թիւնը վերջնական որոշում մը պիտի տայ այս ընդարձակ ծրագիրներուն մասին, եւ զանոնք պիտի հրապարակէ ։ Մինչ այդ, գլխաւոր մտահոգութիւնն է անմիջապէս կարգը հաստատել, որովհետեւ առանց անոր, շատ դժուար պիտի ըլլայ ընկերային բարեփոխութիւնները սկսիլ գործա – դրութեան դնել ։

× Ապահովութեան ուժերը զինուորա – կան գործողութիւններ ձեռնարկեցին Օրէսի շրջանին մէջ, փճացնելու համար մօտ 1500 հոգիէ բաղկացած «օրէնքէ դուրսեր»ու հրոսախումբեր ։ Հրամանա – տարը, Զօր. Փարլանժ որ հին զինուոր, մասնագէտ մըն է այդպիսի կռիւներու, կը տեղեկացնէ թէ մէկ քանի ամիսէն այդ շրջանին մէջ կարգը պիտի հաստատէ ։ Լաւատեղեակ շրջանակներու կարծիքով Օրէսի ըմբոստ ուժերը ունին մօտ հազար հոգիէ բաղկացած մնայուն կորիզ մը, ո – րուն կը միանան երբեմն, պարագայական կերպով, մինչեւ երկու հազար «անկա – նոն»ներ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ զինուորական դա – շինք մը պիտի կնքեն շուտով Արեւմտ. Գերմանիոյ հետ, Ատլանտեան Ուխտէն դուրս, ինչպէս յայտնեց Պոնի ամերիկեան դեսպանատունը, որպէսզի Գերմանիան ալ ստանայ Ամերիկայի զինուորական օգ – նութիւնը այնպէս, ինչպէս կը ստանան Ատլանտեան Ուխտին միւս անդամները ։

ԱՆԳԼԻՈՅ խորհրդարանի ընտրական պայքարները ցոյց կուտան որոշ առաւե – լութիւն մը պահպանողականներուն հա – մար ։ Ժողովուրդը թէեւ որոշ անտարբե – րութիւն մը ունի, սակայն թերթերը բուռն բանավէճերու նիւթ կը դարձնեն թէյի կամ միսի համար յաղթող կուսակ – ցութեան որոշելիք գինը ... Ինչպէս գի – տէք ընտրութիւնները տեղի պիտի ունե – նան Մայիս 26ին ։

ՊԵԼԿՐԱՏ պաշտօնական զեկոյցով մը յայտնեց Յունաստանի, թէ խորհրդային ղեկավարներուն այցը Պելկրատ, պիտի չփոխէ իր դիրքը Յունաստանի հանդէպ ։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը Նեհրու, Յունիսի վերջերը Պելկրատ պիտի երթայ ։

ԻՐԱՔԻ կառավարութիւնը յուշագիր մը յանձնեց Սուրիոյ, զգուշացնելու համար զայն Եգիպտոսի հետ դաշնագիր մը կնքե – լէն ։

ԼԵՀԱԿԱՆ գիւղի մը չարժապատկերի սրահին մէջ հրդեհի մը զոհ գացին 58 հոգի ։

ՇՈՒԷՏ պիտի միջամտէ Փէքինի մօտ, որպէսզի Ֆորմոզայի մասին չինեւամե – րիկեան բանակցութիւններ սկսին ։ Մոս – կուայի շուէտական դեսպանը Փէքին մեկ – նած է, վարչապետին հետ տեսնուելու ։

ԹԻԹՕ եթէ Եուկոսլաւիոյ չէզո – քութիւնը հաստատող որոշում մը առնէ, կը կարծուի որ Ուաշինկթըն պիտի դադ – րեցնէ իր տնտեսական օգնութիւնը ։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մօտերը, իր բնակարանին մէջ մեռաւ Մարոնիկներու եկեղեցիին 102րդ պատրիարքը՝ Անթուան Արիտա, 92 տարեկան հասակին ։ Մեծ համակրանք ունէր Ֆրանսայի հանդէպ եւ պատուոյ լեգէոնին անդամ էր ։

ՀԱՆԴԷՍ – ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի կողմէ, այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը վեցէն 11, Ազգ. Տան թատե – րասրահին մէջ ։

Կը խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Ուղերձ մը խումբին կողմէ ։

Մուտք 100 Փրանք ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Տունը աշխատող գործաւորուհիներ, (քօնֆէքսիօն) աշխատանքի – պլուզի համար ։ Դիմել՝

Ets. SEMAILLE, 8, Rue d'Uzès, Paris (2)

ԿԱՐԴԱՑԷ՞Ք
ԾԱՏՈՒՐ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ
ԽԱՉԻՆ ՃԱՄԲԱՆ

Ժողովածու զգայացունց պատ – մուածքներու ։

Գինը՝ 400 Փրանք ։ Դիմել հեղինակին՝

Z. Berberian 104, Av. d'Italie, Paris (13)

եւ Փարիզահայ գրավաճառներու ։

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

29 Մայիս, կիրակի իրիկուն մինչեւ լոյս, Ալհամպրայի սրահին մէջ ։

334 Պուլվ. Շավ ։

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Երգ, Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (մասնաւոր հրաւիրուած Փարիզէն) ։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, ժամը 9ին, քաղաքապե – տարանի շքեղ սրահին մէջ (Սալ տէ Ֆէթ)

Բացառիկ պատրաստութեամբ ։

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱԻՈՐԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ Մայիս 29ին ։

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱԻՈՐԵԱՆ

Ս. ԷԹԻԷՆ.— Յունիս 4ին ։

Կը խօսի Տիկ. Է. ԲԻՒԶԱՆԴ

ԼԻՈՆԻ.— Յունիս 5ին ։

Կը խօսի Տիկ. Է. ԲԻՒԶԱՆԴ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Յունիս 5ին ։

Կը խօսի Տիկ. Է. ԲԻՒԶԱՆԴ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, պետական թատրոնի շքեղ սրահին մէջ ։

Ս. ՇԱՄՈՆ.— Յունիս 12ին ։

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՕՐԸ
ՅՈՒՆԻՍ 12ԻՆ

ԹԱՏՐՈՆ - ԾԻԾԱՂ
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ
Cinéma ROXY

65bis, Rue Rochechouart, Paris

24, Մայիս, Երեքշաբթի երեկոյ, ժամը 8·45ին ։

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ կը ներկայացնէ
ԳԷՈՐԳ ՏԱՆՏԻՆԵԱՆ
GEORGE DANDIN

Մոլիէռի ծանօթ կատակերգութեան, հայացուածը, երեք արար ։

Բեմին վրայ՝ միմիայն ծանօթ դերա – սաններ՝ ՍԻՐՈՒՀԻ եւ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ, ՔՆԱՐ ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆ, ԻՐՄԱ ՊԷՐՊԷՐ - ԵԱՆ, Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ, Ն. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ եւ Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ ։

Բեմադրութիւն՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ

ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

Տոմսերը՝ Գրատուն Հր. Բալուեան, 43 ռիւ Ռիշէ եւ ճաշարան Գեղ. Անէմեան, 12 ռիւ Քատէ ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպութեամբ Մալաթիոյ Կրթ. Ընկեր. Լիոնի մասնաճիւղին ։

Մասնակցութեամբ Վալանսի եւ Ռոմա – նի «Ս. Քէփէնէկեան» Թատերախումբին ։

Ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ եւ Ազգ. Տան շինութեան ֆոնտին ։

Այս շաբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 8·30ին, Ֆրանսուա Քօփէի սրահին մէջ, 8 ռիւ Վիքթորիէն Սարտու, Լիոն ։

Առաջին անգամ ըլլալով խնամեալ պատ – րաստութեամբ կը ներկայացուի Ա. Յ. Ե – րէցեանի «ԽՂՃԻ ՁԱՅՆԵՐ»

Յոյն գիւղարանութենէ առնուած ողբեր – գութիւն հինգ արար եւ մէկ պատկեր ։

Ինչպէս նաեւ պոլսական կեանքէ առ – նուած խիստ ծիծաղաշարժ զաւէշներ ։

Հնարամիտ վարձակալը, Իգնատ աղայի ամուսնութիւնը ։

Մուտքի գիներն են՝ 150 200 եւ 250 Ֆր ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԻ ՄԷՋ

Այրի Տիկին Վերժին Դաւիթեան եւ զա – ւակները, Այրի Տիկ. Թագուհի (մայր) եւ զաւակը՝ Արամ Դաւիթեան կը ծա – նուցանեն որ՝ այս կիրակի Սէն Ժերո – մի եկեղեցիին մէջ, տեղի կ'ունենայ Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան արարո – ղութիւն, ի յիշատակ՝ ողբ. Յակոբ Դա – ւիթեանի ։ Կը հրաւիրուին ազգականներն եւ բարեկամները ։

— ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս եր – կուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քատէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քատէի դիմաց ։

Կը խօսի Պ. Յակոբ Նազարեան ։

Նիւթ՝ «Արդի Հայաստանի տնտեսական կեանքը» ։

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հա – ճելի անակնկալներ ։ Մուտքը ազատ է ։

ՀԱՅ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Նախաձեռնութեամբ ԶՕՄԻ

Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ, 24 Ռիւ Սէն Վիքթոր, Փարիզ

Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին

Նախագահութեամբ կաթողիկոսական Պատուիրակ Ս. Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Կարպիս Աֆրիկեանի

Փարիզի Օփերայի աստղ երգչուհի Օր. Ռօզա, Օր. Եղիազարեան եւ Պ. Քիւ – փէլեան (երգ) ։ Օր. Ս. Գաբրիէլեան (դաշնակ), Օր. Ս. Յակոբեան եւ Պ. Ա. Գմբէթեան (արտասանութիւն), ՓարիզիՕփերայի առաջին պարուհի Օր. Ռէժինա Օհան, (հայկական և կովկասեան պարեր) մասնակցութեամբ Թառիստ Գարեգինի եւ Բենոյի ։

Նուագախումբի քառեակ մը պիտի կատարէ հանդէսի բացումը եւ մէջ ընդ մէջ պիտի նուագէ հայերէն եղանակներ ։

Առաջին անգամն ըլլալով Փարիզահայ բեմերու վրայ նորութիւն մը, Սեւ լապ – տերով պիտի ցուցադրուի ծաղիկներու ժպիտը ։

Մուտք, 300, 200, եւ 150 Փրանք ։

Տոմսերը կը ծախուին հայ գրավաճառներուն մօտ, իսկ հանդէսի օրը սրահին կիչէն ։

Վարագոյրը պիտի բացուի ժամը ճիշդ 3ին

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Արենոյշնե – րու եւ Արիներու կողմէ, մասնակցու – թեամբ բոլոր Թեւիկներու եւ գայլիկնե – րու ։

Կիրակի, 22 Մայիս, կէսօրէ վերջ, ժա – մը ճիշդ երեքին, Ժիմնազի շքեղ սրահին մէջ (ռիւ տիւ Թէաթրը Ֆրանսէ) ։

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բա – ժինով ։ Սկաուտական խարոյկի տեսարա – նին մէջ՝ պարեր Թեւիկներու եւ գայլիկ – ներու կողմէ, հայկական պարեր Արի – Արենուշներէ ։ Պիտի նուագեն (դաշնակի վրայ) Տիկ. Խօժէնի Կերկերեան եւ խըմ – բապետուհի Օր. Մ. Մարկոսեան ։

Պիտի ներկայացուի ողբացեալ մեծա – նուն գրագէտ Ա. Ահարոնեանի

ՈՍԿԻ ՀԷՔԵԱԹԸ (տամ 4 արար)

Նախկին Արի Ժ. Մակարեան, խմբա – պետ Կ. Յարութիւնեան, խմբապետուհի – ներ՝ Ալիս Յարութիւնեան, Ալիս Շահ – միրեան կը կատարեն գլխաւոր դերերը ։

Կարեւոր դերեր ունին՝ խմբապետ Կարօ Պէրպէրեան, Պ. Յակոբ Տօլապճեան, Սի – րական Շահմիրեան, խմբապետուհիներ՝ Մ. Աչճեան եւ Եղիսաբէթ Կօչկարեան ։

Տոմսերու համար դիմել Արիներուն եւ Արենոյշներուն ։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՄԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 22ին, կիրակի ժամը 16էն 24

Սէրքլ Միլիթէր

Ճոխ պիւֆէ, հաճելի անակնկալներ ։

ATTRACTIONS

Նուագախումբ՝

VARTIVANIAN

Մուտք 400 փր. ։ Տոմսերու եւ սեղաններու համար դիմել՝ Տիկին Մարի Ստէփա – նի՝

56, Rue St-Georges, Paris 9e

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Գէորգ Զավուշ խումբը, այս կիրակի ժա – մը 10ին ։ Այս ժողովը տեղի կ'ունենայ սովորական հաւաքատեղին ։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչ – ները ։

ՇԱԻԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը, այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Սէնթ Ան – թուանի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին, Պար Վիատիւքի սրահը ։ Բոլոր ան – դամներուն ներկայութիւնը կարեւոր է ։

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր․, վեցամս․ 1600

Արտասահման տարեկ․ 3500 ֆր․ կամ $ 10 հատը 12 ֆր․

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 24 ՄԱՅԻՍ • MARDI 24 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7681 31e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3092

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

•

Բոլոր ժողովուրդները, երբ ապագային մտահոգութիւնն ունին, իրենց աչքերը կը յառեն երիտասարդութեան : Երիտասարդութիւնն է այսօրուան պայքարներուն մարտիկը եւ վաղուան լուսաշող յոյսը : Ան ջիղն է ազգի մը եւ անոր կենսունակութեան աղբիւրը :

Մանաւանդ ճգնաժամային պարագաներու, երիտասարդութեան տալիք պատասխանէն կախում ունի ազգի մը ապագան : Ան պիտի վերցնէ՞ հիներուն բոցավառ ջահը եւ պիտի գրաւէ՞ պարպուած դիրքերը՝ ի խնդիր իր ժողովուրդի գոյատեւման :

Երիտասարդութիւնը որքան գիտակից ըլլայ իրեն վիճակուած դերին, որքան լրջօրէն մօտենայ իր ժողովուրդը յուզող հարցերուն այնքան աւելի յոյսեր կը ներշնչէ ապագային նկատմամբ :

Ազգի մը փճացումը կը սկսի իր երիտասարդութեան այլասերումէն : Բայց նոյն ատեն, վեհեցիկ խոյանքները եւ մեծ նուաճումները կը պատկանին երիտասարդութեան :

Պետական կեանքէ ու սեփական հողէ զուրկ ժողովուրդի մը երիտասարդութենէն կը սպասուի ազգային շատ աւելի խոր գիտակցութիւն քան այլ, բախտաւոր ժողովուրդներու իրենց հասակակիցներէն : Մեր պարագային, երիտասարդութիւնը մեր գոյութեան ջահն է ու ապագայ իրագործումներու գրաւականը :

Երիտասարդութիւնը պէտք է պատրաստ ըլլայ զոհողութիւններու, որպէսզի մեզմէ անդարձ բաժնուողները սրտի հանդարտութեամբ մեկնին՝ իրենց սրբազան աւանդը ապահով ձեռքերու մէջ ձգած ըլլալու գոհունակութեամբ :

Այսօր տերեւաթափ է Սփիւռքի մէկ ծայրէն միւսը : Անոնք որ իրենց կեանքին կէսը անցուցած էին Հայրենի հողին վրայ ու մեր գաղթական կեանքին մէջ շունչ մը կը բերէին հայրենիքէն, հետզհետէ մեկնելու վրայ են : Անոնք կապ մըն էին մեր եւ Հայրենի հողերուն, Հայրենի աւանդութեանց եւ ապրումներուն միջեւ : Հիմա անոնց շունչով տոգորուած երիտասարդութիւնը պէտք է գոցէ գոյացող բացերը : Հիները միայն ուղեցոյց պիտի հանդիսանան երիտասարդութեան, որ պիտի գայ գրաւելու պարպուող դիրքերը : Այս է կեանքի անյեղլի օրէնքը :

Պարտականութեան գլուխը պէտք է ըլլայ մանաւանդ գաղափարական երիտասարդութիւնը. ան որ մեծցած է Հայութեան արդար դատին խոր գիտակցութեամբ եւ զայն հետապնդելու անտեղիտալի կամքով :

Գաղափարական երիտասարդութիւնը պէտք է գիտակցի թէ առաքելութիւն մը ունի ինք : Առաքելութիւն մը, որ այս ժողովուրդը կը դնէ իր ուսերուն վրայ : Պէտք է գիտակցի թէ ինք միակ հարստութիւնն է այս ժողովուրդին, որ իրմէ ուրիշ բան չուզեր եթէ ոչ շարունակել իր հայրերուն գործը :

Այսօր, այդպիսի առաքելութիւն մը գլուխ հանելու ատակ երիտասարդութիւն մը ունինք Սփիւռքի մէջ, որուն համար նուիրականութեան կարգ անցած է ինչ որ Հայութեան կը պատկանի :

Սակայն ինչ որ կը կատարուի երիտասարդութեան համար եւ երիտասարդութեան կողմէ, գնահատելի ըլլալով հանդերձ, բաւարար պէտք չէ նկատուի : Լաւագոյնին ձգտումը պիտի ըլլայ երիտասարդութեան դաւանանքը, որպէսզի ջիղերը չթուլնան եւ սրտերը շարունակեն թրթռալ հայեցի ապրումներու տաք ալիքներով :

Երիտասարդութիւնը կեանք է ու պայքար : Երբ ան տէր կը կանգնի իր իրաւունքներուն՝ աշխարհի վրայ ոչ մէկ ուժ կրնայ կասեցնել իր յաղթական գնացքը :

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԱԶԴԱԿԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԶՕՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԱՍԻՆ

•

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ ՎԵՐԱՊԱՀ

« ՓՐԱՒՏԱ » ԿԸ ՅԱՐՁԱԿԻ

ՄԱԿի բացառիկ նիստէն մօտ ամիս մը առաջ, Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ, ուր պիտի որոշուի հաւանաբար չորս վարչապետներու հանդիպման ճակատագիրը, երկուստեք «ռազմադաշտը» կը թուին չափել զանազան յայտարարութիւններով եւ ելոյթներով : Անուղղակի «հարցումներ» եւ «առաջարկներ» հրապարակաւ մէջտեղ կը նետուին, որոնց պատասխանը կը տրուի անուղղակի, նորէն հրապարակաւ : Ջիղերու պատերազմի տեսակ մը բորբոքում : Ինչ որ կարգ մը շրջանակներու սկզբնական շուտափոյթ լաւատեսութեան յաջորդել կուտայ նոյնքան շուտափոյթ յոռետեսութիւն մը : Սակայն իրազեկներու կարծիքով, երկու կողմերու դիրքին մէջ այս պրկումը, որ վերջին օրերուն ի յայտ եկաւ, չի կրնար անպատճառ Զօրսերու հանդիպումը վիժեցնել : Այսպէս, «Փրաւտա»յի կիրակի օրուան թիւին բուռն յարձակումները Մ. Նահանգներու դէմ, չենթադրուիր որ Խ. Միութեան մէկ ետդարձը նշանակէ բանակցութեանց այն ճամբէն ուր մտած էր քանի մը շաբաթներ առաջ : Այլ՝ Մոսկուայի պատասխանը ամերիկեան պաշտօնական շրջանակներու այն յայտարարութեանց, թէ Զօրսերու ժողովը կրնայ զբաղիլ Խ. Միութեան արբանեակ պետութեանց խնդրով, անոնց ազատագրման հեռանկարով : Մոսկուա, իր նոր ելոյթներով կը թուի ազդարարել թէ արեւելեան Եւրոպան չի կրնար խնդրոյ առարկայ դառնալ : «Փրաւտա» կը գրէ — « Զօրսերու հանդիպման համար, Արեւմուտքի պետութիւնները երեւութական խոչընդոտներ կը բարձրացնեն » վայր, թուական, տեւողութիւն, եւ օրակարգ «որպէսզի վիժեցնեն անկեղծ խօսակցութիւններ ունենալու ծրագիրը» : Յետոյ կը յարձակի նախագահ Այզընհաուըրի եւ արտաքին նախարար Տըլըսի վրայ, որոնք պատերազմ կ՚ուզեն, եւ պիտի փորձեն Զօրսերու ժողովը «իր սաղմին մէջ խեղդել», մինչեւ Անգլիոյ վարչ. Իտըն, ընտրական նպատակներու կը ծառայեցնէ զայն : Ձայնակցելով «Փրաւտա»յի, Մոսկուայի երգիծաթերթը իր կողքին վրայ կը հրատարակէ, ամիսներէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով, բուռն ծաղրանկար մը Մ. Նահանգներու դէմ : Իսկ կարմիր բանակի պաշտօնաթերթը, իր կողմէ, կը մեղադրէ Մ. Նահանգները թէ «Հիւս. Բեւեռի շրջանին մէջ ռազմական զօրաւոր խարիսխներ կը հաստատեն, անոնցմէ մեկնելով յարձակելու համար Խ. Միութեան վրայ» : Ակնբախ են այս պրկումին քարոզչական նպատակները, ազդելու համար հանրային կարծիքին վրայ որպէսզի չորս վարչապետներու ժողովը եթէ ձախողութիւն մը կրէ, պատասխանատու նկատուին «պատերազմ պատրաստողներ»ը ինչպէս կը յայտնեն Ուաշինկթընի իրազեկ շրջանակները :

Որոշ պրկում մը՝ նաեւ Ուաշինկթընի կողմէ : Մինչ անցեալ շաբաթ նախագահ Այզընհաուըր «չէզոքներու գօտի մը ստեղծելու հարցը պատճառ մը չէ որ բանակցութեանց առջեւ դուռը փակուի» կը յայտարարէր, անշուշտ զինեալ չէզոքութիւն, այժմ Ուաշինկթընի իրազեկ շրջանակները եւ փորձագէտները նկատի առնելով այն պարագան թէ Խ. Միութիւնը պիտի ուզէ այդ գօտիին մէջ մտցնել Արեւելեան Եւրոպայի երկիրները, դիտել կուտան թէ Մոսկուայի «չէզոքացման արշաւը», խաղաղութեան դիմակին տակ քարոզչական ռազմավարութիւն մըն է, ծուղակ մը լարելու համար չէզոքութեան համակիր եւրոպական կարգ մը երկիրներու : Որովհետեւ իր բուն նպատակը Գերմանիոյ չէզոքութիւնը ապահովել է, տկարացնելու համար Ատլանտ. Ուխտը, եւ այդպէսով քայքայելու Արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան կազմակերպումը : Մէկ խօսքով՝ ամբողջ Եւրոպայի չէզոքացումով, փորձել իր մենատիրութիւնը ապահովել : Ինչ որ չի կրնար պատահիլ, որովհետեւ չորս վարչապետներու ժողովը եթէ նոյնիսկ գումարուի, «չի կրնար լուծել գերմանական խնդիրը», երբ այնքան տարբեր են Արեւելքի եւ Արեւմուտքի տեսակէտները այդ մասին : Յամենայն դէպս տիրող կարծիքը այն է թէ, խորհրդային ռազմավարութիւնը առեն մը յենելէ ետք Սթոքհոլմի «խաղաղութեան կոչ» առանցքին վրայ, հիմա ընտրած է նոր առանցք մը «չէզոքութիւն», երբ նախկինը ձախողեցաւ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումով :

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԿԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐԷ

*

Կիրակի օր վարչապետ Էտ. Ֆոռ Նիսի մէջ երկու ճառեր խօսելով պարզեց կառավարութեան գործունէութիւնը եւ ապագայ յառաջադրութիւնները տնտեսական, եւ մանաւանդ հողագործական մարզերուն մէջ : Ընդգծելով այն պարագան թէ պետականացած կամ հաւաքական ձեռնարկները չեն որ պիտի փրկեն Ֆրանսական գիւղատնտեսութիւնը, այլ համագործակցութիւնը, վարչապետը աւելցուց, թէ ճարտարարուեստական դարուն մէջ թէեւ «կրնան վտանգաւոր նկատուիլ կարեւոր յառկացումները հողագործութեան համար, բայց երկրին համար անկասկած ապահովութիւն մը պիտի տան» :

Կառավարութիւնը մտադրած է նպաստել երկրագործական կալուածներու այժմէացման, առանց իջեցնելու սակայն երկրագործական աշխատաւորութեան եօթը միլիոնի թիւը : Երկրագործական դրութեան ապակեդրոնացում, Փարիզի կեդրոնէն անջատումով եւ նոր շուկաներու ստեղծումով : Նոր վարկեր հողագործներուն : Արմտիքի արտածման համար դիւրութիւններ եւ Ֆրանսական գաղթաշխարհի հետ սերտ համագործակցութիւն :

Վարչապետը բացատրեց նաեւ հրատարակուած վերջին օրէնքներու տարողութիւնն ու կարեւորութիւնը Ֆրանսական տնտեսութեան համար :

Իսկ երկրորդ ճառին մէջ ծանրացաւ առաւելապէս ճարտարարուեստական խնդիրներու եւ Ֆրանսայի ապագային վրայ : Վեր հանեց հիւլէական ուժին կարեւորութիւնը : «Ժամանակին Ֆրանսա ետ մնաց անկիւնադարձ մը՝ քարածուխը : Վերջը նորէն ետ մնաց քարիւղի անկիւնադարձէն : Այս անգամ պէտք է ըլլանք ճիշդ ժամանակին՝ հիւլէական անկիւնադարձին » : Բաղդատեց հիւլէական ուժի գիւտին կարեւորութիւնը մարդկութեան համար «կրակի եւ անիւի գիւտին» : Յետոյ ճշդեց թէ Ֆրանսայի համար այդ ուժը ռումբը չէր ներկայացներ, թէ Ֆրանսան «հիւլէական խաղաղասէր պետութիւն» մըն էր եւ կոչ ըրաւ միւս պետութեանց, որ հետեւին Ֆրանսայի օրինակին :

×

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Եուկոսլաւ դեսպանը Պելկրատ վերադարձաւ, կարգադրելու համար շարք մը մանրամասնութիւններ Մոսկուա – Պելկրատ բանակցութեանց մասին :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ կոլխոզներէն ագարակապաններու պատուիրակութիւն մը Մ. Նահանգներ պիտի մեկնի, քննական այցելութեան մը համար, ամերիկեան ագարակներու մէջ :

ՓԱՐԻԶԻ ՏՕՆԸ, մեծ շուքով տօնուեցաւ կիրակի օր մայրաքաղաքին մէջ : Գուառակին 25 զարդարուած սայլեր անցան Շան զ՚Էլիզէէն : Երեկոյեան՝ հրաւառութիւն եւ ժողովրդական բացօթեայ պարահանդէսներ :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ

ՆՈՐԷՆ ԵՐԱՇԽԻՔՆԵՐ ԿՈՒՏԱՅ

★

Մինչ Պելկրատ կը պատրաստուի ընդունելու Խ. Միութեան պատուիրակութիւնը, որուն համար յատկացուած է Թագաւորական նախկին պալատը, Թիթօ ճառ մը մէջ նոր երաշխիքներ տուաւ Արեւմուտքի : Երբ լարուածութիւնը մասամբ կը փարատի եւ խաղաղութիւնը կ՚ուրուագծուի «պէտք է զայն պահպանենք զէն ի ձեռին» : «Եուկոսլաւիա ոչ մէկ զինուորական օգնութիւն պիտի ընդունի, եթէ առաջարկուի որ այս կամ այն կողմը յարի » : Յետոյ հերքեց այն շշուկները թէ Եուկոսլաւիա պիտի հրաժարի արտաքին անկախ քաղաքականութիւն մը վարելու իր սկզբունքէն, եւ պիտի յարի Մոսկուայի :

Յայտնելով իր կարծիքը Արեւմուտքի հիւլէական առաւելութեան մասին, հիւլէական պատերազմը մարդկութեան համար կործանիչ գտաւ, եւ աւելցուց՝ »Եուկոսլաւիան իր ամբողջ բարոյական ուժով պիտի փորձէ աղէտին առաջքն առնել » :

× « Փրաւտա »յի մէկ յօդուածը, ուր պաշտօնապէս կը յայտարարուի որ «Թիթոյականութիւնը ընկերվարութեան մէկ ընդունելու փոփոխակն է», արտատպուեցաւ արբանեակ պետութեանց բոլոր պաշտօնաթերթերուն կողմէ : Ճարպիկ փորձ մը՝ թէ արբանեակ պետութեանց մէջ Թիթոյի գաղափարակիցները սիրաշահելու, եւ թէ Եուկոսլաւիոյ հետ, գաղափարական նոր խնամութիւն մը հաստատելու :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Ժողովրդական Շարժման (կաթոլիկ կուսակցութիւն) համագումարը վերջացաւ : Վերընտրուեցաւ նախկին նախագահը Թէյթժէն : Ճշդելու ձեւ մը՝ թէ կուսակցութեան քաղաքականութիւնը պիտի չփոխուի : Արտաքին քաղաքականութեան համար որդեգրուեցաւ բանաձեւ մը, — Եւրոպայի կազմակերպութեան նոր զարկ մը տալու մասին, — որ կը յիշեցնէ թէ Եւրոպական Միութեան ծրագրին յղացողներէն եղած է կուսակցութիւնը : Ներքին քաղաքականութիւնը որոշ փոփոխութիւն մը պիտի չկրէ, կուսակցութիւնը պիտի մնայ «միջին գետնի մը վրայ» ընտրութեանց առեն բաց դուռ ձգելով «մօտիկ աջին ալ, ձախին ալ» : Կը գովուին կառավարութեան շարք մը որոշումները եւ իրագործումները :

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԱՓՐԻԿԷԻ մէջ զինուորական գործողութիւնները կը շարունակուին : Օրէսի մէջ «օրէնքէ դուրս»երու մէկ խումբը, որ յարձակում գործած էր զօրանոցի մը վրայ, պաշարուելէ ետք թնդանօթի բռնուեցաւ, եւ տուաւ 20 – 25 մեռեալ : Իսկ Կոստանտինայի մէջ, ըմբոստները յանկարծական յարձակում մը գործելէ եւ գիւղապետ մը վիրաւորելէ ետք անհետացան : Զինուորական ուժը չկրցաւ կրակ բանալ, այլապէս բազմաթիւ գիւղացիներ կրնային վիրաւորուիլ : Մարոքի մէջ, ահաբեկումներու թիւը աւելի ստուարացաւ :

× Վերջին պահուն կը տեղեկանանք թէ արիւնալի նոր բախումներ տեղի ունեցած են Ալճերիոյ մէջ : Դեռ մանրամասնութիւնները կը պակսին :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ արտաքին նախարարը մեկնելով Փէքինէն, գոհունակութիւն յայտնեց իր տեսակցութեանց մասին : Կը կարծուի որ Չինաստանի վարչապետը, Ֆորմոզայի խնդրին առթիւ նոր առաջարկներ պիտի ներկայացնէ :

ԱԹԷՆՔԻ զին. ատեանը մահուան դատապարտեց երկու համայնավար Յոյներ լրտեսութեան ամբաստանութեամբ :

(Շար․ը կարդալ Դ․ էջ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆՈՐԸՆՏԻՐ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Մարտի 6ին Հայաստանում տեղի են ունեցել գերագոյն խորհրդի ընտրութիւններ:

Խորհրդային երկրների Գեր. Խորհուրդները համդիսանում են պետական իշխանութեան բարձրագոյն մարմինները եւ ընտրւում են չորս տարին մէկ անգամ: Հայաստանում մէկ պատգամաւոր ընտրւում է հինգ հազար բնակիչների համեմատութեամբ: Այս տարուայ ընտրութեանց ժամանակ պատգամաւորների թիւը եղած է երեք հարիւր, որ բազմապատկելով հինգ հազարով, կը ստանանք մէկ միլիոն հինգ հարիւր հազար, ինչ որ նշանակում է, որ Հայաստանի մէջ բնակողների թիւը մօտաւորապէս 1.500.000 է: Այս թուի մէջ մտնում են. Հայերից բացի, նաեւ Հայաստանում մշտապէս կամ ժամանակաւոր բնակութիւն հաստատած օտարազգիները (Ռուսներ, Ատրբէջանցիներ, Քիւրտեր, եւն.), ինչպէս նաեւ Հայաստանի մէջ տեղաւորուած զօրքը, որ նոյնպէս մասնակցում է քուէարկութեան եւ ուղարկում է բանակին պատկանող անձեր Հայաստանի Գեր. Խորհուրդ: Պատգամաւորների լիազօրութիւնները ստուգող յանձնաժողովի զեկուցումից, օրինակ, տեղեկանում ենք ,որ Գեր. Խորհրդի 300 պատգամաւորներից տասը հանդիսանում են բանակի ներկայացուցիչներ :

Նախքան քուէարկութիւնը, Հայաստանում կազմուել են ընտրական շրջաններ (օկրուգներ), թւով երեք հարիւր: Ինչպէս յայտնի է իւրաքանչիւր ընտրաշրջանում առաջադրւում է, քուէարկւում է միայն մէկ թեկնածու, որով ընտրութիւնների մասին, բառի իսկական առումով, խօսք լինել չէ կարող: Գերագոյն Խորհուրդի կազմը ճշգրտւում է ընտրութիւններից առաջ, այն օրը, երբ ներկայացուած թեկնածու ընդունւում ու գրանցւում են ընտրական շրջանների յանձնաժողովների կողմից: Դեռ չի պատահել այսպիսի մի դէպք, որ գրանցուած թեկնածուն չստանայ քուէների մեծամասնութիւնը (99.99 առ հարիւրը) եւ չընտրուի պատգամաւոր կամ նրա փոխարէն մէկ ուրիշը ընտրուի :

Այս տարի Գեր. Խորհրդի ընտրութիւններին մասնակցել են 882.081 ցուցագրւածներից 881.949 մարդ, այսինքն ընտրողների ընդհանուր թուի 99.99 առ հարիւրը: Նաեւ այս թուերի հիման վրայ դժուար է նոյնիսկ մօտաւորապէս ճշդել Հայաստանի սահմանների մէջ բնակող Հայերի թիւը, որովհետեւ, ինչպէս ասացինք, ընտրողների ցուցակների մէջ գրանցւում են, Հայերից բացի, նաեւ միւս ազգութիւնները, մեր երկրում ժամանակաւորապէս բնակութիւն հաստատած Ռուսները (բանուորներ, պաշտօնեաներ) եւ մանաւանդ սովետական բանակին պատկանողները: Համեմատութեան համար անհետաքրքրական չի լինի նշել, որ Վրաստանի Գեր. Խորհրդի այս տարուայ Մարտի սկզբին տեղի ունեցած ընտրութիւնների ժամանակ 2.367.525 ընտրողներից քուէարկութեանը մասնակցել է 2.367.480 մարդ, այսինքն գրեթէ երեք անգամ աւելի քան Հայաստանում :

« Անհրաժեշտ է նշել, կարդում ենք պատգամաւորների լիազօրութիւնները ընտրող յանձնաժողովի նախագահ Վաչէ Նալբանդեանի զեկուցման մէջ, որ 1951 թուականի Փետրուար ամսին կատարուած ընտրութիւններից յետոյ անցած չորս տարում ընտրողների թիւը մեր ռեսպուբլիկայում (Հայաստանում) աւելացել է 97.618 մարդով» (Ս. Հ. 7 Ապրիլ):

Անհրաժեշտ համարելով նշել տեղի ունեցած վերոյիշեալ յաւելումը, Վ. Նալբանդեանը, բնականաբար, չի ճշդում թէ յաւելումը եղած Հայաստանի ազգաբնակչութեան բնակա՞ն ուժի հետեւանքում (ծնունդների գերակշռութիւն մահերի վրայ), թէ դրսից Հայաստան բերուած նոր բանուորների, պաշտօնեաների եւ զօրամասերի պատճառով:

Ընտրուած բոլոր պատգամաւորներն էլ « կոմունիստական կուսակցութեան եւ անպարտիական բլոկի» թեկնածուներն են եղած, բայց այնուամենայնիւ հետաքրքրական է իմանալ թէ քանի՞ հոգի կուսակցութեան անդամներ եւ անդամութեան թեկնածուներ են եւ քանիսը՝ անկուսակցականներ: Այս մասին զեկուցումի մէջ հետեւեալն ենք կարդում «ընտրուած երեք հարիւր տեպուտատներից (պատգամաւորներից) 209ը կամ 69.67 տոկոսը (առ հարիւրը) կոմուն. պարտիայի անդամներ եւ անդամութեան թեկնածուներ են, 91ը կամ 30.33 տոկոսը անպարտիականներ» (անկուսակցականներ) : Թէեւ անկուսակցականները սով. երկրներում ոչնչով չեն տարբերւում կուսակցականներից, բայց կէնտկոմը անհրաժեշտ է համարել, այնուամենայնիւ, Գեր. Խորհրդի անդամների 69.67 առ հարիւրը նշանակել կուսակցականներից :

Վերը մենք նշեցինք, որ Գեր. Սովետը համարւում է պետական իշխանութեան բարձրագոյն մարմինը (Հայաստանի սահմ. յօդ. 20): Արդ, հետաքրքրական է իմանալ թէ այդ մարմնի մէջ ի՞նչ թիւ են կազմում բանուորներն ու գիւղացիները, որոնց, ըստ բոլշեւիկների ամէնօրեայ յայտարարութեանց, պատկանում է պետական իշխանութիւնը :

Գեր. Խորհրդի երեք հարիւր պատգամաւորներից միայն 107 հոգի բանուորներ եւ կոլտնտեսականներ են, իսկ 293ը պետական եւ կուսակցական պաշտօնեաներ են, ներկայացուցիչներ գլխաւորապէս բարձր «բիւրոկրատիայի»: «Բանուորագիւղացիական իշխանութիւնից» ահա այսքա՞ն քիչ բաժին է հասնուած բանուորներին եւ գիւղացիներին :

Բոլշեւիկների այն պարծենկոտ յայտարարութիւնների համար, թէ իրենց մօտ կանայք եւ տղամարդիկ իրաւահաւասարներ են, վառ վկայութիւն է նմանապէս այն փաստը, որ Գեր. Խորհրդի երեք հարիւր անդամներից միայն 91ը կանայք են:

Ուշադրութեան արժանի է այն թիւերը, որոնք ցոյց են տալիս Գեր. Խորհրդի անդամների ազգային պատկանելիութիւնը : Վ. Նալբանդեանի զեկուցման մէջ ասուած է, որ (տեպուտատների թւում, բացի Հայերից, ընտրուել են նաեւ մեր ռեսպուբլիկայում (Հայաստանում) բնակող տարբեր ազգութիւնների ներկայացուցիչներ՝ Ռուսներ՝ 22, Ադրբէջանցիներ՝ 14, Ուկրայինցիներ՝ 6, Քրտեր եւ այլ ազգութիւնների ներկայացուցիչներ »:

Երեւանի թերթերում հրատարակուեցան պատգամաւորների անուն, հայրանուն եւ մականունները : Այդ ցանկի մէջ ռուսական եւ ուկրայինական անուններ կրող պատգամաւորների թիւը, ըստ մեր գտածի, 25 է եւ ոչ թէ 28: Ադրբէջանցիների թիւը ճիշդ է տրուած: Ինչ վերաբերում է «Քիւրտերին եւ այլ ազգութիւններին», միայն մէկ Քիւրտի անուն (Նադօէ Խդօ Մահմուդով) գտանք պատգամաւորների ցանկի մէջ, իսկ «այլ ազգութիւններին» պատկանողներից եւ ոչ մէկ անուն :

Երեւան քաղաքից ընտրուած պատգամաւորների թիւն է 68, Լենինականից՝ 23 եւ Կիրովականից՝ 11, ընդամէնը 102: Մնացած 198 պատգամաւորները ընտրուած են շրջաններից :

Նախորդ Գեր. Խորհուրդը ընտրուեր է 1951 թուականին, այսինքն Գր. Արութինովի ժամանակ, ներկայ Գեր. Խորհուրդը կազմուել է նրա հաշուեյարդարից յետոյ կենտկոմի Ա. քարտուղար Ս. Թովմասեանի իշխանութեան օրով: Հետաքրքրական է իմանալ թէ քանի՞ հոգի հին կազմից վերընտրուել են նորի մէջ: Այդ հաշիւը մենք արինք եւ պարզուեց, որ միայն 98 հոգի «հին ռեժիմի» մարդկանցից չեն «լիկվիդացուել» Ս. Թովմասեանի կողմից: « Վերապրողները» բոլորն էլ, սակաւ բացառութեամբ, աննշան մարդիկ են: Գ. Յարութիւնների գրեթէ բոլոր «զինակիցները» դուրս են նետուել նոր Գեր. Խորհրդից, ինչպէս, օրինակ, կէնտկոմի քարտուղարներ Զաւէն Գրիգորեանը , Հրանտ Մարտիրոսեանը և ԲերսաբէԳրիգորեանը, կէնտկոմի Բիւրոյի անդամ Ա. Զարչօղեանը, Հայաստանի հանրապետութեան «նախագահ» Մացակ Պապեանը , նախկին վարչապետ Սահակ Կարապետեանը, «Կոմունիստ»ի խմբագիր Բէհբուդովը, Ջրային տնտեսութեան նախարար Գր. Աղախանեանը եւ ուրիշները:

Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

ԱՆՀԵՏԱՑՈՂ ԴԷՄՔԵՐ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԵՐԷՑԵԱՆ

«Հայրենիք» կը հաղորդէր որ, Ունիըն Սիթիի (Մ. Նահանգներ) մէջ Փետր. 8ին մեռած է, վեթերան ընկեր մը՝ Յովհաննէս Երէցեան :

Ողբացեալ ընկերը ծնած էր Տիգրանակերտի մօտ Հայեղին գիւղը 1884ին:

Հայրը՝ գիւղին քահանան նահատակուած էր 1895ի ջարդերուն: Տասնըմէկ տարեկանին ծնողները կորսնցուցած, Լեւոն Կարապետեանի՝ (Զուլալ) խումբ մը որբ-որբուհիներու հետ ղրկուած են Իզմիրի ազգային որբանոցը :

Իզմիրի մէջ ութը տարի ուսում ստանալէ ետք 1903ին կը վերադառնայ Տիգրանակերտ և Զուլալի ու խումբ մը համատար հայրենակիցներու հետ՝ 1904ին կը հիմնէ առաջին Հ. Յ. Դաշնակցական խումբը Տիգրանակերտի մէջ :

Կ'ունենայ բեղուն գործունէութիւն, կը դառնայ պատասխանատու ընկեր, մարմիններու անդամ, 1913ի ուրիշներու նման ինքն ալ կը գաղթէ Ամերիկա, հոն ալ մինչեւ իր մահը կը վարէ պատասխանատու պաշտօններ :

Ամերիկայի « Տիգրանակերտի Հայր. Միութեան » հիմնադիր՝ գործօն անդամներէն էր, կ'աշխատակցէր Տիգրանակերտի հայրենակցական միութեան օրկան « Տիգրիս » ամսաթերթին, երբեմն ալ « Հայրենիք »ին: Գաղափար մը տալու համար ընկերոջ հանրային եւ յեղափոխական գործունէութեան մասին, կուտանք իր յուշերէն կարգ մը դրուագներ :

«1903ին դեռ տասնըինը տարու նորահաս երիտասարդ, Իզմիրէն վերադարձիս, հիացումով դիտեցի այն գործօն երիտասարդութիւնը, որոնցմէ կարելի է յիշել . Պետրոս Սէրքէրեանի , Մկրտիչ Մարտիրոսեանի, Մկրտիչ Թիւթիւնճեանի , Յովսէփ Տալլեանի, Յարութիւն Ժամկոչեանի, Յակոբ Մալխասեանի, Թուման Տէր-Պօղոսեանի ու Զուլալի (Լեւոն Կարապետեան) անունները:

Զուլալ ինծմէ տարի մը առաջ վերադարձած էր Իզմիրէն: Երկուքս ալ 1895ի ջարդերուն, մեր ծնողները կորսնցուցած , Տիգրանակերտէն խումբ մը որբերու ու որբուհիներու հետ Իզմիրի Ազգային « Ներսէսեան» որբանոցը ղրկուած էինք:

1904ին, խիստ զգուշաւոր ու գաղտնի , Տիգրանակերտի մէջ կազմեցինք Հ. Յ. Դ. մեր առաջին խումբը Նփրկերտի (Ֆարգին) Հ. Յ. Դ. կոմիտէին հետ հաղորդակցութեան մտնելով:

1906ին էր, կը խորհիմ, Խիաքէն (Սասնոյ մօտ) Կարօ Սասունին եւս իր կրտսեր երկու եղբայրներուն Արմէնին ու Սեդրակին հետ Տիգրանակերտ եկաւ իբր ուսուցիչ եռանդով գործակցեցան մեզի :

Տիգրանակերտի վարպետ երկաթագործներու մէջ, ռումբ եւ պայթուցիկ շինողներ եղած են յաճախ, որոնք 1895ի ջարդերուն, ինքնապաշտպանութեան համար գործածուած են զանազան թաղերու մէջ: Արիւնահեղ այդ օրերուն Գափանճի Մկրտիչ Մէմլէքէթեան անունով հայրենասէր երիտասարդ մը, իր բնակարանի վերնայարկէն, իր շինած պայթուցիկներով, թուրք ու քիւրտ արիւնարբու խուժանը ետ վանած է :

1904ի Սասնոյ ապստամբութեան օրերուն ալ, իր պայթուցիկներով ծպտուած, գաղտնի Սասուն գացած է, Անդրանիկին, Գէորգ Չաւուշին օգնելու նպատակաւ, ու՝ հոն ալ նահատակուեցաւ :

1909 Մարտ 31ի յետաշրջական սեւ օրերուն, որուն յաջորդեցին Կիլիկիոյ աղէտալի դէպքերը, Տիգրանակերտի մէջն ալ Թրքական թաղերէն խուլ շշուկներ, ձայներ սկսան լսուիլ մեր եկեղեցիներու պատերուն, մութ ուժերու կողմէ, Սուլթան Համիտի վարչակարգին վերադարձը աղաղակող թռուցիկներ փակցուեցան :

Բարեբախտաբար Տիգրանակերտի մէջ այդ օրերուն դէպքեր տեղի չունեցան , սակայն շրջանները քիւրտ խուժաններ յարձակեցան, ինչպէս Հայնէ հայաշատ գիւղաքաղաքին վրայ :

1909ի ամրան Պոլսոյ Հ. Յ. Դ. պատասխանատու մարմնոյ հրահանգով , Բարսեղ Շահպազ, Խարբերդի ու Ակնայ շրջաններէն Տիգրանակերտ հասաւ իբրեւ գործիչ: Վենետիկեան «Մխիթարեան»ը աւարտած, Պոլսահայ, հայրենասէր եռանդուն դաշնակցական մտաւորական մըն էր Շահպազ :

Շահպազի հետ խորհրդակցաբար որոշեցինք, շրջանային պատգամաւորական ժողով գումարել, դիմեցինք շրջանի բոլոր մարմիններուն, որոնցմէ որքան կը յիշեմ, Ֆարղինէն, Հազրոյէն, Լճէն, Հայնէէն, Փիրանէն, Արղնիէն, Ջնդուշէն , Սեւերէկէն, պատգամաւորներ ներկայ եղան :

Առաջին մեծ կազմակերպական ժողովն էր որ կը գումարուէր Տիգրանակերտի մէջ: Այդ ժողովին մեր ընդհանուր թիւը նկատի առնելով Տիգրանակերտը Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէ հռչակեցինք :

1909ին, Վանեցի գործիչ Ղեւոնդ Մելոյեանէն յետոյ, Հալէպէն Ֆէրիտ Ճէմիլը (Տիգրան Ամսէհեան, Ծահմուր), հրաւիրեցինք որպէս գործիչ Տիգրանակերտ : Սղերդցի էր Ֆէրիտ Ճէմիլը, աւարտած էր Կարնոյ Սանասարեանը եւ դիւրահաղորդ հայրենակցով հոգի մըն էր: Երբ Տիգրա–

ՋՐՀՈՐԻՆ ԱՌԵՂԾՈՒԱԾԸ

★

(Բ. եւ վերջին մաս)

ԿԱՄՍԱՐ.— Ինչո՞ւ ի զուր ժամավաճառ ենք լինում, նպատակը նոյնն է, երկար խօսելուց աւելի գործի ժամանակ է, քանի որ արդէն ձեռնարկել ենք որոշ պատրաստութիւնների ընդհարումէ խուսափելու, ընտրենք միջոցը, որ երկու պարագային եւս դիւրութիւն ունենանք շարժելու :

ՀԱՅԿ.— Այսինքն :

ԿԱՄՍԱՐ.— Շատ բնական է որ Եդուարդի առաջարկը ամէնէն նպատակայարմարն է: Բայց քանի որ վստահ չենք, եւ կոտորածի պարագային, խայտառակ ամօթից զատ այլեւս բան չի մնար մեզի, եթէ ժողովուրդի մէջ չմտնենք ու ինքնապաշտպանութեան գործը չկազմակերպենք — մտածել ենք արդէն թաքնուել այնպիսի ձեւով, որ կառավարութիւնը եթէ ամբողջ Այգեստանի տուներն իսկ տակնուվրայ անելու լինի, չկարողանայ մեզ գտնել :

ՀԱՅԿ.— Այգեստանի մէջ մնալու պայմանով :

ԿԱՄՍԱՐ.— Այո՛, այո՛, Այգեստանի մէջ, նոյնիսկ կեդրոնը: Եթէ կառավարութիւնը խուզարկութեան պատրուակի տակ, առիթով մը կոտորածը սկսեց, դուրս կ'ելնենք անմիջապէս մեր թաքստոցից եւ ինքնապաշտպանութեան գործը կը ղեկավարենք:

ԵԴՈՒԱՐԴ.— Իսկ եթէ սատանան բերաւ կառավարութեան ձեռքը հէնց քու այդ թաքստոցիդ վրայ դրաւ :

ԿԱՄՍԱՐ.— Այդ պարագան եւս նկատի ունեցել ենք, քանի որ մեր նպատակն է ամէն կերպ խոյս տալ ընդհարումներից , հետեւաբար եւ կռուից, թաքստոցը պաշարուելու պարագային հնարաւորութիւն պիտի ունենանք դուրս գալու այնպիսի ճանապարհով որ մեզ պաշարողներն էլ զարմանան, եւ մի անգամ երբ դուրս ելանք թաքստոցից առանց ընդհարումի կը տեսնենք, կոտորածի պարագային կը կռուենք, ու կը ղեկավարենք ժողովուրդի ինքնապաշտպանութիւնը ,իսկ միմիայն խուզարկութեան պարագային՝ կը քաշուենք շրջակայ լեռները թաքնուելու՝ թողնելով որ կառավարութիւնը շարունակէ խուզարկութիւնը :

ՀԱՅԿ.— Ամօթ մեզ, ամօթ բոլորիս , մեռնելու վախը բոլորիդ յիմարացուցեր է ... Փախուստ, թաքստոց, էլ չգիտեմ ինչ սատանութիւն ... Փոխանակ ճակատ առ ճակատ թշնամու դէմը դուրս գալու եւ իյնալու հերոսաբար :

ՄԵԼԻՔ.— Ընդհանուր գործի յաջողութեան մասին նախ պէտք է խորհել :

ՀԱՅԿ.— Այսինքն կաշուի ապահովութիւն :

ՄԵԼԻՔ.— Հա՛յկ, չվիրաւորենք իրար, լաւ գիտես որ ես էլ նոյնքան յեղափոխական եմ, որքան դու, աժան հերոսութեամբ բան չի դուրս գալ, գիտենք թէ մասնաւոր հերոսութիւնները ինչ են նստել մեզ եւ մեր ժողովրդին... Մենք լուրջ, ընդհանուր մի գործ էինք սկսել, դժբախտաբար վիժեց այս անգամ ... ապագայի մասին մտածենք, պիտի անցնեն այս դժնդակ օրերը եւ մի օր ընդհանուր ապստամբութեան դրօշակը պիտի ծածանի Այգեստանի գեղածիծաղ հորիզոնին վրայ ... Եւ այն օրը, ո՞վ գիտէ ... ո՞վ մեզմէ պիտի ապրի որ վայելէ այդ գերագոյն երջանկութիւնը ... բայց գոնէ այդ օրուայ սերունդը պիտի յիշէ որ իրմէ առաջ աշխատողներ են եղել պատրաստելու յաղթանակի կորիզը ...

ՂԵՒՈՆԴ ՄԵԼՈՅԵԱՆ

նակերտ եկաւ, դէմքին ու ձեռներուն մորթերը խանձուած, աչքերը վնասուած էին ...։ Ճէմիլ 1909ին Կիլիկիոյ ջարդերուն, Հալէպի ու Այնթապի մէջ, ինքնապաշտպանութեան համար պայթուցիկներ պատրաստելու կը լծուի... Անակնկալօրէն ռումբ մը պայթելով, զայն ու Արմէն Թոփճեան (մեր Հալէպի պատասխանատու ընկերներէն) ծանր կերպով կը վիրաւորէ (աչքերը կուրցած էր)։ (Ֆէրիտ Ճէմիլ (Տիգրան Ամսէհեան, Ծամհուր) փետրուարեան ապստամբութեան օրերուն Երեւանի քաղաքապետարանին վրայ եռագոյնը կոթողած միջոցին, կը նահատակուի Տ.)։

«Վերջին պատգամաւորական ժողովին մէջ, տեղի իթթիհատականներու հետ փոխ յարաբերութիւններ շարունակելու համար, զիս ու ընկեր Միհրան Պասթաճեանը նշանակած էին որպէս ներկայացուցիչներ։ Կրթուած, ներկայանալի երիտասարդ մըն էր Պասթաճեան, աւարտած էր ազգային վարժարանը, տեղական թուրք Իտատիէի «պետական վարժարանը», ու վերջերս ալ նոր վերադարձած էր Խարբերդի «Եփրատ» գոլէճէն։ Ընկեր Միհրան Պասթաճեան հակառակ ունեւոր, պահպանողական շրջանակներու մէջ մեծցած ըլլալուն, ունէր բուռն սէր ու հետաքրքրութիւններ դէպի յառաջդիմութիւն, դէպի յեղափոխութիւն։ Հոգիով, սրտով ցեղին վերելքին, ազատագրութեանն էր կապուած։

1910ին Կ. Կ.ի որոշումով այցելեցի շրջանները, Հազրօ Սլէվան Ֆարղին ուղղութեամբ հասայ Լճէ։ Լճէն Տիգրանակերտէն մօտաւորապէս, ձիով երկու օր հեռաւորութեամբ, նահանգին հիւսիսակողմն է, հայ ու քիւրտ բնակչութեամբ հին ու մեծ գիւղաքաղաք մըն էր, ուր կարեւոր թիւ մը կը կազմէին Դաշնակցականները։ Շաբաթ մը մնալով Լճէ՝ մեկնեցայ Հայնէ։ Հայնէ եւս հին ու մեծ գիւղաքաղաք մըն էր։ Հայութիւնը հոն աւելի շատ էր։ Ազգային կրթութիւնն ու հետաքրքրութիւնը վառ էր։

Մեր կ. Կոմիտէն ու սրտցաւ ընկերներ խորհեցանք յառաջդիմական ծրագրով դպրոց մը բանալ, կազմեցինք կրթական յանձնախումբ մը, ընկեր Տօքթ. Յովհաննէս Թէրզեանի գլխաւորութեամբ, որ ջերմ սրտով, խոր գիտակցութեամբ հաւատաւոր հոգի մըն էր։

1911ի սկիզբներուն Տիգրանակերտ յաճախ սկսաւ գալ Ուրֆայի անմահ հերոս Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան, որ մեզի եւ մեր շարքերուն անծանօթ էր։ Հալէպէն վստահելի ընկերներ զայն մեզի յանձնարարած էին։

1911ին ունեցանք մեր Դ.րդ պատգամաւորական ժողովը, օրակարգի վրայ ունէինք Պոլիս գումարուելիք Հ. Յ. Դ. Զրդ ընդհանուր ժողովին օրակարգը, զոր պատասխանատու մարմինը ղրկած էր մեզ, հրահանգելով մեր պատգամաւորը փութով ղրկել հոն։ Ընկերներ մեր շրջանին կողմէն զիս ղրկեցին Պոլիս։ Զ.րդ ընդհ. ժողովը գումարուեցաւ «Ազատամարտ»ի շէնքին մէջ։ Երկրի բոլոր շրջաններէն, ինչպէս նաեւ Կովկասէն, Պարսկաստանէն, Պուլկարիայէն, Ռումանիայէն, Ամերիկայէն պատգամաւորներ կային։

Հոն էին Զաւարեան, Ակնունի, Վռամեան, Վարանդեան, Արամ, Զարդարեան, Բժիշկ Յովսէփ Դաւթեան, Օր. Սաթենիկ Օհանջանեան, Աւետիք Իսահակեան, Աւետիս Ահարոնեան, Խանասորայ կռուի ղեկավարներէն Քաջն Վարդան, Սեբաստացի Մուրատ եւն.։ Սրտի, հոգիի մեծ հաճոյք էր աչքերով տեսնել զանոնք ու լսել ...։

1915ին նորէն Տիգրանակերտ կուգայ Ուրֆայի հերոս մը Մկրտիչ Եօթնեղբայրեանը։ Ուրֆայի մէջ ալ, հայութիւնը նոյնպէս կը դեգերի վճռական դիմադրութեան։ Մկրտիչը ձիով, Տիգրանակերտ կուգայ, խորհելով հոն եւս կռուիլ մեր ընկերներու կողքին։ Բայց երբ կը տեսնէ ան վճռականութիւն, անմիջապէս ետ կը վերադառնայ։

Ի՞նչ եղաւ Տիգրանակերտի նահանգին երկու հարիւր հազար հայութիւնը ...։ Դժուար է առանց յուզումի եւ արցունքի լսել ...։ Դժուար է, համբուած այս էջերուն մէջ պատկերը տալ անոնց նահատակութիւններուն, բնաջնջման ...։

Անոնց մասին, սրտի պարտք է առանձին, երկար գրել, դեռ չմեռած, այս աշխարհէն դեռ չմեկնած ...»։

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏՑԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ) .— Անցեալ շաբաթ իրիկուն (14 Մայիս), Սէրքըլ Կաթոլիկի սրահին մէջ ճոխ յայտագրով մը տօնուեցաւ Վասպուրականի հերոսամարտի 40-ամեակը, նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան։

Հանդէսի նախագահը հայրենակից Ա. Խլոյեան բացումը կատարելով ողջոյնի խօսքեր ուղղեց Պ. Կ. Փօլատեանին որ յանձն առած էր բանախօսելու Վիէնի մէջ, պանծացնելու համար հայ ժողովուրդի յաղթական հերոսամարտը։ Իբրեւ բացման խմբերգը յոտնկայս եւ մասնակցութեամբ սրահին բազմութեան երգուեցաւ խրոխտ «Բամ փորոտան»ը։

Յաջորդաբար բեմ հրաւիրուեցան հերոսամարտին իրենց մասնակցութիւնը բերող միութեանց եւ կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները։ Տարօնի Հայր. Միութեան եւ Կամաւոր Մարտիկներու Միութեանց անունով Պ. Մկրտիչ Մարգարեան ուղերձներ կարդաց։

Նոյնքան խանդավառ եւ իմաստալից խօսքեր արտասանեց Տիկին Ովս. Խօքսիւզեան յանուն Վիէնի Կապոյտ Խաչի։ Ապա երկու հայկակներ Կապ. Խաչի դպրոցի աշակերտներ՝ Յովհ. Մարգարեան, Կ. Տոլմաճեան արտասանեցին քանի մը յուզիչ կտորներ, խլելով արժանաւոր ծափեր։

Օր. Անժէլ Ուզունեան հանդէսին փայլը աւելցուց արտասանելով Դ. Վարուժանի «Եղէգնեայ գրչով»ը եւ մելամաղձիկ երգելով «Զախորդ օրերը»։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ Պ. Կ. Տէրմոյեան ծանրացաւ հերոսական դրուագներու եւ պայքարներու ազդեցութեան հայ ժողովուրդի նկարագրին եւ նորահաս սերունդի դաստիարակութեան վրայ։

Կարգն եկած էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան ներկայացուցիչ՝ ընկեր Ս. Գալուստեանին որ շեշտեց հաւաքական գործունէութեան եւ մասնաւորաբար համերաշխութեան անհրաժեշտութիւնը — մանաւանդ այս տարագիր վիճակին մէջ։

Նախագահին հրաւէրով մեր յարգելի հիւրը Պ. Կ. Փօլատեան բեմ ելաւ։ Անշուշտ կարելի չէ արձանագրել այս թղթակցութեան մէջ ամբողջ ճառը։ Բանախօսին մէկէ աւելի տրամաբանական սքանչելի մտածումները դրոշմուած մնացին բոլորին մտքերուն մէջ։ «Հայրենակիցներ երեք հերոսական մեծ դէպքեր իրարու կը յաջորդեն երկու ամիսներու ընթացքին Ապրիլ եւ Մայիս ...։

Առաջին դէպքը Վասպուրականի հերոսամարտը, երկրորդը, աւելի ողբերգական Եղեռնը, իսկ երրորդը փառաւոր Մայիս 28ը եւ շարունակելով, «հերոսները, մարտիկները մեզի Ազատութիւն եւ կամ Հայրենիք չեն կրնար շնորհել, բայց ապրողները կրնան շահիլ զանոնք»։

Խանդավառ ծափերով ընդունեցան այս խօսքերը։

Հերոսամարտի 40ամեակի տարեդարձը վերջացաւ խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ։ Պատիւ տեղւոյս Վասպուրականցիներուն եւ իրենց տարած աշխատանքներուն։

*

Յաջորդ օրը կիրակի, 15 Մայիս ժամը 15ին, Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ ի պատիւ Պ. Կ. Փօլատեանին թէյասեղան մը կազմակերպուած էր Վիէնի Վասպուրականի Հայր. Միութեան կողմէ։

Պ. Փօլատեան տուաւ մանրամասն տեղեկութիւններ Համազգային Մշակութային Միութեան մասին եւ պատմեց իր տպաւորութիւնները Միջ. Արեւելքէն։ Պ. Կ. Փօլատեանի խանդավառ խօսքերէն ազդուելով տեղւոյս ազգայինները հիմը դրին Համազգ. Մշակութային Միութեան մասնաճիւղի մը եւ արձանագրուեցան 11է աւելի անդամներ։ Տեղւոյն վրայ նշանակեցին հինգ հոգինոց առժամեայ վարչութիւն մը։

Առաջին առթիւ իսկ եղան քանի մը նուիրատուութիւններ։

ԽԱՉԻԿ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՖՐԱՆՍԱ ԲՆԱԿՈՂ ՔՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Սիրելի «Յառաջ», Քղիի Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը Յունուար 25ի «Յառաջ»ով կոչ մը ուղղած էր Ֆրանսա բնակող իր հայրենակիցներուն, որպէսզի ամէն Քղեցին։ Բայց ե ւայնպէս կարելի եղաւ կամար կազմել եւ ղրկել վարչութեան, հաղորդուելու համար Կեդր. վարչութեան որ տպել պիտի տայ «Քղիի Յուշարձան» գրքին մէջ։ Այդ դժուարին՝ բայց հաճելի գործը յանձնուեցաւ ստորագրեալիս։ Դժբախտաբար շատ քիչերը պատասխանեցին։ Բայց եւ այնպէս կարելի եղաւ կարեւոր տեղեկութիւններ քաղել։ Կ'արժէր արդիւնքը հրատարակել «Յառաջ»ի մէջ։ Սակայն 'դժուարութիւնները նկատի առնելով, կուտամ ամփոփումը։ Մարդահամարը կազմած եմ հետեւեալ ձեւով.— Ֆրանսայի ամէն քաղաք բնակող Քղեցիներու ցանկը առանձին արձանագրած եմ, բայց Քղիի ամէն շրջանի մէջ գտնուող թէ շրջանի եւ թէ ամէն գիւղի անունը տալով՝ առանձին կազմած եմ անուանացանկը, ի հարկ է ամէն ընտանիք առանձին՝ բաժնելով սեռերը։ Մարդահամարին մաս չեն կազմեր բոլոր այն Քղեցի աղջիկները որոնք ծնած են Քղի կամ այլուր՝ ամուսնացած ըլլալով ոչ Քղեցի հայրենակիցներու հետ, բայց մաս կը կազմեն անոնք որ ամուսնացած են Քղեցիներու հետ։

Քղեցիները կը բնակին Ֆրանսայի հետեւեալ քաղաքները .— Մարսէյլ 103 ընտանիք 411 անձ, Փարիզ՝ 15 ընտ. 46 անձ, Սէնթ Էթիէն՝ 13 ընտ. 40 անձ, Վալանս՝ երեք ընտանիք 13 անձ, Արլը՝ երկու ընտանիք, ութը անձ, Նիս՝ չորս ընտանիք, 18 անձ, Կրաս՝ մէկ ընտանիք, երեք անձ, Լալոքա՝ մէկ ընտանիք, երկու անձ, Մոնփէլիէ՝ վեց ընտանիք, 29 անձ, Օշ՝ 1 ընտանիք, երկու անձ։ Քորսիքա մէկ ընտանիք հինգ անձ։

Գումար՝ 150 ընտանիք, 577 անձ։

Ուրեմն Ֆրանսա բնակող բոլոր Քղեցիները կը կազմեն 150 ընտանիք կամ 577 անձ, որոնց 309 այր եւ տղայ են, իսկ միւս 268ը կին եւ աղջիկ։ Անշուշտ պզտիկ թերութիւններ եղած են, բայց ժամանակի ընթացքին զանոնք ալ կը ճշդենք եւ միութեան Կեդր. վարչութեան կը յղենք։

ԳԷՈՐԳ ԿՈՓՈՅԵԱՆ

Յ. Գ.— Կը խնդրուի «Հայրենիք» օրաթերթէն արտատպել։

Տիկինը.— Կամաց, Մարիամ, ապուրին կէսը վրաս թափեցիր։

Սպասուհին.— Հոգ չէ, տիկին, դեռ ամանին մէջ շատ կայ...։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (47)

ԳՈՐԾ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

ԳԼՈՒԽ ԺԵ.

Սարսուռ մը զգացի։ Սիւզան զարգացած շատ կարդացած կին մըն էր, բայց պիտի ուզէի որ շատ չխօսէր մարդաբանական մասնագիտական բացատրութիւններու մասին։

— Երկար գանկ (տօլիխօսեֆալիք) ըսի մեղմ ձայնով մը։

Սիւզան կասկածոտ երեւոյթով.

— Այդպէ՞ս էր։

— Այո։ Երկարագլուխ, գիտէք։ Գլուխ մը՝ որուն լայնութիւնն իր երկայնութենէն 75 առ հարիւր նուազ է, բացատրեցի համարձակ կերպով։

Լռութիւն տիրեց։ Հազիւ սկսեր էի ազատ շունչ քաշել, երբ Սիւզան յանկարծ ըսաւ.

— Հակառակի՞ն ինչ կ'ըսեն։

— Ի՞նչ կը հասկնաք հակառակը ըսելով։

— Լաւ, անշուշտ տարր հակառակն ալ պիտի ըլլայ։ Ինչպէ՞ս կը կոչուի այն գլուխը որուն լայնութիւնը երկայնութենէն 75 առ հարիւր աւելի է։

— Կլորագլուխ (Պրախեսեֆալիք), ըսի, ակամայ։

— Հա, ատ էր։ Կարծեմ այդպէս բան մը ըսիք

— Այդպէ՞ս ըսի, լեզուական սխալ մը գործեր եմ։ Երկարագլուխ ըսել ուզեցի, պատասխանեցի, կարելի համարձակութիւնս պահելու կարելի ջանքով մը։

Սիւզան ինծի նայեցաւ հետախուզիչ ակնարկով մը, յետոյ խնդալով.

— Ինչու աղջիկ, շատ լաւ կը ստես։ Սակայն ժամավաճառութենէ եւ նեղութենէ պիտի ազատես մեզ, եթէ այդ մասին ամէն բան պատմես ինծի։

— Պատմելիք բան չկայ, յարեցի, դարձեալ ակամայ։

— Չկա՞յ, ըսաւ Սիւզան մեղմօրէն։

— Պէտք է պատմել, կարծեմ, ըսի ցած ձայնով մը։ Ասկէց չեմ ամչնար։ Պատահած բանին համար չեն ամչնար։ Անհամակրելի էր, կոշտ եւ ապերախտ եւ սակայն կը խորհիմ թէ զինքը կը հասկնամ։ Երբ որ շան մը մը չղթայ կ'անցընես կամ դէշ կը խնամես, բնական է թէ խածնէ քեզ։ Ան ալ ճիշդ այդպէս էր, — խածնող եւ հաջող։ Զեմ գիտեր թէ ինչու հոգ կ'ընեմ, սակայն ճիշդ է որ շատ մտահոգուած եմ։ Զինքը տեսնելուս պէս ամբողջ կեանքս վեր ի վայր շրջեցաւ։ Կը սիրեմ զինքը։ Իրեն կը ցանկամ։ Ամբողջ Ափրիկէն պիտի շրջիմ բոպիկ ոտքով, մինչեւ որ զինքը գտնեմ եւ արժանանամ իր սիրոյն։ Իրեն համար կեանքս պիտի տամ, պիտի աշխատիմ իրեն համար, գերի պիտի ըլլամ, գողութիւն պիտի ընեմ, փոխառութիւն պիտի ընեմ, պիտի մուրամ նոյնիսկ իրեն համար։ Հիմա ամէն բան գիտէք։

Սիւզան երկար ատեն զիս դիտեց։

— Դուք բնաւ Անգլուհիի նկարագիրը չունիք, զինչու աղջիկ, ըսաւ վերջապէս։ Բնաւ հանդիպած չէի մէկու մը, որ թէ այդքան դրական եւ միեւնոյն ատեն այդքան սիրաբորբոք ըլլայ։ Ես երբեք պիտի չկրնայի սիրել այդպիսի մէկը, փառք Աստուծոյ, եւ սակայն, զինչու աղջիկ, կը նախանձիմ քեզի։ Կարենալ սիրելն ալ բան մըն է։ Շատեր չեն կրնար։ Ինչ լաւ է եղեր որ փոքրիկ բժիշկին հետ չէք ամուսնացեր։ Անիկա չի նմանիր մէկու մը որ հաճոյք զգայ զօրաւոր պայթուցիկ մը պահելու իր տան մէջ։ Ուրեմն լորտ Նիտլիին պիտի չհեռագրե՞նք։

Գլուխս թօթուեցի։

— Ու տակաւին կը հաւատաք թէ անմեղ ալ է։

— Կը հաւատամ նաեւ, որ անմեղները կրնան կախուիլ ալ։

— Հըմ, այո։ Սակայն, Անն, սիրելիս, դէպքեր, իրողութիւններ կան, որոնց այժմէն պէտք է դիմագրաւել՝ հակառակ բոլոր փաստերուդ, կարող է սպաննած ըլլալ այդ կինը։

— Ոչ, անիկա չսպաննեց, ըսի։

— Զգացական գաղափար մըն է այդ։

— Ոչ, զգացում չէ։ Ան կրնար սպաննած ըլլալ։ Կրնայ մինչեւ իսկ այդ նպատակով հետապնդած ըլլալ զայն։ Սակայն առած չէ սեւ առասանի կտոր մը եւ անով չէ խեղդած։ Եթէ նման մտադրութիւն մը ունենար, կինը պիտի խեղդէր իր իսկ բազուկներով։

Սիւզան փոքր սարսուռ մը ունեցաւ։ Աչքերը փոքրացուց գնահատական եղանակով մը։

— Հըմ, Անն, հիմա կը սկսիմ հասկնալ թէ ինչու համար ձեր երիտասարդը կը գտնէք այդքան գրաւիչ։

ԳԼՈՒԽ ԺԶ.

Յաջորդ առտու պատեհութիւնը ունեցայ բանելու գնդապետ Րէյսը։ Նաւուն մաքրութիւնը հազիւ աւարտած էր, երբ իր հետ միասին վեր վար ճեմեցինք կամրջակին վրայ։

— Գնչուհին ինչպէ՞ս է այս առտու։ Կը բաղձայ տեսնել ցամաքն ու իր կարաւա՞նը։

— Ոչ, հիմա որ ծովը այսքան խաղաղ է, պիտի ուզէի անոր վրայ մնալ միշտ եւ յաւիտեան։

— Ինչ ոգեւորութիւն։

— Բայց խոկապէս հրաշալի չէ՞ այս առտու։

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՆԻ մէջ ձերբակալուեցան նախկին վարչապետ Մոսատեղի գործակիցներէն հինգ հոգի :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ եւ Անգլիոյ միջեւ համաձայնութիւն մը պիտի կնքուի , որպէսզի զբօսաշրջիկներ , առանց անցագրի կարենան կարճ ճամբորդութիւններ կատարել :

ՖՐԱՆՍԱ մօտ ատենէն հրապարակ պիտի հանէ մանկական անդամալուծութեան դէմ պատուաստի ֆրանսական շիճուկը , որ ինչպէս գիտէք Տօք. Լէփինի գիւտն է :

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ եւ Իսրայէլեան ուժերու միջեւ նոր միջադէպ մը պատահեցաւ Կազայի շրջանին մէջ :

ԵԳԻՊՏՈՍ մէկ միլիոն սթերլինկի վարկ մը բացաւ , հիւլէական աշխատանոցի մը շինութեան համար :

ՍԱՅԿՈՆԻ «յեղափոխական կոմիտէն» Երեք Մեծերուն եւ ուրիշ 40 երկիրներու կոչ մը ըրաւ , պահանջելով Պաօ Տայի կայսեր անկումը : Կոչը նպաստաւոր կերպով կ'արտայայտուի վարչապետին մասին , կը պահանջէ հանրապետութեան հաստատումը որպէսզի ուժեղ կերպով պայքար մղուի համայնավարներուն դէմ , 1956ի ընտրութեանց ընթացքին :

ԼՈՆՏՈՆԻ քարափի աշխատաւորութիւնը , 15.000 հոգի , գործադուլ հռչակեց երէկ :

ՊԵԼԿՐԱՏ պիտի գտնուի յունական զին. պատուիրակութիւն մը , Խ. Միութեան պատուիրակութեան հետ միաժամանակ :

ՔՈԼՈՄՊԻՈՅ մէջ խիստ գրաքննութիւն մը հաստատուեցաւ :

ՌԻԽՊԷՆՍԻ մէկ պատառը ծախուեցաւ 17ուկէս միլիոն ֆրանքի , Լոնտոնի մէջ :

ԱՐԵՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը , կը զբաղի գերմանական բանակի կազմութեան խնդիրներով , փորձագէտներու օժանդակութեամբ :

ՌԸԿՊԻԻ ախոյենական վերջին հանդիպումը (ֆինալ) *տեղի ունեցաւ կիրակի օր : Փերփինեան պարտութեան մատնեց Լուրտը վեցի դէմ 11 կէտով , եւ հանդիսացաւ Ֆրանսայի ախոյեան :*

Ֆութպոլի *առաջին բաժանումի հանդիպումներուն մէջ (վերջին օր) Րէնս , որ 44 կէտով դասաւորման գլուխն է , յաղթեց Նիսի երկու-երեքով :*

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆՈՅ

(ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ)

Տարեկան պարահանդէսը

20 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻՆ

GRAND HOTEL

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, Rue Richer, Paris (9).

C. C. P. Paris 3630-66

Tél.: PROvence 64-90

Նոր հրատարակութիւններ եւ դպրոցականներու յատուկ նուէրի գիրքեր :

Հոմերոսի Ոդիսականը, *պատկերազարդ, նոր թարգմ.* 400 *ֆրանք* : Հերքիւլէսի քաջագործութիւնները, 75 : Մանկութիւն, *Ա. Ահարոնեանի* 150 : Մուշեղ Մամիկոնեան, *Մ. Իշխան* 120, Սանասար եւ Բաղտասար, *Կ. Սասունի* 200, Մանկապատում *Ե. Տարօնեան* 500, Մանուկներու բեմը, *Ա. Գրաճեան (ընդարձակ հատոր, արտասանութիւն, տրամախօսութիւն, պատկերազարդ)* 1200, Երբ կ'ապրէինք *Ղ. Մելոյեան (իրական կեանքէ պատկերներ)* 500, Ներաշխարհ *Տիրան Չրաքեան (Նոր տպագրութիւն) Պէյրութ* 1955, *գինը՝* 500 *ֆրանք* : Մանկութեան Յուշերէն, *Վ. Փափազեան* 120 *ֆրանք* :

Մ Ա Ր Ս Է Յ Լ

SOLICITOR YAVER & Cie

Վարիչ՝ Մ. ԵԱՎԷՐ

37bis, Rue Thubaneau

Խմբագրութիւն , պատրաստութիւն , հետապնդում եւ մեքենագրութիւններ վարչական քաղաքային հպատակութեանց ընկերակցութեան տուրքերու *եւ ամէն տեսակ ԴԱՏԱԿԱՆ ԹՂԹԱԾՐԱՐՆԵՐՈՒ :*

Առեւտրական եւ բնակութեանց վարձքերու չափաւորում ,նոր օրէնքներու համաձայն :

20 ՏԱՐՈՒԱՅ ՓՈՐՁԱՌՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՕՐԸ

ՅՈՒՆԻՍ 12ԻՆ

ԹԱՏՐՈՆ - ԾԻԾԱՂ

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ

Cinéma ROXY

65bis, Rue Rochechouart, Paris

24 , Մայիս , Երեքշաբթի երեկոյ , ժամը 8.45ին :

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ *կը ներկայացնէ*

ԳԷՈՐԳ ՏԱՆՏԻՆԵԱՆ

GEORGE DANDIN

Մոլիէռի ծանօթ կատակերգութեան , հայացուածը , երեք արար :

Բեմին վրայ՝ միմիայն ծանօթ դերասաններ՝ ՍԻՐՈՒՀԻ եւ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ , ՔՆԱՐ ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆ , ԻՐՄԱ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ , Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ , Ն. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ , Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ եւ Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ :

Բեմադրութիւն՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ

ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

Տոմսերը՝ Գրատուն Հր. Բալուեան , 43 ուէ Ռիշէ *եւ ճաշարան* Գեղ. Անէմեան , 12 ուէ Քատէ :

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՎԱԼՊԱՐԷԼԻ , ՍԷՆ ՄԱՐՍԷԼԻ եւ շրջանի բաժանորդները իրենց վճարումները կրնան ընել Պ. Հայկ Պետիկեանի :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1955 – 1956 Ուսումնական շրջանի արձանագրութիւնները բացուած են :

Մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան :

Direction du Collège Arménien

Samuel - Moorat

26, Rue Troyon - Sèvres (S. O.)

Tél. : OBS. 18-28.

ԱԶԳ. ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ ՍՈՒՐԲ ՂԱԶԱՐ (ՎԵՆԵՏԻԿ)

Այցելելու Մխիթար Աբբահօր գերեզմանին , ծանօթանալու Ս. Ղազարի վանքին մէջ պահուած գեղարուեստի եւ ազգային մշակոյթի գանձերուն :

Մեկնում Փարիզէն 12 Օգոստոսին :

Դարձ Վենետիկէն 22 կամ 31 Օգոստոսին :

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՆ են .—

Փարիզ – Վենետիկ երթ ու դարձի տոմսակ 7150 *Ֆրանք : Ապրուստի եւ բնակութեան օրական ծախս (ննջարան)* 800 *Ֆր. : Ապրուստի եւ բնակութեան օրական ծախս (առանձին սենեակ) հազար Ֆրանք :*

Այս ուխտագնացութենէն օգտուիլ փափաքողները , 3500 *Ֆրանքի յաւելուածական ուղեծախսով մը կրնան այցելել նաեւ Ֆլորանս , Հռոմ եւ Միլան քաղաքները :*

Կան շոգեկառքի ու անցագրի դիւրութիւններ :

Տեղեկութիւններու եւ արձանագրութեան համար դիմել՝

Տոքթ. ԱՐԱՄ ՃԻՆՃԵԱՆԻ

29, rue Bleue, Paris (9), PRO. 79-09

կամ Պ. ԳՐԻԳՈՐ ԱԴԱՄԵԱՆԻ

53, rue de Châteaudun,(9), TRI. 57-74

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի երեկոյ Քատէ սրճարանի վերնայարկը : Դասախօսն է՝ Պ. ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ : Նիւթն է՝ «Կարելի՞ է դաստիարակել կամքը» : Դասախօսութիւնը կը սկսի ճիշդ ժամը 9.30ին :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Մուտքը ազատ է :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ամէն տարուան պէս այս տարի ալ Դպրոցասէրը կազմակերպած է իր ընդարձակ պարտէզին մէջ դաշտահանդէս մը , որ տեղի պիտի ունենայ Կիրակի , 19 Յունիս , կէսօրէն յետոյ :

Տեղի պիտի ունենայ ճոխ վիճակահանութիւն մը : Մուտքի տոմսերը պիտի ծառայեն այդ նպատակին : Գեղարուեստական բաժին , առատ կերուխում :

Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը :

Անձրեւի պարագային զոց սրահ ապահովուած է պարահանդէսին համար :

Մ Ա Յ Ի Ս 28Ը

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Այս Շաբաթ , ժամը 21էն մինչեւ լոյս , Թաղապետական սրահին մէջ , 22 ուէ Վոլթէռ , *Ալֆորվիլ :*

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէի :

Մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի :

Կը նախագահէ՝

EDOUARD DEPREUX

Երեսփոխան , նախկին նախարար եւ Սոյի քաղաքապետ : Ներկայութեամբ

RAOUL BLEUSE*ի*

Սէնի խորհրդական , եւ Ալֆորվիլի քաղաքապետ :

Կը խօսի՝ ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին , միջազգային բեմերու հանրածանօթ երգիչ՝

DARIO MORENO

Օր. Սօնիա Տուտաքեան *(դաշնակ) , Օր.* Շաքէ Պէնկեան *(երգ) , Պ.* Աւ. Քիւփէլեան *(երգ) , դաշնակի ընկերակցութեամբ* Աւ. Մեսումեանցի , *ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի միացեալ երգչախումբը , ղեկավարութեամբ՝ Պ.* Գայիշեանի :

Ամբողջ գիշերը պար :

MANUEL PIZARRO

et son ensemble Tango Typique

Մուտք՝ 500 *ֆրանք :*

Հաղորդ. միջոց .— Շարանթօն էքոլէն առնել *թիւ* 103 *օթօպիւսը եւ իջնել* Ռիւ տը լ'Իւնիօն :

ՏԵՍԻՆ

Մայիս 29ին :

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ

Յունիս 4ին :

Կը խօսի Տիկ. Է. ԲԻՒԶԱՆԴ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ

Յունիս 12ին :

ՎԱԼԱՆՍ

Մայիս 28ին , Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին , պետական թատրոնի շքեղ սրահին մէջ :

Բարձր հովանաւորութեամբ նախկին նախարար Տէր. Պ. ՄԱՐԻՒՍ ՄՈՒԹԷԻ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէի , մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի :

Կը նախագահէ ընկեր ՍԻՍԱԿԵԱՆ

Ներկայ կ'ըլլայ ընկերվարական կայմը : Խօսք կ'առնեն երեսփոխան Պ. ՇԱՐԹԻԷ Տրոմի նահանգի ծերակուտական՝ Պ. Պիէռ Պուր լէ Վալանսի քաղաքապետ՝ Պ. ՎԱՇԷ եւ Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ երիտասարդ սանուհիներու խումբը , ղեկավարութեամբ Օր. Գագանճեանի , խմբերգ , մեներգ , արտասանութիւն , եւ հայ ժող. պարերով , հանդէս կուգան տեղւոյս լաւագոյն ուժերը մասնաւոր տաղանդներով , Հայաստանէն նոր ստացուած ձայնապնակներով :

Մուտքը ազատ է :

ՄԱՐՍԷՅԼ

29 Մայիս , կիրակի իրիկուն մինչեւ լոյս , Ալհամպրայի սրահին մէջ :

334 Պուլվ. Շավ :

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

ՎԻԷՆ

Մայիս 28ին , ժամը 9ին , քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ *(Սալ տէ Ֆէթ)*

Բացառիկ պատրաստութեամբ :

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԼԻՈՆ

Յունիս 5ին :

Կը խօսի Տիկ. Է. ԲԻՒԶԱՆԴ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Յունիս 5ին :

Կը խօսի Տիկ. Է. ԲԻՒԶԱՆԴ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ եւ ՄՍԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ,

20, Rue Villeroy, LYON

կը յայտնէ իր յարգելի հայրենակիցներուն թէ երկու հայ գործաւորներ , սիրալիր կերպով եւ ժպտադէմ կը սպասարկեն : Գոհ ձգելով յաճախորդները : Սպասարկութիւնը կը կատարուի արագ եւ անթերի :

Ունինք Թարմ գառնուկի , առաջնակարգ հորթի , կովու միս (ժէնիս) : Ձեր ներկայութեան կը քաշենք մաքուր խըյմա , չիյ քէօֆթէյի *համար : Յանձնարարելի է մանաւանդ մեր համեղ* շիշ քէպապը , *պատրաստ տանելու ձեր դաշտապտոյտներուն :*

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ Ֆ. Կապ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը , 5 *Յունիսին : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :*

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԱԼՖՈՐՎԻԼ .— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին , ծանօթ հաւաքատեղին : Պարտաւորիչ ներկայութիւն : (Շար. նախորդ ժողովի) :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆԻ Կապ. Խաչի դաշտահանդէսը , Յունիս 19ին , կիրակի օրը : Կը խնդրուի , քոյր միութիւններէն նկատի առնել թուականը :

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԴԵՐՁԱԿՈՒՀԻ

ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Վկայուած Փարիզի կարուձեւի վարժարանէն :

ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԳՈՐԾ

ՉԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ

1, Rue des Alpes, Valence Drome)

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԱՐԴԵՐԸ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒԻՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵՆԷՆ

Ets. THOMLAC

16bis, Bd. Sébastopol, Paris (4)

52, Rue de Chalon, Paris (12)

4bis, Rue Vaillant Couturier, Argenteuil

10, Ave. de Gennevilliers, Villeneuve-la-Garenne

ՊԱՏԻ ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ ԹՈՒՂԹԵՐ ԵՒ

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԻՒՂԱՆԵՐԿ՝ ՍԵՓԱԿԱՆ ԱՐՏԱԴՐԻԹԻՒՆ

THOMLAC

Ձեր բնակարաններուն կուտայ գեղարուեստական հանելի և ջերմ մթնոլորտ , իսկ ձեր պիտանէին վրայ կը կատարէ խիստ կարեւոր խնայողութիւններ :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 25 ՄԱՅԻՍ • MERCREDI 25 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7682 31e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3093

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՄԱՔՈՒՐ ՀՈԳԻՈՎ...»

Մոսկուայի կեդրոնական կոմիտէին առաջին քարտուղարը, Նիքիթա Խրուշչով, որ առէնէ մը ի վեր, կը նկատուի «Դրախտավայր»ին ամէնէն տիրական ու հեղինակաւոր դէմքը, կը հաւաստէր քանի մը օր առաջ թէ վարչապետն ու ինք Պելկրատի մէջ «բաց սրտով ու մաքուր հոգիով» պիտի բանակցին Եուկոսլաւիոյ վարիչներուն հետ :

Այս առթիւ, քարտուղարը կուտար նոր հաւաստիք մը .

— Մենք փարած ենք այն տեսակէտին թէ ազգերու միջեւ, բնականոն յարաբերութիւններ կը ստեղծուին, երբ յարգուի իրաւունքներու հաւասարութեան սկըզբունքը ...

Շատ ճիշդ :

Երբ այդ սկզբունքը յարգուի, ոչ միայն միջազգային յարաբերութիւնները կ'ըլլան բնականոն, այլեւ կը սրբագրուին շատ մը անարդար կարգադրութիւններ եւ կը կանխուին խաղաղութեան ամրապնդումին սպառնացող բազմաթիւ չարիքներ :

Ի հարկէ, Խրուշչովներու վկայութեան պէտք չունէինք այդ ճշմարտութեան համոզուելու համար :

Երեւելի համայնավարը մեր աչքին փոշի կը ցանէ, սակայն, երբ կը փորձէ հաւատացնել թէ Խորհրդային Միութիւնը «փարած է» այդ տեսակէտին :

Վերջին քառասնամեակին պատմութիւնը վճռապէս կը հերքէ այդ յայտարարութիւնը :

Իրաւունքներու նուաստութեան սկըզբունքին «փարած» պետութիւն մը հաղիւ թէ պէտք ունէր իր մայրանին — իր հովանաւորութեան — տակ առնելու դրացի ազգերը եւ անոնց պարտադրելու իր ըմբռնած «ժողովրդավարութիւնը» :

Արեւելեան Եւրոպայի ժողովուրդները այնքան իրաւունք ունին ազատ ու անկախ ըլլալու, որքան ինք, Խորհրդային Միութիւնը :

Կովկասի կամ մնացեալ շրջաններու ազգերուն համար եւս աստուածատուր իրաւունք մըն է՝ ունենալ իրենց ազատ ու անկախ հայրենիքը :

Քառասուն տարուան մէջ, առնուեցա՞ւ քայլ մը, որ ապացուցանէր թէ Խորհրդային Միութիւնը — ճնշուած ու կեղեքուած ազգերու բարեկա՛մ — յարգած է իր կուսակցորդին կողմէ փառաբանուած սկըզբունքը :

Պատասխանը թող տան Եւրոպայի եւ Ասիոյ ... քարտէսները :

Խրուշչով կը հաւաստէ նաեւ թէ իր կառավարութիւնը Եւրոպան ամբողջութեամբ գրաւելու ծրագիր չունի :

— Ո՞վ պիտի ուղէր իր բանակները ետ քաշել, եթէ յարձակելու նպատակ ունենար, կը հարցնէ քարտուղարը՝ ակնարկելով Աւստրիոյ գրաւման բանակներուն հեռացման մասին տրուած որոշումին :

Փորձառութեամբ տեսանք որ Խորհրդային Միութիւնը, անպատճառ, իր բանակները չմրժման մէջ դնելու պէտք չունի՝ այս կամ այն դրացիին հողերուն տիրանալու համար :

Լեհաստանն ու Ռումանիան, Չեխոսլովաքիան ու Պուլկարիան՝ թնդանօթներով ու հրասայլերով չէ որ գրաւուեցան :

Միութիւնը ունի տարբեր միջոցներ՝ աւելի ազդու եւ աւելի վտանգաւոր : Իր մարզուած գործակալները, հոս, հոն շատ լաւ ծանօթ են՝ բերդը ներսէն գրաւելու ռազմավարութեան :

Կա՛րճ : Իրաւունքներու հաւասարութեան սկզբունքին հաւատացող եւ Եւրոպան ամբողջովին գրաւելու ծրագիր չունեցող պետութիւն մը կը կծկուի իր սահմաններուն մէջ եւ ազատ կ'արձակէ իր արբանեակները :

Միայն այդ ձեւով ապացոյցը տուած կ'ըլլայ իր անկեղծութեան եւ իր «մաքուր հոգի»ին : Ուրիշ ամէն հաւաստիք, ճառ է եւ ուրիշ բան չէ :

Ժ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԳԼԻԱ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱԶԱՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԴԵՐԸ

Անգլիոյ քաղաքական կեանքին մէջ մասնաւոր տեղ մը կը բռնեն խորհրդարանի ընտրութիւնները : Անշուշտ ընտրական պայքարը չի պարզեր այն կրքոտ եւ հեւքոտ պատկերը որ այնքան հարազատ է ուրիշ երկիրներու համար : Առաւելաբար թերթերն են որ կը բռնուին բանավէճերու, ճառախօսներն են որ կը պատրաստեն հանրային կարծիքը, մինչ ընտրողը կը կարդայ, կը լսէ եւ ընտրութեան օրը կուտայ իր քուէն :

Սակայն այս ընտրութիւններուն, «անգլիական պաղարիւնութենէն» տարբեր բան մը կը նշմարուի ընտրական դաշտին մէջ : Որոշ անտարբերութիւն մը : Այնքան որ երկու կուսակցութիւններուն ղեկավարութիւններն ալ, մտահոգուած են եւ հարց կուտան իրենք իրենց թէ 35 միլիոն ընտրողներէն քանի՞ առ հարիւրը պիտի դիմէ դէպի քուէատուփ : Անշուշտ անթել, հեռապատկեր, թերթ, ոչինչ կը խնայեն աւելի հետաքրքրելու համար ժողովուրդը նոր խորհրդարանին կազմութեամբ, որ երկրին ապագայ քաղաքականութեան մասին վճռական դեր մը ունի : Այս դիրքը կը բացատրեն այն իրողութեամբ թէ աշխատաւորական կուսակցութիւնը յստակ կերպով չէ պարզած իր քաղաքականութիւնը, կամ առնուազն նորութիւններ չի բերեր բացի թերեւս զանազան ձեռնարկներ պետականացնելու որոշումէն : Ինչ որ շատերու սրտին այնքան ալ չի խօսիր : Ցամենայն դէպս, ուրիշ պատճառ մըն ալ կը յիշուի .— Պահպանողական կուսակցութիւնը, ինչպէս նաեւ աշխատաւորականները գրեթէ նմանօրինակ ծրագիրներ յայտնած են, արտաքին քաղաքականութեան, ներքին բարեփոխութիւններու եւ նոյնիսկ ընկերային հարցերու մասին : Եւ ուրեմն ընտրողը մասնաւոր պատճառ մը չունի արդէն գոյութիւն ունեցող վիճակ մը ճգնիլ փոխելու :

Թէեւ ենթադրութիւնները առաւելութիւնը կուտան պահպանողականներուն, — ըսողներ կան թէ ապագայ խորհրդարանը մօտ ութսուն պահպանողական երեսփոխաններու մեծամասնութեամբ պիտի կազմուի — սակայն աշխատաւորականները յուսահատած չեն թուիր ըլլալ : Չեռնպահ մնացողներու թիւը կրնայ անակընկալ արդիւնքներ յառաջ բերել : Այդ պատճառաւ ընկերվարական կուսակցութեան ղեկավարը Էթլի կոչ ըրաւ առջի օր ընտրական դաշտէն ար անպայման քուէարկէ : Նոյն յորդորը՝ պահպանողականներու կողմէ : Եւ դեռ ուրիշ ազդակ մը՝ ազատականներու պարագան : Երկու մեծ կուսակցութիւնները կը ջանան այս վերջինները սիրաշահիլ, որովհետեւ այն շրջաններուն մէջ ուր ազատականները ոչ մէկ հաւանականութիւն ունին ընտրուելու կրնան որեւէ մէկ կողմի թեկնածուն յաջողցնել : Սակայն, ընդհանուր կացութիւնը այս տեսակէտէն այնքան նպաստաւոր չէ աշխատաւորականներուն : Արտաքին քաղաքականութիւն, եւ վերջին գործադուլը : Արտաքին գետնի վրայ, պահպանողականները բանակցութեանց ճամբուն վրայ են եւ յոյս կը ներշնչեն որ կրնան յաջողիլ : Թէեւ կարծողներ կան թէ «Փրաւտայի վերջին ռումբը» Անգլիոյ ընտրութեանց հետ կապ ունի, նետուած մասամբ պահպանողականներու դէմ, բայց յատկանշական է վարչապետ Իտընի յայտարարութիւնը այդ մասին, ուր դիմա —

(Շար.-ը կարդալ Դ. էջ)

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

ՏԱՐԵԳԻՐՔ ՄԸՆ ԱԼ

Պոլսէն մեր ստացած բազմաթիւ հրատարակութիւններու կարգին, ուշադրութիւնս գրաւած է անոնցմէ երկուքը, մէկը ամսագիր մը՝ *Ս. Փրկիչ*, միւսը տարեգիրք մը՝ *Երջանիկ* : Իրարմէ բոլորովին տարբեր են անշուշտ այս երկու հրատարակութիւնները : Առաջինը՝ որպէս Ազգ. Հիւանդանոցի պարբերաթերթ իր որոշ ծրագիրը եւ մասնաւոր բովանդակութիւնը ունի, շահեկան եւ խնամուած : Այդ մասին գրուած է ուրիշ առիթով *Յառաջ*ի էջերուն մէջ :

Այսօր քանի մը խօսք երկրորդին, այսինքն Բ. Թեւեանի *Երջանիկ* տարեգիրքին մասին, որ արդէն 26րդն է 1955ի իր հրատարակութեամբ : Նախ այդ յարատեւ հրատարակութիւնը, 26 տարի շարունակ, բարենիշ մըն է խմբագրին համար : Որեւէ հայերէն թերթ, պարբերական կամ տարեգիրք երբ կը դիմանայ առանց ընդմիջումի 25 կամ 30 տարի, ուրեմն ունի ընթերցողներու կարեւոր թիւ մը որ կը պահէ զինքը : *Երջանիկ* իր այլազան բովանդակութեամբ կրցեր է հինին թէ նորին գոհացում տալ եւ պահել իր գոյութիւնը տարիներ շարունակ ; անշուշտ մեծ դժուարութիւններով և զոհողութիւններով :

Այս տարեգիրքէն առաջ Պ. Թեւեան հրատարակած է *Կեսուր*, *Անուշապուր*, եւայլն պարբերաթերթեր ալ : Ինչպէս կը տեսնէք խմբագիրը մասնաւոր ճաշակ մը ունի երգիծանքի իր հրատարակութիւններուն մկրտութեան համար : *Երջանիկ* անուանակոչութիւնը աւելի բախտաւոր եղած է կ'երեւի : Եթէ միւսները քանի մը թիւով փակած են իրենց աչքերը, *Երջանիկ*ը 25 տարի երջանկութիւն բերած է անոր տիրոջ :

Գիրքին բովանդակութիւնը քիչ շատ կը նմանի բոլոր տարեգիրքերուն, իր զանազան բաժիններով :

Հոն տեղեկութիւններ կը գտնէք Պոլսոյ հանրային, մշակութային, գրական, թատերական, երաժշտական այժմէական բոլոր նիւղերուն մասին, նկարներ (դժբախտաբար շատ գէշ տպուած) հին ու նոր դէմքերու :

Եթէ առիթը ունենաք թղթատելու, թերեւս երկու բան մասնաւորապէս ձեր ուշադրութիւնը գրաւէ :

Նախ պիտի տեսնէք որ Ֆրանսայէն կամ ուրիշ գաղութներէ Պոլիս վազող արուեստագէտներ, իրենց տուած նկարահանդէսներով, նուագահանդէսներով կամ թատերական ներկայացումներով անպայման գնահատութիւն չէ որ գտած են ամեն ու ձրի կերպով : Արդար եւ նիշդ քննադատութիւններ, շատ տեղին, կրնան ձեզի որոշ գաղափար մը տալ մեր երբեմնի մըշակութային կեդրոնին ճաշակին եւ հասկացողութեան մասին :

Երկրորդ՝ բանաստեղծութեան նոր սեռ մը, ծաղկած մասնաւորաբար Պոլսոյ մէջ, լայն տեղ գրաւած է գիրքին մէջ : Այդ մասին առանձին սակայն :

Կ'արժէ թղթատել *Երջանիկ*ը հետաքրքրութեամբ եւ շահեկան ուշադրութեամբ :

ՍՕՍԻ

ՓՐԱՒՏԱՅԻ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄՆԵՐԷՆ ԵՏՔ

Իրազեկ շրջանակները կը փորձեն բացատրութիւն մը գտնել «Փրաւտա»յի վերջին ելոյթին համար, որուն մանրամասնութիւնները տուինք երէկ : Ուաշինկթընի մէջ կը կարծուի որ յօդուածը առաւելաբար ուղղուած խորհրդային ժողովուրդներու եւ արբանեակ պետութեանց որպէս զի համոզում չգոյանայ թէ Ատլանտեան Ուխտին դիմաց տկարացած Խ. Միութիւնը զիջում զիջումի ետեւէ պիտի ընէ : Միւս կողմէ կարծողներ կան թէ Մոսկուա կը շղթայազերծէ հրապարակային բանակցութիւններ, ժողովին վայրին, օրակարգին եւ տեւողութեան մասին : Յատկանշական կը նկատուի այս վերջին կէտը : Նախապէս համամիտ էր երեք օրուան համար, իսկ հիմա կը պահանջէ աւելին. — արդեօք այդ կը նշանակէ թէ կ'ուզէ աւելի՞ կարեւոր հանգամանք տալ Զօրսերու հանդիպումին, եւ բանակցութիւնները տանիլ Եալթայի տարողութեամբ ժողովի մը մէ՞ջ :

Իսկ Փարիզի մէջ, որոշ զարմանք մը յայտնելով հանդերձ, իրազեկ շրջանակները բնական կը գտնեն տեսակէտի փոխանակութիւններ չորս վարչապետներու հանդիպման կազմակերպումին մասին : Վայրի համար խորհրդային առաջարկը, Վիէննա, շատ յաջող չէ որովհետեւ ժողովի շրջանին այդ քաղաքը տակաւին գրաւման տակ պիտի գտնուի : Մինչդեռ զուիցերիական քաղաք մը ամէն յարմարութիւն ունի : Ցամենայն դէպս, ֆրանսական կառավարութիւնը բանավէճ մը պիտի չուզէ բանալ այդ մասին, երբ անկեղծօրէն յայտնած է իր իրական մտադրութիւնը Զօրսերու հանդիպումին մասին, եւ երբ զայն յաջողցնելու համար ոչինչ խնայած է : Ֆրանսական կիսապաշտօնական ուրիշ շրջանակներու համաձայն, «Փրաւտա»յի յօդուածը ունի նաեւ ազդարարութեան մը հանգամանքը .— «Խ. Միութիւնը բնաւ մտադիր չէ ամէն ինչ ձեռքէ հանել, երբ արդէն բաւական զիջումներ ըրաւ վերջերս » :

Անգլիական շրջանակներու համար, պէտք չէ չափազանցել յօդուածին կարեւորութիւնը, եւ պէտք է հոն տեսնել ընդհակառակն Մոսկուայի բանակցելու փափաքը, նախապատրաստական որոշ գործունէութենէ մը ետք : Թէեւ ցաւալի կը գտնեն որ նախապատրաստական աշխատանքները այսպէս հրապարակուին, երբ նպատակայարմար պիտի ըլլար գանոնք գաղտնի վարել, սակայն պատճառ մը չկայ որ համաձայնութիւն մը չուտով չգոյանայ վայրի եւ թուականի մասին :

ՏԽՐՈՒՆԻ. — Ցաւով կը տեղեկանանք որ Պոլսոյ մէջ իր մահկանացուն կնքած է 87 տարեկանին Արսէն Այվազեան, հայրը՝ Շաւարշ Նարդունիին : Ողբացեալը բնիկ Արմաշցի՝ իր հանգուցեալ եղբօրը հետ որ դպրեվանքի երաժշտութեան ուսուցիչ էր, ծառայած է Արմաշի հաստատութեան :

Մեր ցաւակցութիւնները Շ. Նարդունիին եւ ընտանեկան պարագաներուն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱԿԱՆ զինուորական պատուիրակութիւնը, երեք զօրավարէ եւ ծովակալէ մը բաղկացած՝ հասաւ Պելկրատ :

ՄԻԱՑ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ վեց տարի ետք պիտի ունենան հիւլէական ուժով մղուած հսկայ փոխադրանաւ մը :

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ մը պատահեցաւ Աւստրիոյ մէջ : Ոչ մէկ զոհ :

ԱՐԵՒԵԼ. ԳԵՐՄԱՆԻԱ կրկնեց իր առաջարկը, Պերլինի փոխադրութեան միջոցներու վրայ դրուած տուրքին մասին արեւմուտքի հետ բանակցելու համար : Երեք Մեծերու մարզպանները նախապէս մերժած էին :

ԱԼՃԵՐԻՈՅ մէջ ընդհարումները կը շարունակուին ըմբոստներու եւ ապահովութեան ուժերու միջեւ : Բազմաթիւ շրջաններու մէջ, երբ «օրէնքէ դուրսերը» կը յայտնուին հեռաւոր պահականոցներու վրայ յարձակելով, բանակը անմիջապէս բնաջնջման գործողութիւնները կը ձեռնարկէ օդանաւերու օժանդակութեամբ, եւ կը հալածէ հրոսախումբերը : Վերջին ընդհարման մը ընթացքին, ըմբոստները ունեցան քսան մեռեալ :

ՕԳՈՍՏԱՓԱՌ
ՄՇԱԿՈՅԹՆ ՀԱՅՈՑ
Ա.

ԽՄԲ.— Այսօրուընէ կը սկսինք հրատարակել այն ճառը՝ զոր կարդաց գրագէտ Շաւարշ Նարդունի, Համազգայինի եւ Փալանճեան ճեմարանի հիմնադրութեան 25ամեայ յոբելեանի հանդէսին, Կիրակի , Մայիս 8ին, Աթէնքի մէջ :

Երբ, երէկ երեկոյ, մուտք կը գործէի Աթէնքի դուռներէն ներս, երեւակայութեանս առջեւ պատկերացան «փախի» տարիներուն դէպքերը : Հայ ժողովուրդն էր, որ, հալածական ու բռնաւեր, ալիք առ ալիք կը նետուէր ասպնջական Ելլադայի ափերը, հեւհեւալ հասնելու եւ ներս մտնելու համար Աթէնքի դուռներէն :

Եւ անմիջապէս, պատկերին զուգորդութեամբ, յիշեցի նաեւ այն Հայը, երիտասարդ բայց թշուառ, որ, դարեր առաջ, նման երեկոյ մը, կը դիմէր Հելլէններու ասպնջականութեան, կը հասնէր Բիւզանդիոնի դուռները :

Իր հայրն ու մայրը, իր ամբողջ գերդաստանը, գաւառակիցներով միասին, բռնագաղթով խլուած էին Հայաստանի հողէն ու նետուած Մակեդոնիա : Սակայն թշուառութենէն հալածական, երիտասարդը զոր յիշեցի՝ ցուպն ի ձեռին, մախաղն ուսին, կը քալէ օրերով, կը քալէ շաբաթներո՛վ, մինչեւ որ երեկոյ մը կը հասնի Բիւզանդիոնի պարիսպներուն : Երբ Ոսկի դրան առջեւ կը հասնի, քաղաքը կը փակէր արդէն դուռները :

Ոսկի դրան մօտ կը գտնուէր Ս. Դիոմէդ վանքը : Գիշերը մութ էր այլեւս : Հայ երիտասարդը մախաղը կը դնէ գլխուն ու կը պառկի վանքի պատերուն տակ :

Աւանդութիւնը կ'ըսէ թէ աստուածային ձայն մը արթնցուց վանքին վարդապետներէն մին. «Տո՛ւր, ոտքի՛ ելիր, գնա՛ դուռը բա՛ց եւ ներս հրաւիրէ կայսրը» : Կոստանդին Ծիրանածին, որ այս աւանդութիւնը կուտայ մեզի, կ'աւելցնէ թէ ձայնը Ս. Դիոմէդ վկային ձայնն էր, վարդապետն ալ, որ այդ ձայնէն արթնցաւ, վկայարանին վանահայրն էր : Այս վերջինը, շփոթահար, կը ցատկէ անկողինէն, կը վազէ դուրս, կը բանայ դուռը, բայց ոչ... կայսր կար, ոչ ալ իշխան .— պատին տակ պառկեր էր գիւղացի երիտասարդ մը, ցնցոտիներ հագած, ճամբու փոշին վրան : Դուռը գոցեց, վերադարձաւ իր խուցը եւ քնացաւ :

Քիչ ետքը, երկրորդ անգամ եւս կրկնուեցաւ նոյն ձայնը : Նո՛յն հրամանը : Վարդապետը ընդոստ ցատկեց, վազեց գնաց, բայց դարձեալ չտեսաւ կայսրը : Վերադարձաւ իր խուցը, շփոթահար եւ զարմացած :

Երբ վերստին քնացաւ, այս անգամ քունին մէջ վարդապետն զգաց որ մէկը զարկաւ իր կողերուն, ու նոյն ձայնը, աւելի հրամայական, աւելի որոշ, ըսաւ. «Գնա՛ ներս հրաւիրէ ուղեւորը որ պառկեր է դրան առջեւ, ա՛ն է կայսրը» :

Վարդապետը հնազանդեցաւ, գնաց ներս հրաւիրեց Հայ երիտասարդը, զոր յետոյ, բաղնիք տարաւ, մաքրեց ճամբու փոշին, լուաց ճամբու վէրքերը, նոր հագուստներ տուաւ, խնամեց եղբայրական հոգածութեամբ :

Օր մըն ալ, տարիներ ետքը, հայ թըշուառ երիտասարդը, որ այս ձեւով ու վիճակով մտաւ Բիւզանդիոնի պարիսպներէն ներս, օր մըն ալ բարձրացաւ բիւզանդական կայսերական գահին վրայ : Դարձաւ կայսր :

Այդ հայ երիտասարդը ծանօթ է Հելլէններուն, ծանօթ է արար աշխարհի, ծանօթ է Բիւզանդիոնի պատմութեան՝ Վասիլ Հայկազն անունով :

Շնորհակալութի՛ւն, շնորհակալութի՛ւն ու պատի՛ւ հելլէն մեծ ժողովուրդին, որ գիտէ ասպնջականութիւն շնորհել իր դուռներուն առջեւ թափուած գաղթականներուն, ու նոյնիսկ կայսր դարձնել զանոնք :

Միայն Վասիլ Հայկազնը չէ Հայկազանց տոհմէն, որ ներս մտած է Բիւզանդիոնի կամ Աթէնքի դուռներէն ու կայսր դարձած : Կայսրեր են, յաւիտեանս յաւիտենից գահակալներ են նաեւ այն հայ երիտասարդները, որոնք մտանԱթէնքի դուռներէն ներս, եւ, կայսերական ծիրանին իրենց ուսերուն վրայ, կայսերական ոսկի գրիչը իրենց մատներուն մէջ, գացին Ոսկեդար մը ստեղծեցին Արարատեան աշխարհին մէջ,— այդ կայսրերը կը կոչուին Խորենացի, Եզնիկ, Եղիշէ եւ ընկերները :

Դարձեալ, միայն Ոսկեդարին հրաշագործները չէին որ ներս մտան Աթէնքի դուռներէն եւ կայսր դարձան : Դո՛ւք եւս, սիրելի՛ ժողովուրդ Հայոց, դո՛ւք որ իբրեւ գաղթական եկաք Ողիմպոսի Աստուածներուն բնակարանին առջեւ, ահա կը վայելէք Աթենասի իմաստուն թեւարկութիւնը, որպէսզի նոր հայ կայսրեր տաք մեր պատմութեան : Ձեր մէջ է այդ կայսրը : Ձեզմէ պիտի գայ այդ կայսրը : Եւ ես կը տեսնեմ արդէն այդ կայսրը : Ես, մէկը այդ կայսեր զինուորներէն, եկեր եմ ողջունելու, մեծարելու, փառաբանելու այդ կայսրը,— կ'անուանեմ՝ Հայ Մշակոյթը, ահա մեր մեծագոյն կայսրը :

Կայսր հռչակելու համար Հայ Մշակոյթը՝ պիտի չգոհանամ ձեզի յայտարարելով թէ Հայոց դպրութիւն կ'ուսանին հարիւր հազարներով երիտասարդներ Հայաստանի մէջ, տասնեակ հազարներով Իրանի մէջ, եւ այսպէս, երկա՜ր է շարքը, Պաղտատէն Հալէպ, Պէյրութէն Երուսաղէմ, Գահիրէէն Աղեքսանդրիա, Պոլսէն Աթէնք : Վենետիկէն Փարիզ, առանց դեռ հաշուելու փոքրիկ մանկապարտէզները կամ միօրեայ վարժարանները փոքր գաղութներու մէջ :

Իբրեւ մէկը, որ գնաց տեսաւ Արեւելքի մեր գաղութները, տեսաւ արտասահմանի Հայութեան գրեթէ կէսը, աւելի քան կէս միլիոն Հայութիւն, կը վկայեմ ձեզի թէ մենք դպրոցներ ունինք՝ ուր որ հաստատուած է բուռ մը Հայութիւն : Պատկեր մը տալու համար Իրանէն, կը թելադրեմ որ միտք պահէք հետեւեալ թիւերը եւ խորհրդածութիւնը կատարէք հա՛ն դարտ միտքով. — Իրանի մէջ ունինք 65 դպրոց : Մայրաքաղաքին մէջ՝ 14 դպրոց (երկուքը միջնակարգ) եւ եօթը մանկապարտէզ :

Գիւղական շրջաններու մէջ՝ երեսուն վարժարան (երեքը միջնակարգ, 21ը վեցամեայ նախակրթարան) : Եւ բոլոր այս վարժարաններուն մէջ կ'ուսանին տասը հազար աշակերտներ : Թեհրանի Դաւթեան վարժարանը ունի երկու հազար աշակերտութիւն :

Եւ հիմա ուշադրութիւն.— Պետութիւն մը չկայ, որ թելադրէ, տնօրինէ, վճռէ՝ պահպանելու համար այս վարժարանները : Սփիւռքի անտէր Հայութիւնն է որ, իր լումաներով, դպրոց կը շինէ եւ կը մատակարարէ,— հայ ժողովուրդն է որ ամէն տեղ, ամէն բանէ առաջ, կը մտածէ վառ պահել Ս. Մեսրոպի կանթեղը :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՊԱՅՔԱՐ
ԱԼՔՈԼԱՄՈԼՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

*

Ինչպէս գրեցինք Ապրիլ 15ի մէկ օրէնքին համաձայն բոլոր վտանգաւոր ալքոլամոլները առողջապահական հսկողութեան տակ պիտի առնուին : Օրէնքը կը նախատեսէ նաեւ թէ վտանգաւոր նկատուած ալքոլամոլ մը դատական հետապնդումներու պիտի ենթարկուի :

Մտային հիւանդութեանց մեծ մասը ըլլալով հետեւանքը ալքոլամոլութեան , իբրեւ նախզգուշական միջոց օրէնքը կը նախատեսէ մտային առողջապահական դարմանատուններու ցանց մը հաստատել, որոնց դերը պիտի ըլլայ նախ գտնել հետքը մտային հիւանդներուն եւ յետոյ ,եթէ պէտք է դարմանատուն դնել զանոնք : Ապա հսկել երբ մտային հիւանդութեան դարմանատունէն դուրս կ'ելլեն : Պէտք է հետքը գտնել քրոնիկ ալքոլամոլներուն , ապահովելով անոնց դարմանումը եւ ղըրկել զանոնք այնպիսի դարմանատուններ, որոնք ալքոլի ազդած թոյներուն դէմ դարմանումներ ընելով ախտազերծ պիտի ընեն : Շրջուն կամ շարժուն միջոցներով եւս դարմանումներ պիտի կատարուին :

Մտային առողջապահական դարմանատուններ այն առաւելութիւնը ունին որ կարելի կ'ըլլայ ընկերային քննութիւն մը կատարել, տեղւոյն վրայ, հիւանդը իր միջավայրին մէջ, հոգեբանական դաստիարակութեամբ մը :

Այս տեսակէտով ընկերային օժանդակներու դերը շատ կարեւոր է : Անոնք կ'աշխատին որ հիւանդը անմիջապէս չմտնէ հոգեբուժական հաստատութիւն մը : Անշուշտ հիւանդին եւ ընտանիքին վրայ բարոյական եւ ընկերային վատթար ազդեցութենէ խուսափելու համար :

Նիւթական տեսակէտով մտային հիւանդութեանց նախզգուշական միջոցներու մասին օրէնքը կարեւոր նորութիւն մը կը բերէ.—Պետութեան մասնակցութիւնը հոգեբուժական դարմանատուններու ծախքերու մէջ :

Ասկէ ետք մտային առողջապահական ծախքերը պիտի բաժնուին Պետութեան եւ նահանգներուն միջեւ, ինչպէս կ'ըլլայ հակաթոքախտային դարմանատուններուն, հակավեներական եւ ծննդաբերական եւ մանկական դարմանատուններուն համար :

Մտային առողջապահական դարմանատուններու ծախքը միջին հաշուով պիտի բարձրանայ յիսուն առ հարիւրի եւ կրնայ հասնիլ 70 առ հարիւրի կարգ մը պարագաներու մէջ :

Այս կերպով մտային հիւանդութեանց դարմանատուններու զարգացումով , գոհացուցիչ պայմաններու տակ, պիտի օգտուին վաթսուն հազար տարեցներ եւ երեսուն հազար փոքրեր :

Հոգեբուժական հիւանդանոցներու վիճակը ամէնէն դժուարն է ալքոլամոլներու պատճառով : 1946 Դեկտեմբեր 31ին, 67 հազար հիւանդներ կային այդ հաստատութեանց մէջ : 1954ի վերջը 105.000 : Երեք տարուան մէջ պէտք է ծախսել ութսուն միլիառ, ունենալու համար 40.000 յաւելեալ անկողին : Իսկ անկողինի սարքաւորումի եւ ընդունելութեան պայմանները թոյլ կուտան 7000 հոգիի :

Առողջապահական սպասարկութիւնները կը կարծեն թէ դարմանատուններ բանալով առաջքը պիտի առնուի շատ մը աղէտներու :

1953ին Սէնի նահանգին մէջ ստեղծուեցաւ հանրային մտային առողջապահութեան սպասարկութեան կողմէ մասնաւոր բաժին մը որ մասնագիտութիւնը ունի ալքոլամոլին դարմանումին :

1953 Հոկտեմբերէն 1954 Հոկտեմբեր , վեց հարիւր հիւանդներու հոգը ստանձնեց այդ սպասարկութիւնը որ բժշկական մարմինէն զատ ունէր երկու օգնական, որոնց դերը շատ կարեւոր է :

Ընդհանուր ծախքը եղած է 2.400.000 ֆրանք, այսինքն 4000 ֆրանք հիւանդ գըլուխ :

Առանց այս մասնաւոր սպասարկութեան, մօտ 400ը այդ հիւանդներէն օր մը չէ օր մը յիմարանոց պիտի իյնային, ամէնէն քիչը երկու ամիս : Ուրեմն 24000 հիւանդանոցի օր : Օրական 1500 ֆրանքէն տարեկան 36 միլիոն խնայողութիւն մը կ'ըլլայ :

Այս խնայողութեան իբրեւ հետեւանք քաղաքապետական խորհուրդը կը բարձրացնէ այս սպասարկութեան օժանդակներու թիւը տասնի եւ հինգ բժշկական քարտուղարի :

Մարդկային տեսակէտով ալ արդիւնքները շատ քաջալերական են : Մօտ 25 առ հարիւրը դարմանուող հիւանդներուն Փիւթոյի, Մոնթռէօյի, Փոէ Սէն Ժէռվէի, Քլիշիի մէջ, այլեւս հիւանդութիւնը կրկնութիւն չէ ունեցած :

13րդ թաղամասին մէջ, քառասունէն 45 առ հարիւր է արդիւնքը :

Հաստատուած է որ ընտանեկան եւ գործի միջավայրը պատճառ կ'ըլլան որ ալքոլամոլը ինքզինք դարմանել տայ : Ցայտնի է թէ գաղափարներու յեղաշրջում մը տեղի ունեցած է կը գրէ տեղական թերթ մը :

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՅ – ԹԱԹԱՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐԸ
(50ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

*

Նախ պատմական եւ վիճակագրական մի քանի համառօտ տեղեկութիւններ :

Հայերս քրիստոնէութիւն ընդունեցինք 287 թ., Վրացիները 324 թ. Աղուանները 334 թ. :

Հայ տառերի գիւտը 404 թ., Վրացիների 406 թ., Աղուանների 424 թ. :

Վրացիները 580 թ. բաժանուելով Հայոց եկեղեցիից միացան յոյն օրթոտոքս եկեղեցին :

ԺԳ. դարու սկզբին Արեւելեան Ասիայի լեռնադաշտերից Մոնղոլները Ջինգիզխանի ղեկավարութեամբ, Ռուսաստանի վըրայով անցան Կովկաս եւ Փոքր Ասիա :

1387 թ. Միջին Ասիայից Լօղրէկ Թաթարները Լէնկթիմուրի ղեկավարութեամբ սրի քաշեցին Սիւնեաց աշխարհը, Արարատեան դաշտը, Վասպուրականը , Տարօնը, Միջագետքը եւ Բարձր Հայքը :

ԺԷ. դարում Վրացիների մի մասը մահմետականութիւն ընդունեց եւ պահելով իր մայրենի լեզուն , կոչուեց Աջարացի :

Վրաց իշխանները երկու հարիւր տարի ենթակայ մնացին Պարսից իշխանութեանը : Ռուսները Մոնղոլների լծից ազատուեցին 1480 թ. Կազանի Թաթար իշխանութիւնը տապալեցին 1552 թ. : Նաշտախանի (Աստրախան) իշխանութիւնը 1556 թ. գրաւելով, սահմանակից դարձան կովկասեան ժողովուրդներին :

1575ից մինչեւ 1585 թ. Հայաստանի եւ Անդրկովկասի սահմաններում ծանր կըռիւներ տեղի ունեցան Թուրքերի եւ Պարսիկների միջեւ : Պարսիկները պարտուելով, Թուրքերը տիրեցին Հայաստանին, Վրաստանին եւ Ատրպատականին :

1603–1639 թ. 36 տարի շարունակուեցին Թուրք–պարսիկ կռիւները եւ ապա հաշտութիւն կնքելով, Պարսիկներին բաժին ընկաւ Հայաստանի եւ Անդրկովկասի ամբողջ արեւելեան մասը եւ Վրաստանի երկու նահանգները : Իսկ Թուրքերին Վրաստանի մեծ մասը եւ Հայաստանի հարաւ–արեւմտեան մասը ,սկսածԿարսի շրջանից : Շահ Աբբասը բազմահազար Հայեր եւ Վըրացիներ գաղթեցրեց Պարսկաստանի, Սպահանի շրջանը, որտեղ Հայերը հիմնեցին Նոր – Ջուղա քաղաքը :

Ռուսները հիւսիսային Կովկասը գրաւելուց յետոյ, չերքեզախօս Հայերը լեռներից իջեցնելով 1848ին հիմնեցին Արմաւիր քաղաքը, ի յիշատակ Արարատեան դաշտի Հայոց առաջին մայրաքաղաքին :

Հայերս վաղ ժամանակից յարաբերութիւն ունէինք Ռուսների հետ : Թ. դարում ռուս իշխան Վլադիմիրը ամուսնացաւ Բիւզանդիոնի հայ կայսեր Վասիլի ազգականուհի Աննայի հետ, ընդունելով քրիստոնէութիւն, համաձայն Աննայի տուած խոստման : Ռուսները յունադաւանութիւն ընդունեցին 862 թ., իսկ մինչեւ այդ թուականը կռապաշտ էին :

ԺԱ. դարում Ուկրայնայի այժմեան մայրաքաղաք Կիեւում փոքրիկ հայկական գաղութ ունէինք, ինչպէս եւ Վոլգա գետի եզերքի մի շարք քաղաքներում :

1339 թ. Անեցիների մի ստուար մասը գաղթից դէպի Հաշտարխան եւ Ղրիմ :

Ցարական կառավարութիւնը Անդրկովկասը գրաւելուց յետոյ երկիրը բաժանեց Բագուի, Գանձակի, Երեւանի, Թիֆլիզի, Քութայիսի նահանգների եւ Կարսի ու Բաթումի շրջանների : Իսկ մինչ այդ, ինչպէս վերը յիշատակեցի, Արեւելեան Անդրկովկասը, այսինքն Բագուի, Գանձակի եւ Երեւանի նահանգները դարեր շարունակ ենթակայ էին պարսկական տիրապետութեան, գլխաւորապէս կառավարուելով թաթար խաներով եւ բէգերով :

Համաձայն պաշտօնական տեղեկութիւնների Անդրկովկասի մէջ, կլոր թիւով կային.

1886թ. Հայ՝ 940.000, Վրացի՝ 1.185.000, Թաթար՝ 1.215.000 :

1912 թ. Հայ՝ 1.635.000, Վրացի՝ 1.630.000 , Թաթար՝ 2.260.000 :

1917 թ. Հայ՝ 1.790.000, Վրացի՝ 1.785.000, Թաթար՝ 2 միլիոն :

1939 թ. Հայ՝ 1.910.000, Վրացի՝ 2.190.000, Թաթար՝ 2.240.000 :

1912 թ. Կովկասի ռուս դպրոցներում հայ երկսեռ աշակերտներ, 38.741, Հայկական նախակրթարանում 28.263 , Հայ կաթոլիկ 1806 :

ԲԵՆՕ
(Շար.)

(1)

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ

40ԱՄԵԱՅ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ). — Կիրակի, Մայիս 15, կէսօրէն վերջ, Սալ Մաըճոյի սրահին մէջ, տեղի ունեցաւ Վասպուրականի հերոսամարտի քառասնամեայ տարեդարձի տօնակատարութիւնը, կազմակերպուած՝ Վասպուրականի Հայր. Միութեան կողմէ։

Հանդէսը բացուեցաւ նուագախումբի «Մարսէյեէզ»ով եւ «Բամ փորոտան»ով։

Օրուան նախագահ Պ. Վ. Պանդիկեան իբր բացման խօսք կարդաց իր գրաւոր ճառը որմէ կ'ամփոփենք որոշ մասեր։

«Քառասուն տարիներ անցած են մեր յաղթապանծ հերոսամարտի օրերէն եւ դեռ մեր յիշողութեան մէջ թարմ կը մնայ յիշատակը եւ ամէն տարի երախտագիտութեամբ կոչեկոչենք մեր անմահ հերոսները, որոնք զոհաբերեցին իրենց կեանքը, որպէսզի, ապրի հայ ժողովուրդը։ Մեր դարաւոր թշնամին վճռած էր տեղահանութեամբ եւ կոտորածներով բնաջնջել հայ ժողովուրդը եւ կարգը Վասպուրականին եկած կը համարէր։

Այդ պատճառով, հերոսամարտէն ամիսներ առաջ, մասնակի կոտորածներով սարսափի մատնած էր շրջանները եւ յարմար առիթի կը սպասէր քաղաքի եւ Այգեստանի յեղափոխական ղեկավարները սպաննելու եւ Վասպուրականի հայութիւնն ալ բնաջնջելու համար։

Ապրիլ հինգին, կուսի աճապանդը հընչեց. արիւնուշտ Ճէվտէթի բազմահազար զօրքեր եւ խուժանները յարձակեցան հայկական թաղերու եւ գիւղերու վրայ։

Երեսուն օր ու գիշեր, մեր քաջարի մարտիկները կռուեցան անարգ թշնամիին դէմ։ Եւ այդ մեր օրհնական, անհաւասար կռիւներու մէջ, թշնամին պարտուեցաւ ու փախաւ։

1915 Մայիս 3ը Վասպուրականի Հայերու յաղթանակի օրը եղաւ։

Միշտ պիտի տօնենք Հերոսամարտը, մեր զաւակներուն պատմելու, հասկցնելու որ Հայը կը յաղթանակէ, եթէ ըլլայ համերաշխ, կազմակերպուած եւ իր ուժին վստահ»։

Ապա առաջարկեց յոտնկայս յարգել բոլոր հերոսամարտներու մէջ զոհուած հերոսներու յիշատակը։

Հայրենակից Յ. Հրաչեանի գեղեցիկ երգէն վերջ, խօսք տրուեցաւ Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեան ներկայացուցիչ՝ Պ. Արամ Գրիգորեանին։

«Կը վերյիշեմ Պապ Ալիի եւ ուրիշ դէպքեր եւ յեղափոխական ձեռնարկներ, մասնաւորապէս առիծ Ց. Ճանկիւլեանի ցոյց տուած յեղափոխական ընթացքը Պապը Ալիի դէպքի օրերուն. պէտք չէ մոռնալ նաեւ անմահ Մելքոնը որ Վանի մէջ, թուրք դաւադիր կառավարութեան կողմէ սպաննուեցաւ»։

Օր. Ժանէթ Տէյիրմէնճեանի երգէն յետոյ, նուագախումբը նուագեց «Ջէյթունցիներ» եւ «Տալուորիկի» եղանակները մեծ խանդավառութիւն ստեղծելով։

Ռամկ. Ազատ. կուսակցութեան կողմէ Պ. Բ. Մաչօեանը, նոյնպէս նկարագրելով հերոսամարտի սկիզբն ու անոր ընթացքին տեղի ունեցող դէպքերը, ոգեւորիչ խօսքերով ներկայացուց Վասպուրականի Հայերու կորովի եւ քաջ ընթացքը, անոնց դիմադրական ոգին, անոնց օրինակելի համերաշխութիւնը եւ զոհաբերութեան անօրինակ չափը, որոնց շնորհիւ Վասպուրականցիք յաղթեցին։

Օր. Ա. Ցարութիւնեան գեղեցիկ առոգանութեամբ եւ յուզումով արտասանեց Բ. Նաւասարդեանի մէկ բանաստեղծութիւնը։

Նուագախումբի ղեկավարը Պ. Շիշմանեան ֆլարնէթ-ով նուագեց «Հայրիկ, հայրիկ»ը,

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի կողմէ խօսեցաւ Պ. Ազգին Մարտիրոսեան։

«Մեր անմահ Աստուածերգակը, դիւցազնական ժամերգութեան մը յատուկ շարականի մը մէջ բսած է՝ «Զարթիք նոր ժողովուրդք, նոր երգս առեալ նորոգողին»։

Այսօր, երբ Վասպուրականի հերոսամարտի պանծալի տարեդարձը կը տօնենք, այդ տօնը միայն Վասպուրականցիներուն չէ, այլ՝ ամբողջ հայութեան։

Յաղթանակին յաջողութեան նպաստեցին նաեւ Վասպուրականցիներու զէնքին զէնքով պատասխանելու գիտակցութիւնը, համերաշխութիւնը, եւ ամէնէն գլխաւորը՝ հնարամտութիւնը։

Կ'ըսուի թէ ուխտի օր է այսօր։

Դաշնակցութիւնը իր ուխտը բրած է 65 տարիներ առաջ եւ ամէն ճակատի վրայ այդ ուխտը մաս առ մաս կատարած է։

Այսօր ալ մենք կանգնած ենք բարձրագլուխ եւ անյողդողդ, մեր հաւատքին եւ ուխտին մէջ անվարան ու վստահ ենք որ՝ Վասպուրականը պիտի դառնայ նուիրական մասը Միացեալ եւ անկախ Հայաստանի»։

Նուագախումբը նուագեց «Սփիւռայ քաջեր», «Ի զէն Հայեր» եւ «Ծաղկիր աղատ» եղանակները։

Պ. Ժ Գասպարեանը երգեց «Աղջի անատուած եւ «Հայաստան»ը երկարատեւ ծափերու արժանանալով։

Պ. Գ. Քէնտիրեանը արտասանեց «Կովկաս» եւ «Այս իմ Երեւանը»։

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ տիկին Միսաքեանը, որ պատահաբար քաղաքս կը գտնուէր։

«Ես անցորդ մըն եմ, ուրախ եմ որ հոս կը գտնուիմ այս պահուս, ես չեմ ուզեր կրկնել այն բաքեմաստութիւնները որոնք յիշուեցան։

Մեզ կը մեղադրեն որ ոչխարի նման ջարդուեցանք, առանց որեւէ ընդդիմութեան։ Այդ արատը մեր ճակտէն սրբեցին Վասպուրականի, Շապին Գարահիսարի, Ուրֆայի եւ Մուսատաղի պանծալի հերոսամարտերը։

Օրուան բանախօսն էր կաթ. պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ Ս. Վ. Մանուկեանը։

«Բոլոր վերապրողներս անհուն երախտագիտութեան եւ յիշատակի տուրք մը ունինք բոլոր անոնց, որոնք 40 տարի առաջ, մեր ազգային կեանքի ամէնէն սըրտաճմլիկ վայրկեաններուն, իրենց արիւնը չխնայեցին հայրենիքի, իրենց նմաններու ազատութեան եւ մարդկային արժէքներու համար։

Մասնաւորաբար Վասպուրականցի վերապրողներս, քիչ մը աւելի երախտագիտութիւն կը պարտինք բոլոր անոնց, որոնք կերտեցին Վասպուրականի հերոսամարտը եւ որոնք նոյնպէս չխնայեցին իրենց արիւնը։

Ու եթէ մեր ազգային պատմութեան մէջ մութ, ողբերգական շրջաններ եղան, Վասպուրականի եւ նման հերոսամարտներ մեր կեանքի մէջ, յաւիտենական յաղթանակներ եղան։ Ատոր համար կը հաւաքուինք ոչ թէ մեռածներու, այլ՝ յաւիտենականութեան անցած մեր հերոսներու յիշատակները յարգելու, որոնք հաւատարիմ եղած են մեր պատմութեան եւ մեր նուիրականութեանց։

Իւրաքանչիւր ժողովուրդ ծնունդն է իր հայրենիքին, ծնունդն է իր հողին, որուն մէջ ծլած է եւ կենսունակութիւն ստացած է։ Ծնունդն է ժառանգականութեան, ծնունդն է իր պապերու կողմէ երազուած նպատակներուն։

Ծնունդն՝ իր հողով, միջավայրով, հոգեբանութեամբ եւ անցեալի լուսապայծառ շրջաններով։

Բոլոր աշխարհագիրներ, Հայ կամ օտարները սքանչելի կերպով նկարագրած են մեր լեռները, մեր ծովը, արշալոյսն ու վերջալոյսը, մեր արդաւանդ ու տափարակ դաշտերը, որոնց ամբողջականութիւնը կը ներկայացնէ աշխարհի ամենագեղեցիկ տեսարաններէն մէկը, հոն, Վասպուրականի մէջ ապրողներն ալ իրենց լեռներուն պէս եղած են ոգեպէս բարձր։

Հոն ծնած եւ ապրած են Քուչակներ։ Երազած են Նարեկացիներ, հայ ժողովուրդի բարօրութեան համար աշխատած են Փորթուգալեան, Սրուանձտեանց, Խըրիմեան։

Բացառիկ է այդ միջավայրը։

1915ի ողբերգութեան մէջ, մեր արիական հաւաքական կեանքը ի նկատի կ'առնուի։

Անշուշտ թէ մեռանք։

Բայց փառք եւ մեծութիւնը այն ժողովուրդին է որ կամք ունի պայքարելու, մեռնելու մարդկութեան բարօրութեան համար։

Այս ճառէն վերջ, օրիորդ Անիկա Սարգսեանը գովելի առոգանութեամբ արտասանեց «Ջերդ տուր, եղբայր»։

Հանդէսի նախագահը Վասպ. Հայր. Միութեան կողմէ շնորհակալութիւն յայտնեց Առաջնորդ Ս. Ծ. Վ. Մանուկեանին, կուսակցութեանց, յարանուանութեանց եւ զանազան միութեանց ներկայացուցիչներուն, գեղարուեստական բաժնին մասնակցողներուն եւ հանդիսականներուն։ Հանդիսականները բոլորուեցան սեղաններու շուրջ եւ սկսաւ խրախճանքը։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ). — Շաբաթ, (14 Մայիս) իրիկուն, Պոմոնի դպրոցի թատերասրահին մէջ տեղի ունեցաւ Համազգայինի Մարսէյլի մասնաճիւղի կազմակերպած ներկայացումը, ի նպաստ նոյն միութեան կրթական ծրագիրներուն։

Կարտանի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» թատերախումբը ղեկավարութեամբ ընկեր Նափոլէոն Սարգիսեանի ներկայացուց «Աշխարհի դատաստանը»։

Սրահը լեցուած էր թատերասէր հասարակութեամբ մը։

Վասիլի Սիմէոնովիչի դերն ստանձնած էր ընկեր Ն. Սարգիսեանը, Անաստասիային՝ Օր. Լ. Նաղաշեանը, Պաւլուշային՝ Ա. Մաթոյեանը, Իվան Պետրովիչին՝ Պօղոս Առաքելեանը, Ալէքսէյին՝ Ա. Առաքելեանը, իսկ Միխայէլի դերը կատարեց Ղ. Նորտիկեանը։

Բոլոր դերակատարները, իբրեւ սիրողներ, ի յայտ եկան յաջող խաղարկութեամբ, ինչ որ գնահատելի է։

Այս դերակատարներուն մեծ մասը, ինչպէս նաեւ նուագախումբի անդամները մեծամասնութեամբ ածխահանքին մէջ աշխատող եւ գործաւոր երիտասարդներ են, անոնք իրենց հանգստի եւ հաճոյքի ժամերը սիրով տրամադրած են եւ յաջողած են ոչ միայն խումբը պահելու, այլ ի գին զոհողութեանց, անոնք կազմակերպած են քանի մը ներկայացումներ եւ հանդէսներ։

Յաջողած են ներկայանալի դարձնել «Գեղունի» սրահը, զանազան նըկարներով եւ տէքօրներով օժտել զայն։

Այս խումբը ունի նաեւ իր նուագախումբը, որ միշտ փայլ կուտայ տեղին եւ շըրջաններու կուսակց. ձեռնարկներուն։

Ներկայացումէն վերջ, սկսաւ պարահանդէսի բաժինը, մասնակցութեամբ յիշեալ խումբին նուագախումբովը։ Հանդիսականները շարուեցան սեղաններու շուրջը եւ սրահին կեդրոնը պարպուելով տեղ պատրաստուեցաւ պարողներուն համար։

Հետզհետէ եկան նոր հանդիսականները երիտասարդ զոյգերէ եւ պարասէրներէ բաղկացած։

Կէս գիշերէն մինչեւ լոյս տեւեց խրախճանքը, պարն ու երգը կրկնապատկեցին խանդավառութիւնը։

Ապրին Կարտանի մեր ընկերները եւ Նոր Սերունդը։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՓՐՕՖ. ՏՔԹ. ՊԱՊԱԵԱՆՑ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

Լօզանի մամուլը իր Մայիս 7ի թիւին մէջ կը գրէ թէ՝ պետական խորհուրդի մէկ որոշումով «Փրոֆ. տոքթ. Պապաեանց հիմնադրամ» անունով հիմնադրամ ստեղծուած էինպատ«Օփիթալ Քանթոնալ ուտիւըոժիի» սպասարկութեան, որ պիտի հոգացուի «փրոֆ. տոքթ. Ռուսէլ հիմնադրամ»էն տրամադրելի դրամագլուխին փոխանցումով մը, նուէրներով եւ կտակներով։ Այս հիմնադրամին ստացուածքները ուրոյն են եւ բաժնուած Պետութենէն։ «Ռուտիւըոժի»ի սպասարկութեան վարիչը ազատօրէն կրնայ տնօրինել զայն։ Երմտական վարչութիւնը ստանձնած է տեսչութիւնը։

Տոքթ. Փրոֆ. Պապաեանց վարիչն է Լօզանի Օփիթալ Քանթոնալի ռատիոլոժիի սպասարկութեան։

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (48)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

ԳԼՈՒԽ ԺԶ.

Միասին հակեցանք կամրջակը եզերող չողերն ի վար։ Սառուցային խաղաղութիւն մը կը տիրէր։ Ծովը կարծէք խըղոտած էին, վրան՝ գոյներու մեծ պաստառներ, — կապոյտ, կանանչ, գըմբուխտ, ծիրանի եւ նարնջագոյն, խորանարդ նկարի մը նման։ Երբեմն կը նշմարուէին արծաթ նետեր, արդիւնք՝ լողացող ձուկերուն։ Կը շնչէի անուշահոտ գըղուանքի մը նման։

— Երէկ գիշերուան ձեր պատմութիւնը շատ հետաքրքրական էր, ըսի, խզելով լռութիւնը։

— Ո՞ր մէկը։

— Ադամանդներուն պատմութիւնը։

— Կիները միշտ ադամանդներով կը հետաքրքրուին։

— Անշուշտ կը հետաքրքրուինք։ Ի դէպ, միւս երիտասարդը ի՞նչ եղաւ։ Ըսիք որ երկու երիտասարդներ էին։

— Լիւքո՞սը, անշուշտ չէին կրնար դատապարտել մէկը առանց միւսին, հետեւաբար ան ալ անպարտ արձակուեցաւ։

— Ատկէց վե՞րջ, իրեն ինչ պատահեցաւ։ Ո եւէ մէկը արդեօք բան մը գիտէ՞։

Գնդապետ Ռէյս դիմացը՝ ծովը կը դիտէր։ Իր դէմքը զուրկ էր արտայայտութենէ, ինչպէս դիմակ մը, բայց դուշակեցի թէ հարցումներէս չէրախորժեր։ Եւ սակայն պատասխանեց բաւական պատրաստակամութեամբ։

— Պատերազմի գնաց եւ կռուեցաւ քաջարար։ Ըսուեցաւ թէ կորսուած է, վիրաւորուած է, նոյն իսկ սպաննուած։

Ուրածս իմացայ, Ուրիշ հարցում չուղղեցի։ Սակայն աւելի քան երբեք կ'ուզէի գիտնալ թէ գնդապետը որքա՞ն բան գիտէր։ Ինծի համար հանելուկ էր թէ այս բոլորին մէջ ինք ի՞նչ դեր կը խաղար։

Ուրիշ բան մըն ալ ըրի։ Դրամական փոքրիկ նուէրով մը յաջողեցայ գիշերուան ծառան հարցաքննելու։

— Տիկինը չվախցաւ, այնպէս չէ՞, օրիորդ։ Անմեղ կատակ մըն էր, դրաւ մը, կարծեմ։ Ու կամաց կամաց ամէն բան իմացայ իրմէն։

Քէյփ Թաունէն դէպի Անգլիա ճամբորդութեան ընթացքին, ուղեւորներէն մէկը իրեն յանձներ է Փիլմի ճախարակ մը, յանձնարարելով նետել զայն 71 թիւ խցիկէն ներս, ամսոյս 22ի գիշերուան ժամը ճիշդ մէկին։ Խցիկը վարձուած պիտի ըլլար տիկնոջ մը կողմէ, որուն հետ գրաւի եկած էին։ Իմացայ նաեւ որ սպասեակը լիուլի վճարուած էր այդ գործին համար։ Տիկնոջ անունը յայտնուած չէր։ Եւ որովհետեւ տիկին Պլէր, համախորհուրդ գանձապահին հետ, ուղղակի 71 թիւ խցիկը գացած էր, բնականաբար սպասեակը չէր կրնար գիտնալ որ անիկա խնդրոյ առարկայ տիկինը չէր։ Յանձնարարութիւն ընողը Գարթոն անունով մէկն է եղեր։ Տրուած բացատրութիւնը կատարելապէս կը համապատասխանէր այն մարդուն որ սպաննուեցաւ մեթրոյին մէջ։

Այսպէս ուրեմն գաղտնիքներէն մէկը պարզուեցաւ։ Ըստ երեւոյթին ամբողջ խնդիրը ադամանդներուն շուրջ կը դառնար։ «Քիլմորտըն» մէջ վերջին օրերը կարծես աւելի շուտ անցան։ Քանի Քէյփ Թաունին կը մօտենայինք, այնքան աւելի լրջօրէն կը մտածէի ապագայ ծրագիրներուս մասին։ Ուշադրութեանս առարկայ ըլլալիք շատ մը անձեր կային։ Պ. Չիչեսթըր, Սըր Իւսթէյս եւ իր քարտուղարը եւ ինչու չէ, գնդապետ Րէյսը։ Ի՞նչ պիտի ընէի։ Բնականաբար ուշադրութիւնս գըլխաւորաբար պիտի կեդրոնացնէի Չիչեսթըրի վրայ։ Արդարեւ կասկածներս փարատելու մասին կը մտածէի, յակամայս, միւսներուն հկատմամբ, երբ դիպուածով տեղի ունեցած խօսակցութիւն մը, մտքիս մէջ նոր կասկածներ արթնցուցին։

Չէի մոռցած Պ. Փեկէթի անըմբռնելի յուզումը՝ ամէն անգամ որ Ֆլորանսի մասին խօսք կ'ըլլար։ Վերջին իրիկունը բոլորս ալ կամրջակը նստած էինք եւ Սըր Իւսթէյս անմեղ հարցում մը ուղղեց իր քարտուղարին։ Լաւ չեմ յիշեր, բայց կարծեմ հարցումը կը վերաբերէր Իտալիոյ երկաթուղիներուն յապաղումներուն շուրջ։ Անմիջապէս գիտեցի որ Պ. Փեկէթ ցոյց տուաւ այն միեւնոյն անհանգստութիւնը՝ զոր նախապէս ալ ուշադրութիւնս գրաւած էր։ Ու երբ Սըր Իւսթէյս պարելու հրաւիրեց տիկին Պլէրը, աթոռս փութով մօտեցուցի անոր քարտուղարին աթոռին։ Մտադրած էի խնդրին մինչեւ խորը մտնել։

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԻԼԵԱՆ

(Շար.)

դարձելով, կը սահմանափակէ անոր տարողութիւնը եւ կը յայտնէ թէ այդ յօդուածը հրատարակուած է ժողովի վայրին համար Մոսկուայի նախընտրութիւնը հըրապարակելու: Յետոյ՝ թէ ինք պատրաստ է չորս վարչապետներու երկրորդ ժողովի մը մասնակցիլ եթէ առաջինը անելի մը յանգի: Իսկ արդէն գոյութիւն ունեցող կամ սպառնացող գործադուլներուն, աւելի նպաստաւոր կը նկատուին պահպանողականներուն: Արդարեւ «արհեստակցականները որ կը խանգարեն մեր անդորրութիւնը, աշխատաւորականներու յղացումն է», կրնան մտածել ժողովրդական կարգ մը խաւեր, քաղքենի պզտիկ դասը, առեւտրականներ եւ պատականները: Ու առջի օրուան քարափի աշխատաւորութեան գործադուլը աւելի կը ծաւալի: Հինգ նաւահանգիստ եւ 18·000 գործաթող: Եւ դեռ մեքենավարներու սպառնալիքը՝ կիրակի օր գործադուլ հռչակելու: Մօտ ութսուն հազար հոգի: Կրնայ այս ալ ծաւալիլ մինչեւ երկաթուղիի աշխատաւորութեան ամբողջութիւնը— մօտ կէս միլիոն հոգի — եւ կասեցնել Անգլիոյ փոխադրական միջոցները: Անշուշտ կառավարութիւնը մեծ կարեւորութիւն կուտայ այս տագնապին. վարչապետը ընդհատելով ընտրական պայքարի շրջագայութիւնը Սկովտիոյ մէջ կը վերադառնար Լոնտոն լուծում մը գտնելու: Սակայն լուծումը գտնուի թէ ոչ, երկու պարագաներուն ալ, պահպանողական կուսակցութեան նպաստաւոր պիտի ըլլայ ընտրութիւններու ընթացքին, ըստ իրազեկներու:

Բայց ինչպէս ըսինք վերջնական արդիւնքը կախում ունի ձեռնպահներու թիւէն:

× Լոնտոնի քանի մը թերթերը, վերլուծելով ժողովուրդին անտարբերութիւնը անհրաժեշտ կը գտնեն երրորդ զօրաւոր կուսակցութեան մը կազմութիւնը, որպէսզի վերջ տրուի խորհրդարանային ներկայ դրութեան — երկու տիրող կուսակցութիւն — եւ աւելի հետաքրքրութիւն ներարկուի հանրութեան:

×

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարար Տըլըս մօտ մէկ ժամուան տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ուաշինկթընի Եուկոսլաւ դեսպանին հետ: Զեկոյց մը հրատարակուեցաւ, որ կը յայտնէ թէ Եուկոսլաւիա բացարձակ երաշխիքներ տուած է Ամերիկայի իր անկախ քաղաքականութեան մասին:

ՓԱՐԻԶԻ լաւատեղեակ աղբիւրներու համաձայն, լրտեսական ցանց մը երեւան հանուած է դրամատուներու այն շրջանակներուն մէջ որոնք համայնավար երկիրներու հետ կապ ունին: Երկրի ապահովութեան տնօրինութիւնը քննութիւն մը բացաւ:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ չէզոքական դեսպանատան աւետրական կցորդը մերժած է վերադառնալ Չեխոսլովաքիա եւ մեկնած Լոնտոն: Կարեւոր յայտնութիւններ ըրած է Միջին Արեւելքի մէջ գործող համայնավար լրտեսական ցանցի մը մասին:

ՎԻԷՆՆԱՅԻ մէջ գումարուած է ազատ արհեստակցականներու միջազգային կազմակերպութեան համագումարը: Ամերիկեան ներկայացուցիչը քննադատեց ընդհ. քարտուղարը (հոլանտացի) եւ առաջարկեց որ կազմակերպութեան կեդրոնը Պրիւքսէլէն փոխադրուի Փարիզ:

ՊԵԼԿՐԱՏԻ ֆրանսական դեսպանը տեսակցութիւն մը ունեցաւ Թիթոյի հետ: Խօսակցութիւնը կապ ունէր Ֆրանքեւկոսլաւ յարաբերութեանց եւ Խ. Միութեան պատուիրակութեան Պելկրատ այցին հետ:

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՕՐԸ

ՅՈՒՆԻՍ 12ԻՆ

Առտուան ժամը 10էն երեկոյեան 20, Մոնմորանսիի բարձունքին, մեր Ազգ. Տան գեղեցիկ պարտէզին մէջ: Ժամադրուեցէք բոլորդ, գեղեցիկ տօնախմբութեան մը համար:

Հոն պիտի գտնէք, գեղարուեստական հաճելի բաժին մը, նուագ, զանազան զուարճալիքներ: Ճաշը փափաքողները կրնան կէս օրին հոն ճաշել (1200 *ֆր.*):

Նախապէս արձանագրուիլ Պ. Ն. **Յովհաննէսեանի** *մօտ* 14 Ռիւ Ռօշանպօ, *Փարիզ* (9):

Երեկոյեան ճաշին համար շիշ քէպապ ու փիլաւ: *Ճոխ պիւֆէ:*

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՎԱԼՊԱՐԷԼԻ, ՍԷՆ ՄԱՐՍԷԼԻ եւ շրջանի բաժանորդները իրենց վճարումները կրնան ընել Պ. Հայկ Պետիկեանի:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԵՌԱՁԱՅՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Շաւիլի մատրան օծման 21րդ տարեդարձին առթիւ, հանդիսաւոր Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի այս կիրակի:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ կաթող. պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան:

Երգեցողութիւնները պիտի կատարուին եռաձայն, ղեկավարութեամբ երաժշտապետ Պ. Նշան Սերոբեանի:

Սկիզբ ժամերգութեան 8·30, *Ս. Պատարագ* 10:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի երեկոյ Քառէ սրճարանի վերնայարկը: Դասախօսն է՝ Պ. ԱՐՇԱԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ: Նիւթն է՝ «Կարելի՞ է դաստիարակել կամքը»: Դասախօսութիւնը կը սկսի ճիշդ ժամը 9·30ին:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Մուտքը ազատ է:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1955 – 1956 Ուսումնական շրջանի արձանագրութիւնները բացուած են:

Մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան:

Direction du Collège Arménien
Samuel - Moorat
26, Rue Troyon - Sèvres (S. O.)
Tél. : OBS. 18-28.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը խնդրէ անհատներէ եւ ազգ. մարմիններէ՝ Մայր Եկեղեցիի մէջ կատարուելիք որեւէ արարողութեան համար մամուլին տրուելիք ծանուցումները եկեղեցիի վարչութեան գիտակցութեամբը միայն լոյս ընծայել, տեղի չտալու համար չնախատեսուած անպատեհութիւններու: Այս օրինական ձեւին հակառակ շարժողներուն հանդէպ Եկեղեցին որեւէ պատասխանատուութիւն չի ստանձներ:

ՑԵՂԻՆ ՁԱՅՆԸ

Քիւրտիստանի լեռներուն մէջ եւ ուրիշ պատմուածքներ, պատկերներով:

Գրեց՝ ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

Գին 750 *ֆրանք: Դիմել* ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ *Գրատուն*, 46 ռիւ Ռիշէ *կամ «Յառաջ»ի:*

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. ԿԱՊ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին զբօսացական հանդէսը՝ Յունիս 19ին:

×

Լիոնի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը՝ «Կապոյտ Խաչի օրուան» առթիւ: 19 Յունիս, կիրակի օրը:

ՇԱՒԻԼԻ Եկեղեցական ընկերակցութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 4400 *Ֆր. Շաւիլցի հայրենակիցներէ հաւաքուած փոխան ծաղկեպսակի, եկեղեցւոյ նորոգութեան համար,* Յովհաննէս Գէորգեանի *մահուան առթիւ:*

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Այս Շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Թաղապետական սրահին մէջ, 22 ռիւ Վոլթէռ, *Ալֆորվիլ:*

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէի:

Մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

Կը նախագահէ՝

EDOUARD DEPREUX

Երեսփոխան, նախկին նախարար եւ Սոյի քաղաքապետ: Ներկայութեամբ

RAOUL BLEUSE*ի*

Սէնի խորհրդական, եւ Ալֆորվիլի քաղաքապետ:

Կը խօսի՝ ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին, միջազգային բեմերու հանրածանօթ երգիչ

DARIO MORENO

Օր. Սօնիա Տուտաքեան *(դաշնակ), Օր.* Շաքէ Պէնկեան *(երգ),* Պ. Աւ. Քիւփէլեան *(երգ), դաշնակի ընկերակցութեամբ* Աւ. Մեսումեանի, *ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի միացեալ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Պ.* Գայիշեանի:

Ամբողջ գիշերը պար:

MANUEL PIZARRO
et son ensemble Tango Typique

Մուտք՝ 500 *ֆրանք:*

Հաղորդ. միջոց.— Շարանթօն Էքոլէն առնել *թիւ* 103 *օթօպիւսը եւ իջնել* Ռիւ տը լ'Իւնիօն:

ՏԵՍԻՆ

Մայիս 29ին:

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

ՎԻԷՆ

Մայիս 28ին, ժամը 9ին, քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ *(Սալ տէ Ֆէթ)*

Բացառիկ պատրաստութեամբ:

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Յունիս 5ին:

ԼԻՈՆ

Յունիս 5ին:

Կը խօսի Տիկ. Է. ԲԻՒԶԱՆԴ

ՄԱՐՍԷՅԼ

29 Մայիս, կիրակի իրիկուն մինչեւ լոյս, Ալհամպրայի սրահին մէջ:

334 Պուլվ. Շավ:

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Ն. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

ՎԱԼԱՆՍ

Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, պետական թատրոնի շքեղ սրահին մէջ:

Բարձր հովանաւորութեամբ նախկին նախարար ծեր. Պ. ՄԱՐԻՒՍ ՄՈՒԹԷԻ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի:

Կը նախագահէ ընկեր ՍԻՍԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Ներկայ կ'ըլլայ ընկերվարական կողմը: Խօսք կ'առնեն երեսփոխան Պ. ՇԱՐԹԻԷ Տրոմի նահանգի ծերակուտական՝ Պ. ՊԻՔ Պուր լէ Վալանսի քաղաքապետ՝ Պ. ՎԱՇԷ եւ Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ երիտասարդ սանուհիներու խումբը, ղեկավարութեամբ Օր. Գաղանճեանի, խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ հայ ժող. պարերով, հանդէս կուգան տեղւոյս լաւագոյն ուժերը մասնաւոր տարազներով, Հայաստանէն նոր ստացուած ձայնապնակներով:

Մուտքը ազատ է:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ

Նախաձեռնութեամբ Վարուժան *եւ* Անտօք *կոմիտէներու:*

Մասնակցութեամբ Սէն Շամոնի եւ Սէնթ Էթիէնի «Նոր Սերունդ» խումբերու եւ Կ. Խաչի մասնաճիւղերու:

Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին Սէն Շամոնի քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ (Սալ տէ Ֆէթ):

Կը նախագահէ ընկեր ՉԷՔԵԱՆ

Կը խօսի՝ ընկեր Մ. ՄԻՐԶԷ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Հայկական պարեր Սէնթ Էթիէնի Նոր Սերունդի կողմէ, արտասանութիւն Օր. Ա. Ստեփանեանէ, *մեներգ* Օր. Հ. Ընտրիկեանէ, *պար* Մարտիրոսեան *քոյրերէ (Կրընոպլէն), մեներգ* Քէմիքճեանէ *(Լիոնէն):*

Ճոխ պիւֆէ:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: (Շար. նախորդ ժողովի):

ՄԱՅԻՍ 28Ի տօնակատարութեան յանձնախումբի անդամները ժողովի կը հրաւիրուին այս հինգշաբթի ժամը 20·30*ին, «Ահարոնեան» ակումբը: Մարսէյլ:*

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ.— Զմշկածաղի եւ շրջակայից, ժողովրդական երգերու, պարերու, եւ բանահիւսութեանց հաւաքածոն, նօթագրուած շքեղ տպագրութեամբ եւ գեղարուեստական կողքով: Գին՝ 500 *ֆրանք, Ամերիկայի համար երկու տոլար, փոստի ծախքով միասին:*

Դիմել Բ. Աճէմեանի,

202, Rue du Fg. St Martin, Paris (10)

Եւ Պ. Յովք. Աճէմեանի՝

1855, Columbus Ave. Roxbury, 19, Mass. U.S.A.

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԲԱԲԵՐԴ ԵՒ ԻՐ ՇՐՋԱՆԸ

Գրեց՝ Մուստաֆա Ասլանեան

(ԲԱԲԳԷՆ ՔԱՀԱՆԱՅ)

Կը պարունակէ տեղագրական եւ ազգագրական մանրամասնութիւններ, Հայաջինջ սարսափները, բուռ մը քաջերու արշաւը դէպի Կովկաս եւ ուրիշ անտիպ տեղեկութիւններ: (308 *էջ*):

Գիրքը զարդարուած է շատ մը հազուագիւտ պատկերներով:

Գին 500 ֆրանք

Դիմել Եփրեմ Թեւանեանի, կամ Վահրիճ Եսայեանի,

38 - 40, Rue de la Montagne
Ste. Geneviève, Paris (5)

Իսկ Մարսէյլի մէջ.—

Խորէն Նազարէթեանի

7, Bld. Mouren la Cabucelle

Ինչպէս նաեւ Հայկ. գրատուները:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Մարիցա Մոըլեան կը փնտռէ իր մօրեղբայրը՝ Յակոբ Զադրեան (Զիլեցի, Տրմեկի փողոց): Մօրը անունը Եւա, հօրը անունը Պօղոս:

Իմացնել Պ. Փիէռի, 9 ռիւ Քատէ, Փարիզ (9):

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 26 ՄԱՅԻՍ

JEUDI 26 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7683 31e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3094

ՀՈԳԵԿԱՆ ՍՊԱՆԴ

*

Վերջին երկու տասնամեակներու ընթացքին, Հայաստանի գրողները ենթարկուեցան հոգեկան սպանդի մը, որ ի վերջոյ իր հարուածը իջեցուց նաեւ անոնց ֆիզիքական գոյութեան։

Քսանական թուականներէն մինչեւ 1937—1938, իրաւ բանաստեղծութիւն մը բակուած էր ծաղկիլ Հայաստանի մէջ։ Պաւերական գրողներու շունչին տակ, նորեր սկսած էին հասակ նետել եւ ուռճանալ, շնորհիւ իրենց ոտքերուն տակի մայրենի հողին, որ ներշնչումի գլխաւոր աղբիւրն է իր ստեղծագործող զաւակներուն համար։

Իբրեւ հարազատ թարգմանները հայ հողին ապրումներուն եւ յոյզերուն, բնական մղումով մը այդ բանաստեղծները կ'երգէին ինչ որ հայկական է, ինչ որ կը պատկանի իրենց ժողովուրդին, իրենց անձնական զգացումներուն հետ կ'երգէին համայնական յոյզեր։

Հայ հողին սկսած էր թռիչք առնել իր բանաստեղծ զաւակներուն երգերով։

Ուրիշներ՝ վիպագիր, պատմուածագիր, հէքեաթագիր, նոր մղում կու տային հայ գրականութեան զարգացման, ապագայի վառ յոյսերով։

Ահա լուսաշող ապագայի յոյսեր ներշնչող խանդավառութեան այս շրջանին է որ Մոսկուայէն ծայր տուաւ նոր օրերու հաւատաքննական շարժում մը, որ իր ալիքները տարածեց Խորհրդային Միութեան բոլոր ծայրամասերուն վրայ, անխնայ հարուածելով բոլոր այն գրողներն ու բանաստեղծները, որոնք յանդգնութիւնն ունեցած էին թարգմանն հանդիսանալու իրենց ազգային զգացումներուն։ Ու իրար եւեւէ աքսորի դաժան ճամբան բռնեցին Տէր Գաբրիէլեաններ, Յովհաննէսեաններ, Չարենցներ, Բակունցներ, Մահարիներ, Ալազաններ եւ Մ. Արմէններ։

Եղիշէ Չարենց, ան որ յեղափոխութեան խանդավառ երգիչը եղած էր իր «Ամբոխները խելագարուած»ով, չխուսափեցաւ Համայնավարութեան լախտի հարուածէն։

Ի՞նչ էր ոճիրը հայութեան այդ արժանաւոր զաւակներուն, որոնց գրիչը յաւիտենապէս կոտրուեցաւ անխնայ բրտութեամբ։ Չարենց, Մահարի, Բակունց եւ ընկերները կ'իյնային իբրեւ ազգայնական, «նացիոնալ դեւիացիա»ներ ունեցող գրագէտներ։ Մէկ խօսքով, կ'իյնային, որովհետեւ եղած էին հաւատարիմ իրենց հողին, որովհետեւ ականջ տուած էին իրենց արեան ձայնին։

Նոյն հոգեկան սպանդը կը շարունակուի նաեւ մինչեւ այսօր։ 1937-38 շրջաններուն աքսորուած գրողներէն ոմանք վերադարձած են, բայց ինչ ձեւով։ Խոստովանելով իրենց մեղքերը եւ խոստանալով դարմանել իրենց սխալները։

Հոգեկան այս սպանդին հեղինակները պէտք է գիտնան սակայն որ բռնի ուժը անզօր է հողին առջեւ։ Բռնակալութիւնը որքան ալ խիստ մնայ ու դաժան՝ հողին պիտի չկաշկանդուի։

Պատմութեան բոլոր բռնակալները ձախողած են հողին կաշկանդելու իրենց ճիգին մէջ։ Նոր օրերու բռնակալները, հակառակ իրենց կատարելագործուած մեթոտներուն, նոյն ձախողութեան պիտի մատնուին, որովհետեւ հողին իր գլխաւոր յատկանիշներով նոյնն է աշխարհի սկիզբէն մինչեւ այսօր։

Հակառակ բռնութեան շղթաներուն, հայ հողին պիտի չնուաճուի երբեք։ Հոգեկան սպանդը պիտի չյաջողի Հայաստանէն ներս։ Հայ ժողովուրդի ազատատենչ ոգին, որ դարերու ընթացքին ըմբոստութեան դրօշներ պարզել տուած է բոլոր բռնակալութեանց դէմ, իր լիարտայայտութիւնը պիտի գտնէ իր բանաստեղծ զաւակներու հողէն բխող երգերուն մէջ։

Այս հաւատքը ունին հայ ժողովուրդի բոլոր զաւակները։

Խմբագրական ԱԶԴԱԿԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԴԷՄ ԵՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՉԷԶՈՔՈՒԹԵԱՆ

●

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը Ֆ. Տըլլըս, իր առջի տարուան լրագրական ասուլիսին ընթացքին յայտարարեց թէ, նախագահ Այզընհաուըրի թոյլտուութեամբ, տուած է երաշխիքներ Ռուսիոյ — թըղթի Արեւմտ. Գերմանիոյ դեսպանին.— «Մ. Նահանգները բնաւ պիտի չընդունին որ Գերմանիա չէզոքի դեր մը ստանձնէ»։

Ինչպէս կը յիշէք, նախագահը խօսելով անցեալ չորեքշաբթի «չէզոքութեան» մասին Խ. Միութեան դիւանագիտական նոր յարձակողականին վրայ, բայց դուռ մը պէտք չէ գոցել յայտնած էր, առանց մանրամասնելու իր միտքը։ Ինչ որ զանազան մեկնաբանութեանց առիթ տուած էր։ Ֆ. Տըլլըս մի անգամ ընդ միշտ թիւրիմացութեանց վերջ կը դնէ պարզելով յստակօրէն ամերիկեան դիրքը «Եւրոպայի չէզոք գօտիին» հանդէպ։ Հաղորդած էինք արդէն, եթէ Ամերիկան նոյնիսկ ուզէր բանակցիլ այդ ծրագրին մասին, պիտի չընդունէր որ Գերմանիա «չէզոք գօտիին» մաս կազմէ. եւ ահա պաշտօնապէս կը հաստատուի ենթադրութիւնը։ Ոչ իսկ Միացեալ Գերմանիոյ մը չէզոքութիւնը կարելի է ընդունիլ, որովհետեւ եթէ փոքրիկ պետութիւններ զինեալ չէզոքութիւն մը կրնան ունենալ, անհեթեթ պիտի ըլլար նոյնը 65—70 միլիոննոց Միացեալ Գերմանիոյ մը համար։ Աւստրիա ազատ է ուզած ուժերը ունենալու։ Խ. Միութիւնը ինք ալ պիտի չուզէ որ Գերմանիա ունենայ նոյն կացութիւնը, երբ ան կրնայ բանակ մը մէջտեղ բերել որուն ուժը ոչ մէկ հակակշիռի ենթակայ պիտի ըլլայ։

Անդրադառնալով Չորս Մեծերու հանդիպումին, արտաքին նախարարը յայտնեց թէ հրաւէրը ղրկող պետութիւններուն (Երեք Մեծերը) կ'իյնար վայրն ու թուականը առաջարկել։ Եւ որեւէ մէկ առաջարկ չէ եղած ցարդ, որովհետեւ Խ. Միութիւնը տակաւին չէ պատասխանած Արեւմտեան Մեծերուն 10 Մայիսի յուշագրին։ Ցետոյ ալօտ կերպով ակնարկեց Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ ՄԱԿի նիստին, — Յունիսի վերջը, — ուր արտաքին չորս նախարարները կարծիքի փոխանակութիւններ կրնային ունենալ։ Ցամենայն դէպս, իր տեսակէտով չորս վարչապետներու հանդիպումէն պէտք չէ մի–ջազգային խնդիրներու մասին լուծումներ յուսալ, երբ անոնք տարիներէ, նոյնիսկ սերունդներէ ի վեր կառավարութիւններու ճիգերը ապարդիւն ձգած են։ Այդ խնդիրները կը թուին թէ պիտի չծեծուին, ոչ իսկ արբանեակներու հարցը, հակառակ որ «այդ ազգերու անկախութիւն տալը ամերիկեան ընդհանուր քաղաքականութեան մաս կը կազմէ»։ Ուրեմն չորս վարչապետներու հանդիպումը պէտք է ըստեղծէ միայն «նոր մտայնութիւն մը, որպէսզի խնդիրներու լուծման մասին ապագայ աշխատանքները դիւրանան»։

Գալով Խ. Միութեան դիւանագիտական վերջին արշաւին, երբ կը հարցուէր՝ «գործելակերպի՞ թէ ռազմավարութեան փոփոխութիւն» կը նկատէ զայն, Տըլլըս պատասխանեց որ դժուար էր տարբերութիւնը տեսնել։ Իր խօսքերէն կը յայտնուի որ Ամերիկան չի հաւատար խորքի փոփոխութեան մը. յամենայն դէպս «Արեւմտեան պետութեանց ուժեղ դիրքը, նոր կարելիութիւններ» կը ստեղծէ։ «Դէպի Պելկրատ ուխտագնացութիւնը», կարմիր բանակին երկրէ մը քաշուիլը, —Աւստրիա— եւ դարձ մըն է Մոսկուայի տասը տա–

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

●

ՆՈՐԷ՞Ն ՉԸԼԼԱՐ, ՆՈՐԷՆ ՉԸԼԼԱՐ...

Երբ Պոլսէն ամսաթերթ կամ պարբերական մը ստանանք, հետաքրքրութեամբ կը փնտռենք «Ոտանաւորներու» բաժինը, վստահ որ նորութիւն մը պիտի գտնենք որպէս գիր – արդիական բանաստեղծի մը սրտին ձայնը կամ մտքին ճանկռտուքը։

Այս անգամ տարեգիրք մըն էր մեր սեղանին վրայ բազմողը, որուն «Երջանիկ» երեւոյթը մեր ալ տրամադրութիւնները բարձրացուց։

Ի՞նչպէս չզուարթանալ երբ կը կարդաս որպէս քերթուած՝

... Եւ դուն գիտես այս բոլորը գիտես,
Կը դառնաս շարունակ փրկուելու համար
մեղմէ չըլլար,
Տեղ տեղ եռացած շողիքներովդ կը ծած -
կես չըլլար,
Ամէն ատեն
Կը թօթուըուիս,
Կը թօթուըուիս,
Նորէն չըլլար,
Նորէն չըլլար ...
. . . .
Մե՞ղք ...

Եւ կամ
«Այսօր ուրիշ տեսակ գեղեցիկ է օդը,
Օօ՜օխ, կը փչէ հովը կուրծքիս մազերուն։
Սենեակս բաղնիք է դարձած կնկան,
ձայներովը թռչուններուն։
Սակայն խերն եմ անիծեր այս ամէնուն,
Ակռաս կը ցաւի նորէն ...»։
Բարի եղէք սա քանի մը տողն ալ կարդալ։
«... Եւ օր մը
Մաքրած ատենը քարերը պէտքարանին
տեսայ Աստղիկ զարմանքով արջասպին
մէջ հալիլը մարմարին։»

×

« Ըսին թէ
Ը–սին թէ ....
Բայց ո՛չ
Ոչ
Չեմ հաւատար
Անկարելի է այդ անկարելի է
անկարելի է...։
— « Պիտի հաւաքուինք դարձեալ
հինգշաբթի գիշեր
այնպէս չէ՞
Գիշեր բարի
լոյս բարի ...»

Եզրակացութիւն հանելու համար տեղ չմնաց ինծի դուք եզրակացուցէք։

ՍՕՍԻ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ 28 ՕՐԷՆՔՆԵՐ

ՊԻՏԻ ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԻՆ

Ֆրանսական խորհրդարանը իր առջի օրուան նիստին մէջ որոշեց ջախջախիչ մեծամասնութեամբ, (404ի դէմ 210 ձայն) սահմանադրութեան 28 յօդուածներուն վերաքննութիւնը։ Նախապէս վիճաբանութիւնները սկսան 90րդ յօդուածին մասին, որ կը վերաբերի սահմանադրական փոփոխութեանց օրինական ձեւին։

Սակայն խնդիրը շուտով ընդարձակուեցաւ, ընդգրկելով ուրիշ բազմաթիւ յօդուածներ ալ։ 49րդ՝ վստահութեան քուէի մասին։ 51րդ՝ խորհրդարանի լուծման մասին։ 17րդ՝ ծախսերու նախաձեռնութիւնը, եւն.։

Անշուշտ յայտնի չէ թէ ինչ ուղղութիւն պիտի տրուի բարեփոխութեանց, երբ յանձնախումբը գործի ձեռնարկէ։ Եւ յետոյ, յօդուած առ յօդուած, նոր տրամադրութիւնները պիտի ընդունուի՞ն Ազգային Խորհուրդին կողմէ։ Այժմ միայն վերաքննման մասին համաձայնած են, առանց որոշելու թէ ինչ կերպով։ Միւս կողմէ Ծերակոյտն ալ պէտք է երեք հինգերորդ մեծամասնութեամբ ընդունի վերաքննման ծրագիրը։ Ցամենայն դէպս, մինչեւ Յուլիսի կէսերը, աշխատանքները եթէ յառաջացած չեն, կառավարութիւնը որոշած է իր հեղինակութիւնը ի գործ դնել, գոնէ 90րդ յօդուածին բարեփոխման համար։

Ազգ. Խորհուրդի այս որոշումը, իր տարողութեամբ կ'ապացուցանէ որ սահմանադրութեան վերաքննութիւնը ոչ միայն կարելի է, այլ նաեւ անհրաժեշտ, եւ գոհացում պիտի տայ ընդհանուր փափաքին։ Ինչպէս գիտէք ներկայ սահմանադրութիւնը մշակուեցաւ պատերազմէն անմիջապէս ետք։ Ընդհանրապէս քաղաքական շրջանակները, — բացի համայնավարներէն եւ ընկերվարականներուն շարք մը յօդուածներու փոփոխութեան մասին ցոյց տուած վերապահութենէն — համաձայն են որ սահմանադրական ներկայ օրէնսդրութիւնը վերամշակուի, աւելի համապատասխան դառնալու համար ստեղծուած նոր պայմաններուն։ Նաեւ տալու Ֆրանսայի՝ հաստատուն կառավարութիւններ։

×

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ, Ժանտատենդի համաճարակը որ սկսած էր Ռուրի մէջ, անցած է Բէնանի։ Կը հաշուեն մօտ 500 հիւանդներ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ԴԺԳՈ՞Հ

Աթէնքէն հասած տեղեկութեանց համաձայն, որոշ մտայնութիւն մը ստեղծուած է ժողովուրդին մէջ, Յունաստանի չէզոքութեան մասին։ Անշուշտ կառավարական շրջանակները հեռու են բաժնելէ այդ մտայնութիւնը, սակայն իրազեկներու կարծիքով ի վերջոյ չեն կրնար անտեսել ժողովուրդին մէջ ծայր տուած այդ կարծիքը։

Ատլանտեան Ուխտին անդամ, Արեւմուտքի պետութեանց յարած, Յունաստանը չի կրնար յանկարծ դիրք փոխել։ Մանաւանդ եթէ նկատի ունենանք այն պատճառները որոնք ըստ իրազեկներուն շղթայակերծած են չէզոքութեան յարաճուն փափաք մը՝ ժողովուրդին մէջ։ Թշուառութիւն եւ անգործութիւն որոնց վրայ կ'աւելնայ որոշ դժգոհութիւն մը, Ամերիկացիներուն դէմ։ Գաղտնիք չէ Յոյներուն համար որ Ուաշինկթըն մինչ ընդունած է քննել Թուրքիոյ երեք հարիւր միլիոն տոլարի օգնութեան խնդրանքը եւ մօտ քսան փորձագէտներ ղրկած Անգարա տնտեսական վիճակը քննելու, ոչ մէկ ընթացք կու տայ Յունաստանի շատ աւելի համեստ խնդրանքներուն։ Երբ պաշտօնական շրջանակները կը յայտնեն թէ Թուրքիա, տնտեսական քննիչ յանձնախումբին որոշումէն ետք անպատճառ «առաւել կամ նուազ օգնութիւն մը պիտի ստանայ», յոյն թերթերը դառնութեամբ կ'արձանագրեն թէ արդեօք խնտրականութիւն չկա՞յ, եւ կամ Ամերիկա մոռցած չէ՞ Յունաստանի զոհողութիւնները։ Եւ դեռ Եուկոսլաւիոյ օրինակը, անոր նոր դիրքը՝ որ փոփոխութիւններ կրնայ մտցնել Պալքաններու կացութեան մէջ։ Հարց կու տան իրենք իրենց թէ Յունաստանն ալ պէտք չէ՞ հետեւի Պելկրատի օրինակին, եւ բարւոք յարաբերութիւններ հաստատէ Խ. Միութեան հետ։ Անշուշտ միայն այն պայմանով որ Մոսկուա չվտանգէ Յունաստանի, ոչ ալ Ատլանտեան խմբակցութեան շահերը։ Կառավարական շրջանակներու համաձայն չափազանցուած են քննադատութիւնները ամերիկեան քաղաքականութեան մասին։ Բայց թերթերուն լեզուն, որոշ ազդեցութիւն մը կը ձգէ ժողովուրդին վրայ։

ՍԱՅԿՈՆԷՆ կը հաղորդեն որ Քոշինչինի մէջ (Հնդկաչին) քաղաքացիական պատերազմը վերսկսած է։ Հօա – Հօա աղանդաւորներուն պետը, պատերազմական վիճակ յայտարարած է վարչապետ Տիէմին դէմ։ Աղանդաւորները (30.000 զինուոր) կարեւոր պատրաստութիւններ տեսած են պատերազմելու համար։

ՕԳՈՍՏԱՓԱՌ ՄՇԱԿՈՅԹՆ ՀԱՅՈՑ

Բ.

Կայսր հռչակելու համար Հայ Մշակոյթը, չեմ գոհանար մատնանշելով աշխարհագրական տարածութիւնը, — կայսր է որովհետեւ յաղթեր է ժամանակին, կը ճառագայթէ դարերու մէջէն, դարերէ ի վեր: Ոչ մէկ աշխարհակալ, ոչ մէկ գահակալ, ոչ Վասիլ Հայկազը, ոչ ալ նմանները կրնան վայելել դարերու մեծարանքը կամ արժանանալ ժամանակներու գըլխու խոնարհումին, քան այն որ իր հանճարային ցոլքը կը նետէ պատմութեան էջերուն վրայ, սկիզբէն ի վեր: Արուեստի պատմութիւնը կը վկայէ թէ ե՛րբ կը սկսի եւ մինչեւ ո՛ւր կ՚երկարի հմայքը՝ զոր ստեղծեր են հայ լեզուն, հայ ճարտարապետութիւնը, հայ երաժշտութիւնը :

Վասնզի հայ ժողովուրդին համար հացի պէս է Մշակոյթը: Յատկանշական է, որքան զուգադիպութիւն, որ մեր լեզուին մէջ հաց բառը յանգ կը կազմէ Աստուած բառին հետ, — այդ զուգադիպութեան մէջ կը տեսնեմ խորութիւնը թէ Հացը եւ Աստուածը կը կազմեն Հային առաջին եւ հանապազօրեայ մտածումը, թէ Աստուած պայմանաւորուած է մշակութային ծաղկումով, այնքան որ հայ ժողովուրդը աստուածային բան մը կը համարի Մշակոյթը, ատոր համար եւս սուրբ կը դաւանի, իբրեւ սուրբ կը պաշտէ Սահակը, Մեսրոպը եւ ոսկեդարեան մեր մատենագիրները :

Տեղն է, այստեղ, խոստովանիլ թէ կայսերական Հայ Մշակոյթին հմայքին, արժէքին, մեծութեան մէջ իր նպաստն ունի հելլենական հանճարը:

Դուք անպայման կը յիշէք Պարոյր Հայկազնը, որու կեանքը կը պատմէ Եւնապիոս յոյն մատենագիրը, — երիտասարդ եւ աղքատիկ այդ մեծ հռետորը, Պարոյր Հայկազն, այստեղ Աթէնքի մէջ էր որ շահեցաւ հռետորութեան իր փառապսակը: Երբ կը ճառախօսէր, կ՚ըսեն, հեղեղ մըն էր որ կ՚իջնէր լեռնէ՜, յորդահոս եւ շառաչուն: Պարոյր Հայկազն ալ աղքատ եկաւ Աթէնք, — ընկերոջ մը հետ, որ կը կոչուէր Հեփեստիոն, կը բնակէր խեղճուկ սենեակի մը մէջ: Փողոց ելնելու համար ունէին մէկ զգեստ միայն, զոր կը հագնէին փոխն ի փոխ: Բայց երբ ցեղին հանճարը հասունցաւ Աթենասի իմաստնափայլ նայուածքին տակ, Պարոյր Հայկազն դարձաւ կայսր ճարտասանութեան: Կը պատմեն թէ Աթէնքի մէջ մրցումի ելաւ՝ ընդունելով չափուիլ իր նախանձորդներուն հետ, խօսելու համար որեւէ նիւթի մասին՝ զոր հակառակորդները իրենք պիտի որոշէին վերջին պահուն: Երկու պայման դրաւ Պարոյր Հայկազն, — նախ որ ճառը սղագրուի՝ որպէսզի վէճ չստեղծուի ըսածին կամ չըսածին մասին, երկրորդ որ ծափահարութիւն չըլլայ՝ որպէսզի չկտրի իր խօսքին թափը :

Այս պայմաններով, նիւթի մը մասին՝ որ երբեք յարմար չէր ճառախօսութեան, ոչ ալ ժամանակ ձգուած էր պատրաստուելու, Պարոյր Հայկազն խօսեցաւ այնպիսի ճառ մը, որ նեղ կացութեան կը մատնէր ունկնդիրները, որոնք հազիւ կրնային զսպել իրենց եռանդը եւ ոգեւորութիւնը՝ չծափահարելու համար :

Յաղթանակը տարած էր արդէն, բայց Պարոյր Հայկազն յայտարարեց թէ կրնայ կրկնել նոյն ճառը, առանց բառ մը աւելցնելու եւ առանց բառ մը պակսեցնելու : Արդարեւ սղագիրները հաստատեցին թէ Պարոյր Հայկազնի երկրորդ ճառը եւս նոյնն էր յանպատրաստից արտասանած իր առաջին ճառին հետ բաղդատած, ոչ բառ մը աւելի, ոչ բառ մը պակաս :

Ահա այսպէս էր որ հայ մեծ հռետորին համբաւը գնաց հասաւ մինչեւ Հռոմ, եւ յաւիտենական քաղաքը կանչեց զայն: Ի վկայութիւն հայ հռետորին ստեղծած հըմայքին, յաւիտենական քաղաքին մէջ կանգնեցին Պարոյր Հայկազնի արձանը վրան գրուած .

Ի վասիլիսա Ռոմէ
Թու վասիլէոս Լողան

Այսպէս, աշխարհի թագուհին իր յաւիտենական յարգանքը կը մատուցանէր ճարտասանութեան թագաւորին :

Աւանդութիւն, պատմութիւն, ի՛նչ կ՚ուզէք՝ ըսէք, վկայութիւնը բերողն է յոյն մատենագիր մը, Եւնապիոս :

Մեզի կը մնայ հրճուիլ, հպարտանալ եւ վանել ստորադասութեան ամէն զգացում: Ուստի, կ՚ըսեմ ձեզի, սիրելի հայրենակիցներ, — Հպարտացէ՛ք, հպարտացէ՛ք, հպարտացէ՛ք, միշտ յիշելով ու յիշելով ու յիշեցնելով թէ ո՞ր ազգին զաւակներն էք :

Ի՞նչպէս չյիշատակել, — բայց կարելի՞ է սպառել թիւումը, — Դաւիթ Անյաղթը, որ պատիւով ու մեծարանքով կը մատնանշուէր Աթէնքի փիլիսոփաներուն մէջ :

Այստեղ, թոյլ տուէք քննել հարց մը, — հելլենական հրաշքին համազօր ծանօթ է հայկական հրաշք մըն ալ, զոր Հայոց պատմութիւնը կ՚աւանդէ մեզի: Հայկական այդ հրաշքը մեր ոսկեդարն է: Որքան ուսումնասիրենք մեր ոսկեդարը, նիւթ մըն է որ պիտի չսպառի, միշտ պիտի մընայ նոր, միշտ պիտի մնայ խորհրդաւոր : Այդ նիւթին առընչութեամբ՝ հետաքրքրական է ազդեցութեանց հարցը : Քաղաքակրթութեան պատմութեան մէջ՝ այդ հարցը այնքան հզօր ազդակ մըն է, որքան ժառանգականութեան հարցը :

Ազդեցութիւնները տեղի կ՚ունենան յաճախ բռնութեամբ, քաղաքական դէպքերու ճնշումով, զինուորական արշաւներու օժանդակութեամբ, պատուաստի ձեւով: Հայոց քաղաքակրթութեան պատմութեան մէջ՝ ազդեցութեան հարցը կը ներկայանայ բոլորովին տարբեր մեքենականութեամբ մը: Մեր ժողովուրդը մերժած է քաղաքական ու զինուորական դէպքերու բերած ազդեցութիւնը, ընդհակառակն փնտռած է այդ ազդեցութիւնը համաձայն բնախօսական եղանակի մը, որ կը կոչուի թրոփիզմ կամ շիմիոթաքսի : Ինչպէս բոյսը արեւին կը դառնայ ու կ՚աճի կ՚երկարի՝ ի՛նչ հակառակ ուղղութիւն ալ տաք իրեն, այնպէս ալ հայ ժողովուրդին հանճարը, մերժելով շրջապատին պարտադրանքը, միշտ դարձած է ոչ թէ սթաթիք մշակոյթներու կողմը, այլ տինամիք մշակոյթներու յորձանքին, վասն զի ստեղծագործ է հայ հանճարը եւ ոչ թէ տպաւորական :

Այս ձեւո՛վ միայն կը բացատրուի հանճարեղ հայ երիտասարդներուն եռանդը դէպի արեւմուտք, դէպի Աթէնք վազելու: Եւ ի՛նչ տաժանելի ճամբորդութիւններ յանձն կ՚առնէին անոնք՝ մախաղն ուսին, ցուպն ի ձեռին, իջնելով Հայաստանի լեռներէն: Հասնելով արեւմտեան մշակոյթի օջախները, անոնք յաճախ կը դերադասնային երկրացի երիտասարդութեանը : Խորենացի չէր կշտանար Աղեքսանդրիոյ տուածով ու կը վազէր դէպի Աթէնքի աղբիւրը: Ով որ կը լրացնէր իր ուսումը Ասորիքի մէջ կը ցատկէր Ելլադա: Եւ ի՛նչ եռանդ, եւ ի՛նչ սպառում, «Ժրանային, տքնէին, աշխատէին, ուսանելով, կրթելով, վարժելով, վաստակելով, պատրաստելով զանձինս յերկս օգտակարս եւ ի գործս շահաւէտս, ոմանք զտառից գծագրութիւնս շահաւորեալ, ոմանք զիմաստս հաւաքեալ՝ զուսումնականն, զընթերականն, զհամարողականն, զերաժշտականն, զաստեղաբաշխականն, զքերականն եւ զքերթողական, զգործնականն եւ զտեսական իմաստասիրութիւնն: Ոմանց հաւասարէին գիտութեամբք, քան զոմանս վեհագոյնք երեւէին ...» :

Այս երեւոյթը, այս խորութիւնը նման չունին ազգերու պատմութեան մէջ : Մեղուներն են միայն, որ կուտան նման պատկեր մը, ծաղկէ ծաղիկ թռչելով եւ ամէն պարտէզէ լաւագոյն նեկտարը հաւաքելով: Մեղուին նման է ճանճն ալ, բայց մեղր չի կրնար շինել ճանճը: Եւ եթէ հայ երիտասարդութիւնը մեղր շինեց, պատճառը յունական, լատինական կամ ասորական պարտէզներուն հարստութիւնը չէր երբեք, այլ ցեղին ընդունակութիւնը, հայկական հանճարը: Յստակ է խօսքս, — Սահակ եւ Մեսրոպ պիտի չյաջողէին իրենց գործունէութեան մէջ՝ եթէ ցեղը օժտուած չըլլար բնական տուրքով մը կամ աստուածային ձիրքով մը, որով դըրոշմուած է, օծուած է, օրհնուած է օգոստափառ Մշակոյթն Հայոց :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԱՐԻ ԱՆԹՈՒԱՆԷԹԻ ՍՏՈՒԵՐԸ ՎԵՐՍԱՅԼԻ ՄԷՋ

*

Վերսայլի պալատին այն յարկաբաժիններուն մէջ ուր ապրած ու իբրեւ թագուհի իշխած է Լուդովիկոս ԺԶ.ի տարաբախտ կինը՝ Մարի - Անթուանէթ, բացուած է հետաքրքրաշարժ եւ սրտառուչ ցուցահանդէս մը, ուր ներկայացուած են այն բոլոր առարկաներն ու կահ - կարասիները որոնք պատկանած են դժբախտ թագուհիին իր փառքի եւ անկումի օրերուն :

1793ին ֆրանսական յեղափոխութեան ղեկավարները Լուդովիկոս ԺԶ.ի դատապարտութենէն եւ գլխատումէն ետք, չվարանեցան նաեւ դատապարտել եւ գլխատել թագուհին՝ Մարի - Անթուանէթը, որուն գլուխը չարաչուք դամբիկին մէջ գլորեցաւ 16 Հոկտեմբեր 1793ին, կէս օրէն քիչ մը առաջ, Յեղափոխութեան Հրապարակին վրայ մահասարսուռ երեւոյթով մը ծառացող կառափնատին ստորոտը :

Դահիճը՝ Սանսօն, վերցուց դամբիկին մէջէն թագուհիին արիւնաթաթախ գլուխը եւ զայն ներկայացուց գազազած ամբոխին ...

Եւ այդ գազազած ամբոխին մէջէն նոյն իսկ բարձրացաւ հեկեկանքներու մէջ խեղդուած տրտունջ մը, տրտունջ մը՝ որ կ՚արտայայտէր արցունքի եւ ցաւի վերջին պոռթկում մը:

Այդ եղաւ տարաբախտ թագուհիին սրտառուչ դամբանականը :

Մարի - Անթուանէթի կեանքը լեցուն է եղած բազմապիսի արկածներով, որոնք ժողովուրդին մէջ յառաջացուցած են տեսակ մը ատելութիւն դէպի այս քնքոյշ իշխանուհին, Աւստրիոյ արքունիքին զաւակ, որ ամուսնացաւ Ֆրանսայի թագաւոր Լուդովիկոս ԺԶ.ի հետ :

Իր Ֆրանսա ժամանումը եւ սահմանէն անցնելով Սթրազպուրկ մուտքը ճշմարիտ յաղթանակ մըն էր եղած: 24 տարեկան եւ արտակարգ ֆիզիքական շնորհներով օժտուած իշխանուհին իր իշխանութեան սկզբնական շրջանին սիրուեցաւ բոլորէն եւ արդարեւ դիւրաւ կը հաւատար պալատականի մը այն խօսքերուն, որ առաջին օրն իսկ իր ականջին կը փսփսար :

— Տիկին, ձեզի սիրահարուածներուն թիւը 200·000ը կ՚անցնի ... :

Առաջին օրէն իսկ ունեցաւ բազմաթիւ թշնամիներ իր անմիջական շրջապատին մէջ իսկ եւ այդ թշնամական շարժումին գլուխը կը գտնուէր թագաւորին հօրաքոյրը՝ Տիկին Ատէլաիտ, որ երիտասարդ թագուհին կը կոչէր «Աւստրուհին», այդ ածականին տալով նուաստացուցիչ եւ անարգական թօն մը :

Այս ածականը ճակատագրական վնաս մը հասցուց Մարի - Անթուանէթին, որովհետեւ Աւստրիան այդ շրջանին կը նկատուէր Ֆրանսայի կատաղի թշնամին եւ Աւստրիոյ հետ դաշինքի մը գաղափարին հակառակորդները թագուհիին անձին մէջ տեսան Ֆրանսայի վնասակար տարր մը եւ սկսան իրենց հալածանքները առաջ տանիլ մեծ թափով, առիթը չփախցնելով

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՅ – ԹԱԹԱՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐԸ

(50ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

•

Էջմիածնի ճեմարանում 168, Երեւանի Թիֆլիսի եւ Շուշուայ թեմական դպրոց, 1074:

1911 թ. Կովկասում լոյս են տեսել զանազան հրատարակութիւններ :

Ռուսերէն՝ 506·636 օրինակ, 331 անունով :

Հայերէն՝ 463·844 օրինակ, 239 անունով :

Վրացերէն՝ 397·540 օրինակ, 186 անունով :

Թաթարերէն՝ 126·000 օրինակ, 73 անունով :

Նոյն թուականին թարգմանուել է բեմադրելու հայերէն 53, վրացերէն 46, ռուսերէն 13 եւ թաթարերէն վեց թատերգութիւններ :

Նոյն 1911 թ. զինուորակոչութեան են ենթարկուել 5005 Հայ, 5004 Վրացի եւ 3126 Ռուս: Թաթարները զերծ լինելով զինուոր. ծառայութիւնից, փոխարէնը չափահաս այրերը գլխահարկ էին վճարում :

Ծովի մակերեւոյթից բարձր է Երեւանը 994 մեթր, Լենինականը՝ 1517 մ., Նոր Բայազիտը 1964 մ., Թիֆլիզը 404 մ., Գանձակը 434 մ., Շուշին 1368 մ., Բաթումը 3 մ.? Բագուն 3 մ. ցած :

Երեւանում երբ կէսօրուայ ժամի 12ն է. Մոսկուա՝ 11·37 ր., Փարիզ՝ 9·12 ր., Լոնտոն՝ ինը ժամ, Նիւ Եորք 4 ժամ 47 րոպէ :

1905 թ. Հայերի թիւն էր կլոր հաշուով 1·100·000, եւ երկու միլիոն Թաթարներ, որից 1·200·000, Շիա եւ 800·000, Սիւնի աղանդին պատկանող Թաթարներ էին :

Երեւանի նահանգի բնակիչների մեծամասնութիւնը Հայեր էին եւ ապա Շիաներ, Գանձակի նահանգին մէջ նոյնպէս Հայեր եւ Շիաներ: Բագուի քաղաքապետութեան մէջ՝ Ռուսներ, Շիաներ եւ Հայեր: Բագուի նահանգում Շիաներ եւ Սիւնիներ: Բագուի նահանգում Հայերը քիչ էին: Թիֆլիզի նահանգում Վրացիներ եւ Հայեր :

1905 – 6 թ. հայ թաթարական ընդհարումներին մասնակցեցին միայն Շիա աղանդին պատկանող Թաթարները: Իսկ Սիւնիները, ի պատիւ իրենց, պէտք է ասել, որ կոյր գործիք չդարձան ցարական իշխանութեան ձեռքին եւ ձեռնպահ մնացին :

Երկար դարեր շարունակ, Անդրկովկասի մէկ մասը ջարդուել է, կամ դերի տարուել : Մէկ զգալի մասն էլ գաղթել է մերձաւոր կամ հեռաւոր երկիրներ: Մնացողներից շատերն էլ քաշուել են Գանձակի եւ Երեւանի նահանգների լեռնային համեմատաբար ապահով շրջանները :

Եկւոր Թաթարները Պարսիկների տիրապետութիւնից օգտուելով, հաստատուել են արգաւանդ դաշտային շրջաններում, բռնագրաւելով Հայերի եւ մի քանի այլ անտիրական մանր ցեղերի բարեբեր հողամասերը եւ բարձր պաշտօնների տիրանալով, թաթարական խանութիւններ են հաստատել Երեւան, Հին – Նախիջեւան, Գանձակ, Ղարաբաղ, Նուխի, Շամախի :

Թաթար խաներից եւ բեգերից կազմուեց կալուածատէր բարձր դասակարգը և իրեն հլու հպատակ ըրաւ հողագործ եւ խաշնարած Թաթար գիւղացիութիւնը :

Հայերս էլ ունէինք սակաւաթիւ իշխաններ եւ մելիքներ, անհամեմատ նուազ կալուածներով եւ իշխանական դիրքով :

Վրացիները, որ համեմատաբար քիչ էին տուժել օտարների յարձակումներից, մնացին իրենց արգաւանդ երկրի մէջ եւ մինչեւ 1800 թ. մի կերպ քարշ տուին իրենց թագաւորական իշխանութիւնը, երբ ռուս բանակը յառաջացաւ դէպի Անդրկովկաս: Որով երբ Ռուսները տիրացան Անդրկովկասին, Վրացիներն ու Թաթարները Հայերից համեմատաբար տնտեսապէս եւ իրաւապէս շատ աւելի նախանձելի վիճակ ունէին :

Սակայն մեր ժողովուրդը օգտուելով ռուս կառավարութեան հաստատած կարգ ու կանոնից, տասնեակ տարիներ չարաչար աշխատելով, կարողացաւ տիրանալ գըլխաւորաբար իր ջանքերով ստեղծած Անդրկովկասի առեւտրա – արդիւնաբերական ասպարէզին :

Մօտ մի դար առաջ, երբ Բագուն աւազների մէջ թաղուած կատարեալ անապատ էր եւ ծառայում էր իբրեւ աքսորավայր յանցաւորների համար, առաջինը Միրզոյեանն եղաւ ձեռնարկելով Բագուի նաւթային արդիւնաբերութեան, որին անմիջապէս միացան մի շարք ձեռներէց Հայեր եւ կարճ ժամանակից յետոյ, Բագուն, որ համարեա մի փոքր գիւղ էր, շնորհիւ Հայերի սկսեց եւրոպական քաղաքի կերպարանք ստանալ եւ դարձաւ համաշխարհային արդիւնաբերութեան կենդրոններից մէկը :

ԲԵՆՕ

(2) (Շար.)

(1) ԾԱՆ. — Բոլոր մէջբերումները եւ վիճակագրական եւ պատմական տեղեկութիւնների մեծ մասը քաղել եմ ընկեր Ա. Գիւլխանդանեանի Կովկաս գրքից, որ լոյս տեսաւ 1934 թ. Փարիզ :

ամէն տեսակ զրպարտութիւններ տեղացնելու անոր վրայ։

Տարուէ տարի այս հակառակութիւնները սաստկացան եւ ստացան բուռն թափ մը։ Զինքը կը կոչէին «Անմաքուր»ը, «Ատելի կին», «Բորենին», «Կատղը»։ Նոյն իսկ կասկածներ կը շրջէին իր առաջին զաւկին, պաշտօնապէս իշխանին ծնունդին հարազատութեան մասին։

Մարի – Անթուանէթի սիրային արկածներուն մասին ալ տարածայնուած են շատ մը յերիւրածոյ լուրեր, որոնք ըստ պատմաբաններու վաւերական ոչինչ են ունեցած։

Անոնց մէջ սակայն, անուն մը միայն կը հնչուի մինչեւ այսօր ալ, որ սրբազան պաշտամունքով մը տարուած էր Մարի Անթուանէթին հանդէպ եւ մինչեւ վերջին օրերն ալ հաւատարիմ մնացած էր իր սիրոյն առարկայ քնքոյշ էակին։ Շուէտացի սպայ Աքսէլ տը Ֆէրսէնն էր։

Արդարեւ, Թագուհին իր առաջին հանդիպումին իսկ խոր համակրանք մը եւ սիրային հակում մըն էր զգացած դէպի Ֆէրսէնը, սակայն այս վերջինը տեսնելով որ այդ սէրը կրնար թէ՛ Թագուհիին եւ թէ՛ իրեն համար աղիտալի հետեւանքներ ունենալ, կ՚որոշէ մեկնիլ Ամերիկա իբրեւ զօրավար Ռօշամպոյի օգնական։

Երեք տարուան բացակայութենէ մը ետք Աքսէլ կը վերադառնայ Ֆրանսա եւ կը գտնէ Մարի – Անթուանէթը աւելի քան գեղեցկացած։

Երիտասարդ սպան միջոց մը խուսափելու համար՝ ճակատագրական սիրոյ մը դժբախտ հետեւանքներէն, կ՚որոշէ ամուսնանալ։

« Կը գտնուիմ այն տարիքին մէջ ուր ամուսնութիւնը կենսական պէտք մը կը դառնայ» կը գրէր Աքսէլ տը Ֆէրսէն, եւ սակայն Թագուհիին հետ ունեցած տեսակցութենէ մը ետք երիտասարդը կը փոխէ իր ոճը եւ կը գրէ.

« Որոշումս վերջնական է, պէտք է պատկանիմ այն միակ անձին որուն կը ձգտիմ, միակը որ կը սիրէ զիս ճշմարիտ սիրով մը եւ որուն եթէ չմիանամ, չեմ ուզեր ըլլալ որեւէ մէկուն ...» ։

Մարի – Անթուանէթի եւ Աքսէլի սիրային կապը ցաւագին վերջաւորութիւն մը կ՚ունենայ նոյնինքն Թագուհիին գլխատումով, իսկ Աքսէլ իր սիրոյն առարկայ էակին մահէն ետք 16 տարիներ շարունակ գորովանքով անոր յիշատակը պահելէ ետք իր սրտին խորը, 1810, 20 Յունիսին Սթոքհոլմի մէջ կ՚ամբաստանուի իբրեւ ազնուականներու խմբակի մը պետը եւ կը սպաննուի բիրի եւ կռուփի հարուածներու տակ։

Մարի – Անթուանէթ բարի ու անոխակալ սիրտ մըն է ունեցած։ Ատոր մէկ ցայտուն ապացոյցն է հետեւեալ նամակը որ տարաբախտ Թագուհին գրած է իր մահէն առաջ, բանտին մէջ, Լուդովիկոս ԺԶ.ի քրոջը։

« Վերջին անգամ ըլլալով կը գրեմ ձեզի, քո՛յր իմ։ Զիս դատապարտեցին ոչ թէ անարդ մահուան մը, քանզի այդ բանը կը վերաբերի միայն ոճրագործներուն, այլ զիս դատապարտեցին երթալ միանալու ձեր եղբօրը։ Անոր պէս անմեղ, կը յուսամ ցոյց տալ նոյն հաստատակամութիւնը ինչ որ ան ունեցաւ իր վերջին վայրկեաններուն։ Հանդիստ եմ, հանդարտ ու խաղաղ բոլոր անոնց նման որոնց խղճմտանքը ոչինչով ծանրաբեռնուած է։ Մեծ ցաւ մը ունիմ սակայն, ցաւ մը որ կը տոչորէ զիս երբ կը խորհիմ որ կը լքեմ զաւակներս։ Գիտէք անշուշտ որ անոնց համար էր որ կը շնչէի ու կ՚ապրէի, իմ քաղցր քոյրս, իմ անձնազոհ քոյրս, որ ամէն ինչ զոհեցիք եւ հաւանեցաք բաժնել մեր սեւ ճակատագիրը։

« ... Թող իմ զաւակս երբեք չմոռնայ իր հօր վերջին խօսքերը զոր ես մասնաւորապէս կը կրկնեմ հոս իրեն համար. «Երբեք թող չմիտի մեր մահուան վրէժը լուծելու »։

« ... Կը մեռնիմ իբրեւ ճշմարիտ կաթողիկէ մը, հաւատքը իմ հայրերուս »։

« ... Կը ներեմ բոլոր թշնամիներուս որոնք ինծի այնքան չարիք հասցուցին »։

« Մնաք բարո՛վ, իմ քաղցր եւ քնքոյշ քոյրս, երանի՛ թէ այս նամակս հասնէր ձեր ձեռքը։ Միշտ յիշեցէք զիս, կը համբուրեմ ձեզ բոլոր սրտովս, ինչպէս եւ իմ սիրելի եւ դժբախտ զաւակներս։ Աստուա՛ծ իմ, որքան դժուար է ու տաժանելի զանոնք լքելը առ յաւէտ։

« Մնա՛ք բարով, մնա՛ք բարով։ Այժմ ուրիշ բան չի մնար ինծի ընելիք, եթէ ոչ գրաւել իմ հոգեկան վերջին պարտականութիւններովս ... »։

Այս սրտառուչ նամակը արդարեւ ցոյց կուտայ հոգեկան այն բարձր յատկութիւնները որոնցմով լեցուն էր ամենատարբեր զրպարտութիւններով ամբաստանուած Մարի – Անթուանէթը։

Իր մահէն 150 տարի ետք, այսօր Վերսայլի պալատին մէջ կազմակերպուած ցուցահանդէսը կ՚ոգեկոչէ յիշատակը մարտիրոս Թագուհիին, որուն մասին տակաւին կարծիքները երկուքի են բաժնուած դժբախտաբար։

Քաղեց՝ Ա. Գ.

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ԱՆԻԷՌԻ ՄԷՋ

★

ԱՆԻԷՌ. — Գեղեցիկ հանդէս մը սարքած էր Մայիս 15ին Նոր Սերունդի Անիէռի մասնաճիւղը՝ տօնելու համար իր «Օրը» եւ իր կազմութեան Գ. տարեդարձը։ Այս առթիւ մեծ խնամքով պատրաստուած էր գեղարուեստական բաժին մը, որուն առանցքը կը կազմէր Նոր Սերունդի երգչախումբը ամբողջ կազմով, որ Պ. Կարպիս Գալըչեանի ղեկավարութեան տակ յաջողութեամբ երգեց տասը երգեր։

Այս անգամ ալ մեր սիրելի ղեկավարը կրցած էր գեղեցիկ փունջ մը կազմել ծանօթ հեղինակներէ։ Բոլոր երգերն ալ մեծ ոգեւորութիւն ստեղծեցին։

Արտասանութիւններուն բաժինը բաշխուած էին ընկերուհիներ Աղաւնի Աւետիսեան եւ Ալիս Քէշիշեան, որոնք ըմբռնումով եւ գեղեցիկ առոգանութեամբ արտասանեցին։ Առաջինը Հայաստանին (Ա. Զօպանեանէ), իսկ երկրորդը « Խօսք իմ որդուն» (Ս. Կապուտիկեանէ), ընկերուհի Սօֆի Սաֆարեան դաշնակի վրայ նուագեց Կոմիտասէն երկու կտորներ, մեծ յաջողութեամբ։ Ընկերուհի Հայկուհի Դանիէլեան պարեց հայկական պարեր, իսկ ընկեր Աւետիս Քիւփէլեան երգեց Սայաթ Նովայէն եւ ժողովուրդին խնդրանքին վրայ՝ «Խ. Աբովեան»։

Օրուան բանախօս՝ ընկեր Նուպար Նիկողոսեան գեղեցիկ ճառով մը պարզեց այս շարժումին օգտակարութիւնները հայկական կեանքի մէջ եւ անդրադառնալով մասնաւորապէս Անիէռի մասնաճիւղին գործունէութեան եզրակացուց. «Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Անիէռի մասնաճիւղը իր որոշ տեղը ունի այլեւս այս հայաշատ գաղութին մէջ։ Ան յամառ աշխատանքով կը կատարէ իր պարտականութիւնը հայութեան հանդէպ։ Հին սերունդին կը մնայ քաջալերել զինուոր գիրենք, որպէսզի չըլլայ թէ նոր սերունդը, օր մը պատասխանատու բռնէ հին սերունդը »։

Կարճ դադարէ մը ետք սկսաւ զաւեշտը՝ « Դղումի վաճառականը »։ Այս անգամ ալ Կարապետ Քիլէճեան, Միհրան Քէշիշեան եւ Զօհրապ Գասապեան, որոնք ստանձնած էին խաղին կարեւոր դերերը, գեղեցիկ խաղարկութեամբ մը, կէս ժամ ժողովուրդը պահեցին զուարթ մթնոլորտի մը մէջ։

Հանդէսին Ա. մասը վերջացաւ ներկաներուն խանդավառ ծափերուն մէջ։

Յարակից սրահին մէջ ընտիր նուագախումբ մը առաջին եղանակները կը հնչեցնէր հրաւիրելով երիտասարդները եւրոպական պարերու, որոնք տեւեցին մինչեւ կէս գիշեր։

ՈՒԽՏԱՒՈՐ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ՄԱՌՔԻ գրական գործունէութեան յիսնամեակը տօնուած է Մայիս 8ին, Պոլիս Փառք Հօթէլի մէջ, հովանաւորութեամբ պատրիարքին։ Ներկայ եղած են Պոլսահայ մտաւորականներ եւ ծանօթ անձնաւորութիւններ։ Հանդէսին բացումը կատարած է տիկին Ս. Վարդանեան իբրեւ յոբելենական յանձնախումբին ատենապետուհին։ Տոքթ. Ա. Ն. Մէգպուրեան ներկայացուցած է գրագիտուհին։ Պ. Հ. Յարութիւնեան խօսած է Հ. Մառքի ինքնատիպ ոճին եւ արուեստին, «Հայ Կին»ի խմբագրականներուն մասին։ Դաշնակահարուհի Օր. Գ. Ղազարոսեան նուագած է Հայկանուշ Մառքի «Մութեան պահերէն» արձակ քերթուածներու շարքէն իր դաշնաւորած «Մութիւն» եւ « Օտարացումը », որոնց երաժշտութեան հետ արտասանած է Տիկին Ա. Ալչըճեան։ Տիկին Մ. Սարաֆեան վերլուծական տեսութեամբ մը պատկերացուցած է Հ. Մառք, իբրեւ հայ ֆէմինիստը։ Պ. Յ. Շահէն դրուատիքը ըրած է յոբելեարին 50 տարուան վաստակին։ Երգած է Տիկին Հ. Հազըրեան Արա Պարթեւեանի « Հիասթափումը » եւ «Բարձիկիս» (Օր. Գ. Ղազարոսեան)։ Պ. Վարդան Կոմիկեան քանի մը խօսք ըսելէ ետք Հ. Մառքի գրականութեան մասին, կարդացած է անոր «Աղքատիկ կատուն»։ Պատրիարքը խօսելով ըսած է. «Ապրի յոբելեարը մեր ցեղին եւ հայրենիքի փառքին համար»։ Ամէնէն ետք խօսած է յոբելեար Հ. Մառք շնորհակալութիւն յայտնելով բոլորին։ Ապա անոր նուիրուած է ոսկիէ զարդ մը եւ արծաթեայ ափսէ մը, ինչպէս կը գրեն Պոլսոյ թերթերը։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ գացած են այս տարի բազմաթիւ ուխտաւորներ, մինչեւ հեռաւոր Ամերիկայէն։ Հայ ուխտաւորներու թիւը ութ հարիւրէն աւելի եղած է եւ վեց հարիւրը տեղաւորուած են Ս. Յակոբի վանքին մէջ։ Որոշ թիւով օտարներ ալ այցելած են հայկ. սրբավայրերը։ Հայերու ունեցած իրաւունքները Ս. տեղերուն մէջ հաւասար է Լատիններուն եւ Յոյներուն ունեցածին։ Օտարները հետաքրքրութեամբ դիտած են հայկ. ձեռարուեստի գործեր, հայ ճարտարապետութեան նմոյշներ։

« ՀԱՃԸՆ ՏՈՒՆ»ին բացումը տեղի ունեցած է Պուէնոս Այրէսի մէջ։ Շէնքը գնուած է Պ. Ահարոն Թըլըըմեանի նախաձեռնութեամբ։ Սեւոն եպիսկոպոս շեշտած է թէ «Հաճըն տուն»ը հայապահպանման եւ մշակոյթի կեդրոն մը պէտք է ըլլայ, եւ մատնանշած է ուժերու կեդրոնախոյս դրութեան անպատեհութիւնները, եւ անհրաժեշտութիւնը երկրորդական վարժարանի մը։ Ապա «Դստերք Վարդանանց» երգչախումբը քանի մը երգերով իր մասնակցութիւնը բերած է։

ՊՈԼՍՈՅ Ամերիկեան Ռոպըրթ Գոլէճը, ուր կ՚ուսանին նաեւ հայ երիտասարդներ, համալսարանի մակարդակին բարձրացնելու համար Թրք. կառավարութիւնը ձեռնարկներ կատարած է։ Գոլէճի Ամերիկայի վարչական խորհուրդը ընդունած է առաջարկը։

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ճարտարապետ Ա. Գըլճեան որ ինչպէս գրեցինք «1954ի ճարտարապետ» հռչակուեցաւ Ամերիկայի մէջ, հիմնած է «Գըլճեան Քորբորէյշըն» մը որուն գործունէութիւնը տարածուած է աշխարհի չորս կողմերը, Մ. Արեւելքէն, Հնդկաստան եւ Վէնէզուէլա եւ ունի միլիոնաւոր տոլարի գործունէութիւն։ Շինած է նաւթի զտարաններ, ելեկտր. գործարաններ, հիւսուածեղէնի, կրագիւսի եւայլն։ Գըլճեան 13 անգամ այցելած է Հնդկաստան ուր շինած է 249 հազար քիլովաթնոց ելեկտր. գործարան, արժանանալով վարչապետ Նեհրուի գնահատանքին։ Նկարուած է Նեհրուի հետ։ Գըլճեան հնարած է նաեւ հիւսուածեղէնի նոր մեքենայ մը որ հում նիւթը կ՚առնէ եւ հիւսուածեղէնի կը վերածէ։ Այս մեքենան որ պիտի յեղաշրջէ հիւսուածեղէնի ճարտարարուեստը, ներկայիս կը գործածուի Ճափոնի եւ Գերմանիոյ մէջ։

ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ թատերագիր Ս. Ֆ. Փափազեան իր «Հարսներ»ու կամ «Մարտիրոսամոն»ի թատերգութեան գտած յաջողութենէն քաջալերուելով գրած է «Լորտը եւ ձիապարմանը» որու նիւթը քաղուած է 1750 - 1800ի շրջանի անգլիական պատմութենէն երբ լորտերը բացարձակ տէրն էին իրենց հողերուն եւ ինչքերուն։

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԺԶ.

— Շարունակ բուռն փափաք մը ունեցած եմ Իտալիա երթալու, բայց մասնաւորաբար Ֆլորանս երթալու։ Լաւ ժամանակ անցուցի՞ք այնտեղ, սխորժեցա՞ք։

— Շատ սխորժեցայ, Օր. Պետինկֆիլտ։ Ներեցէք, թղթակցութիւն մը ունիմ Սըր Էօսթէյսի համար, որ ...

Եւ ուժով բռնելով իր վերարկուին թեզանիքէն։

— Ոհ, մի փախչիք, գոչեց, պառաւ կնոջ մը նման, վստահ եմ որ Սըր Էօսթէյս շատ պիտի նեղուի տեսնելով որ զիս առանձին կը ձգէք, երբ ուրիշ մէկը չկայ որուն հետ խօսիմ։ Երբեք չէք սիրեր Ֆլորանսի մասին խօսիլ։ Ոհ, Պ. Փեկէթ, հաւատացած եմ թէ յանցապարտ գաղտնիք մը ունիք։

Բնաւ, Օրիորդ Պետինկֆիլտ, բնաւ երբեք, բսաւ լրջութեամբ։ Շատ հաճոյքով պիտի խօսէի ձեզի այդ մասին, սակայն իրաւ որ շատ մը հեռագիրներ կան, որոնք ...

— Օ, ինչ չնչին պատրուակ, Սըր Էօսթէյսին կ՚ըսեմ թէ ...

Խօսքս չկրցայ շարունակել, խեղճին ջիղերը թուլցած էին։

— Ի՞նչ կ՚ուզէք իմանալ, ըսաւ։

Իր բեկբեկ ձայնը որ կենդանի նահատակի մը չէշտն ունէր, ներքին ծիծաղ մը առթեց ինծի։

— Օ՛, ամէն բան։ Նկարները, ձիթենիները ...

Կանգ առի՝ ինքնամոռաց։

— Անշուշտ իտալերէն կը խօսիք։

— Դժբախտաբար, ոչ մէկ բառ։ Բայց անշուշտ բեռնակիրներուն, ը՛, ը՛, առաջնորդներուն ...

— Անշուշտ, անշուշտ, պատասխանեցի փութով։

Իսկ ո՞րն է ձեր ամէնէն շատ սիրած նկարը։

— Ո՜հ, ը՛, ը՛, Մատոննան ... ը՛ռ, Ռաֆայէլը։

— Սիրելի, հինաւուրց Ֆլորանս, մըրմնջեցի սանթիմանթալ կերպով։ Այնքան նկարչագեղ Արնոյին ափերը։ Ինչ սիրուն գետ է։ Եւ Տիւօմօն, կը յիշէ՞ք Տիւօմօն։

— Անշուշտ, անշուշտ։

— Ուրիշ գեղեցիկ գետ մը, այնպէս չէ՞, ըսի, ըստ բախտի։ Արնոյէն աւելի գեղեցի՞կ է։

— Վստահաբար, այո։

Քաջալերուած փոքրիկ ծուղակիս շնորհիւ ստացած յաջողութենէն՝ աւելի յառաջ գացի։ Կասկածներս արդարացի էին։ Պ. Փեկէթ ինքզինքը կը մատնէր իր արտասանած իւրաքանչիւր բառով։ Մարդը կեանքին մէջ բնաւ Ֆլորանս չէր գտնուած։

Եթէ Ֆլորանս գացած չէր, ուրեմն ո՞ւր էր։ Անգլիա՞ կը գտնուէր արդեօք Միլհաուզի դէպքին ատենը։ Յանդուգն որոշում տալով, ըսի.

— Տարօրինակ բան, կարծէք տեղ մը տեսած եմ ձեզ, բայց սխալած ըլլալու եմ, քանի որ դուք այդ միջոցին Ֆլորանս կը գտնուէիք։ Եւ սակայն ...

Մարդը ուշադրութեամբ քննեց. խուսափողական նայուածք մը կար աչքերուն մէջ։ Եւ լեզուն իր չոր շրթներուն տանելով.

— Ու... ո՞ւր, ու... ո՞ւր, կակազեց։

— Ձեզ գիտեր, արդեօք Մարլոյի՞ մէջ տեսայ։ Մարլոն գիտէ՞ք, հարկաւ, ինչ սխմար եմ, Սըր Էօսթէյսը տուն մը ունի այնտեղ։

Ու զոհս կըկտուր բառերով ներողութիւն խնդրելով վեր ցատկեց ու աներեւութացաւ։

Գիշերը Սիւզանին խցիկը գացի ճառագայթարձակ յուզումով։

— Կը տեսնէք, Սիւզան, բսի եւ ամբողջ պատմութիւնը պատմելէ վերջ եզրակացուցի, — եր մարդը Անգլիա, Մարլօ կը գտնուէր սպանութեան պատահած միջոցին։ Հիմակ ալ դարձեալ կը հաւատա՞ք եւ վստա՞հ էք «գորշ զգեստով մարդուն» յանցապարտութեան մասին։

— Ես միայն մէկ բանի վստահ եմ, յարեց Սիւզան, աչքերու անսպասելի քթթումով մը.

— Ի՞նչ բանի։

— Որ « գորշ զգեստով մարդը » աւելի գեղադէմ է քան խեղճ Պ. Փեկէթը։ Մի բարկանաք, Անն, կ՚ուզէի քիչ մը ձեր հետը իլնալ։

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

րենէրէ ի վեր վարած քաղաքականութեան ճամբուն վրայ, եւ խոր ազդեցութիւն պիտի ունենայ արաբական պետութեանց մէջ, ուր պիտի փափաքին որ «խորհրդային ուխտադնացութիւն» մըն ալ դէպի իրենց երկիրը կատարուի, եւ խորհրդային ուժերը, որոնց ներկայութիւնը այնքան ծանր կը կշռէ, քաշուին իրենց հայրենիքէն:

× Արեւմտ. Գերմանիոյ թէ կառավարական, եւ թէ ընդդիմադիր շրջանակներու մեծ գոհունակութիւն կը յայտնեն Գերմանիոյ չէզոքութեան դէմ Ամերիկայի բռնած դիրքին համար: Ինչպէս դիտէք գերմանական շրջանակները բուռն կերպով ծառայած էին չէզոքացման մը հաւանականութեան դէմ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ հերքեց այն լուրը թէ լրտեսական ցանց մը մէջտեղ հանուած է: Երկրի Ապահովութեան Տնօրէնութեան բացած քննութիւնը յանգած է կեղծ անցագրի մը երեւան հանուելուն:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ յիսուն միլիոն տոլարի նոր վարկ մը բացին Իտալիոյ: Պիտի դրկեն առաւելաբար արմտիքներ:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ վարչապետը, փոխվարչապետը եւ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, — Բուլկանին, Միկոյեան եւ Խրուշչեւ — կը սպասուին այսօր Պելկրատ, թէեւ պաշտօնական ոչ մէկ լուր հրատարակուեցաւ ցարդ իրենց ժամանման թուականին մասին: Կը կարծուի որ Եուկոսլաւիա պիտի մնան մէկ շաբաթ:

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ որոշած է շարք մը ուտեստներու գիները երեքէն տասը առ հարիւր իջեցնել: Սակայն հացը պիտի սղէ, Յունիս մէկէն սկսեալ:

ԱԼՃԵՐԻԱ օգնական ուժեր ղրկելու մասին կառավարութիւնը նոր որոշումներ պիտի առնէ: Թէեւ իր վերջին նիստը յատկացուած է, արտաքին խնդիրներու, սակայն հիւս. Ափրիկէի կացութիւնն ալ պիտի քննուի: Օգնական ուժերու մասին ծրագիր մը ներկայացուցած է ազգ. պաշտպանութեան նախարարը: Կը կարծուի որ Մարոքի, Ալճերիոյ եւ Թունուզի ուժերը պիտի դրուին մէկ հրամանատարութեան տակ: Իսկ Ալճերիոյ ընդհ. կառավարիչը, որ անցեալ շաբաթ նոր զօրասիւներ խնդրած էր, կարգ մը ազրիւրներու համաձայն բարձրացուցած է օգնական ուժերու իր որոշած նախկին թիւը, նոր խնդրագրի մը մէջ:

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հայ. եկեղեցւոյ Պանելօ Քաշանի հայ դպրոցի ամավերջի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ կիրակի 29 Մայիս, ժամը 2·30ին Ֆրանս. աղջկանց վարժարանի «Վօտէ» սրահին մէջ: Երգ, պար, արտասանութիւն եւ տրամախօսութիւն աշակերտներու կողմէ:

Ղեկավարութեամբ՝ ուսուցչուհի Օր. Բերկրուհի ԾԱԼԵԱՆի:

Շրջանի հայութիւնը եւ բոլոր ծնողները կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ այս հանդէսին եւ քաջալերել աշակերտութիւնը եւ կրթական մարմինը:

Մէթրօ.— Պանեէօ, Օթօպիւս թիւ 188, իջնել Ռիւ տ'Արքէօյ:

Կրթ. Մարմին Պանեէօ Քաշանի

Այրի Տիկին Թորոս Եղիազարեան, Տէր եւ Տիկին Սերժ Սալզա եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ֆրանսուա Անտրիվօ եւ զաւակը, Պ. Գրիգոր Կուտլիճեան, Այրի Տիկին Արուսեակ Նազարէթեան, Տէր եւ Տիկին Հայրապետ Եղիազարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Քիւփէլեան եւ զաւակները, Պ. Խաչատուր Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Նիկողոսեան, Տէր եւ Տիկին Վէնսան Տալեան եւ զաւակները, ինչպէս բոլոր պարագաները սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, հօրեղբօր, մօրեղբօր եւ ազգականին՝

ԹՈՐՈՍ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Մայիս 24ին, 53 տարեկանին, իր բնակարանը:

Յուղարկաւորութիւնը այսօր, Հինգշաբթի ժամը 15·45, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ 37ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Այս Շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Թաղապետական սրահին մէջ, 22 ռիւ Վոլթէռ, Ալֆորվիլ:

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէի:

Մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

Կը նախագահէ՝

EDOUARD DEPREUX

Երեսփոխան, նախկին նախարար եւ Սոյի քաղաքապետ: Ներկայութեամբ

RAOUL BLEUSEի

Սէնի խորհրդական, եւ Ալֆորվիլի քաղաքապետ:

Կը խօսի՝ ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին, միջազգային բեմերու հանրածանօթ երգիչ

DARIO MORENO

Օր. Սօնիա Տուտաքեան (դաշնակ), Օր. Շաքէ Պէնկեան (երգ), Պ. Ա. Քիփիկեան (երգ), դաշնակի ընկերակցութեամբ Ա. Մեսումենցի, ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի միացեալ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Գայիշեանի:

Ամբողջ գիշերը պար:

MANUEL PIZARRO

et son ensemble Tango Typique

Մուտք՝ 500 ֆրանք:

Հաղորդ. միջոց.— Շարանթօն էքոլէն առնել թիւ 103 օթօպիւսը եւ իջնել Ռիւ տը լ'Իւնիօն:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Յունիս 5ին:

ԼԻՈՆ

Յունիս 5ին:

Գ. Թաղամասի սրահը:

Կը խօսի Տիկ. Է. ԲԻՒԶԱՆԴ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՄԱՐՍԷՅԼ

29 Մայիս, կիրակի իրիկուն մինչեւ լոյս, Ալհամպրայի սրահին մէջ:

334 Պուլվ. Շավ:

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին, մասնակցութեամբ՝ բոլոր խումբերու, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Կապոյտ Խաչին, Համազգայինին եւ ուրիշ կազմակերպութեանց:

Պատուոյ նախագահութեամբ՝

GASTON DEFERREի

Մարսէյլի քաղաքապետ, նախկին նախարար:

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին՝ ՖՐԱՆՍԻՍ ԼԷՆԱՌ, ԺԱՆ ՄԱՍ, ՄԱՐԻԻՍ ՊՕՃԻ:

ընկեր Ն. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ եւ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին՝ Պ. ԶԱՐԵՀ ԳԱՍԵԱՆ (երգ), Տիկ. Մ. ԵԱՎԷՐ, Օր. Ա. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ եւ Օր. ԱՆԻԹԱ ՍԱՐԳՍԵԱՆ (արտասանութիւն): Նուագ՝ Տիկ. ԷՕԺԷՆԻ ԿԵՐԿԵՐԵԱՆ, Օր. ՍԻՐԶԱՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ:

Եւրոպական պար՝

LYRE BAND

Հայկական պար Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէն Լուի խումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Օր. ԿԷՕՇԿԷՐԵԱՆի:

Մուտքը ազատ է:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ

Նախաձեռնութեամբ Վալանսի եւ Անտոքի կոմիտէներու:

Մասնակցութեամբ Սէն Շամոնի եւ Սէնթ Էթիէնի «Նոր Սերունդ» խումբերու եւ Կ. Խաչի մասնաճիւղերու:

Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին Սէն Շամոնի քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ (Սալ տէ Ֆէթ):

Կը նախագահէ ընկեր ԶԷՔԵԱՆ

Կը խօսի՝ ընկեր Մ. ՄԻՐԶԷ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Հայկական պարեր Սէնթ Էթիէնի Նոր Սերունդի կողմէ, արտասանութիւն Օր. Ա. Ստեփանեանէ, մեներգ Օր. Հ. Ընտրիկեանէ, պար Մարտիրոսեան քոյրերէ (Կրընոպլէն), մեներգ Քէմիքեանէ (Լիոնէն):

Ճոխ պիւֆէ:

ՎԱԼԱՆՍ

Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, պետական թատրոնի շքեղ սրահին մէջ:

Բարձր հովանաւորութեամբ նախկին նախարար Ծեր. Պ. ՄԱՐԻԻՍ ՄՈՒԹԷԻ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի:

Կը նախագահէ ընկեր ՍԻՍԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Ներկայ կ'ըլլայ ընկերվարական կողմը: Խօսք կ'առնեն երեսփոխան Պ. ՇԱՐԹԻԷ Տրոմի նահանգի ծերակուտական՝ Պ. ՊԻՔ Պուր լէ Վալանսի քաղաքապետ՝ Պ. ՎԱՇԷ եւ Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ երիտասարդ սանուհիներու խումբը, ղեկավարութեամբ Օր. Գազանճեանի, խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ հայ ժող. պարերով, հանդէս կուգան տեղւոյս լաւագոյն ուժերը մասնաւոր տարազներով, Հայաստանէն նոր ստացուած ձայնապնակներով:

Մուտքը ազատ է:

ՎԻԷՆ

Մայիս 28ին, ժամը 9ին, քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ (Սալ տէ Ֆէթ)

Բացառիկ պատրաստութեամբ:

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Հ. Յ. Դ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, Կապ. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու, Տարօնի, Վասպուրականի Հայր. Միութեանց:

Կը նախագահէ ընկ. Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱԻՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Կ'արտասանէ Օր. Անահիտ Ստեփանեան (Ս. Էթիէն), կը մեներգէ Ռատիոյի յայտնի հայ երգիչ Ժօրժ Մաս (հայերէն գեղեցիկ երգեր):

Ջանազան խմբերգներ պիտի ըլլան, Նոր Սերունդի սանուհիներէն կազմուած երգչախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ Լեւոնեան վարդապետի:

Մուտքը ազատ է:

ԿԱՐԵՒՈՐ Ծան.— Հանդէսէն յետոյ խնջոյք, նուագախումբ, հայկական եւ ֆրանսական պարեր: Ճոխ պիւֆէ:

Զուարթ մթնոլորտ, անակնկալներ:

ՄԻՋՄԱՍՆԱՃԻՒՂԱՅԻՆ

ՖՈՒԹՊՈԼԻ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ

Կազմակերպուած՝ Լիոն – Տէսին Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ՝ իր դաշտին վրայ (Տէսին):

Մասնակցութեամբ Մարսիլիոյ «Արծիւ» խումբին եւ Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. եւ Բ. խումբերուն:

Այս կիրակի եւ երկուշաբթի: Շահող խումբը կը պարգեւատրուի «Նշան Կէօպէքճեան» բաժակով:

Գնդակին առաջին հարուածը կուտայ յայտնի մարզիկ Լ. Ֆարմանեան:

Կիրակի երեկոյեան ժամը 20·30ին ընտանեկան մեծ պարահանդէս տեղւոյս Թաղապետարանի սրահին մէջ, մասնակցութեամբ ժաք Հարլէմ է սէ Պօյզ, 8 հոգինոց նուագախումբին:

Գիները ժողովրդական:

Կը հրաւիրուի Տէսինի եւ Լիոնի հայութիւնը:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի Հոգեգալուստի տօնի հանդիսաւոր պատարագը պիտի կատարուի բազմաձայն երկսեռ երգչախումբի մասնակցութեամբ:

ՊՐԻՒՍԷԼ

Կրկին անգամ կը խնդրենք որ Ապրիլ 23ին Պրիւսէլէն մեզի երկու հազար ֆր.ի մանտա – քարթ ղրկողը իր անունը եւ հասցէն ստիպողաբար իմացնէ խմբագրութեան:

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՎԱԼՊԱՐԷԼԻ, ՍԷՆ ՄԱՐՍԷԼԻ եւ շրջանի բաժանորդները իրենց վճարումները կրնան ընել Պ. Հայկ Պետիկեանի:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԵՌԱՋԱՅՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Շաւիլի մատրան օծման 21րդ տարեդարձին առթիւ, հանդիսաւոր Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի այս կիրակի:

Երգեցողութիւնները պիտի կատարուին եռաձայն, ղեկավարութեամբ երաժշտապետ Պ. Նշան Սերգոյեանի:

Սկիզբ ժամերգութեան 8·30, Ս. Պատարագ 10:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ն. Պ. Հայ Սպայից Միութիւնը կը հրաւիրէ անխտիր բոլոր Հայերը ներկայ գտնուիլ այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին հոգեհանգստեան պաշտօնին, ի յիշատակ Սարդարաբադի, Բաշաբարանի, Ղարաքիլիսէի եւ ուրիշ հերոսամարտերուն 1918 Մայիսին պատուոյ դաշտը ինկած հայ բանակի սպաներու, ենթասպաներու եւ զինուորներու, որոնք սպարապետ Նազարբէկեանի ընդհանուր հրամանատարութեամբ եւ քաջարի հայ ժողովուրդի միահամուռ ճիգերով պարտութեան մատնեցին դարաւոր թշնամին գերազանց ուժերը եւ փրկեցին մեր Հայրենիքը Սուրբ Աթոռը:

×

Տէր եւ Տիկին Յ. Ճ. Սիրունի, Տէր եւ Տիկին Գ. Ճօլօլեան եւ զաւակները, կը հրաւիրեն ձեզ յառաջիկայ կիրակի, Մայիս 29ին, յետ պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօնին, որ պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ մօր Տիկին Մարիամ Ճօլօլեանի եւ իրենց նահատակ եղբօր, վաղամեռիկ Հայկ Ճօլօլեանի յիշատակին: Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

— ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քատէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քատէի դիմաց:

Կը խօսի Պ. Յակոբ Նազարեան:

Նիւթ՝ «Արդի Հայաստանի տնտեսական կեանքը»: (Բ. մաս):

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ: Մուտքը ազատ է:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

*

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: (Շար. նախորդ ժողովի):

ՄԱՅԻՍ 28ի տօնակատարութեան յանձնախումբի անդամները ժողովի կը հրաւիրուին այս հինգշաբթի ժամը 20·30ին, «Ահարոնեան» ակումբը: Մարսէյլ:

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Սարսէլ, ընկեր Օ. Կարապետեանի բնակարանը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Սեդրակ եւ Ռոպէր Գասպարեաններէ երկու հազարական ֆրանք, Պ. Յակոբ Նիկողոսեանէ երկու հազար, Պ. Յարէթ Յարութիւնեանէ եւ Տէր եւ Տիկին Թօփալեանէ հազարական ֆր., Պ. Պ. Մ. Տէր Գրիգորեանէ եւ Մ. Պապիկեանէ 500ական, ինչպէս նաեւ վիճակահանութեան Պ. Մկրտիչ Քէօհլէեանի միջոցաւ Պէլվիլի կօշկակարներէն՝ Պ. Պ. Պատրիկէ եւ Սահիանէ հինգ զոյգ կօշիկ: Այս առթիւ գոհունակութեամբ կը յայտարարենք, որ մեր պաղութին դոհաբերութեան շնորհիւ յաջողեցանք 40·000 ֆրանքով մասնակցիլ օգափոխութեան կայանի ձեռնարկին:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Մարիցա Մորեան կը փնտռէ իր մօրեղբայրը՝ Յակոբ Զազրեան (Զիլեցի, Տրմելի փողոց): Մօրը անունը Եւա, հօրը անունը Պօղոս:

Իմացնել Պ. Փիէռի, 9 ռիւ Քատէ, Փարիզ (9):

Imp. ARAXES. 46, rue Richer. PARIS 9e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 27 ՄԱՅԻՍ • VENDREDI 27 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7684 31e ANNEE | խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3095

ԱՀԱԶԱՏԱՓԱՐԷԶԸ

*

Սակաւաթիւ գործողներու մօտ, ամէն տեղ, կան սաւսար թիւով դժգոհներ եւ յուսահատներ եւս, որոնք կը տրտնջան միշտ, թէ ամէն ասպարէզ գոցուած է իրենց առջեւ, եւ թէ իրենց ուժերէն չուզեր օգտուիլ շրջապատը :

Յաւիտենական դժգոհները ասոնք :

Կամ պատրուակներ գտնող տրտնջողները, որոնք ոչ մէկ շինարար գործի ընդունակ են :

Ընդունակ չեն անոր համար, որ իրենց կը պակսի նախ՝ համեստութիւնը, եւ յետոյ՝ զոհաբերութեան ոգին :

Համեստ չեն, վասնզի յաճախ կը գտնեն իրենց պատրաստութեան եւ դիրքին անհամապատասխան իրենց առաջարկուած որեւէ գործ, զոհաբերութեան ոգիէ զուրկ են, որովհետեւ աւելի շահագրգռուած են ստանձնելիք գործէն իրենց վերապահուած փառքով :

Ինքզինքնին անսխալական եւ անթերի կարծող այս խիկարները, եթէ պատահի որ յօժարէին պահ մը աշխատիլ որեւէ գործի մէջ, պիտի ընէին աւելի մեծ սըխալներ ու թերիներ քան անոնք, որոնց գործին ծուռ աչքով եւ խեթիւ կը նային իրենք :

Իրենց շրթներուն վրայ անպակաս է միշտ տրտունջը, թէ գործունէութեան ամէն ասպարէզ փակուած է իրենց առջեւ :

Կը տրտնջան թէ նկատի չեն առներ զիրենք ու կ'ամլանան իրենց ուժերը :

Ունկնդիրներ, եթէ չեն ճանչնար զիրենք, այնպէս կը կարծեն, թէ մեծ անդարութիւն եղած է անոնց եւ թէ ազգը պիտի կրնար առաւելագոյնս օգտուիլ իրենց ուժերէն, եթէ գործի ասպարէզներ չփակուէին անոնց առջեւ :

Իրողութիւնը ուրիշ է սակայն :

Այնքան լայն է մեր աշխարհը եւ գործել ուզողին կամ կամեցողին համար այնքան բազմաթիւ են գործերը, որ իրենց դանդաղը կը մնայ պարզ բամբասանք :

Ի՞նչ կ'ուզեն այս մարդիկը :

Գրե՞լ :

Ահաւասիկ տասնեակներով թերթեր ու տպարաններ ամէն կողմ :

Եթէ վիպասան են կամ բանաստեղծ, թատերագիր կամ քննադատ, ոչ ոք կապած է իրենց ձեռքերը : Թող նստին, պատրաստեն իրենց նախասիրութեան վերաբերեալ խնամուած գործեր, ու ապահովաբար պիտի գտնուին թերթեր կամ հրատարակչականներ որ պիտի ուզեն տեղ տալ իրենց :

Եթէ հասարակական գործիչ են, լայն պատրաստութեամբ ու բանիլ զօրութեամբ տոգորուած Ոսկեբերան, անկասկած չէզոք հասարակութիւնը պիտի ուզէ լսել զիրենք ու օգտուիլ իրենց առհարներէն :

Եթէ քաղաքագէտ դէմքեր են ու լայն պատրաստութեան տէր անձեր, մի մտահոգուիք, եթէ Հայերս ըլլանք ժլատ եւ անտարբեր, օտարներ խունկով ու մոմով այցի պիտի գան իրենց, պիտի գտնեն իրենց հետքը ու տան համապատասխան յարգանքը իրենց :

Ի՞նչ կ'ուզեն այս մարդիկ ուրեմն :

Գործել մեր իրականութեան մէ՞ջ :

Միշտ գոց դուռներ պիտի գտնուին որոշ պաշտօնատարներու առջեւ, որովհետեւ տարբեր աշխարհահայեացք ունին անոնք, ու կը պատկանին քաղաքական հակոտնեայ շահերով ու տեսակէտներով կազմակերպութեանց :

Ասիկա չի նշանակեր, սակայն, թէ անոնք գրելու, խօսելու, գործելու, երգելու կամ հասարակական գործերու իրենց մասնակցութիւնը բերելու առիթներ չունին :

Նման պատրուակներ սեղծող յաւիտենական դժգոհներ կը նմանին այն հարուստներուն, որոնք իրենց ոսկիները ամուր կը պահեն, ու կը գտնեն չարունակ պատրուակ մը բարեգործութենէ խուսափելու համար :

Մեր մէջ առաջին ատեղծանի մանկավարժական հեղինակութիւն մըն էր Լեւոն Շանթ, բայց ան հաճոյքով ուսուցիչ դարձաւ Աղեքսանդրիոյ մէջ, Նիկոլ Աղբալեանի տնօրէնութեամբ գործող Պօղոսեան վարժարանի մէջ, ու փոխադարձ, առաջին պատասխանատու տնօրէնը մնաց միշտ Լեւոն Շանթ, որուն գործակցեցաւ մինչեւ իր վերջին շունչը Նիկոլ Աղբալեան, ճեմարանին մէջ :

Մեծութեանց համար պաշտօնները չեն կարեւոր, այլ անոնց մէջ իրենց ցոյց տալիք ձեռնհասութիւնն ու նուիրումը :

Անոնք որ դիրքի եւ պաշտօնի փառասիրութենէն կը տառապին, պիտի մնան միշտ արհամարհուած՝ զանգուածի մը կողմէ, որ տարին տասներկու ամիս կը տեսնէ դատարկապորտի իրենց յածումները եւ ուրիշներ նսեմացնելու նպատակով վայրերան իրենց չարախօսութիւնները :

Դժգոհներու փաղանգ մը աւերներ կը գործէ ամէն կողմ, պառակտիչ եւ նենգամիտ իր կեցուածքով :

Ան հասարակաց շահը չէ որ նկատի ունի, այլ իր փառքը եւ իր կիրքը :

Գո՞րծ կամ աշխատա՞նք կ'ուզեն, ահա ասպարէզ, հազար տեսակ գործի եւ ադաղակող աշխատանքներու : Թող առաջ նետուին ու ցոյց տան իրենց թաքուն մնացած տաղանդը որուն մասին շատ կը խօսին իրենք, բայց որ կը մնայ ծանօթ՝ փորձաքարը եւ կշիռը իրենց ձեռքը ունեցող մարդոց համար :

Ահա ասպարէզ, վերջապէս, թող մտնեն արշաւի անոնք որ կը կարծեն թէ տոկուն ոտքեր ունին, ու մաքլխտրոսական միտք :

ԱՐՄԷՆԻԱ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

●

ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ԱԼՃԵՐԻԱ ՄԵԿՆԵՑԱՒ

Մինչ ֆրանքօ-թունուզական բանակցութիւնները յաջողութեան ճամբուն ծայրին հասած են, եւ զանազան համաձայնութեանց (տնտեսական, մշակութային, վարչական եւն.) վերջնական խմբագրութիւնները կատարուելէն ետք մէկ ժամէն միւսը Փարիզ կը սպասուի Թունուզի վարչապետ Թահիր Պէն Ամարը ստորագրութեան համար, խռովայոյզ վիճակը միշտ կը շարունակուի Ալճերիոյ եւ Մարոքի մէջ : Բախումներ եւ ահաբեկումներ : Մանաւանդ Ալճերիոյ մէջ ուր առջի օր շրջանային կառավարիչ մը սպաննուեցաւ իր մէկ ճամբորդութեան ընթացքին : Դիակը, ինչպէս նաեւ իրեն ընկերացող սպային եւ տեղացի չորս զինուորներուն խոշտանգուած մարմինները, գտնուեցան երէկ առաւօտ այրուած ինքնաշարժներուն քով : Կը կարծուի որ յարձակում կրած են «օրէնքէ դուրս» կարեւոր խումբի մը կողմէ : Իսկ Քազապլանքայի փաշան, «շրջուն վաճառորդներու»ն քաղաքէն հեռացուելու հրամանը ստորագրեց, որպէսզի վերադառնան իրենց տեղերը : Ասոնց մէջ ապրած էին ահաբեկիչներ, որոնք պատասխանատու կը նկատուին վերջին միջադէպերուն :

Ամէն օր յարձակում, ահաբեկում, կամ խոշտանգում, կ'արձանագրուին Քազապլանքայի մէջ : Հրապարակի մը վրայ նետուած ռումբի մը զոհ գացին գաղութական երկու մանուկներ :

Կառավարութիւնը, որ ինչպէս հաղորդած էինք նոր միջոցներ ձեռք առած էր, այժմ ապառողական դիրքի մը մէջ պիտի մնայ ուրիշ որոշումներ տալէ առաջ, ըսպասելով որ ներքին նախարարը իր Հիւս. Ափրիկէ կատարած քննական պտոյտէն վերադառնայ : Արդարեւ Պ. Պուրկէս-Մոնուրի մեկնեցաւ երէկ առաւօտ Ալճերիա ուր պիտի տեսնուի ընդհ. կառավարիչ Սուսթէլի հետ : Այս վերջինը յայտնած էր չորեքշաբթի օր ճառի մը մէջ թէ ամէն միջոց ի գործ պիտի դրուէր ըմբոստութիւնը ջախջախելու եւ կարգը հաստատելու համար Ալճերիոյ մէջ : «Կառավարութեան համար անտանելի է հանդուրժել այս խըռովութիւնները» երբ գիտէ թէ օտարներէ կուգայ դրդումը : Յետոյ, կառավարիչը կոչ կ'ընէ ժողովուրդին որ օժանդակէ կարգը պահպանող ուժերու ճիգերուն :

× Կը կարծուի որ ներքին նախարարը պիտի վերադառնայ գալ շաբաթ, կացութիւնը պարզող փաստաթուղթերու կարեւոր տրցակով մը, որ պիտի նպաստէ խնդրին խոր վերլուծման, կառավարութեան կողմէ : Որմէ ետք՝ կը սպասուին տրակոնական միջոցներ, կարգը հաստատելու համար : Անշուշտ կառավարական շրջանակներու ակնոցով զինուորական գործողութիւնները չեն որ վերջնական լուծում մը պիտի բերեն, եւ զուգահեռաբար պէտք է արագացնել բարեփոխման ծրագիրները :

×

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ պիտի գումարուի «Միջին Արեւելքի տնտեսական համագործակցութեան» մասին խորհրդաժողով մը : Սէուտական Արաբիա մերժած է մասնակցիլ, իբրեւ բողոք Թուրքեւիրաքեան դաշնագրին, եւ այդ մասին Լիբանանի բռնած դիրքին դէմ :

ԱՆԳԼԻԱՑԻՔ Կ'ԸՆՏՐԵՆ

●

Երէկ առաւօտ, Անգլիոյ խորհրդարանային ընտրութիւնները սկսան : Արդիւնքներու մասին վերջնական ցուցմունք մը կարելի չէ ունենալ այս իրիկունէ առաջ : Երէկ անգլիական անթելը լրատուութեան բացառիկ յայտագիր մը որդեգրած էր, մօտ 70 ձայնասփռում աւելի, տակաւ առ տակաւ արդիւնքները հաղորդելու : Սակայն դեռ չէ պարզուած ընդհանուր պատկերը :

Նախորդ խորհրդարանը կը բաղկանար 625 երեսփոխանէ, որոնցմէ 321ը պահպանողական, 275ը աշխատաւորական, 6ը ազատական եւ երեքը իրլանտական կուսակցութենէն : Նոր խորհրդարանը պիտի ունենայ 650 անդամ :

Ինչպէս հաղորդած էինք, իրազեկները պահպանողականներու յաղթանակը գրեթէ ապահով կը նկատէին : Նոյն կարծիքը կը տիրէ արդիւնքներու հրատարակումէն անմիջապէս առաջ ալ, հակառակ աշխատաւորական կուսակցութեան վերջին պահու մէկ որոշ յառաջխաղացին, պարագլուխներէն Պիվէնի ճառին իբր արդիւնք : Աշխատաւորականներու «անառակ որդին» բուռն յարձակում մը ընելով պահպանողականներուն դէմ ձաղկեց անոնց «միջազգային բանակցութիւններու» մասին «իրենք, իրենց տուած հովերը», ընտրական նպատակներով : Յետոյ վեր հանեց իր կուսակցութեան ընկերային ծըրագիրը :

Սակայն ինչպէս ըսինք, ցնոր տնօրինութիւն, կը կարծուի որ ապագայ խորհրդարանը պահպանողական լայն մեծամասնութիւն մը պիտի ունենայ, եթէ ձեռնպահներու թիւը շատ բարձր չըլլայ, ինչ որ կրնայ անակնկալ արդիւնքներ յառաջ բերել : Թէեւ ենթադրութիւնները պահպանողականներուն կուտան 52 առ հարիւր իսկ աշխատաւորականներուն՝ 47 առ հարիւր ձայն :

Առաջին անգամ պիտի հրատարակուին մեծ քաղաքներու քուէարկութեան արդիւնքները. հեռաւոր շրջաններու ցանկերը կը սպասուին մինչեւ վաղը առաւօտ :

ԽՈՐՀ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ՊԵԼԿՐԱՏԻ ՄԷՋ

★

Ինչպէս սովորութիւն է խորհրդային աշխարհին մէջ, պաշտօնական ոչ մէկ զեկոյց մանրամասնութիւններ կուտայ Մոսկուայի ղեկավարներու ճամբորդութեանց մասին : Երէկ երեկոյեան կը սպասուէին Պելկրատ, ըստ տրուած տեղեկութեանց, Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը Խրուշչեւ, վարչապետը Մար. Բուլկանին, եւ փոխ վարչապետը Անաստաս Միկոյեան : Եւ դեռ ոչ մէկ տեղեկութիւն թէ հասա՞ծ են թէ ոչ ... Ուրեմն այս մասին միշտ ենթադրութիւններ եւ շարք մըն ալ յատկանշական իրողութիւններ կը տիրեն տակաւին :

Այսպէս, Պելկրատէն հասած տեղեկութեանց համաձայն, օդային տեւական երթեւեկ մը գոյութիւն ունի Մոսկուայի եւ Պելկրատի միջեւ, մինչ խորհրդային դեսպանատան ինքնաշարժները արագօրէն կը սուրան օդակայանէն մինչեւ դեսպանատուն, ժողովուրդին մեծ հետաքրքրութեան առարկայ դառնալով :

Մեծ շուքով պիտի ընդունուէր պատուիրակութիւնը, նախագահ Թիթոյի կողմէ անձամբ : Խրուշչեւ եւ Բուլկանին, ըստ կարգ մը աղբիւրներու պիտի մնան թագաւորական նախկին պալատին մէջ, իսկ Միկոյեան, խորհրդային դեսպանատան մէջ :

Արդէն Պելկրատի փողոցները դրօշազարդուած են խորհրդային եւ Եուկոսլաւ գոյներով : Մասնաւոր կոչ մը ուղղուած է ժողովուրդին որ «Եուկոսլաւիոյ հիւրերը մեծ պատիւներով ընդունին» :

× Առջի օր Պելկրատ խրախճանքի մէջ էր, Թիթոյի 63րդ տարեդարձին տօնակատարութեանց առթիւ :

× Կարգ մը շշուկներու համաձայն Խրուշչեւ Պելկրատ կը գտնուի արդէն, գաղտնի, շաբթուան սկիզբէն ի վեր :

× Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, խորհրդային պատուիրակութիւնը, խորհրդային վեց օդանաւերու միջոցաւ հասած է արդէն Պելկրատ :

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ

Թէեւ Աշխատաւորական Ընդհ. Դաշնակցութիւնը գործադուլ մը որոշած էր չորեքշաբթի օր, Փարիզի փոխադրական միջոցներու աշխատաւորութեան համար, սակայն ձեռնարկը մեծ յաջողութիւն չունեցաւ : «Բանուորական Ուժը» (ընկերվարական) եւ Կաթոլիկ Արհեստակցականը դէմ արտայայտուած էին : Միայն Օթոպիւսներու հարիւրին յիսունը չբանեցաւ :

Իսկ երէկ, «Գրքի արհեստակցականը» (Աշխատաւորական ընդհ. Դաշնակցութենէն) 24 ժամուան գործադուլ մը հռչակած ըլլալով, Ֆրանսայի օրաթերթերը լոյս չտեսան : Փարիզի մէջ հրատարակուեցաւ միայն «Փոփիւլէր»ը : Իսկ Սթրազպուրկի, Բորտոյի, Միւլհուզի եւ Մարսէյլի արհեստակցականները չհետեւեցան գործադուլին : «Բանուորական Ուժը» եւ Կաթոլիկ Արհեստակցականը բողոքեցին այս գործադուլին դէմ :

×

ԱԶԳ. ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ նախարար Զօր. Քէօնիկի մշակած ծրագիրը ընդունուեցաւ նախարարաց խորհուրդին կողմէ : Ինչպէս հաղորդած էինք, ծրագիրը կը վերաբերի ազգ. պաշտպանութեան վերակազմութեան եւ բարեփոխման :

× Վարչապետը եւ պաշտ. նախարարը ներկայացուցին այս ծրագիրը խորհրդարանի պաշտպանութեան յանձնաժողովին : Սակայն այս վերջինը մերժեց զայն, չորսի դէմ քսան ձայնով, ի նպաստ իր մշակած ծրագրին : Խորհրդարանին կը մնայ վերջնական որոշումը :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕԳՈՍՏԱՓԱՌ
ՄՇԱԿՈՅԹՆ ՀԱՅՈՑ

Գ.

Այս տեսութիւններէն ետք, այս խորհրդածութիւններէն ետք, կը մնայ յայտարարել հպարտօրէն.—

Զրկուած՝ մեր պատմական սեփականութիւններէն, զրկուած՝ մեր անհատական հարստութիւններէն, եթէ կ'ապրինք օտար երկիրներու մէջ, ուր չէի՞նք երբեք մենք մեր մեղքով, աղքատ Ղազարոսներ չենք, մուրացկան բազմութիւններ չենք, թափառաշրջիկ ժողովուրդ չենք, որպէսզի գութ հայցենք կամ օգնութիւն: Մեր հողին մեռաղը՝ ա՛յնքան թանկագին է եւ ազնիւ՝ որքան աշխարհի ամենամեծ ազգին հողին մեռաղը: Համոզումով կ'ըսեմ ձեզի, սիրելի՛ հայրենակիցներ, համոզումով եւ վստահութեամբ թէ մեծ ազգերը պիտի չկարենային ստեղծել ինչ որ ստեղծեցինք մենք՝ զրկուած մեր հողերէն, խաղաղ ապրելու եւ աշխատելու պայմաններէն: Ու նման դժնդակ պայմաններու մէջ ստեղծագործող ժողովուրդ մը, ինչպէս է հայ ժողովուրդը, կրնայ դեռ աւելի՛ն տալ խաղաղ պայմաններու մէջ եւ իր հողերուն վրայ:

Ահաւասիկ այս խօսքը ըսելու համար եկած եմ Փարիզէն: Այս խօսքը ըսելու եւ կրկնելու համար, դեռ պատրաստ եմ երթալու ո՛ր աշխարհագրական տեղը որ ըլլայ, ապացուցանելու համար փաստերով, դէպքերով, պատմութեամբ:

Բայց մինչեւ այստեղ՝ խօսեցանք երէկուան մասին:

Իսկ այսօրուա՞ն մասին:

Խօսեցայ նախ երէկուան մասին, քանդելու համար ստորադասութիւնը, որ աւերներ կը գործէ հոգիներու մէջ: Այսօրը պէտք է դիտել ու քննել ստորադասութենէ բուժուած հոգիով:

Արդ, սիրելի հայրենակիցներ, տեսէք թէ ի՛նչպէս կը ներկայանայ մեր այսօրը.

— Կայ Հայաստան մը, անդին, մեր պատմական հողերուն մէկ մասին վրայ: Անշուշտ կ'երջանկանա՛մ դիտելով այդ կոտորակ Հայաստանին շինարարական եւ ակադեմական նուաճումները: Ջրանցքներուն եւ փարթամ շէնքերուն չափ պարծանք կը պատճառեն ինծ հայ ակադեմականներու հրատարակութիւնները, ինչպէս եւ նոր բանաստեղծներուն լեզուին գերազանցութիւնը հիներուն վրայ: Ձեմ հետաքրքրուիր Հայաստանի քաղաքական դրնով, — կը խոստովանիմ որ խելքս չի հասնիր, բայց դիտեմ թէ ուրիշին խելքն ալ չի հասնիր: Կան բաներ, որոնք ժամանակն է որ պիտի պայծառացնէ, դիւրացնէ, ասպը քարէն պիտի զատէ:

Կայ նաեւ հայկական արտասահման մը, — այսինքն հայութիւն մը որ դուրս նետուած է իր պատմական հողերէն: Բայց հրճուա՛նք է ինծ դիտել որ կ'աճի ու կը զարգանայ այս Հայութիւնը նոյն այնպէս ինչպէս եթէ ապրէր իր հողերուն վրայ,

— հրա՛շք է անշուշտ: Կ'երջանկանա՛մ՝ դիտելով հայ լեզուին գերազանցութիւնը նախորդ սերունդներու լեզուին վրայ, կ'երջանկանա՛մ՝ դիտելով հայ դպրոցներու աշխատանքը եւ հայ մամուլին նուաճումները Արեւելքի մէջ:

Ուստի կ'առնեմ երկու իրականութիւնները, մէկը միւսէն անկախ՝ դէպքերու բերումով: Այս երկու իրականութեանց կուտամ, առանձին, առանձին, նո՛յն կշիռը, նո՛յն ծանրութիւնը: Մասնաւէտ չեմ արդի Հայաստանի իրականութեան, որովհետեւ կ'ապրիմ այդ Հայաստանէն դուրս, անոր ճակատագրին պատասխանատուութիւնները բաժնելու պայմաններէն հեռու: Բայց մասնագէտ եմ հայկական արտասահմանի իրականութեան, գրչի վրայ տալու ատեն հաւատացեալ մը անոր կատարելիք առաքելութեան, վասնզի կ'ապրիմ այդ Հայութեան ծոցին մէջ, իմ մտաւորական կարողութիւնովս բախտակից:

Եւ հիմա թոյլ տուէք ինծ ըսել իբրեւ մասնագէտ թէ կարելի է պահել պահպանել արտասահմանի Հայութիւնը:

Նախ ճշդում մը.— Խօսք մը չէ պահել պահպանել Հայութիւնը արտասահմանի մէջ յաւիտեան: Մենք կ'ուզենք պահպանել արտասահմանի Հայութիւնը մինչեւ այն օրը՝ երբ պիտի ստեղծուին բախտաւոր պայմաններ, իր հայրենի հողերուն վրայ առաջնորդելու համար զայն, Հրեաներուն ձեւով: Ուրեմն, ոչ մէկ թիւրիմացութիւն ձախէն կամ աջէն: Այս ճշդումէն ետք՝ կ'աւելցնեմ.— Ձե՛նք կրնար պահանջել արեւմտեան Հայաստանի վրայ մեր պատմական իրաւունքները՝ երբ գոյութիւն չունի արեւմտեան Հայաստանի Հայութիւնը:

Այս հաստատումները ընելէ ետք, այժմ գանք հարցին թէ ի՛նչպէս կարելի է հայ պահել Հայութիւնը արտասահմանի մէջ:

Սիրելի հայրենակիցներ, մէկ ժամը բաւական չէ ինծ՝ բացատրելու համար թէ ի՛նչ է ժամանակը: Ժամանակը այն ուժն է որ կը փոխէ բառերուն իմաստը, յաճախ կարմիր գդակ կ'անցընէ բառերուն գլխուն՝ ինչպէս կ'ըսէր Վիքթոր Հիւկօ, կը զօրացնէ կամ կը տկարացնէ գաղափարներուն ուժը, կը սրէ կամ կը բթացնէ միտքերը: Ժամանակը երբեմն կը մտնէ մարդոց հոգիներուն մէջ դողի պէս զաղտագողի, ժամացոյց մը կը զետեղէ այնտեղ: Կան որ սուր լսողութիւն մը ունին, կը լսեն թիք-թաքը, կան որ խուլ են հոգեպէս եւ ոչինչ կը լսեն: Ես կը լսեմ թիք թաքը, ես կը զգամ ժամանակին ներկայութիւնը հոգւոյս մէջ: Հոգեկան իմ ժամացոյցս ինծի յաճախ կը յիշեցնէ թէ հայրենիքի, հողի երկրային սահմաններու մասին սխալ է մտածել այսօր այնպէս ինչպէս կը մտածէին մեր հայրերը երէկ: Այժմ գոյութիւն չունին ազգեր, որ պատ քաշած են իրենց շուրջ (Նասխոն միւռէ): Կարելի չէ պատ քաշել, անանցանելի սահմաններ նշանակել, — քաղաքակրթութիւնը կ'անցնի կը թափանցէ ամէն

ՄԱՅԻՍ 28Ը

*

Մայիս 28: Դարաւոր նահատակ Հայութեան մեծ երազի իրականացման օրն է, անոր նուիրական յոյզերու, անոր մարտական կորովի, հետաքանչ ընդվզումներու արդասիքն է:

Թշնամին անսաստուած, արիւնարբու բորենի մը դարձած՝ անխղճօրէն կը բզկտէր իր զոհերը, սպաննելով եւ ցեղի լաւագոյնները առեւանգելով: Աւոտվ աւելի բորբոքեց կարօտը ազատութեան հայ քաջի հոգիին մէջ, եւ դարձուց զայն փետայի:

Ցեղային հրաժեշտ տուաւ աշխարհի բոլոր վայելքներուն, ուրացաւ իր կանաչ արեւը, թողուց իր տունն ու տեղը, իր լուցքն ու գութանը, եւ արօրի տեղ գրկելով հրացան, նետուեցաւ ազատութեան փոթորիկին մէջ: Մութ քարայրը ընտրեց իբրեւ հանգստարան, եւ անտառի խորերը իբրեւ օթեւան: Սիրով դիմադրեց տարերային հարուածներուն, ձմեռնուան բուք ու բորանին ու ամառուան տաք ու տօթին, յաճախ ծարաւ, եւ միշտ անօթի, ու ենթակայ վտանգի մատնութեան:

Ան՝ կսկիծը սրտին, ականատես եղաւ հայ ժողովուրդի անպատմելի տառապանքին, ու անոր դարաւոր հարստութեան փճացման: Ահա այս աղաղակող ա-

նդարդարութիւնները խորտակեցին անոր ամբողջ էութիւնը եւ ազդեցին անոր քանիցս վիրաւորուած սրտին: Ան պարզեց թեւերը, լարեց հրացանը եւ մտաւ մարտի դաշտը, հայ ժողովուրդի ազատութեան սրբազան սեղանին անդրանիկ զոհը դառնալու:

Դաշտը՝ արիւնոտ ու ճակատամարտը՝ կսկծալի եւ կռիւը անհաւասար, մէկը յիսունի դէմ: Բայց ան ունէր վրէժ իր այրած սրտին մէջ եւ կարօտի անկատար փափաքներ իր բոցավառ աչքերուն մէջ: Ան ունէր մէկ նշանաբան.— «Թող մեռնի Հայ, որ ապրի Հայ»:

Ու պատմութիւնը կ'ըսէ.—

«Ան այդ քաջութիւնը ուրիշէն փոխ չառաւ, ինքը շատ շատերուն փոխ տուաւ»: Ու, հայութեան գերեզման փորող, թուրանիզմ երազող Վէհիպ եւ Խալիլ փաշաները հայ քաջերու անզուգական զրոհներու մէջ տեսան հայութեան յարութիւնը: Խոստովանեցան Արարատեան առիւծներու հերոսութիւնը, եւ ճանչցան Հայաստանի հանրապետութիւնը 1918 Մայիս 28ին: Աշխարհի մեծ ու պզտիկ պետութիւններէն առաջ, թուրք կառավարութիւնն էր որ Հայաստան ճանչցաւ իբրեւ անկախ պետութիւն եւ Պաթումի մէջ կնքեց անոր հետ առաջին դաշնագիրը: Մայիս 28 հայութեան դարերու արիւնոտ պատմութեան մշուշի մէջէն ցոլացող լուսատու աստղն է: Հայութեան երկունքի հրաշափառ խորհրդանիշը, մեր ազատութեան ինչպէս եւ մեր նահատակներու երազներուն պսակումը:

Փառք Մայիս 28ին, եւ յարգանք անոր շուքին տակ իյնող անհամար զոհերուն:

Վիէն ՄԱՐԳԱՐ ԲԱՐԽԵԱՆ

արդելք:

Արդ, ես Ժիւլ Վէռն չեմ, բայց առանց ուզելու մարգարէանալ՝ ձեզի կ'ըսեմ թէ պիտի գայ օրը, ուշ չէ, երբ ձեր սենեակին մէջ ելեկտրական կոճակը պիտի դարձնէք ու պատին վրայ պիտի տեսնէք Երեւանի համալսարանի փրոֆէսէօրը որ պիտի խօսի եւ դուք ալ մտիկ պիտի ընէք, կամ Երեւանի երգչուհին, որ պիտի երգէ եւ դուք ալ մտիկ պիտի ընէք: Այդ ձեւով Հայաստանը պիտի փոխադրուի ձեր սենեակին մէջ իր ամբողջական կեանքով եւ ներկայութեամբ, եթէ դուք գտնուիք Աթէնք կամ... Հոնոլուլու:

Ես երկա՛ր գրեր ու խօսեր եմ այն արդիական միջոցներուն մասին, որոնք պիտի արդիլեն ձուլումը: Ձեմ ուզեր կրկնել, առանձին դասախօսութեան նիւթ է ներկայացնել բոլոր այդ կարելիութիւնները, կը կրկնեմ, վաղը պէտք պիտի չունենանք հայերէնի ուսուցիչ փնտռելու, ո՛ր ուսուցիչը որ ուզէք՝ պիտի կրնայ հաստատել իր ներկայութիւնը ձեր սենեակին մէջ, շնորհիւ գիտութեան վերջին նուաճումներուն:

Կ'ապրինք հրաշքներու դարին մէջ, նոր հրաշքներու, որոնք քաղաքակրթութեան ուղին պիտի ընդլայնեն, տարածեն եւ երկարեն, զարմացնելով ամէնէն անտարբերը, անհաւատը եւ յոռետեսը:

Այն ատեն պիտի հարցնէք.— Ձու-լո՞ւմ, ի՞նչ բան է այդ խառնաշփոթը:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ նախագահը, Պ. Քոթի ստացաւ «Ամերիկեան Լեգէոնի» ոսկեայ շքանշանը:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ արտաքին նախարարը, իր Փեքին այցէն ետք, պիտի երթայ Անգլիա եւ Ամերիկա, Չինաստանի վարչապետին հետ իր տեսակցութեանց արդիւնքը հաղորդելու: Ինչպէս գիտէք, Հնդկաստան կը ձգտի յաջողցնել Չինաստան-Ամերիկա համաժողով մը, Ֆորմոզայի մասին:

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ պաշտօնական շրջանակները կը յայտնեն թէ Եուկոսլաւիա որքան իր չէզոքութեան, նոյնքան ալ Գերմանիոյ չէզոքութեան դէմ է:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ փոխ-վարչապետներէն Քականովիչ, նշանակուեցաւ նախարարաց խորհուրդին «Պետական Ցանձնաժողովի» նախագահ: Այս յանձնաժողովը, որ ստեղծուեցաւ Գերագոյն Խորհուրդի առջի օրուան որոշումով, պիտի զբաղի «աշխատանքի եւ թոշակներու խնդիրներով»: Ցայտնի չէ թէ Քականովիչ միշտ պիտի պահէ՞ փոխ-վարչապետութիւնը:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՅ – ԹԱԹԱՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐԸ
(50ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

●

«Ճիշդ է որ Նաւթարդիւնաբերութեան մեքենացման զարգացման շատ է նպաստել շուէտացի Նոբելը, սակայն ոչ մի Նոբէլ չէր գար Բագու եւ Բագուի նաւթային գործերով զբաղուիլ եթէ հայ Միրզայեանները, Ծատուրեանները, Արամեանները, եղբ. Բուդաղեանները, Ամիրեանները, Մանթաշեանները, Տէր Ակոբովները ... եւ Արարատ, Մասիս, Արշալոյս, Մշակ, Արամազդ, Սիւնիք եւ մեծ ու փոքր այլ ընկերութիւններ, ինչպէս եւ բազմաթիւ ձեռներէց Հայեր տասնեակ տարիներ առաջ ձեռնարկած չլինէին այդ կարեւոր գործին:

«Իսկ ինչ վերաբերում է մեքենայացման, այդ գործը վերջ ի վերջոյ պիտի զարգանար, որովհետեւ արդէն հրապարակ էին եկել բազմաթիւ կրթուած եւ պատրաստուած երիտասարդ հայ մասնագէտներ, որոնք գալով Բագու, եռանդով փարեցան նաւթային արդիւնաբերութեան եւ շարունակեցին իրենց հայրերի գործը:

«Շնորհիւ այդ աշխատանքների էր, որ պետական գանձարանը ամէն տարի մտնում էր հարիւրաւոր միլիոններ, եւ Կովկասի, Ռուսաստանի, մանաւանդ Վոլգայի ափերի աշխատաւորութիւնը, ինչպէս եւ տասնեակ հազարաւոր պարսիկ գիւղացիները դուրս եկան իրենց թշուառ ու քաղցած վիճակից:

«Դժբախտաբար, Հայերի ցուցադրած այդ ձեւի աշխատանքները, փոխանակ գոհունակութեան եւ քաջալերանքի, ունեցան եւ իրենց բացասական արդիւնքը..

«Ռուս կառավարութիւնը, որ միշտ էլ մնաց միապետական – ֆէօդալական կարգերի պաշտպան, խեթ աչքով էր նայում այս նորածիլ առեւտրա – արդիւնաբերողներին, որոնք ակամայից մրցութեան էին ելած արդէն քայքայուող եւ մեռնող ազնուականութեան հետ, խեթ աչքով եւ նախանձով էին նայում եւ Հայերի հարեւան ժողովուրդները: Հայերի այս բացառիկ առաւելութիւնների պատճառով, եւ պետական այն սեղմումները, որոնք գործադրւում էին Հայերի դէմ, յաճախ քաջալերանք էին գտնում եւ Կովկասի միւս ժողովուրդների կողմից, մասամբ արգելինք Հայերի այսքան հեռանկարային եւ յամառ աշխատանքների առեւտրաարդիւնաբերական ասպարէզի մէջ:

«Երբ ռուս կառավարութեան եւ Հայերի միջեւ դժգոհութիւնները զարգացան Հայ եկեղեցական կալուածները բռնի գրաւման ժամանակ, Գանձակի նահանգի թաթար բեգերից մի պատգամաւորութիւն ներկայանալով Կովկասի փոխարքայ Գոլիցինին, իր պատրաստակամութիւնը յայտնեց ամէն կերպ աջակցելու կառավարութեան «ապստամբ» Հայերին ճնշելու համար:

«Գանձակի փոխ – նահանգապետ Անդրէեւը հրաւիրելով մի շարք թաթար բեգեր, խորհրդակցում է թէ ինչպէս զէնքի ուժով կարելի կը լինի ճնշել Հայերին»:

Ռուսաստանի յեղափոխական շարժումը, որ 1904 թ. ռուս ճափոնական պատերազմին, ռուս բանակի կրած ծանր պարտութեան հետեւանքով, աւելի վտանգաւոր չափերի հասաւ, ցարական կառավարութիւնը եւ ծայրայեղ միապետականները, բուն Ռուսաստանի հրէաշատ մի շարք քաղաքներում, Ռուս հոգեւորականների մասնակցութեամբ թափօրներ կազմակերպեցին, խաչ ու խաչվառով, որոնց մէջ գործօն դեր կատարեցին ռուս ոստիկանական պաշտօնեաները քաղաքացիական տարազով եւ ռուս խուժանը, որոնք յարձակուեցին Հրէաների վրայ եւ կոտորեցին ու թալանեցին: Իրենց այս քստմնելի քայլը արդարացնելու համար, ռուս ջարդարարները իրենց մամուլի միջոցով յայտարարեցին, որ իբր թէ Հրէաները իրենց թափօրների վրայ յարձակուելու պատճառով է որ զրգռուած ռուս ամբոխը հակադրոհի է դիմել:

Անդրկովկասում էլ «բաժանեա որ տիրեսցես»ի սկզբունքով ցարական կառավարութիւնը հայ եւ թաթար բնակչութեամբ գլխաւոր վայրերում, ոստիկանական կարեւոր պաշտօնեաներից շատերը յանձնեց հայատեաց եւ կարիերիստ վրացի եւ թաթար ազնուականների: Սրանց արտօնութեամբ Շիա թաթարները թէ ազատօրէն զինուեցին եւ թէ օր ցերեկով յարձակուելով իրենց դրացի խաղաղ հայ բնակչութեան վրայ, կոտորեցին, թալանեցին եւ շէնքերը հրդեհեցին:

Առաջին անգամ Բագուի մէջ թաթարները յարձակուեցին Հայերի վրայ, 1905 թ. Փետրուար վեցին, (բոլոր թուականները հին տոմարով են, Բ.), որ տեւեց չորս օր, Հայերը տուին 205 սպանուած, Թաթարները 111: Բարեբախտաբար Նիկոլ Դումանը Բագու գտնուելով, մարտական խումբեր կազմակերպելով եւ հակայարձակման դիմելով, թաթար ղեկավարները ստիպուած եղան հաշտութեան դիմելու: Սակայն հայ-թաթարական կռիւները տարածուեցին գլխաւորաբար Գանձակի և Երեւանի նահանգներում եւ մի շարք վայրերում պատերազմական գործողութիւնները տեւեցին մինչեւ 1906 թ. աշունը, երբ ցարական կառավարութեան պահանջով վերջ տրուեց հայ – թաթարական կռիւներին:

ԲԵՆՕ

(3) (Շար.)

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

★

Զոըեքշաբթի, 18 Մայիսին, «Յուսաբեր»ի թատերասրահին մէջ տեղի ունեցաւ Համազգայինի կազմակերպած դասախօսութեանց շարքին երկրորդը, հոծ թիւով ունկնդիրներու ներկայութեամբ: Օրուան դասախօսն էր Փարիզի «Յառաջ» թերթի խմբագրապետ ընկեր Շաւարշ Միսաքեան, որ ընտրած էր շահեկան նիւթ մը. «Արեւմտեան Եւրոպայի գաղութները իրենց հոգերով եւ ճիգերով»:

Յարգելի դասախօսը ի միջի այլոց ըսաւ.

«Կ'ապրինք մեր պատմութեան ամէնէն ճակատագրական մէկ շրջանը: Աւելի քան մէկ միլիոն Հայեր կ'ապրին հայրենիքի մէջ եւ գրեթէ նոյնչափ՝ դուրսը: Հայրենիքի մէջ բնակող հայութիւնը պէտ մասամբ ապահոված է իր ազգային գոյութիւնը եւ կը աճի: Դուրսը մենք մեր կարելին պէտք է ընենք փրկելու համար տարագիր բազմութիւնները: Եւ այս նպատակին հասնելու համար անհրաժեշտ է սերտ կապեր հաստատել գաղութէ գաղութ, ծանօթանալ փոխադարձաբար:

Ապա անցնելով իր բուն նիւթին, ընկեր Շաւարշ Միսաքեան վիճակագրական ընդարձակ տեղեկութիւններ տուաւ Անգլիոյ, Իտալիոյ, Պելժիոյ, Արեւմտեան Գերմանիոյ, Զուիցերիոյ, Աւստրիոյ, Հոլանտայի, եւ մասնաւորապէս Ֆրանսայի հայ գաղութներու ընկերային եւ տնտեսական կացութեան, անոնց ազգային եւ մշակութային հաստատութիւններու մասին: Երկարօրէն կանգ առաւ Ֆրանսայի հայ գաղութին վրայ, որուն համրանքը կը հասնի 80 – 100 հազարի:

Ներկայացուց յատկապէս Փարիզի, Մարսէյլի եւ միւս հայաշատ քաղաքներու հայ համայնքները իրենց եկեղեցիներով, ակումբներով, դպրոցներով եւ զանազան հաստատութիւններով:

Գաղութին վիճակը առհասարակ բարեկեցիկ է: Հայերը, ինչպէս բոլոր օտարականները, կը վայելեն Ֆրանսացիներու հաւասար իրաւունքներ: Մարսիլիոյ մէջ կօշիկի գործը Հայերու ձեռքն է: Փարիզի թէ Մարսէյլի մէջ շատ մը գիւղեր եւ արուարձաններ շինուած եւ չէնցած են հայ տարագիրներու միջոցաւ:

Ֆրանսայի մէջ ազգային ընդհանուր կազմակերպութիւն մը գոյութիւն չունի: Փարիզի կեդրոնը կապ չունի Լիոնի, Մարսիլիոյ կամ այլ կեդրոններու հայ դանդուածներու հետ: Ձեռնարկներ կը կատարուին թեմական կազմակերպութիւն ստեղծելու համար: Պատերազմէն առաջ Ֆրանսայի մէջ ունէինք մինչեւ 50 – 60 պարբերական հրատարակութիւններ, այսօր ունինք միայն մէկ օրաթերթ, «Յառաջ», երեք ամսագիր, երկու կիսամսեայ եւ մէկ շաբաթաթերթ: Տեսակ մը ամլութիւն կը տիրէ ազգային ճակատին վրայ:

«Ինքնապաշտպանութեան պայքար մը կը մղենք, շարունակեց դասախօսը, մեր բոլոր ջանքերը պէտք է նուիրենք նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան:

«Դժբախտաբար միութիւն չկայ... Մեր հոգերը երկաթի չափ ծանրութիւն ունին, իսկ ճիգերը՝ փետուրի: Մեր ճիգերը բազմապատկելու համար անհրաժեշտ է միացեալ ճակատ մը կազմել, գոնէ հիմնական հարցերու եւ հայ մշակոյթի մասին»:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ԼԻՈՆ.— Կիրակի ցերեկէն եաք, Մայիս 15ին Ցոյներուն սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Համախարբերդցիական Միութեան, Համբարձման Տօնի առթիւ կազմակերպած ընտանեկան հանդէս – խնջոյքը:

Վարչութիւնը ջանք չէր խնայած այդ օրուան խնջոյքը հաճելի դարձնելու համար: Սպասարկութիւնը անթերի, սրահը լեցուն: Ոչ Խարբերդցիներ եւս եկած էին մեզ քաջալերելու:

Լիոնի մասնաճիւղը թէեւ կազմուած է խոնարհ հայրենակիցներէ, բայց օգնութեան կը հասնի ծերերուն եւ թշուառներուն:

Վարչութեան կողմէ խօսեցաւ Պ. Պօղոյեան շնորհակալութիւն յայտնելով ներկայ հայրենակիցներուն, որոնք եկած էին մեր բարենպատակ ձեռնարկը քաջալերելու: Ան քանի մը խօսքով բացատրեց Լիոնի մասնաճիւղի աշխատանքները եւ մեղադրեց այն անտարբեր Խարբերդցիները որոնք մեկուսացած կը մնան:

Մեր մասնաւոր շնորհակալութիւնները Մալաթիոյ Կրթասիրաց ընկերութեան Լիոնի մասնաճիւղին, որ եկած էր մեր ձեռնարկը քաջալերելու, օգնելով սպառելու մեր վիճակահանութեան տոմսերը:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին հայրենակիցներ Տէր եւ Տիկին Կարապետ Ստեփանեանները, արտասանելով Եղիշէ Չարենցի «Ես իմ անուշ Հայաստանը» եւ «Սփիւռքի Հայութեան»: Հետզհետէ իրարու յաջորդեցին երգերն ու պարերը:

Քանի մը խօսք ըրաւ հայրենակից Պօյաճեանը.— «Մենք այս խնջոյքները չենք սարքեր ձեզմէ դրամ քաշելու համար, մեր Միութիւնը հարուստ է: Մեր նպատակն է Լիոնահայ Խարբերդցիները, մեր բարեկամները եւ մեզմով հետաքրքրուող բոլոր Հայերը հաւաքել այս սրահին մէջ, միասին վերյիշելու համար մեր անցեալի սովորութիւնները, եւ գէթ քանի մը ժամ այդ յուշերով ապրելու»:

Ներկաներուն շնորհակալութիւն յայտնեց եւ խնջոյքը վերջացաւ մեծ գոհունակութիւն պատճառելով:

Մ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՏՕՆԸ

★

Անցեալ կիրակի օր, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ, Զափահաս Որբերը այս տարի եւս կազմակերպած էին հանդէս մը, նուիրուած հայ մայրերուն: Գաղափարը որ երեք տարի առաջ ունեցան ապրելեան սերունդի տղաքը, հետզհետէ ձեւ ըստացած է եւ անցած մեր յիշատակի օրերու շարքին:

Այս տարուան շատ աւելի պատշաճ հանդիսաւորութեամբ եւ գեղեցիկ յայտագրով մը, եղանակին մեր լաւագոյն հանդէսներէն մէկը եղաւ:

Նուագախումբը՝ Պ. Կ. Սարեանի ղեկավարութեամբ բացաւ հանդէսը ֆրանսական եւ հայկական քայլերգներով:

Ի բացակայութեան Ս.Տ. վրդ. Մանուկեանի, նախագահութիւնը ստանձնած էր Զըլճանեան աբեղայ՝ որ փառաբանեց մեր մայրերու, անզուգական նուիրումը եւ հերոսական կեանքը 1915ի Մեծ Եղեռնէն ի վեր, երբ անտէր անտիրական, բունաւեր եւ ջարդուփշուր, անապատներու կիզիչ արեւին տակ, իրենց կուրծքին սեղմած կաթի մանուկներ, քալեցին դէպի ստոյգ մահ:

Նամակ մը ղրկած էր Պ. Պերնար Լաֆէ, որ Փարիզ չգտնուելով չէր կրցած ներկայ ըլլալ:

Օրուան բանախօսը Պ. Յակոբեան եւս պատշաճ խօսքերով տուաւ այն բացառիկ դժնդակութիւնները որոնց ենթարկուեցաւ հայ մայրը, իր տունէն տեղէն դուրս նետուած, առանց իր զաւակներուն նեցուկ հօր պաշտպանութեան, ենթարկուած ոչ միայն թշնամիին եաթաղանին այլեւ անօր խենէշութեանց:

Հայ մայրերու ճակատագիրը շատ անգամ Եփրատի ջուրերուն յորձանուտ ալիքները եղան, իսկ երբ կոտորակուած, հազիւ ազատած թրքական հարէմներէն, ինկան աշխարհի չորս ափերուն ցիրուցան, խոցոտուած մարմնով եւ սիրտով, հօր եւ մօր կրկնակ պարտականութիւններով մեծցուցին իրենց որբերը, ճակտի քրտինքով, բազուկի ուժով: Այսօր անոնց զաւակները կարօտով, յարգանքով, սիրով եւ երախտապարտ սիրտով եկած են խոնարհելու անոնց առջեւ:

Երաժշտական գեղեցիկ վայելք մըն էր Պ. Սարեանի, «Քուարթեթ»ին երկու եւրոպական կտորներու ունկնդրութիւնը: Որմէ վերջ Օր. Եղիազարեան հաճելի ձայնով մը երգեց երկու երգ, ընկերակցութեամբ Թառխտ Գարեգինի:

Պ. Ա. Գմրէթեան անգամ մը եւս իր այնքան փնտռուած արտասանութիւններով փայլ տուաւ գեղարուեստական բաժնին, իսկ Օր. Յակոբեանի ֆրանսերէն արտասանութիւնը Վ. Հիւկոյէն, համեստ ու պարզուկ, հաճելի էր հանդիսականներուն:

Պ. Քիւփէլեան Սայաթ Նովայէն երգեց երկու երգ, Թառի ընկերակցութեամբ, իր տաք եւ գեղեցիկ ձայնը յարմար է մեր աշուղական երգերուն համար, պէտք է սակայն «մթնոլորտ» ունենալ զանոնք լսելու համար, այլապէս երգիչին արժէքը բաւական չըլլար տպաւորութիւն ստեղծելու:

Օր. Սօնիկ Գաբրիէլեանի դաշնակը իր Շոփէնի «Փոլոնէզ»ով գոհացուց նոյնիսկ դժուարահաճ ունկնդիրները: Պիտի փափաքէինք աւելի յաճախ տեսնել զինքը մեր հայկական հանդէսներու գեղարուեստական բաժնին մէջ:

Օր. Ռեժինա Յովհաննէսեանի երկու հայկական պարերը, ճկուն ու շնորհալի (Թառի եւ թափի ընկերակցութեամբ), միշտ փնտռուած եւ միշտ հաճոյքով դիտուած են մեր բեմերուն վրայ,

Սփան – Կոմիտաս երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Կ. Աֆրիկեանի, ապացոյցը տուաւ որ այս վերջին մէկ տարուան շրջանին իր լուրջ եւ յարատեւ աշխատանքը հասած է գեղեցիկ արդիւնքի մը, «Ծառն տակը» (Ղազարեանի), «Էս գիշեր» (Աֆրիկեանի) առաջին ունկնդրութիւն եւ յայտագրէն դուրս ժողովուրդին ծափերու ստիպումով Բ. Կանաչեանի, «Շուշօ»ն, արժանացան լաւագոյն ընդունելութեան մը եւ ջերմ ծափերու:

Թառխտ Գարեգին ընկերակցութեամբ Բենոյին նուագեցին քանի մը կտորներ:

Հանդէսին գեղարուեստական բաժնին լաւագոյն եւ գեղեցիկ նորութիւնն էր «Ծաղիկներու ժպիտը»: Երեք օտար արուեստագէտներ, բացառիկ եւ մեզի համար բոլորովին նոր թիւ մը ներկայացուցին լուսարձակով, ծաղիկներ, թիթեռնիկներ, տարուան չորս եղանակները, անտառ ու զանազան պատկերներ, նուրբ ճաշակով մը դասաւորուած, գեղեցիկ գոյներով նկարուած, որոնց ներկայացման մէջ կենդանի եւ շարժուն մաս մը ըստանձնած էր երրորդութեան կին արուեստագիտուհին: Տիկինը մեզի պարեց նոյնպէս վալսերու շարք մը, արժանանալով հանդիսատեսներու ջերմ ծափահարութեանց:

Խօսնակը՝ Պ. Ե. Գրիգորեան, իւրաքանչիւր թիւի յայտարարութեան համար ունէր պատշաճ եւ սիրուն խօսքեր, որոնք միշտ կը վերջանային «ամէն մայրիկ անոյշ է, բայց հայ մայրիկը ուրիշ է» նշանաբանով:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՓԱՐԻԶԻ 16րդ թաղամասին մէջ, Պուլըվար տը Լա Թուռ – Մօպուռի եւ Ռիւ տը լ'Ինիվէրսիթէի անկիւնը գտնուող ֆրանսական ճաշարանի մը տէրը՝ Պ. Լօռան իր յաճախորդներուն կը հրամցնէ 127 տեսակ աղանդերներէ բաղկացած ճաշացուցակ մը, որոնցմէն հատ մը մկրտած է «Ասիէթ Պետրոսեան» անունով, ի պատիւ իր ճաշարանին դէմացը գտնուող մեր հայրենակից ձկնկիթի համբաւաւոր հայթայթիչ Պետրոսեան հաստատութեան:

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԺԶ.

Կատակը մէկդի, կարծեմ շատ կարեւոր բան մը երեւան հանեցինք: Յարդ կը մտածենք թէ Փեկէթ այլուր կը գտնուէր: Հիմա գիտենք որ այդպէս չէ եղեր:

— Շատ ճիշդ: Պէտք է որ աչքերնիս իր վրայ ըլլայ:

— Ինչպէս եւ միւսներուն վրայ: Այժմ կը փափաքիմ ձեզի հետ խօսիլ ուրիշ խնդիրի մը մասին.— նիւթականի մասին: Ոչ, քիթդ վեր մի տնկեր: Գիտեմ որ չափազանց հպարտ էք եւ չէք ուզեր ձեր անկախութիւնը կորսնցնել, սակայն պէտք է գիտակցիք քիչ մը: Այս գործին մէջ իբրու ընկերակից ենք այլեւս: Ձեզի փենի մը իսկ պիտի չտայի ոչ թէ որովհետեւ կը սիրեմ ձեզ եւ կամ որովհետեւ առանց բարեկամուհիի մնացեր էք, այլ միայն սա պարզ պատճառով, որ կը փափաքիմ քիչ մը սարսուռի, ինչպէս ըսեմ, յուզումի օրեր անցընել: Ատոր համար ալ պատրաստ եմ վճարելու: Գործին մէջ պիտի մտնենք միասին, առանց ծախքերու մասին մտածելու: Որպէս սկզբնաւորութիւն՝ հետս «Մաունթ Նելսըն պանդոկը» պիտի գաք իմ ծախքովս, ու այնտեղ պիտի որոճանք մեր ծրագիրներուն վրայ:

Քիչ մը վիճաբանեցանք, ի վերջոյ տեղի տուի: Բայց այս կարգադրութիւնը հաճելի չթուեցաւ ինծի: Կուզէի առանձին գործել:

— Խնդիրը կարգադրուեցաւ, ուրեմն, ըսաւ Սիւզան վերջապէս, ոտքի ելլելով եւ յօրանջելով: Հեռատրութենէս եւ ինքս յոգնեցայ: Հիմա խօսինք մեր զոհերուն մասին: Պ. Չիչեսթըր Տըրպըն կ'երթայ, Սըր Եօսթէյս՝ Գէյփ Թաուն, Մաունթ Նիլըըն Պանդոկը, անկէց ալ Ռոտեզիա:

Կառախումբին մէջ իրանձնականբաժնեակը պիտի ունենայ: Եւ անցեալ գիշեր իր չամփանեայի չորրորդ գաւաթը պարպելէ եաք, առատաձեռնօրէն խոստացաւ՝ ինծի տեղ մը ապահովել անոր մէջ: Բայց կարծեմ շատ ալ սրտով չէր, հոգս, խօսքէն այլեւս չի կրնար հրաժարիլ, եթէ ես ուզեմ:

— Շատ լաւ կ'ըլլայ, ըսի: Ուրեմն աչքդ Սըր Եօսթէյսին եւ Փեկէթին վրայ կ'ըլլայ: Ես ալ Չիչեսթըրը կը հետապնդեմ: Հապա գնդապետ Րէ°յսը:

Սիւզան ինծի նայեցաւ զարմացած:

— Սակայն Աննա, կարելի չէ կասկածիլ:

— Այո, կը կասկածիմ: Ամէն մարդէ կը կասկածիմ:

Մանաւանդ երբ մէկը ամենաանհաւանական մարդու մը եռեւէն կ'իյնայ:

— Գնդապետ Րէյսն ալ Ռոտեզիա կ'երթայ, ըսաւ Սիւզան, մտախոհ: Եթէ կարենանք կարգադրել որպէս զի Սըր Եօսթէյս ինքն ալ հրաւիրէ...

— Դուք այդ բանը կրնաք ընել: Ամէն տեղ կրնաք կարգադրել դուք:

— Շողոքորթութիւնը կը սիրեմ:

Բաժնուեցանք իրարմէ, այն որոշումով որ Սիւզան իր ամբողջ տաղանդը ի գործ պիտի դնէր, լաւագոյն արդիւնքի մը հասնելու համար:

Զգացրդիս վիճակի մը մէջ էի, ուստի եւ անկարող՝ ուղղակի անկողին մտնելու: Վերջին գիշերս պիտի անցընէի նաւուն վրայ: Վաղն առտու կանուխ Թէյպըլ Պէյ պիտի ըլլանք:

Բարձրացայ կամրջակ: Զով, անոյշ սիւք մը կը փչէր: Նաւը ալիքներուն վրայ կը տատանէր մեղմօրէն: Կամրջակները մութ էին եւ ամայի: Կէս գիշերն անցած էր:

Կամրջակը եզերող ձողերուն հակած՝ կը դիտէի ալիքներու փոսփորափայլ փրփուրները: Մեր առջեւ կը տարածուէր Ափրիկէն, ուր կը դիմէինք սեւ ջուրերուն ընդմէջէն: Զարմանահրաշ աշխարհի մը մէջ ես գիս առանձին զգացի: Տարօրինակ խաղաղութիւն մը զգեցած՝ կանգնած էի այնտեղ, ժամանակի թաւալումին անուշադիր եւ երազի մը մէջ կորսուած:

Յանկարծ, տարօրինակ բան, վտանգի մը նախազգացումն ունեցայ: Բան մը չլսեցի, սակայն բնազդաբար շուրջս դարձայ: Ստուերի նմանող կերպարանք մը կծկտած էր ետեւս ու երբ դարձայ, շուքը վեր ցատկեց: Ձեռք մը սեղմեց կոկորդս այնքան ուժգին՝ որ անկարող եղայ որեւէ բառ արտաբերել: Կռուեցայ յուսահատօրէն, անօգուտ: Կոկորդիս սեղմումէն կիսախեղդ էի եղած, սակայն դարձեալ յաջողեցայ խածնել եւ ճանկռտել, իգական ամէնէնսովորական եղանակով: Մարդն ամէն գնով կ'աշխատէր որպէսզի չկարենամ պոռալ: Եթէ վրաս խոյացած ատենը յանկարծակիի եկած ըլլայի, դիւրութեամբ պիտի կրնար զիս ծովը նետել: Մնացածը շնաձուկերը պիտի ամբողջացնէին:

Պայքարելով միայն կը զգայի որ ուժերս կը թուլնային: Վրաս յարձակողն ալ զգաց այս պարագան եւ սկսաւ ամբողջ ուժը գործածել: Յետոյ, վազելով անաղմուկ ուրիշ ստուեր մը եւս եկաւ մեզ միանալու: Բռունցքի մէկ հարուածով հակառակորդը գլուխն ի վար գետին տապալեց: Ձերբազատուած՝ դարձեալ ձողին կռթնեցայ, հիւանդ եւ դողահար:

Ազատարարս արագ շարժումով մը ինծի դառնալով.

— Վիրաւորուած էք:

Խօսելու իր շեշտին մէջ վայրի բան մը կար, սպառնալիք մը այն մարդուն դէմ, որ համարձակած էր զիս վիրաւորել:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ ջախջախիչ մեծամաս — նութեամբ ընդունեց կառավարութեան տուած շարք մը որոշումները, տնտեսա - կան եւ ելեւմտական բարեփոխման մա — սին։ Ելեւմտական նախարար Փֆիլմէնն է որ ներկայացուց եւ վերլուծեց զանոնք։ Այս որոշումներուն մաս կը կազմեն տըն — տեսական տասը ծրագիր — օրէնքները, ո — րոնց բովանդակութիւնը տուինք 20 Մա — յիսի թիւով։ Կազմածներու այժմէա — ցումը պիտի տեւէ մինչեւ 1957ի վերջը, սակայն յատկացումներու մասին կարելի չէ այժմէն որոշումներ տալ, պետական ելեւմուտը «ոչ ճկուն կաղապարի մը մէջ չդնելու համար» ինչպէս յայտարարեց ե — լեւմտական նախարարը։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ վարչապետը, նոր յուշա — գրով մը պահանջեց Հնդկաչինի պարպու — մը՝ ֆրանսական ուժերու կողմէ։

Միւս կողմէ սպայակոյտը բացարձակ հերքեց այն լուրը թէ կռիւներ սկսած են Հոա — Հոա ապանդաւորներուն հետ։

ՃԱՓՈՆԻ մէջ ուր 700 հազար գործա — զուրկներ կան հիմա, կ'ըսուի թէ այդ թի — ւը պիտի հասնի մէկ միլիոնի, Յունիսին։ Ինչ որ աննախընթաց է։

ՊՈԼՍԷՆ կը հաղորդեն թէ մօտ հարիւր հազար Թուրքեր, պիտի գաղթեն Եուկո - սլաւիայէն Թուրքիա, ըստ Թուրքեւեու — կոսլաւ համաձայնութեան մը։ Կը կար — ծուի որ արդէն 45 հազար հոգի հասած են Թուրքիա։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ բողոքական եկե — ղեցին, որոշեց իրաւունք տալ կիներուն որ յետ այսու կարենան պատուելի դառ - նալ։

ԱՐՏԱՔԻՆ նախարարը Փինէ, վաղը Ի — տալիա պիտի մեկնի։

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ նոր զարկ մը տալու համար, «պողպատի եւ քարածու — խի» եւրոպական կազմակերպութիւնը (Ֆրանսա, Անգլիա, Գերմանիա, Պելճի — քա, Հոլանտա եւ Լիւքսէնպուրկ) նոր ծը — րագիր մը կը մշակէ։ Սակայն ֆրանսա — կան կառավարութիւնը աւելի նպաստաւոր կը գտնէ արդէն գոյութիւն ունեցող ծրա — գիրները նախ իրագործել։ Այս մասին, հրահանգներ տրուած են արտաքին նա — խարարին։ Ֆրանսան համամիտ չէ որ գերազոյն կազմակերպութիւններ ստեղ — ծուին, ազգ. կառավարութիւններէն աւե — լի իրաւասու։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ 37ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Այս Շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Թաղապետական սրահին մէջ, 22 ռիւ Վոլ-թէռ, Ալֆորվիլ։

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէի։

Մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի։

Կը նախագահէ՝

EDOUARD DEPREUX

Երեսփոխան, նախկին նախարար եւ Սո — յի քաղաքապետ։ Ներկայութեամբ

RAOUL BLEUSEի

Սէնի խորհրդական, եւ Ալֆորվիլի քաղաքապետ։

Կը խօսի՝ ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակ — ցին, միջազգային բեմերու հանրածանօթ երգիչ

DARIO MORENO

Օր. Սօնիա Տուտաքեան (դաշնակ), Օր. Շաքէ Պէնկեան (երգ), Պ. Աւ. Քիւփէլ - եան (երգ), դաշնակի ընկերակցութեամբ Աւ. Մեսումենցի, ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի միացեալ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Գայիշեանի։

Ամբողջ գիշերը պար։

MANUEL PIZARRO

et son ensemble Tango Typique

Մուտք՝ 500 ֆրանք։

Հաղորդ. միջոց.— Շարանթօն էքոլէն առնել թիւ 103 օթօպիւսը եւ իջնել Ռիւ տը լ'Իւնիօն։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Յունիս 5ին։

ԼԻՈՆ

Յունիս 5ին։

Գ. Թաղամասի սրահը։

Կը նախագահէ Պ. Ա. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ

Կը խօսի Տիկ. Ե. ԲԻՒԶԱՆԴ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՄԱՐՍԷՅԼ

29 Մայիս, կիրակի իրիկուն մինչեւ լոյս, Ալհամպրայի սրահին մէջ։

334 Պուլվ. Շավ։

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին, մասնակցութեամբ՝ բոլոր խումբերու, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Կապոյտ Խաչին, Համազգայինին եւ ուրիշ կազմակերպութեանց։

Պատուոյ նախագահութեամբ՝

GASTON DEFERREի

Մարսէյլի քաղաքապետ, նախկին նա — խարար։

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին՝ ՖՐԱՆՍԻՍ ԼԷՆԱՌ, ԺԱՆ ՄԱՍ, ՄԱՐԻՒՍ ՊՕՃԻ։

Ընկերներ Ն. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ, ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱԽՈՐԵԱՆ եւ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժին՝ Պ. ԶԱՐԵՀ ԳԱՍԵԱՆ (երգ), ՏԻԿ. Մ. ԵԱՎԷՐ, Օր. Ա. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ եւ Օր. ԱՆԻԹԱ ՍԱՐԳՍԵԱՆ (արտասանութիւն)։ Նուագ՝ ՏԻԿ. ԷՕԺԷՆԻ ԿԵՐԿԵՐԵԱՆ, Օր. ՍԻՒԶԱՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ։

Եւրոպական պար՝

LYRE BAND

Հայկական պար Հ. Յ. Դ. Նոր Սե — րունդի Սէն Լուի խումբին կողմէ, ղեկա — վարութեամբ Օր. ԿԷՕՇԿԷՐԵԱՆԻ։

Մուտքը ազատ է։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ

Նախաձեռնութեամբ Վարուժան եւ Անտօք կոմիտէներու։

Մասնակցութեամբ Սէն Շամոնի եւ Սէնթ Էթիէնի «Նոր Սերունդ» խումբերու եւ Կ. Խաչի մասնաճիւղերու։

Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին Սէն Շամոնի քաղաքապետարանի չքեղ սրահին մէջ (Սալ տէ Ֆէթ)։

Կը նախագահէ ընկեր ՉԷՔԵԱՆ

Կը խօսի՝ ընկեր Մ. ՄԻՐՉԷ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Հայկական պարեր Սէնթ Էթիէնի Նոր Սերունդի կողմէ, արտասանութիւն Օր. Ա. Ստեփանեանէ, մեներգ Օր. Հ. Ընտ — րիկեանէ, պար Մարտիրոսեան քոյրերէ (Կրընոպլէն), մեներգ Քէմիքեանէ (Լիո — նէն)։

Ճոխ պիւֆէ։

ՎԱԼԱՆՍ

Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, պետական թատրոնի շքեղ սրահին մէջ։

Բարձր հովանաւորութեամբ նախկին նախարար ծեր. Պ. ՄԱՐԻՒՍ ՄՈՒԹԷԻ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի։

Կը նախագահէ ընկեր ՍԻՍԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Ներկայ կ'ըլլայ ընկերվարական կազմը։ Խօսք կ'առնեն երեսփոխան Պ. ՇԱՐԹԻԷ Տրոմի նահանգի ծերակուտական՝ Պ. ՊԻՔ Պուր լէ Վալանսի քաղաքապետ՝ Պ. ՎԱՇԷ եւ Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակ- ցին՝ երիտասարդ սանուհիներու խումբը, ղեկավարութեամբ Օր. Գազանճեանի, խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ հայ ժող. պարերով, հանդէս կուգան տեղւոյս լաւագոյն ուժերը մասնաւոր տա — րազներով, Հայաստանէն նոր ստացուած ձայնապնակներով։

Մուտքը ազատ է։

ՎԻԷՆ

Մայիս 28ին, ժամը 9ին, քաղաքապե — տարանի շքեղ սրահին մէջ (Սալ տէ Ֆէթ)

Բացառիկ պատրաստութեամբ։

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Հ. Յ. Դ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Նոր Սե — րունդի, Կապ. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու, Տարօնի, Վասպուրականի Հայր. Միութեանց։

Կը նախագահէ ընկ. Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱԽՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Կ'արտասանէ Օր. Անահիտ Ստեփան - եան (Ս. Էթիէն), կը մեներգէ Ռատիոյի յայտնի հայ երգիչ Ժօրժ Մաս (հայերէն գեղեցիկ երգեր)։

Զանազան խմբերգներ պիտի ըլլան, Նոր Սերունդի սանուհիներէն կազմուած երգչախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ Լեւոնեան վարդապետի։

Մուտքը ազատ է։

ԿԱՐԵՒՈՐ Ծան.— Հանդէսէն յետոյ խն — ջոյք, նուագախումբ, հայկական եւ ֆը — րանսական պարեր։ Ճոխ պիւֆէ։

Ջուարթ մթնոլորտ, անակնկալներ։

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՎԱԼՊԱՐԷԼԻ, ՍԷՆ ՄԱՐՍԷԼԻ եւ շրջա — նի բաժանորդները իրենց վճարումները կրնան ընել Պ. Հայկ Պետիկեանի։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՄԷՋ

Այս կիրակի Հոգեգալստեան տօնին առ — թիւ հանդիսաւոր Ս. Պատարագ տեղի կ'ունենայ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ ե — կեղեցին։ Կը պատարագէ ԱՆՈՒՇԱ — ՒԱՆ ԱԲԵՂԱՅ ԶԳՋԱՆԵԱՆ, կը քարոզէ՝ հայրապետական պատուիրակ՝ Ս. Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ։

Հասարակութիւնը կը հրաւիրուի ներ - կայ գտնուիլ։

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հայ. եկեղեցւոյ Պանելօ Քա — շանի հայ դպրոցի ամավերջի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ կիրակի 29 Մայիս, ժամը 2·30ին ֆրանս. աղջկանց վարժա - րանի «Վօռէ» սրահին մէջ։ Երգ, պար, արտասանութիւն եւ տրամախօսութիւն աշակերտներու կողմէ։

Ղեկավարութեամբ՝ ուսուցչուհի Օր. Բերկրուհի ԾԱԼԵԱՆԻ։

Շրջանի հայութիւնը եւ բոլոր ծնողները կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ այս հանդէ — սին եւ քաջալերել աշակերտութիւնը եւ կրթական մարմինը։

Մէթրօ.— Պանելօ, Օթօպիւս թիւ 188, իջնել Ռիւ տ'Արքէօյ։

Կրթ. Մարմին Պանեէօ Քաշանի

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Վիէնի մասնաճիւղը շնոր - հակալութեամբ ստացած է իր դպրոցնե — րուն համար ընկերուհի Վարդուհի Էօք — սիւզեանէ հազար ֆրանք, իր ապաքինման առթիւ։ Վարչութիւնը լաւագոյն մաղ — թանքներ կ'ընէ այս առթիւ ընկերուհիին։

ՄԻՋՄԱՍՆԱՃԻՒՂԱՅԻՆ ՖՈՒԹՊՈԼԻ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ

Կազմակերպուած՝ Լիոն — Տէսին Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ՝ իր դաշտին վրայ (Տէսին)։

Մասնակցութեամբ Մարսիլիայ «Արծիւ» խումբին եւ Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. եւ Բ. խումբերուն։

Այս կիրակի եւ երկուշաբթի։ Շահող խումբը կը պարգեւատրուի «Նշան Կէօ — պէքճեան» բաժակով։

Գնդակին առաջին հարուածը կուտայ յայտնի մարզիկ Լ. Ֆարմանեան։

Կիրակի երեկոյեան ժամը 20·30ին ըն — տանեկան մեծ պարահանդէս տեղւոյս Թաղապետարանի սրահին մէջ, մասնակ- ցութեամբ Ժաք Հարլէմ Է սէ Պօյզ, 8 հո — գինոց նուագախումբին։

Գիները ժողովրդական։

Կը հրաւիրուի Տէսինի եւ Լիոնի հայու — թիւնը։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի Հոգեգալստեան տօնի հանդիսաւոր պատարագը պիտի կատար — ուի բազմաձայն երկսեռ երգչախումբի մասնակցութեամբ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Համաչարաանճապի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի կողմէ, Յունիս 26ին, կիրակի, առաւօտ, ժամը 9էն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի մէջ։

Պ. Նազարին սրճարանին ներքեւ պար — տէզին, գովասուն, ծառերուն տակ։ Գե — ղարուեստական ճոխ բաժին, հայկական եւ եւրոպական ընտիր կտորներ, նաեւ, աւանդական տավուլ զուռնայ եւ անակն — կալներ։ Հայկական ջերմ մթնոլորտ եւ հաճելի ժամանց։ Սիրով կը հրաւիրենք յարգոյ հասարակութիւնը անխտիր։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ԵՌԱՁԱՅՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Շաւիլի մատրան օծման 21րդ տարե — դարձին առթիւ, հանդիսաւոր Ս. Պատա — րագ պիտի մատուցուի այս կիրակի։

Երգեցողութիւնները պիտի կատարուին եռաձայն, ղեկավարութեամբ երաժշտա - պետ Պ. Նշան Սերգոյեանի։

Սկիզբ ժամերգութեան 8·30, Ս. Պա — տարագ 10։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ն. Պ. Հայ Սպայից Միութիւնը կը հը — րաւիրէ անխտիր բոլոր Հայերը ներկայ գտնուիլ այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին հոգեհանգստեան պաշտօնին, ի յիշատակ Սարդարաբադի, Բաշաբարա — նի, Ղարաքիլսէի եւ ուրիշ հերոսամարտե — րուն 1918 Մայիսին պատուոյ դաշտը ինկած հայ բանակի սպաների, ենթասպա — ների եւ զինուորների, որոնք սպարապետ Նազարբէկեանի ընդհանուր հրամանատա — րութեամբ եւ քաջարի հայ ժողովուրդի միահամուռ ճիգերով պարտութեան մատ — նեցին դարաւոր թշնամիին գերազանց ու — ժերը եւ փրկեցին մեր Հայրենիքը եւ Սուրբ Աթոռը։

×

Այրի Տիկին Տաճատ Ոսկանեան, Օր. Հայկուհի Ոսկանեան, Պ. Ոսկան Ոսկան - եան, Տէր եւ Տիկին Գեղամ Ոսկանեան, Օր. Մերոնի Ոսկանեան եւ պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ողբաց - եալ ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝

ԳԷՈՐԳ ՈՍԿԱՆԵԱՆԻ

յիշատակին, այս կիրակի, Փարիզի Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին։

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող — ները։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Վիէնի «Անի» կոմիտէն եւ ըն — կերները, Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ի — րենց ցաւակցութիւնները կը յայտնեն ըն — կեր Արամ Եղարեանի եւ իր զաւակներուն իրենց մօր եւ մեծ մօր մահուան առթիւ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

*

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ (Շար. նախորդ ժողովի)։

ԱՌՆՈՒՎԻԼ — ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Սարսէլ, ընկեր Օ. Կարապետեանի բնակարանը։ Պարտաւո — րիչ ներկայութիւն։

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի վարչու — թիւնը, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ անդա — մուհիները, այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, ընկ. Պասմաճեանի բնակարանը։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուսումնասիրացի Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Պար տիւ Կլօզ, 7 Պուլվար տ'Աթէն։ Կա — րեւոր օրակարգ։

— ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս եր — կուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քառէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քառէի դիմաց։

Կը խօսի Պ. Յակոբ Նազարեան։

Նիւթ՝ «Արդի Հայաստանի տնտեսական կեանքը»։ (Բ. մաս)։

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հա — ճելի անակնկալներ։ Մուտքը ազատ է։

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 28 ՄԱՅԻՍ
SAMEDI 28 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7685 31e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3096

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՇՏ ՆՈՅՆ ՀԱՒԱՏՔՈՎ

*

1918, *Մայիս 28ը պատմական այն թը-ւականներէն է որ նոր էջ մը կը բանայ մեր ժողովուրդի պատմութեան մէջ :*

Անկախ Հայաստան, Ազատ Հայաստան, հող չէ թէ հայրենի հողերու միայն մէկ մասին վրայ :

Այս ժողովուրդը տոչորուեցաւ « Ափ մը հողի» կարօտով, դարեր շարունակ :

Ափ մը հող ուր կարենար հաստատել իր սեփական բոյնը :

Ափ մը հող, ուր արդար քրտինքը հոսէր առանց արիւնի, վախի, բռնութեան :

Այդ ափ մը հողն էր որ կ'ապահովէր Մայիս 28ը :

1918*ի Մայիսին հնչեց Արարատեան դաշտին վրայ յեղափոխական մարտակո-չը՝ «Մահ կամ Ազատութիւն » :*

Ի՞նչ ունէինք այդ ճակատագրական օ-րերուն իբրեւ ուժ : 12 – 15·000 *զինուոր որոնց մէկ մասը եթէ վառօդ կը շնչէր տարիներէ ի վեր, միւսը նոր կը տեսնէր կրակին անձը: Ուրի՞շ: Հրացան, դըն-դակիր, թնդանօթ :*

Թշնամին կը յառաջանար աւերելով եւ կոտորելով : Արդէն հասած էր Արարատ-եան դաշտ, եւ կը սպառնար խուժել դէպի Երեւան, գերեզմանոցի մը վերածելու համար զայն :

Երեւանէն-Էջմիածին — քառասուն հազարնոց կանոնաւոր բանակ մըն էր որ կեցած էր ափ մը Հայերու դիմաց :

Բայց կար հայ բազուկը որ զարկաւ եւ զարնուեցաւ :

Բոլորը կռուեցան նոյն դրօշին տակ, առանց տարիքի, դասակարգի կամ դա-ւանանքի խտրութեան: Եւ ունեցանք ա-զատ հայրենիքի եւ պետական կարգու-սարքի կորիզ մը:

Այդ վճռական ճակատամարտին փառ-քը, անոր վաստակն ու արիւնը կը պատ-կանին ոչ թէ հատուածի, այլ ամբողջ հայ ժողովուրդին :

Բայց այսօր միայնԴաշնակցութեան վի-ճակուած է տէր ըլլալ Մայիս 28ին :

Մենք տէրն ենք հպարտութեամբ այդ փառքին: Տէրն ենք բոլոր անոնց՝ Դաշ-նակցական թէ ոչ որ կռուեցան յանուն հայրենիքի ազատութեան, եւ ինկան Ա-րարատեան դաշտին վրայ որպէսզի ազատ ապրի այս ժողովուրդը :

Արդեօք պիտի ունենայի՞նք այսօրուան հայրենիքը, եթէ չըլլային Սարդարա-պատներ, Բաշ Ապարաններ եւ Ղարաքիլի-սէներ :

Մենք այսօր ամբողջ Ֆրանսայի եւ Սփիւռքի բոլոր գաղութներու մէջ կը տօ-նենք Մայիս 28ը, ոչ միայն ոգեկոչելու եւ արծարծելու համար այդ օրերու խոր-հուրդը, ոչ միայն պանծացնելու համար կատարուած քաջագործութիւնները, այլ մանաւանդ կ'ուզենք կրկնել մեր անսասան հաւատքը :

Հաւատք :

Այս հաւատքով կ'ապրի հայ ժողովուր-դը, ցրուած աշխարհի բոլոր անկիւնները:

Ան կը հաւատայ որ օր մը պիտի վե-րադառնայ իր ազատ, անկախ եւ միաց-եալ հողերուն վրայ որուն համար տուած է իր արիւնը դարեր շարունակ :

Ան կը հաւատայ որ օր մը տէր պիտի դառնայ իր հայրենիքին որուն համար ին-կան իր զաւակները անհաւասար կռիւնե-րու մէջ:

Այդ հաւատքն է որ այսօր կը ներշնչենք նոր սերունդին որպէսզի ան գիտնայ թէ վեց հարիւր տարի ետքն անգամ, կառչած հաւատքին, կարելի է ստեղծել Հայրենիք եւ Պետութիւն :

Եւ այդ հաւատքով է որ մենք այսօր կը տօնենք Մայիս 28ը :

Յ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՀՊԱՆՈՂԱԿԱՆՆԵՐԸ ՅԱՂԹԱԿԱՆ

●

ԱՆԳԼԻԱ ԿԸ ԹԵՔԻ ԴԷՊԻ ԱՋ

Թէեւ գաւառական շրջաններու ընտրա-կան արդիւնքները տակաւին ամբողջու-թեամբ յայտնի չեն, սակայն երէկ առա-ւօտ պարզուած կացութիւնը մեծ առաւե-լութիւն մը կ'ապահովէ պահպանողական կուսակցութեան: Ժամը վեցին արդէն 630ի վրայ ընտրուած էին 358 երեսփո-խաններ: Երեք ազատական, 176 պահ-պանողական եւ 179 աշխատաւորական : Ընկերվարականներու այս միայն երեք ե-րեսփոխանի առաւելութիւնը պահպանո-ղականներու վերջնական յաղթանակին մասին բացարձակ ապացոյց մըն է: Ար-դարեւ, արդէն ընտրուած 176 «Թօրի» -ները, ամէնն ալ ճարտարարուեստական կեդրոններէ են : Որպէսզի աշխատաւորա-կան կուսակցութիւնը փոքրիկ յոյս մը ու-նենար շահելու, պէտք էր որ հրատա-րակուած առաջին արդիւնքները, — ճար-տարարուեստական կեդրոններու վերա-բերեալ, ուր ամէնէն զօրաւոր դիրքն ու-նի — ոչ թէ երեքի այլ առնուազն 25ի ա-ռաւելութիւն մը ցոյց տային: Որովհետեւ յաջորդելիք արդիւնքները գիւղական շըր-ջաններէն, ուր պահպանողականները զօ-րաւոր են, պիտի ըլլան անկասկած շատ նպաստաւոր վարչապետ Իտընի համակիր-ներուն: Եւ դեռ ուրիշ մանրամասնութիւն մը՝ երեք ազատականները պահպանողա-կան քուէներու շնորհիւ ընտրուած ըլլա-լով, ճարտարարուեստական կեդրոններու մէջ երկու հակամարտ կուսակցութիւննե-րը խորքին մէջ հաւասարէ հաւասար (179ի դէմ 179) մնացած են: Ինչ որ կը մատնէ աշխատաւորականներու համար նահանջ մը՝ 1951ի վրայ, երբ ընտրու-թիւններուն Էթլիի կողմնակիցնե-րը թէեւ պարտուեցան, սակայն մեծ քա-ղաքներու մէջ ունեցան որոշ առաւելու-թիւն մը :

Ընտրական փորձագէտներու կատարած հաշիւներուն համաձայն, ձայները երկու-ու հարիւրով սահած են դէպի աջ, ի նը-պաստ պահպանողականներուն: Եթէ այս քանակը նոյնն ըլլայ հետզհետէ հասնող քուէներուն համար ալ, ապա այս խորհր-դարանը կրնայ բաղկանալ մօտ 390 պահ-պանողականներէ, մօտ 230 աշխատաւո-րականներու դէմ, ապահովելով չորս ան-գամ աւելի «Թօրի»ներու մեծամասնու-թիւն մը, Նախորդ խորհրդարանին վրայ, ուր քսան աթոռ միայն աւելի ունէին անց-եալ շրջանին :

Կը սպասուի որ ազատականներն ալ կը-րեն որոշ նահանջ մը: Իսկ համայնավար կուսակցութիւնը ոչ մէկ տեղ հաւանակա-նութիւնն ունի իր թեկնածուն ընտրել տալու :

× *Սըր Ուինսթըն Չըրչիլ* 15·808 *ձայնի առաւելութեամբ վերընտրուեցաւ: Ձայ-ներու ամէնէն զօրաւոր կեդրոնացումն է, մինչեւ հիմա արձանագրուած : Վարչա-պետ Իտըն նոյնպէս վերընտրուեցաւ կա-րեւոր մեծամասնութեամբ մը :*

Իսկ աշխատաւորական կուսակցութեան ղեկավարը Էթլի, թէեւ վերընտրուեցաւ, սակայն 1951*ի ընտրութեանց վրայ, կոր-սնցուց ձայներու մօտ մէկ քառորդը: Կ'ըսուի որ անձնական ձախողութիւն մըն է :*

★

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ *յայտարարեց թէ Ալճերիա ղրկուելիք օգնական ուժերը պատերազմե-լու չեն երթար, այլ ապահովութեան դը-րութիւնը կատարելագործելու :*

ԿԻՊՐՈՍԻ *մէջ հականգլիական բռուն ցոյցեր տեղի ունեցան: Անգլիացի կառա-վարիչին դէմ մահափորձ մը ձախողեցաւ:*

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

ՄԱՅԻՍ 28

Երբ կը խօսինք ներկայ Հայաստանի մասին, որպէս իրականութիւն եւ որպէս յուսատու կէտ մը մեր ժողովուրդին ներկային համար, չենք կրնար մոռնալ որ ան շարունակութիւնն է արդէն գոյութիւն ունեցող անկախ պետութեան մը: Տարբեր բան է երկրի մը անկախութիւնը հռչակել ոչինչէն, տարբեր բան գոյութիւն ունեցող պետութեան մը կարգ ու սարքը փոխել :

1920ին իր անկախութիւնը ունեցող երկրի մը պետական «րէժիմ»ը փոխուեցաւ, եղաւ խորհրդային, ինչպէս իր շուրջը եղող միւս մեծ ու փոքր պետութիւնները, բայց ոչ թէ Անկախ ու Ազատ հռչակուեցաւ Հայաստան եւ չէր ալ կրնար ըլլալ, քանի որ 1918 Մայիս 28ին արդէն ունեցած էինք մեր անկախ պետութիւնը, ճանչցուած, նոյնիսկ օտար պետութիւններէ : Ու այդ մայիսեան մեծ օրը դարձաւ հայ ժողովուրդին համար յոյսի եւ լոյսի տօն մը, մանաւանդ երբ դարձաւ թափառական, բանտեր, եւ մղոններով հեռու իր երկրէն, իր հողերէն:

Անկէ ի վեր անցած են 37 երկար տարիներ որու ընթացքին, գոնէ արտասահմանի հայութիւնը, միշտ դարերու ստրկութեան խաւարէն յանկարծ շողացող այդ լոյսով կը գօտեպնդուի ու իր կամքն ու հաւատքը կը սրէ, որքան ալ իր աչքերը պղտորած ըլլան իր հեռաւոր հայրենիքը պատող մշուշով :

Ու ան կը տօնէ զայն փառաշուք եւ սըր-տաբուխ արտայայտութիւններով ու պի-տի տօնէ այնքան ատեն որ գաղթաշխարհը գոյութիւն ունենայ, իր կարօտակէզ բազ-մութիւններով, այնքան ատեն որ իր մայր հողին վրայ քար մը չտան իրեն որպէս բարձ, այնքան ատեն որ երկու տօնակա-տարութիւնները մէկի չվերածուին իր հայրենիքին մէջ, այնքան ատեն որ պէտք ունենայ մոռնալու իր գաղթականի հան-գամանքը եւ ցուպը չկոտրէ, բոպիկ ոտ-քերով ու գլխաբաց ուխտի երթալու հա-մար իր սրբավայրերը, որոնցմէ արիւնով ու արցունքով բաժնուեցաւ սեւ օր մը, այնքան ատեն որ իր Հայաստանը — այս անգամ առանց ածականի — դառնայ հայ-րենիքը բոլոր Հայերուն :

Մայիս 28ը վահան մըն է մեզի սպառ-նացող անհամար վտանգներուն դէմ, վա-հան մը ցեղային ոգիի եւ մեր ազգային գոյութեան պահպանման, վահան մը վեր-ջապէս որուն պէտք ունինք այսօր, մեր ժողովուրդին հաւատքը իր ապագային համար կենդանի պահելու :

Այսօր օտար երկինքի տակ, օտար սրահ-ներու կամարներն են որ պիտի արձա-գանգեն *Կեցցէ Մայիս* 28 աղաղակներով, յոյս ունինք որ օր մը հազարաւոր բերան-ներ մեր հայրենի երկրին մէջ պիտի կա-րենան աղաղակել կեցցէ Հայաստան :

ՍՕՍԻ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ԲԱՑԱՏՐԷ

*

ԲԵՐԻԱ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ

Ինչպէս կը սպասուէր, խորհրդային պատուիրակութիւնը հասաւ հինգշաբթի երեկոյեան Պելկրատ: Եուկոսլաւ զինուո-րական գունդ մը, տօնական համազգես-տով, պատուի կեցած էր օդակայանին վրայ: Դիմաւորելու եկած էին նախագահ Թիթօ, փոխ նախագահներ, Քարտէյլ եւ Ռանքովիչ, ինչպէս նաեւ խորհրդային դեսպանատան լրիւ կազմը: Ժամը հինգին հասան երկու օդանաւեր: Առաջինէն իջան համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը Խրուշչեւ, վարչապետը Մարէշալ Բուլկանին եւ Ա. Միկոյեան, փոխ-վարչապետը, իրարու ետեւէ: Երկ-րորդ սաւառնակէն՝ արտաքին փոխ նա-խարարը Կրոմիքօ, արտաքին առեւտուրի գործավարը, «Փրաւտա»յի խմբագրապե-տը եւ ուրիշներ: Պաշտօնական արարո-ղութիւններէն ետք անթելի գործիքը մօ-տեցուցին Խրուշչեւի: «Ընկերնե՛ր (Թովա-րիշի) եկած եմ ողջունելու Եուկոսլաւ ժողովուրդը, որուն հետ մեր յարաբե-րութիւնները կը փափաքինք բարւոքել : Կը յիշեմ մեր անցեալի ճիգերը, միասին, յանուն ազատագրութեան » :

« Խ. Միութեան ղեկավարները կ'ափ-սոսան որ մեր յարաբերութիւնները 1948-էն ի վեր մթագնեցան, Բերիայի նման մարդոց քսութեամբ, որոնք չինծուսուտե-րով ուզեցին վարկաբեկել Եուկոսլաւ ղե-կավարները» :Յետոյ հաւկցուց թէ քաղա-քական յարաբերութեանց բարելաւման զուգընթաց, երկու ընկերվարական եր-կիրները պէտք էր որ կուսակցական գետ-նի վրայ ալ մօտենային: «Այս հանդիպու-մը թոյլ պիտի տայ որ Խ. Միութեան կուսակցութիւնը, ողջունէ Եուկոսլաւիոյ կուսակցութիւնը » :

Իսկ Եուկոսլաւ եւ խորհրդային բարե-կամութեան հիմերը նկատեց համակեցու-թիւնը, եւ ներքին գործերուն չմիջամտե-լու սկզբունքը : Բնական գտաւ որ Պէլ-կրատ ուզէ բարւոքել իր յարաբերութիւն-ները թէ՛ Արեւելքի եւ թէ Արեւմուտքի հետ :« Կը հասկնանք Եուկոսլաւիոյ ճի-գերը » ըսելէ ետք վերջացուց յայտնելով թէ միջազգային խաղաղութեան պիտի նպաստէ Պելկրատի ժողովը: Իր ճառէն ետք ուզեցին գործիքը մօտեցնել Թիթոյի, որ առանց բառ մը ըսելու հեռացուցուայն: Յետոյ ինքնաշարժ մտաւ Խրուշչեւի հետ: Վարչապետ Բուլկանին եւ միւսները հե-տեւեցան ուրիշ ինքնաշարժներու մէջ :

Յատկանշական կը նկատուի որ Թիթօ ոչ մէկ խօսք ըսած է, ոչ իսկ շնորհակա-լութիւն մը Խրուշչեւի գրեթէ «ներողու-թեան » մը նմանող խօսքերուն: Ընդհա-կառակն, տեսակ մը անտարբերութիւն: Հնկային դիմաց, «փոքր» մըն է կարծէք, որ գիտակից իր կարեւորութեան, կ'ուզէ խաղալ հսկայի մը դերը: Ցամենայն դէպս, այս յատկանշական երեւոյթներէն դուրս, բուն ժողովները սկսան երէկ, Ուրբաթ: Յայտնի չէ օրակարգը :

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Հայաստանի անկախութեան 37րդ տա-րեդարձը կը տօնուի այսօր շաբաթ՝ Ալ-ֆորվիլի, Վիէնի, Վալանսի եւ Սէն Շա-մօնի մէջ, վաղը կիրակի՝ Մարսէյլի մէջ: (Մանրամասնութիւնները տես Դ. էջ):

Յառաջի այսօրուան թիւը մասամբ նը-ւիրուած է Մայիս 28ին, յառաջիկայ շա-բաթ կը հրատարակենք կարգ մը յօդ-ուածներ Փարիզի տօնակատարութեան առթիւ :

ՋՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

*

ՄՈՍԿՈՒԱ ՊԱՏԱՍԽԱՆԵՑ

Արեւմուտքի մեծերուն 10 *Մայիսի հը-րաւէրը, չորս վարչապետներու ժողովի մը մասին, ունեցաւ իր պաշտօնական պատասխանը առջի օր: Երեք յուշագրեր յանձնուեցան արտաքին նախարար Մոլո-թովի կողմէ Մոսկուայի ֆրանսական անգլիական եւ ամերիկեան դեսպաննե-րուն: Թէեւ Մոսկուա չի ճշդեր թէ ըն-դունա՞ծ է «կարճ ժողովի մը» առաջար-կը, ուր պիտի «դասաւորուին ընդհանուր կերպով արտաքին նախարարներու կողմէ քննուելիք խնդիրները » սակայն իրա-ղեկները յատկանշական կը նկատեն այն տարբերութիւնը որ գոյութիւն ունի Ա-մերիկայի յանձնուած պատասխանին եւ միւս երկու մեծերուն ուղղուած յուշա-գրերուն միջեւ : Արդարեւ Ֆրանսայի եւ*

(Շար. ը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԿՈՒՆՔԷ ԵՐԿՈՒՆՔ

*

Կ'ըսեն, «ոմանք» կ'արժէ՞ այդքան պանծացնել Մայիս 28ը: Պարզապէս պատահմունք: Դէպքերու դասաւորում, որ իրեն հետ բերաւ յուսախաբութիւն, աւեր ու արիւն: Եւ ի՞նչքան կրցաւ տեւել, ոչ իսկ երեք տարի: Եթէ Ռուսն ալ օգնութեան հասած չըլլար ...

— Մի փրփրիր եւ լսէ՛, ցամաք հողի: Սորվէ լսել:

Եթէ առիթ ունեցած ես պատմութիւն թղթատելու, գոնէ ժամանակակից պատմութիւնը սերտելու, պիտի տեսնես բազմաթիւ նման «պատահմունքներ»: Շատ չատերը այսօրուան ազատ ու անկախ ազգերէն իրենց փրկութիւնը կը պարտին այդպիսի դասաւորումներու: Աշխարհ կը բռնկի, ամբողջ ժողովուրդներ կրակը կ'իյնան: Ճակատներ կը փայլատակին ու կը խորտակուին, ուրիշներ կը բոցավառին եւ կը յաղթանակեն: Դժուար է գիտական ճշդութեամբ նախատեսել ճակատամարտներու ելքը: Շատ բան կախում ունի աշխարհագրական, զինուորական, նիւթական ազդակներէ: Իսկ այդ բոլորին վերեւ՝ բարոյական կորովն է որ կը սրէ նայուածքները եւ աւիշ կը հոսեցնէ երակներուն մէջ:

Արդ, մէկդի դնելով բոլոր յարակից դէպքերը, Ռուսին փախուստը, Թուրքին դաւերը, հարեւաններու խաղերը եւ ուրիշ բազմաթիւ պարագաներ, 1918 Մայիսի վերջերը, ճակատագրական շրջանի մը մէջ, կռիւ եղա՞ւ թէ ոչ: Օրհասական ճակատամարտներ մղուեցա՞ն նախնական անբաւական միջոցներով, բայց գերագոյն վճռականութեամբ — Մահ կամ Ազատութիւն: Այս կամ այն դրօշին տակ եւ կամ առանց դրօշի: Ֆետայիներով եւ կանոնաւոր զինուորներով: Հինով ու նորով: Եւ Արեւելքի եւ արեւմուտքի քաջերով: Գոյամարտ՝ 10 – 12·000ով, ընդդէմ թշնամի բանակի մը որ կը հաշուէր 30 ÷ 35·000:

Եւ այս բոլորը յանգեցա՞ւ ելքի մը, հող չէ թէ ոլոր – մոլոր: Ունեցա՞նք ափ մը հող մեր ոտքին տակ: Իսկ այդ ափ մը հողը չէր որ վառեց հոգիները, միեւնոյն ատեն սրելով դաւադիր եւ թշնամի ախորժակները, հարաւէն թէ հիւսիսէն:

Եւ ի՞նչպէս կ'ունենայիք դուք այսօրուանը, Թող կոչուի խորհրդային, եթէ կազմուած չըլլար երէկուանը:

Ի՞նչպէս կը համբէիք այսքան միատարր ժողովուրդ, մեր հայրենի ժառանգութեան մէկ մասին վրայ: Կ'ունենայի՞ք այսօրուան Երեւանը, առանց այս սկզբնական եւ հերոսական աշխատանքին որ թափուեցաւ անասելի թշուառութեանց եւ անհնարին դժուարութեանց մէջ, չեղածէն բան մը ստեղծելու առաջադրութեամբ» :—

— Լսէ՛, սերտէ՛ եւ պատասխանէ:

×

Կ'ըսե՛ն ուրիշներ, միշտ «ի նոցանէ» ·—

Ընդունինք թէ արդար են այդ բոլորը: Բայց, դուք Դաշնակցականներդ անկախութեան հռչակման տօնը դարձուցեր էք մենաշնորհ: Միեւնոյն ատեն՝ մարտակոչ, օրուան իշխանութեան դէմ: Դուք ձեր փառասիրութիւնները յագեցնել կ'ուզէք:

— Զա՛րկ, բայց մտիկ ըրէ, դպիրդ իմ ամենագէտ: Մինչեւ Պոլսոյ վերջին արտագաղթը (1922) եւ անկէ վերջն ալ քանի մը տարի չարունակ միասին կը տօնէի՞նք այս տօնը: Ամէն տեղ շարք – շարք բանախօսներ բեմ կ'ելլէի՞ն, — կղերական, Դաշնակցական, ռամկավար, հնչակեան: Բոլորն ալ կը պանծացնէ՞ին զայն, իբրեւ ազգային պարծանք: Նոյնիսկ հռչակաւոր Քաջազնունին, զոր միշտ օգնութեան կը կանչէք, շատ բնական եւ նուիրական պարտականութիւն մը չհռչակե՞ց Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը, ընդունելով հանդերձ Նոյեմբեր 29ը, (Դեկտեմբեր 2):

Արդ, ինչո՞ւ կէս ճամբան մնացիք դուք: Ինչո՞ւ այսօր խոտելի կը գտնէք երէկուան պաշտելին:

Ձեր երէկուան դի՞րքը կեղծիք էր թէ այսօրուանը: Ինչ բան փոխուեցաւ էութեան մէջ:

Նոր բանե՞ր սորվեցաք՝ ուրախ ենք, աւելին սորվեցէք: Բայց, ի՞նչպէս կրնաք ուրանալ պատմական երկունքը, այնքան դժոխային պայմաններու մէջ:

Երկունքը երկունք ըլլալէ կը դադրի՞, երախայ մը գուրգուրանքի, հոգածութեան խրատունքէն կը զրկուի՞, պարզապէս մսուրի մէջ ծնած, տաժանելի մանկութիւն մը անցուցած ըլլալուն համար:

Իսկ երբ դուք տէր չէք ըլլար ոչ օրհասական պայքարին, ոչ կատարուած գերմարդկային ճիգերուն, ոչ հերոսական խոյանքին ոչ ալ թափած արիւնին, կամ տէր կ'ըլլաք ակռաները թափած կեսուրներու պէս, կէս բերան, — ինչո՞ւ մեղաւոր կ'ըլլայ Դաշնակցութիւնը:

Անո՞ր համար որ հասկացեղ կանգնած, իր ետեւէն քաշելով անհամար բազմութիւններ, կը յայտարարէ·

— Ես կը խոնարհիմ կատարուած մեծագործութեան առջեւ: Ես թոյլ չեմ տար որ տգէտ կամ քնախնդիր մա՛րդիկ նսեմացնեն, մոռացութեան մատնեն երէկուան Երկունքը: Իմ հոգիս կը խայտայ ոգեկոչելով յիշատակը հազարաւոր քաջերու որոնք արիաբար մարտնչեցան, իրենց եղունգներով ճանկռտեցին ռազմադաշտի հողերն ու ժայռերը, եւ ստեղծեցին խարիսխ մը, — ափ մը հող:

Ես, Դաշնակցութիւն, ամէն տարի տօնելով, շահուած յաղթանակը, միեւնոյն ատեն աչքերս կ'ուղղեմ Երեւան եւ կը յիշեցնեմ, — Աճեցո՛ւր, լրացո՛ւր սահմանը, եւ կառավարէ այնպէս ինչպէս որ կը տրամադրեն այս ժողովուրդին հիմնական շահերը: Նոյն երկունքն է որ կը շարունակուի, եւ վա՜յ անոր որ չըմբռներ պատմութեան վճիռը:

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

1918 ՄԱՅԻՍ 28Ի ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

*

1918 Մայիս 2ին Թրքական բանակը Ախուրեան գետը անցնելով, սկսաւ ամէն ուղղութեամբ արշաւել դէպի Շիրակի գիւղերը:

Հայ գիւղացին ճարահատ աղուհացով դիմաւորելով Թուրք զօրքը իր հաւատարմութիւնը խոստացաւ, ինչպէս կ'ընէ պարտուած պետութեան մը ժողովուրդը յաղթական պետութեան նուաճող զօրքին:

Գրեթէ, Շիրակի բոլոր գիւղերու բնակչութիւնը գերի դարձաւ, ինչպէս եւ մենք, որ 1915ի ջարդերէն հրաշքով միայն ազատուած էինք:

Յայտնի Դաշնակցական Մելիք Բողիկեանի թելադրութեամբ՝ հինգ երիտասարդներս զէնքերով միասին պահուեցանք գիւղին մօտիկ քարայրներուն մէջ: Աւելի քան երկու շաբաթ պահուած մնացինք աննշմար:

Սարդարապատի ճակատամարտի նախօրեակին էր, Թրքական զօրքը՝ զինուած պատերազմական ռազմամթերքով, կ'երթար դէպի Սարդարապատ: Դաշտերն ու ճամբաները լեցուած էին ձիերով, ջորիներով, եւ թնդանօթներով:

Օր մըն ալ ան եկաւ մեզ քարայրէն տուն տարաւ ըսելով, թէ առ այժմ որեւէ վտանգ չկայ:

Թուրքերու գրաւած հայ գիւղերը հեռախօսային բազմաթիւ ցանցերով կապուած էին Կարսին: Անոր կարգադրութեան շնորհիւ ոչ ջարդ, ոչ թալան տեղի կ'ունենար:

ՄելիքԲողիկեանի տունը, ուր երեք տարիէ ի վեր իբրեւ տան մէկ անդամը կ'ապրէի, գիւղին ամենահարուստ եւ արդիական տեսքով շինուած միակ տունն էր: Բոլոր Թուրք բարձրաստիճան զինուորականները հոն կուգային: Ունէր հեռախօս եւ 6 զինուորներ: Յոյն եւ գերմանացի երկու բժիշկները տնեցի էին դարձած: Բժիշկներէն մէկը օր մը մատիտով իր սենեակի ճերմակ պատին վրայ գրած էր գերմաներէն — «Հայեր ձեր օրերը համրուած են... Խեղճ քրիստոնեաներ:

Մելիքի տղան Սասունիկը, Ներսէսեանին շրջանաւարտ եւ գերմաներէնի քաջ ծանօթ, գրուածքը թարգմանեց հօրը: Հայր ու տղայ միասին յոյն բժշկին դիմելով լուսաբանութիւն ուզեցին պատի վրայ գրուածքին համար:

Յոյն բժիշկը առանց վարանելու ըսաւ «քանի, որ ես ալ ձեզ նման Քրիստոնեայ եմ, յայտնեմ ձեզի ատոր գաղտնիքը, Թրքական բարձր հրամանատարութենէն հրահանգ կայ առ այժմ Հայերուն բան մը չընել, մինչեւ որ Երեւան գրաւուի: Երբ Երեւան իյնայ, այն ատեն է որ ջարդ տեղի պիտի ունենայ: Խուժանը Արփայ Զային վրայ կը սպասէ այդ օրուան: Իսկ Երեւան երկար պիտի չկրնայ դիմադրել, իրմէ թիւով գերազանց ուժերուն դէմ:

Մելիք անմիջապէս հրամայեց տղոց հաց պատրաստել եւ այդ գիշերն իսկ նամակով մը Երեւան երթալ, յայտնելու Ազգային Խորհուրդին՝ Թուրքերուն մտադրութիւնը:

Մայիս 22ին երբ Թուրք պահակներ խարոյկ վառած էին Բողազքեասան գիւղի կամուրջին վրայ, մենք ջուրի խշխշոցի հետ աննշմար եւ ապահով անցանք եւ սկսանք Ալագեազն ի վեր բարձրանալ:

Երբ Ալագեազի Քառասուն ակունքները հասանք, մեր առաջնորդը ազատ շունչ մը քաշեց, իսկ մենք մեր ակռաները սեղմած, թրջած ոտքերով, անխօս ու զգուշութեամբ իրեն կը հետեւէինք:

Արեւի առաջին ճառագայթներուն հետ սկսանք վայրէջքը դէպի Փարփի գիւղը, ապա Աշտարակ, Ազգային Խորհուրդին յանձնելով նամակը ու մեր ունեցած տեղեկութիւնները: Անկէ հեռախօսեցին Երեւան ու զինուորական պատկան մարմիններուն:

Եթէ Թրքական ուժերը դիւրութեամբ կարենային ճեղքել Սարդարապատի ճակատը, դժուար պիտի չըլլայ գուշակել ամբողջ հայ ազգի ճակատագիրը:

Սարդարապատի, Պաշաբարանի եւ Ղարաքիլիսայի ճակատամարտներով հայութեան գոյութիւնը փրկուեցաւ, եւ դեռ աւելին, Ազատ ու Անկախ եւ Միացեալ Հայաստանի Հանրապետութեան հիմը դրուեցաւ Մայիս 28ով ...:

Յաղթական Թուրք զինուորներուն ծրագիրը ջուրը ինկաւ, շնորհիւ հայկական միակամ դիմադրութեան: Նորաստեղծ Հ. Հ. ներկայացուցիչներուն հետ հաշտութիւն տեղի ունեցաւ և ութեւկէս ամսուան գրաւումէ ետքը կրկին Հայկ. մանուկ հանրապետութեան յանձնուեցաւ Իգտիր, Կողբ, Կաղզուան, Ղարս, եւ Արտահան, իրենց շրջաններով, մինչեւ 1914ի ռուսական սահմանները:

Յոյն եւ գերմանացի բժիշկներ Սարդարապատէն վերադարձին պատմած էին Մելիք Բողիկեանին, թէ կռիւները որ տեղի ունեցան՝ Հայերու կողմէ չէին, այլ ուղղակի երկինքէնԱստուծոյ կրակն էր որ կը թափէր Թուրք զինուորներու վրայ:

Հաւատացուցած էին Մելիքին որ մեր Սուրբ Էջմիածինն էր որ իր հրաշքով փճացուցած էր Թրքական զինուորները, եւ ոչ թէ մարդկային որեւէ կռիւ տեղի ունեցած էր:

Փառք Հայկական այդ Սուրբ հրաշքին:

ԱՐՄԵՆԱԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ԱՆԳԼԻԱ ընդունեց Հնդկաչինի վարչապետ Տիէմի հրաւէրը, Սայկոնի մէջ ժողովի մը մասնակցելու համար: Նոյն հրաւէրը ղրկուած էր Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՅ – ԹԱԹԱՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐԸ

(50ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

●

Կռուող կողմերից Թաթարները, որ Անդրկովկասի ժողովուրդների մէջ, անհամեմատ շատ աւելի գողեր եւ աւազակներ ունէին, բնականաբար, շատ գոհ էին, որ ցարական կառավարութիւնը, որ միշտ էլ իրենց հալածել է որպէս քրէական յանցաւորների, այս անգամ այդ նոյն կառավարութեան ներկայացուցիչներն էին իրենց յորդորում իրենց դրացի Հայերին կոտորել եւ թալանել: Սակայն բարեբախտութիւն էր Հայերիս համար, որ Թաթարները չունէին զիրենք ղեկավարող ոչ քաղաքական կուսակցութիւն եւ ոչ էլ փորձառու ռազմագէտ ղեկավարներ: Յարձակումները կատարեցին խուժանավարի, իրենց պէս գող աւազակների ղեկավարութեամբ, եւ այս իսկ պատճառով՝ թէեւ Հայերիս նիւթական վնաս շատ հասցրին, բայց չկարողացան շատ Հայեր կոտորել:

Հայերիս առաւելութիւնները· —

Ա.— Որպէս ղեկավար՝ ունէինք Հ. Յ. Դ. մարտական հզօր կազմակերպութիւնը:

Բ. — Յեղափոխական կռիւների մէջ մարզուած հմուտ եւ քաջարի հրամանատարներ, խմբապետներ եւ բազմաթիւ հայդուկներ:

Գ.— Ռուս բանակի մէջ տարիներով մարզուած հայ սպաներ եւ հազարաւոր պահեստի հայ զինուորներ եւ Դ.— Ամէն տեղ Դաշնակցական մարմիններ, կուսակցական եւ անկուսակցական անձնուէր մըտաւորականներ ու բազմահազար կորիճ երիտասարդներ:

Երբ պայթեց այս ահաւոր վտանգը, Հ. Յ. Դ. Արեւելեան Բիւրօն, որի կենդրոնատեղին էր Թիֆլիզը, անմիջապէս ստանձնեց Անդրկովկասի հայութեան ինքնապաշտպանութեան ղեկավարութիւնը:

Գաղտնի միջոցներով զէնք եւ ռազմամթերք հայթայթելու եւ վտանգի ենթակայ վայրերը հասցնելու նպատակով, իրեն կից՝ յատուկ զինական ֆոնտի մարմին կազմեց, որ կրեց Զիֆօն կրճատ անունը:

Երկրի հայդուկային կռիւներին մասնակցած հրամանատարներ, խմբապետներ եւ ռազմիկներ, 1905 – 6 թ.ին Անդրկովկաս գտնուելով, շատ մեծ դեր կատարեցին Կովկասահայութեանը սպառնացող զանգուածային կոտորածից փրկելու մարզում: Շուտով կռուող ուժեր օգնութեան հասան նաեւ հայաբնակ զանազան երկիրներից:

Հայ ազատագրական պայքարի ընթացքում, մեր անձնուէր մտաւորական գործիչներն ու ռազմիկները, հայկական հաստատութիւնների օգնութեան հասնելու եւ շատերը իրենց կեանքը զոհելու՝ սքանչելի դրուագներով լի պատմութիւնը, դժբախտաբար, տակաւին յատուկ ուսումնասիրութեան նիւթ չէ դարձած:

Բիւրօն Նիկոլ Դումանին հրամանատար նշանակեց Երեւանի նահանգի, Քեռիին՝ Զանգեզուրի շրջանին: Մուրատին՝ նախ Գանձակի շրջանի եւ ապա Գողթանի շրջանին: Վարդանին՝ իր ծննդավայր Ղարաբաղի: Արմէն Գարոյին՝ Թիֆլիզի: Սեւ Քարեցի Սաքոյին՝ իր ծննդավայր, այժմեան Իջեւանի գաւառի: Գանձակի շրջանի Ռաշիտին, սակայն մի քանի ամսից յետոյ, Բիւրօն Ռաշիտին յետ կանչեց եւ փոխարէնը լիազօր նշանակեց ընկեր Աբրահամ Գիւլխանդանեանին, որ մինչեւ 1907 թ. ձեռնհասութեամբ կատարեց իր պարտականութիւնը:

Նիկոլ Դումանը Հին Նախիջեւան ուղարկեց ընկերներ՝ Սարգիս Բարսեղեանին եւ Վահան Փափազեանին, որոնք տեղական ընկերներ Դաշնակցական Խեչոյի, Յովհ. Պետրոսեանի եւ սպայ Էնգիբարեանի հետ միասին Զին. Մարմին կազմեցին: Մշեցի Սմբատին՝ Արարատեան դաշտը, Կոտոյի Հաճիին՝ Դարալագեազի շրջանը: Սէյդօ Պօղոսին՝ Խանուխլար: «Խէնթ»ի տղայ Արսէնին՝ Արագածի շրջանը եւ Ռուսոլ Գրիգորին ու Արամայիս Աղնաւուրեանին՝ Աշտարակ, 1906 թ. Փետրուարին Գանձակ հասաւ հրամանատար Սեպուհը, որ մի խումբ ձիաւորներով, ստիպուած էր եղել Թիֆլիզից Լոռուայ Դիլիջանի, Նոր Բայազիտի, Դարալագեազի, Զանգեզուրի, Ղարաբաղի եւ Ջիւանշիրի ձիւնապատ լեռնային ճամբով հասնել Գանձակ:

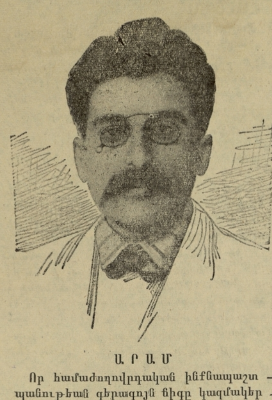
Հայ – Թաթարական ընդհարումներին գործօն մասնակցութիւն են ունեցել զանազան շրջաններում Մոկացի Գրիգորը, Առիւծ Աւագը, Դրօն, Վանեցի Լոռթոն, Մկրտիչ Աղամալեանը, Մարտիրոս Զարուխչեանը, Բաշգեառնեցի Ղազարը, Համազասպը, Ախալցխացի Ասլանն ու Աշիգը, Բուլանուխցի Մարտիրոս վարժապետը, սպայ Արսէն Շահմազեանը՝ Քեռիի մօտ, Ղարաբաղցի սպայ Բաղդասարեանն էլ՝ Արմէն Գարոյի օգնականը եղաւ Թիֆլիզի կռիւներին: Բաղդասարեանը, որ մասնակցել էր ռուս – ճապոնական պատերազմին եւ Ա. Աշխարհամարտին, Հայաստանի Հանրապետութեան օրով, Դիլիջանի հայկական զօրքի հրամանատարն էր զօրավարի աստիճանով:

Հայ – Թաթարական կռիւներին մասնակցել են նաեւ բազմաթիւ ուրիշ խմբապետներ եւ յայտնի հայդուկները, որոնց ցանկը, դժբախտաբար, ես չունիմ:

ԲԵՆՈ
(Շար·)

ԱՐԱՄԻ ԿՈՉԸ

*

Ա Ր Ա Մ

Որ համաժողովրդական խանդավառ ու ազատագրական ոգին հրահրեց 1918 Մայիսի ճակատագրական օրերուն :

1918ի ճակատագրական, ու օրհասական դարուն էր : Երեւանի Թատրոնի շէնքը յետոյ խորհրդարան, լեփ լեցուն էր բազմութեամբ : Բեմին վրայ ձեռքերը շարժելով եւ առիւծի բաշ - գլուխը թափահարելով, կը խօսի Արամը : Հռետորական կարողութենէ զուրկ այդ մարդը իր անկեղծութեամբ եւ երկաթեայ տրամաբանութեամբ կախարդած է բոլորը : Արահին անզորրութիւնը կը խանգարուի այս ու այն անկիւնէն լսուող հեկեկոցներով :

Պարզ է Արամի լեզուն եւ միտքը յըստակ, ժողովուրդին հասկնալի լեզուով մը կը ներկայացնէ դառն իրականութիւնը. «Եթէ հայ մայրերը չզոհաբերեն իրենց զաւակները, կորսուած է բոլորիս թէ կեանքը եւ թէ պատիւը :

Հասած է ժամը, երբ հայ կինը պէտք է զգայ իր կոչման բարձրութիւնը եւ կատարէ իր սուրբ պարտականութիւնը» :

Արամի կոչը անարձագանգ չմնաց : Բեմ կը բարձրանայ ալեհեր կին մը եւ արտասուաթոր աչքերը ուղղելով Արամին կը բացագանչէ հեծեծագին .

— Երեք զաւակ ունիմ, երեքն ալ հայրենիքի մատաղ, ցաւում եմ որ աւելին չունիմ ...

Ոգեւորուած բացագանչութիւններ, բուռն ծափեր, խինդ, լաց իրար կը խառնուին : Հայ մայրիկին կը յաջորդէ երկրորդը, երրորդը ...

Նոյեցայ կողքիս նստած մայրիկիս : Աչքերը կը սրբէր թաշկինակով : Զգացհայեցքս ու լռեց :

Միւս օրը երբ դպրոցէն տուն դարձայ, հայրիկս յայտնեց որ առտուն գիւ ար - ձանագրել տուած է իբր զինուոր :

Մայիս 28ի հաչակումը իմացանք Արագածի լանջերի վրայ : Իսկ աշնան նորէն աշակերտական պայուսակը թեւիս տա՛կ դպրոց կ'երթայի :

Արամի խօսքը որ խոստումն էր բովանդակ հայութեան կամքին, յաղթանակեց : Եւ անհամար զոհերի շիրիմներուն վրայ հիմնուեցաւ «Հայաստանի Հանրապետութիւնը :

Եթէ պատմութիւնը այդ շէնքը խորտակեց, անոր հիմերը չեն խախտած, ուր կը տիրապետէ Արամի յաղթական ոգին :

Ա.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՕԳՏԱԿԱՐ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՏԷՍԻՆ, (Յառաջ).— Անցեալ երկուշաբթի իրիկուն (16 Մայիս) Ֆրանսերէն դասախօսութիւն մը տրուեցաւ տեղւոյս կաթոլիկներու սրահին մէջ : Կազմակերպիչները՝ Պ. Կարօ Օհանեան եւ ընկեր Ս. Առաքելեան, գեղեցիկ գաղափարն ունեցած էին օգտուելու Պ. Կ. Փոլատեանի Վիէն այցելութենէն, Ֆրանսերէն դասախօսութեամբ մը տեղւոյս Ֆրանսական շրջանակներուն եւ մեր նորահաս սերունդի՝ ծանօթացնելու մեր ազգային կենսունակութեան ուժն ու մեր բանաստեղծութիւնը : Կարճ ժամանակի մը մէջ եւ անհատական սահմանափակ միջոցներով կազմակերպուած այդ ձեռնարկը մասամբ մը հասաւ իր նպատակին : Դասախօսը, Պ. Կ. Փոլատեան պէտք է ըսել ունի եւ երիտասարդական աշխոյժ ու եռանդ, եւ յարմարութիւն ու հմտութիւն նման աշխատանքներու :

Երեկոյթին նախագահութիւնը սիրով ստանձնած էր տեղւոյս Ֆրանսացի նոր փո. բդպետը, հայր Փէրիսէ :

Դասախօսութեան նիւթն էր՝ ժողովուրդին կեանքի ուժը, եւ բանաստեղծութիւնը : Սրահը լեցուն էր ամբողջութեամբ : Ունկնդիրներուն մէջ կը նշմարուէին Ֆրանսացի ուսուցչուհիներ, տեղւոյս գործարանի բարձր պաշտօնէութենէն ներկայացուցիչներ ու անհատներ : Հայր Փէրիսէ բանալով երեկոյթը նախ ներկայացուց դասախօսը յետոյ իր նիւթը :

Անշուշտ, ըսաւ, իրողութիւն է որ առհասարակ Եւրոպացիներս անծանօթ ենք արեւելեան եւ ի մասնաւորի հայկական մշակոյթին, հետեւաբար հաճոյքով պիտի ունկնդրենք Պ. Փոլատեանը :

Ցարգելի դասախօսը իր ներածականին մէջ, ընդհանուր ակնարկ մը նետեց կորսուած հին ազգերու մշակոյթներուն վրայ : Յիշեց յունական եւ եգիպտական մշակոյթներուն կրած նահանջը դարերու ընթացքին եւ ի վերջոյ անցնելով իր բուն նիւթին ներկայացուց հայկական մշակոյթն ու բանաստեղծութիւնը, իբրեւ մշտահոս, անկորնչելի ու յաւիտենական աղբիւրը մեր ազգային կենսունակութեան, ու առաքինութիւններուն : Հայը, ըսաւ, հին ազգ մըն է ու իր մշակոյթը կը բխի դարերու փիլիսոփայութեան ակունքէն : Ս. Մեսրոպն էր որ Ե. դարուն մեր լեզուն օժտեց այնպիսի գործիքով մը, որ հիմը հանդիսացաւ հայկական Ոսկեդարուն ու միակամար կամուրջ մը կազմեց մինչեւ մեր օրերը : Ան ու իր յաջորդները մեր լեզուն ճոխացուցին ու զայն դարձուցին ոսկեղէնիկ : Հայկական բանաստեղծութեան թափը հին դարերէն ի վեր երբեք չէ կասած : Ան երկնած է լաւ թէ վատ պայմաններու մէջ ու նոյն ուժգնութեամբ կը շարունակուի նաեւ այսօր, ըլլայ հայրենիքին մէջ թէ աշխարհի չորս ծագերուն սփռուած գաղթահայութեան մէջ : Եթէ դարերու մշուշին մէջէն Նարեկացիներ, Շնորհալիներ կը պսպղան, այժմ ալ հայկական բանաստեղծութիւնը ունի նոյնքան արժանաւոր ու տաղանդաւոր հետեւորդներ : Հայ ժողովուրդը պաշտած է բանաստեղծութիւնը ու գրագէտները նկատած՝ ազգային առաջնորդներ, նուիրեալներ ու սուրբեր :

Ապա Պ. Փոլատեան կարդաց հատընտիր բանաստեղծութիւններ Նարեկացիէն, Ներսէս Շնորհալիէն, Միք. Նալպանդեանէն, Պետ. Դուրեանէն, Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանէն, Դանիէլ Վարուժանէն, Սիամանթոյէն, Զարենցէն : Շատ յաջող թարգմանութիւններ էին բոլորն ալ : Գոնէ անձնապէս կը գնահատեմ զանոնք : Եւ սակայն ի վերջոյ թարգմանութիւններ էին լոկ, հետեւաբար չունէին այն քնքշութիւնը, գեղեցկութիւնը, բոյրն ու երանգը որ յատուկ է մեր լեզուին : Այս պարագան յարգելի բանախօսն ալ մատնանշեց :

Պ. Փոլատեան ներկայացուց նաեւ գեբերապաշտ նոր բանաստեղծներու արտադրութիւններէն ու յիշեց արտասահմանի գրողներէն Սարաֆեանը, Թօփալեանը, Ծառուկեանը, Վ. Վահեանը եւ ուրիշներ :

Զարենցէն կարող էր աւելի լաւ ընտրութիւն մը ընել :

Պէտք է շնորհաւորել կազմակերպիչներն ու մանաւանդ դասախօսը, այս շինիչ ու օգտակար ձեռնարկին համար : Փափաքելի էր որ յաճախ կրկնուէին նման դասախօսութիւններ : Ու կազմակերպուէին աւելի ծրագրեալ կերպով, հնարաւոր դարձնելու համար աւելի լայն շրջանակի մը ծանօթացնելու մեր ազգային գանձերը : Հաւաճեպով դրի առնուած այս թղթակցութեանս հաւանական մոռացումներու համար Պ. Փոլատեանի ներողամտութիւնը կը խնդրեմ :

*

Պ. Փոլատեան իր ներկայութենէն օգտուելով կարճ խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ խումբ մը հայրենակիցներու հետ, «Համազգային»ի մասնաճիւղ մը հիմնելու առաջադրութեամբ :

Ուրախ եմ յայտնելու որ իր բաղձանքը իրականացման ճամբուն վրայ է : Ընտրուած է առժամեայ վարչութիւն մը, աւելի լայն խորհրդակցական ժողովի մը հրաւիրելու համար տեղւոյս ազգայինները եւ օրինական վարչութիւն մը ընտրելու : Լիայոյս ենք որ բանիմաց եւ նուիրեալ տարրեր չեն պակսիր այս Համազգային կենսական նպատակին շուրջ բոլորուելու համար :

Գ. Պ.

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը Համբարձման տօնին առթիւ հանդէս մը կազմակերպած էր Ազգ. Տան մէջ :

Բացման խօսքը ըրաւ նախագահուհի Տիկին Սամուէլեան, բացատրելով օրուան հանդէսին նպատակը եւ հրաւիրեց Տիկին Իփէկեանը ստանձնելու հանդէսի նախագահութիւնը : Տիկին Իփէկեան բացատրեց թէ ինչ է Համբարձման տօնին իմաստը, թէ ինչպէս Հայաստանի մէջ գեղեցիկ աւանդութիւն մը կայ որ, այսօր երիտասարդ օրիորդներ, սափորի մը մէջ եօթը տեսակ ծաղիկներ եւ եօթը աղբիւրէ ջուր լեցնելով, վիճակ կը քաշեն, «Ջան կիւլիւմ» երգելով եւ այն հաւատքը կայ թէ, ով ինչ որ կը փափաքի այդ խորհրդաւոր պահուն իր մուրազը կը կատարուի : Այս գեղեցիկ աւանդութիւնը չմոռնալու համար է որ Կապոյտ Խաչը մտածեր է պատկերացնել զայն այս սրահին մէջ :

Ծանօթ դերասաններ Գմբէթեան եւ Գր. Վահանի արտասանեցին զանազան կտորներ : Մեներգեց Օր. Շ. Պէնկեան, իսկ Օր. Յակոբեան պարեց կովկասեան պարեր :

Փոքրիկներ Ն. Եաղճեան, Վ. Էլմէզեան, Լ. Պարսամեան, Ա. Գարոյեան եւ ուրիշներ կատարեցին զանազան անակնկալներ, երգելով ու պարելով :

Հայկական տարազներով աղջիկներու խումբ մը Համբարձման սափորը բերին բեմին վրայ Ջան կիւլիւմ երգելով եւ քաշեցին վիճակներ :

Պ. Եուքսէրտաշեան իր բիգաքով, կը խանդավառէր մթնոլորտը :

Պատրաստուած էր փոքրիկ պիւֆէ մը, ուր կը սպասարկէին Կապոյտ Խաչուհիներ :

Պ. ՊԱՐԳԵՒ

ԼԻՈՆԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՎԵՐՋԻՆ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

Լիոնի Միջազգային Տօնավաճառին վիճակագրական սպասարկութիւնը իր վերջին ժողովին հետեւեալ եզրակացութիւնները հանեց այս տարուան (1955) տօնավաճառէն :

Գտաւ որ ընդհանրապէս շատ մեծ գործունէութիւն մը ունեցած է Տօնավաճառը բոլոր ճիւղերուն մէջ : Մասնաւորաբար նպաստաւորուած են խաղալիկներու, ելեկտրականութեան, մեքենաներու, յախճապակիի եւ ապակեղէնի ընտանեկան եւ ճարտարարուեստի վերաբերեալ առարկաներու ճիւղերը :

Հակառակ շատ խիստ ընտրութեան մը 5500 ցուցադրողներ մասնակցած են, որոնց երկու հարիւրը օտար տուներ :

Գալով գնորդներուն, անոնք ոչ միայն ամբողջ Ֆրանսայէն, այլ եւ հիւս. Ափրիկէէն, Ֆրանսական Միութեան 14 շըրջաններէն եւ 37 օտար երկիրներէ եկած էին : Այս գնորդները կարեւոր ապսպրանքներ տուին : Աւոնք շատ աւելի պիտի ըլլային եթէ Ֆրանսական ապրանքներու գինները կարենային մրցիլ օտարներուն հետ :

Տօնավաճառի արդիւնքէն որոշ կերպով կարելի էր եզրակացնել, որ թէեւ Ֆրանսայի տնտեսական վիճակը կը բարւոքի հետզհետէ, բայց տակաւին մեծ ճիգ մը պէտք է ընենք գիներու համար եթէ կ'ուզենք որ Ֆրանսական արտադրութիւնները հետաքրքրեն օտար շուկաները :

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ՆՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (51)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԺԶ.

Խօսելէ առաջ իսկ արդէն ճանչցայ զինքը : Իմ մարդս էր— սպիով մարդը : Վայրկենական այս անուշադրութենէն օգտուելով կամրջակին վրայ տարածուած թըռչնախիս ոտքի ցատկեց փութով եւ կամրջակէն վար վազեց : Րէյպըն հայհոյանքով մը ետեւէն վազեց :

Գործողութիւններու առեն միշտ կ'ուզեմ ներկայ գտնուիլ : Ուստի ես ալ միացայ հետապնդման՝ գէչ յոգնութիւն մը : Կամրջակին շուրջ դառնալով վազեցինք մինչեւ նաւուն աջակողմէ : Հոն՝ դահլիճին դրան առջեւ կծկտած էր մարդը : Րէյպըրն ալ վրան հակած :

— Կրկի՞ն զարկիք, ըսի շնչասպառ :

— Պէտք չկար, պատասխանեց դաժան դէմքով մը : Դրան առջեւ ինկած էր արդէն : Եւ կամ դուռը չկրցաւ բանալ ու կը կեղծէ : Հիմա կը հասկնանք. տեսնենք ո՞վ է :

Սիրտս ուժգին կը տրոփէր, աւելի մօտեցայ : Անմիջապէս զգացած էի որ վրաս յարձակողը Ջիշեսթըր մեծ մարդ մըն էր, թերեւս կարող՝ դանակ գործածելու, կմտելու ատրճան, սակայն ոչ այնքան ուժ՝ իր ճղճիմ ձեռքերուն մէջ :

Րէյպըրն լուցկի մը վառեց : Երկուքս ալ բացագանչութիւն մը ըրինք : Կի Փեկէթն էր :

Րէյպըրն աղչահար .

— Փեկէթ, Տէր Աստուած Փեկէթն է . մրմնջեց :

Ինքզինքիս բարձր հովեր տալով :

— Զարմացած կը թուիք, ըսի :

— Այո, պատասխանեց ծանրօրէն : Բնաւ չէի կասկածեր ...

Ցանկարծ ինծի դառնալով .

— Իսկ դուք, չէ՞ք զարմանար : Երբոր ձեր վրայ կը յարձակէր, ճանչցա՞ք զինքը :

— Ոչ, չճանչցայ : Բայց ես շատ չեմ զարմանար :

Կասկածանքով ինծի նայեցաւ :

— Ձեմ գիտեր թէ ինչպէս մտաք այս խնդրին մէջ եւ որքա՛ն բան գիտէք : Ժպտեցայ :

— Շատ բան Պ. Ը. Ը.. Լիւքաս :

Բազուկէն ուժգին բռնելով :

— Այդ անունը ուրկէ՞ց իմացաք, հարցուց կատղած :

— Ձեր անունը չէ՞, պատասխանեցի քաղցրութեամբ :

Եւ կամ կը փափաքի՞ք որպէսզի ձեզ կոչեմ «Գորշ զգեստով մարդը» :

Այս բառերը զինքը սառեցուցին : Բազուկս թող տուաւ եւ քանի մը քայլ ընկրկեցաւ :

— Աղջի՞կ էք դուք թէ վհուկ, շշնչաց :

— Բարեկամ մըն եմ, ըսի եւ մէկ քայլ իրեն մօտենալով, անգամ մը ձեզի մատուցանեցի իմ օժանդակութիւնս, զայն դարձեալ կը մատուցանեմ : Կ'ընդունի՞ք :

Իր կատաղի պատասխանը խորտակեց զիս :

— Ոչ, ըսաւ, չեմ ուզեր փոխանակութիւն ունենալ ոչ ձեզի, ոչ ալ որեւէ կնոջ հետ : Ձեր ձեռքէն եկած չարիքը կրնաք ընել :

— Չէք գիտեր, թերեւս, թէ որ ատրճան կատաղութեանս ներքեւ կը գտնուիք : Բառ մը հարիւրապետին ...

— Ըսէք, պոռաց :

Ցետոյ արագ քայլով մը յառաջանալով :

— Դուք ալ կը զգա՞ք, աղջիկս, որ այս վայրկեանիս իսկ իմ ազդեցութեանս ներքեւ կը գտնուիք : Կրնայի կոկորդէդ բռնել այսպէս :

Եւ արագ շարժումով մը խօսքէն գործի անցաւ : Կոկորդս երկու ձեռքերուն մէջ առած՝ սեղմեց թեթեւակի :

— Ահա, այսպէս եւ ձեր հոգին դուրս քաշել : Վերջն ալ հոս պառկող սա մեր ձախողած եւ գիտակցութիւնը կորսնցուցած բարեկամին նման, դիակը շնաձուկերուն առջեւ նետել : Ատոր ի՞նչ կ'ըսէք, ինչ :

Չպատասխանեցի. լոկ խնդացի : Եւ սակայն գիտէի թէ վտանգը իրական էր : Այդ վայրկեանէն կ'ատէր զիս : Սակայն կը զգայի միեւնոյն ատեն որ կը սիրէր վըտանգը, կը սիրէր անոր ձեռքերուն «փայփայանքը» կոկորդիս վրայ :

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

Անգլիոյ տրուած պատասխանը կը պարունակէ խիստ քննադատութիւններ Ամերիկայի դէմ, Ուաշինկթընի պաշտօնական շրջանակներու վերջին ելոյթներուն մասին, ուր խնդրոյ առարկայ դարձաւ արբանեակներու ներկայ կացութիւնը :

« Այս կը նշանակէ թէ Մ. Նահանգները ընդգրկած են ի յառաջագունէ ուժ բանեցնելու քաղաքականութիւն մը, զոր պիտի կիրարկեն ժողովին ընթացքին : Ինչ որ անհանդուրժելի ճնշում մը կը նկատուի ժողովին վրայ, Խ. Միութեան կողմէ» :

Այս բողոքը չէ դրուած Ամերիկայի յղուած յուշագրին մէջ : Եւ այս բանը աննախընթաց է, որովհետեւ ցարդ Մոսկուա միշտ նոյն յուշագրերը կը ղրկէր արեւմուտքի պետութեանց :

Իրազեկները կ'ենթադրեն որ Մոսկուա կը փորձէ ճեղք բանալ արեւմտեան ճակատին մէջ, հասկցնելով որ տարբեր դիրք ունի եւրոպական մեծերուն հանդէպ եւ տարբեր՝ Ամերիկայի նկատմամբ :

Ցամենայն դէպս, արեւմտեան մայրաքաղաքներուն մէջ գոհունակութիւն կը յայտնեն որ ի վերջոյ Մոսկուա դրական կերպով պատասխանած է հրաւէրին : Լոնտոնի մէջ, «յուսահատեցուցիչ» չեն նկատուիր Ուաշինթընի դէմ եղած յարձակումները : Գալով վայրի եւ թուականի որոշումին, մեծ դժուարութիւն մը չի ներկայացներ, կարելի է այդ մասին համաձայնիլ, ինչպէս կը յայտնեն Ուաշինկթընէն մինչեւ Փարիզ : Վարչապետ Էտ. Ֆոռ կարելի կը գտնէ հանդիպում մը Յուլիսի վերջերուն, կամ Օգոստոսի մէջ : Իսկ Մոսկուա, միշտ կ'առաջարկէ Վիէննան, եւ օրակարգի մասին, կը փափաքի որ դիւանագիտական ճամբով առաջուընէ որոշուի «նոյնիսկ եթէ այդ պատճառով ժողովը պիտի յետաձգուի աշնան » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԵՐԹԵՐՈՒ աշխատաւորութեան գործադուլը արդիւնքն էր խորհրդարանին քուէարկած մէկ օրէնքին, ըստ որուն արհեստակցականներու ինչպէս նաեւ աշխատաւորներու ազատութիւնը պէտք է պաշտպանուի : Ինչ որ դէմ է Աշխատանքի ընդհ. Դաշնակցութեան, որ տեսակ մը մենատիրութիւն ունի տպարանական աշխատաւորութեան վրայ, իր գործ հայթայթող գրասենեակներով :

ՄՈՆՑԱՅԻ մէջ (Իտալիա) հինգշաբթի օր արկածի զոհ գնաց աշխարհի մեծագոյն վազողը՝ (օթօմօպիլ) Ասքարի : Կիրակի օր արդէն Մոնթէ Քառլոյի մրցումին ընթացքին ծովը ինկած էր կառքով, բայց չէր վիրաւորուած : Քանի մը օր վերջը երբ փորձ կը կատարէր Ֆէրարիի մը վրայ, յառաջիկայ կիրակի օրուան մրցումին համար, պայթում մը տեղի ունեցաւ եւ Ասքարի քանի մը վայրկեան վերջը մեռաւ : Ճիշդ նոյն ձեւով մեռած էր 30 տարի առաջ իր հայրը : Ծնած էր Միլան և 36 տարեկան էր . կը կարծուի որ նուազելով կորսնցուցած է կառքին ղեկը :

ԿՈՒՓԱՄԱՐՏԻԿ ժող. Հայրապետեան, Եւրոպայի նախկին ախոյեան, Մայիս 15ին Պէյրութի Մարզական պալատին մէջ յաղթեց Սուրիոյ ախոյեան Ֆաթհի Թիւրքի, որ հինգերորդ ռաունտին յանձնուեցաւ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Յ. Ճ. Սիրունի, Տէր եւ Տիկին Գ. Ծօլօլեան եւ զաւակները, կը հրաւիրեն ձեզ յառաջիկայ կիրակի, Մայիս 29ին, յետ պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօնին, որ պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ մօր Տիկին Մարիամ Ծօլօլեանի եւ իրենց նահատակ եղբօր, վաղամեռիկ Հայկ Ծօլօլեանի յիշատակին : Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին :

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ
Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՄԷՋ

Այս կիրակի Հոգեգալստեան տօնին առթիւ հանդիսաւոր Ս. Պատարագ տեղի կ'ունենայ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին : Կը պատարագէ ԱՆՈՒՇԱՒԱՆ ԱԲԵՂԱՅ ԶԻԶԱՆԵԱՆ, կը քարոզէ՝ հայրապետական պատուիրակ՝ Ս. Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

Հասարակութիւնը կը հրաւիրուի ներկայ գտնուիլ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ց. ԿԱՊ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին զպրոցական հանդէսը՝ Յունիս 19ին :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ 37ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Այս Շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Թաղապետական սրահին մէջ, 22 ռիւ Վոլթէռ, Ալֆորվիլ :

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէի :

Մասնակցութեամբ Ց. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի :

Կը նախագահէ՝

EDOUARD DEPREUX

Երեսփոխան, նախկին նախարար եւ Սոյի քաղաքապետ : Ներկայութեամբ

RAOUL BLEUSEի

Սէնի խորհրդական, եւ Ալֆորվիլի քաղաքապետ :

Կը խօսի՝ ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին, միջազգային բեմերու հանրածանօթ երգիչ

DARIO MORENO

Օր. Սօնիա Տուտաքեան (դաշնակ), Օր. Շաքէ Պէնկեան (երգ), Պ. Աւ. Քիւփէլեան (երգ), դաշնակի ընկերակցութեամբ Աւ. Մեսումեանի, ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի միացեալ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Գայիշեանի :

Ամբողջ գիշերը պար :

MANUEL PIZARRO
et son ensemble Tango Typique

Մուտք՝ 500 ֆրանք :

Հաղորդ. միջոց.— Շարանթօն էքոլէն առնել թիւ 103 օթօպիւսը եւ իջնել Ռիւ տը լ'Ունիօն :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Յունիս 5ին :

ԼԻՈՆ

Յունիս 5ին :

Գ. Թաղամասի սրահը :

Կը նախագահէ Պ. Ա. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ

Կը խօսի Տիկ. Է. ԲԻՒԶԱՆԴ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՄԱՐՍԷՅԼ

29 Մայիս, կիրակի իրիկուն մինչեւ լոյս, Ալհամպրայի սրահին մէջ :

334 Պուլվ. Շավ :

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին, մասնակցութեամբ՝ բոլոր խումբերու, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Կապոյտ Խաչին, Համազգայինին եւ ուրիշ կազմակերպութեանց :

Պատուոյ նախագահութեամբ՝

GASTON DEFERREի

Մարսէյլի քաղաքապետ, նախկին նախարար :

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին՝ ՖՐԱՆՍԻՍ ԼԷՆԱՌ, ԺԱՆ ՄԱՍ, ՄԱՐԻԻՍ ՊՕՃԻ :

Ընկերներ Ն. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ, ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱԻՈՐԵԱՆ եւ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին՝ Պ. ԶԱՐԵՀ ԳԱՍԵԱՆ (երգ), Տիկ. Մ. ԵԱՎԷՐ, Օր. Ա. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ եւ Օր. ԱՆԻԹԱ ՍԱՐԳՍԵԱՆ (արտասանութիւն) : Նուագ՝ Տիկ. ԷՕԺԷՆԻ ԿԵՐԿԵՐԵԱՆ, Օր. ՍԻՒԶԱՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ :

Եւրոպական պար՝

LYRE BAND

Հայկական պար Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէն Լուի խումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Օր. ԿԷՕՇԿԷՐԵԱՆԻ :

Մուտքը ազատ է :

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ

Նախաձեռնութեամբ Վարուժան եւ Անտօք կոմիտէներու :

Մասնակցութեամբ Սէն Շամոնի եւ Սէնթ Էթիէնի «Նոր Սերունդ» խումբերու եւ Կ. Խաչի մասնաճիւղերու :

Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Սէն Շամոնի քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ (Սալ տէ Ֆէթ) :

Կը նախագահէ ընկեր ՉԷՔԵԱՆ

Կը խօսի՝ ընկեր Մ. ՄԻՐՋԷ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Հայկական պարեր Սէնթ Էթիէնի Նոր Սերունդի կողմէ, արտասանութիւն Օր. Ա. Ստեփանեանէ, մեներգ Օր. Հ. Ընտրիկեանէ, պար Մարտիրոսեան քոյրերէ (Կրընոպլէն), մեներգ Քէմիքեանէ (Լիոնէն) :

Ճոխ պիւֆէ :

ՎԱԼԱՆՍ

Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, պետական թատրոնի շքեղ սրահին մէջ :

Բարձր հովանաւորութեամբ նախկին նախարար ծեր. Պ. ՄԱՐԻԻՍ ՄՈՒԹԷԻ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ց. Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի :

Կը նախագահէ ընկեր ՍԻՍԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Ներկայ պիտի ըլլայ ընկերվարական կազմը : Խօսք կ'առնեն երեսփոխան Պ. ՇԱՐԹԻԷ Տրոմի նահանգի ծերակուտական՝ Պ. ՊԻՔ Պուր լէ Վալանսի քաղաքապետ՝ Պ. ՎԱՇԷ եւ Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ երիտասարդ սանուհիներու խումբը, ղեկավարութեամբ Օր. Գաղանճեանի, Խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ Հայ ժող. պարերով, հանդէս կուգան տեղւոյս լաւագոյն ուժերը մասնաւոր տարազներով, Հայաստանէն նոր ստացուած ձայնապնակներով :

Մուտքը ազատ է :

ՎԻԷՆ

Մայիս 28ին, ժամը 9ին, քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ (Սալ տէ Ֆէթ)

Բացառիկ պատրաստութեամբ :

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Հ. Յ. Դ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, Կապ. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու, Տարօնի, Վասպուրականի Հայր. Միութեանց :

Կը նախագահէ ընկ. Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱԻՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Կ'արտասանէ Օր. Անահիտ Ստեփանեան (Ս. Էթիէն), կը մեներգէ Ռատիոյի յայտնի հայ երգիչ Փօրժ Մաս (հայերէն գեղեցիկ երգեր) :

Զանազան խմբերգներ պիտի ըլլան, Նոր Սերունդի սանուհիներէն կազմուած երգչախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ Լեւոնեան վարդապետի :

Մուտքը ազատ է :

ԿԱՐԵՒՈՐ Ծան.— Հանդէսէն յետոյ խնջոյք, նուագախումբ, հայկական եւ ֆրանսական պարեր : Ճոխ պիւֆէ :

Զուարթ մթնոլորտ, անակնկալներ :

ՄԻՋՄԱՍՆԱՃԻՒՂԱՅԻՆ
ՖՈՒԹՊՈԼԻ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ

Կազմակերպուած՝ Լիոն — Տէսին Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ՝ իր դաշտին վրայ (Տէսին) :

Մասնակցութեամբ Մարսիլիայ «Արծիւ» խումբին եւ Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. եւ Բ. խումբերուն :

Այս կիրակի եւ երկուշաբթի : Շահող խումբը կը պարգեւատրուի «Նշան Կէօպէքեան» բաժակով :

Գնդակին առաջին հարուածը կու տայ յայտնի մարզիկ Լ. Ֆարմանեան :

Կիրակի երեկոյեան ժամը 20.30ին ընտանեկան մեծ պարահանդէս տեղւոյս Թաղապետարանի սրահին մէջ, մասնակցութեամբ ժաք Հարլէմ է սէ Պօյզ, 8 հոգինոց նուագախումբին :

Գիները ժողովրդական :

Կը հրաւիրուի Տէսինի եւ Լիոնի հայութիւնը :

Այրի Տիկին Վահրամ Երամեան, Պ. Ռոպեռ Երամեան, ինչպէս նաեւ Թուր Սարգիսեան, Կէչէկեան, Մելքոն Զուրիկեան (Պոլիս), Աժտահարեան, Գրպէքեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ ազգականին՝

ՎԱՀՐԱՄ ԵՐԱՄԵԱՆԻ
(Արաբկիրցի)

մահը որ տեղի ունեցաւ Մայիս 24ին, 74 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը այսօր շաբաթ, ժամը 16ին, Պուա Քոլոմպի գերեզմանատունը (Քաթր — Ռութ) :

Հաւաքուիլ գերեզմանատան դուռը :

ՑԵՂԻՆ ՁԱՅՆԸ

Քիւրտիստանի լեռներուն մէջ եւ ուրիշ պատմուածքներ, պատկերներով :

Գրեց՝ ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

Գին 750 ֆրանք : Դիմել ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ Գրատուն, 46 ռիւ Ռիշէ կամ «Յառաջ»ի :

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆ
ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

Մարսէյլի մէջ կը տօնուի, կիրակի, Յունիս 5ին, կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Սալ Մազընոյի մէջ (88, Ռիւ տ'Օպանեը) :

Պատուոյ նախագահութեամբ՝ Տէր եւ Տիկին ԺԱՆ ՊԱԼԱՐԻ (որոնք խօսք կ'առնեն հանդէսի ընթացքին) :

Նախագահութեամբ Պ. Պ. ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆԻ, ՓՐՕՖ. Գ. ԽԱՅԻԿԵԱՆԻ եւ Ա. ԹԷՐԶԻՊԱՇԵԱՆԻ :

Կը խօսին՝ ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ, ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ :

Գեղարուեստական խնամուած եւ ճոխ բաժին :

Երգ, արտասանութիւն, նուագ :

Հանդէսի ընթացքին որեւէ հանգանակութիւն տեղի պիտի չունենայ :

Մուտքը ազատ է :

ԵՌԱՁԱՅՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Շավիլի մատրան օծման 21րդ տարեդարձին առթիւ, հանդիսաւոր Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի այս կիրակի :

Երգեցողութիւնները պիտի կատարուին եռաձայն, ղեկավարութեամբ երաժշտապետ Պ. Նշան Սերգոյեանի :

Սկիզբ ժամերգութեան 8.30, Ս. Պատարագ 10 :

— ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Բատէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Բատէի դիմաց :

Կը խօսի Պ. Յակոբ Նազարեան :

Նիւթ՝ «Արդի Հայաստանի տնտեսական կեանքը» : (Բ. մաս) :

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ : Մուտքը ազատ է :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —
*

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Սարսէլ, ընկեր Օ. Կարապետեանի բնակարանը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆԻ Ց. Կ. Խաչի վարչութիւնը, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ անդամուհիները, այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, ընկ. Պասմաճեանի բնակարանը :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուսումնասիրացի Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Պար տիւ Կլօպ, 7 Պուլվար տ'Աթէն : Կարեւոր օրակարգ :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1955 – 1956 Ուսումնական շրջանի արձանագրութիւնները բացուած են :

Մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան :

Direction du Collège Arménien
Samuel - Moorat
26, Rue Troyon - Sèvres (S. O.)
Tél. : OBS. 18-28.

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 29 ՄԱՅԻՍ — DIMANCHE 29 MAI 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7686 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3097

ՃԱՇԱԿԸ

Ա.

Գրական նախասիրութիւններ կապուած են մեծ մասամբ գրական ճաշակի հետ ։

Ճաշակը գեղեցկագիտական հարց մը ըլլալով, կը պատկանի անվիճելի զգայնութեանց կալուածին ։

Ճաշակները անվիճելի են, *ըսուած է, վասնզի մէկուն համար տգեղ ու խոտելի նկատուած անձ մը կամ առարկայ, կը դառնայ ուրիշի մը համար գեղեցիկ ու սիրելի ։*

Ճաշակներու բազմազանութեան մը կը պարտինք արուեստի կալուածին ընդարձակումը ։

Շատ նեղ պիտի ըլլար արուեստի տաճարը, եթէ երբեք միեւնոյն ճաշակը ունենային բոլորն ալ ։

Հասկնալի է. իր ականջը չմարզող անձ մը դժուար թէ թափանցէ ներքին գեղեցկութեանց Պախի մը, Պեթովէնի մը կամ Շոբէնի մը երաժշտութեան ։

Ու վէճէ դուրս է, որ նկարիչի մը աչքը աւելի մարզուած է քան աչքը անապատի մէջ ապրող պետուինին։ Ու փափկաճաշակ եւրոպացիի մը քիմքը աւելի ատակ է թափանցելու համեմներու երանգներուն, քան քիմքը անոր որ դատապարտուած է շատ դեղջուկ ապրելակերպ մը ունենալու ։

Ամբողջ կեանք մը բոպիկ քալող եթովպիացին կորսնցուցած է այլեւս գարշապարին վրայ փուշէ մը փոխանցուած ստորընտումի զգայնութիւնը, ինչպէս աղբիւններու մէջ աշխատող մը դրեթէ չի զգար իր շուրջը բարձրացող ժահրին բուրմունքը ։

Կան անշուշտ, մտաւոր որոշ բարձրութեան վրայ կանգնող անձերու համար հասարակ գիծեր, որոնք ճաշակներու զարգացման ի նպաստ վկայութիւն մը կը մնան ։

Այսպէս ո՛չ ոք կ'ուրանայ Միլոյի Աստղիկին կանացի գեղեցկութեան տիպար մը ըլլալը։ Միքել Անճելոյի Մովսէսին առջեւ պատկառանքի եւ յափշտակութեան նոյն զգացումով կը համակուին դրեթէ բոլորն ալ. ու կ'ընդունին անոնք, թէ առինքնող գեղեցկութիւններ կան Լէոնարտօ տա Վինչիի, Ռաֆայէլի, Ռիւպէնսի եւ դասական մեծ վարպետներու գործերուն մէջ ։

Այսուհանդերձ, երբ հարցը կուգայ նախասիրութեանց, ճաշակի պարագայ մը կը ցցուի մէջտեղ ։

Նախասիրութիւնները արդիւնք են առանձին զգայնութեանց եւ տեսակէտներու։

Այն որ բանաստեղծութեան մէջ կը պաշտէ երաժշտութիւնը, չանդրոներ Դուրեանը, բայց կը սիրէ Մեծարենցը։ Տրոփուն զգայնութեանց սիրահար մէկը չի մերժեր Եարճանեանի առնական ոճը եւ դահանդական պատկերներէ վազող սարսուռներու հեղեղը, բայց կը կապուի Վարուժանի բիւրեղեայ ոճէն բարձրացող գեղեցկութեանց ջրվէժին ։

Մէկուն համար խոր է Տէմիրճիպաշեան, ուրիշի մը համար, որ խանդավառուած է Զօհրապի վճիտ ու խաղաղ ոճով կամ պողպատեայ տրամաբանութեամբ, թնճկոտ ոճի եւ պատկերներու խուրձեր են Գրասէր Ատոմի գրութիւններէն շատեր ։

Ու այսպէս, ճաշակներու պարագայ մը կը դառնայ անհերքելի իրողութիւն ։

Եթէ քննադատութիւնը, միշտ նոյն ձեւի եզրակացութիւններ չունի հեղինակներու մասին, ընդունեցէք, որ քննադատներ նոյնպէս ոսկորէ եւ միսէ շինուած արարածներ են ու ենթակայ աւելի կամ պակաս ճաշակներու նոյն պայմաններուն ։

Ջութակահարի մը համար տիպար երաժշտական գործիքը իր ունեցածն է. նոյնը պիտի ըսէր դաշնակահարը իր դաշնակին համար, բայց կրնա՞ք գերագոյն գեղեցիկը որոնել նուագախումբի մը մէջ, որ միայն այս երկու գործիքներէն բաղկացած է, ուր կը պակսին դեռ սրինգը, սրափողը, թաւջութակը, թմբուկը, քնարը, եւայլն ։

Ճաշակը կարողութիւն մըն է որով կը զգանք արուեստի գործերու գեղեցկութիւնները եւ թերիները, կ'ըսէ Անթուան Ալպալա ։

Որքան ալ վիճելի ըլլան ճաշակները, այսուհանդերձ անոնք ենթակայ են նրբացման ու զարգացման, հետեւաբար՝ բարեշրջութեան ։

Կան առանձին ճաշակներ, առանձին հարցերու համար։ Իր ոճին նրբութեան նախանձախնդիր գրող մը կրնայ իր հագուելակերպին մէջ ըլլալ կատարելապէս անփոյթ. փոխադարձ իր հագուելակերպին բծախնդիր անձ մը զուրկ լեզուական նախանձախնդրութենէ ։

Կան ուրեմն ուրոյն նախանձախնդրութիւններ, որոնք երեւան կը հանեն ճաշակի որոշ մտահոգութիւն սա կամ նա հարցին հետ կապուած ։

Կեանքը դիտելու եղանակ մըն ալ ասիկա ։

Կամ աւելի ճիշդ, ինքնուրոյն ապրելակերպով մը կեանքի հետ թաքուն գեղեցկութիւնները զգալու փորձ մը եղածը ։

ԱՐՄԵՆԻՍ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԵԼԿՐԱՏԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐԸ

ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ «ԵՐԿՐԷ ԵՐԿԻՐ, ՈՉ ԹԷ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵՆԷ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ»

Ուրբաթ առաւօտ տեղի ունեցաւ Եուկոսլաւ-խորհրդային առաջին հանդիպումը, երկու պատուիրակութեանց ղեկավարներուն միջեւ։ Քիչ տեղեկութիւններ հասած են քննուած խնդիրներուն եւ ձեռք բերուած արդիւնքներուն մասին, որովհետեւ բանակցութիւնները կը կատարուին բոլորովին գաղտնի ։ Միայն լակոնական ղեկոյց մը, առաջին նիստէն ետք, եւ նախապէս՝ Թիթոյի պատասխանը Խրուշչեւի օդակայանին մէջ արտասանած «մեղայ»ին,— ուր մասամբ կը յայտնուին Եուկոսլաւ ղեկավարին մտադրութիւնները խօսակցութեանց օրակարգին մասին.— Երկու երկիրներուն միջեւ յարաբերութեանց բարւոքումը իր խական կարեւորութիւնը կը ստանայ մանաւանդ ազգային եւ միջազգային գետիններու վրայ։ Գալով համակեցութեան, պէտք է զայն ընդունել, չի բաւեր կրաւորական համակեցութիւն մը, պէտք է զայն դարձնել գործօն։ Այստեղ իրազեկ շրջանակները դիտել կուտան թէ Թիթօ, կեցած Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ իր ունեցած ուժեղ դիրքին, պիտի ուզէ ըլլալ «Եւրոպայի Նեհրու»ն, եւ հիմա երբ իր հեղինակութիւնը աւելցած է, պիտի փորձէ գործօն մասնակցութիւն մը բերել միջազգային դիւանագիտութեան մէջ, «Մեծերուն» կողքին։ Միւս կողմէ, իր խօսքերը ենթադրել կուտան թէ ընաւ պիտի չուզէ բանակցութիւնները դնել կուսակցական գետնի մը վրայ։ Այս տեսակէտէն, յատկանշական է առջի օրուան իր քար լռութիւնը օդակայանին մէջ — ոմանց կարծիքով ջղայնութիւնը — երբ Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան քարտուղարը 1948ի խզումին մասին կարկտան բացատրութիւններ տալէ ետք քիչ մը անուղղակի, սակայն բրտօրէն մէջտեղ նետեց կուսակցական խնդիրը ։ Նոյնքան յատկանշական է այն պարագան թէ Թիթօ իր յաջորդ օր տուած պատասխանին մէջ, ոչ մէկ ակնարկութիւն կ'ընէ այդ մասին, եւ կը խօսի միայն քաղաքական խնդիրներէ, առանց գաղափարաբանութիւն առաջ քշելու։ Եւ կարծողներ կան նոյնիսկ թէ բանակցութեանց ընթացքին վրայ, Եուկոսլաւ ղեկավարը ուղղակի հասկցու–

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՆԳԼԻՈՅ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ԱՐԴԻՒՆՔՆԵՐԸ

ԲԱՑԱՐՁԱԿ ՄԵԾԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆ՝ ՊԱՀՊԱՆՈՂԱԿԱՆՆԵՐՈՒ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, պահպանողականները ապահովեցին լայն մեծամասնութիւն մը խորհրդարանին մէջ։ Մէկ դարէ ի վեր առաջին անգամն է որ վերընտրուող կուսակցութիւնը, յաւելեալ ձայներով կը մասնակցի խորհրդարանին որուն վերջնական դիմագիծը արդէն յայտնի եղաւ երէկ ։ 630 երեսփոխաններէն 628ը՝ արդէն ընտրուած։ Միւս երկու տեղերուն ընտրեալները պիտի յայտնուին շուտով։ Հաւանաբար մին ըլլայ պահպանողական, իսկ միւսը ազատական։ Իսկ պահպանողականները արդէն ունին 344 երեսփոխան 277 աշխատաւորականի դիմաց։ Մնացեալ եօթը աթոռներէն հինգը ազատականներուն վիճակուած են, մէկը կը պատկանի խորհրդարանի խօսնակին որ քուէարկելու իրաւունք չունի, բացի մասնաւոր պարագաներու,— իսկ վերջինը իրլանտացի ազգայնականի մը ։ Այս վերջինը հականգլիական խափանարարութեան համար անգամ մը բանտարկուած ըլլալով, խորհրդարանը պիտի որոշէ թէ ընդունելի՞ է իր ընտրութիւնը ։ Թէեւ ոմանց հաշիւներով 80էն մինչեւ 100 կը նախատեսուէր պահպանողականներու մեծամասնութիւնը, սակայն ինչպէս կը հաստատէք, վաթսունի հասած է միայն ։ Ինչ որ արդէն մեծ յաղթանակ մըն է, երբ նախորդ խորհրդարանին մէջ, պահպանողական կուսակցութեան առաւելութիւնը քսան երեսփոխան էր միայն։ Ձայներու ալ առաւելութիւնը «Թորիներուն» կը պատկանի, ընտրողներու մօտ 50 առ հարիւրը, երբ ուրիշ անգամներ, նոյնիսկ եթէ աշխատաւորականները պարտուէին, կ'ունենային զոնէ ձայներու առաւելութիւն։ Այս կացութիւնը կը բացատրուի նախ ժողովուրդին կառավարութեան քաղաքականութեան համամիտ ըլլալուն, յետոյ աշխատաւորականներու ներքին պառակտումներուն պատճառներով։ Յատկանշական երեւոյթ՝ ընկերվարականներուն պեւանական շարժումը աւելի յաջողութիւն գտած է, քան թէ «ուղղափառ» կուսակցականները։ Կը սպասուի որ պարտուող կուսակցութիւնը, ներքին տագնապ մը անցնէ, եւ կամ անմիջապէս վերակազմութեան ձեռնարկէ ։

× Ուաշինկթընի մէջ մեծ գոհունակութիւն կը յայտնեն ընտրութեանց արդիւնքին մասին, որուն շնորհիւ անգլեւամերիկեան համագործակցութիւնը դժուարութիւններ պիտի չունենայ ։

Պոնի համար Իտըն շահեցաւ իր «Եւրոպական քաղաքականութեան» շնորհիւ ։ Մոսկուայի համար անակնկալ մը չէ, սակայն «Փրաւտա» կը շեշտէ այն պարագան թէ «Չորսերու հանդիպումը» ապահովեց յաղթանակը ։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ կառավարական ուժերուն եւ Հօա–Հօաններուն միջեւ թէեւ տակաւին բախումներ չեն պատահած բայց վարչապետ Տիէմ պատրաստ կը պահէ 40.000ի լաւ զինուած բանակ մը, Սայկոնի արեւմուտքը դրկուած, ամէն հաւանականութիւն դիմագրաւելու համար։ Միւս կողմէ, ձեռնարկած է սպայակոյտէն իր կառավարութեան ոչ համակիր սպաները հեռացնել ։

× Հնդկաչինական ուժերու նախկին ընդհ. հրամանատարը Զօր. Հինհ, որ մերժած էր վարչապետին հնազանդիլ եւ Ֆրանսա վերադառնալ, Հօա – Հօաներու բանակատեղին կը գտնուի, ինչպէս կը յայտնեն լաւատեղեակ աղբիւրներ ։

ՖՐԱՆՔԵՒԹՈՒՆՈՒԶԱԿԱՆ բանակցութեանց առթիւ, Թունուզի վարչապետը վերջին նիստը ձգած պահուն յայտարարեց թէ այսօր կամ վաղը համաձայնագրերը պիտի ստորագրուէին ։

ԱԶԴ

*

Գաղթականաց ֆրանսական գրասենեակի հայկական բաժինը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ ի գիտութիւն հայ գաղթականներուն ։

1.— *Աշխատանքի նախարարութեան վերջերս տուած որոշման համաձայն, այն գաղթականները, որոնք արտօնուած են աշխատելու, կրնան ստանալ վերջնական եւ ամէն արհեստի համար օրավարձքով աշխատանքի ինքնութեան հրամանագիր մը որը ի զօրու է ամբողջ Ֆրանսայի համար ։*

Այս արտօնութիւնը ստանալու համար պէտք է անձամբ ներկայանալ օտար աշխատաւորներու գրասենեակը 391 ռիւ տը Վօժիրար, *Փարիզի եւ շրջակայքի համար, իսկ աւելէ դուրս իւրաքանչիւր նահանգի Աշխատութեան գրասենեակը ։ Միասին պէտք է ունենալ իրենց գաղթականի հանգամանքը հաստատող վկայագիր մը զոր կրնան ստանալ գրասենեակի հայկական բաժնէն,* 7 ռիւ Քոփէրնիկ, Փարիզ (16), *ամէն առաւօտ ներկայանալով իրենց ինքնութեան վկայագիրը,* 2 *փոքր նկար, աջ կողմէն քաշուած։ Այս ամէնը որ պարտաւորիչ է ներքին գործոց նախարարութեան որոշումով, ամէն առթիւ, կ'արժէ 720 ֆրանք, անգործներուն եւ չքաւորներուն ձրի, համապատասխան փաստեր ցոյց տալով ։*

Այս կարգադրութիւնը միմիայն օրավարձքով աշխատաւորներուն կը վերաբերի։ Առեւտրականները, արհեստաւորները եւ ազատ ասպարէզներու հետեւողները ենթակայ են նախկին օրէնքներուն ։

2.— 28 *Յուլիս* 1951 *թ. Ժընեւի վերջին համաձայնագրի տրամադրութեանց հետեւանքով հայ գաղթականները կրնան օգտուիլ ընկերային ապահովութեանց բոլոր նպաստներէն, ինչպէս Ֆրանսացիները։ Իրաւունք ունին նոյնպէս պահանջելու «էքօնօմիքըման ֆէպլը»ի յատուկ քարթը, որ մինչեւ հիմա կը տրուէր միայն Ֆրանսացիներուն ։*

Ընկերային օրէնքներու գաղթականներու ընծայած այս նոր առաւելութիւններու մասին աւելի մանրամասն տեղեկութիւն ստանալու համար, դիմել հետեւեալ հասցէին.— Ժ. Արթինեան, 7 ռիւ Քոփէռնիկ, Փարիզ (16) ։

Այս առթիւ կը զգուշացնենք մեր հայրենակիցները զանազան միջնորդներէ, որոնք անհիմն խոստումներով կը մոլորեցնեն եւ կը շահագործեն զիրենք։ Ամէն կարգի օգնութեան, օրէնքներու մեկնաբանութեանց եւ լուսաբանութեան համար հայ գաղթականները անխտիր կրնան դիմել հայկական գրասենեակը, ուր անհրաժեշտ եւ կարելի աջակցութիւն պիտի ընծայուի իրենց ձրիաբար ։ Միայն վկայագրերն են վճարովի, որոնց սակը նշանակուած է պետութեան կողմէ եւ գանձուած գումարին համապատասխան պետական դրօշմաթուղթ կը փակցուի ։

3.— *Ներքին գործոց նախարարութեան կողմէ տրուած որոշման մը համաձայն ամէն գաղթական պարտաւոր է ունենալ իր գաղթականի հանգամանքը հաստատող վկայագիր մը, նկարով եւ երեք տարուան պայմանաժամով։ Այս քարթը պէտք է ներկայացնեն պաշտօնական որեւէ դիմում կատարած ժամանակ, ինչպէս ինքնութեան վկայագրի փոփոխութեան, անցագրի նորոգումի, նպաստի խնդրանքի համար։ Այս քարթը ստանալու համար պէտք է դիմել* 7 ռիւ Քոփէռնիկ, *Հայկ. գրասենեակը։ Գինը 720 ֆրանք։ Չքաւորները եւ անգործները համապատասխան վկայագրով ձրի կը ստանան ։*

ՀՈԳԵԳԱԼՍՏԵԱՆ տօնին առթիւ *Յառաջ* լոյս չի տեսներ երեքշաբթի օր։ Խմբագրատունը գոց է երկուշաբթի ։

ՕԳՈՍՏԱՓԱՌ ՄՇԱԿՈՅԹՆ ՀԱՅՈՑ

Դ.

Ես մարգարէական պատկեր մը միայն տուի: Մասնաւոր դասախօսութեան մը նիւթ է ներկայացնել ազգապահպանումի արդիական միջոցները եւ գիտութեան նըւաճումներուն օգտագործումը նոյն այդ պայքարին մէջ: Այսօր մէկ բան միայն կ'ըսեմ ու կը կրկնեմ: Կարելի է պահել պահպանել հայկական արտասահմանը՝ նախ գործակցութեամբ Հայաստանի, երկրորդ շարժման մէջ դնելով հայկական արտասահմանի բարեկամեցողութիւնները (լէ պոն վոլոնթէ, ինչպէս կ'ըսեն Ֆրանսացիները): Այս վերջին պայմանին համար՝ հարկ է թարմացնել աշխատանքի մթնոլորտը, երիտասարդացնել երեւակայութիւնը, քալել ժամանակին հետ:

Արդ, մինչեւ այդ պայմաններուն ստեղծումը, ընդունելով որ մեր ազգային գոյութեան ռէզոն տ'էթրն է Հայ Մշակոյթը, պէտք է ամէն ճիգ, ամէն պայքար, ամէն զոհողութիւն կեդրոնացնել Հայ Մշակոյթին շուրջ:

Այդ նպատակով այսօր հաւաքուեր ենք տօնելու Համազգային Մշակութային Ընկերութեան, ինչպէս եւ Պէյրութի մէջ հիմնուած իր Ճեմարանին հիմնադրութեան քսանըհինգամեակը:

Բայց, սիրելի հայրենակիցներ, ես Փարիզէն չեկայ՝ յայտարարելու համար ձեզի թէ արտասահմանի մէջ կայ ու չկայ, Պէյրութի Փալանճեան Ճեմարանը կայ: Արդէն ըսի ձեզի թէ ունինք բազմաթիւ վարժարաններ՝ ուր որ Հայութիւնն է թառած: Առատ ու փարթամ հունձք է տուած Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան վարժարանը՝ մեծանուն տնօրէններու շունչով, — Աղբալեանն ալ տնօրէն ունեցած է այս վարժարանը: Տակաւին նոր տօնուեցաւ Գահիրէի Գալուստեան վարժարանին հարիւրամեակը, որ առիթ մըն էր հպարտանալու իր հրաշալի հունձքով: Թաւրիզի եւ Թեհրանի մէջ վարժարաններ ունինք՝ բարձրարժէք ուսուցիչներով, որոնք կու գան Էջմիածնայ նշանաւոր դպրոցէն եւ Ատրպատականի նոյնքան նշանաւոր Թեմականէն: Ունինք Հալէպի Ճեմարանը, թարմ եւ առոյգ, որ կը բարձրանայ Հայկազեան վարժարանին կողքին: Վերջապէս վարժարաններ կան Կիպրոս կամ Երուսաղէմ, Վենետիկ կամ Փարիզ, առանց յիշատակելու տակաւին աւելի փոքրերը Լաթաքիայէն մինչեւ Թրիփոլի, Պաղտատէն մինչեւ Ապատան:

Բոլոր այդ վարժարաններուն մէջ, սակայն, Պէյրութի Ճեմարանին կ'ուզենք տալ պատմական առաքելութիւն մը: Մեր նպատակը չէ հայերէն խօսող բժիշկներ, հայերէն ճառող փաստաբաններ, հայերէն բարբառող ազատ ասպարէզի մտաւորականներ տալ մեր ժողովուրդին: Հայերէն խօսող բժիշկը կամ փաստաբանը չի կրնար օգնել մեզի՝ այն պայքարին մէջ որուն լծուած ենք ազգովին: Մեր ուզածը այն չէ որ երիտասարդ մը կարենայ հայերէն նամակ մը գրել իր հայրիկին ու մայրիկին:

Յատո՛ւկ եւ որո՛շ, — մեր ուզածն է պարզապէս պատրաստել մտաւորականներ, որոնք մասնագէտ դառնան Հայոց պատմութեան, Հայոց լեզուին եւ ամէն բանի, որ կը վերաբերի Հայութեան ծագման եւ արժէքներուն: Մէկ բառով, հայագիտական ուսմանց: Ուշադրութիւն ըրա՞ծ էք, — սերունդ մը եւս եթէ կորսուի, վաղը պիտի չունենանք գրաբարագէտներ, մասնագէտներ մեր հին լեզուին: Եւ մի՛ մոռնաք որ տակաւին գրուած չէ Հայոց ամբողջական պատմութիւնը: Բազմաթիւ նիւթեր ու դէպքեր կը մնան մագաղաթներու ծոցը ձեռագիր: Հարկ է լոյսին բերել այդ նիւթերը, քննարկել, ուսումնասիրել: Ո՞վ պիտի կատարէ այդ աշխատանքը: Ամօթ պիտի չզգա՞նք վաղը, երբ հարկ ըլլայ կարդալ եւ բացատրել հին ձեռագիր մը, ստիպուինք երթալ Սթրազպուրկ, դիմելու համար մեծանուն հայագէտին՝ Կարստի, երթալ Փարիզ, հարցնելու համար հայերէնի դասախօս՝ Ֆրետերիք Ֆէյտիի, երթալ Ժընեւ, կարծիքն ուզելու համար մեծ հայկաբանին՝ Փրոֆ. Ա. Կոտէլի, երթալ Պէյրութ, օժանդակութիւնը խնդրելու Ֆրանսական համալսարանի մատենադարանապետին՝ հայագէտ Հ. Թալոնին: Եթէ այսպէս ընթանան գործերը, վաղը հայերէն սորվելու կամ մեր պատմութեան մասին տեղեկութիւն առնելու համար, պիտի ստիպուինք դիմել ... օտարներուն:

Երբ օտարները հիացումով ու մեծ գնահատութեամբ հայերէն կը սորվին, կ'ուսումնասիրեն մեր պատմութիւնը եւ մեր մշակոյթը, կ'ուզէք որ անարժան ժառանգորդնե՞րը դառնանք մեր մեծանուն հայրերուն, մեր մեծ հեղինակութեանց՝ Այտընեաններու եւ Չամիչեաններու, Բագրատունիներու եւ Ալիշաններու:

Ժամանակին մեր վանքերն էին որ բարձր կը բռնէին Հայ Մշակոյթին ջահը: Յետոյ մեր բարձրագոյն վարժարանները՝ Պոլսոյ Կեդրոնականը եւ Էջմիածնայ Ճեմարանը:

Այսօր նոր պայմանները նոր պահանջներ կը դնեն:

Ահաւասիկ առաքելութի՛ւնը որ կու տանք Պէյրութի Ճեմարանին:

Մեր նպատակն է ստեղծել հայկական համալսարան մը Պէյրութի Ճեմարանին մէջ: Այդ համալսարանէն պիտի վկայուին, վաղը, հայագիտութեան տոքթէօրները: Անոնք են որ պիտի պահեն կապը մեր անցեալին ու ներկային միջեւ:

Միանգամընդմիշտ պէտք է գիտնալ թէ նախակրթարանները կամ միջնակարգ վարժարանները չեն կրնար հայ պահել Հայութիւնը: Չեն կրնար կենդանացնել անցեալը: Չեն կրնար շարունակել մեր պատմագիտութիւնը: Նախակրթարաններուն տուածը հովը կը տանի վաղը:

Միջնակարգ վարժարաններուն դերը կը կայանայ ընտրեալները դէպի բարձրագոյն ուսում, դէպի Համալսարան առաջնորդելու մէջ: Այլապէս, ամէն կապ կը կտրուի անցեալին ու ներկային միջեւ ու կը դառնանք ճիթապսըզ Առնավուտ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԸ

«ԵՐՋԱՆԻԿ» ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ

ՈՒՍՈՒՑՉԻ ԵՒ ԴԱՍԱԳՐՔԻ ՏԱԳՆԱՊԸ ԻՍԹԱՆՊՈՒԼԻ ՄԷՋ

●

Ամէն անգամ մեծ հետաքրքրութեամբ կը թերթատեմ անխոնջ Բ. Թիւեանի «Երջանիկ» տարեգիրքին էջերը: Քսանըվեցերորդ տարուան հատորը վերջերս միայն ստացայ: Երբ 1929ին ողբացեալ Թէոդիկի անակնկալ մահով «Ամէնուն Տարեգիրքին» վերջին հատորը լոյս կը տեսնէր նոյն տարին, Իսթանպուլի մէջ կը հրատարակուէր «Երջանիկ»ին առաջին տարին: Եւ ահաւասիկ ամէն տարի, կանոնաւորաբար լոյս տեսած է ան, միշտ իրար գերազանցող հատորներով:

Արտասահմանի մէջ զանազան առիթներով եւ տարբեր անհատներու կողմէն լոյս տեսած են տարեգիրքեր: Բայց բոլորն ալ վաղանցիկ կեանք մը ունեցեր են: «Կեանք եւ Արուեստ» տարեգիրքը հինգ տարի լոյս տեսնելէ յետոյ վերածուած է համանուն ամսագրին, որ վերջնականապէս դադրած է երկրորդ ընդհ. պատերազմի առաջին տարիներուն իսկ: Ուրիշ տարեգիրքեր մէկ երկու տարիով լոյս տեսած են: Ներկայիս արտասահմանի մէջ միայն Կարօ Գէորգեանի «Ամէնուն Տարեգիրքը» ունինք, որ երկու տարիէ ի վեր իր գոյութիւնը զգալի կ'ընէ:

Այս վերջինը եւ Բ. Թիւեանի «Երջանիկ»ը տարբեր տարազներով ու բովանդակութեամբ լոյս կը տեսնեն: Մէկը կը լրացնէ միւսը:

Այս տողերը առ այժմ նուիրուած են միայն «Երջանիկ»ի 1955 տարուան հատորին:

Այս տարեգիրքը ոչ միայն գրականութեան, պատմութեան ու գեղարուեստներուն նուիրուած է, այլեւ իր մէջ կը խտացնէ խմբագրին տարեկան տեսութիւնները, որոնք կը պատկերացնեն իստամպուլահայ կեանքը, հանրային ու մշակութային մարզերու մէջ: Իրենց խտացեալ եւ ամփոփ տողերով իսկ մնայուն արժէք մը կը ներկայացնեն այս էջերը: Մէկ ակնարկով մեր աչքերուն առջեւ կը պատկերանայ մէկ տարուան (1954) գրական ու հանրային գործունէութիւնը: Հատորին մնացեալ բաժնին մէջ իստամպուլահայ եւ Սփիւռքի գրողները իրենց աշխատակցութիւնը կը բերեն: Աչքի կը զարնեն մանաւանդ քերթուածները, որոնց մէջ ինքնատիպ եւ սակայն յանդուգն տողերը չեն պակսիր: Տեղին է արձանագրել նաեւ, որ վերջերս Պոլսէն ստացուած գրական կարգ մը գիրքեր նոր տարազով «նոր արուեստով» կը ներկայանան, ենթակայական ապրումներ մեծ մասով, որոնց որակը գրական ըլլալէ աւելի, անձնական ապրումներու եւ արուեստի ըմբռնումներու արձագանգը կը բերէ: Դժուար է օրինակ Արեգ Տիրացանի «Գազանը Աստուած մը կ'ուզէ» հատորը գրական որեւէ կաղա– «վէպ» տիտղոսին: Նոյնը նաեւ Անտուն պարի կամ սեւի ենթարկել, հակառակ խօղէրի» էջերուն: Կամ Օննիկ Կիւլմէզեանի էջերը՝ «Ծամանտաղ» գրքոյկին մէջ:

Այս բոլորը երեւոյթ մը կը մատնանշեն, որուն կ'արժէ անդրադառնալ:

1955ի «Երջանիկ»ին տարեգիրքին մէջ մեր ուշադրութիւնը գրաւեց մանաւանդ «Համայնքային կեանք»ը ներկայացնող սիւնակները: Հոն կը խօսուի ուսուցչական եւ դասագրքի տագնապներուն մասին: Տագնապներ, որոնք մեզ՝ արտասահմանի Հայերս ալ կը հետաքրքրեն: Բ. Թիւեան մատը վէրքին վրայ կը դնէ:

Ամէն տեղի պէս Իսթամպուլի մէջ եւս ուսուցչական տագնապ մը կայ: Մանաւանդ հայերէնի ուսուցման տագնապը, ուսուցիչներու չգոյութեան պատճառով: Երկու պատճառներով կը ներկայանայ այդ տագնապը: Առաջինը նիւթական է: «Մեր ուսուցիչները, կը գրէ Բ. Թիւեան, չունին վճարման ընդհանուր եւ դասաւորեալ սակ մը, որ քիչ շատ բաւարարէ իրենց կենսական պահանջները: Անոնց եղած վճարումները կը փոխուին ո՛չ միայն թաղային սնտուկներու համեմատ, այլ նաեւ՝ թաղային Մատակարար Մարմիններու գնահատութեան եւ մտայնութեան համեմատ: Նոյն վարժարանին մէջ իսկ, նոյն աստիճանի ուսուցիչները նոյն թոշակը չեն ստանար յաճախ»:

Կայ մանաւանդ ոչ-նիւթական պատճառը: Պատրաստուած ու նուիրուած ուսուցիչներու պակասն է այդ: Կ'առաջարկուի օրինակ Կեդրոնական եւ Էսաեան Լիսէներէն հինգական ընթացաւարտ ղրկել արտասահման, որպէսզի հոն 2 – 3 տարի հայագիտութեան հետեւելով, վերադառնան եւ նուիրուին ուսուցչութեան: Այդ տեղեկատուութեան համաձայն, Իսթանպուլի մէջ կը գտնուին եղեր տասնեակ մը անձեր, որոնք զանազան պատճառներով հեռու մնացած են կրթական ասպարէզէն: «Պէտք է միջոցներ գտնել, կ'ըսուի, պետութեան առջեւ յարմար ձեւով մը պարզելու համար մեր մատնուած ուսուցչական տագնապը: Հաւանաբար կարելի կ'ըլլայ բացառիկ քննութեամբ կամ տնօրէնութեամբ մը տալ անոնց ուսուցչական ձեռնհասութեան իրաւունք մը: Եթէ, անոնք նոյնիսկ պաշտօնավարեն իբր այցելու ուսուցիչներ, շատ բան փրկուած կ'ըլլայ մեր դպրոցներուն գոնէ հայերէնի արդիւնքին համար»:

Զգուշութեամբ ըսուած այս տողերը բաւական թափանցիկ են տագնապին էու–

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՅ – ԹԱԹԱՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐԸ

(50ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

Վտանգուած վայրերն են այցելել Բիւրոյի կողմից Ռոստոմը, Բժ. Յովս. Տէր Դաւթեանը, Յովնան Դաւթեանը եւ մի շարք ուրիշ ղեկավար ընկերներ: Հայ-Թաթարական ընդհարումներին, պետութեան մէջ պետութիւն էինք ստեղծել:

Ունէինք մեր ազգային բանակը, ոստիկանութիւնը, դատարանը, բժշկական է խնամատարական կայանները, որոնց լծուած էին առանց խտրութեան հմուտ անձեր:

Զիֆօնն էլ Դաշնակցական մարմինների եւ հմուտ գործակալների միջոցով զէնք եւ ռազմամթերք էր հայթայթում Կովկասի, Եւրոպայի, Ռուսաստանի եւ նոյնիսկ հեռաւոր Սիբիրի զանազան վայրերում եւ գաղտնի միջոցներով հասցնում, ուր որ պէտք էր: Զէնք էին հայթայթում նաեւ ձեռներէց անհատներ իրենց շրջանի կամ իրենց ինքնապաշտպանութեան համար, ոմանք էլ զբաղւում էին զէնքի առեւտրով:

Ռուս ոստիկանները, ժանդարմները եւ գաղտնի գործակալները չնայած որ աչալուրջ հսկում էին եւ կասկածի տեղի տուող հայ ճամբորդների իրերը խուզարկում, բարեբախտաբար շատերին յաջողուեց անվտանգ տեղ հասցնել՝ այն օրերի ամենաանհրաժեշտը՝ զէնք եւ ռազմամթերք:

Զէնքի փոխադրութեանը մասնակցեցին նաեւ մի քանի քաջ հայ օրիորդներ, որոնք, օրինակ, Բաթումից, Թիֆլիզից, Բագուից եւ այլ քաղաքներից, երկաթուղով զէնք հասցրին Գանձակ: 1916 թ. գարնանից սկսած, երբ ընկեր Գր. Եղիայեանին, որ այդ ժամանակ կայարանի շրջանապետն էր, յաջողեց կաշառել ցարի անհաւատարիմ ռուս ժանդարմներին:

Գանձակի կայարանում գնացքը կանգնելուն պէս, զէնք բերող Հայուհին, իր վագոնի պատուհանի առջեւ կանգնելով, քիթը կարմիր թաշկինակով սրբելուն պէս, իր վագոնն էր բարձրանում մէկ ժանդարմի հետ, թիւ եօթը բեռնակիր ընկեր Սամսոնը, Սալմաստեցի: Երբ ռուս ժանդարմը մօտենում էր զէնք բերողին, եթէ առաջին անգամն էր, բնականաբար, օրիորդի վախը բռնում էր, կարծելով թէ ժանդարմը իր իրերը պիտի խուզարկի: Սակայն մեր Սամսոնը օրիորդին ժպտերես մօտենալով, քոյրիկ ջան, մի վախենար, մեր մարդն է ասելով, օրիորդի իրերը շալակելով, երեքով վագոնից իջնում էին թաթար լրտեսների աչքի առաջ, եւ մի թաթարի կառքի մէջ ժանդարմն ու օրիորդը տեղաւորուելով, թաթարական քաղաքամասով հասնում էին թաթարական և հայկական քաղաքամասերը իրար միացնող կամուրջը: Այնտեղից էլ Հայի կառքով օրիորդը հասնում էր ուր որ պէտք էր: Իսկ ժանդարմը անմիջապէս վերադառնում էր կայարան:

Մեր այս անձնուէր Հայուհիները, յաճախ իրենց հագուստի տակից կապած զէնք եւ փամփուշտ էլ էին փոխադրում եւ ստիպուած էին յաճախ ճամբորդութեան ընթացքում իրենց տեղից չշարժուել:

Զէնքի փոխադրութեանը գործօն մասնակցողներից մէկն էլ Ալեքսանդրապոլցի Հայաստան Գէորգեանն էր, գրագիտուհի, որ անկից 25 տարի առաջ Զուիցերիայում թոքախտով մահացաւ:

Հայ – Թաթարական ընդհարումներ մէկուկէս տարուան ընթացքում բռնկուել են տասնեակ վայրերում եւ զանազան ժամանակներում: Իւրաքանչիւր կռիւը տեւել է մի քանի օրից մինչեւ շաբաթներ: Օրինակ, Բագուի, Երեւանի եւ Հին Նախիջեւանի կրկնակ կռիւների իւրաքանչիւրը տեւել է մի քանի օր միայն: Իսկ լեռնային վայրերում յաճախակի են եւ տեւել են համեմատաբար երկար ժամանակ:

Հայ – Թաթարական ընդհարում ամէնից ուշ տեղի ունեցաւ Գանձակ, 1905 թ. Նոյեմբեր 18ին, 21ին էլ Թիֆլիզ:

Գանձակի համանուն գետը քաղաքը բաժանել է գրեթէ երկու հաւասար մասերի, ուղիղ կենդրոնից մէկ կամուրջով միայն իրար միացած: Մէկ կողմը գլխաւորաբար հաստատուած էինք Հայերս, 800 տուն Թաթարներ եւ փոքրաթիւ Ռուսներ: Գետի միւս կողմը Թաթարները, 150 տուն Հայեր, նաեւ Ռուսներ եւ ուրիշներ: Հնուց ի վեր Թաթարական քաղաքամասի մէջ են կենդրոնացած եղել պետական եւ առեւտրական հիմնարկների մեծագոյն մասը: Ինչպէս շատ տեղեր, Գանձակ էլ առեւտրա – արդիւնաբերութիւնը կենդրոնացած էր Հայերի ձեռքին:

Երկաթուղու կայարանը քաղաքից երեք քիլոմեթր հեռու էր եւ երթեւեկութեան միակ ճամբան Թաթարական քաղաքամասն էր:

Գանձակի մեր զինուոր. մարմնի անդամները, ամիսներ շարունակ խորհուրդ տուին հայ վաճառականներին եւ արհեստաւորներին, իրենց ապրանքների գոնէ մէկ մասը, քիչ – քիչ աննկատ կերպով Թաթարական մասից տեղափոխել մեր մասը, հաւանական Թաթարական յարձակման պարագային, իրենց ամբողջ հարստութիւնը չկորցնելու մտահոգութեամբ:

ԲԵՆՕ
(Շար.)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

Շ Ա Ղ Ի Կ

★

Սիրանոյշ, Հրաչեայ, Աստղիկ եւ տակաւին շատ մը ուրիշ անուններ արեւմտահայ եւ արեւելահայ թատրոնի երկնակամարին վրայ երկար ատեն փայլած եւ իբրեւ լուսաւոր աստղեր ծիր մը թողած են մինչեւ օրս: Գտնուած են նաեւ դերասանուհիներ որոնք երկար տարիներ բարուք գործունէութիւն մը ունենալէ եւ անհատնում քրտինք խառնելէ ետք հայ թատրոնի շաղախին, մնացած են մութին մէջ:

Անոնցմէ մէկն է Շաղիկ:

Շաղիկ Քէօյլիւեան ծնած է 1854ին Պոլսոյ Բերա թաղին մէջ:

Բարեկեցիկ ընտանիքի զաւակ, Շաղիկ կեանքի դառնութիւնը չէ ճաշակած բընաւ, եղած է ճոխ եւ փարթամ կեանքի մը մէջ ապրող եւ իր ծնողքէն ամէն գուրգուրանք վայելող զաւակ մը մինչեւ այն օրը ուր անակնկալ ձախորդութիւններ եւ մանաւանդ Բերայի մեծ հրդեհը Շաղիկի բարեկեցիկ ընտանիքը կը մատնէ չքաւորութեան եւ կը դարձնէ զանոնք գրեթէ աւուր հացի կարօտ: Ընդարձակ սենեակներ ունեցող տան մը մէջ ապրող այս ընտանիքը կը հարկադրուի բաւականանալ Օտալար կոչուած փողոցին մէջ գտնուող խեղճուկ խցիկով մը:

Այդքանով չի վերջանար Շաղիկի դըժբախտութիւնը: Մանկամարդուհին ի ստիպուի նաեւ գիշերը ցերեկին խառնելով ասեղնագործել իր ծնողքին եւ իր օրապահիկը ապահովելու համար:

Եւ ահա, ամառուան տաք օր մը, երբ Շաղիկ իր խցիկին լուսամուտը բացած, կարկահը առջին կ'ասեղնագործէր, պահ մը մոռցած իր ցաւատանջ ու տաժանելի դրութիւնը, կը սկսի իր դառնացած հոգւոյն բոլոր թափովը երգել սրտառուչ եւ հոգեպրաւ մեղեդի մը:

Պատահաբար նոյն միջոցին փողոցէն կանցնէր արեւմտահայ թատրոնի մեծ առաքեալը՝ Պետրոս Մաղաքեան, որ ի լուր Շաղիկի ձայնին կը խորհի թէ արդեօք կարելի՞ չէր այդ վայրի դեղձանիկը դէպի բեմ առաջնորդել: Խոհէն խկոյն գործի անցնելով, Մաղաքեան Շաղիկի բնակած խցիկին դուռը կը բախէ եւ ներս կը մտնէ:

Շաղիկի մայրը երբ վերահասու կ'ըլլայ Մաղաքեանի առաջարկութեան, միջոց մը կ'ընդդիմանայ, առարկելով որ իր աղջիկը տակաւին դեռատի ըլլալով կրնայ բեմական միջավայրին մէջ «փորձանք»ի մը հանդիպիլ: Սակայն Մաղաքեան, որուն ամբասիր նկարագիրն ու մաքուր անձը բոլորին ծանօթ էր, դեռատի աղջկան բարոյականին վերաբերմամբ բոլոր պատասխանատուութիւնը կը ստանձնէ եւ կը համոզէ վերջապէս Շաղիկի մայրը իր աղջնակը բեմ առաջնորդելու:

Շաղիկ, թէեւ իր ոտք կոխած միջավայրին մասին դոյզն գաղափար մը իսկ չունէր, սակայն թատերական ընտանիքին մաս կազմելու իր առաջին օրէն իսկ կը լծուի խանդավառ աշխատանքի մը: Մաղաքեան իր ձեռնասուին մտաւոր զարգացման մեծ հոգ կը տանի, մէկ կողմէն ինք Շաղիկին հայերէն գրել – կարդալ կը սորվեցնէ, միւս կողմէ Տիգրան Չուհաճեան ձայնական երաժշտութեան դասեր կ'աւանդէ անոր:

Շաղիկ առաջին անգամ բեմ կ'ելլէ Տիգրան Չուհաճեանի «Արիֆին Հիլէսի»ին մէջ Մէրիեմի դերով: Յաջողութիւնը կ'ըլլայ կատարեալ եւ Շաղիկ օրուան յայտնութիւնը կը դառնայ:

1878ին, Բերա, «Քաֆէ Քրիսթալէ»ի մէջ Չուհաճեանի «Լէպլէպիճի»ին Ֆաթիմէի դերով Շաղիկ այնպիսի հմայք մը կը թողու, որ հանդիսատես ռուս սպաներ ներկայացումէն ետք մեծ խանդավառութեամբ կը լծուին դերասանուհիին կառքին եւ զինքը կ'առաջնորդեն մինչեւ իր բնակարանը:

Շաղիկի կարեւորագոյն դերը սակայն եղած է Կիւլլիի տիպարը (Քէօսէ Քէհիա), որով յաջողած է իրեն ապահովել անսահման ժողովրդականութիւն մը:

Շաղիկ իր սուր, վճիտ ու ոլորուն ձայնին հետ, որ գերազանօրէն կը նպաստէ արեւելեան երաժշտութեան կատարումին ունեցած է նաեւ երաժշտական բացառիկ եւ ինքնատուր շնորհ, որուն վրայ պէտք է աւելցնել նոյնպէս բեմական արուեստի դարձեալ ինքնատուր եւ ճշգրիտ հասկացողութիւն մը, եւ այս բոլորը միացած, անկասկածօրէն Շաղիկը դարձուցած են մեր լաւագոյն երգչուհիներէն մին:

Ուրիշ պարագայ մը եւս, որ խիստ յատկանշական է ու գնահատելի:

Շաղիկ երբեք չէ ուզած փոխել իր բեմական սեռը եւ մինչեւ վերջն ալ մնացած է երգչուհի:

Բեմական ասպարէզը ընդդրկելէն երկու ամիս ետքը, Շաղիկ իր կեանքը կապած է Յովհաննէս Աճէմեան անունով դերասաներգիչի մը: Նորապսակ ամոլը այնուհետեւ բոլորած է թատերական գործունէութեան շատ պատուաբեր շրջան մը, վասն զի Յովհաննէս Աճէմեան լեզուագէտ, եւրոպական ձայնագրութեան խորապէս հըմուտ եւ բեմական արուեստի կատարելապէս տեղեակ արուեստագէտ մըն է եղած:

Եւրոպական երաժշտանոցի մը մէջ ուսած, հիանալի թէնօր, խղճամիտ դերակատար, Յովհաննէս Աճէմեան արդարացիօրէն նկատուած է Թրքահայ առաջին կատարեալ երգիչ – դերասանը:

Դժբախտաբար Յովհաննէս Աճէմեան շատ կանուխ հեռացած է բեմէն եւ իր կեանքին վերջին շրջանը անցուցած է իբրեւ խմբագիր եւ երաժշտական քրոնիկագիր Պոլսոյ ֆրանսական մամուլին մէջ:

Զոյգ մը՝ Շաղիկ եւ Յովհաննէս Աճէմեաններ, արժանի նոր հասնող սերունդին երախտագիտութեան եւ հիներու յարգանքին:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Ցաւով կը լսենք որ Թորինոյի մէջ մեռած է Պ. Նշան Տէր Ստեփանեան

Հանգուցեալը արժէքաւոր մտաւորական մըն էր, Պոլինիոյ երկրագործական համալսարանէն պսակաւոր իբրեւ հմուտ երկրագործական գիտելիքներու:

Երկար ատեն խմբագրած է «Արմենիա» ամսաթերթը (Իտալիա) եւ ծառայած է Հայկ. Դատի հետապնդման:

Իր կեանքին եւ գործին պիտի անդրադառնանք առանձին յօդուածով մը:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Յունիս ամսուան ընթացքին, Փարիզի մէջ Սքուար Թոլսթոյի վրայ պիտի կատարուի բացումը մեծանուն գրագէտ Թոլսթոյի անդրիին, որ գործն է ողբացեալ հայ արձանագործ Կիւրճեանի:

Այս անդրին Փարիզի քաղաքապետութեան նուիրուած է Տէր եւ Տիկին Առաքելեաններու կողմէ: Առաջին անգամն է որ Փարիզի մէջ կը զետեղուի օտար արձանագործի մը օտար դէմքի մը նուիրուած մէկ գործը:

Բացումը պիտի կատարուի Փարիզի թաղապետական խորհուրդի նախագահ եւ Հանր. Առողջապահութեան նախարար Տօքթ. Պերնար Լաֆէյի կողմէ:

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԷՄԻԼ ՎԵՐՀԱՐՆ

(Ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ)

★

Այս տարի լրացաւ ծննդեան հարիւրամեակը պելժ բանաստեղծ Էմիլ Վերհարնի:

Վերհարն ծնած է Անվերսի մօտ Սէնթ – Ամանի մէջ 1855ին եւ շոգեկառքի արկածի մը ընթացքին ջախջախուելով մահացած է 1916ին:

Վերհարն իր ուսումը ստացած է Պրիւքսէլի, Կանտի եւ Լուվէնի մէջ ուր հետեւած է իրաւաբանութեան: Հետեւած է նոյնպէս լրագրութեան ասպարէզին եւ ատեն մը եղած է «Երիտասարդ Պելժիա« թերթի խմբագրութեան անդամ:

1883ին հրատարակած է իր «Ֆլամանները», կեանքով լեցուն բանաստեղծութիւնները, որոնց մէջ գովքը հիւսած է հայրենի երկրին: Այնուհետեւ կուգան «Վանականները» (1886) որոնց մէջ Վերհարն կը պատկերացնէ վանքերու կեանքը իրապաշտ եւ միսթիք արուեստներու հոյակապ խառնուրդով մը:

1887էն 1891 բանաստեղծին առողջական վիճակը ծանր տագնապ մը կ'անցընէ եւ այդ տագնապին հետեւանքով հիւանդագին ներշնչումով մըն է որ կը գրէ «Գիշերները», «Քայքայում», «Սեւ ջահերը» (1890):

Վերհարն իր սկզբնական շրջանին Պարնասեան մը ըլլալով, պատկանած է «խորհրդապաշտական» յորջորջուած բանաստեղծներու խմբակի մը: Բայց եղած է ատեն մը ուր իր գործերը հասած են գգայախաբութեան զօրաւոր պատկերացումի մը, ինչ որ արտասովոր երեւոյթ մըն է «խորհրդապաշտ»ներուն մօտ:

Վերհարն եղած է նաեւ արձակագիր եւ գրած է «Կէս գիշերի պատմուածքներ»ը (1885) եւ բազմաթիւ յօդուածներ:

Միամիտ ըլլալու աստիճան պարզ մարդ մըն է եղած Էմիլ Վերհարն: Այս պարագան թերեւս պարմանք պատճառէ այն բոլոր մարդոց որոնք զինքը կարդացած եւ իր գործերէն ճանչցած են:

Իր մանկութիւնը, պատանեկութիւնը անցած են Անվէրսի, Կանտի եւ Էսքօ գետափին ուր կը բարձրանար հօրենական տունը, որուն յարակից ածխահանքերէն լսուող մուրճերուն համաչափ զարկերուն արձագանգները իր մէջ արթնցուցած են բանաստեղծական մասնայատուկ ոճը, որ իրն էր:

Ռոմանթիք կեղեւի մը տակ թաքնուած այս քնարական բանաստեղծը իբր մարդ եղած է համակ մեծանձնութեան տիպար մը: Մաքի եւ խառնուածքի ներդաշնակ մեծանձնութիւն մը: Անկեղծութիւնը նոյնպէս եղած է իր կեանքին ու գործին մեծ յատկանիշներէն մին:

Նրբաճաշակ բանաստեղծի եւ անկեղծ ու մեծանձն մարդու նկարագիրները իրարու շաղկապուած, ստեղծած են զմայլելի համադրութիւն մը եւ Էմիլ Վերհարն տըւած է մարդկութեան պարտէզին գողտրիկ ծաղիկներ, որոնք միշտ ալ անթառամ պիտի մնան: Իր բանաստեղծութիւններէն թարգմանուած են հայերէնի:

թիւնը բացատրելու համար:

Միւս տագնապը դասագրքի տագնապն է, նոյնքան սուր եւ այժմէական: Մասնաւորաբար հայերէն դասագրքերու չգոյութեան տագնապալի հարցը: Բ. Թեւեան այդ մասին երեւոյթն ալ կը մատնանշէ առանց այլեւայլութեան: «Այսօր, մեր աշակերտները ի ձեռին ունին միայն, ժամանակավրէպ քանի մը գրքեր, որոնք այսօրուան կրթական պահանջներուն եւ մակարդակին չհամապատասխանելով հանդերձ, գրեթէ անգտանելի են: Վերհրատարակութեան, վէճի եւ դատի նիւթ ալ դարձած են անոնք հրատարակիչներու միջեւ: ... Հայերէնի համար ի ձեռին ունինք միայն 30 – 40 տարի առաջ գըրուած դասագրքեր»: Եւ արդար դառնութեամբ կը հարցուի, «Ո՞ւր պիտի երթայ այս անտեսումին վերջը: Ո՞վ պիտի դարմանէ մայրենի լեզուի կուշտին բացուած այս վէրքը»:

Երկու տարի առաջ Պոլիս այցելութեան մը առթիւ քանի մը բացասական տպաւորութիւններ արձանագրած էի արտասահմանի մամուլին մէջ: Այն ատեն այդ տըպաւորութիւնները շա՛տ յոռետես գտած էին ոմանք: Վերը յիշուած մէջբերումները կարդալով, ի՞նչ պիտի մտածեն մեր լաւատեսները: Ուսուցչի տագնապ մենք ալ ունինք արտասահմանի մէջ: Դասագրքի տագնապը բարեբախտաբար նուազ զգալի է, որովհետեւ ամէն կեդրոն իր դասագիրքերն ունի, յաճախ խնամքով ու արդիական պայմաններու համաձայն պատրաստուած:

Անձնուէր եւ նուիրուած դաստիարակուսուցիչներուն անհրաժեշտութիւնը անյետաձգելի պահանջ մըն է: Միայն չեմ գիտեր թէ ո՞ր մարմինն է որ պատասխանատուութիւնը իր վրա՛յ պիտի առնէ արմատական դարման մը գտնելու համար:

Կ'արժէ որ այս մասին ուրիշներն ալ արտայայտուին: Նոյնիսկ շա՛տ ուշ մնացած ենք:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (52)

ԳՈՐԾԱԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԺԶ.

Որ այդ վայրկեանը պիտի չուզէի փոխանակել կեանքիս որեւէ ուրիշ մէկ վայրկեանին հետ ...

Կարճ խնդուքով մը արձակեց զիս.

— Ձեր անունը ի՞նչ է, ըսաւ, խստութեամբ:

— Անն Պետինկֆիլտ:

— Որ եւէ մէկ բան չի՞ սարսափեցնէր ձեզ, Անն Պետինկֆիլտ:

— Ոհ, ինչպէս չէ, ըսի կեղծ պարզաբանութեամբ մը: Կը սարսափիմ պիծակներէն, հեգնող կիներէն, շատ երիտասարդ մարդերէն եւ վաճառատուներու օգնականներէն:

Դարձեալ կարճ խնդուք մը ըրաւ. ինչպէս քիչ առաջ: Ցետոյ ոտքերով շարժեց Փեկէթի անզգայ մարմինը:

— Ի՞նչ ընենք այս կոյտը, ծովը նետե՞նք:

— Եթէ կ'ուզէք, պատասխանեցի, իր նման սառնութեամբ:

— Օր. Պետինկֆիլտ, կը հիանամ ձեր սառնասիրտ եւ արիւնածարաւ բնազդներուն վրայ: Սակայն ձգենք զինքը հանգիստ՝ մինչեւ ինքզինքը վերագտնէ, շատ չէ վնասուած:

— Կը սոսկաք երկրորդ ոճիր մը գործելէ, ինչպէս կը տեսնեմ, ըսի անուշութեամբ:

— Երկրորդ ոճի՞ր մը:

Նայեցաւ այլայլած երեւոյթով:

— Մարլոյի մէջ սպաննուած կինը, յիշեցուցի իրեն, դիտելով խօսքերուս թողած տպաւորութիւնը իր դէմքին վրայ: Կոպիտ էր արտայայտութիւնը եւ ներկայութիւնս կարծէք բոլորովին մոռցած:

— Կրնայի սպաննել, ըսաւ: Երբեմն կը մտածեմ թէ իրապէս նպատակս սպաննել էր ...

Վայրի զգացում մը՝ այդ կնոջ հանդէպ, զիս ալ վարակեց: Ես ալ կրնայի սպաննել զայն այդ վայրկեանին, եթէ դիմացս կանգնած ըլլար... որովհետեւ անպատճառ ինքն ալ սիրած է այդ կինը, այո, այո, սիրած է:

Պաղարիւնս վերագտնելով՝ սովորական ձայնովս ըսի.

— Կարծեմ պէտք եղածը խօսեցանք, բացի գիշեր բարի մաղթելէ:

— Գիշեր բարի եւ մնաք բարով, Օր. Պետինկֆիլտ:

— Ցտեսութիւն, Պր. Լիւքաս:

Եւ աւելի մօտենալով.

— Ինչու համար կ'ըսէք ատիկա, այսինքն ցտեսութիւն:

— Որովհետեւ կը խորհիմ թէ իրարու դարձեալ պիտի հանդիպինք:

— Ես ոչ, եթէ ձեռքէս գայ:

Ազդու այս չեշտը չվշտացուց զիս: Ընդհակառակն, գաղտնի գոհունակութեամբ մը համակուեցայ: Բոլորովին ապուշ չեմ:

— Միեւնոյնն է, կարծեմ դարձեալ պիտի հանդիպինք, ըսի ծանրօրէն:

— Ինչո՞ւ:

Անկարող այս բառերուս թողած տպաւորութիւնը հասկնալու՝ գլուխս թօթուեցի:

— Երբեք չեմ փափաքիր ձեզ կրկին տեսնել, պատասխանեց, յանկարծական եւ ուժգին կերպով:

Հակառակ այդ կոշտ պատասխանին, ժպտեցայ մեղմութեամբ եւ քաշուեցայ խաւարին մէջ:

Մեկնելէս վերջ իր ալ հեռանալը լսեցի: Ցետոյ քիչ մը կեցաւ: Լսեցի նաեւ բառ մը, կարծեմ «վհուկ» ըսաւ:

ԳԼՈՒԽ ԺԷ.

(Սըր Եուսթէյս Փետլըրի օրագիրէն քաղուած)

Մաունթ Նելսըն պանդոկ,
Քէյփ Թաուն.

Իրաւ որ «Քիլմորտըն»էն դուրս ելլելը մարդուս ամենամեծ սփոփանքն է: Նաւուն մէջ գտնուած միջոցիս կը զիտակցէի թէ շրջապատուած էի գաղտնի դաւադրութիւններու ցանցով մը, ի լրումն ամենայնի, անցեալ գիշեր Փեկէթ սատրիկ գինովցած ըլլալու էր: Հասկնալի է այս բանը, բայց տեսէք թէ ինչ հետեւանքներ կ'ունենայ: Ուրիշ ի՞նչ կարող էի մտածել մէկու մը մասին, որ ձեր մօտ կուգայ գլխուն վրայ հաւկիթի մեծութեամբ ուռեցքով մը եւ աչքին մէկն ալ ծիածանի բոլոր գոյներովը ծաղկազարդուած:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ցած է Խրուշչեւի թէ Պելկրատի հանդիպումը պէտք էր շարունակուէր միայն ու միայն կառավարական դետնի վրայ, երկրէ երկիր, եւ ոչ թէ կուսակցութենէ կուսակցութիւն։ Ցամենայն դէպս լաւատեղեակ շրջանակներու մէջ կը տիրէ այն կարծիքը թէ Թիթօ շատ հաշտ աչքով չէր նայիր Խ. Միութեան թիթոյականութիւնը սիրաշահելու փորձերուն։ Իսկ առաջին նիստին մասին հրատարակուած զեկոյցը կը յայտնէ միայն թէ կարծիքի փոխանակութիւններ եղած են միջազգային կացութեան, ինչպէս նաեւ երկու երկիրներու յարաբերութեանց մասին։

× Ուրբաթ երեկոյ Պելկրատի Օփերան էին երկու պատուիրակութիւնները։ Այդ զաղարէն ետք, երէկ վերսկսան բանակցութիւնները։ Հակառակ նախապէս եղած ենթադրութեանց, կը կարծուի որ խօսակցութիւնները պիտի տեւեն ոչ թէ մէկ շաբաթ այլ մինչեւ վաղը երեկոյ։ Որմէ ետք պատուիրակութիւնը պտոյտ մը պիտի կատարէ Եուկոսլաւիոյ մէջ եւ վերադառՄոսկուա Յունիս 3ին։

× Արեւմտեան լրագրողները բողոքեցին Պելկրատի տեղեկատու դիւանին, բանակցութեանց շատ դաղտնի հանդամանքին համար։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետ Նեհրուն է որ յաջողցուցած է եուկոսլաւեւխորհրդային հանդիպումը, կը յայտնեն կարդ մը աղբիւրներ։

ՆԵՐՔԻՆ նախարարը որ ինչպէս հաղորդած էինք հիւս. Ափրիկէ կը գտնուի, Օրան այցելեց։

ՔԱՄԵՐՈՒՆԻ մէջ արիւնալի միջադէպեր պատահեցան, որոնց ընթացքին լապաննուեցան ինը հոգի։ Կը հաշուեն 40 վիրաւոր։ Ձերբակալուեցան բազմաթիւ համայնավարներ։

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ, թէեւ կառավարական շրջանակները կը յայտնեն թէ «ժողովուրդին հաւատքին դէմ պիտի չպայքարին» սակայն որոշ շարժում մը սկսած է կաթոլիկութեան դէմ, եկեղեցի – պետութիւն բաժանումէն ետք։ Կարգ մը կրօնական հաստատութիւններ վնասներ կրած են, ցուցարարներու կողմէ։ Իսկ պաշտօնական անձեր, ազգային տօներուն եկեղեցի պիտի չերթան, ինչպէս կը պատահէր մինչեւ անցեալ տարի։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ ահարկու ուրականի մը զոհ դացին 95 մեռեալ։ Կը հաշուեն 700 վիրաւոր։

ՀՆԴԿԱԿԱՆ քննիչ յանձնախումբը որ կը զբաղէր օդանաւային այն արկածով որուն զոհ գնաց Պանտունկի չինական պատգամաւորներէն մաս մը, հաստատեց որ ռումբ մը դրուած էր օդանաւին մէջ։ Հոնկ Քոնկի կառավարութիւնը ընդունեց այս եզրակացութիւնը, եւ խոստացաւ գտնել եւ պատժել յանցաւորները։

ՀԱՐԱՒ. ՀՆԴԿԱՑԻՆ ապստամբ 50 հազար գաղթականներու մէջէն ձերբակալուեցան «104 համայնավար գործակալներ»։

ՌԱՄԱԶԱՆԸ տօնուեցաւ Խ. Միութեան եւ Չինաստանի մահմետականներուն կողմէ։ Այս առթիւ տօնակատարութեանց վերջաւորութեան, կառավարութիւնը երեք օր արձակուրդ թոյլատրած էր իսլամ աշխատաւորութեան։

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը Ատընաուըր Յունիսին Ուաշինկթըն պիտի մեկնի, Հարուըրտ համալսարանի «Պատուոյ Տօքթօր» տիտղոսը ստանալու համար։ Մ. Նահանգներու նախագահին եւ արտաքին նախարարին հետ տեսակցութիւններ պիտի ունենայ եւրոպական հարցերու եւ Գերմանիոյ խնդրին մասին։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ իրավեկ շրջանակներուն համաձայն, երբ հաշտութեան դաշնագիրը վաւերացուի Չորսերու կողմէն, կառավարութիւնը պիտի պետականացնէ քարիւղի ճարտարարուեստը։

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ վարչապետը Սասթրօամիճօճօ, հասաւ Փէքին, ուր հրաւիրուած էր չինական կառավարութեան կողմէ։ «Պանտունկի մէջ ծնած խաղաղասիրական ոգիով կը մեկնիմ» ըսած է Ճաքարթան ձգելէն առաջ։

«ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՎԻՊԻ» մրցանակը տրուեցաւ «Ընկղմեցնողները» վէպին հեղինակ՝ Ժէօրժ Կոտրֆրուայի։ Անտրէ Մորուան էր քննիչ յանձնախումբին նախագահը։

ԻՏԱԼԻՈՅ հիւսիսը, Փոյի շրջանին մէջ, բրինձի մշակութեան 150 հազար գործաւորները 24 ժամուան գործադուլ մը հրոչակեցին, յաւելում պահանջելով։

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

Մարսէյլի մէջ կը տօնուի, կիրակի, Յունիս 5ին, կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Սալ Մազընոյի մէջ (88, Ռիւ տ'Օպանեը)։

Պատուոյ նախագահութեամբ՝ Տէր եւ Տիկին ԺԱՆ ՊԱԼԱՐԻ (որոնք խօսք կ'առնեն հանդէսի ընթացքին)։

Նախագահութեամբ Պ. Պ. ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆԻ, ՓՐՕՖ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆԻ եւ Ա. ԹԷՐԶԻՊԱՇԵԱՆԻ։

Կը խօսին ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած եւ ճոխ բաժին։

Երգ, արտասանութիւն, նուագ։

Հանդէսի ընթացքին որեւէ հանգանակութիւն տեղի պիտի չունենայ։

Մուտքը ազատ է։

ԹՈՔԱՏՑԻՆԵՐՈՒ ԽՆՋՈՅՔԸ

Այսօր կիրակի ժամը 15ին Խրիմեան դպրոցը, 45 ռիւ տը լա Տէֆանս։

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այրի Տիկին Արշալոյս Սարգիսեան հոգեգալստեան տօնին առթիւ տասը հազար ֆրանք կը նուիրէ Կարմիր Խաչի Ֆէյանվիլէի օժանդակութեան կայանին, տասը հազար ֆրանք Փարիզի եկեղեցւոյ Կրթ. ձեռնարկներուն, ի յիշատակ իր ողբացեալ ամուսնոյն։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի իրիկուն, ժամը 9ին Քատէ սրճարանին վերնայարկը։ Կը խօսի Պ. Արթին Ալանեան (մասնագէտ քաղաք. տնտեսութեան)։ Նիւթ՝ «Կ. Պոլսոյ Հայ Ամիրաներու գործերը ԺԸ. եւ ԺԹ. դարերուն Օսմանեան կայսրութեան մէջ»։

Մասնաւորաբար կը հրաւիրուի երիտասարդութիւնը։

FESTIVAL CONCERT

ԵՐԳ

Տիկ. ՍԻՒԶԱՆ ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ ՏԷ ՍԻՄՕՆԷ

(Ամերիկայէն, տիկինը երգած է Թաուն Հոլ, Սիթի Սանթրալ, Օփերա Կիլթ եւն.)

ՊԱՐ

ՕՐ. ՐԷԺԻՆ ՕՀԱՆ

(Օփերա Քոմիքի առաջին պարուհի, եւ էթուալ տիւ պալէ փարիզիէն)։

ՆՈՒԱԳ

ԾԱՆՕԹ ԹԱՌԻՍՏ՝ ԳԱՐԵԳԻՆ

Ուրբաթ, Յունիս 3ին, ժամը 20.30ին, (Թուականը ընտրուած է չխաչաձեւելու համար ուրիշ հանդէսներ)։

SALLE CHOPIN, 252, Fg. St. Honoré

Ցայտագիր կը բաղկանայ երկու մասէ

Ա. մաս.— Զուտ դասական

երգ՝ ՏԻԿԻՆ ՍԻՄՕՆԷ

Պար՝ ՐԷԺԻՆ ՕՀԱՆ

Նուագ՝ ԹԱՌԻՍԹ ԳԱՐԵԳԻՆ

Բ. մաս.— Զուտ հայկական (աշուղական) Սայաթ Նովա եւն.։

Մասնակցութեամբ նոյն ծանօթ արուեստագէտներուն.

Այս համերգները տեղի պիտի ունենան նաեւ Մարսէյլ, Պոլիս, Լիբանան եւն.։

Տոմսերու գին.— 350, 500, 1000։

Կը ծախուին 83 ռիւ Տէնֆէրf, Գ. Օհաննէսեան եւ գրատուն Բալուեան, 43ռիւ Ռիշէ, Մայիս 30էն մինչեւ ներկայացման իրիկունը Սալ Շօփէնի կիչէն։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ 37ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՓԱՐԻԶ

Կիրակի, Յունիս 5ին, կէսօրէն վերջ ժամը Յուկէսէն մինչեւ կէս գիշեր։ Ե. թաղապետարանի սրահին մէջ (Փլաս տիւ Փանթէօն)։

Հովանաւորութեամբ Հ. Հ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Կը նախագահէ ընկ. Պ. ԶՊՈՒՔՃԵԱՆ Կը խօսի ընկեր Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Խօսք պիտի առնեն Ֆրանսայի ընկերվարականներու ներկայացուցիչը եւ Հոլանտայի Հայաստէր ՏՐ. ՆԱՂԸԼ Խօսք՝ Նոր Սերունդի կողմէ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին

Պ. Զ. ՄԷԼԻՔԵԱՆ (ջութակ), յայտնի պարիթօն Կ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ (երգ)։

Օր. Ա. ՔԷՇԻՇԵԱՆ եւ ընկ. Զ. ՂԱՐԻՊԵԱՆ (արտասանութիւն)։

ՏԻԿ. ՖԷՍԼԵԱՆ (հայկական եւ կովկասեան պար), ընկերակցութեամբ Թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆԻ։ ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը ղեկավարութեամբ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ նուագախումբի քառեակ մը պիտի նուագէ հայկական կտորներ։

Ժամը 7էն յետոյ կը սկսին եւրոպական պարերը մինչեւ կէս գիշեր ընտիր նուագախումբով ղեկավարութեամբ՝ Կ. ՍԱՐԵԱՆԻ

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։ Մուտքը 200 ֆրանք։

Տոմսերը կը ծախուին Հ. Սամուէլ եւ Պարսամեան գրատուները։

Հաղորդակց. միջոցներ.— Մէթրօ Կարտինալ Լըմուան, Սէն Միշէլ, Օտէօն եւ Լիւքսէմպուր։ Օթօպիւս թիւ 85, 27, 21:38 եւ 81։

ԼԻՈՆ

Յունիս 5ին։

Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 14.30ին։

Գ. Թաղամասի սրահը։

Նախաձեռնութեամբ Լիոնի Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին։

Կը նախագահէ Պ. Ա. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ

Կը խօսի Տիկ. Է. ԲԻՒԶԱՆԴ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ՝ ԺՕՐԺ ՄԱՍԻ (յայտնի երգիչ ռատիոյի), Տիկին Սոնիա Թադէոսեանի, Պետրոս Պետրոսեանի, Տիկին Մարի Գրիգորեանի (երգ)։

Օր. Առաքելեանի, Տօնապետեանի եւ Տէրմանեանի (արտասանութիւն)։

Վարդանեանի (դաշնակ)։

Ճոխ պիւֆէ, անակնկալներ։

Մուտքը ազատ է։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Յունիս 5ին։

Յակոբ Զամպաքճեան, Սիւզան Զամպաքճեան, Մինաս Զամպաքճեան եւ աղջիկը, Խէֆեան եղբայրներ (Լոնտոն), Սիսլեան եղբայրներ (Պրիւսէլ), Տէր եւ Տիկին Շաւարշ Զամպաքճեան, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Արդարմօրուքեան (Աթէնք), Տէր եւ Տիկին Քըրքեաշլեան (Ցունաստան), կը ծանուցանեն մահը իրենց մօր, մեծ մօր, մօրաքրոջ եւ ազգականին

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԶԱՐՈՒՀԻ ԶԱՄՊԱՔՃԵԱՆԻ

(Ծնեալ Պալեան)

որ կնքեց իր մահկանացուն 82 տարեկանին, կիրակի 22 Մայիսին։ Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ չորեքշաբթի, 25 Մայիս, առտուն Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ուրկէ մարմինը փոխադրուեցաւ Փլէսէ Ռոպէնսոն գերեզմանատունը, ամփոփուելով իր ընտանեկան դամբարանին մէջ։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ մտերիմ շրջանակի մէջ ըստ ողբացեալին փափաքին։ Մահազդ չէ ղրկուած։

ԱԶԳ. ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ ՍՈՒՐԲ ՂԱԶԱՐ (ՎԵՆԵՏԻԿ)

Այցելելու Մխիթար Աբբահօր գերեզմանին, ծանօթանալու Ս. Ղազարի վանքին մէջ պահուած գեղարուեստի եւ ազգային մշակոյթի գանձերուն։

Մեկնում Փարիզէն 12 Օգոստոսին։

Դարձ Վենետիկէն 22 կամ 31 Օգոստոսին։

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՆ ԵՆ.—

Փարիզ – Վենետիկ երթ ու դարձի տոմսակ 7150 ֆրանք։ Ապրուստի եւ բնակութեան օրական ծախս (ննջարան) 800 ֆր.։ Ապրուստի եւ բնակութեան օրական ծախս (առանձին սենեակ) հազար ֆրանք։

Այս ուխտագնացութենէն օգտուիլ փափաքողները, 3500 ֆրանքի յաւելուածական ուղեծախսով մը կրնան այցելել նաեւ Ֆլորանս, Հռոմ եւ Միլան քաղաքները։

Կան չորեկառքի ու անցագրի դիւրութիւններ։

Տեղեկութիւններու եւ արձանագրութեան համար դիմել՝

Տոքթ. ԱՐԱՄ ՃԻՆՃԵԱՆԻ

29, rue Bleue, Paris (9), PRO. 79-09

կամ Պ. ԳՐԻԳՈՐ ԱԴԱՄԵԱՆԻ

53, rue de Châteaudun,(9), TRI. 57-74

Արձանագրութիւնները կը փակուին Յունիս 16ին։

— ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քատէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քատէի դիմաց։

Կը խօսի Պ. Յակոբ Նազարեան։

Նիւթ՝ «Արդի Հայաստանի տնտեսական կեանքը»։ (Բ. մաս)։

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ։ Մուտքը ազատ է։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

*

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ անդամուհիները, այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, ընկ. Պասմաճեանի բնակարանը։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Շաւիլի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Արսինէ Մկրտիչեանին իր քեռայրին Յովհաննէս Գէորգեանի մահուան առթիւ։

ՃՇԴՈՒՄ.— Ակամայ մոռցուած է Մայրերու Օրուան հանդէսին նկարագրութեան մէջ Օր. Ս. Յակոբեանի հայերէն արտասանութիւնը, «Օրհնութիւնը» Դ. Վարուժանէն։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԲԱԲԵՐԴ ԵՒ ԻՐ ՇՐՋԱՆԸ

Գրեց՝ Մաղաքիա Ալանեան

(ԲԱԲԳԷՆ ՔԱՀԱՆԱՅ)

Կը պարունակէ տեղագրական եւ ազգագրական մանրամասնութիւններ, Հայաջինջ սարսափները, բուռ մը քաջերու արշաւը դէպի Կովկաս եւ ուրիշ անտիպ տեղեկութիւններ։ (308 էջ)։

Գիրքը զարդարուած է շատ մը հազուագիւտ պատկերներով։

Գին 500 ֆրանք

Դիմել Եփրեմ Թեւանեանի, կամ Վահրիճ Եսայեանի,

38 - 40, Rue de la Montagne Ste. Geneviève, Paris (5)

Իսկ Մարսէյլի մէջ.—

Խորէն Նազարէթեանի

7, Bld. Mouren la Cabucelle

Ինչպէս նաեւ Հայկ. գրատուները։